

การพัฒนารูปแบบสังคर्मเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนารูปแบบสังคर्मเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**DEVELOPMENT OF GREEN AND HAPPINESS SOCIETY MODEL IN COMMUNITY
BASED ON RELIGIONS IN AYUTTHAYA PROVINCE**

**By
Mr. Manu Sandhivadhana**

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

Doctor of Philosophy Program in Development Education

Department of Education Foundations

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2016

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนารูปแบบ
สังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เสนอโดย
นายมนู สนธิวรรณนะ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พัฒนศึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารท์สนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพพร จันทรนำชู
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย)

...../...../.....

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สมชาย ลักขณานุรักษ์)

...../...../.....

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพพร จันทรนำชู)

...../...../.....

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา)

...../...../.....

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

...../...../.....

55260911: สาขาวิชาพัฒนศึกษา

คำสำคัญ: รูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

มนู สนธิวรรณนะ : การพัฒนารูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รศ.ดร.นรินทร์ สังข์รักษา, ผศ.ดร.นพพร จันทรนาชู และ ผศ.ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม. 466 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 4) เพื่อประเมินรูปแบบและถอดบทเรียนสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการเป็นตัวแทนประชากรจาก 16 อำเภอ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน ใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ระดับลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 10 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive selection) ประชากรกลุ่ม เป้าหมายในการทดลองใช้รูปแบบ คือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอบรม การเสวนากลุ่มย่อย และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน แกนนำ ตัวแทนสถาบันศาสนา และสมาชิกจิตสาธารณะ ในพื้นที่เป้าหมายสองชุมชนจากผลการศึกษานำร่อง โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 30 คน และประชุมนำเสนอหัวหน้าส่วนราชการ จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรม การปฏิบัติ แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการอบรม แบบประเมินผลการอบรม แบบประเมินความพึงพอใจ แบบประเมินผลการจัดประชุมนำเสนอ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t แบบ dependent วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวม 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านวัฒนธรรมและศาสนา อยู่ในลำดับที่หนึ่ง 2) รูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นผลการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสังเคราะห์วรรณกรรม การสัมภาษณ์ระดับลึก และการศึกษาเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม ได้รูปแบบชื่อว่า DOCTRINE Model มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ D = Dogma (สมาชิกชุมชนปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา) O = Oneness (สมาชิกชุมชนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน) C = Cooperation (สมาชิกชุมชนต่างศาสนามีความร่วมมือช่วยเหลือกัน) T = Training and Learning Program (กิจกรรมการอบรมและเรียนรู้ทางโลกและทางธรรมภายในชุมชน) R = Religions Centre (สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางชุมชน) I = Independence in Public Participation (สมาชิกชุมชนต่างศาสนามีอิสระและมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน) N = News and Knowledge Distribution (การเผยแพร่ข่าวสารความรู้ทางโลกและทางธรรมสู่ชุมชน) E = Equilibrium Development (การพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนา) 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบกับประชากรในพื้นที่สองชุมชนผ่านกิจกรรมการอบรม มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมการอบรมที่มีต่อการประเมินผลการจัดอบรมอยู่ในระดับมาก โดยมีความเห็นว่าหัวข้อการอบรมเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและเนื้อหาสาระการอบรมเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต 4) การประเมินรูปแบบและถอดบทเรียน พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่สองชุมชนมีความพึงพอใจในรูปแบบทุกด้านในระดับมาก และการถอดบทเรียน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีการขยาย ขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการปฏิบัติ และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อเนื่องไปสู่สมาชิกชุมชนอื่นและในภาคีเครือข่าย

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา

ปีการศึกษา 2559

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1..... 2..... 3.....

55260911 : MAJOR : DEVELOPMENT EDUCATION

KEY WORD : GREEN AND HAPPINESS SOCIETY MODEL IN COMMUNITY BASED ON RELIGIONS

MANU SANDHIVADHANA: DEVELOPMENT OF GREEN AND HAPPINESS SOCIETY MODEL IN COMMUNITY BASED ON RELIGIONS IN AYUTTHAYA PROVINCE. THESIS ADVISORS: ASSOC. PROF. NARIN SUNGRUGSA, Ed.D., ASST. PROF. NOPPORN CHANTARANAMCHOO, Ed.D., AND ASST. PROF. CHAIYOS PAIWITHAYASIRITHAM, Ed.D. 466 pp.

The study was conducted by using the Research and Development Method. The purpose of this research was to 1) study the current conditions and needs of green and happiness society in community based on religions in Ayutthaya province; 2) develop the green and happiness society model in community based on religions in Ayutthaya province; 3) experiment the green and happiness society model in community based on religions in Ayutthaya province; 4) Evaluate the green and happiness society model in community based on religions in Ayutthaya province and Complete its lesson learned. Samples for studying current conditions and needs became population in Ayutthaya province 400 persons with proportional stratified random sampling, and 10 stakeholders by purposive selection. Questionnaire was used for collecting quantitative data, and In-depth interview was used for collecting qualitative information. Target population for model experiment became resulted of pilot study, two communities with 30 persons by purposive selection such as leader, mainstay and public mind, implemented by activities such as training, focus group discussion, community of practice activities and presentation to leader of government officers totally 12 persons. Observation Form, Pre-test and Post-test, Training Evaluation Form, Satisfaction Evaluation Form and Presentation Evaluation Form were used for collecting data and information. Frequency, Means, Standard deviation and t-test (dependent) were applied for analyzing quantitative data, and content analysis was applied for describing qualitative information.

The findings of the research were as follows; 1) the samples' opinion regarding current conditions overall of Ayutthaya was high level in which culture and religions aspect was highest; 2) the development of green and happiness society model in community based on religions in Ayutthaya, DOCTRINE Model had 8 indicators, namely, D (Dogma) O (Oneness) C (Cooperation) T (Training & Learning Program) R (Religions Centre) I (Independent in Public Participation) N (News & Knowledge Distribution) E (Equilibrium Development), which approved by the experts; 3) the experiment involved target population in two communities in Ayutthaya province and showed learning achievement after activity statistically significantly higher than before activity at the .05 level, and opinion to evaluation was good especially the subject matter aspect can be applied in real life. 4) the evaluation was satisfied with each aspect of the Model, and Lessons learned showed that target population in two communities in Ayutthaya province were applied learning, practice and community of practices activities of the Model to other members in communities including associate network.

Department of Education Foundations

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature.....

Academic Year 2016

Thesis Advisors' signature 1..... 2..... 3.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีด้วยความเมตตาและการให้คำสอนอย่างดียิ่งจากคณาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา โดยเฉพาะรองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพพร จันทรนำชู ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และรองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์ รวมทั้งอาจารย์ ดร.สมชาย ลักษณ์านุกรณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่กรุณาให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะที่ดีทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.เกษม บำรุงเวช ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิสร ภู่อาระ อาจารย์ ดร.ภาทิน โชติเวศย์ศิลป์ อาจารย์ ดร.เชาวนฤทธิ เรืองปราชญ์ อาจารย์ ดร.นิพล แสงศรี อาจารย์ ดร.อภิชาติ พงษ์เกษม อาจารย์นิรันดร์ ชันชวธิ รองศาสตราจารย์ ดร.วิกร ตันหาตุมาโท อาจารย์ ดร.ชิตชัย สนั่นเสียง พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตินุญจากร) รองศาสตราจารย์ ดร. และคุณอัจฉรา อ่อนจันทร์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยและเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินและรับรองรูปแบบ

ขอขอบพระคุณหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุข ที่ผู้วิจัยได้ติดต่อและขอคำปรึกษา รวมถึงสมาชิกชุมชนผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมกิจกรรมที่ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างดียิ่งจนโครงการเสร็จสิ้น และขอขอบคุณเป็นพิเศษ คุณพ่อยอห์น วิษขุภรณ์ เกตุภาพ อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ดร.ภัชราพร มีรสสม อดีตผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนอ่าเภอพระนครศรีอยุธยา คุณเกษร สวัสดิ์กุล และคุณมนัสนันท์ สุวนิธิ สองผู้นำชุมชนที่ให้คำแนะนำช่วยประสานงานและช่วยอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ในการดำเนินกิจกรรมขับเคลื่อนรูปแบบในสองพื้นที่ชุมชน

ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และพี่ๆ ทุกคนเป็นอย่างสูง ที่เป็นกำลังใจและสนับสนุนการศึกษาของผู้วิจัยเป็นอย่างดี และขอขอบคุณภรรยาและบุตรที่ห่วงใยและร่วมฟันฝ่าอุปสรรคตลอดช่วงเวลาที่ปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังมีคณาจารย์ผู้เป็นกัลยาณมิตรอีกหลายท่านที่ผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามได้หมดในที่นี่ จึงขอขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

สุดท้ายขอกราบขอบพระคุณ คณะศึกษาศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ให้โอกาส ให้แสงสว่างทางปัญญา และประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัยจนสำเร็จการศึกษา

คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูแด่เวทีแห่งพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูรค์ ปยุตโต) ศาสตราจารย์หม่อมหลวง ปิ่น มาลากุล บิดามารดา ครูบาอาจารย์ ผู้มีพระคุณ และกัลยาณมิตรทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ท
สารบัญภาพ.....	ฒ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย	9
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย.....	10
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	13
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	17
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	18
การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.....	19
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในมิติศาสนา.....	24
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในมิติศาสนาอิสลาม	26
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในมิติศาสนาคริสต์ศาสนา.....	31
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในมิติศาสนาพุทธ.....	35
แนวคิดเกี่ยวกับสังคมอยู่เย็นเป็นสุข.....	37
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา บ-ว-ร.....	50
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น.....	56
แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศ.....	62
แนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียน	66
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ.....	72
ศึกษาเกี่ยวกับบริบทจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	77

บทที่

ศึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	82
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	105
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	107
หน่วยการวิเคราะห์.....	107
การเลือกพื้นที่ในการวิจัย.....	107
การวิจัยระยะที่1 (R ₁) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศ	110
การวิจัยระยะที่2 (D ₁) การพัฒนารูปแบบสังคัมรรมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนา	
เป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	119
การวิจัยระยะที่3 (R ₂) การทดลองใช้รูปแบบสังคัมรรมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้	
ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	125
การวิจัยระยะที่4 (D ₂) การประเมินรูปแบบสังคัมรรมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้	
ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	139
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	143
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการวิจัย (R ₁) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (A)	144
ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบ การพัฒนา (D ₁) เป็นการออกแบบและพัฒนา (D&D)	205
ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้ การวิจัย (R ₂) การนำไปใช้ (I).....	226
ตอนที่ 4 ผลการพัฒนา (D ₂) การประเมินผล (E).....	294
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัย.....	307
สรุปผลการวิจัย	309
การอภิปรายผล.....	316
ข้อเสนอแนะ	343
รายการอ้างอิง	346
ภาคผนวก	364
ภาคผนวก 1 แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	365
ภาคผนวก 2 แนวทางสัมภาษณ์ระดับลึก.....	375
ภาคผนวก 3 การตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม.....	380
ภาคผนวก 4 การตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบผลการอบรม.....	384
ภาคผนวก 5 การตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินความพึงพอใจ	385
ภาคผนวก 6 การตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบ.....	386

ภาคผนวก 7 รายชื่อการสนทนาผู้มีส่วนได้เสียขั้นตอนกำหนดพื้นที่ชุมชน.....	388
ภาคผนวก 8 รายชื่อการสนทนาระดับลึกผู้มีส่วนได้เสียในระยะวิจัยที่ 1.....	390
ภาคผนวก 9 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (แบบสอบถาม).....	392
ภาคผนวก 10 แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม.....	393
ภาคผนวก 11 แบบประเมินผลการอบรม.....	398
ภาคผนวก 12 แบบประเมินความพึงพอใจ.....	400
ภาคผนวก 13 แบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบ.....	403
ภาคผนวก 14 แบบสอบถามเพื่อประเมินและรับรองรูปแบบ.....	408
ภาคผนวก 15 แบบบันทึกองค์ความรู้ชุมชน.....	411
ภาคผนวก 16 แบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ.....	412
ภาคผนวก 17 แผนการจัดการความรู้.....	413
ภาคผนวก 18 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและรับรองรูปแบบ.....	415
ภาคผนวก 19 รายชื่อผู้นำชุมชนท้องถิ่น.....	417
ภาคผนวก 20 การตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องแบบทดสอบก่อนและหลังอบรม	418
ภาคผนวก 21 การตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินผลการอบรม..	419
ภาคผนวก 22 การตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินความพึงพอใจ	420
ภาคผนวก 23 การวิเคราะห์ระดับความยากของแบบทดสอบความรู้การอบรม.....	421
ภาคผนวก 24 การวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความรู้การอบรม...	422
ภาคผนวก 25 กรอบคำถามสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	423
ภาคผนวก 26 กรอบแนวทางเทียบเคียงและกรอบแนวทางถอดบทเรียน.....	426
ภาคผนวก 27 รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมสังเคราะห์เป็นสุขฯ สองชุมชน.....	427
ภาคผนวก 28 รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมนำเสนอ.....	429
ภาคผนวก 29 เอกสารประกอบการอบรม.....	430
ประวัติผู้วิจัย.....	466

สารบัญญัตินี้

ตารางที่		หน้า
1	ดัชนีความอยู่ดีมีสุข สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2546)	45
2	ดัชนีความก้าวหน้าของมนุษย์ สำนักงาน โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (2552)	46
3	ดัชนีความอยู่ดีมีสุข สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (2548).....	49
4	การสรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำมาใช้ในงานวิจัย.....	100
5	การสรุปแนวคิดที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้.....	103
6	จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอำเภอ.....	111
7	สรุปขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R ₁) เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน (Analysis : A).....	118
8	สรุปขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D ₁) เป็นการออกแบบและพัฒนารูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน (Design and Development: D and D).....	124
9	สรุปขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R ₂) เป็นการนำรูปแบบไปใช้ (Implementation: I).....	138
10	สรุปขั้นตอนที่ 4 (D ₂ : Development E: Evaluate) เป็นการประเมินรูปแบบ.....	142
11	ดัชนีสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (2557).....	154
12	จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	158
13	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปรผล และลำดับที่ของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยาภาพรวม.....	161
14	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปรผล และลำดับที่ของระดับความคิดเห็นรายข้อในแต่ละด้านเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	162

สารบัญญัตินำ

ตารางที่	หน้า	
15	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปรผล และลำดับที่ของระดับ ความต้องการสังครมั่นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	169
16	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปรผล และลำดับที่ของระดับ ความต้องการสังครมั่นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	170
17	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปรผล และลำดับที่ของระดับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังครมั่น เป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานของกลุ่มตัวอย่างจังหวัด พระนครศรีอยุธยา.....	173
18	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปรผล และลำดับที่ของระดับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังครมั่น เป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานของกลุ่มตัวอย่างจังหวัด พระนครศรีอยุธยา.....	174
19	ปัญหา/อุปสรรคในการพัฒนาสังครมั่นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนา เป็นฐานของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	177
20	ข้อเสนอแนะการพัฒนาสังครมั่นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	178
21	จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เชี่ยวชาญ.....	219
22	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบสังครมั่น เป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	221
23	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบสังครมั่น เป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รายประเด็นหลักการ.....	222

สารบัญญัตินี้

ตารางที่		หน้า
24	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้สังคัมมัธยัมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนา เป็นฐานก่อนการอบรมและหลังการอบรมชุมชนท้องถิ่นเขตเมืองและชุมชน ท้องถิ่นเขตชนบท.....	227
25	การประเมินผลการจัดอบรมรูปแบบสังคัมมัธยัมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	228
26	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปรผล และลำดับที่ของความคิดเห็นของ ผู้เข้ารับการอบรมรูปแบบสังคัมมัธยัมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	230
27	ความถี่ ร้อยละ และลำดับที่ของประโยชน์ที่ได้จากการอบรม.....	231
28	สรุปผลการจัดเสวนากลุ่มย่อยชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ)..	240
29	สรุปผลการจัดเสวนากลุ่มย่อยชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเภาลุ่ม.....	247
30	การประมวลสรุปจัดการความรู้ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ)	257
31	ปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวสังคัมมัธยัมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนา เป็นฐาน ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ).....	260
32	ประมวลสรุปการจัดการความรู้ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเภาลุ่ม.....	267
33	ปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวการพัฒนาสังคัมมัธยัมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเภาลุ่ม.....	271
34	แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จสังคัมมัธยัมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ ศาสนาเป็นฐานระหว่างชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเภาลุ่ม.....	272
35	แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยความล้มเหลวสังคัมมัธยัมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานระหว่างชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเภาลุ่ม.....	272
36	แสดงการสรุปข้อค้นพบจากการจัดเสวนากลุ่มย่อยและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่น เขตชนบท บ้านลำเภาลุ่ม.....	273

สารบัญญัตินำ

ตารางที่	หน้า	
37	แสดงลักษณะพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติผู้เข้าร่วมกิจกรรมรูปแบบสังคัมร่เ็นเป็นสุข ของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง วัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาล่่ม.....	276
38	แสดงการเทียบเคียงระหว่างชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาล่่ม.....	280
39	จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เชี่ยวชาญ.....	288
40	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นที่มีต่อผลการดำเนิน กิจกรรมรูปแบบสังคัมร่เ็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	289
41	จำนวนร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในสองชุมชนท้องถิ่น....	294
42	ตารางเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามระดับความพึงพอใจ ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อรูปแบบสังคัมร่เ็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาภาพรวม.....	295
43	ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และ การปฏิบัติที่เป็นเลิศ สำหรับผู้เชี่ยวชาญจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	380
44	ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินผลการอบรมสำหรับผู้เชี่ยวชาญจังหวัด พระนครศรีอยุธยา.....	384
45	ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินความพึงพอใจสำหรับผู้เชี่ยวชาญจังหวัด พระนครศรีอยุธยา.....	385
46	ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบสำหรับผู้เชี่ยวชาญจังหวัดพระนครศรีอยุธยา..	386
47	ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบก่อนและหลังอบรม.....	418
48	ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามเพื่อประเมินผลการอบรม.....	419
49	ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจ.....	420
50	ค่าระดับความยากของแบบทดสอบ.....	421
51	ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ.....	422

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 แนวความคิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.....	23
2 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	106
3 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย.....	109
4 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม.....	115
5 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	121
6 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามเพื่อรับรองรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	123
7 ร่างรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา.....	218
8 แนวทางพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา.....	293
9 สรุปบทเรียนที่ได้จากการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	306

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	สถานที่ดำเนินกิจกรรมชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ).....	284
2	สถานที่ดำเนินกิจกรรมชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาลุ่ม.....	284
3	ผู้นำ/แกนนำหรือก่อนเริ่มดำเนินกิจกรรมชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ).....	284
4	ผู้นำ/สมาชิกจิตอาสาหรือก่อนเริ่มดำเนินกิจกรรมชุมชนชนบทบ้านสำเภาลุ่ม	284
5	บรรยากาศกิจกรรมการอบรมชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ).....	284
6	บรรยากาศกิจกรรมการอบรมชุมชนชนบทบ้านสำเภาลุ่ม.....	284
7	การเสวนากลุ่มย่อยชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ).....	285
8	การเสวนากลุ่มย่อยชุมชนชนบทบ้านสำเภาลุ่ม.....	285
9	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ).....	285
10	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชนชนบทบ้านสำเภาลุ่ม.....	285
11	ความผูกพันหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ).....	285
12	ความผูกพันหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมชุมชนชนบทบ้านสำเภาลุ่ม.....	285

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และความขัดแย้งทางการเมือง มีผลสืบเนื่องมาจากพลวัตการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกที่ถาโถมสู่สังคมไทย กล่าวคือ เมื่อยุคสมัยแห่งการพัฒนาเคลื่อนตัวในลักษณะของการแผ่ขยายอิทธิพลอย่างไร้พรมแดน บริบทของประเทศไทยได้เปลี่ยนจากเดิมที่เป็นสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรมและปัจจุบันอยู่ในยุค โลกาภิวัตน์ ทำให้วิถีชีวิตของผู้นคนในสังคมเปลี่ยนแปลงสู่ความเร่งรีบ เกิดการแก่งแย่งแข่งขัน เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง เกิดการเร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อตอบสนองความต้องการและเพิ่มความสะดวกสบายทางกายมากขึ้น ผลคือเกิดการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจภาพรวม แต่ในขณะเดียวกันมีการสะสมพอกพูนของปัญหาที่เกิดควบคู่การพัฒนาประเทศ การพัฒนาดังกล่าวกลายเป็นดาบสองคมที่ไ้ห้มนุษย์ขาดความสัมพันธ์ในระดับจิตใจ เป็นชนวนเหตุสร้าง ความขัดแย้งและความอยู่รือรอนนอนทุกข์ของผู้นคนไปพร้อมๆ กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย

ปัญหาความอยู่รือรอนนอนทุกข์ที่เกิดขึ้นวิเคราะห์ผ่านแนวคิดเชิงวิพากษ์ของ มาร์กซ์ และ อิงเกิลส์ (Marx and Engels, 1965: 22) ที่ว่า เดิมทีมนุษย์อาศัยในชุมชนแบบดั้งเดิมที่ไม่มีความสลับซับซ้อน ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ไม่มีชนชั้นทางสังคมและเศรษฐกิจ มีทรัพย์สินที่เป็นของส่วนรวมและมีการแบ่งปันกันใช้ ความขัดแย้งในชนชั้นไม่มี มนุษย์จึงอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แต่มนุษย์ไม่สามารถฝืนธรรมชาติในการแสวงหาความรู้ใหม่ทางวิชาการ ส่งผลให้เศรษฐกิจขยายตัวและมีการจัดระเบียบสังคมใหม่ และเมื่อมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจก็เกิดส่วนเกินทางเศรษฐกิจ การที่มีผลผลิตส่วนเกินเกินความจำเป็นที่มีอยู่ ทำให้เกิดความขัดแย้งที่เป็นผลจากการกระจายผลผลิตและการควบคุมการผลิตส่วนเกิน ทำให้เกิดความแปลกแยกอย่างรุนแรงในหมู่มนุษย์ด้วยกันจนกลายเป็นการต่อสู้ทางชนชั้น มีผลทำให้เกิดวิวัฒนาการเป็นสังคมทาส สังคมศักดินา และพัฒนามาสู่ระบบทุนนิยมในที่สุด ระบบทุนนิยมได้แยกแรงงานออกจากความเป็นมนุษย์โดยองค์รวม ทำให้มนุษย์ตกต่ำลงและมีสภาพเป็นเพียงส่วนเกินของเครื่องจักร ความดิ้นรนของมนุษย์ถูกทำลายกลายเป็นสภาพที่จำเอนาเมื่อ ขณะที่ ประเวศ วะสี (2549: 3) กล่าวว่า สังคมสมัยโบราณมนุษย์

ทำมาหากินและสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติเสมอกัน ต่อมาเมื่อมีความชำนาญเฉพาะทางเกิดขึ้น จึงมีอาชีพแตกต่างกันเป็นเหตุให้ต้องแลกเปลี่ยนสินค้า แหล่งที่แลกเปลี่ยนสินค้ากลายเป็นเมือง การปกครองจึงเกิดขึ้นเพราะความจำเป็นที่จะต้องจัดระบบการอยู่ร่วมกัน ต่อมาเกิดมีระบบเงินตรา เพื่ออำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยน แต่เงินเป็นสมบัติที่ทำให้มนุษย์มีความโลภได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด สังคมก่อนมีระบบเงินกับหลังมีระบบเงินแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เพราะก่อนมีระบบเงินตรา อาหารและข้าวของต่างๆ มีข้อจำกัดในการสะสม ขณะที่ตัวเลขของเงินไม่มีข้อจำกัด สามารถเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีที่สิ้นสุด จนทำให้เกิดประเด็นปัญหาสะสมขึ้นถึงปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ ทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในช่วงเวลาที่ผ่านมา จึงพยายามทบทวนและปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาให้เกิดสมดุลเพื่อป้องกันสิ่งไม่พึงปรารถนาด้วยการพัฒนาแบบองค์รวมและเน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา กระนั้นการดำเนินการดังกล่าวยังไม่ส่งผลเป็นรูปธรรมชัดเจน เนื่องจากการเริ่มต้นที่ผิดพลาดด้วยการยึดแนวทางการพัฒนากระแสหลักตามแบบตะวันตก ละเลยความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการศึกษาที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะ แยกส่วน ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและชุมชน การเปลี่ยนวิถีการผลิตที่มุ่งสู่การผลิตเพื่อการส่งออกภายใต้แนวคิดทุนนิยมเสรี บังคับเหล่านี้ทำให้ผู้คนแปลกแยกจากสังคมเดิมที่เด่นชัดคือ ค่านิยมของการบริโภควัตถุส่งผลให้คนในสังคมมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปทั้งเรื่องการอยู่อาศัย การใช้ชีวิต รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคมมีแนวโน้มเป็นปัจเจกชนสูงขึ้น คุณค่าทางจิตใจของคนในสังคมเริ่มเสื่อมถอยพร้อมกับบทบาทของสถาบันศาสนาจากที่เคยเป็นกำลังสำคัญในการหลอมรวมให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติถูกต้องมีความสำคัญน้อยลง ท้ายที่สุดทำให้เกิดความเห็นต่าง แยกแยกทางความคิด นำไปสู่ความเห็นแก่ตัว กลายเป็นวัฒนธรรมแห่งความขัดแย้งที่เผยให้เห็นภาพอย่างชัดเจนในระบบการเมืองทุกระดับ สอดคล้องกับผลการศึกษานรินทร์ สังข์รักษา (2554: 62) พบว่า กระแสการพัฒนาประเทศที่ผ่านมามีประเทศไทยได้มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ด้วยการคำนึงถึงผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศว่าจะมีอัตราการเจริญเติบโตมากน้อยเท่าใด มิได้คำนึงถึงศักยภาพและความพร้อมของชุมชนและสังคม ขณะเดียวกันผู้คนยังต้องพึ่งพาวัตถุดิบ วิธีการ และองค์ความรู้การพัฒนาที่นำเข้ามาจากต่างประเทศตามวิถีของความทันสมัย เพื่อให้ทุกคนมีชีวิตตามที่ต้องการสู่ความทันสมัย ดังเห็นได้จากแผนพัฒนาฯ ตั้งแต่ฉบับที่ 1-10 โดยเฉพาะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504-2509 ได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจเป็นหลักเพียงด้านเดียว ขณะที่ปัญหาของความทันสมัยทำให้ผู้คนต้องแข่งขัน แข่งชิง และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย ทำให้หลายคนต้องอยู่ร้อนนอนทุกข์ มีปัญหาของสังคม เกิดความแตกแยก และความ

อยู่เย็นเป็นสุขที่มีมาแต่เดิมถูกลดทอนลง เพียงมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับเงินตราเปรียบประหนึ่งว่าเงินตราคือพระเจ้า ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตผูกติดกับเงินตรา และนับถือผู้ที่มีเงินตรามากกว่าความรู้ ทำให้คนในสังคมเห็นแก่ตัว ขาดคุณธรรม ขาดจริยธรรม และขาดธรรมาภิบาลไปทุกภาคส่วน

ผลของการพัฒนาประเทศแบบตะวันตกกระแสหลัก ทำให้ประเทศไทยเผชิญกับความขัดแย้งที่นำไปสู่ปัญหาของสังคมที่มีความรุนแรงและซับซ้อน รวมถึงภัยคุกคามรูปแบบใหม่ๆ ที่แฝงมากับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมไทยต้องคิดทบทวนเพื่อหาทางออกแก้ไขวิกฤต (กรมการศาสนา, 2551: บทนำ) แนวทางหนึ่งที่สามารถดำเนินการได้ทันทีคือ การสร้างสำนักแห่งความพอเพียงเพื่อกระตุ้นและสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่ผู้คนในสังคม โดยเริ่มจากสิ่งที่เป็นนามธรรมภายในจิตใจคือ ความรัก ความเมตตา ความสามัคคีปรองดอง อันเป็นรากฐานสู่ความสงบร่มเย็นของชุมชนและสังคม

การสร้างความสามัคคีปรองดอง เป็นกระบวนการที่นำไปสู่การลดความเกลียดชัง แยกแยก และสร้างความไว้วางใจเพื่อฟื้นคืนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนที่เคยขัดแย้ง โดยผ่านการแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำในอดีต การยอมรับความจริงที่เกิดขึ้น การเมตตาให้อภัย และการมองภาพอนาคตร่วมกัน การสร้างความปรองดองอาจผ่านหลายวิธีการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาและบริบททางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม โดยมีเป้าหมายคือการสร้างสังคมสมานฉันท์ ซึ่งหมายถึงสังคมที่ผู้คนซึ่งมีความแตกต่างไม่ว่าจะเป็นเรื่องความคิด ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และสถานะทางเศรษฐกิจสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขและสามารถจัดการความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยไม่ใช้ความรุนแรงต่อกัน (วุฒิสาร ตันไชย และคณะ, 2555: 12)

หลักการที่ช่วยเสริมสร้างสังคมสมานฉันท์ คือ การยึดแนวปฏิบัติหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และการจัดการทางสังคมโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน โดยผลการศึกษาของ นรินทร์ สังข์รักษา และ ชिरศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ (2553: 328-329) พบว่า ท้องถิ่นมีความอยู่เย็นเป็นสุขจากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้ามาใช้ในวิสาหกิจชุมชน ความอยู่เย็นเป็นสุขเกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคลและสังคม ประกอบด้วย 1) ความสุขในตัวตน การมีความสุข ความภูมิใจ ชีวิตแห่งความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี 2) ความสุขจากครอบครัวอบอุ่น 3) ความสุขจากชุมชนเข้มแข็ง 4) ความสุขจากวิถีแห่งความพอเพียง และ 5) ลักษณะของสังคมที่เอื้อให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุข อาทิ การยึดถือค่านิยม วิถีคิดที่ดี เรียนรู้ชีวิตในความเป็นจริง มีการแบ่งปันให้กับสังคม มีสิ่งแวดล้อมที่ดีและสมดุล สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์ และคณะ (2554: บทสรุปผู้บริหาร) พบว่า การดำเนิน

ชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ได้รับความสุขทั้งกับตนเอง ครอบครัว และชุมชน พร้อมทั้งได้รับความรู้ ความคิด และแบบอย่างในการดำเนินชีวิต โดยสิ่งที่ทำให้รู้สึกเป็นสุขคือเมื่อได้ให้หรือทำประโยชน์ซึ่งหมายถึงการได้รับการยอมรับ เคารพ นับถือ ยกย่อง รับรู้ว่าคุณเป็นคนสำคัญคนหนึ่งจนเกิดความภาคภูมิใจ และแนวทางการสร้างชุมชน/สังคมแห่งประโยชน์สุขนั้นประกอบด้วย การสร้างผู้นำและแกนนำ การเรียนรู้จากต้นแบบ การส่งเสริมการเรียนรู้และโอกาสทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะ และการกำหนดเป็นเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงาน และผลการศึกษาของ เพ็ญจันทร์ เซอร์เรอร์ และคณะ (2554: บทสรุปผู้บริหาร) พบว่า ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วัดหรือสถาบันทางพุทธศาสนาถือเป็นทุนทางสังคมอันยิ่งใหญ่ นอกจากนี้จะเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของผู้คนส่วนใหญ่แล้ว วัดยังมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพมากมายตลอดจนมีสิ่งเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้อย่างพอเพียง การขยายเนื้อหาการดำเนินงานจากที่มุ่งเน้นเรื่องศาสนาและคุณธรรมจริยธรรมสู่เรื่องการแก้ไขปัญหาความรุนแรงและการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้พุทธวิธีเป็นแนวทางในการดำเนินงาน นับว่ามีความเป็นไปได้ในการจัดการทางสังคมในระดับสูงมากเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้น ทำนองเดียวกัน กรณีของภาคใต้การทำงานผ่านกลไกเครือข่ายมัชยิกระดับตำบลของศาสนาอิสลามสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชน และใช้เป็นเครื่องมือที่มีพลังในการกำกับพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนเพื่อเสริมสร้างสังคมสมานฉันท์ โดยดำเนินการในรูปแบบความร่วมมือขององค์การศาสนา องค์การบริหาร และองค์การทางสังคมในชุมชนอย่างเชื่อมโยงประสานกัน

ขณะที่อีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน นำไปสู่ความร่มเย็นเป็นสุขของสังคม คือ การน้อมนำสถาบันศาสนาที่เป็นทุนดั้งเดิมของสังคมให้กลับมาทำหน้าที่และมีบทบาทในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน บนพื้นฐานของการปฏิบัติต่อกันอย่างถูกต้องและนำหลักธรรมคำสอนร้อยรัดเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้ผู้คนพ้นจากความทุกข์ รวมถึงเป็นบ่อเกิดแห่งคุณธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เพื่อให้บุคคลในสังคมยึดถือเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข (กรมการศาสนา, 2551: 3-4) แนวทางนี้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของคณะกรรมการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (2555: 275) ที่มีต่อสถาบันศาสนาว่า ทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูหลักศีลธรรมและจริยธรรมและสนับสนุนให้สถาบันศาสนาเข้ามามีส่วนในการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ลดความขัดแย้งนำพาสังคมสู่ความสงบร่มเย็น โดยเสนอให้บุคลากรทางศาสนาควรเพิ่มบทบาทในการลดความแตกแยก ส่งเสริมสันติภาพและแก้ไขความขัดแย้งในสังคมโดยสันติวิธี พร้อมทั้งสถาบันศาสนาควรรักษาและ

แสดงออกถึงความเป็กลางในการแสดงธรรมหรือคำสอนทางจริยธรรมแก่ประชาชน ซึ่งสัมพันธ์กับผลการศึกษาของ ปกรณ์ ต้นสกุล (2554: 136-211) พบว่า รูปแบบการสร้างสันติสุขในชุมชนเป็นการนำความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาเพื่อทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชุมชน อันประกอบด้วย การสร้างความเข้าใจต่อชุมชนในความต่างของวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี การปฏิบัติ ซึ่งต้องผสมผสานกันเพื่อประโยชน์ของชุมชน การพัฒนากิจกรรมสร้างสรรค์ที่สร้างมูลค่าเพิ่มจากภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะการแสดงดั้งเดิมของชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน และการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาชาวบ้านและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเป็นทุนหลักในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมสร้างสรรค์นั้น

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมืองราชธานีเก่าของไทย เป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยตรง ด้วยเหตุที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ใกล้กับกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ทำให้จังหวัดกลายเป็นแหล่งรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจจากเมืองหลวง ประกอบกับที่ดินในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก่อนปี พ.ศ. 2530 มีราคาไม่สูงเนื่องจากเป็นพื้นที่การเกษตร ดังนั้นในช่วงปี พ.ศ.2530-2538 จึงเป็นช่วงที่จังหวัดได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจอย่างสูง นโยบายของรัฐบาลขณะนั้นมุ่งที่จะเปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้าส่งผลกระทบต่อการลงทุนในระบบธุรกิจอุตสาหกรรมโดยตรง มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สะดวกทั้งทางบกและทางน้ำ มีการสร้างนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่งกระจายอยู่เกือบทุกอำเภอ มีการลงทุนธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และระบบสถาบันการเงินอันนำไปสู่การเก็งกำไรที่ดินอย่างกว้างขวางทำให้ราคาที่ดินพุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว (วิษุกร นาคชน, 2555: 122-124) ประกอบกับในช่วงปลายปี พ.ศ.2534 พื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรมจากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ยังผลให้มึนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจเข้าเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก เมื่อปัจจัยหลักด้านทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมวัฒนธรรมผนวกกัน โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดจึงเปลี่ยนจากภาคการเกษตรเป็นภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น เกิดการหลั่งไหลของแรงงานภาคเกษตรสู่การเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งมีได้มีแต่ผู้คนภายในจังหวัดเท่านั้น แต่มีการอพยพจากทั่วทุกภาคเพื่อมาประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม รวมถึงแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในจังหวัด ยังผลให้จังหวัดมีความหนาแน่นของประชากร

สูงเป็นอันดับที่ 10 รองจากกรุงเทพมหานคร นนทบุรี สมุทรปราการ สมุทรสาคร ภูเก็ต ปทุมธานี สมุทรสงคราม นครปฐม และชลบุรี (สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554 : 6)

การเร่งรัดพัฒนาโครงสร้างหลักและระบบบริการสาธารณะในจังหวัด เพื่อรองรับการขยายตัวทางระบบเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม รวมถึงการค้า การบริการ และการท่องเที่ยว ทำให้เกิดปัญหาด้านการถือครองที่ดินของเกษตรกร สืบเนื่องมาจากการซื้อขายเพื่อวัตถุประสงค์ของการเก็งกำไร โดยนายทุนและนักการเมือง มีการกว้านซื้อที่ดินเพื่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมและโรงงานอย่างต่อเนื่องยังผลให้แนวโน้มสถานการณ์การซื้อที่ดินในจังหวัดเพิ่มสูงขึ้น เมื่อการถือครองที่ดินส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนายทุนที่ดินและนักการเมือง ทำให้เกิดสภาพความเหลื่อมล้ำและขัดแย้งระหว่างนายทุนกับเกษตรกรในพื้นที่ นำไปสู่ความทุกข์ร้อนจากการสูญเสียที่ดินและลูกหลานเป็นปัญหาสังคม ด้วยเหตุที่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินทำกินต้องเช่าที่ดินเพื่อทำนา แต่ระบบการเช่าที่ดินเพื่อทำนาในปัจจุบันเกือบเป็นลักษณะของการผูกขาดราคาเช่าที่นา รวมถึงต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นทำให้เกษตรกรต้องแบกรับค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น ก่อเกิดเป็นความเครียดจากสถานะความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ เกษตรกรจำนวนมากต้องเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นนอกภาคการเกษตร บางรายมีปัญหาเรื่องหนี้สินไม่สามารถหาทางออกได้จึงเลือกวิธีการจัดการกับปัญหาด้วยวิธีการที่รุนแรง ผิดกฎหมาย และขัดต่อหลักศีลธรรม (อารีวรรณ คูสันเทียะ, 2556: 2-7)

ประกอบกับผลการศึกษาของ ชารารัตน์ บำรุงศรี (2553: 63-65) พบว่า เมื่อมีการตั้งและขยายโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น อาชีพที่เกษตรกรหันไปทำกันมากคือการเป็นพนักงานในโรงงาน ส่วนอาชีพอื่นที่ได้รับความสนใจคือ การค้าขาย อาชีพการสร้างหอพัก เพื่อรองรับแรงงานในภาคอุตสาหกรรมที่มาจากต่างถิ่นให้อยู่อาศัย และเมื่อมีผู้คนเข้ามาอาศัยในบริเวณโดยรอบโรงงานอุตสาหกรรมทำให้พื้นที่บริเวณนั้นเกิดเป็นชุมชนชนบทถึงชุมชนเมือง การเพิ่มขึ้นของผู้คนในชุมชนส่งผลให้สิ่งอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอกับความต้องการ เกิดปัญหาน้ำเสียทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมและจากหอพัก มีสถานบันเทิงและแหล่งพักผ่อนหย่อนใจยามค่ำคืนเกิดขึ้นมากมาย ส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาไม่ว่าจะเป็นแหล่งมั่วสุมของวัยรุ่น ปัญหาครอบครัว ปัญหายาเสพติด และปัญหาอาชญากรรม เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงความอ่อนแอของระบบศีลธรรมและค่านิยมที่ดั่งงามที่เคยมีอยู่ในจิตใจของผู้คน ทำให้คนในชุมชนไม่สามารถควบคุมตนให้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่ดั่งงามที่สังคมได้วางไว้ ก่อตัวรุกรามเป็นความบาดหมางต่อกันและเลือกใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตของผู้คนในจังหวัดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมถึงผลของการพัฒนายังทำให้เกิดประเด็นปัญหาความขัดแย้งใหม่ เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายในการบริหาร

จัดการพื้นที่เมืองมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา ระหว่างผู้คนในพื้นที่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานรัฐส่วนกลาง เนื่องจากสาเหตุการบุกรุกของชุมชนและการก่อสร้างสิ่งสาธารณูปโภคต่างๆ ของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและมุ่งสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ยังผลให้ภูมิทัศน์โดยรอบเมืองนครประวัติศาสตร์ เลื่อมโทรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เสียหาย ถูกทำลาย และสูญหาย (สุนีย์ ทองจันทร์ และคณะ, 2556: 1-3)

จากการทบทวนและวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยประมวลสรุปมูลเหตุ ปัญหาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ก่อตัวขยายวงมาจนถึงปัจจุบัน ดังนี้ (วิชชกร นาครชน, 2555: 122-124, อริวรรรณ คุณสันเทียะ, 2556: 2-7, วณิช สุชาร์รัตน์, 2552: 1-12 และประเวศ วะสี, 2553: 9)

- 1) การเร่งรัดการพัฒนาจากส่วนกลางลงสู่ท้องถิ่น ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5-7 ทำให้วัฒนธรรมการใช้ชีวิตของผู้คนในชุมชนและสังคมตกอยู่ภายใต้การครอบงำอย่างสยบยอมจากระบบคุณค่าดั้งเดิมที่ยอมรับในเรื่องคุณธรรมและความดีงามเป็นระบบแลกเปลี่ยนด้วยวัตถุหรือเงินตรา อามิสสินจ้างในรูปสิ่งของหรือตัวเงินที่แฝงมากับผลประโยชน์ของระบบทุนนิยมมีอำนาจมีอิทธิพลต่อการกำหนดวิถีคิดและวิถีชีวิต 2) การแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มนายทุนที่ดินและนักการเมืองจากการดำเนินการตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ถึงฉบับปัจจุบัน ทำให้จังหวัดกลายเป็นพื้นที่เป้าหมายที่ทุกรัฐบาลให้ความสำคัญกับการรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจยังผลให้ราคาที่ดินของจังหวัดปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเสมือนเป็นช่องทางเอื้อให้กับกลุ่มนายทุนที่ดินและนักการเมืองได้เข้ามาครอบงำผลประโยชน์จากการกว้านซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร ผลที่ตามมาคือเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งจากการสูญเสียที่ดิน 3) การขาดการพัฒนาคนมนุษย์ที่ถูกต้องมิติด้านการศึกษาเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ถูกละเลยและลดความสำคัญ จิตใจของผู้คนจึงมิได้รับการพัฒนาให้ทันกับความเจริญเติบโตทางวัตถุ ผู้คนจึงคิด เห็น และทำแบบแยกส่วน ยังผลให้ผู้คนใช้ความสามารถในการผลิตและการบริโภคของตน ในลักษณะของการทำลายธรรมชาติ แวดล้อมและเอกลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรม ลูกกลมเป็นวิกฤตการณ์นำไปสู่การติดขัด บีบคั้น แยกแยก และรุนแรง

ปัญหาเหล่านี้ ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนจากเดิมที่เคยมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อารีอารอบ มีไมตรีจิตต่อกัน เปลี่ยนเป็นการแก่งแย่ง แข่งขัน และเห็นแก่ตัว มูลเหตุของปัญหาก่อตัว ลุกลามกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ที่สำคัญ สถาบันศาสนาถูกละเลย ถูกลืมมองข้าม และลดบทบาทลง ทั้งที่แต่เดิมถือเป็นสถาบันหลักและเป็น ทูตทางสังคมที่มีความหลากหลายทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ที่แม้มีความ แตกต่างทางความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี แต่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขจนเกิดสังคมแห่ง ความร่วมมือ จึงกล่าวได้ว่ารากเหง้าของปัญหาที่แท้จริง เกิดจากการขาดการเตรียมความพร้อมของ ผู้คนและชุมชนให้สามารถปรับตัวอย่างรู้เท่าทันกระแสแห่งการพัฒนา ขาดการพัฒนาจิตใจให้มี คุณภาพให้มีจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีปรองดองและเป็น ธรรม ขาดการนำหลักธรรมทางศาสนามาประยุกต์ในการดำเนินชีวิตทำให้เกิดมิจฉาทิฐิสร้าง ปัญหาสู่สังคม หากเพิกเฉยปล่อยให้สภาพการณ์เหล่านี้ดำเนินต่อไปโดยมิได้รับการแก้ไข สังคมของ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาคงมีลักษณะอยู่ร้อนนอนทุกข์ไม่จบสิ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะนักพัฒนศึกษาจึงเห็นควรศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบสังคม ร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่ง ของการพัฒนาจังหวัดที่ปรับเปลี่ยนความมุ่งหมายจากเดิมเน้นที่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและ อุตสาหกรรมเป็นการพัฒนาที่เน้นทางด้านจิตใจเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์โดยอาศัยมิติศาสนา นำศีลธรรมกลับคืนสู่สังคมบนพื้นฐานทุนชุมชนภายใต้กระบวนการทัศน์พัฒนศึกษา ที่ใช้การศึกษา เป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยเคราะห์สาเหตุและปัญหา รวมถึงบูรณาการองค์ความรู้ด้านเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยคลี่คลายปัญหาอยู่ร้อนนอนทุกข์ของผู้คนและนำไปสู่สังคมแห่งความร่วมมือเป็นสุขของ ชุมชนตามหลักศรัทธาความเชื่อและวิถีการปฏิบัติของแต่ละศาสนา

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและความต้องการสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างไร
2. รูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างไร
3. ผลการทดลองใช้รูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างไร
4. ประเมินรูปแบบและถอดบทเรียนสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. เพื่อประเมินรูปแบบและถอดบทเรียนสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ระยะดำเนินการวิจัย

1.1 ระยะที่ 1

การวิจัย (Research: R_1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน (Analysis: A)

การพัฒนา (Development: D_1) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design & Development: D & D) เครื่องมือเพื่อการวิจัย

1.2 ระยะที่ 2

การวิจัย (Research: R_2) การทดลองใช้หรือนำไปเครื่องมือที่ได้ไปใช้ (Implementation: I)

การพัฒนา (Development: D_2) เป็นการประเมินผลและปรับปรุง (Evaluation: E)

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยศึกษานำร่อง (Pilot Study) บริบทภาพรวมจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยวิธีการเชิงคุณภาพในลักษณะของการวิเคราะห์งานวิจัย แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด และเอกสารที่เกี่ยวข้องร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) แบบบอลหิมะ ในการพัฒนาสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ปลัดจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด หัวหน้าสำนักวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา อาจารย์ประจำหลักสูตรสหวิทยาการอิสลาม นักวิชาการวัฒนธรรม นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ นักวิชาการศึกษา นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ นักวิชาการสวัสดิการ และครูโรงเรียนโยแซฟอยุธยา จนข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการกำหนดเค้าร่างพื้นที่เป้าหมายสองชุมชน (Draft Area) ที่มีลักษณะเด่นและมีความหลากหลายทางความเชื่อ/ความศรัทธาทางศาสนา จากนั้นลงพื้นที่สำรวจบริบทสองชุมชนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ศาสนสถาน (วัด ศาลเจ้า มัสยิด โบสถ์) บ้าน โรงเรียน ชุมชน และลักษณะการรวมตัวของผู้คนเพื่อตรวจสอบเค้าร่างพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง คือ ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) ในพื้นที่ปกครองของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท คือ บ้านสำเภาล่ม ในพื้นที่ปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลสำเภาล่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. ขอบเขตด้านประชากร/กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูลหลัก

ตอนที่1 (R₁) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ

ประชากร (Population)

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากประชากร 16 อำเภอ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 793,509 คน (กรมการปกครอง เดือนธันวาคม 2555 อ้างจากสำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2556: 6)

กลุ่มตัวอย่าง (Samples)

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณหาขนาดขั้นต่ำของกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตร Yamane (1973: 727-729) ซึ่งกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional stratified random sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการที่ครอบคลุมทุกพื้นที่

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเชิงคุณภาพ โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานและการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน รวมถึงการให้คำแนะนำเพิ่มเติมลักษณะพื้นที่สองชุมชนเป้าหมาย สำหรับขั้นตอนการนำรูปแบบไปทดลองใช้โดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 10 คน ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการ 3 คน หัวหน้าหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 คน ผู้นำชุมชน 2 คน และผู้นำศาสนา 3 คน

ตอนที่2 (R₂) เพื่อทดลองใช้ในพื้นที่ 2 ชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย (Target Population)

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายจากผลสรุปพื้นที่สองชุมชนในขั้นตอน R₁ โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) สำหรับการทดลองใช้รูปแบบจำนวน 30 คน แบ่งเป็นชุมชนละ 15 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน ตัวแทนสถาบันศาสนา สื่อชุมชน นักวิชาการ สาธารณสุขชำนาญการ และสมาชิกชุมชน โดยดำเนินกิจกรรมผ่านการอบรม การจัดเสวนากลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดประชุมนำเสนอ

ตอนที่3 (D₂) เพื่อประเมินผลรูปแบบและถอดบทเรียน

กลุ่มเป้าหมาย (Target Population)

ผู้วิจัยประเมินผลความพึงพอใจกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่สองชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมรูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 คน และนำเสนอรายงานผลการถอดบทเรียนแบบ After Action Review : AAR ข้อมูลเชิงคุณภาพพื้นที่สองชุมชนเป้าหมายพร้อมทั้งเทียบเคียงผลการดำเนินการ

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ รูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่

3.2.1 ความรู้เกี่ยวกับสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

3.2.2 การปฏิบัติเกี่ยวกับสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

3.2.3 ความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

5. ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนั้นขอบเขตด้านเนื้อหาจึงเป็นการบูรณาการแนวคิดและหลักการการพัฒนากระแสรองที่มีจุดหมายปลายทางสู่สังคมแห่งความร่มเย็นเป็นสุข ได้แก่ แนวคิดการพัฒนาในมิติทางศาสนา (อิสลาม คริสต์ และพุทธ) อาทิ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (คณะกรรมการสภาพัฒนาการแห่งชาติ, 2546 และปรัชญา ขรรคมปียา, 2555) แนวคิดเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต, 2548) และแนวคิดการพัฒนาอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดสังคัมร่เย็นเป็นสุข (สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, 2548) แนวคิดการพัฒนาแบบ บ-ว-ร (ชนพรณ ธานี (2545: 6) แนวคิดการจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น และแนวคิด

ชุมชนนิยม (โกวิทย์ พวงงาม, 2553 และเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2544) แนวคิดการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (วิจารณ์ พานิช, 2549) แนวคิดการถอดบทเรียน (ศุภวัฒน์ พลายน้อย, 2549) และนรินทร์ สังข์รักษา, 2556) รวมถึงปัจจัยหรือเงื่อนไขของการดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ชุมชนที่นำไปสู่การพัฒนาารูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

6. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการศึกษารูปแบบจนสิ้นสุดกระบวนการวิจัย 2 ปี

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน หมายถึง การดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนอย่างสมดุลบนฐานศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธ ทั้งทางกาย จิตใจ และปัญญา ที่เชื่อมโยงระบบการศึกษา สังคม วัฒนธรรมและศาสนา เศรษฐกิจ การเมือง สาธารณสุข และทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมชุมชน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับชุมชน และบุคคลกับธรรมชาติแวดล้อม ใน 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา 2) สมาชิกในชุมชนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันโดยไม่แบ่งแยกศาสนา 3) ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน 4) กิจกรรมการอบรมและเรียนรู้ทางโลกและทางธรรมภายในชุมชน 5) สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน 6) สมาชิกชุมชนต่างศาสนาความมีอิสระและมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน 7) การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทางโลกและทางธรรมภายในชุมชน และ 8) การพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนา โดยกระบวนการ

1. การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานผ่านการอบรมแก่ประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. การจัดกิจกรรมสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานผ่านการเสวนากลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดประชุมนำเสนอ โดยการมีส่วนร่วมของประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับภาคีเครือข่ายด้วยการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานผ่านการอบรมและกิจกรรมการปฏิบัติร่วมกันในลักษณะจตุรภาคี (ความร่วมมือ 4 ฝ่ายในชุมชน) ได้แก่ 1) ประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนและสถาบันศาสนาในชุมชน 2) หน่วยงานภาครัฐ/องค์กร 3) ภาคเอกชน และ 4) หน่วยงานการศึกษา

4. การสกัดความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพสู่การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นในมิติการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขร่วมกันของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. รูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน หมายถึง แบบจำลองสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบและกระบวนการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องของประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนและสถาบันศาสนาในชุมชน 2) หน่วยงานภาครัฐ/องค์กร 3) ภาคเอกชน และ 4) หน่วยงานการศึกษา ภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาระเบียงที่มีจุดหมายปลายทางสู่สังคมร่วมเย็นเป็นสุข การบูรณาการการพัฒนาในมิติศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธในวิถีชีวิต ที่หมายถึงการไม่ลุ่มหลงยึดติดตัวตนและวัตถุมีความอิสระจากกิเลส (ชาตาน/ชัชฎอน) ภายในจิตใจที่รู้เท่าไม่มีการที่สิ้นสุดนำไปสู่พอดีพอประมาณ (สมดุล) ตามหลักธรรมและหลักปฏิบัติของศาสนาและความเชื่อที่นำไปสู่ความไม่เบียดเบียนและเป็นรากฐานของความสงบสุขภายในจิตใจของบุคคลและความร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน และหลักการจัดการความรู้เพื่อใช้ในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยหลักการของรูปแบบคือ เสริมสร้างสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติสังคมร่วมเย็นเป็นสุขร่วมกันของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สมาชิกชุมชนปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา 2) สมาชิกชุมชนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน 3) ความร่วมมือที่ดีภายในชุมชนโดยไม่แบ่งแยกศาสนา 4) กิจกรรมการอบรมและเรียนรู้ทางโลกและทางธรรมภายในชุมชน 5) สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน 6) สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน 7) การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทางโลกและทางธรรมสู่ชุมชน 8) การพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนา โดยกระบวนการ หนึ่ง การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ผ่านกิจกรรมการอบรมแก่ประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สอง การจัดกิจกรรมสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานผ่านการเสวนากลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

และการจัดประชุมนำเสนอ โดยการมีส่วนร่วมของประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สาม การมีส่วนเกี่ยวข้องของภาคีเครือข่ายด้วยการสนับสนุน การดำเนินกิจกรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการปฏิบัติร่วมกันในลักษณะจตุรภาคี (ความร่วมมือสี่ฝ่ายในชุมชน) ได้แก่ 1) ประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนและสถาบันศาสนาในชุมชน 2) หน่วยงานภาครัฐ/องค์กร 3) ภาคเอกชนและ 4) หน่วยงานการศึกษา และสี่ การสกัดความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพสู่การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นในมิติการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขร่วมกันของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบเสมือนเป็นเป้าหมายของการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเอง เป็นพื้นฐานของความสำเร็จในการจัดการแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยชุมชนที่ให้ความสำคัญกับความรู้ ระบบคิด วิถีปฏิบัติ และภูมิปัญญาของบุคคลและชุมชน ผสมผสานวิธีคิดและกระบวนการจัดการความรู้โดยน้อมนำมิติศาสนามาเป็นแกนในการขับเคลื่อนรูปแบบผ่านกิจกรรมสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในลักษณะจตุรภาคีความร่วมมือสี่ฝ่ายภายในชุมชน เพื่อร่วมพัฒนากระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชน และระหว่างภาคีเครือข่าย ยกற்ப้องค์ความรู้ชุมชน และพัฒนาศักยภาพสมาชิกชุมชนสู่การจัดการตนเองบนฐานทุนทางศาสนาอย่างสมดุล โดยมีปัจจัยสนับสนุนสำคัญ ได้แก่ ผู้นำศาสนา ผู้นำ/แกนนำชุมชน สมาชิกจิตอาสาธรรมาภิบาล เครือข่าย สื่อชุมชน และทุนทางสังคมวัฒนธรรม มุ่งสู่เป้าหมายปลายทางเดียวกันคือความดีงามและความร่มเย็นเป็นสุขของบุคคล ชุมชน และสังคม

3. ความรู้สังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน หมายถึง ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อนและหลังกิจกรรมการอบรมสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานของประชากรกลุ่มเป้าหมายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสองชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาล่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. การปฏิบัติสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้สังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน โดยความสมัครใจด้วยการมีปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมในขณะดำเนินการอบรม เสวนากลุ่มย่อย และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของประชากรกลุ่มเป้าหมายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสองชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาล่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5. ความพึงพอใจสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน หมายถึง ความรู้สึกของประชากรกลุ่มเป้าหมายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสองชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาล่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งแสดงออกในด้านบวกหรือด้านลบที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมการอบรม การเสวนากลุ่มย่อย และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

6. การปฏิบัติที่เป็นเลิศ หมายถึง แนวทางปฏิบัติดีที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จหรือเป็นการปฏิบัติที่ทำให้ชุมชนก้าวสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งวิธีปฏิบัตินั้นรวมถึงความรู้ เทคนิค วิธีการ ที่พัฒนาปรับปรุงมาจากการได้ปฏิบัติจริงที่ช่วยให้เกิดการพัฒนารวมถึงเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

7. การถอดบทเรียน หมายถึง เทคนิคและวิธีการจัดการความรู้ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้จากบุคคลและกลุ่มอย่างเป็นระบบเพื่อสกัดความรู้ซ่อนเร้นในตัวคนและองค์ความรู้ของชุมชนท้องถิ่นออกมาเป็นบทเรียนที่สามารถนำมาสรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นเอกสารชุดความรู้หรือรายงานของสองชุมชนเป้าหมายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยบุคคลและชุมชนอื่นสามารถเรียนรู้และนำไปปรับใช้ให้การดำเนินการพัฒนารวมถึงเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานมีคุณภาพดียิ่งขึ้น

8. ชุมชนท้องถิ่น หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนภายในพื้นที่การปกครองส่วนท้องถิ่นเดียวกันในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยอาจมีผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนกัน หรือทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรมร่วมกัน หรือดำเนินการอื่นอันเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีระบบการบริหารจัดการแทนสมาชิกของกลุ่มได้ ประกอบด้วย

8.1. ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนภายในพื้นที่การปกครองของเทศบาล ซึ่งในที่นี้หมายถึง เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยอาจมีผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนกัน หรือทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรมร่วมกันหรือดำเนินการอื่นอันเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีระบบการบริหารจัดการแทนสมาชิกของกลุ่มได้

8.2 ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนภายในพื้นที่ การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งในที่นี้หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลลำเภาลุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยอาจมีผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนกัน หรือทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรมร่วมกัน หรือดำเนินการอื่นอันเป็นผล ประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีระบบการบริหารจัดการแทน สมาชิกของกลุ่มได้

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบสภาพปัจจุบันทางสังคม วัฒนธรรม และความต้องการแท้จริงของชุมชน รวมถึงได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมเข้มแข็งเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ได้รูปแบบสังคมเข้มแข็งเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. รูปแบบสังคมเข้มแข็งเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาสามารถปรับประยุกต์ในพื้นที่ต่างๆ ที่มีลักษณะบริบทแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่
4. ได้ผลการประเมินและถอดบทเรียนรูปแบบสังคมเข้มแข็งเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
5. เป็นข้อเสนอการวางแผนงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างและพัฒนาสังคมเข้มแข็งเป็นสุขของชุมชนบนฐานศาสนา

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในมิติ ศาสนา การพัฒนากระแสรองที่มีจุดหมายปลายทางสู่สังคมแห่งความร่วมเย็นเป็นสุข และแนวคิด การจัดการความรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติและสร้างสรรค์ความรู้ เพื่อบูรณาการองค์ความรู้สำหรับ ประยุกต์เป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-11 (2504-2559)
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในมิติศาสนา
3. แนวคิดเกี่ยวกับสังคมร่วมเย็นเป็นสุข
4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา บ-ว-ร
5. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น
6. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศ
7. แนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียน
8. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ
9. บริบทและข้อมูลทั่วไปของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-11 (พ.ศ. 2504-2559)

การนำเสนอเกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้วิจัยนำเสนอในลักษณะการสรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาฯ ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 ถึงฉบับปัจจุบัน ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2558) เพื่อให้เข้าใจมิติและสถานการณ์การพัฒนาประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมาสำหรับเป็นฐานบูรณาการแนวคิดสู่การวิจัยครั้งนี้ โดยนำเสนอสรุปสาระเป็น 3 ช่วง และบทสรุปดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การพัฒนาประเทศช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-7 (พ.ศ.2504-2539) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556: ภาคผนวก ก.10-ค.-11)

การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-2 (พ.ศ.2504-2514) เน้นการสร้าง ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นด้านหลักตามทฤษฎีภาวะความทันสมัย (Modernization) เพราะรัฐบาลมีความเชื่อว่าหากเศรษฐกิจรุ่งเรืองประชาชนก็อยู่ดีมีสุข แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515 –2519) มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่เริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมในด้านการลดอัตราการเพิ่มประชากรและการกระจายรายได้ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520–2524) เน้นการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศโดยมุ่งขยายการผลิตสาขาเกษตร ปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อส่งออก กระจายรายได้และการมีงานทำในภูมิภาค แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5-6 (พ.ศ.2525–2534) ได้เน้นการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการรักษาเสถียรภาพของการเงินการคลัง การปรับโครงสร้างการเกษตร โครงสร้างอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก การกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค การพัฒนาเมืองและพื้นที่เฉพาะ การพัฒนาฝีมือแรงงานและคุณภาพชีวิต เน้นความสมดุลในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคม และให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาค่าความยากจนในชนบท ทุรกันดารตามแนวคิดความจำเป็นพื้นฐาน (Basic needs) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ทำให้การกระจายรายได้ของประชาชนมีช่องว่างมากขึ้น รวมทั้งความเสื่อมโทรมของชุมชน สังคม สภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติที่ตามมาในฐานะที่เป็นฐานการผลิต แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (2535-2539) มพิจารณาแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนสู่การประยุกต์ใช้ในแผนการพัฒนาประเทศอันเนื่องมาจากปัญหาของการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ในช่วงต้นได้ส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง โดยเฉพาะเรื่องสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วงจนกล่าวได้ว่าเป็นสภาวะการพัฒนาที่ไม่พัฒนา (Development without development)

2. การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-10 (พ.ศ.2540 - 2554) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556: ภาคผนวก ก.11-ก.12)

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ประเทศไทยเริ่มวางรากฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทิศทางการพัฒนาประเทศ จึงได้ปรับแนวคิดการพัฒนาจากเดิมที่เน้นเศรษฐกิจมาเป็นการเน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเพื่อพัฒนาให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม โดยทิศทางการพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของคน พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน การเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาของภูมิภาคและชนบทเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงด้วยการสนับสนุนให้ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งโดยสมัครใจและสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรื่องของตนเอง ชุมชน และสังคมในทุกมิติ โดยสนับสนุนการรวมกลุ่มของชุมชนในทุกรูปแบบและส่งเสริมการสร้างเครือข่ายชุมชนอย่างกว้างขวาง (โกวิทย์ พวงงาม, 2553: 232-234)

วิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 ทำให้ประเทศไทยต้องดำเนินการปฏิรูประบบในประเทศไม่ว่าจะเป็นการปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการแสวงหาแนวทางการพัฒนาประเทศที่นำไปสู่ความยั่งยืนในอนาคต แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 -2549) ได้อัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการ การเป็นองค์กรร่วมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาจากวิกฤติเศรษฐกิจให้ลุล่วงและสร้างฐานเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งและการเชื่อมโยงกับตลาดโลกให้มีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกและสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น เพื่อให้เศรษฐกิจกลับมาขยายตัวได้อย่างมั่นคง ขณะเดียวกันมุ่งการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยกำหนดลักษณะสังคมไทยที่พึงประสงค์ใน 3 ด้าน คือ 1) สังคมคุณภาพ 2) สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และ 3) สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพคนและคุ้มครองทางสังคม 2) การปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน และ 3) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมลพิษ (โกวิทย์ พวงงาม, 2553: 236-239) ต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ได้ให้ความสำคัญกับการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพ ทั้งทุนสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกันพร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งและให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการประเทศสู่คุณภาพทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความมั่นคง

โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยคู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศด้วยการส่งเสริมการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำและจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของชุมชน เชื่อมโยงกับการทำมาหาเลี้ยงชีพ ตั้งแต่ระดับปัจเจก ระดับครอบครัวจนถึงระดับชุมชน โดยคำนึงถึงความพอประมาณและความพออยู่พอกินเป็นลำดับแรกก่อนที่จะเชื่อมต่อกับชุมชนและสังคมภายนอกเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (โกวิท พวงงาม, 2553: 239) การปรับโครงสร้างการผลิตให้สมดุลและยั่งยืน การพัฒนาบนฐานหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศทุกระดับอันนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืนตลอดจนความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคม

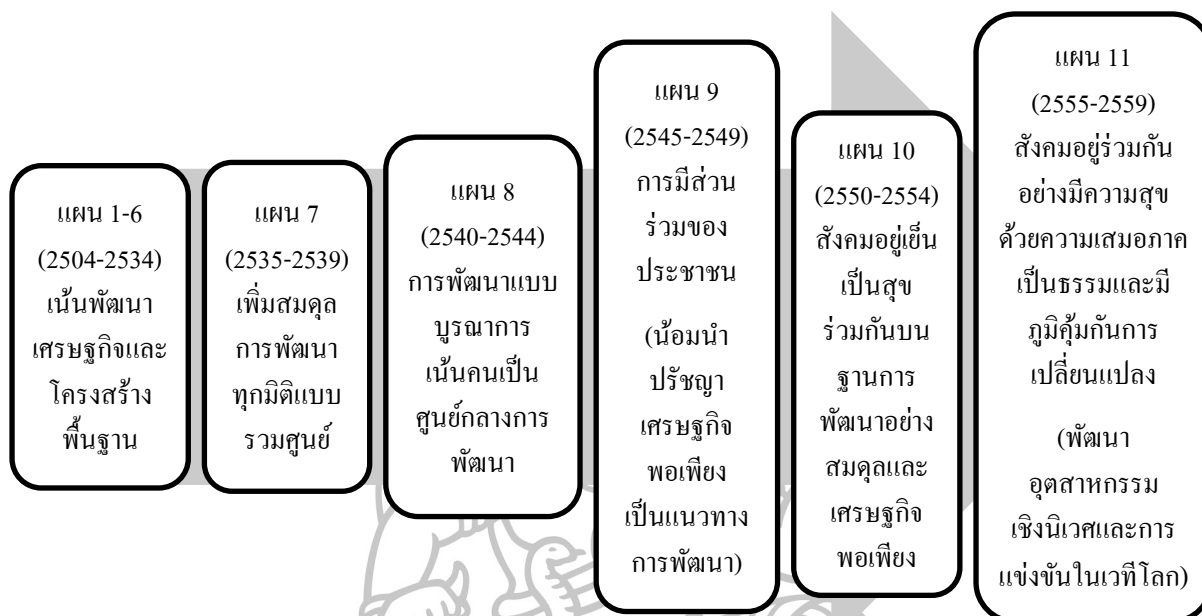
3. การพัฒนาประเทศในระยะปัจจุบัน แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555: 1-18)

ทิศทางการพัฒนาประเทศไทยปัจจุบัน มีแนวคิดที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-10 ที่ยังคงยึดหลักการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกภาคส่วนทุกระดับเพื่อมุ่งสู่สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขด้วยความเสมอภาคเป็นธรรมและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยการสร้างภูมิคุ้มกันและนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกันพร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศที่สำคัญได้แก่ 1) การเสริมสร้างทุนสังคม (ทุนทางวัฒนธรรม) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยคู่สังคมคุณภาพ มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชนสามารถจัดการความเสี่ยงและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม 2) การเสริมสร้างทุนเศรษฐกิจ (ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน) มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งโดยใช้ภูมิปัญญาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและมีการเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ บนพื้นฐานการพึ่งพาซึ่งกันและกัน 3) การเสริมสร้างทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงด้านอาหาร การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นฐานการ

ผลิตภาคเกษตร มุ่งสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ รวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการเพิ่มบทบาทไทยในเวทีประชาคมโลก ขณะเดียวกันมีการบริหารจัดการประเทศเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบราชการและข้าราชการ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลเพื่อประสิทธิภาพการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรควบคู่กับจิตสำนึกค่านิยมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลแก่ประชาชนทุกกลุ่มภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาค้นสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตรความมั่นคงของอาหารและพลังงาน 4) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน 5) ยุทธศาสตร์การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม และ 6) ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์แนวความคิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนภูมิที่ 1 แนวความคิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ที่มา: พัฒนาแนวความคิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจาก โกวิทย์ พวงงาม,

การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น (คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กรุงเทพฯ: บริษัทพิชการพิมพ์, 2553), 232-243. และสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและ

สังคมแห่งชาติ, **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ สิบเอ็ด พ.ศ.**

2555 - 2559, (2555), 1-18.

กล่าวโดยสรุป แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับงานวิจัยนี้ เนื่องจากแผนพัฒนาฯ ทุกฉบับ ได้กลายเป็นแม่แบบของการวางแผนด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อีกทั้งยังเป็นเป้าหมายร่วมที่ผู้คนในสังคมพยายามขับเคลื่อนให้ไปสู่ในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะสังคมไทยปัจจุบัน ได้เกิดวิกฤตทุนนิยมนำไปสู่สารพันปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง สิ่งแวดล้อม ที่เด่นชัดคือความแตกแยกอย่างรุนแรงของผู้คน วิเคราะห์ได้จากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมาที่พยายามปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและมีภูมิคุ้มกัน แต่กระนั้นยังมีอาจด้านพลาคุณภาพของทุนนิยมกระแสหลักที่ซัดถาโถมสู่สังคมไทยระลอกแล้วระลอกเล่า ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดย

ใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยหวังว่ารูปแบบและข้อค้นพบจากงานวิจัยที่
 น้อมนำศาสนามาเป็นฐานแห่งการพัฒนาจะช่วยชี้แนวทางออกของปัญหาและนำพาชุมชน สังคม
 ประเทศสู่ความผาสุกร่วมเย็น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในมิติศาสนา

ศาสนาเป็นสถาบันที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน แต่การพัฒนาประเทศในช่วงเวลา
 กว่า 40 ปีที่ผ่านมา ได้เน้นความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นด้านหลักเพื่อพัฒนาประเทศไปสู่
 ความเจริญและความทันสมัยตามแบบตะวันตก ทำให้สถาบันศาสนาถูกเบียดบังและลดบทบาท
 ความสำคัญลง

กระนั้น สถาบันศาสนายังคงยืนหยัดเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจของมนุษย์ โดยหลักธรรมคำสอน
 ทั้งหมดมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้คนในสังคมเป็นคนดี มีคุณธรรม มีเหตุผล มีปัญญา และศรัทธาใน
 ความถูกต้องอันนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ นั้นหมายถึง แม้ว่าการพัฒนาทางโลกจะ
 ก้าวหน้าเพียงใด เสนอข้อค้นพบใหม่ที่ยิ่งใหญ่ต่อการพัฒนาทางวัตถุอย่างไร แต่ศาสนาก็ยังคงอยู่
 พระเจ้า นิพพาน สรรค์ นรก ชีวิตหลังความตายก็ยังคงอยู่ ที่สำคัญคงมีเนื้อหาสาระอันเป็นแก่นสาร
 ที่ว่าด้วยการบริหารชีวิตให้มีความสุข สมบูรณ์ มีความหวัง มีความเมตตาเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน
 โดยสาระส่วนนี้ประหนึ่งเป็นสัจธรรมที่ไม่มีทางเปลี่ยนแปลงไปด้วยการพัฒนาทางโลกวัตถุ
 (ปรีชา ช้างขวัญยืน และสมภาร พรหมทา, 2543: 45) สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2549: 2) ที่กล่าวว่า
 ศาสนาต่างๆ ไม่ว่าจะพุทธ คริสต์ อิสลาม ถือเป็นทุนอันยิ่งใหญ่ทั้งในทางศรัทธา ปัญญา สังคม และ
 วัตถุ แม้ลัทธิวัตถุนิยม บริโภคนิยม เงินนิยม จะได้ทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาในจิตใจของ
 ผู้คนเป็นอันมากทุกทาง ศาสนาก็ยังอยู่ถ้าช่วยกันสร้างเครื่องรับธรรมในจิตใจของมนุษย์ให้กลับคืน
 มาศาสนาจะกลายเป็นทุนเพื่อการพัฒนาอันยิ่งใหญ่

เหตุนี้ ศาสนาจึงมิได้เป็นเรื่องของจิตใจเพียงอย่างเดียว แต่ศาสนาเป็นเรื่องของอุดมการณ์
 และการใช้ปัญญาเพื่อค้นหาความจริงแห่งชีวิต ซึ่งมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อระบบความเชื่อ
 ความคิด และการพัฒนาจิตใจที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติต่อกันของผู้คนในสังคม โดย
 ประมวลสรุปความดังนี้ (พระครูศรีปริยัตยาภิวัฒน์, 2555: 93)

1. ศาสนาเป็นศาสตร์ที่สอนให้มนุษย์รู้จักตนเอง รู้จักหาความหมายให้กับชีวิต ช่วยให้คนคลายทุกข์และพบความสุขแท้จริง
2. ศาสนาสอนปัญญาทางโลกและทางธรรม ด้วยการพิจารณาอย่างละเอียดทุกแง่มุม เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาชีวิตของผู้คน
3. ศาสนาพัฒนามาเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจของมนุษย์เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของบุคคล และเป็นศูนย์กลางของชุมชนให้คิด ใฝ่ และมุ่งกระทำแต่ความถูกต้องดีงาม
4. ศาสนาเป็นองค์การทางสังคมที่ช่วยในการจัดระเบียบสังคม/ควบคุมสังคม โดยกำหนดบรรทัดฐานและแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตทางศีลธรรม ค่านิยม และโลกทัศน์แก่ผู้คน รวมถึงเป็นสถาบันสวัสดิการสังคมสงเคราะห์ (งานง อดิวัฒน์สิทธิ, 2547: 30-32)
5. ศาสนา คือ การวางหลักแห่งความประพฤติของมนุษย์บนรากฐานทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และมีบทบาทเสริมสร้างความปรองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ

คุณค่าของศาสนาข้างต้นนั้น สัมพันธ์กับผลการสำรวจสถานะทางสังคมและวัฒนธรรม สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554: 11-12 พบว่า ศาสนิกชนของสามศาสนา (ที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป) เห็นว่าหลักคำสอนทางศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต เมื่อมีปัญหาชีวิตและการทำงาน ศาสนิกชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 36.60) จะใช้หลักธรรมทางศาสนาแก้ปัญหาแทบจะทุกครั้ง (ทั้งศาสนิกชนที่อาศัยในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลและศาสนิกชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ โดยมีระดับใกล้เคียงกัน) ส่วนความถี่ในการปฏิบัติตามหลักคำสอน พบว่า ประชากรภาคใต้มีความถี่ของการปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนามากที่สุด ร้อยละ 56.6 รองลงมาคือ กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 49.70 ผลการสำรวจนี้เสมือนเป็นเครื่องยืนยันเบื้องต้นได้ว่า ศาสนามีความสำคัญ มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ช่วยพัฒนาสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติอันนำไปสู่ความร่วมมือเป็นสุขร่วมกันทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมภาพรวม โดยการศึกษาวิจัยนี้มีขอบข่ายสัมพันธ์ 3 ศาสนา อันได้แก่ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การพัฒนาในมิติศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาหลักศาสนาหนึ่งของโลก และเป็นศาสนาที่สำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงประเทศไทยตั้งแต่รัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าปราสาททองแห่งกรุงศรีอยุธยา ปัจจุบันมีอิสลามิกชน (มุสลิม) ในประเทศไทยมากเป็นลำดับที่ 2 (ร้อยละ 4.6) รองลงมาจาก พุทธศาสนิกชน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555: 1)

ศาสนาอิสลามมีลักษณะเป็นเอกเทวนิยม คือ นับถือพระเจ้า (อัลลอฮ์) องค์เดียว อุดมการณ์ของศาสนา คือ การปฏิบัติตามข้อบัญญัติของอัลลอฮ์ โดยมีจุดหมายปลายทางที่การมีชีวิตนิรันดร์ในอาคิเราะฮ์ (ปรโลก) (ปรีชา ช่างขวัญยืน และสมภาร พรหมทา, 2543: 213) คำว่า อิสลาม เป็นภาษาอาหรับ หมายถึง การมอบน้อม มอบตนต่ออัลลอฮ์ นั่นหมายถึง การยอมตนจำนนตามความประสงค์ของพระเจ้าโดยสิ้นเชิงและยังหมายรวมถึงความสันติปลอดภัย ส่วนมุสลิม คือ ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม และยังหมายรวมถึงผู้ใฝ่สันติ ผู้ยอมมอบกายและหัวใจต่อพระเจ้า คนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามเรียกว่าชาวไทยมุสลิม และอัลลอฮ์ พระนามเฉพาะของพระเป็นเจ้า หมายถึง พระผู้เป็นเจ้าแห่งสากลจักรวาล ที่เป็นผู้บังเกิดโลกและจักรวาลทั้งหลายมาพร้อมทั้งเป็นผู้ทรงบังเกิดสิ่งที่มีชีวิตและสิ่ง ไม่มีชีวิต สิ่งที่มีมองเห็นและมองไม่เห็น ทรงเป็นผู้สร้าง ทรงเป็นผู้ควบคุม ทรงเป็นผู้ดูแลและผู้ทรงประทานสรรพสิ่งทั้งหลาย (พระครูศรีปริยัตยาภิวัฒน์, 2555: 26)

หลักของศาสนาอิสลามได้ระบุในคัมภีร์อัล-กรุอานในวรรคที่ว่า “อันศาสนาที่พระเจ้าทรงกำหนดไว้ นั่น คือ ศาสนาอิสลาม” มีองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ (สมาน คือราม, 2545:8)

1. พระศาสดา คือ ท่านศาสดามูฮัมมัด
2. พระคัมภีร์อัล-กรุอาน
3. ผู้สืบทอดศาสนาหรือสาวก คือ มุสลิมทุกคน
4. ศาสนสถาน คือ มัสยิด
5. พิธีกรรม เช่น การละหมาด การประกอบพิธีฮัจญ์

ศาสนาอิสลามแบ่งคำสอนเป็นภาคสำคัญ 2 ภาค คือ รุกนอีมาน (หลักศรัทธา) และหลักรุกนอิสลาม (หลักปฏิบัติ)

รุกนอีมาน (หลักศรัทธา) 6 ประการ (จำนง อดิวัฒน์สิทธิ์, 2547: 88-89) คือ 1) ศรัทธาต่อพระเจ้า (อัลลอฮ์) 2) ศรัทธาต่อปวงเทพ (มลาอิกฮ์) ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างอัลลอฮ์กับศาสดาทั้งหลาย 3) ศรัทธาต่อพระคัมภีร์ทั้งหมด 4) ศรัทธาต่อบรรดานบีและรسلของพระเจ้า (อัลลอฮ์) 5) ศรัทธาต่อวันสุดท้ายและการฟื้นคืนชีพว่ามีจริง และ 6) ศรัทธาในกฎแห่งการกำหนด

สภาวะของพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้า (อัลลอฮ์) คือ มนุษย์ไม่อาจหลีกเลี่ยงกฎตายตัวที่อัลลอฮ์ได้ทรงกำหนดไว้ และมนุษย์มีอิสระที่จะเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ดีหรือชั่วตามดุลยพินิจแห่งสติปัญญาของตน

นอกจากการศรัทธาต่อหลักศาสนาแล้ว ชาวมุสลิมมีหลักศีลธรรม (เอ็ยะห์ซาน) อันหมายถึง ความดีต่างๆ ที่ต้องประพฤติปฏิบัติอยู่เสมอ มีลักษณะเป็นหน้าที่และมารยาทที่ชาวมุสลิมต้องแสดง ออกและเป็นคุณสมบัติที่ดีทางจิตใจ ได้แก่ หน้าที่ของบุคคลต่อพระเจ้า ต้องระลึกอยู่เสมอว่าตัวเอง อยู่ต่อหน้าพระเจ้า พระองค์ทรงมองเห็นอยู่ตลอดเวลา จึงต้องทำแต่ความดี มีมารยาท และ ละเว้นการกระทำที่ผิดต่อบทบัญญัติของพระองค์หน้าที่ของผู้รู้ ครู และผู้รู้โดยทั่วไปจะต้องสำนึกอยู่เสมอว่า ความรู้ที่ตนได้มานั้นเป็นไปโดยความเมตตาของพระเจ้า พระองค์ทรงประทานให้ ดังนั้นจึงต้องเผยแพร่ต่อให้ผู้อื่นได้รับความรู้นั้นโดยไม่มุ่งหวังอามิสสินจ้างใดๆ ทั้งสิ้น และแนะนำ ความรู้ไปสร้างสมอานาจบารมี หรือนำความรู้ไปแข่งขันกับใคร หรือทับถมผู้อื่นๆ หรือหา ประโยชน์อันมิชอบ หน้าที่ของผู้ไม่รู้ ผู้ไม่รู้จะต้องศึกษาเพื่อจะได้มีความรู้ ความรู้มิได้จำกัดแต่ เฉพาะความรู้ทางด้านสามัญหรือศาสนาใดด้านหนึ่ง มุสลิมจะต้องเรียนรู้ทั้งสองด้านจนสามารถ นำความรู้ ความสามารถไปประพฤติทางด้านศาสนาอย่างดี และนำความรู้สามัญหรือวิชาชีพไป ประกอบสัมมาอาชีพต่อไป และผู้เรียนรู้ทุกคนจะต้องให้ความเคารพต่อผู้สอนมีความนอบน้อม ถ่อมตน พุดจาสุภาพ อ่อนโยน และคอยอุปถัมภ์ผู้สอนของตนอยู่เสมอ

หน้าที่ของลูก ลูกทุกคนมีหน้าที่ต้องระลึกถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ของพ่อแม่ ต้องมีความ กตัญญูกตเวทีคุณต่อท่านทั้งสอง ต้องคิดอุปการะท่านทั้งสอง ไม่ปล่อยให้ท่านทั้งสองต้องเดือดร้อน อยู่กับความเหงา และต้องปรนนิบัติท่านทั้งสองเป็นอย่างดีที่สุด หน้าที่ของพ่อแม่ เมื่อพ่อแม่มีลูกก็ ต้องเลี้ยงดูลูกอย่างดี ให้การดูแล ให้ความสุข ให้การศึกษา คอยอบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนดี มีมารยาท ไม่ปล่อยให้ปลละละเลยต่อลูกจนขาดความอบอุ่นทางจิตใจ เติลิดออกไปหาความสนุกสนานนอก ครอบครั้ว พ่อแม่ต้องสร้างสถาบันครอบครัวให้เป็นความหวังของลูก

หน้าที่ของเพื่อน คนทุกคนมีเพื่อน ไม่ว่าเพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมโรงเรียน เพื่อนร่วม หมู่บ้าน ตลอดจนเพื่อนร่วมโลก ทุกคนต้องหวังดีต่อกัน มีความประพฤติที่ดีต่อกัน ไม่ดูถูก ไม่ เกลียด ไม่เอาฆาตแค้น ไม่ทับถมหรือทำลายใคร ต่างคิดที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

หน้าที่ของสามี ทั้งสามี-ภรรยา จะต้องมีหน้าที่พึงปฏิบัติต่อกัน สามีต้องรับผิดชอบในด้าน การปกครองครอบครัวและการหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว และสามีจะต้องเป็นที่พึ่งของครอบครัว มีความประพฤติที่ดีงามต่อคนในครอบครัว เป็นแบบอย่างที่ดีงามแก่คนในครอบครัวโดยสม่ำเสมอ ไม่ทิ้งครอบครัวออกไปหาความสุขนอกบ้านและต้องตักเตือนและสอนภรรยาและคนในครอบครัว หน้าที่ของภรรยา ภรรยามีหน้าที่ช่วยเหลือสามีในด้านต่างๆ คอยสอดส่องดูแลเป็นกำลังใจให้สามี

ให้ความสุขแก่สามี และต้องต้อนรับแขกของสามีด้วยมารยาท ด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส และด้วยความจริงใจ ไม่นินทาสามีลับหลัง ไม่บ่นหรือก้าวร้าวสามี หากสามีทำผิดก็เตือนด้วยความหวังดีและครองสติไม่โมโหและให้เกียรติสามี

หน้าที่ของผู้นำ ผู้นำทางสังคมในตำแหน่งต่างๆ ที่ถูกแต่งตั้งหรือเลือกตั้งก็ตาม จะต้องปฏิบัติตนต่อผู้ตามด้วยความเมตตา และด้วยความอ่อนน้อม ไม่ถือตัว พุดจาสุภาพอ่อนโยน เมื่อจะใช้อำนาจก็ใช้ด้วยความยุติธรรม มีความกล้าหาญ และกล้าตัดสินใจ ไม่ลังเล ไม่อ่อนแอ ไม่ขลาดกลัวต้องประพฤติดี พร้อมทั้งเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับประชาชน ต้องเสียสละทุกสิ่งเพื่อประชาชน หน้าที่ของประชาชน ประชาชนในฐานะผู้ตามจะต้องเคารพผู้นำ กฎต่างๆ ที่ออกมาโดยชอบธรรม ประชาชนต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัดผู้ตามจะคิดกระด้างกระเดื่องไม่ได้ แต่กล้าหาญที่จะเตือนผู้นำ เมื่อผู้นำทำผิดหรือออกกฎหมายโดยไม่ชอบธรรม ให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่ดี รักษาและปกป้องเกียรติยศของผู้นำที่มีคุณธรรม ไม่ละเมิดต่อสิทธิของผู้นำและสิทธิของประชาชนด้วยกัน (พิสิทธิ์ นีรติวงศกรณ์ และคณะ, 2554: 65-67)

จึงกล่าวได้ว่าแนวทางอิสลามเป็นแนวทางการปฏิบัติตนของมุสลิมทุกคนตั้งแต่เกิดจนตาย และเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อกันทางสังคมของชาวมุสลิมในเวลาเดียวกัน โดยมีพระคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นธรรมนูญแห่งชีวิต

รুকอนอิสลาม (หลักปฏิบัติ) เป็นข้อวินัยที่มุสลิมทุกคนต้องยึดถือปฏิบัติและถือเป็นรากฐานของศาสนาอิสลามที่ต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน 5 ประการ คือ (ปรีชา ช้างขวัญยืน และสมภาร พรหมทา, 2543: 217-219)

1. การปฏิญาณตน “แท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใดเว้นแต่อัลลอฮ์”
2. การกระทำละหมาดวันละ 5 เวลา
3. การถือศีลอด
4. การบริจาคทรัพย์ (ซะกาต)
5. การบำเพ็ญฮัจญ์

หลักการปฏิญาณตนถือว่าเป็นหัวใจของการเป็นมุสลิม เนื่องจากการประกาศให้ตนเองและผู้อื่นทราบว่าวิถีการดำเนินชีวิตจะอยู่บนครรลองของอิสลามอันมีพระมหาคัมภีร์ (อัล-กุรอาน) เป็นธรรมนูญของชีวิต โดยกล่าวว่า “ข้าพเจ้าปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใด นอกจากอัลลอฮ์ และข้าพเจ้าปฏิญาณว่า มุฮัมมัด ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม เป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์”

หลักการละหมาดเป็นพิธีกรรมที่สำคัญที่สุดและเป็นข้อบังคับแก่มุสลิมทุกคน การละหมาดมี 5 เวลา คือ เวลาย่ำรุ่ง เวลากลางวัน เวลาเย็น เวลาพลบค่ำ และเวลากลางคืน มีชื่อเรียกเวลาของการ

ละหมาดดังนี้ ซุบฮิ ซุฮริ อัสริ มัฆริบ และอิชา ซึ่งจะมีผู้รู้เป็นผู้กำหนดเวลาอย่างถูกต้องในแต่ละวัน การทำละหมาดสม่ำเสมอมีประโยชน์แก่มุสลิมผู้ปฏิบัติมาก เพราะทำให้จิตใจของตนสะอาดบริสุทธิ์ ขจัดความหมองหม่นทางอารมณ์ ทำลายความตึงเครียด ทำให้เป็นคนที่เคร่งครัดในระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์สุจริต อดทน และจิตใจสำรวมระลึกอยู่กับพระเจ้าตลอดเวลา ทำให้ไม่มีโอกาสที่จะคิดทำความชั่ว คิดแต่จะปฏิบัติตามคำบัญชาและบทบัญญัติของพระองค์ไม่กล้าทำ ความผิดและฝืนบทบัญญัติ (พิสิทธิ นีรัตติวงศกรณ์ และคณะ, 2554: 62)

หลักการถือศีลอดเพื่อรักษาร่างกายให้พ้นจากการทำชั่วเป็นระยะเวลา 1 เดือน ซึ่งในช่วงถือศีลอดจะรับประทานอาหารในเวลากลางวันไม่ได้ต้องรอจนกว่าอาทิตย์จะตกดิน ผลของการถือศีลอดนำไปสู่คุณธรรมนานาประการ ได้แก่ การแสดงให้ประจักษ์ชัดถึงความเสมอภาคทางสังคม สามารถควบคุมจิตใจของตนเองได้ มีความอดทน อดกลั้น มีคุณธรรม มีความสำรวมตนเองและยำเกรงพระเจ้า ไม่ประพฤติดุคิดในขณะถือศีลอด มีจิตเมตตาสงสาร เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น มีความสำนึกในเมตตาแห่งพระเจ้า มีระเบียบวินัยและฝึกให้ตรงต่อเวลา เพราะการถือศีลอดมีเงื่อนไขให้ทุกคนปฏิบัติอยู่ในกรอบแห่งความประพฤติอันดีงาม จะรับประทานก็ต้องตรงต่อเวลา จะพูดจาหรือจะเคลื่อนไหวก็ต้องระมัดระวังกลัวกุศลแห่งการถือศีลอดจะบกพร่องไป (พิสิทธิ นีรัตติวงศกรณ์ และคณะ, 2554: 62-63)

หลักการบริจาคทรัพย์หรือชะกาต เป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญอีกข้อหนึ่งที่ต้องปฏิบัติใน 1 ปี สำหรับมุสลิมที่มีทรัพย์เงินทองตามที่กำหนด ชะกาตแบ่งออกเป็นชะกาตมาลหรือชะกาตทรัพย์เงิน และชะกาตฟิตเราะฮ์หรือบริจาคทานอาหาร ซึ่งชะกาตเป็นการบริจาคทานบังคับสำหรับผู้มีรายได้ตามที่กำหนด หลักชะกาตนี้ช่วยทำให้สังคมเจริญก้าวหน้า คนยากจนมีโอกาสได้รับการช่วยเหลือ การสังคมสงเคราะห์จะกระจายออกไปอย่างกว้างขวาง สถาบันทางสังคมได้รับการพัฒนา รวมทั้งผู้ยากไร้ที่หมดทุนในการประกอบอาชีพหรือไม่มีทุนศึกษาต่อก็มีโอกาสที่จะใช้ชะกาตเจือจุนสร้างชีวิตใหม่ และหากนำหลักชะกาตมาจัดดำเนินการอย่างเต็มระบบแล้วจะมีผลในทางพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านการเมือง และด้านสังคม ตลอดจนด้านอื่นๆ ที่ขาดแคลนทุนโดยตรง (พิสิทธิ นีรัตติวงศกรณ์ และคณะ, 2554: 62-63)

การบำเพ็ญฮัจญ์ เป็นหลักปฏิบัติข้อสุดท้ายแต่บังคับเพียงครั้งหนึ่งในชีวิต คำว่า “ฮัจญ์” หมายถึง การมุ่งไปสู่หรือการไปเยือน เป็นการมุ่งสู่นครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย เพื่อประกอบศาสนกิจซึ่งเป็นข้อบังคับสำหรับผู้มีความพร้อมทั้งร่างกายและการเงิน พิธีฮัจญ์เป็นศาสนกิจที่สรุปไว้ซึ่งอุดมการณ์ทางสังคมอย่างครบบริบูรณ์ กล่าวคือ เป็นกิจกรรมที่ทรงพลังและแข็งแกร่งทางศรัทธา สำนึกของมุสลิมผู้เดินทางไปสู่พิธีฮัจญ์เป็นสำนึกเดียวกัน จากจิตวิญญาณที่ผนึกเป็นดวงเดียวกัน

แม้จะมาจากถิ่นฐานอันแตกต่างกัน มีภาษาผิดแผกกันมีสีผิวไม่เหมือนกัน มีฐานะต่างกัน มีตำแหน่งทางสังคมไม่เท่ากัน แต่เมื่อทุกคนเดินทางมาสู่ศาสนกิจนี้สิ่งเหล่านั้นถูกสลัดทิ้งไปโดยสิ้นเชิง ทุกคนต่างร่วมกิจกรรมเดียวกันโดยไม่รังเกียจเพียงใดฉันท์ ไม่มีความโกรธเกลียดซึ่งกันและกัน ไม่มีเรื่องขัดแย้งกัน ทุกคนมีใบหน้าอันยิ้มแย้ม ทักทายซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันอย่างไม่ถือตัว ผิดพลาดล่วงเกินกันบ้างก็พร้อมที่จะให้อภัยแก่กันและกัน (พิสิทธ์ นิรัตติวงศกรณ์ และคณะ, 2554: 64-65)

นอกจากรุกนอิมาน (หลักศรัทธา) และรุกนอิสลาม (หลักปฏิบัติ) แล้ว ศาสนาอิสลามยังมีหลักคุณธรรมจริยธรรม เช่น การมีความสำนึกผิด ความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ความสันโดษ ความอดทน ความบริสุทธิ์ใจ ความไว้วางใจพระเจ้า ความรัก ความยินดี ความขอบคุณและระลึกถึงความตาย เป็นต้น ซึ่งหลักคำสอนทั้งสามนี้เสมือนหนึ่งเป็นวิถีชีวิตของชาวมุสลิมมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ค่านิยม ทศนคติ และอุดมการณ์ต่างๆ ที่มุ่งเน้นในเรื่องของหลักเหตุผล ความยุติธรรม เสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพเพื่อเป้าหมายสูงสุด คือ สันติสุขแก่มวลมนุษย์ (พิเชษฐ กาลามเกษตร์, 2556: 75-76) สอดคล้องกับผลจากการศึกษาของ สายสวาท ปัญจวิทย์, 2549: 117-212 พบว่า ศาสนาอิสลามเป็นแม่พิมพ์ในการหล่อหลอม โลกทัศน์ของชาวไทยมุสลิมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีวิถีการดำรงชีวิตและการประพฤติปฏิบัติตนเป็นไปตามแนวทางของศาสนาอิสลามอย่างแนบแน่น การอยู่อย่างเป็นสุขของสังคมมุสลิมมีจุดมุ่งหมายที่ความเป็นอยู่เรียบง่ายและสงบ โดยมุ่งใช้คุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นเป็นแกนกลางในการสร้างและสนับสนุนให้ชุมชนเป็นสุขและสันติ

ด้วยเหตุที่วิถีการดำเนินชีวิตของมุสลิมอยู่บนครรลองศาสนาอิสลามอย่างแนบแน่น ศาสนสถานของศาสนาอิสลาม (มัสยิด) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งและถือเป็นกลไกสำคัญของการสร้างรากฐานสังคมมุสลิมและดำรงไว้ซึ่งศาสนา กล่าวคือคนและครอบครัวจะทำหน้าที่เพื่อการถ่ายทอด สืบทอด และสั่งสอนให้ความรู้แก่สมาชิกในครอบครัว มัสยิดถือเป็นสถาบันที่จะคอยค้ำจุนและดำรงไว้ของหลักคำสอนแห่งศาสนาด้วยการจัดการศึกษา สั่งสอน และเผยแพร่ศาสนาแก่สมาชิกชุมชนผ่านผู้นำทางศาสนาโดยถือเป็นข้อบังคับทางสังคม ทำให้ผู้นำศาสนาอิสลามมีส่วนสำคัญอย่างมากในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น (สมาน ตีอราแม, 2545 : 1) ผู้นำศาสนาอิสลามมีหลายระดับตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด และระดับชาติ สามารถแบ่งออกเป็นบิหลัน คอเต็บ อิหม่าม คณะกรรมการประจำมัสยิด คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย อิหม่าม คือ ผู้นำทางศาสนาประจำมัสยิด คอเต็บ คือ ผู้แสดงธรรมประจำมัสยิด บิหลัน คือ ผู้ประกาศเชิญชวนให้มุสลิมปฏิบัติศาสนากิจตามเวลา กรรมการประจำมัสยิด คือ ผู้ได้รับเลือกตั้งจากสภามุสลิมของแต่ละมัสยิดให้เป็นคณะกรรมการบริหาร มัสยิด คือ ศาสนสถานที่ได้รับการ

จดทะเบียนอย่างเป็นทางการ มีฐานะเป็นนิติบุคคลเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามและเป็นศูนย์กลางในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนา (ไพศาล วงษ์อารี, 2552: 34) สัมพันธ์กับผลการศึกษาของ ฌ็องวัวร์ เฝ่าญู, 2554: 150-152 พบว่า ความเป็นมุสลิมและการเป็นเครือข่ายทางสังคมเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้ผู้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนมีความเข้มแข็งและมั่นคง การขับเคลื่อนชุมชนสามารถทำได้โดยการขับเคลื่อนกลุ่มแกนหลักในชุมชน (สมาชิกชุมชนผู้บริหารท้องถิ่น และข้าราชการ) โดยผสมผสานกับวิถีของชุมชนมุสลิมซึ่งเป็นแนววิถีของความพอเพียงและสามารถนำไปสู่ความยั่งยืนแห่งการพัฒนา

สรุป หลักศรัทธา หลักปฏิบัติ และหลักคุณธรรมจริยธรรมของศาสนาอิสลามเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมตั้งแต่เกิดจนตาย โดยกล่อมเกล่าให้ชาวมุสลิมทุกคนมีความเป็นหนึ่งเดียวกันรักใคร่สามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นหลักคำสอนของศาสนาที่ทรงคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากผู้คนในจังหวัดฯ ประมาณร้อยละ 10 นับถือศาสนาอิสลาม (แผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี (2557-2560) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2557: 6) การปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลามของชาวมุสลิมทุกคนเสมือนเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ชุมชนของจังหวัด เกิดความเข้มแข็งภายใต้บทบัญญัติของศาสนาที่หล่อหลอมให้ชาวมุสลิมทุกคนมีความสำนึกรับผิดชอบทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และสาธารณะ รวมถึงการเชื่อฟังปฏิบัติตามผู้นำและความสัมพันธ์ระหว่างกันในลักษณะของความเป็นที่เป็นนอ้กกัน เหล่านี้ช่วยให้ชาวมุสลิมดำเนินชีวิตอย่างมั่นคง มีภูมิคุ้มกัน และมุ่งกระทำแต่ความถูกต้องดีงาม โดยเริ่มต้นจากภายในจิตใจของตนตามแนวคิดที่ว่า ทำดีตามแนวทางของอิสลามเพื่อความความสุขที่ยั่งยืนในโลกหน้าและความโปรดปรานของพระเจ้า

2.2 การพัฒนาในมิติศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาหลักศาสนาหนึ่งของโลก และเป็นศาสนาที่สำคัญในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงประเทศไทยตั้งแต่รัชสมัยของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 แห่งกรุงศรีอยุธยา ปัจจุบันมีคริสตศาสนิกชนในประเทศมากเป็นลำดับที่ 3 (ร้อยละ 0.7) รองลงมาจากพุทธศาสนิกชน และอิสลามิกชน (มุสลิม) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555: 1)

ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่สืบเนื่องมาจากศาสนายิว (ยูดาเย) แหล่งกำเนิดของศาสนาคริสต์ อยู่บริเวณดินแดนปาเลสไตน์ซึ่งอยู่ในการปกครองของประเทศอิสราเอลปัจจุบัน ศาสนาคริสต์มีลักษณะเป็นเอกเทวนิยม คือ นับถือพระเจ้า (พระยะโฮวา) องค์เดียว มีพระเยซูคริสต์เป็นศาสดา

พระเยซู (Jesus Christ) คือ ผู้มาฟื้นฟูศาสนาใหม่ตามคำทำนายในศาสนายูดาห์ว่าจะมีประกาศก (Messiah) มาอุบัติขึ้นเพื่อนำชาวยิวไปสู่ความอยู่รอด ให้พ้นจากความทุกข์ยาก และเข้าถึงอาณาจักรของพระเจ้า (จันง อติวัฒน์สิทธิ์, 2547: 91)

เป้าหมายสูงสุดของศาสนาคริสต์ คือ การได้ไปเกิดในดินแดนที่เป็นอาณาจักรของพระเจ้า ผู้ที่จะไปเกิดในอาณาจักรแห่งนี้ ต้องผ่านการทำดีอย่างเคร่งครัดและมีการช่วยเหลือบุคคลอื่นด้วยความรักและความเมตตาโดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว (จันง อติวัฒน์สิทธิ์, 2547: 92) ความรักของศาสนาคริสต์ แยกออกได้เป็น 2 ความหมาย คือ 1) ความรักระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าในคริสตธรรมใหม่สอนเรื่องหลักของความรักโดยให้พระเยซูคริสต์เป็นสัญลักษณ์ของความรักสูงสุดที่พระเจ้าทรงมีต่อมนุษย์ เข้าใจได้จากการที่พระเยซูคริสต์ทรงยอมสิ้นพระชนม์บนไม้กางเขนเพื่อให้ผู้มีศรัทธาในพระองค์จะได้พ้นจากความผิดบาปและเพื่อไถ่บาปทั้งมวลของมนุษย์ และ 2) ความรักระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ 1) ความรักด้วยอารมณ์ เป็นความรู้สึกอยากได้มาชมเชย 2) ความรักด้วยเหตุผล เป็นการยกย่องสิ่งที่เข้าใจว่ามีความดี และ 3) ความรักด้วยศรัทธา เป็นการยกย่องสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ (พระเจ้า) ซึ่งถือว่าเป็นความรักแท้ โดยที่ศนะของพระเยซูคริสต์ มนุษย์ทุกคนเป็นบุตรของพระเจ้า พระองค์ทรงสร้างมาด้วยความรักและหวังดี ดังนั้นมนุษย์ทุกคนมีสิทธิ์จะได้รับชีวิตนิรันดร์ในอาณาจักรของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า (โสภา ดิสองเมือง และคณะ, 2546: 119)

ด้วยเหตุนี้ หลักคำสอนของศาสนาคริสต์ไม่ว่าเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับสรรพสิ่งและมนุษย์ จะโยงไปถึงพระเจ้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระเจ้าตามหลักศาสนศาสตร์ว่าด้วยตรีเอกานุภาพ (Trinity) ซึ่งหมายถึง พระเจ้าใน 3 ลักษณะคือ พระบิดา พระบุตร และพระจิต (โสภา ดิสองเมือง และคณะ, 2546: 114)

พระบิดา คือ พระนามของพระเจ้าผู้สร้าง (พระยะโฮวา)

พระบุตร คือ พระเยซูคริสต์ ผู้จุติมาเป็นมนุษย์เพื่อช่วยเหลือมนุษย์ให้ได้ฟังคำสั่งสอนของพระเจ้าอย่างใกล้ชิด

พระจิต คือ พระวิญญาณบริสุทธิ์ซึ่งเป็นพลังของพระเจ้า

หลักธรรมและหลักการทำดีในศาสนาคริสต์ที่สำคัญ อาทิ การมีศรัทธาและการปฏิบัติตามบัญญัติ 10 ประการ หลักแห่งเมตตาธรรม (หลักความรัก) และหลักคุณธรรม การมีศรัทธา หมายถึง การมีความเชื่อในพระเจ้าว่าเป็นผู้ให้กำเนิดทุกสิ่งทุกอย่าง พระองค์ทรงมีความเมตตาต่อมนุษย์และทรงรักมนุษย์ทุกคน เพราะมนุษย์เกิดมาจากพระองค์ดังนั้นมนุษย์ทุกคนจึงควรรักและเมตตาเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และการแสดงความรักและความเมตตาต่อมนุษย์นั้นยังถือว่าเป็นการนบนอบบูชาต่อพระเจ้าด้วย

การมีศรัทธาใน ปรีชา ช้างขวัญยืน และสมภาร พรหมทา (2543: 198) อธิบายความเพิ่มเติมว่า มีบทบาทสำคัญในชีวิตชาวคริสต์ ดังเช่นเมื่อชาวคริสต์คนหนึ่งนับถือพระเจ้า การนับถือนี้ไม่ได้มีความหมายเพียงแค่การเคารพหรือเกรงกลัวต่อพระอำนาจเหนือธรรมชาติเท่านั้น หากแต่การนับถือนี้มีความหมายลึกซึ้งซึ่งส่งผลให้เกิดมีชีวิตที่มีคุณค่าเฉกเช่นปรากฏทั่วไปเกี่ยวกับการทำงานของนักสอนศาสนาคริสต์ในประเทศที่ทุรกันดาร นักสอนศาสนาบางคนพอใจที่จะไปทำงานในท้องถิ่นที่ยากแค้นกันดาร บางคนยินดีจะใช้ชีวิตอยู่กับชนชั้นต่ำ คนพิการ หรือคนที่เป็นโรคสังกรรมรังเกียจ สิ่งที่เป็นกำลังใจให้คนเหล่านี้ยินดีใช้ชีวิตอย่างนั้นคือความศรัทธาและมั่นใจในพระเจ้าผู้เป็นเจ้านั่นเอง เหตุนี้การปฏิบัติตามหลักบัญญัติ 10 ประการ จึงถือเป็นวิถีจริยธรรมของคริสต์ศาสนิกชนที่ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามเพื่อจะได้รับความรอดและเข้าถึงอาณาจักรของพระเจ้าอันเป็นแดนที่มีความสุขสงบนิรันดร์ อันได้แก่ (ปรีชา ช้างขวัญยืน และสมภาร พรหมทา, 2543: 204-205)

1. จงนมัสการต่อพระเจ้าองค์เดียว
2. จงอย่าออกพระนามพระเจ้าโดยไม่สมเหตุสมผล
3. จงฉลองวันพระเจ้าซึ่งเป็นวันศักดิ์สิทธิ์
4. จงนับถือบิดามารดา
5. จงอย่าฆ่าคน

บัญญัติ 5 ประการแรก มุ่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าและบุคคลใกล้เคียง

6. จงอย่าทำความอูจาดลามก
7. จงอย่าลักขโมย
8. จงอย่าใส่คำนิทาว่าร้าย
9. จงอย่าปลงใจในความอูจาดลามก
10. จงอย่าโลภมั่งได้ทรัพย์สมบัติของคนอื่น

บัญญัติ 5 ประการหลัง มุ่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคมมนุษย์ภายนอก

หลักเมตตาธรรม (หลักความรัก) พระมหาปัญญา สุขุมปบุ โน (2554: 133-134) ได้ศึกษาวิจัยและพบว่า หลักเมตตาธรรมในคัมภีร์คริสต์ธรรม หมายถึง ความรักความศรัทธาในพระเจ้าด้วยสุดใจ สุดจิต สุดความคิด และรักเพื่อนบ้าน (เพื่อนมนุษย์) เหมือนรักตนเอง การแสดงความรักมี 3 ประการ คือ 1) การแสดงความสุขทางกาย 2) การแสดงความสุขทางวาจา 3) การแสดงความสุขทางใจ พระเยซูคริสต์ทรงย้ำให้มนุษย์มีความรักในพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์ โดยพระองค์เป็นต้นแบบให้ได้ดำเนินตามและได้ตรัสสอนวิธีแสดงความรัก โดยให้ตั้งอยู่บนฐานความสุขทางกาย วาจา ใจ หลักแห่งความรักนั้นจึงเป็นเครื่องช่วยให้มนุษย์อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข และถือเป็นหัวใจของ

ศาสนาคริสต์ในการเข้าถึงพระเจ้า และการนำหลักเมตตาธรรมมาใช้จะช่วยเสริมสร้างสันติสุข ความสงบให้กับบุคคลและสังคมเนื่องด้วย 1) หลักเมตตาธรรมช่วยพัฒนาจิตใจ ความคิด ช่วยปรับปรุงพฤติกรรม ควบคุมอารมณ์ของบุคคลให้ดีขึ้น 2) หลักเมตตาธรรมช่วยสร้างความสุขให้กับผู้อื่นและสร้างความรักในครอบครัวให้เกิดมียิ่งขึ้น 3) หลักเมตตาธรรมช่วยบรรเทาความขัดแย้ง ช่วยสร้างความยุติธรรมและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้กับสังคม โดยมีเป้าหมายปลายทางคือ เพื่อแก้ปัญหาทั้งหลายที่มนุษย์กำลังเผชิญและเสริมสร้างให้เกิดสันติสุขต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้โดยไม่ต้องเบียดเบียนกัน

หลักคุณธรรม พิสุทธิ นริตติวงศ์ธรรม และคณะ (2554: 94-96) ขยายความว่า เป็นสภาพ คุณงามความดี ดังนั้นผู้มีคุณธรรมคือ ผู้ที่ดำรงตนหรือประพฤติปฏิบัติตนตั้งมั่นอยู่ในคุณงามความดี จนกลายเป็นนิสัยประจำตัวหรือเป็นผู้มีความ โน้มเอียงในการทำคุณงามความดี คุณธรรมจึงเป็นการ เสริมสร้างและพัฒนาให้ผู้ประพฤติปฏิบัติเป็นคนที่สมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และ น้ำใจอิสระ รู้จักกาลเทศะ รู้จักเลือกทำแต่สิ่งที่ดีที่ถูกต้องเหมาะสมเสมอในทุกสถานการณ์และทุก ช่วงเวลาของชีวิต ประกอบด้วย 4 ประการคือ 1) ความรอบคอบ เป็นคุณธรรมซึ่งแสดงผลทาง ปฏิบัติเพื่อแยกแยะสิ่งดีงามแท้จริงของชีวิตในทุกสถานการณ์และเลือกวิธีที่เหมาะสมเพื่อลงมือ ปฏิบัติ ความรอบคอบนั้นเป็นกฎเกณฑ์แห่งการกระทำเป็นตัวควบคุมคุณธรรมอื่นๆ โดยชี้ถึง กฎเกณฑ์และมาตรวัดเป็นความรอบคอบซึ่งขึ้นการตัดสินใจของมโนธรรม 2) ความยุติธรรม เป็น คุณธรรมทางศีลธรรมซึ่งประกอบด้วยน้ำใจมั่นคงและคงที่ในการที่จะให้สิ่งที่ต้องให้แก่พระเจ้าและ เพื่อนมนุษย์ ความยุติธรรมต่อพระเจ้านั้นเรียกว่า คุณธรรมทางเทววิทยาหรือคุณธรรมทางศาสนา ส่วนความยุติธรรมต่อเพื่อนมนุษย์นั้นคือความพร้อมที่จะให้ความเคารพนับถือสิทธิของแต่ละบุคคล และพร้อมที่จะสร้างความกลมกลืนในมนุษย์สัมพันธ์ซึ่งช่วยสนับสนุนความเท่าเทียมกันในบุคคล ต่างๆ และเพื่อความดีงามของส่วนรวม 3) ความกล้าหาญ เป็นคุณธรรมทางศีลธรรมซึ่งประกันความ มั่นคงและความคงที่สม่ำเสมอในการแสวงหาสิ่งดีงามในปัญหาอุปสรรคต่างๆ ความกล้าหาญนั้น เพิ่มความเข้มแข็งให้การตัดสินใจที่จะต่อต้านการทดลองใจและเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ในชีวิต ทางศีลธรรม คุณธรรมความกล้าหาญทำให้สามารถมีชัยต่อความกลัว แม้การกลัวความตายและ พร้อมที่จะเผชิญการทดลองและการเบียดเบียนต่างๆ ความกล้าหาญช่วยให้เต็มใจแม้กระทั่งยอม ปฏิเสธและยอมเสียสละชีวิตตนเองเพื่อปกป้องสิ่งที่ชอบธรรม และ 4) ความมัธยัสถ์หรือความ พอเพียง เป็นคุณธรรมทางศีลธรรมซึ่งทำให้รู้จักยับยั้งความยั่วนวนของความสนุก และความอยากได้ โลภดี หรือความโลภด้านต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอประมาณไม่มากไม่น้อยเกินไป นอกจากนั้นยังทำให้ มีความสมดุลในการใช้สิ่งดีงามหรือทรัพยากรธรรมชาติที่พระเจ้าทรงสร้างขึ้นมา ความพอเพียง

นั้นช่วยควบคุมน้ำใจให้อยู่เหนือสัญชาตญาณ และคงรักษาความต้องการไว้ภายในขอบเขตที่เหมาะสม คนที่พอเพียงมุ่งปรับเปลี่ยนความกระหายทางประสาทสัมผัสของตนสู่สิ่งที่บริสุทธิ์ดีงาม และคงไว้ซึ่งความสุขรอบคอบ

สรุป หลักธรรมและหลักการทำดีของศาสนาคริสต์ เสมือนเป็นหลักศีลธรรมประจำใจมนุษย์ สอนให้มนุษย์รู้จักชั่ว เป็นคัมภีร์แห่งการประพฤติปฏิบัติต่อกันของบุคคลและชุมชนเพื่อความถูกต้องดีงามและความร่มเย็นเป็นสุขร่วมกันของสังคม โดยบุคคลน้อมนำหลักธรรมสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันและดำเนินการผ่านพิธีกรรมทางศาสนาที่สำคัญ ได้แก่ พิธีมิสซา พิธีรับศีล อภัยบาป พิธีรับศีลมหาสนิท และพิธีอื่นๆ ในวันสำคัญทางศาสนา ทำให้คริสตชนเกิดความรัก ความเมตตา ให้อภัย เกิดความมั่นคงอยู่ในธรรม มีความหวัง ความไว้วางใจ และความรักต่อพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์ ขณะเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่าเป็นแนวทางแห่งการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขที่สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ที่มุ่งพัฒนารูปแบบสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ซึ่งศาสนาคริสต์ได้แผ่ขยายรากฐานแห่งความดีงามจากอดีตถึงปัจจุบัน จนเป็นที่ประจักษ์

2.3 การพัฒนาในมิติศาสนาพุทธ

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไทยและสืบทอดกันมาเป็นช้านาน ศาสนาพุทธถือว่าความต้องการเป็นธรรมชาติพื้นฐานของมนุษย์ แบ่งได้ 2 ประเภท คือ 1) ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อความเป็นอยู่ที่ดี มีชีวิตที่สมบูรณ์ตามศักยภาพความสามารถของตน เรียกว่า ฉันทะ เป็นความต้องการที่มีขอบเขตจำกัด และ 2) ความต้องการเสพสิ่งปรนเปรอตนที่ไม่มีที่สิ้นสุด เรียกว่า ตัณหา (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต, 2546:30) ซึ่งความต้องการในลักษณะที่สองนี้เป็นมูลฐานสำคัญที่ทำให้เกิดวิชาเศรษฐศาสตร์ เมื่อความต้องการของมนุษย์มีไม่จำกัดและไม่เป็นที่สิ้นสุด ขณะที่สิ่งของและบริการที่มนุษย์ต้องการมีจำนวนจำกัด เศรษฐศาสตร์จึงมีส่วนเข้ามาจัดการ จัดแบ่ง ให้มีการบริโภคที่จะสนองความต้องการของมนุษย์ให้มากที่สุด ความต้องการนี้เองเป็นตัวบังคับให้มนุษย์ทำงาน ให้มนุษย์ผลิตคิดค้นจนเกิดมีความมั่งคั่งทางวัตถุและเชื่อว่าจะทำให้มนุษย์มีสวัสดิการที่ดีเพิ่มขึ้น (พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์, 2549: 39)

ด้วยเหตุนี้ เป้าหมายการพัฒนาในมิติพุทธศาสนาจึงมุ่งที่จะตอบสนองความต้องการของมนุษย์เพื่อให้เกิดความสุขสงบ มิใช่ความสุขพอกเสริมหรือความพึงพอใจที่เกิดจากการได้สนองตัณหา และทางพุทธศาสนาถือว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ดำเนินไปเพื่อตอบสนองความ

ต้องการของมนุษย์ให้เกิดความสุขสงบนั้นเป็นเพียงหนทางหรือมรรคา (Means) มิใช่เป็นเป้าหมาย (End) ผลลัพธ์ในทางเศรษฐศาสตร์มีใจุดหมายของมนุษย์ แต่เป็นมรรคาที่จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาจิตของมนุษย์ให้สูงขึ้น เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขทั้งของปัจเจกบุคคล สังคม และ โลก (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต, 2548: 70 -71) เสมือนหนึ่งเป็นสวัสดิการที่พึงปรารถนาในทางพุทธศาสนา โดยการที่มนุษย์มีระดับจิตใจที่สูงขึ้น ความต้องการบริโภคและเบียดเบียนผู้อื่นก็จะลดลงตามสัดส่วน ความปรารถนาจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์จะมีมากขึ้นอันเนื่องจากฉันทะ ในที่สุด มติทางพุทธศาสนาได้กลายเป็นแนวทางการพัฒนากระแสตรงในความหมายที่แท้จริงเพราะใช้ทรัพยากรแวดล้อมน้อยที่สุดเพื่อให้เกิดความเกื้อกูลและความร่มเย็นเป็นสุขมากที่สุด บนฐานหลักธรรมแห่งความไม่เบียดเบียนชีวิตทั้งปวง ได้แก่ หิริ โอตตัปปะ หมายถึง ความละอายและความเกรงกลัวต่อบาป หลักสังคหวัตถุ 4 หมายถึง หลักธรรมสำหรับสงเคราะห์หรือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ได้แก่ 1) ทาน คือ การให้ แบ่งปัน เสียสละ เผื่อแผ่ 2) ปิยวาจา คือ การกล่าววาจาสุภาพ อ่อนหวาน 3) อัตถจริยา คือ การกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น 4) สมานัตตตา คือ การวางตัวเหมาะสมเสมอต้นเสมอปลาย

พรหมวิหาร 4 หมายถึง ธรรมประจำใจที่ทำให้เป็นพรหมหรือให้เสมอด้วยพรหม กล่าวคือ เป็นคุณธรรมสำหรับบุคคลทุกระดับที่ควรมีประจำใจ 4 ประการ ได้แก่ 1) เมตตา คือ ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข 2) กรุณา คือ ความสงสาร มีความปรารถนาช่วยผู้อื่นหรือสัตว์ที่ประสบความทุกข์ให้พ้นทุกข์ 3) มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี 4) อุเบกขา คือ ความวางเฉยไม่ยินดีไม่เสียใจเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความสุข/ทุกข์ สัมปยุตธรรม 7 หมายถึง หลักธรรมของคนดีหรือหลักธรรมของสัตบุรุษ 7 ประการ ได้แก่ 1) ชัมมัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักเหตุ 2) อัถตัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักผล 3) อัถตัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักตน 4) มัตตัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา 6) ปริสัจญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักปฏิบัติ การปรับตน และแก้ไขตนให้เหมาะสม 7) ปุคคัลญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบุคคลที่มีความแตกต่างกัน และหลักทิสหก ซึ่ง เสฐียรพงษ์ วรรณปก, (2556: 63) อธิบายว่า เป็นการปฏิบัติตนของบุคคลให้ถูกต้องตามหน้าที่ที่มีอยู่ในสังคม กล่าวคือ ทิสตะวันออก คือ บิดามารดา ทิสตะวันตก คือ สามีภรรยา ทิสเหนือ คือ มิตรสหาย ทิสใต้ คือ ครูบาอาจารย์ ทิสเบื้องบน คือ สมณชีพราหมณ์ และทิสเบื้องล่าง คือ คนใช้และคนงาน (ผู้ได้บังคับบัญชา) การที่เราอยู่ในโลกนี้ก็คืออยู่ในสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะเพื่อนมนุษย์ที่อยู่รอบตัวเรา มนุษย์ที่อยู่รอบตัวเราย่อมมีฐานะต่างๆ กัน เปรียบคนทั้งหลายที่อยู่ในฐานะต่างๆ ก็เหมือนกับทิสน้อยทิสใหญ่ที่เราจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลต่างๆ ให้ถูกต้อง จึงจะมีชีวิตอยู่ด้วยดี มีความสุข ความเจริญ

สรุป การพัฒนาในมิติพุทธศาสนามีเป้าหมายที่จะทำให้ระบบทั้งระบบที่ประกอบกันเป็นสังคมดำเนินต่อไปในลักษณะที่มีคุณภาพ โดยมนุษย์สามารถลดความทุกข์และเข้าถึงความสุขในระดับขั้นต่างๆ ได้ตามศักยภาพแห่งตน ดังนั้นจึงเน้นที่การดำเนินชีวิตและการบริโภคที่พอประมาณด้วยปัญญาเพื่อไม่ให้เกิดความทุกข์ ขณะเดียวกันต้องไม่โลภมากจนเกินไปจนเกิดกิเลส และเบียดเบียนผู้อื่นและธรรมชาติแวดล้อม

2. แนวคิดเกี่ยวกับสังคมนิยมเป็นสุข

การนำเสนอเกี่ยวกับแนวคิดสังคมนิยมเป็นสุขนั้น จะได้นำเสนอ ความนำ ความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบ ตัวชี้วัดสังคมนิยมเป็นสุข และบทสรุป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ความนำ

ความสุขหรือสังคมนิยมเป็นสุข เคยเป็นข้อถกเถียงในวงวิชาการตะวันตกของกลุ่มปรัชญา “Utilitarianism” โดยมีนักปรัชญาชื่อ Jerramy Bentham เสนอว่า กฎหมายหรือหลักศีลธรรมต่างๆ จะต้องวางอยู่บนพื้นฐานที่ว่ากฎหมายและหลักศีลธรรมนั้นๆ จะต้องมุ่งให้เกิดความสุข (happiness) ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สังคมนิยมจะเป็นสังคมที่ดีก็ต่อเมื่อประชากรในสังคมนั้นๆ มีความสุข กฎหมายจะเป็นกฎหมายที่ดีก็ต่อเมื่อกฎหมายนั้นได้เพิ่มความสุขของประชากรและลดความทุกข์ (misery) ให้น้อยที่สุด ดังนั้นการกระทำของเอกชนหรือสาธารณะจึงควรถูกตัดสิน (โดยกฎหมายศีลธรรมหรือกฎหมาย) ด้วยหลักการที่ว่าการกระทำนั้นส่งผลต่อความสุขของคนทั้งมวลอย่างไร กระนั้นหลักการทางปรัชญานี้ได้รับการโต้แย้ง โดยเฉพาะจากสำนักคิดปฏิฐานนิยม (positivism) ที่มองว่าความสุขไม่อาจจะนิยามได้ เนื่องจากว่ามีความแปรเปลี่ยนไปตามสภาวะจิตใจของบุคคล ดังนั้นในวงวิชาการการพัฒนาที่ผ่านมา คำว่า ความสุข จึงมักถูกแทรกด้วยสภาพหรือเงื่อนไขบางอย่างที่จะอนุมานว่าเมื่อคนมีความสุขกายแล้วจะนำมาซึ่งความสุขใจ อย่างเช่นคำว่า ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน คุณภาพชีวิต หรือการพัฒนามนุษย์เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่สามารถที่จะนิยามและวัดได้ตามแนวคิดของกลุ่มปฏิฐานนิยม (บิวพันซ์ พรหมพักพิง และคณะ, 2550: 1)

จากเหตุผลข้างต้น ทำให้ความสุขไม่ได้รับความสนใจจากการศึกษาทางการพัฒนาเท่าที่ควร การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความสุขที่พัฒนาขึ้นมาภายหลังมักจะถือว่าเป็นสาขาเฉพาะทางด้านจิตวิทยา ในปี 1979 วิลสัน (Wilson) นักจิตวิทยาเขียนไว้ว่า คนที่มีความสุขเป็นคนที่มียาไม่มาก สุขภาพดี มีการศึกษาดี มีรายได้ดี เปิดเผย มองโลกในแง่ดี ปราศจากความกลัวหรือความกังวล เป็น

ผู้ที่เคร่งศาสนา เป็นผู้ที่แต่งงานแล้ว และนับถือตนเองสูง มีความมั่นคงในการทำงาน มีความใฝ่ฝันในระดับปานกลาง ภายหลังจากนั้นการศึกษาทางจิตวิทยาเกี่ยวกับความสุขอยู่ที่ว่า มีปัจจัยอะไรที่มีอิทธิพลหรือส่งผลต่อความสุขของมนุษย์ โดยการวัดความสุขมักจะถือเอาการประเมินความพึงพอใจต่อการดำรงชีวิต (satisfaction) ความผาสุกโดยรวม (global happiness) ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มความอยู่ดีมีสุขทางอัตตวิสัย (subjective wellbeing)

ในปัจจุบัน การศึกษาความสุขของนักจิตวิทยาได้ขยายเข้าไปสู่สาขาอื่นๆ อย่างเช่น สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ผลการวิจัยในระดับนานาชาติในเรื่องความสุขของนักเศรษฐศาสตร์ชี้ไปในทิศทาง 2 ประการคือ (บัวพันธ์ พรหมพักพิง และคณะ, 2550: 2-3)

1. การศึกษาจำนวนมาก เน้นให้ความสนใจอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างความสุขของปัจเจกและผลลัพธ์ในทางเศรษฐกิจ โดยทั่วไปนักเศรษฐศาสตร์มักจะมีข้อสมมติฐานที่ว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างรายได้และความสุขของปัจเจก อย่างไรก็ตามการศึกษาเรื่องความสุขของประเทศที่พัฒนาแล้วหรือในประเทศร่ำรวยทำให้พบว่า ถึงแม้ว่ารายได้ของประเทศเหล่านี้ เช่น ประเทศญี่ปุ่น อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา จะเพิ่มขึ้นอย่างมากแต่ความสุขหรือความพึงพอใจในชีวิตคงที่หรือเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (รศรินทร์ เกรย์ และคณะ, 2553: 22)

2. ผลการศึกษาที่ผ่านมาชี้ให้เห็นถึงความผันแปรระหว่างประเทศหรือระหว่างวัฒนธรรม การศึกษาความสุขของคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมที่เหมือนกันในประเทศที่แตกต่างกันกับพบว่า มีความพึงพอใจในชีวิตที่แตกต่างกัน

ในกรณีของประเทศไทย ทศวรรษที่ผ่านมาแนวคิดการพัฒนาในเรื่องความสุขหรือสังคมน่าจะเป็นสุขกลายเป็นกระแส แนวคิดนี้มองว่าการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจอาจจะไม่ได้นำไปสู่ความสุขของผู้คนเสมอไป หรือในทางกลับกันความมั่งคั่งอาจนำหรือสร้างความอยู่รือร่อนนอนทุกข์ได้ ด้วยเหตุนี้ แนวคิดเรื่องความสุขหรือสังคมน่าจะเป็นสุขจึงได้ถูกบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 สืบเนื่องมาจนถึงฉบับที่ 10 โดยแนวทางการพัฒนาชีวิตแนวปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา พร้อมทั้งได้มีการพัฒนาดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยเพื่อใช้เป็นแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550: บทสรุปผู้บริหาร)

3.2 ความหมายของสังคัมรรมเย็นเป็นสุข

ปัจจุบันนักวิชาการได้พยายามนิยามความหมายของความสุขหรือสังคัมรรมเย็นเป็นสุขเพื่อให้สามารถนำไปใช้เชิงนโยบายได้ชัดเจนขึ้น อาทิ

เสรี พงศ์พิศ (2548: 61-62) ได้ให้ความหมายของความอยู่เย็นเป็นสุขในเชิงปรัชญา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

อยู่เย็นเป็นสุขไม่ได้หมายความว่า ต้องมีเงินมาก เป็นความสมดุลระหว่างจิตกับวิญญาณ

อยู่เย็นเป็นสุขไม่ได้หมายความว่า ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ แต่หมายถึงการสร้างสมดุล การอยู่ร่วมกับข้อจำกัด ร่วมกับโรคภัยไข้เจ็บ ความพิการ ความไม่สมบูรณ์ต่างๆ เหมือนที่พิมพ์ใจแต่งงานกับเอชไอวี เป็นเอดส์ก็มีความสุขได้

อยู่เย็นเป็นสุขไม่ได้หมายถึง ครอบครัวที่สมบูรณ์แบบ สังคมในอุดมคติไม่มีปัญหาใดๆ เพราะนั่นเป็นความฝันที่ทุกคนใฝ่หา อยู่เย็นเป็นสุขเป็นพลังและความมุ่งมั่นที่จะไปถึงจุดหมายทำให้ภาพฝันเป็นจริง ทำให้เกิดขึ้นทุกขณะ

อยู่เย็นเป็นสุข อยู่อย่างสมดุล อยู่ด้วยสัมพันธภาพกับสรรพสิ่งและกับความจริง นั่นคืออยู่ด้วยศีล สมาธิ และปัญญา อยู่ด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

อยู่เย็นเป็นสุขไม่ใช่อยู่นาน แต่อยู่อย่างมีคุณค่าและความหมาย (not how long you live, but how you live)

อยู่เย็นเป็นสุขไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่มี (to have) แต่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่เราเป็น (to be) เพราะความอยู่เย็นเป็นสุขเกิดจากข้างในที่ผสานกับข้างนอก ระบบสังคมที่เป็นดั่งร่มโพธิ์ที่ให้ความร่มเย็นเป็นสุข

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550:1-3) ได้ให้ความหมายของสังคัมรรมเย็นเป็นสุขร่วมกันว่า สภาวะที่คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพทั้งจิต กาย ปัญญา ที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างเป็นองค์รวมและสัมพันธ์กันได้อย่างถูกต้องดีงาม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคน และการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประเวศ วะสี (2552 : 10) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับสังคัมรรมเย็นเป็นสุขในมิติของการพัฒนาว่า เป็นแนวทางการพัฒนาที่ไม่ใช้จิตพิหน้า มุ่งสร้างที่สัมมาชีพเต็มพื้นที่เป็นเป้าหมาย สัมมาชีพหมายถึง อาชีพที่ไม่เบียดบังตัวเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้ การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่จึงเป็นปัจจัยแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติทำให้เกิด

ความร่วมมือเป็นสุขและการเจริญเติบโตบนพื้นฐานคุณภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม และศีลธรรมอย่างบูรณาการ

แนวคิดเกี่ยวกับความสุขหรือสังคมร่วมเย็นเป็นสุขข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (2548: 12-14) ที่สรุปความว่า ความอยู่เย็นเป็นสุข เริ่มต้นจากระดับบุคคล ซึ่งแบ่งได้ 2 ทางคือ 1) ความสุขภายในประกอบด้วย ความสุขจากการมีอิสรภาพ ความสุขจากความภาคภูมิใจ ความสุขจากการเข้าถึงหลักศาสนา (ศีล) ความสุขจากความสงบ (สมาธิ) และความสุขจากการไม่ยึดมั่นถือมั่น (ปัญญา) 2) ความสุขภายนอกประกอบด้วย ความสุขจากการมีปัจจัยพอเพียง ความสุขจากการมีความมั่นคงในชีวิต ความสุขจากการมีชุมชนเข้มแข็งและสุขจากการมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ทั้งนี้คนแต่ละคนจะมีความสุขได้ต้องกำหนดเป้าหมายของชีวิตไปที่ความสุขภายในเหนือกว่าความสุขภายนอก โดยมองปัจจัยภายนอกเป็นเพียงสิ่งที่เอื้อต่อความสุขในจิตใจ ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสุขประกอบด้วย 3 ประการคือ 1) ครอบครัวอบอุ่น ได้แก่ การมีโครงสร้างครอบครัวที่ประกอบไปด้วยคนหลายรุ่น สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รักการเรียนรู้ ตลอดจนป้องกันและจัดการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ 2) ชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ การมีโครงสร้างชุมชนที่มีผู้นำเข้มแข็ง สมาชิกมีสุขภาพที่ดี คนในชุมชนมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการจัดการปัญหาโดยพึ่งพาตนเอง มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ศาสนา และสิ่งแวดล้อม 3) เศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง

จากความหมายและการอธิบายความข้างต้น ผู้วิจัยขอสรุปความหมายของความสุขหรือสังคมร่วมเย็นเป็นสุข 6 องค์ประกอบ ที่อาจครอบคลุมวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม ได้แก่

หนึ่ง ผู้คนในชุมชนและสังคมมีสุขภาพที่ดี คือ ภาวะที่ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา มีความสมดุล ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนา และมีจิตสำนึกสาธารณะ

สอง ผู้คนมีความสามารถในการประกอบอาชีพ คือ มีความรู้ มีทักษะ มีความพอใจในการประกอบอาชีพสุจริต และมีรายได้พอเพียงต่อการดำเนินชีวิต

สาม ครอบครัวอบอุ่นอยู่ร่วมกันด้วยความรักและความเข้าใจ

สี่ สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชนให้คิดและมุ่งกระทำแต่ความถูกต้องดีงาม

ห้า ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดี มีความสงบ ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน หก มีสิทธิ เสรีภาพ การยอมรับและเคารพให้เกียรติต่อกันของผู้คนในสังคม

2.3 ความสำคัญของสังคัมร่เย็นเป็นสุข

แนวคิดสังคัมร่เย็นเป็นสุข ตั้งอยู่บนฐานคิดทางปรัชญาและแนวคิดการพัฒนาประเทศที่สำคัญ 7 ประการ ได้แก่ (สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, 2548: 29-32)

2.3.1 หลักความเป็นองค์รวม คือ ความเป็นองค์รวมของสรรพสิ่งที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ชีวิตและสังคมที่สมดุล ในระดับบุคคล หมายถึง การมีสุขภาพดีแบบองค์รวมที่ให้ความสำคัญทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ทั้งหมดนี้มีความสัมพันธ์และกระทบซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะสุขภาพทางจิต ทางสังคม และปัญญา ที่จะนำความสุขสู่ตนเองและสังคม ในระดับสังคม หมายถึง การสร้างและพัฒนาสังคมแบบองค์รวมที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนามิติทางสังคม วัฒนธรรม ศาสนา ควบคู่ไปกับการพัฒนาทางวัตถุ ทั้งนี้ความเจริญทางวัตถุเปรียบเสมือนร่างกาย ความเจริญทางสังคม วัฒนธรรม และศาสนาเปรียบเหมือนจิตใจ สังคม และปัญญาของสังคม

2.3.2 หลักความพอเพียง เพราะความไม่รู้จักพอของมนุษย์นำไปสู่ความอยู่ร้อนนอนทุกข์ การกำหนดระดับที่พอเพียงของชีวิตประกอบด้วย 2 ระดับ ได้แก่ 1) ความพอเพียงในระดับบุคคล คือ การกำหนดระดับของปัจจัยที่พอดีของชีวิตเท่าที่จำเป็นต่อการดำรงและดำเนินชีวิตได้อย่างสะดวก มีความมั่นคง ไม่ต้องเบียดเบียนผู้อื่น และ 2) ความพอเพียงในระดับสังคม คือ การกำหนดระดับความเจริญของสังคมในระดับพอดีที่จะทำให้สังคมมีความสะดวก มั่นคง ปลอดภัย และทำให้คนในสังคมปราศจากความทุกข์และมีความสุข

2.3.3 หลักดุลยภาพของการพัฒนา นั่นคือ การพัฒนาทางเศรษฐกิจจะต้องไม่ล้ำหน้าการพัฒนาทางสังคม และนำไปสู่ความเป็นธรรมในสังคมที่ลดช่องว่าง ความแตกต่าง และไปด้วยกันอย่างมีดุลยภาพกับความก้าวหน้าของมนุษย์ที่มีศักยภาพและอิสรภาพในการตัดสินใจและเลือกบริโภค มีความคิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ไม่ยึดติดกับสิ่งร่ำจากการพัฒนาเศรษฐกิจ ประกอบกับการสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและศาสนาเพื่อถ่วงดุลกิเลสของมนุษย์จากความเจริญทางเศรษฐกิจ

2.3.4 หลักการระบบคุณค่าดั้งเดิมของสังคมไทย การทบทวนระบบคุณค่าดั้งเดิมและวิถีชีวิตในอดีตเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตในปัจจุบัน จะช่วยให้มีความอยู่เย็นเป็นสุขได้อย่างยั่งยืนในอนาคต เช่น การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัย การเคารพบุพการี ฯลฯ

2.3.5 หลักการทางศาสนา หมายถึง การไม่ยึดติดตัวตนและวัตถุ ซึ่งเป็นอิสระจากกิเลสที่ไม่สิ้นสุดนำไปสู่ฉันทะของความพอและการให้ซึ่งเป็นรากฐานของความสงบสุขในจิตใจ

2.3.6 หลักการวิถีคิด เช่น การคิดเชิงบวก สร้างสรรค์ และใช้เหตุผล

2.3.7 หลักการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม จะนำไปสู่ความสามัคคีกัน และสันติสุข เป็นการเสริมพลังซึ่งกันและกันในการพัฒนาประเทศ

2.4 องค์ประกอบของสังคมร่มเย็นเป็นสุข

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550: 2-3) พัฒนาดัชนีชี้วัดสังคมร่มเย็นเป็นสุขหรือความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันสังคมไทย โดยมีกรอบแนวคิดพื้นฐานที่ยึดวิสัยทัศน์ประเทศไทยในแผนพัฒนาฉบับที่ 10 ภายใต้หลักการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ ได้แก่

2.4.1 การมีสุขภาพที่ดี คือ ภาวะที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีร่างกายแข็งแรง มีอายุยืนยาว มีจิตใจที่ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะและใฝ่รู้ สามารถคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.4.2 ครอบครัวอบอุ่น คือ กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมายในบรรยากาศที่สงบสุข ด้วยการทำบทบาทหน้าที่ครอบครัวได้อย่างเหมาะสมและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

2.4.3 ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่มีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น มีศักยภาพในการพึ่งตนเองและการเรียนรู้ในระดับสูง มีองค์กรในชุมชน กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาคีเครือข่ายการพัฒนาที่เข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งมีความสามัคคี เอื้ออาทร อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และธำรงไว้ซึ่งคุณค่าประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนหรือท้องถิ่นหรือเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้อย่างต่อเนื่อง

2.4.4 เศรษฐกิจที่เข้มแข็งและเป็นธรรม คือ เศรษฐกิจที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคลที่มีสัมมาชีพที่มั่นคงก่อให้เกิดรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน มีการกระจายรายได้และผลประโยชน์การพัฒนาในกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำของรายได้และหลุดพ้นจากปัญหาความยากจน

2.4.5 สภาพแวดล้อมที่ดี มีระบบนิเวศน์ที่สมดุล คือ การเข้าใจปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่ดีมีคุณภาพ อาศัยอยู่ในสังคมที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสิ่งแวดล้อมที่ดีมีคุณภาพ และมีระบบนิเวศน์ที่สมดุลเกื้อกูลต่อการดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและยั่งยืน

2.4.6 สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล หมายถึง คนมีศักดิ์ศรี มีสิทธิเสรีภาพ มีความสัมพันธ์บนพื้นฐานของความยุติธรรม ยอมรับ เคารพต่อผู้อื่น โดยคำนึงถึงความเท่าเทียมกัน

และร่วมบริหารจัดการประเทศกับภาครัฐเพื่อให้เกิดธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใส คุ่มค่า และเป็นธรรม นำไปสู่สังคมสมานฉันท์ มีสันติสุขอย่างยั่งยืน สามารถอยู่ร่วมกับนานาอารยประเทศได้อย่างเป็นมิตร

2.5 ตัวชี้วัดความสุขหรือสังคมนิยมเป็นสุข

ในมิติของการพัฒนานั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งเดิมหรือสถานะที่ไม่พึงปรารถนาเพื่อพัฒนาไปสู่เป้าหมายปลายทางอีกด้านหนึ่งที่เรียกว่า สิ่งใหม่หรือสถานะที่พึงปรารถนา นั่นคือ การนำข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมาวัดและประเมินผลว่าเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาหรือคาดหวังหรือไม่ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาหรือปรับปรุงสู่การกำหนดทิศทางการพัฒนาเพื่อความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในสังคมได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเรื่องการพัฒนาสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนั้นการพิจารณาตัวชี้วัดสังคมนิยมเป็นสุขจึงมุ่งเน้นที่คุณภาพชีวิตและความสุขของผู้คนในชุมชนบนพื้นฐานความเชื่อและศรัทธาในศาสนาที่ตนเองนับถือ เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายของการพัฒนา คือ การพัฒนาคนให้มีศักยภาพแห่งการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองได้ พร้อมทั้งเกิดจิตสำนึกสาธารณะและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชนร่วมกันอันจะก่อให้เกิดภาวะสังคมนิยมเป็นสุข ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาบริบทและตัวชี้วัดเกี่ยวกับสังคมนิยมเป็นสุข ตามตัวอย่างดัชนีการวัดความสุขของหน่วยงานหลักที่สำคัญ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ดัชนีความอยู่ดีมีสุข สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2546)

ตารางที่ 1 ดัชนีความอยู่ดีมีสุข สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2546)

ดัชนี	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
1. สุขภาพอนามัย	1. การมีชีวิตที่ยืนยาว 2. มีสุขภาพอนามัยที่ดี 3. การสร้างความชอบธรรมในระบบสาธารณสุข	1. อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด 2. สัดส่วนประชากรที่ไม่เจ็บป่วยในแต่ละปี 3. สัดส่วนประชากรที่มีหลักประกันสุขภาพ
2. ความรู้	4. การได้รับการศึกษาของคนไทย 5. คุณภาพการศึกษา	4. จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาของประชาชน 5. อัตราการเข้าเรียนหนังสือของเด็กชั้นมัธยมต้นและมัธยมปลาย 6. ผลคะแนนการทดสอบวิชาต่างๆ
3. ชีวิตการทำงาน	6. การมีงานทำอย่างทั่วถึง 7. ความมั่นคงในการทำงาน	7. สัดส่วนผู้ว่างงาน 8. สัดส่วนของแรงงานที่มีบริการสวัสดิการและอยู่ในข่ายครอบคลุมของกองทุนประกันสังคม
4. รายได้และการกระจายรายได้	8. รายได้ 9. การกระจายรายได้	9. สัดส่วนคนยากจนด้านรายได้ 10. สัมประสิทธิ์การกระจายรายได้

ที่มา: สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.), รวมตัวชี้วัดเกี่ยวกับความอยู่เย็นเป็นสุข (กรุงเทพฯ: บริษัท ธนรัชการพิมพ์ จำกัด, 2548), 37-38.

ตารางที่ 1 ดัชนีความอยู่ดีมีสุข สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2546)
(ต่อ)

ดัชนี	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
5. สภาพแวดล้อม	10. ด้านที่อยู่อาศัยและการได้รับ บริการสาธารณสุข 11. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สิน 12. สิ่งแวดล้อม	11. สัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านและ ที่อยู่เป็นของตนเอง 12. สัดส่วนครัวเรือนที่มีน้ำประปา ใช้ 13. สัดส่วนคดีอาญาต่อประชากร 14. สัดส่วนคดีอาชญากรรมต่อ ประชากร 15. ดัชนีคุณภาพแหล่งน้ำ 16. สัดส่วนขยะต่อประชากร แต่ละปี 17. สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ ทั้งหมด
6. ด้านชีวิตครอบครัว	13. สัมพันธภาพของสมาชิก 14. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ	18. อัตราการหย่าร้างต่อประชากร 19. อัตราการจดทะเบียนสมรส ต่อ ประชากรพันคน 20. ครอบครัวอบอุ่น 21. ร้อยละของครัวเรือนที่มีรายได้ มากกว่ารายจ่ายร้อยละ 10
7. การบริหารจัดการที่ดี	15. หลักคุณธรรม 16. การมีส่วนร่วม 17. ความคุ้มค่า 18. ความโปร่งใส	22. สัดส่วนจำนวนข้าราชการที่ถูก ลงโทษทางวินัย 23. สัดส่วนของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง 24. สัดส่วนการใช้จ่ายภาครัฐต่อ GDP 25. ดัชนีการรับรู้คอร์รัปชัน

2. ดัชนีความก้าวหน้าของมนุษย์ สำนักงาน โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ UNDP (2552)

ตารางที่ 2 ดัชนีความก้าวหน้าของมนุษย์ สำนักงาน โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (2552)

ดัชนีย่อย	มิติ	ตัวชี้วัด
1. สุขภาพ	1. คุณภาพชีวิต	1. ทารกที่เกิดมามีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ (%)
		2. ประชากรที่เจ็บป่วย (%)
		3. ประชากรที่พิการและทุพพลภาพ (%)
		4. จำนวนผู้ป่วยโรคจิตประสาทต่อพันคน
	2. การส่งเสริมสุขภาพ	5. ประชากรที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ (สูบบุหรี่และหรือดื่มสุรา) (%)
		6. ประชากรที่ออกกำลังกาย (%)
		7. จำนวนประชากรต่อแพทย์
2. การศึกษา	4. ผลสะสมด้านการศึกษา	8. จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (ปี)
	5. การเข้าเรียน	9. อัตรานักเรียนต่อประชากรวัยเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา (%)
	6. คุณภาพการศึกษา	10. คะแนนเฉลี่ยการทดสอบ O-net ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (%)
	7. บริการการศึกษา	11. จำนวนนักเรียนต่อห้องระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (คน)
3. ชีวิตการงาน	8. การมีงานทำ	12. อัตราการว่างงาน (%)
		13. อัตราการทำงานต่ำระดับ (%)
	9. การคุ้มครองแรงงาน	14. แรงงานที่มีประกันสังคม (%)
		15. การบาดเจ็บจากการทำงาน (ต่อลูกจ้างที่เป็นสมาชิกกองทุนเงินทดแทนพันคน)

ที่มา: สำนักงาน โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย, ความมั่นคงของมนุษย์ในปัจจุบันและอนาคต: รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ปี 2552, (2552), 107-108.

ตารางที่ 2 ดัชนีความก้าวหน้าของมนุษย์ สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (2552)
(ต่อ)

รายได้	มิติ	ตัวชี้วัด
4. รายได้	10. ระดับรายได้	16. รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท)
	11. ความยากจน	17. สัดส่วนประชากรยากจน (%)
	12. หนี้สิน	18. ครัวเรือนมีหนี้สิน (%)
	13. ความไม่เท่าเทียมทางรายได้	19. ค่าดัชนีความเสมอภาครายได้ (จินี)
5. ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม	14. ความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย	20. ครัวเรือนที่บ้านและที่ดินเป็นของตนเอง (%)
	15. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	21. ครัวเรือนที่มีตู้เย็น (%)
		22. ครัวเรือนที่หุงต้มด้วยเตาไฟฟ้าหรือเตาแก๊ซ (%)
	16. สภาพแวดล้อม	23. ประชากรที่ประสบอุทกภัย (%)
24. ประชากรที่ประสบภัยแล้ง (%)		
6. ชีวิตครอบครัว	17. ชีวิตครอบครัว	25. เด็กที่ประสบภาวะยากลำบาก (ต่อประชากรพันคน)
		26. เด็กอายุ 15-17 ปี ที่ทำงาน (%)
		27. ครัวเรือนที่มีหัวหน้าเดี่ยว (%)
		28. ผู้สูงอายุที่อยู่โดยลำพัง (%)
	18. ความปลอดภัยในชุมชน	29. การแจ้งความคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ (ต่อประชากรแสนคน)
		30. การจับกุมคดียาเสพติด (ต่อประชากรแสนคน)
7. การคมนาคมและการสื่อสาร	19. การคมนาคม	31. หมู่บ้านที่มีถนนสายหลักใช้การได้ตลอดปี (%)
		32. จำนวนยานยนต์จดทะเบียน (ต่อประชากรพันคน)

ตารางที่ 2 ดัชนีความก้าวหน้าของมนุษย์ สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (2552)
(ต่อ)

รายได้	มิติ	ตัวชี้วัด
		33. อุบัติเหตุบนท้องถนน (ต่อประชากรแสนคน)
	20. การสื่อสาร	34. คริวเรือนที่มีโทรทัศน์ (%)
		35. ประชากรที่มีโทรศัพท์มือถือ (%)
		36. ประชากรที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ต (%)
8. การมีส่วนร่วม	21. การมีส่วนร่วมทางการเมือง	37. การใช้สิทธิเลือกตั้ง (%)
	22. การมีส่วนร่วมทางสังคม	38. จำนวนองค์กรชุมชน (ต่อประชากรแสนคน)
		39. คริวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรในท้องถิ่น (%)
		40. คริวเรือนที่มีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน (%)

3. ดัชนีความอยู่ดีมีสุข สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (2548)

ตารางที่ 3 ดัชนีความอยู่ดีมีสุข สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (2548)

ดัชนี	ตัวชี้วัด	เงื่อนไข
ความสุขภายใน	1. ความสุขจากการมีอิสรภาพ 2. ความสุขจากความภาคภูมิใจ 3. ความสุขจากการเข้าถึงศาสนา 4. ความสุขจากความสงบ (สมาธิ) 5. ความสุขจากการไม่ยึดมั่นถือมั่น (ปัญญา)	1. ครอบครัวอบอุ่น - ครอบครัวประกอบด้วยคนหลายรุ่น มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและรักการเรียนรู้ 2. ชุมชนเข้มแข็ง - ผู้นำเข้มแข็ง สมาชิกมีสุขภาพะที่ดี พึ่งพาตนเอง เอื้ออาทรต่อกัน
ความสุขภายนอก	1. ความสุขจากการมีปัจจัยสี่พอเพียง 2. ความสุขจากการมีความมั่นคงในชีวิต 3. ความสุขจากการมีครอบครัวอบอุ่น 4. ความสุขจากการมีชุมชนเข้มแข็ง 5. ความสุขจากการมีสิ่งแวดล้อมที่ดี	มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ศาสนาและสิ่งแวดล้อม 3. เศรษฐกิจพอเพียง - มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, **ประกายความคิดสู่ความอยู่เย็นเป็นสุข**. (กรุงเทพฯ: บริษัท ทวีวัฒน์การพิมพ์ จำกัด, 2548), 12-14.

สรุป แนวคิดเกี่ยวกับสังคัมมเย็นเป็นสุขเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับการวิจัยนี้ เนื่องจากความสุขและสังคัมมเย็นเป็นสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ความสุขเริ่มต้นจากภายในจิตใจของบุคคลขยายครอบคลุมไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศ ความสุขที่ขยายตัวออกไปในวงกว้างสามารถทำให้การอยู่ร่วมกันเกิดความสงบสันติสุขหรือที่เรียกว่าเป็นสภาวะความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน แต่ในปัจจุบันสังคมเชื่อมโยงกันทั่วโลก ระบบความสัมพันธ์ต่างๆ มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนมีซับซ้อน การพึ่งพิงกันระหว่างคน ชุมชน สังคมน้อยลง วิถีแห่งการผลิตมุ่งแข่งขันเพื่อผลกำไรสูงสุด แยกส่วน นำไปสู่การทำลายภูมิปัญญา วัฒนธรรมที่ดีงาม และทรัพยากรแวดล้อม ขณะเดียวกันค่านิยมความสุขของผู้คนก็เปลี่ยนแปลงไปสู่ความริษยา ตักตวง แย่งชิง จนเกิดความความขัดแย้ง แปรลกแยก ขัดแย้ง ด้วยเหตุนี้การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบสังคัมมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน จึงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการปรับแก้โครงสร้างสังคมให้กลับสู่ความสมดุลและเป็นธรรม ด้วยการให้ความสำคัญกับคุณค่าของความสุข อันเกิดจากความพอประมาณมากกว่ารายได้หรือความมั่งคั่ง รวมถึงเน้นคุณค่าทางจิตใจมากกว่าทางวัตถุ ซึ่งถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งแห่งการพัฒนาสังคัมมเย็นเป็นสุขของชุมชนและประเทศชาติ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา บ้าน วัด โรงเรียน (บ-ว-ร)

การนำเสนอเกี่ยวกับแนวคิด บ-ว-ร นั้น จะได้นำเสนอ ความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบ การบูรณาการ บ-ว-ร ผู้การเสริมสร้างจริยธรรมในชุมชน และแนวทางบูรณาการการพัฒนา บ-ว-ร ในบริบทสังคมไทย และบทสรุป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ความหมายของแนวคิด บ-ว-ร

บ-ว-ร ในบริบทสังคมไทย อาจกล่าวได้ 2 นัย คือ 1) นัยทางกระบวนการจัดการศึกษา และ 2) นัยกระบวนการทางสังคม ซึ่งสามารถขยายความได้ดังนี้

3.1.1 นัยทางการศึกษา โดย ไสว บุญมา (2556) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาของเยาวชนไทยจะได้ผลดีตามที่สังคมไทยต้องการก็ต่อเมื่อ บ้าน (บ) วัด (ว) และ โรงเรียน (ร) เข้าใจในจุดมุ่งหมายและกระบวนการของการจัดการศึกษา พร้อมกับเข้ามามีส่วนร่วมกันอย่างแข็งขันในกระบวนการจัดการศึกษาในชุมชนของตน

3.1.2 นัยที่เป็นกระบวนการทางสังคม โดย ธนพรรณ ธานี (2545: 6) ให้ความหมาย

บ-ว-ร ว่า กระบวนการประชาสังคมที่รวมเรียกว่า “บ้าน วัด โรงเรียน” โดยเป็นการนำเอารูปแบบและแนวคิดการพัฒนาที่อาศัยสถาบันหลัก 3 สถาบันในชุมชน ได้แก่ สถาบันการปกครอง ซึ่งหมายถึง บ (บ้าน) สถาบันทางศาสนา ซึ่งหมายถึง ว (วัด) และสถาบันการศึกษา ซึ่งหมายถึง ร (โรงเรียน) มาเป็นกลไกในการพัฒนาและผนึกกำลังกันจัดตั้งเป็นองค์กรเพื่อนำมารองรับและดำเนินการต่างๆ ของทางราชการและของชุมชน ในระดับชุมชน บ้าน ในที่นี้มีความหมายถึง “หมู่บ้าน” และ “แกนนำชุมชน” รวมถึงแกนนำที่เป็นทางการซึ่งอยู่ในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น ส่วน วัด หมายถึง “สถาบันศาสนาและแกนนำด้านศาสนา” ที่อยู่ในอาณาบริเวณของพื้นที่ชุมชน และโดยบริบททั่วไปในสังคมชุมชนของไทย วัด จึงหมายถึง เจ้าอาวาส พระภิกษุสงฆ์ สามเณร โดยความหมายในในเชิงกว้างอาจหมายถึงองค์กรหรือสถาบันทางศาสนาต่างๆ ในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่นำเลื่อมใสและมีบทบาทต่อการปรับเปลี่ยน โน้มน้าวชักจูงใจให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความตระหนัก และเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อการขับเคลื่อนทางสังคมในด้านต่างๆ และส่วนสุดท้าย คือ โรงเรียน/ราชการ มีความหมายถึง สถาบันการศึกษาและแกนนำทางความคิดอันได้แก่ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐในชุมชน อาทิ คณะกรรมการหมู่บ้าน อบต. สาธารณสุขตำบล เกษตรตำบล เป็นต้น

3.2 ความสำคัญของการพัฒนา บ-ว-ร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริ หลักการ บ้าน วัด โรงเรียน / ราชการ (บ-ว-ร) ซึ่งเป็นสถาบันหลักของสังคมไทยที่เป็นสายใยยึดเหนี่ยวชุมชนมาแต่อดีตที่ก่อให้เกิดการเกื้อกูลสนับสนุนซึ่งกันและกัน ช่วยให้สังคมไทยดำรงอยู่อย่างสันติมาช้านานมาใช้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาในระดับชุมชนในลักษณะ 3 ประสาน เพื่อร่วมมือบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชนอย่างเกื้อกูล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556: 63) สอดคล้องกับคำอธิบายของ ประเวศ วะสี (2549: 7) ที่กล่าวว่า แนวคิดการพัฒนา บ-ว-ร เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมและสร้างความร่วมมือของชุมชน เสมือนหนึ่งเป็นยุทธศาสตร์การบริหารจัดการชุมชนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพในการแก้ปัญหาวิกฤตสังคมไทย เพราะถ้าชุมชนเข้มแข็งจะแก้ปัญหาและพัฒนาทุกเรื่องทั้ง เศรษฐกิจ จิตใจ ครอบครัว ชุมชน สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ และความปลอดภัยพร้อมกันไป โดยคนในชุมชนสามารถรวมตัวกันทำวิจัย ทำแผนแม่บทชุมชน และขับเคลื่อนการพัฒนาที่ตนเองทำ ทำให้หลุดพ้นความยากจน อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม สร้างเสริมสุขภาพและสิ่งที่ดีงามอื่นๆ ได้ และสัมพันธ์กับคำกล่าวของ ธนพรรณ ธาณี (2545: 6) ที่ว่า บ-ว-ร เป็นแนวคิดที่พยายามจะนำเอาองค์กรและหรือสถาบันหลักในชุมชนท้องถิ่น

มาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนา อันได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน มาเป็นกลไกในการพัฒนาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการพัฒนา ตัดสินใจ แก้ปัญหาตนเองและชุมชน กำหนดแผนแม่บทชุมชนด้วยการร่วมกันคิด สร้าง และบริหารจัดการชุมชนของคนในท้องถิ่นที่ร่วมกันเป็นเจ้าของ

3.3 องค์ประกอบของการพัฒนา บ-ว-ร

จากการอธิบายความข้างต้น การก่อให้เกิดกระบวนการประชาสังคม “บ-ว-ร” ถือเป็นอุดมการณ์และเครื่องมือที่นำรวมเอากลุ่ม องค์การ และสถาบันหลัก ที่เป็นทุนดั้งเดิมของชุมชนมาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาบริหารจัดการชุมชนท้องถิ่น ประกอบไปด้วย (สนธยา พลศรี, 2547: 24)

3.3.1 สถาบันครอบครัว (บ = บ้าน)

3.3.2 สถาบันศาสนา (ว = วัด)

3.3.3 สถาบันการศึกษา (ร = โรงเรียน)

บ้าน เป็นสถาบันครอบครัวที่สำคัญหน่วยหนึ่งของสังคม เพราะเป็นจุดศูนย์กลางการปฏิบัติหน้าที่ทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และการปกครอง เป็นหน่วยเริ่มต้นที่มีภาระหน้าที่ให้การดำเนินชีวิตของชุมชนเป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน มีแนวปฏิบัติ มีการประสานติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างสถาบันต่างๆ ภายในชุมชน ซึ่งเป็นที่รวมของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยมที่ดีงามเพื่อผูกพันสมาชิกของสังคมนั้นๆ ให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น

วัด มีความสำคัญในการเตรียมเยาวชนให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การรักษาสุขภาพ และเรื่องอาชีพ รวมถึงมีบทบาทเกี่ยวกับการบรรเทาความทุกข์ร้อนทางจิตใจ เป็นที่ปรึกษาปัญหาชีวิต และการประกอบพิธีกรรมต่างๆ

โรงเรียน มีความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร จัดการเรียนการสอน อบรมปมนิสัย เพื่อพัฒนาความรู้และคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนอันเป็นส่วนสำคัญของชุมชน ตลอดจนเป็นศูนย์กลางในการอนุรักษ์และถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงามแก่ผู้คนในชุมชนและสถาบันต่างๆ

นอกจากนั้น พระธรรมกิตติวงศ์ (2546: 9-10) อธิบายเพิ่มองค์ประกอบของ บ-ว-ร คือ สถาบันชุมชน รวมเรียกว่า “บวรชน” ที่หมายถึง พอสมควร โดยชุมชนมีความสำคัญในการพัฒนา

ในด้านอื่นๆ ที่วัด บ้าน โรงเรียน ยังไม่ได้พัฒนา อาทิเช่น การอยู่ร่วมกันในสังคม การช่วยเหลือ แบ่งปัน และการพัฒนาบุคลิกภาพ

3.4 การบูรณาการ บ-ว-ร ผู้การเสริมสร้างจริยธรรมในชุมชน

การเสริมสร้างจริยธรรมในชุมชนนั้น พระธรรมกิตติวงศ์ (2546: 5-8) กล่าวว่า มีกระบวนการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1. การสร้างจิตสำนึกร่วมกัน เป็นการปรับความคิดเห็นให้ตรงกันของทุกฝ่าย ทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า ทิฐุสามัญญตา โดยมีหลักการคือ 1.1 ต้องให้เห็นความสำคัญของการเสริมสร้างจริยธรรม 1.2 ต้องให้เห็นความจำเป็นว่าถึงเวลาที่จะต้องมาเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่เยาวชนและชุมชน 1.3 ต้องให้รู้ความจริง รู้เท็จจริงด้วยตนเอง 1.4 ผู้ที่จะทำต้องมีความจริงใจและเสียสละ 2. การระดมความคิดเพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน คือการประชุมร่วมกันเป็นประจำเพื่อระดมความคิดเห็น โดยใช้หลักอริยสัจสี่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เพื่อที่จะได้รู้ถึงบริบทและสภาพการณ์ชุมชนว่า 2.1 สภาพปัญหาค่าด้านจริยธรรมในปัจจุบันเป็นอย่างไร 2.2 ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น 2.3 แล้วควรจะเป็นอย่างไรและต้องหาบทสรุปให้ได้ 2.4 ต้องทำอย่างไร ต้องรู้ความจริง ระดม ความคิดหาข้อยุติให้ได้ ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ควรจะเป็นอย่างไร และต้องทำอย่างไร 3. การแบ่งหน้าที่ให้ชัดเจนว่าควรเป็นบทบาทของใคร โดยหน้าที่พื้นฐาน บ้าน ทำหน้าที่พัฒนากาย วัด ทำหน้าที่พัฒนาใจ โรงเรียนทำหน้าที่พัฒนาสมองหรือพัฒนาปัญญา ชุมชนทำหน้าที่เสริมการพัฒนาของบ้าน วัด โรงเรียน ให้สมบูรณ์ด้วยการแบ่งงานกันชัดเจน

3.5 แนวทางบูรณาการการพัฒนา บ-ว-ร ในบริบทสังคมไทย

แนวทางการพัฒนาแบบ บ-ว-ร สามารถประมวลสรุปจากการเสวนาทางวิชาการเรื่อง กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรม : บูรณาการระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546: 13-24) ในประเด็นต่างๆ ได้แก่

ประเด็นที่ 1 วัดเสริมสร้างศีลธรรม จริยธรรมอย่างไร เพื่อให้คนไทยอยู่ดีมีสุข

1.1 การที่จะทำให้เยาวชน ประชาชนเข้าวัดและมีความสนใจด้านศีลธรรม จริยธรรม ต้องคิดอย่างเป็นระบบเริ่มตั้งแต่ก่อนวัยเรียน จัดตั้งศูนย์อบรมเด็กเล็กอย่างเป็นทางการและได้รับการยอมรับจากราชการ โดยพระสงฆ์และประชาชน มีกระบวนการจัดอบรมและปฏิบัติอย่างจริงจัง และจัดให้ครบวงจร

1.2 คณะสงฆ์ควรบูรณาการการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี โดยปรับกระบวนการเรียนการสอนให้บรรจุวิชาเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนที่สามารถนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

1.3 พระสงฆ์ที่เข้าไปสอนในโรงเรียนจำเป็นที่จะต้องได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางธรรมและต้องเสริมสนับสนุนให้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม

1.4 พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างโดยการทำให้ดูเป็นตัวอย่างออกไปสาธิตแนะนำพระสงฆ์ที่ทำงานในชนบท ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้พระสงฆ์ที่รักการทำงาน

1.5 วัดควรทำหน้าที่เป็นหลักในการเป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านการเผยแผ่ธรรม การเรียนการสอนศีลธรรม จริยธรรม และจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ทางศาสนาและสังคม

1.6 รัฐบาลต้องจัดทำนโยบายที่ชัดเจน โดยใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศ

ประเด็นที่ 2 ครอบครัวเสริมสร้างศีลธรรม จริยธรรมอย่างไร เพื่อให้ลูกเก่ง ดี มีความสุข

2.1 บ้านหรือครอบครัวมีบทบาทสำคัญมาก โดยถูกกำหนดว่าต้องเป็นผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกครรลอง ประกอบด้วยศีลธรรม จริยธรรม พัฒนาเด็กและสมาชิกในครอบครัวให้มีความสุขภาคีทั้งกายและใจ

2.2 การสอนเด็กให้ซึมซับสิ่งที่เป็นความดีงามต่างๆ ที่เป็นส่วนสำคัญที่เรียกว่า จริยธรรม มิใช่เพียงการสอนเพียงอย่างเดียว แต่ผู้ใหญ่จะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน และในครอบครัวพ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก

ประเด็นที่ 3 เอกชนเสริมสร้างศีลธรรมอย่างไรให้สังคมสันติสุข

3.1 เอกชนสามารถมีบทบาทในการดำเนินการอย่างหลากหลายในชุมชนและสังคม ทั้งการดำเนินการต่างๆ ด้วยตนเองหรือเข้าไปมีส่วนร่วมกับหน่วยงานราชการ อาทิ โครงการส่งเสริมการรักการอ่านหนังสือ โครงการอบรมการปฏิบัติธรรมแก่บุคลากร

3.2 เอกชนสามารถช่วยแก้ไขวิกฤติของชาติ ด้วยการดำเนินการสกัดไม่ให้แรงงานไหลจากชนบทสู่เมือง อาทิ การส่งเสริมหมู่บ้านธรรมสภกรณ์ การปรับวัฒนธรรมการผลิต การส่งเสริมเกษตรแบบผสมผสานและการพึ่งตนเองในชุมชน โดยใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิต

ประเด็นที่ 4 โรงเรียนเสริมสร้างศีลธรรมจริยธรรมอย่างไรเพื่อให้ผู้เรียนเก่ง ดี มีความสุข

- 4.1 ครูต้องเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อเพื่อนครูและต่อนักเรียน
- 4.2 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมหน้าเสาธงโดยการวางรากฐานด้านคุณธรรม จริยธรรมให้นักเรียน
- 4.3 จัดกิจกรรมให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระในวันธรรมสวนะ
- 4.4 โรงเรียนต้องหากระบวนการต่างๆ ที่ทำให้นักเรียนเป็นคนดี เช่น จัดให้มีกิจกรรมทำบุญใส่บาตรในวันพระ
- 4.5 กระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนต้องปลูกฝังตั้งแต่อนุบาลจนถึงมัธยมศึกษา
- 4.6 ผู้บริหารของกระทรวงศึกษาธิการและผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุนและส่งเสริมครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

กล่าวโดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา บ้าน วัด โรงเรียน (บ-ว-ร) เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการวิจัยนี้ เนื่องจากการนำสถาบันหลักของชุมชนมาเป็นกลไกในการพัฒนาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการพัฒนา ตัดสินใจ แก้ปัญหาตนเองและชุมชน กำหนดแผนแม่บทชุมชนด้วยการร่วมกันคิด สร้าง และบริหารจัดการชุมชนของผู้คนในท้องถิ่นที่ร่วมกันเป็นเจ้าของ กรณีประเทศไทยจุดแข็งอย่างหนึ่งของสังคมคือ ความหลากหลายของศาสนาตามความเชื่อของผู้คน โดยเฉพาะพุทธศาสนา ยังผลให้เกิดความผูกพันระหว่างวัดและชุมชนซึ่งถือเป็นทุนทางจิตวิญญาณ ทุนทางวัฒนธรรมของสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันและตั้งแต่เกิดจนตาย พร้อมทั้งเป็นตัวเชื่อมโยงกิจกรรมในชุมชนทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ขณะที่ประชาสังคมแบบ บ-ม-ร สามารถพบเห็นได้ในชุมชนมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลามในลักษณะที่เรียกว่า “สามเหลี่ยมชุมชนมุสลิม” คือ โต๊ะครู โต๊ะอิหม่าม และคณะกรรมการอิสลามจังหวัด โต๊ะครูอยู่กับโรงเรียนเกี่ยวข้องกับความรู้ โต๊ะอิหม่ามเป็นหัวหน้ามัศยิดซึ่งเป็นกลางกิจกรรมทุกชนิดของชุมชน คณะกรรมการอิสลามจังหวัดเป็นโครงสร้างที่สัมพันธ์กับภาครัฐ ด้วยเหตุนี้ สถาบันทั้ง 3 จึงเป็นสถาบันสำคัญที่จะสามารถนำมาเป็นกลไกที่ก่อให้เกิดกระบวนการสร้างสังคมให้เข้มแข็ง พัฒนาให้เกิดเครือข่ายนำไปสู่ความร่วมมือในชุมชนและสังคมสมานฉันท์ อันเป็นจุดหมายปลายทางของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่ง

4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น

การนำเสนอเกี่ยวกับการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นนั้น จะได้นำเสนอ ความหมาย หลักการและความสำคัญ องค์ประกอบ ทิศทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ตัวชี้วัดพื้นที่จัดการตนเอง และบทสรุป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ความหมายการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น

ประมวล วะลี (2557) ได้ให้ความหมายของการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นในมิติ การปฏิรูปว่า เป็นการปฏิรูปโครงสร้างอำนาจที่ไม่เป็นธรรม ลดอำนาจรัฐ เพิ่มอำนาจประชาชนด้วยการคืนอำนาจให้ประชาชนปกครองตนเองได้จัดการตนเอง โดยชุมชนจะต้องบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมภายในร่วมกัน อาทิ การสร้างฐานข้อมูลและการสื่อสารของชุมชนทั้งวิทยุ วารสาร ท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ ฯลฯ และการจัดเวทีชุมชนจัดการตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนเชื่อมโยงข้อมูลและ นำโครงการที่มีประโยชน์มาปรับใช้ เสมือนหนึ่งเป็นการเรียนรู้และกระชับพื้นที่จากฐานล่างที่มีความแข็งแกร่งไปสู่ด้านบนสุดของสังคม

อุดมศรี ศิริลักษณ์พร และคณะ (2554: 6-7) ได้ให้ความหมายของการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นว่า ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค ภูมิภาค ดำเนินการบริหารจัดการทุน (คน องค์การ ชุมชน ทรัพยากร ฯลฯ) เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนตนเองไปสู่เป้าหมายอย่างยั่งยืนซึ่งชุมชนท้องถิ่นมีจิตสำนึกสาธารณะ รู้เป้าหมาย เชื่อมมั่นวิถีและพลังชุมชน มีความสามารถในการจัดการ ชุมชนและจัดความสัมพันธ์กับภาคี ใช้แผนการจัดการความรู้และทุนชุมชนแก้ไขปัญหา พัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบเพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและการพัฒนาที่ยั่งยืน

โกวิทย์ พวงงาม (2553: 381-382) ได้ให้ความหมายของการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นว่า การที่ชุมชนท้องถิ่นมีความสามารถจัดการกับปัญหาและสามารถจัดการความสัมพันธ์ของชุมชนหรือการจัดการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความอิสระทั้งด้าน ความคิด การแสดงออก และมีองค์ความรู้ที่อาจจะถูกถ่ายทอดมาในรูปแบบของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งอาจแสดงออกมาในรูปแบบของการจัดทำแผนงานและโครงการเป็นของชุมชนเอง การจัดรูปแบบ องค์การชุมชน สถาบันชุมชน หรือสภาองค์กรชุมชน การวางกฎระเบียบชุมชนเพื่อกำหนด แนวทางการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชนท้องถิ่นโดยคนในชุมชนท้องถิ่นและเพื่อคนในชุมชนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงหลักความเสมอภาค เป็นธรรม สิทธิมนุษยชน และอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นเอง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2544: 25-26) ได้ให้ความหมายของการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นในมิติชุมชนนิยม ความว่า สังคมที่ผู้คนเห็นประโยชน์และรู้จักใช้ประโยชน์จากชุมชน พร้อมทั้งให้ประโยชน์ตอบแทนแก่ชุมชน ผู้คนในสังคมจะได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมเข้าเป็นสมาชิกชุมชนใดชุมชนหนึ่งหรือหลายชุมชนที่เหมาะสมกับตน ส่งผลให้คนในสังคมมีการรวมตัวกันจัดเป็นชุมชนเล็กๆ มากมายและมีความหลากหลาย โดยแต่ละชุมชนมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งและแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน และเป็นผลดีต่อสมาชิกทั้งทางด้านกายภาพ จิตใจ และก่อประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความหมายของการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นว่า การที่ชุมชนมีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น มีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ที่เป็นระบบ สามารถพึ่งตนเองและมีความสามารถในการแก้ไขและจัดการกับปัญหาอย่างเป็นองค์รวมผ่านกลุ่มหรือคณะทำงานที่จัดตั้งขึ้นภายในชุมชน โดยคนในชุมชน เพื่อเสริมสร้างความสามัคคี ความเกื้อกูลและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข พร้อมทั้งธำรงไว้ซึ่งคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาที่ดีงามของชุมชนท้องถิ่นตน

4.2 หลักการและความสำคัญของการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น

การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น สามารถสรุปหลักการและความสำคัญ 5 ประการได้แก่ (อัมพร แก้วหนู, 2554)

4.2.1 การจัดการตนเองเป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมจากชุมชนฐานราก ทั้งในเมืองและชนบทด้วยขบวนการองค์กรชุมชน โดยความร่วมมือของภาคี/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.2.2 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเกิดจากการวางแผนแม่บทการพัฒนาชุมชนร่วมกัน โดยชุมชนกำหนดอนาคตของตนเองในแผนพัฒนา ที่นำไปสู่การพัฒนาทั้งเชิงกายภาพและจิตสำนึกของคนในชุมชน

4.2.3 กระบวนการทำงานเป็นกระบวนการแบบมีส่วนร่วม ของสมาชิกในชุมชน และกลุ่มเจ้าของปัญหาทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงร่วมกันโดยไม่รอให้ผู้นำ หน่วยงาน หรือกลไกต่างๆ มาแก้ไขปัญหา

4.2.4 การแก้ไขปัญหาไม่ใช่เพียงการทำกิจกรรมร่วมกัน ทุกเรื่องทุกประเด็นปัญหา จะผลักดันการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับภาคี/หน่วยงานควบคู่กันไปทั้งในระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ

4.2.5 กระบวนการทำงาน กิจกรรม โครงการ มาตรการ กลไก ข้อตกลง ฯลฯ ที่เกิดขึ้นจะต้องนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน ขององค์กรชุมชน และการพึ่งตนเองของชุมชนโดยรวม

ขณะที่ โกวิทย์ พวงงาม (2553: 32-33) อธิบายความสำคัญของชุมชนท้องถิ่นเพิ่มเติม ได้แก่ 1) มีหน้าที่บางอย่างที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ของระบบสังคมที่ใหญ่กว่า เช่น หน้าที่ในการขัดเกลาสังคม หน้าที่ในการดำรงสถาบันครอบครัว หน้าที่ในการสร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจ เป็นต้น 2) เป็นเครื่องมือในการสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนในระบบสังคม 3) เป็นการรวมตัวผลประโยชน์และความต้องการของคนในสังคมให้เข้าเป็นหมวดหมู่และง่ายต่อการจัดการ ชื่อเรียกเรื่อง 4) เป็นหน่วยพื้นฐานของสังคมในการบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน และ 5) เสมือนเป็นสถาบันฝึกอบรมการมีส่วนร่วมหรือส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแก่ประชาชน

สอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2544: 42-64) ที่อธิบายลักษณะสำคัญของการจัดระเบียบชุมชนท้องถิ่น (สังคม) ตามแนวคิดชุมชนนิยม กล่าวคือ

1. ชุมชนที่มีขนาดเหมาะสมที่ทุกคนรู้จักกัน ทำให้เกิดความยึดโยงรับผิดชอบต่อกัน โดยสมาชิกชุมชนที่เหมาะสมอยู่ในเงื่อนไขที่จำนวนต้องเอื้อให้สมาชิกชุมชนมีความสัมพันธ์กัน จนรู้สึกรับผิดชอบต่อกัน มีความเกรงใจกัน รู้จักหน้ากันและมีความสำนึกเมื่อกระทำผิด

2. ชุมชนที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกชุมชนทุกด้าน โดยเน้นความต้องการทางจิตใจมาเป็นอันดับแรก

3. ชุมชนที่รวมตัวกันตามความสนใจร่วม จะทำให้เกิดการรวมตัวง่ายขึ้นและช่องว่างทางความคิดของผู้คนในชุมชนจะแคบลง การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนจะเกิดขึ้นได้ง่าย

4. ชุมชนที่มีเป้าหมายร่วมกันและทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน เป็นการดำเนินการไปได้พร้อมๆ กัน โดยเป้าหมายของสมาชิกชุมชนควรสอดคล้องกับเป้าหมายของชุมชนและสอดคล้องกับเป้าหมายของประเทศ กล่าวคือ ชุมชนจะต้องมีกิจกรรมร่วมกัน โดยมีเป้าหมายเด่นชัดในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องสอดคล้อง และสัมพันธ์กับสมาชิกชุมชนเพื่อการพัฒนาาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

5. ชุมชนที่สมาชิกชุมชนผูกพันตัว ความเข้มแข็งต่อเนื่องยาวนานของชุมชนจะแปรผันตรงกับความรู้สึกผูกพันตนเองเข้ากับชุมชน ชุมชนที่สมาชิกชุมชนมีความรู้สึกผูกพันตัวกับชุมชนสูง ชุมชนนั้นจะเข้มแข็งและสามารถทำกิจกรรมได้ต่อเนื่อง

6. ชุมชนที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนมากเท่าใด จะทำให้สมาชิกชุมชนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของในชุมชนมากขึ้นเท่านั้น

7. ชุมชนที่รับผิดชอบแก้ปัญหาตนเองก่อนพึ่งพารัฐ คือ ชุมชนต้องแก้ปัญหาด้วยตนเองก่อน และเมื่อต่อสู้กับปัญหาอย่างเต็มที่แล้วและพบว่าเกินความสามารถที่ชุมชนจะจัดการได้ จึงขอความช่วยเหลือจากรัฐและหน่วยงานอื่น การแก้ปัญหาด้วยตนเองมีข้อดีที่ทำให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างรวดเร็วและตรงจุด เพราะสมาชิกชุมชนจะเข้าใจปัญหาชุมชนของตนได้ดีกว่าหน่วยงานรัฐหรือบุคคลภายนอก และทำให้เกิดการปลูกฝังความรักของสมาชิกชุมชนต่อชุมชน ความเสียสละ การร่วมแรงร่วมใจ และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน

8. ชุมชนที่เชื่อมโยงกับสังคม ชุมชนจะต้องประสานเชื่อมโยงกับชุมชนอื่นและรับผิดชอบต่อสังคมในภาพรวมและยอมรับกฎหมายของประเทศ โดยกฎหมายของประเทศจะต้องอำนวยความสะดวกดำรงอยู่ของชุมชนและอำนวยความสะดวกอย่างทั่วหน้าแท้จริง

9. ชุมชนที่พลวัต โดยชุมชนต้องพร้อมที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมภายนอกที่มีพลวัตเช่นกัน เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ชุมชนต้องรู้จักถ่วงถ่วงและประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากภายนอก เพื่อไม่ให้ชุมชนถูกผลักให้ตกไปอยู่ชายขอบของสังคม

10. ชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น การตั้งชุมชนนิยมในทางปฏิบัติต้องศึกษาทำความเข้าใจในค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม และศาสนาประจำท้องถิ่นนั้นๆ และหาแนวทางประยุกต์เข้ากับแนวทางของชุมชน โดยยังคงรักษาหลักการของชุมชนไว้

11. ชุมชนที่มีการถ่ายทอดแบบแผนการดำเนินชีวิตจากรุ่นสู่รุ่น โดยกระบวนการถ่ายทอดนั้นต้องให้ความสำคัญกับการส่งผ่านหลักการมากกว่าการเน้นย้ำแบบแผนปฏิบัติ เนื่องจากวิถีปฏิบัติสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบทชุมชน การถ่ายทอดหลักการที่ดีงามจะมีผลให้ชุมชนสามารถรักษาความเป็นชุมชนไว้ได้แม้เวลาจะผ่านไปหลายรุ่นก็ตาม

12. ชุมชนที่มีเอกภาพท่ามกลางความแตกต่าง เป็นการรวมกลุ่มชุมชนต่างๆ ที่มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น ศาสนา ความสนใจ อาชีพ และอื่นๆ ให้รวมกันประกอบเป็นสังคมใหญ่อย่างสร้างสรรค์และอยู่ด้วยกันอย่างยอมรับและอดทนในความต่างของแต่ละชุมชน

13. ชุมชนที่มีลักษณะเชิงซ้อน โดยการแบ่งเป็นชุมชนย่อยๆ หรือกลุ่มย่อยๆ ซ้อนในชุมชน เพื่อการดูแลสมาชิกชุมชนอย่างทั่วถึงและใกล้ชิด ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกชุมชนแน่นแฟ้นและสามารถดูแลด้านจิตใจได้ดีทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

4.3 องค์ประกอบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น

โกวิทย์ พวงงาม (2553: 636-648) นำเสนอองค์ประกอบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย 3 กลไก 6 หลักการ 6 กระบวนการ และ 7 เครื่องมือ ดังนี้

1. กลไกหลักในการจัดการตนเองของชุมชน ประกอบด้วยบุคคลสองกลุ่ม คือ กลุ่มแกนนำและสมาชิกกลุ่ม ซึ่งแบ่งคุณสมบัติออกเป็น 3 กลไกขับเคลื่อน คือ 1) กลุ่มแกนนำและอาสาสมัคร 2) สมาชิกกลุ่ม และ 3) สถาผู้นำชุมชน

2. หลักการที่ใช้ในการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) หลักการประชาธิปไตยชุมชนที่เน้นการรับฟังความคิดเห็นอย่างรอบด้าน ตลอดจนการปรึกษาหารือและการถกแถลง 2) หลักการบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่นสูง 3) หลักการทำงานแบบทันที 4) หลักการเชื่อมโยงกิจกรรมทุกภาคส่วนให้เป็นการพัฒนาแบบองค์รวม 5) หลักการแบ่งความรับผิดชอบให้แก่ชุมชน/กลุ่มคนในชุมชน 6) หลักการใช้ทุนที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหลัก

3. กระบวนการที่ใช้ในการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) กระบวนการกลุ่มที่มีความเข้มแข็งและต่อเนื่อง 2) กระบวนการตรวจสอบโดยเครือข่ายกลุ่มต่างๆ ในชุมชน 3) กระบวนการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) กระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง 5) กระบวนการปรับแนวคิดชุมชน 6) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) สืลห้า 2) ระบบเครือข่าย 3) กลุ่มต่างๆ ในชุมชน (กระจายอำนาจ/แบ่งหน้าที่) 4) แผนแม่บทชุมชน 5) ภาติ/องค์กรชุมชนหรือเครือข่ายชุมชน 6) กฎระเบียบกติกาที่ชัดเจน 7) ระบบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อกระบวนการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็งบนพื้นฐานองค์ประกอบการจัดการตนเองข้างต้นนั้น ยังให้เกิดผลลัพธ์ 4 ประการ ได้แก่ 1) ความผูกพันต่อถิ่นกำเนิด 2) จิตสำนึกรักและหวงแหนชุมชน 3) การพึ่งตนเองของชุมชน และ 4) รูปแบบการจัดการตนเองที่เหมาะสมของแต่ละชุมชนท้องถิ่น

4.4 ทิศทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

หลักและเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาชุมชน คือ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งตนเองได้ การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นจึงเป็นแนวคิดและเครื่องมือที่มีคุณภาพที่สามารถนำไปสู่เป้าหมายปลายทางของการพัฒนา นั่นคือ สังคมร่มเย็นเป็นสุขบนความเสมอภาคและเป็นธรรม อันประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 8 ประการ ได้แก่ (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2554: 30-31)

- 4.4.1 ท้องถิ่นแห่งความเป็นธรรม
- 4.4.2 ท้องถิ่นแห่งความพอเพียง
- 4.4.3 ท้องถิ่นแห่งความมีน้ำใจไม่ทอดทิ้งกัน
- 4.4.4 ท้องถิ่นแห่งความปลอดภัยและสันติสุข
- 4.4.5 ท้องถิ่นที่มีความเป็นประชาสังคม
- 4.4.6 ท้องถิ่นแห่งความดีงาม อนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อม ศิลปะ และวัฒนธรรม
- 4.4.7 ท้องถิ่นแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญา
- 4.4.8 ท้องถิ่นแห่งสุขภาวะ (กาย จิต สังคม และปัญญา)

4.5 ตัวชี้วัดพื้นที่จัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น

ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนร่วมกับองค์กรเครือข่ายชุมชน 5 ภูมิภาค เมื่อวันที่ 8-9 กุมภาพันธ์ 2554 สามารถสังเคราะห์ตัวชี้วัดพื้นที่จัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นดังนี้ (อุดมศรี ศิริลักษณ์พร และคณะ, 2554 : 7)

- 4.5.1 ชุมชนมีเป้าหมายทิศทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
- 4.5.2 มีระบบฐานข้อมูลที่สำคัญของชุมชน ที่สามารถนำไปจัดทำผังพื้นที่ทำแผนพัฒนาตนเองและสื่อสารกับสาธารณะ
- 4.5.3 มีแผนของชุมชน ที่เป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ระดับตำบลทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ที่ครอบคลุมทุกด้าน
- 4.5.4 ปัญหาร่วมของคนในพื้นที่ ได้รับการยกระดับเชื่อมโยงและถูกจัดการแก้ไขอย่างเป็นระบบ
- 4.5.5 มีรูปธรรมการจัดการปัญหาในชุมชน โดยมีชุมชนเป็นแกนหลัก
- 4.5.6 ชุมชนมีการจัดการที่ดิน โดยชุมชน มีการจัดการทุนชุมชนทั้งทุนทรัพยากร ทุนสิ่งแวดล้อม ทุนเงิน ทุนภูมิปัญญา และระบบสวัสดิการ

4.5.7 มีการจัดความสัมพันธ์ของกลุ่มชุมชนท้องถิ่นระดับท้องถิ่น

4.5.8 ชุมชนรักการเรียนรู้ มีฐานการเรียนรู้ระดับตำบล ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและมีระบบการจัดการความรู้และสื่อสารสู่ชุมชนและสาธารณะ

4.5.9 คนในชุมชนมีความสุข มีความเป็นเจ้าของชุมชน มีกติกาการอยู่ร่วมกัน

4.5.10 การมีส่วนร่วมการพัฒนาทุกระดับของคนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

4.5.11 มีระบบธรรมาภิบาล และมีระบบการตรวจสอบการทำงานภายในชุมชน

สรุป แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการวิจัยนี้ เนื่องจากเป็นกระบวนการสร้างพลังอำนาจของชุมชน (Empowerment) เพื่อบริหารจัดการชุมชนให้เกิดพลังร่วมในการพัฒนาชุมชนทั้งแง่คุณภาพชีวิตและชุมชน รวมถึงเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของผู้คนในชุมชนทุกระดับในการบริหารจัดการและตัดสินใจด้วยตนเอง ดังนั้นกระบวนการที่สนใจในการแก้ไขปัญหาจึงขับเคลื่อนด้วยภูมิปัญญาบนฐานทุนชุมชน (ศาสนา/ วัฒนธรรม/ ภูมิปัญญา/ ทรัพยากรธรรมชาติแวดล้อม) ทำให้ชุมชนเห็น คิด และเข้าใจอย่างเป็นระบบถึงสาเหตุของปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการพัฒนาที่ต้องพึ่งพิงจากภายนอก การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนเป็นการตัดสินใจบนการดำเนินการ โดยองค์กรที่จัดตั้งภายในชุมชน โดยคนในชุมชน เพื่อประโยชน์ทั้งในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน นำไปสู่การพึ่งตนเอง สร้างภูมิคุ้มกัน ภูมิธรรม และความร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนภาพรวม

5. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

การนำเสนอเกี่ยวกับแนวคิดการปฏิบัติที่เป็นเลิศนั้น จะได้นำเสนอ ความนำ ความหมาย ความสำคัญ วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศกับการจัดการความรู้ แนวทางการจัดการความรู้โดยใช้การปฏิบัติที่เป็นเลิศ และบทสรุป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 ความนำ

ปัจจุบัน คำว่า “การปฏิบัติที่เป็นเลิศ” เป็นคำที่ใช้กันอย่างกว้างขวางแพร่หลาย ในพจนานุกรมของเว็บสเตอร์ได้ให้ความหมายการปฏิบัติที่เป็นเลิศว่า หมายถึง การดำเนินงานที่เป็นระบบเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นการปฏิบัติหรือกระบวนการในการทำบางสิ่งบางอย่างให้สำเร็จ และการทำงานที่เป็นระบบซ้ำๆ แบบเดียวกันจนเกิดความชำนาญ สร้างเสริมประสบการณ์เพิ่มพูน

ขึ้นจนถึงระดับเชี่ยวชาญจนกลายเป็นวิชาชีพ เช่น นักกฎหมาย แพทย์ นักการเงินและการจัดการ เป็นต้น ในทางปฏิบัติ การปฏิบัติที่เป็นเลิศมักจะดำเนินการควบคู่กับการเทียบเคียงสมรรถนะเพื่อมุ่งผลสำเร็จหรือการเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงาน/ ชุมชน (นรินทร์ สังข์รักษา, 2554: 93) นั้น หมายถึง การปฏิบัติที่เป็นเลิศขึ้นอยู่กับสถานการณ์และเป้าหมายของแต่ละหน่วยงานเป็นหลัก คำว่า “เป็นเลิศ” อาจไม่ได้หมายถึง เป็นเลิศจริงๆ ของทุกหน่วยงาน แต่อาจจะเฉพาะสำหรับหน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งเท่านั้น เพราะแต่ละหน่วยงานมีวัฒนธรรม วิสัยทัศน์ สภาพธุรกิจ และปัจจัยภายในของหน่วยงานที่แตกต่างกันไป ดังนั้นการปฏิบัติที่เป็นเลิศจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเรื่องใดหรือกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่เป็นเลิศของแต่ละหน่วยงาน/ ชุมชน มงหา (บุญดี บุญญากิจ และกมลวรรณ ศิริพานิช, 2545: 10-12)

5.2 ความหมายของการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

นรินทร์ สังข์รักษา (2556: 243) ได้นิยามการปฏิบัติที่เป็นเลิศว่า เป็นวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุด ซึ่งเป็นวิธีทำงานที่มีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลและสามารถนำมากำหนดเป็นมาตรฐานได้

อรทัย มุลคำ (2554: 45) ได้นิยามการปฏิบัติที่เป็นเลิศว่า เป็นวิธีการปฏิบัติที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จหรือการปฏิบัติที่ทำให้องค์การมุ่งสู่ความเป็นเลิศ คุณลักษณะที่สำคัญคือ มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างเห็นได้ชัดและเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผลการดำเนินงานเป็นเลิศได้รับการยอมรับจากบุคคลหรือองค์การที่เชื่อถือ ได้รับการยอมรับจากลูกค้าและผู้ส่งมอบเป็นจำนวนมาก สามารถทำซ้ำได้ แสดงผลลัพธ์เชิงปริมาณที่เป็นที่ยอมรับหรือวัดผลได้

บุรชัย ศิริมหาสาร (2548) ได้นิยามการปฏิบัติที่เป็นเลิศว่า เป็นวิธีการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ ซึ่งเป็นผลมาจากการนำความรู้ไปปฏิบัติจริง แล้วสรุปความรู้และประสบการณ์นั้นเป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดของตนเอง

วิจารณ์ พานิช (2547: 8) ได้นิยามการปฏิบัติที่เป็นเลิศในมิติของการจัดการความรู้ว่าเป็นวิธีทำงานที่เกิดผลงานในลักษณะที่น่าภูมิใจ นำชื่นชม ผลสัมฤทธิ์สูง ประสิทธิภาพสูง หรือคุณภาพสูงและสามารถดำเนินการได้ทั้งหน่วยงานธุรกิจและในชุมชน ในกรณีองค์กรขนาดใหญ่ต้องหาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศของการทำงานเรื่องต่างๆ นำมากำหนดเป็นมาตรฐานการทำงาน จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมเจ้าของผลงานกับทีมอื่นๆ ให้ทีมอื่นๆ สามารถปฏิบัติงานที่มีมาตรฐานได้ และยิ่งกว่านั้นต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศใหม่ขึ้นให้เป็นวิธีการที่ดีกว่าเดิมเป็นวงจรเรื่อยไปไม่สิ้นสุด

จากนิยามข้างต้น ผู้วิจัยขอกล่าวสรุปว่า การปฏิบัติที่เป็นเลิศ หมายถึง วิธีปฏิบัติที่ทำให้หน่วยงาน/ชุมชนประสบความสำเร็จ หรือเป็นการปฏิบัติที่ทำให้หน่วยงาน/ชุมชนก้าวสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งวิธีปฏิบัตินั้นรวมถึงความรู้ เทคนิค วิธีการ ที่พัฒนาปรับปรุงมาจากการได้ปฏิบัติจริงที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องในหน่วยงาน/ชุมชน

5.3 ความสำคัญของการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

จากหลักการที่ว่า “ถ้าได้นำความรู้ไปใช้ ความรู้นั้นก็ยิ่งเพิ่มคุณค่า เพราะทำให้เกิดการต่อยอดความรู้ให้แตกแขนงออกไปอย่างกว้างขวาง” ดังนั้นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของการจัดการความรู้ในหน่วยงานคือ เพื่อให้บุคลากรในหน่วยงานมีการใช้ความรู้ทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร (บุรุษย์ ศิริมหาสาคร, 2548) ขณะที่ ไกรเดช ไกรสกุล, (2552: 65) และ พิชิต ฤทธิรัฐ, (2552: 230) อธิบายความสำคัญเพิ่มเติมในลักษณะที่สอดคล้องกันว่า

5.3.1 ส่งเสริมให้คนในองค์กรมีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการทำงาน ที่ช่วยเพิ่มผลผลิตทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ

5.3.2 ส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานเชิงคุณภาพ เพื่อให้บุคลากรมีจิตตระหนักในคุณภาพการทำงานโดยมีเป้าหมายคุณภาพมาตรฐานเป็นหลัก และแสวงหาวิธีการที่ดีที่สุดให้เข้าสู่มาตรฐานหรือความเป็นเลิศโดยมีวัฒนธรรมการทำงานแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีความมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จเพื่อพัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็งสู่ความเป็นเลิศ

5.3.3 ส่งเสริมให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้เป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ รวมทั้งแปลงความรู้ของบุคลากรไปเป็นความรู้ขององค์กร การจะเป็นองค์กรแห่งการรู้นั้นจะต้องมีทักษะใน 5 ด้าน ได้แก่ การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การทดลองศึกษาหาแนวทางใหม่ๆ การเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีต การเรียนรู้จากวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศของผู้อื่น และการถ่ายทอดความรู้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพทั่วทั้งองค์กร

5.3.4 ส่งเสริมองค์กรให้มีการพัฒนาแบบก้าวกระโดด การศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จ ช่วยลดเวลา ขบประมาณ และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ดีกว่าเดิม

5.4 การปฏิบัติที่เป็นเลิศกับการจัดการความรู้

วิจารณ์ พานิช (2555) กล่าวว่า หลักการจัดการความรู้ที่ง่าย คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการทำงานผ่านกิจกรรมการปฏิบัติที่เป็นเลิศ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งคือ การมีฐานข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศของหน่วยงานต่างๆ ที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับในด้านต่างๆ เช่น ด้านแนวคิดกระบวนการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การประเมินผลและการมีส่วนร่วมของชุมชน ขณะเดียวกันมีการเผยแพร่การปฏิบัติที่เป็นเลิศเพื่อให้หน่วยงานอื่นสามารถนำไปปรับใช้ ซึ่งเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ในมาตรา 11 ระบุว่า “ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการเพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอโดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ด้านต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเหมาะสมต่อสถานการณ์...” ดังนั้นหากมองในมุมของการจัดการความรู้ในองค์การแล้ว การปฏิบัติที่เป็นเลิศจึงเป็นบทสรุปของการปฏิบัติที่เป็นความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ซึ่งเผยแพร่เป็นความรู้ชัดแจ้งในรูปแบบต่างๆ (Explicit Knowledge) เพื่อให้ผู้อื่นได้นำไปทดลองปฏิบัติโดยมีเป้าหมาย 3 ประการสำคัญคือ 1) เพื่อพัฒนางานให้มีคุณภาพและมีผลสัมฤทธิ์ยิ่งขึ้น 2) เพื่อพัฒนาผู้ปฏิบัติงานในองค์การ และ 3) เพื่อพัฒนาฐานความรู้หรือทุนปัญญาขององค์การ

ขณะที่ นรินทร์ สังข์รักษา (2554: 97) กล่าวว่า การปฏิบัติที่เป็นเลิศมาจากแนวคิดการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง (Learning by doing) เป็นการประเมินสรุปผลรวมในอดีตหรือการปฏิบัติที่ทำให้หน่วยงานชุมชนสู่ความเป็นเลิศ กระบวนการเทียบเคียงจะนำไปสู่การค้นหาผู้ปฏิบัติที่ดีที่สุดและนำไปสู่คำตอบว่าวิธีปฏิบัติที่ดีจะนำไปสู่ความเป็นเลิศของหน่วยงานได้อย่างไร

5.5 แนวทางการจัดการความรู้โดยใช้การปฏิบัติที่เป็นเลิศ มีดังนี้ (วิจารณ์ พานิช, 2547: 9)

- 5.6.1 เสาะหา มีเกณฑ์ในการคัดเลือก ต้องคัดเลือกอย่างตรงไปตรงมา
- 5.6.2 เป็นการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ที่เกิดขึ้นจากกลุ่มมีเรื่องราวของกระบวนการพัฒนางาน ผ่านความยากลำบาก (ล้มเหลว) มีการฟันฝ่าจนกว่าจะบรรลุผล มีเรื่องราวให้เล่าเพื่อสะท้อนวิถีคิด วิธีปรึกษาหารือ ดึงเอาความรู้ฝังลึกจากสมาชิกกลุ่มและค้นคว้าความรู้จากภายนอกมาใช้งาน
- 5.6.3 ในการประชุมเสนอผลงาน ต้องเตรียมตัวและกระตุ้นให้มีการซักถามแลกเปลี่ยนกันให้มาก และมีผู้ทรงคุณวุฒิคอยกระตุ้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และชี้ประเด็นเพื่อยกระดับความรู้

5.6.4 มีการสร้างเงื่อนไขหรือบรรยากาศ ให้ผู้มาร่วมประชุมนำเอาความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนไปปฏิบัติเพื่อเพิ่มพูนความรู้ฝังลึกของกลุ่มและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง

สรุป แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับการวิจัยนี้ เนื่องจากเป็นวิธีการศึกษาจากการปฏิบัติที่ดีที่สุดที่สกัดเป็นองค์ความรู้หรือจากบทเรียนประสบการณ์อันเกิดจากการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เกิดการยอมรับ และสามารถนำมากำหนดเป็นมาตรฐานในการทำงานที่สำคัญวิธีการนี้เป็นการนำกระบวนการจัดการความรู้และองค์ความรู้หรือบทเรียนประสบการณ์มาใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนหน่วยงาน/ชุมชน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินการด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม ด้วยเหตุนี้ สามารถกล่าวได้ว่าการปฏิบัติที่เป็นเลิศเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่มีคุณค่าที่จะช่วยรักษามาตรฐานการทำงานที่ดีให้คงอยู่ เพิ่มศักยภาพหน่วยงาน/ชุมชนให้พร้อมที่จะพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันเป็นการช่วยแก้ไขและป้องกันปัญหาข้อบกพร่องต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ยังผลให้หน่วยงาน/ชุมชนมีความแข็งแกร่งและเป็นปึกแผ่นอย่างมั่นคงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

6. แนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียน

การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียนนั้น จะได้นำเสนอ ความนำ ความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบ ลักษณะของความรู้จากบทเรียนที่มีคุณภาพสูง เกณฑ์ในการประเมินบทเรียนที่ดี และบทสรุป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 ความนำ

การขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนและสังคม เพื่อก้าวสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งภูมิปัญญา (Knowledge-based society & Wisdom-based society) จะต้องอาศัยวิธีการและเครื่องมือกิจกรรมอันหลากหลายเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของผู้คนสู่การพึ่งตนเองและการสร้างองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น

การถอดบทเรียนจึงเป็นเครื่องมือหนึ่ง ที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการของการจัดการความรู้ที่สกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ออกมาเป็นบทเรียนหรือความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) โดยบันทึกขั้นตอนรายละเอียด

การปฏิบัติที่สำเร็จและล้มเหลวจากการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ทำให้ได้บทเรียนในรูปแบบชุดความรู้ที่เป็นรูปธรรมและเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้คนในชุมชนที่เข้าร่วมกระบวนการ ส่งผลให้เกิดการปรับวิธีคิดและเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์ต่อชุมชน (คณะกรรมการจัดการความรู้ วิทยาลัยเชียงราย, 2555: 38) เพื่อเป็นฐานรองรับสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมอุดมปัญญาภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์อย่างยั่งยืน

6.2 ความหมายของการถอดบทเรียน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555: 15) ได้นิยามการถอดบทเรียนในมิติทางการศึกษาว่า เป็นการจัดการความรู้รูปแบบหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้นความรู้จากการปฏิบัติงานจริง โดยใช้วิธีการสกัดความรู้และประสบการณ์ของครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน และบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงาน และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากความสำเร็จและความล้มเหลวของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและเผยแพร่ได้ ในการถอดบทเรียนเน้นการพูดคุย สัมภาษณ์ เล่าเรื่อง จับประเด็น สังเคราะห์ให้ได้กระบวนการวิธีดำเนินงานจากบทเรียนหรือประสบการณ์ที่ผ่านมา

กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร (2554:5) ได้นิยามการถอดบทเรียนว่าเป็นกระบวนการดึงความรู้จากการทำงานออกมาเป็นทุนในการบริหารจัดการเรื่องที่ยากหรือซับซ้อนขึ้นไปจากเดิมด้วยการสรุปผล อธิบายปรากฏการณ์หรือข้อมูลใหม่ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานและปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าว นอกจากนี้ยังเป็นการถอดองค์ความรู้การดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในหน่วยงานราชการ องค์กรชุมชน ฯลฯ ออกมาเป็นบทเรียนที่สามารถนำไปสังเคราะห์เป็นชุดความรู้ คู่มือ สื่อรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้สนใจนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมต่อไป

วารงคณา จันทรังค (2557) ได้นิยามการถอดบทเรียนว่า เป็นทั้งแนวคิดและเครื่องมือเพื่อสร้างการเรียนรู้ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการความรู้ โดยเป็นกระบวนการดึงเอาความรู้จากการทำงานออกมาใช้เพื่อยกระดับผลงานให้ดียิ่งขึ้น การถอดบทเรียนจึงเป็นการสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ออกมาเป็นบทเรียนหรือความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) ซึ่งผลที่ได้จากการถอดบทเรียน ทำให้ได้ชุดความรู้ที่เป็นรูปธรรมและเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เข้าร่วมกระบวนการอันนำมาซึ่งการปรับวิธีคิดและเปลี่ยนแปลงการทำงานที่สร้างสรรค์และมีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยหัวใจหลักของการถอดบทเรียนต้องมีการแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing)

มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Benefit) มีความไว้วางใจทั้งตนเองและผู้อื่น (Trust) และมีการเรียนรู้ (Learning)

นรินทร์ สังข์รักษา (2556: 245) ได้นิยามการถอดบทเรียนว่า เป็นวิธีการจัดการความรู้รูปแบบหนึ่งเพื่อสังเคราะห์ความรู้ให้เกิดการเรียนรู้หรือคล้ายกับการประเมินผลเชิงปริมาณแบบหนึ่งเพื่อสกัดความรู้ที่ฝังลึกในตัวคนออกมาเป็นบทเรียนในการสร้างสรรค้งานให้มีคุณภาพตามเรื่องที่น่าสนใจได้เกิดองค์ความรู้ ได้ผลทั้งด้านบวกและด้านลบ

ศุภาวดี นานซ่า (2555:6) ได้นิยามการถอดบทเรียนว่า เป็นการทบทวนหรือสรุปประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้เห็นรายละเอียดของเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอกซึ่งทำให้เกิดผลอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันทั้งที่สำเร็จและล้มเหลว หรือการสืบค้นความรู้จากการปฏิบัติงาน โดยการสกัดความรู้และประสบการณ์ที่ฝังลึกจากกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมการปฏิบัติงานพร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานทั้งที่สำเร็จและล้มเหลว เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย และสามารถเผยแพร่ศึกษาเรียนรู้ได้

พอใจ พุกกะคุปต์ (2554) ได้นิยามการถอดบทเรียนว่า เป็นการเรียนรู้จากผลการปฏิบัติการและประสบการณ์ที่ได้เพื่อปรับปรุงภารกิจต่อไปในอนาคตให้ดียิ่งขึ้น

ศุภาวัลย์ พลายน้อย (2549: 16-17) ได้นิยามการถอดบทเรียนในมิติของการเรียนรู้ทั้งระดับปัจเจกบุคคลและกลุ่มว่า เป็นการสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวคนและองค์ความรู้ท้องถิ่นออกมาเป็นบทเรียนที่สามารถนำไปสรุปสังเคราะห์เป็นชุดความรู้ และเป็นการจัดการความรู้รูปแบบหนึ่งที่เน้นเสริมสร้างการเรียนรู้ในกลุ่มที่เป็นระบบ ดังนั้นกระบวนการถอดบทเรียนจึงเป็นทั้งเครื่องมือ (Means) ในการเรียนรู้และเป้าหมาย (End) ของการเรียนรู้

จากนิยามข้างต้น ผู้วิจัยขอก่อตัวสรุปว่า การถอดบทเรียน หมายถึง เทคนิคหรือกระบวนการจัดการความรู้ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้จากบุคคลและกลุ่มอย่างเป็นระบบ เพื่อสกัดความรู้ฝังลึกในตัวคนและองค์ความรู้ของหน่วยงาน/ชุมชนออกมาเป็นบทเรียนที่สามารถนำไปสรุปวิเคราะห์และสังเคราะห์ เป็นเอกสารชุดความรู้ คู่มือ ตำรา และรายงาน ที่บุคคล/ชุมชนอื่นสามารถเรียนรู้และนำไปปรับใช้ให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพยิ่งขึ้น

6.3 ความสำคัญของการถอดบทเรียน

ความสำคัญและประโยชน์ของการถอดบทเรียน สามารถสรุปโดยแบ่งได้ 3 ระยะ ดังนี้ (วารางคณา จันทร์คง, 2557)

1. ระยะสั้น สามารถนำไปปรับปรุงเทคนิคการทำงาน การขับเคลื่อนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคม และทำให้ผลของโครงการดำเนินงานดีขึ้น
2. ระยะกลาง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงานและการเผชิญปัญหามากขึ้น เกิดความภาคภูมิใจที่ได้เห็นพัฒนาการของโครงการดีขึ้นหลังจากการนำบทเรียนไปปรับใช้
3. ระยะยาว ทำให้เกิดต้นแบบการทำงานที่ดี (Best Practice) เกิดรูปแบบกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เกิดความเข้าใจปัญหาการทำงานอย่างเป็นระบบ และเกิดการพัฒนายุทธศาสตร์การทำงานในระยะต่อไป

โดยทั่วไปการถอดบทเรียน สามารถกระทำได้ใน 3 ช่วง คือ

1. ถอดบทเรียนก่อนดำเนินการ เป็นการเรียนรู้ก่อนที่จะเกิดความผิดพลาด
2. ถอดบทเรียนระหว่างดำเนินการ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการ
3. ถอดบทเรียนหลังดำเนินการ เป็นการเรียนรู้เพื่อการดำเนินงานในครั้งต่อไป

6.4 องค์ประกอบการถอดบทเรียน

การถอดบทเรียน สามารถแบ่งองค์ประกอบได้ 2 มิติ ได้แก่

1. มิติด้านปัจจัยการถอดบทเรียน

มิติด้านปัจจัยการถอดบทเรียน (กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร, 2554:7) ประกอบด้วย 1) ประเด็น/เรื่องที่ต้องการถอดบทเรียน 2) บุคคลที่เกี่ยวข้อง (ผู้ถอดบทเรียนและผู้ถูกถอดบทเรียน (ระบุชัดเจน) 3) กิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (มีอะไรบ้าง) 4) ความสำคัญของผู้เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ และ 5) บรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมของการถอดบทเรียนที่เหมาะสม (เป็นมิตรและมีความเป็นกันเอง)

2. มิติด้านวิธีวิทยาการถอดบทเรียน

วารางคณา จันทรังค (2557) อธิบายวิธีวิทยาการถอดบทเรียน ประกอบด้วย

1. การถอดบทเรียนด้วยการเรียนรู้จากเพื่อน (Peer Assit – PA) เป็นการเรียนรู้ก่อนทำกิจกรรม โดยเป็นการเรียนรู้จากเพื่อน เพื่อนเรียนรู้จากเรา ทั้งเราและเพื่อนเรียนรู้ร่วมกันและสิ่งที่เราร่วมกันสร้าง (เกิดความรู้ใหม่) โดยมีลักษณะเป็นการประชุม/ประชุมปฏิบัติการ

2. การถอดบทเรียนแบบเล่าเรื่อง (Story Telling) เป็นการเรียนรู้ก่อนหรือระหว่างกิจกรรมด้วยการให้ผู้มีความรู้จากการปฏิบัติปลดปล่อยความรู้ที่ซ่อนเร้นในตัวออกมา แลกเปลี่ยนความรู้และผู้ฟังสามารถตีความได้อย่างอิสระ เมื่อมีการแลกเปลี่ยนผลการตีความแล้วจะทำให้ได้ความรู้ที่สามารถบันทึกไว้เป็นชุดความรู้ การถอดบทเรียนในลักษณะเช่นนี้จะเป็นการสกัดความรู้จากเรื่องเล่าออกมาว่ามีคุณค่าและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างไร ไม่ใช่เป็นเพียงการเล่าเรื่องในอดีต

3. การถอดบทเรียนแบบหลังปฏิบัติการ (After Action Review: AAR) เป็นการนำเอาความรู้ที่เกิดขึ้นสั้นๆ ภายหลังจากการทำกิจกรรมแล้วนำไปสู่การวางแผนครั้งต่อไป โดย AAR มีกระบวนการขั้นตอนคล้ายกับการถอดบทเรียนเมื่อสิ้นสุดโครงการ (Restrospect) ที่เป็นการถอดบทเรียนทั้งโครงการ ดังนั้น AAR เปรียบเสมือนการถอดบทเรียนในแต่ละวัน ส่วน Restrospect เป็นเสมือนการถอดบทเรียนหลังสิ้นสุดโครงการ

ขณะที่ นรินทร์ สังข์รักษา (2556: 113-117) อธิบายวิธีวิทยาการถอดบทเรียน ประกอบด้วย

1. การเรียนรู้จากเพื่อน (Peer Assist: PA) เป็นการเรียนรู้ก่อนทำกิจกรรม โดยการเรียนรู้จากเพื่อน หมายถึง ทีมผู้ช่วยกับทีมที่ปรึกษาภายนอก ซึ่งมีขั้นตอนที่สำคัญคือการกำหนดวัตถุประสงค์หรือโจทย์ของกาเรียนรู้ และการออกแบบการดำเนินงาน โดยกำหนดบทบาทของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน

2. การเรียนรู้หลังการดำเนินงาน (Retrospect) การเรียนรู้หลังการดำเนินการ มีรายละเอียดลึกซึ้งมากกว่า AAR โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การนำบทเรียนไปใช้ในโครงการต่อไป มิใช่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของงานเดิม

3. การเรียนรู้จากบทเรียนที่ดีหรือวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Good/ Better/ Best Practice) บทเรียนที่ดีหรือการปฏิบัติที่เป็นเลิศเป็นแนวคิดที่ก่อตัวมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงของกองทัพสหรัฐอเมริกา ซึ่งอาจเรียกการเรียนรู้รูปแบบนี้ได้อีกอย่างว่า การเรียนรู้หลังปฏิบัติการ (After Action Review: AAR) โดยหัวใจของ AAR คือ การเปิดใจและการมีความ

มุ่งมั่นที่จะเรียนรู้ร่วมกันมากกว่าการวิพากษ์วิจารณ์ และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555: 15-16) ได้อธิบายประเภทของการเรียนรู้หลังปฏิบัติการ (AAR) ได้แก่

1. AAR แบบเป็นทางการ มีขั้นตอนคือ พบกันทันทีหลังสิ้นสุดปฏิบัติการ กิจกรรม สร้างบรรยากาศของความเป็นมิตร ไม่มีการจับผิด ไม่มีการวางอำนาจ ไม่มีการตำหนิ ผู้อำนวยการความสะดวกในการทำ AAR ต้องทบทวนวัตถุประสงค์โครงการและวิธีการปฏิบัติเพื่อให้มั่นใจได้ว่าทุกคนยินดีที่จะทำ AAR บันทึกผลการทบทวนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมงาน

2. AAR แบบไม่เป็นทางการ มีขั้นตอนคือ เมื่อทำกิจกรรมย่อยเสร็จสิ้นในโครงการขนาดใหญ่ ใช้เวลาสั้นเพื่อตอบคำถามต่อไปนี้ อะไรบ้างที่ควรมีหรือควรเกิด แต่ไม่มีหรือไม่เกิด สิ่งที่เกิดขึ้นคืออะไร ทำไมจึงเกิดจริงและทำไมจึงเกิดความแตกต่างนี้ขึ้นมา และเราได้เรียนรู้อะไรบ้าง

3. AAR แบบส่วนตัว เป็นการไตร่ตรองสิ่งที่ทำไปด้วยตนเอง ถามคำถามเดียวกันกับ AAR แบบไม่เป็นทางการและบันทึกไว้เป็นบทเรียนของตน

6.5 ลักษณะของความรู้จากบทเรียนที่มีคุณภาพสูง มีลักษณะดังนี้ (ศุภวัฒน์ พลายน้อย, 2549: 22)

1. เป็นผลจากการประเมินข้ามโครงการที่มีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกัน แต่ทำงานต่างพื้นที่กัน
2. เป็นบทเรียนที่ได้จากการวิจัยพื้นฐานหรือประยุกต์
3. เป็นความรู้จากการปฏิบัติจริง
4. เป็นประสบการณ์ที่รายงานจากผู้ปฏิบัติ
5. ผ่านการกลั่นกรองความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
6. มีลักษณะของการบูรณาการข้ามศาสตร์
7. การได้รับประเมินความสำคัญของบทเรียน
8. บทเรียนนั้นมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ความสำเร็จ

6.6 เกณฑ์ในการประเมินบทเรียนที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้ (ศุภวัณย์ พลายน้อย, 2549: 22)

1. ความยั่งยืน (Sustainability) บทเรียนที่ดีควรมีความยั่งยืน
2. การปรับใช้ (Abaptibility) บทเรียนนั้นสามารถปรับใช้ในชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งความสามารถในการประยุกต์ใช้หรือเผยแพร่ทั่วไป
3. ประสิทธิภาพ (Efficientcy) บทเรียนที่ดีควรมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม
4. กระบวนการ (Process) กระบวนการที่สำคัญของบทเรียนคือ การมีส่วนร่วมของชุมชน เจ้าของทรัพยากร ผู้ใช้ และหุ้นส่วนระหว่างภาคี ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ความสามารถในการดึงความสนใจในการสนับสนุนจากภาคการเมือง รวมถึงวิธีดำเนินการสะท้อนกลับและการทบทวน

สรุป แนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับการวิจัยนี้โดยตรง เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในส่วนท้ายของงานวิจัย และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้ชุมชนที่มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันของผู้คนในชุมชนด้วยกระบวนการค้นหาและสร้างความรู้จากการปฏิบัติที่ดีร่วมกัน การใช้ความรู้จากการปฏิบัติที่ดีเพื่อทำการปฏิบัติซ้ำ และการปรับปรุงและพัฒนาความรู้เพื่อการปฏิบัติครั้งต่อไป อย่างเป็นรูปธรรมผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ชุมชนด้วยชุมชน เพื่อเป็นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาต่อยอดชุดความรู้ชุมชนในระดับที่สูงขึ้น อีกทั้งผลการศึกษการถอดบทเรียนยังสามารถใช้เป็นตัวแบบบทเรียนการดำเนินโครงการ งานวิจัย ที่มีเป้าหมายเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนในมิติแห่งการพึ่งตนเองและการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นสำหรับผู้สนใจทั่วไปในอนาคต

7. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ

การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบนั้น จะได้นำเสนอ ความนำ ความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบ ประเภท คุณลักษณะที่ดีของรูปแบบ และบทสรุป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

7.1 ความนำ

คำว่า “รูปแบบ” หรือ “โมเดล” สามารถนำมาใช้ในความหมายที่หลากหลาย กล่าวคือ 1) แบบจำลอง 2) ตัวแบบที่ใช้เป็นแบบอย่าง 3) รูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลสัญลักษณ์และหลักการของระบบ และ 4) แบบแผนตัวอย่างของการดำเนินงานที่แสดงความสัมพันธ์

ระหว่างส่วนต่างๆ ในระบบ เมื่อพิจารณารูปแบบ/โมเดล ตามความหมายดังกล่าวเทียบกับคำว่า ทฤษฎี จะเห็นว่า รูปแบบ/โมเดล ในความหมายที่ 1 และ 2 มิได้มีความหมายในทฤษฎี เป็นเพียงการ จำลองหรือการลอกเลียนแบบให้เหมือนกับของจริง แต่สำหรับความหมายที่ 3 มีความหมาย เทียบเคียงได้กับคำว่า ทฤษฎี ส่วนความหมายที่ 4 รูปแบบ/โมเดล เป็นแบบแผนอย่างหนึ่งที่ได้จาก การถ่ายแบบจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติหรือเรียกว่ารูปแบบเชิงปฏิบัติการ (นรินทร์ สังข์รักษา, 2556 : 51) โดยปัจจุบัน รูปแบบ/โมเดล ได้ถูกนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยแนวใหม่ที่ได้รับความสนใจ มากขึ้น ทั้งนี้เพราะการวิจัยที่ใช้รูปแบบจะช่วยให้ได้ความรู้ที่มีความสมบูรณ์ เป็นการวิจัยที่ช่วย พัฒนาคำตอบ มีความชัดเจน และเป็นระบบยิ่งขึ้น (บุญชม ศรีสะอาด, ม.ป.ป.)

7.2 ความหมายของรูปแบบ

ดังที่กล่าวข้างต้น รูปแบบ/โมเดล ได้เข้ามามีบทบาทในงานวิจัยและมักใช้คำว่า รูปแบบ แบบจำลอง ต้นแบบ แบบแผน วงจร และตัวแบบ โดยความหมายของรูปแบบนั้น มีนักวิชาการ ให้ความหมายไว้ ดังนี้

นรินทร์ สังข์รักษา (2556: 51) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึงเค้าโครงของสิ่งต้องการศึกษา โดยแสดงโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้น เป็น รูปย่อที่เลียนแบบความสัมพันธ์หรือความจริงของปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง ที่เกิดขึ้น โดย การลดทอนเวลา ความพอเหมาะ และกาลเทศะเพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ง่ายขึ้น

ณัย เทียนพูน (2555: 5) กล่าวว่า รูปแบบ (ทางธุรกิจ) หมายถึง การบรรยายหรือ กำหนดความเชื่อมโยงของสิ่งที่เป็นกุญแจสำคัญสำหรับทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางธุรกิจ โดยมีคุณลักษณะหลัก ได้แก่ 1) ความเป็นระบบ 2) ระบบเปิด 3) พลวัตร 4) มีลักษณะทำให้ เหมาะสมได้ และ 5) เป็นนวัตกรรม

สิทธิกร อ้วนศิริ (2553: 49) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง วิธีการดำเนินงานที่เป็นแนวทาง หรือแนวคิดหรือสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นมาแสดงหรือย่อส่วนเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ

ทวีวรรณ อินดา (2552: 157) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองของปรากฏการณ์ใด ปรากฏการณ์หนึ่ง เพื่อใช้ในการบรรยายและแสดงลักษณะปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ทั้งนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหรือปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ตลอดทั้งใช้เป็นแนวทางในการ ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง

ปิยนาด บุญมีพิพิธ (2551: 27) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ เช่นรูปแบบของการจัดการความรู้ จึงเป็น โครงสร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่อรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

สุเทพ บุญเติม (2549: 26) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง เป็นการจำลองภาพในอุดมคติที่นำไปสู่การอธิบายคุณลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจที่ไม่มีองค์ประกอบตายตัวหรือรายละเอียดทุกแง่มุม โดยผ่านการทดสอบกระบวนการอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความมั่นคงและเชื่อถือได้

จากความหมายข้างต้น ผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองหรือการจำลองความจริงของปรากฏการณ์ หรือเป็นชุดของแนวคิดซึ่งได้เรียบเรียงไว้ในลักษณะโครงสร้างอย่างเป็นระบบและมีองค์ประกอบต่างๆ ที่สัมพันธ์กันเพื่ออธิบายปรากฏการณ์นั้นได้แจ่มชัด และสามารถใช้เป็นแนวทางดำเนินงาน การกำหนดกลยุทธ์พื้นฐาน ปัจจัย เงื่อนไข และข้อจำกัดในการนำรูปแบบไปใช้

7.3 ความสำคัญของการพัฒนารูปแบบ

จอยและเวล (Joyce and Weil 1986: 19-20) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบนั้นมีสาระสำคัญคือ 1) รูปแบบควรมีแนวคิดและทฤษฎีรองรับ หมายถึง เมื่อพัฒนารูปแบบแล้วก่อนการนำไปใช้ต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบ 2) เมื่อพัฒนารูปแบบแล้ว ก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลายต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎีและตรวจสอบคุณภาพในเชิงการใช้ในสถานการณ์จริงและนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไข 3) การพัฒนารูปแบบ อาจจะออกแบบให้ใช้ได้กว้างขวางหรือเพื่อจุดประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ 4) การพัฒนารูปแบบจะมีจุดมุ่งหมายหลักที่ถือว่าเป็นตัวตั้งในการพิจารณาเลือกรูปแบบไปใช้ กล่าว คือ ถ้าผู้นำรูปแบบไปใช้ตรงกับจุดมุ่งหมายก็จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ก็สามารถนำไปประยุกต์ในสถานการณ์อื่นได้ถ้าพิจารณาเห็นว่าเหมาะสม แต่อาจให้ผลสำเร็จลดน้อยลงไป

7.4 องค์ประกอบของรูปแบบ

คณัย เทียนพุด (2555: 2) อธิบายองค์ประกอบของรูปแบบ/โมเดล (องค์การ/ธุรกิจ) ว่า เริ่มต้นจากสภาพธรรมชาติของแต่ละธุรกิจ จากนั้น 1) ศึกษาปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์จนกระทั่งสร้างเป็นรูปแบบของเหตุการณ์ 2) กำหนดโครงสร้างทางความคิดซึ่งอยู่ในรูปของตรรกะของ

ความสัมพันธ์ซึ่งเชื่อมโยงความรู้อย่างเป็นระบบหรือในรูปแบบสมการที่เป็นความสัมพันธ์ของตัวแปร 3) นำโครงสร้างทางความคิดไปตรวจสอบกับข้อตกลงเบื้องต้นขององค์การ/ธุรกิจ 4) จำลองรูปแบบในลักษณะเป็นสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือเป็นกระบวนทัศน์ (Paradigm) ที่เป็นการเชื่อ คุณค่า ที่ยึดถือปฏิบัติและได้รับการยอมรับกระทั่งได้กรอบความคิดที่ใช้อธิบายถึงความเชื่อมโยงทั้งหมดที่ต้องการศึกษาหาความจริง เช่น ปัญหา จุดประสงค์ การทบทวนวรรณกรรม ระเบียบวิธี การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ หลังจากนั้น 5) ทำการทดสอบซ้ำในสถานการณ์จริง หากผลการทดสอบเป็นจริงน้อยครั้ง โครงสร้างทางความคิดที่จำลองขึ้นเป็นรูปแบบนั้นเป็นแค่รูปแบบประสบการณ์ แต่ถ้าเป็นจริงทุกครั้งก็พัฒนาเป็นรูปแบบทางทฤษฎีที่ยอมรับโดยทั่วไป นั่นหมายถึง 6) การพัฒนารูปแบบความคิดทางธุรกิจนั้นอาจได้รูปแบบทางประสบการณ์ที่ใช้ได้เฉพาะกรณี หรืออาจเป็นรูปแบบทางทฤษฎีที่สามารถทดสอบซ้ำและใช้ได้อย่างทั่วไป ขณะที่ ทวีศักดิ์ อ่ำลา (2551:17-18) อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบทางการบริหาร การศึกษาส่วนใหญ่จะประกอบด้วย โครงสร้าง กระบวนการจัดการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป และกล่าวสรุปว่ารูปแบบที่ดีควรประกอบด้วยความสัมพันธ์ของโครงสร้างตัวแปร สามารถหาข้อสนับสนุนและตรวจสอบข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ บราวและมอเบริก (1980: 16-17) ที่ศึกษาสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบและพบว่ารูปแบบส่วนใหญ่ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม 2) เทคโนโลยี 3) โครงสร้าง และ 4) กระบวนการจัดการและการตัดสินใจตั้งการ

7.5 ประเภทของรูปแบบ

สตินเนอร์ (1988: 8-10) อธิบายว่า ถ้าที่ใดมีการกล่าวอ้างทางทฤษฎี ณ ที่นั้นจะมีการกล่าวถึงรูปแบบ นั่นหมายถึง รูปแบบถูกนำมาเป็นพื้นฐานสำหรับการพิสูจน์ความเป็นจริงทางทฤษฎี ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Model-of) เป็นการประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วม รูปแบบการประเมินประเภทนี้เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์ เครื่องบิน และภาพจำลอง

2. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theory-model or Model-for) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลอง เป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่างๆ ที่สัมพันธ์กัน

ขณะที่ กิฟ (1988: 561-565) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบที่ใช้ในทางการศึกษาออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงอธิบาย (Semantic Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ (Schematic) เพื่อให้เป็นแนวคิดโครงสร้าง องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ เช่น แบบจำลองการเรียนรู้ในโรงเรียน เป็นต้น ความชัดเจนของรูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับภาษาที่บรรยายและวิธีการบรรยาย

2. รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Model) รูปแบบนี้เริ่มได้รับความสนใจในช่วงหลัง ค.ศ. 1970 เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากรูปแบบเชิงอธิบาย ปัจจุบันมีการนำรูปแบบนี้มาใช้ในการวิจัยทางการศึกษามากขึ้นเพราะมีการวิเคราะห์เส้นทาง (Path) LISREL รูปแบบในลักษณะนี้จะเป็นการนำเอาตัวแปรมาเขียนเป็นสัญลักษณ์หรือคำย่อ แล้วใช้เส้นตรงและลูกศรแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรในเชิงเหตุและผล ซึ่งสามารถกำหนดเป็นกรอบในการรวบรวมข้อมูลในสภาพที่เป็นจริงเพื่อทดสอบรูปแบบ

3. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) เป็นรูปแบบเชิงกายภาพ ส่วนใหญ่ใช้ในด้านวิทยาศาสตร์ รูปแบบที่สร้างขึ้นต้องมีองค์ประกอบชัดเจนสามารถนำไปทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้และสามารถนำไปทำการหาข้อสรุปของปรากฏการณ์ได้อย่างกว้างขวาง ดังนั้นรูปแบบนี้จึงให้ประโยชน์ในด้านการทำนาย

4. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากรูปแบบเชิงอธิบายและเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ โดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ในรูปสูตรหรือสมการทางคณิตศาสตร์ เดิมรูปแบบนี้ใช้กับศาสตร์ทางด้านวิทยาศาสตร์ แต่ปัจจุบันแนวโน้มในการนำไปใช้ด้านพฤติกรรมและสังคมศาสตร์เพิ่มขึ้นรวมทั้งด้านการศึกษาโดยเฉพาะในการวัดผลการศึกษา ซึ่งรูปแบบนี้สามารถอธิบายความสัมพันธ์และสร้างเป็นทฤษฎีเนื่องจากสามารถทดสอบสมมติฐานได้

7.6 คุณลักษณะที่ดีของรูปแบบ

สิทธกร อ้วนศิริ (2553: 51) กล่าวว่า รูปแบบที่ดีจะต้องมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างสามารถนำไปอธิบายปรากฏการณ์และนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อพิสูจน์ทดสอบได้

กิฟ (1988: 560) กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ควรมีลักษณะ 4 ประการ คือ 1) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างของตัวแปร (Structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกับแบบรวม (Associative relationship) 2) รูปแบบควรใช้เป็น

แนวทางพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต หาข้อสนับสนุน และตรวจสอบรูปแบบบนพื้นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ 3) รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นกลไกถึงเหตุผลของเรื่องที่จะศึกษา ด้วยเหตุนี้รูปแบบนอกจากจะเป็นเครื่องมือที่พยากรณ์ได้ควรรีใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย 4) รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ (Concept) และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ในเรื่องที่กำลังศึกษา

สรุป แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการวิจัยนี้ เนื่องจากเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยที่มุ่งกำหนดกรอบมโนทัศน์ (Conceptual Framework) ของประเด็นที่ศึกษา โดยในที่นี้ผู้วิจัยทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบสังคมร่วมเย็นของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญในสภาพการณ์ปัจจุบันสำหรับการหาทางแก้ไขปัญหา การหาทางออกของชุมชนและสังคมต่อปัญหาในลักษณะที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบของตัวแปรที่ศึกษา ขณะเดียวกันเป็นการศึกษาความเป็นอิสระพื้นฐาน ซึ่งมีอยู่ระหว่างข้อความรู้ที่เป็นองค์ประกอบของรูปแบบ/โมเดลสำหรับการทดสอบในสถานการณ์ปัจจุบันของชุมชน พร้อมทั้งเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอันจะนำไปสู่ข้อค้นพบใหม่ที่อาจเป็นข้อเสนอหรือทางออกที่เหมาะสมสำหรับชุมชนที่ศึกษา รวมถึงชุมชนท้องถิ่นอื่นในสังคมไทย

8. บริบทจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อดีตเมืองราชธานีเก่าของไทยตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มตอนล่างของประเทศและอยู่ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ได้ชื่อว่าเป็นอู่ข้าวอู่น้ำเพราะมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมกับการทำนาและเพาะปลูกข้าวมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งนา มีแม่น้ำไหลผ่าน 4 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำน้อย มีลำคลองใหญ่น้อยประมาณ 1,245 คลอง เชื่อมต่อกับแม่น้ำเกือบทั่วบริเวณพื้นที่ มีประชากรรวม 793,509 คน เป็นชาย 328,941 คน เป็นหญิง 410,568 คน แบ่งเขตการปกครองเป็น 16 อำเภอ 209 ตำบล 1,445 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 3 แห่ง เทศบาลตำบล 32 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 121 แห่ง (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2556 : 4-6)

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธประมาณร้อยละ 89.4 ศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ 10 และศาสนาคริสต์ประมาณร้อยละ 0.6 ศาสนสถานในจังหวัดมีทั้งสิ้น 576 แห่ง แยกเป็นวัด 505 แห่ง มัสยิด 60 แห่ง และโบสถ์คริสต์ 11 แห่ง มีวัดร้าง 436 แห่ง สำนักสงฆ์ 9 แห่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลีและสามัญรวม 3 แห่ง ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 85 แห่ง พระอารามหลวงชั้นเอกชนิดราชวihar 3 แห่ง ชั้นโทชนิดราชวihar 1 แห่ง ชั้นโทชนิดวรวิหาร 3 แห่ง และชั้นตรีชนิดสามัญ 7 แห่ง ตัวจังหวัดห่างจากกรุงเทพฯ ทางถนนสายเอเชีย ประมาณ 75 กิโลเมตร ทางรถไฟประมาณ 72 กิโลเมตร และทางเรือประมาณ 137 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 2,556.64 ตารางกิโลเมตร (1,599,000 ไร่) เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 62 ของประเทศ และเป็นอันดับที่ 11 ของจังหวัดภาคกลาง ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดปี 2553 (Gross Provincial Product: GPP) เป็นอันดับที่ 3 ของประเทศ มูลค่า 479,601 ล้านบาท รองจากจังหวัดระยอง และสมุทรสาคร รายได้เฉลี่ย (GPP Per capita (Bath)) 620,773 บาท/คน/ปี อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในปี 2553 เพิ่มขึ้นร้อยละ 22.4 สาขาการผลิตที่สำคัญของจังหวัดคือ สาขาอุตสาหกรรม รองลงมาสาขาอสังหาริมทรัพย์ และสาขาการค้าส่งและค้าปลีกตามลำดับ (แผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี (2557-2560) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2557 : 6)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยตรง ด้วยเหตุที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ใกล้กับกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ทำให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยากลายเป็นแหล่งรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจจากเมืองหลวง ประกอบกับที่ดินในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก่อนปี พ.ศ. 2530 มีราคาไม่สูงเนื่องจากเป็นพื้นที่การเกษตร ดังนั้นในช่วงปี พ.ศ. 2530-2538 จึงเป็นช่วงที่จังหวัดได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจอย่างสูง นโยบายของรัฐบาลขณะนั้นมุ่งที่จะเปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้าส่งผลต่อการลงทุนในระบบธุรกิจอุตสาหกรรมโดยตรง มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สะดวกไม่ว่าจะเป็นทางบกและทางน้ำ มีการสร้างนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่งกระจายอยู่เกือบทุกอำเภอ มีการลงทุนธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และระบบสถาบันการเงินอันนำไปสู่การเก็งกำไรที่ดินอย่างกว้างขวางทำให้ราคาที่ดินพุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว (วิชชุกร นาคชน, 2555: 122-124)

ประกอบกับในช่วงปลายปี พ.ศ. 2534 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (เกาะเมือง) ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม จากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ยังผลให้เมืองพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจเข้าเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก เมื่อปัจจัยหลักด้านทุนทางเศรษฐกิจ

และทุนทางสังคมวัฒนธรรมผนวกกัน ทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดเปลี่ยนจากเศรษฐกิจแบบภาคการเกษตรเป็นเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น เกิดการหลั่งไหลของแรงงานภาคเกษตรในท้องถิ่นสู่การเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งมีได้มีแต่ผู้คนภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเท่านั้น แต่มีการอพยพจากทั่วทุกภาคเพื่อมาประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม รวมถึงแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในจังหวัดด้วย ส่งผลให้จังหวัดมีความหนาแน่นของประชากรสูงเป็นอันดับที่ 10 รองจากกรุงเทพมหานคร นนทบุรี สมุทรปราการ สมุทรสาคร ภูเก็ต ปทุมธานี สมุทรสงคราม นครปฐม และชลบุรี (สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554)

ข้อมูลจังหวัดภาพรวมเชื่อมโยงกับผลการศึกษาของ อารีวรรณ คุณันเทียะ (2556: 2-7) ที่พบว่า จากเนื้อที่ถือครองที่ดินทางการเกษตร 1,145,621 ไร่ มีผู้ถือครองที่ดินการเกษตรของตนเพียง 312,572 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27.28 โดยที่ดินการเกษตรส่วนใหญ่เป็นที่ดินของคนอื่น 833,049 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 72.71 และขนาดการถือครองที่ดินของเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 24.13 มีขนาดการถือครองที่ดินน้อยกว่า 2 ไร่ รองลงมาร้อยละ 20.84 ถือครองที่ดินตั้งแต่ 20-39 ไร่ ร้อยละ 13.48 ถือครองที่ดิน 2-5 ไร่ ร้อยละ 13.33 ถือครองที่ดินตั้งแต่ 10-19 ไร่ ร้อยละ 11.71 ถือครองที่ดินตั้งแต่ 40-59 ไร่ ร้อยละ 10.05 ถือครองที่ดินตั้งแต่ 60-139 ไร่ ร้อยละ 5.2 ถือครองที่ดินตั้งแต่ 6-9 ไร่ ร้อยละ 1.21 ถือครองที่ดินตั้งแต่ 140-144 ไร่ และสุดท้ายร้อยละ 0.05 ถือครองที่ดินมากกว่า 500 ไร่

สภาพการณ์ดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาด้านการถือครองที่ดินของเกษตรกรสืบเนื่องมาจากการซื้อขายเพื่อวัตถุประสงค์ของการเก็งกำไร โดยนายทุนที่ดินและนักการเมือง ซึ่งเริ่มต้นมาในช่วงเวลากว่า 30 ปีและเพิ่มมากขึ้นเมื่อปี 2546 เมื่อมีการกว้านซื้อที่ดินเพื่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมและโรงงานรวมถึงการกว้านซื้อที่นาแปลงใหญ่โดยบริษัทเพื่อลงทุนทางด้านเกษตร ปัจจุบันจังหวัดมีโครงการลงทุนขนาดใหญ่หลายโครงการ อาทิ รถไฟความเร็วสูงทั้งสายเหนือ กรุงเทพ-เชียงใหม่ และสายอีสาน กรุงเทพ-นครราชสีมา, รถไฟรางคู่, มอเตอร์เวย์ สายบางปะอิน-นครราชสีมา รวมทั้งแผนบริหารจัดการน้ำหลายแสนล้านบาท ส่งผลให้แนวโน้มสถานการณ์การซื้อขายที่ดินในจังหวัดเพิ่มสูงขึ้น

เมื่อการถือครองที่ดินส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนายทุนที่ดินและนักการเมือง ทำให้เกิดสภาพความเหลื่อมล้ำระหว่างนายทุนกับเกษตรกรในพื้นที่ นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งจากการสูญเสียที่ดินและลูกหลานเป็นปัญหาสังคม เนื่องจากเกษตรกรผู้ที่ไม่มียี่สิบที่ดินทำกินต้องเช่าที่ดินเพื่อทำนา แต่ระบบการเช่าที่ดินเพื่อทำนาในปัจจุบันเกือบเป็นลักษณะของการผูกขาดราคาเช่าที่นา จากเดิมค่าเช่าจะถูกกำหนดจากปริมาณข้าวและราคาข้าว เปลี่ยนเป็นระบบการจ่ายค่าเช่านาจากข้าวเปลือกเป็นเงินสด

เฉลี่ยประมาณ 2,400 บาทต่อไร่ รวมถึงต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นทุกรายการซึ่งยังไม่นับรวมดอกเบี้ยจากการกู้ยืมสถาบันการเงินในระบบและนอกระบบ ทำให้เกษตรกรต้องแบกรับค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นจนเกิดเป็นความเครียดจากสภาวะความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ ทำให้เกษตรกรร้อยละ 84 ต้องปรับเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นนอกภาคการเกษตร บางรายมีปัญหาเรื่องหนี้สินและปัญหาค่าใช้จ่ายไม่สามารถหาทางออกได้จึงเลือกวิธีการจัดการกับปัญหาด้วยวิธีการที่รุนแรง บางรายใช้วิธีการที่ผิดกฎหมายและหลักศีลธรรม เหล่านี้ล้วนส่งผลให้คุณภาพชีวิตครอบครัวของเกษตรกรย่ำแย่ลงไปอีก

สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชารารัตน์ บำรุงศรี (2553: 63-65) พบว่า เมื่อมีการตั้งและขยายโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น อาชีพที่ชาวนาหันไปทำกันมากคือการเป็นพนักงานในโรงงาน ส่วนอาชีพอื่นที่ชาวนาให้ความสนใจคือ การค้าขาย อาชีพการสร้างหอพัก เพื่อรองรับแรงงานในภาคอุตสาหกรรมที่มาจากต่างถิ่นให้อยู่อาศัย และเมื่อมีผู้คนเข้ามาอาศัยในบริเวณโดยรอบโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้พื้นที่บริเวณนั้นเกิดเป็นชุมชนชนบทกึ่งชุมชนเมือง การเพิ่มขึ้นของผู้คนในชุมชนส่งผลให้สิ่งอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอกับความต้องการ เกิดปัญหาน้ำเสียทั้งจากโรงงานอุตสาหกรรมและจากหอพัก มีสถานบันเทิงและแหล่งพักผ่อนหย่อนใจยามค่ำคืนเกิดขึ้นมากมาย ส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาไม่ว่าจะเป็นแหล่งมั่วสุมของวัยรุ่น ปัญหาครอบครัว ปัญหา ยาเสพติด และปัญหาอาชญากรรม เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงความอ่อนแอของระบบศีลธรรมและค่านิยมที่ดิ่งามที่เคยมีอยู่ในจิตใจของผู้คน ทำให้คนในชุมชนไม่สามารถควบคุมตนให้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่ดิ่งามที่สังคมได้วางไว้ ก่อตัวกลายเป็นความบาดหมางต่อกันและเลือกใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตของผู้คนในจังหวัดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นอกจากนั้น ผลการศึกษาของ วิชชุกร นาคชน (2555: 122-124) อธิบายบริบทของปัญหาเพิ่มเติมว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหลักของจังหวัดแบบเร่งรัดจากเดิมเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเกษตรสู่เศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมและการค้า ทำให้วัฒนธรรมการเมืองของผู้คนในสังคมตกอยู่ภายใต้การครอบงำอย่างสขบยอมจากระบบคุณค่าดั้งเดิมที่ยอมรับในเรื่องคุณสมบัติ คุณธรรม ความดิ่งาม และชื่อเสียง เป็นระบบแลกเปลี่ยนด้วยวัตถุหรือเงินตรา เปลี่ยนจากระบบอุปถัมภ์บนพื้นฐานความสัมพันธ์ในเชิงของการมีน้ำใจไมตรีต่อกัน เป็นความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ในเชิงของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าระบบคุณธรรมของผู้คนในสังคมเสื่อมถอยลง อามิสสินจ้างในรูปสิ่งของหรือตัวเงินที่แฝงเข้ามากับผลประโยชน์ของระบบทุน

นิยมมีอำนาจและมีอิทธิพลต่อการกำหนดวิถีคิดและวิถีชีวิตของผู้คน ยังผลให้ระบบการเมืองท้องถิ่นขาดประสิทธิภาพ ขาดธรรมาภิบาล พร้อมทั้งเป็นชนวนให้เกิดความบาดหมางของกลุ่มที่เสียผลประโยชน์ จนนำไปสู่ความขัดแย้งที่ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของจังหวัดในภาพรวม

ผลจากการเร่งรัดพัฒนาโครงสร้างหลักและระบบบริการสาธารณะในจังหวัด ทำให้ปัจจุบันเกิดประเด็นปัญหาความขัดแย้งใหม่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายที่ทับซ้อน ในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา ระหว่างผู้คนในพื้นที่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานรัฐส่วนกลาง เนื่องจากสาเหตุการบุกรุกของชุมชนและการก่อสร้างสิ่งสาธารณูปโภคต่างๆ ของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและมุ่งสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน เช่น การขยายถนน การขุดคลองโบราณ การสร้างร้านค้า เป็นต้น ยังผลให้ภูมิทัศน์โดยรอบเมืองนครประวัติศาสตร์เสียมโทม์ม โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เสียหาย ถูกทำลาย และสูญหาย ประกอบกับการรายงานของคณะกรรมการมรดกโลกสำนักงานกรุงเทพมหานครปี 2551 ที่ระบุว่าองค์การยูเนสโกมีความห่วงใยในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ให้นักวิชาการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาคประชาชนมีความกังวลว่านครประวัติศาสตร์และเมืองบริวาร อาจถูกถอดถอนออกจากการเป็นเมืองมรดกโลกในอนาคต (สุนีย์ ทองจันทร์ และคณะ, 2556: 1-3)

ประเด็นปัญหาเหล่านี้ ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนจากเดิมที่เคยมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อารีอารอบ มีไมตรีจิตต่อกัน เปลี่ยนเป็นการแก่งแย่ง แข่งขัน และเห็นแก่ตัว มูลเหตุของปัญหาก่อตัวลุกลามกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ที่สำคัญสถาบันศาสนาถูกละเลย ถูกมองข้าม และลดบทบาทลง ทั้งที่แต่เดิมถือเป็นสถาบันหลักของสังคมที่มีความหลากหลายทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ที่แม้มีความแตกต่างทางความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี แต่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขจนเกิดสังคมแห่งความร่วมมือเห็นใจกล่าวได้ว่ารากเหง้าของปัญหาที่แท้จริง เกิดจากการขาดการเตรียมความพร้อมของผู้คนและชุมชนให้สามารถปรับตัวอย่างรู้เท่าทันกระแสแห่งการพัฒนา ขาดการพัฒนาจิตใจให้มีคุณภาพให้มีจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีปรองดองและเป็นธรรมชาติการนำหลักธรรมทางศาสนามาประยุกต์ในชีวิต ทำให้เกิดเป็นมิจฉาที่รัฐสร้างปัญหาสู่สังคมและหากเพิกเฉยปล่อยให้สภาพการณ์เหล่านี้ดำเนินต่อไปโดยมิได้รับการแก้ไข ปัญหาอาจลุกลามบานปลายเป็นวิกฤตของจังหวัดได้ในอนาคต

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบสังคัมร่เเ็นของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิจัยในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

9.1 งานวิจัยในประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถสรุปงานวิจัยที่ส่งผลและนำไปสู่สังคัมร่เเ็นเป็นสุขของชุมชนได้ 3 กลุ่มแนวคิด ประกอบด้วย 1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคัมสมานฉันท์ 2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคัมร่เเ็นเป็นสุข และ 3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

9.1.1 งานวิจัยเกี่ยวกับสังคัมสมานฉันท์

งานวิจัยเกี่ยวกับสังคัมสมานฉันท์ที่น่าสนใจ ได้แก่ สายสวาท ปัจฉิวิทย์ (2549:99-260) วิจัยเรื่องทิศทางนโยบายการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับโลกทัศน์เกี่ยวกับสันติภาพในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อวิเคราะห์โลกทัศน์ที่ส่งเสริมให้เกิดสันติภาพในระดับบุคคลและสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักวิชาการเกี่ยวกับทิศทางนโยบายการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับโลกทัศน์ที่เกี่ยวกับสันติภาพของบุคคลและสังคมในพื้นที่ชายแดนสามจังหวัดภาคใต้ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงอนาคต การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การวิจัยเอกสารจากนิตานพื้นบ้าน 162 เรื่อง และเพลงกล่อมเด็ก 208 เพลง การวิจัยภาคสนาม และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่า โลกทัศน์ของคนในพื้นที่ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลอย่างลึกซึ้งจากศาสนาอิสลาม เสมือนเป็นการกำหนดระบบในการดำเนินชีวิตทุกด้าน โดยการศึกษาเป็นปัจจัยอิทธิพลสำคัญในการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ด้านศาสนาไปสู่การกำหนดโลกทัศน์ส่วนบุคคล โดยเฉพาะโลกทัศน์ที่ส่งเสริมให้เกิดสันติภาพและทิศทางนโยบายการจัดการศึกษาต้องไม่สร้างปัญหาต่อวิถีชีวิตของคน ข้อยุติของนโยบายจะต้องมาจากความเข้าใจร่วมกัน การศึกษาต้องช่วยให้คนมีสติ ปัญญา มีการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณจึงจะสามารถอธิบายอุดมคติของสันติภาพได้ เป้าหมายของการศึกษาคือการที่ผู้เรียนเป็นคนดีตามหลักศาสนา การศึกษาจะต้องช่วยให้คนเข้าใจกระบวนการทำงานของจิตใจตนเพื่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติ อันจะนำมาซึ่งความสงบสุขและสันติภาพ องค์ความรู้จากงานวิจัยสรุปได้ดังนี้ เป้าหมายของการจัดการศึกษาต้องมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นคุณลักษณะของความเป็นมนุษย์ เป็นคนดีตาม

หลักศาสนาของทุกศาสนา การปลูกฝังค่านิยมและเจตคติด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเสริมสร้างสันติภาพ เช่น ความเมตตา มีความเกื้อกูลกันเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ และคำนึงถึงผลประโยชน์โดยรวมของประเทศมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีความสำนึกในชาติ พระมหากษัตริย์ โดยจะต้องมีความเสียสละเพื่อชาติ และการจัดการศึกษาจะต้องมุ่งให้เกิดสันติภาพอย่างถาวร โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องคำนึงถึงสัจธรรม (truth) ความยุติธรรม (justice) ความรัก (love) เสรีภาพ (freedom) ให้เกียรติและยอมรับในศักดิ์ศรีของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม การจัดการศึกษาต้องมีการเรียนวิชาทางด้านศาสนาทุกระดับ โดยสถานศึกษาจะต้องให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนศาสนาที่ตนนับถือได้ตามต้องการ และการสอนศาสนาต้องเป็น ไปเพื่อการพัฒนาและเพื่อการดำรงชีวิต มีการเรียนรู้ในหลายมิติและต้องให้มีความรู้ที่เป็นสากล มุ่งที่จะให้ผู้เรียนใช้ระบบคิดแบบอนาคตและเสริมด้วยความเข้าใจทางศาสนา มีการสอนสันติศึกษาและต้องมีการหลอมรวมบูรณาการศาสนาให้มีความเหมาะสม เปิดโอกาสให้ผู้จบจากต่างประเทศสามารถเทียบคุณวุฒิและประกอบอาชีพได้ และควรจัดตั้งสถาบันการสอนภาษาไทยที่เป็นมาตรฐานเพื่อทำให้ผู้คนในพื้นที่มีทัศนคติที่ดีต่อภาษาไทย

ปกรณ์ ดันสกุล (2554: 136-211) วิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการสร้างสังคมสมานฉันท์ในชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันของจังหวัดสตูล วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาบริบทและปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างสังคมสมานฉันท์ในจังหวัดสตูล ด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการศึกษา เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสังคมสมานฉันท์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการผสมผสานการพัฒนาและการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนารูปแบบของการสร้างสังคมสมานฉันท์ในชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันของจังหวัดสตูล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสร้างสังคมสมานฉันท์ในชุมชน เป็นการนำความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาเพื่อทำให้เกิดประโยชน์สุขชุมชนอันประกอบด้วย การสร้างความเข้าใจต่อชุมชนในความต่างของวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี การปฏิบัติ ซึ่งต้องผสมผสานกันเพื่อประโยชน์ของชุมชน การพัฒนาสร้างกิจกรรมสร้างสรรค์ที่สร้างมูลค่าเพิ่มจากภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะการแสดงดั้งเดิมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาชาวบ้าน และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเป็นต้นทุนในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมสร้างสรรค์ ขยายผลไปสู่การทำกิจกรรมสานสัมพันธ์อื่นร่วมกัน องค์ความรู้จากงานวิจัยสรุปได้ดังนี้ สิ่งสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมบนพื้นฐานความแตกต่างด้านความเชื่อและวัฒนธรรมคือ การเคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน

การยอมรับและไม่ก้าวล่วงวิถีชีวิตของผู้อื่นเพราะแม้ว่าจะนับถือศาสนาต่างกัน มีวิถีชีวิตและความเชื่อต่างกัน แต่หลักคำสอนและแนวทางปฏิบัติโดยรวมของทุกศาสนาต่างสอดคล้องกันนั่นคือ สอนให้ทุกคนเป็นคนดี มีความรัก ความเมตตา เอื้ออารีต่อเพื่อนมนุษย์ สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นเป็นรูปธรรมได้ก็โดยอาศัยกิจกรรมสามัคคีหรือกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับประเพณี พิธีกรรมความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรมที่สืบทอดในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องโดยสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ ยังผลให้เกิดความสงบสุขในสังคมอย่างยั่งยืน

วุฒิสาร ตันไชย และคณะ (2555: บทสรุปผู้บริหาร) วิจัยเรื่องการสร้างความปรองดองแห่งชาติ วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อประมวลและวิเคราะห์ปรากฏการณ์ความขัดแย้งในสังคมไทย สาเหตุ การจัดการ และกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ศึกษาเปรียบเทียบประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และการสร้างความปรองดองที่ประสบความสำเร็จของต่างประเทศ ศึกษาปัจจัยในการเสริมสร้างความปรองดองในบริบทต่างๆ จัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างความปรองดองแห่งชาติ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยเอกสารและการวิจัยแบบกรณีศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ส่วนที่หนึ่ง รากเหง้าความขัดแย้งทางการเมืองไทยมูลเหตุของปัญหาคือ มุมมองที่แตกต่างกันต่อความเป็นประชาธิปไตยของประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดการอำนาจและทรัพยากรในสังคม ระหว่างฝ่ายหนึ่งที่ทำให้น้ำหนักต่อการเลือกตั้งซึ่งอยู่บนความชอบธรรมของผู้บริหารประเทศอยู่ที่เสียงข้างมากของประชาชนกับอีกฝ่ายหนึ่งที่ทำให้น้ำหนักต่อคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารประเทศ มากกว่าความเป็นตัวแทนของคนส่วนใหญ่ ส่วนที่สอง ข้อเสนอการสร้างความปรองดองในชาติ เร่งสร้างบรรยากาศแห่งความปรองดองโดยการเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสถกเถียงในวงกว้างในลักษณะเวทีประเทศไทยใน 6 ประเด็น คือ การจัดการกับความจริงของเหตุการณ์รุนแรงซึ่งนำมาซึ่งความสูญเสีย การให้อภัยแก่การกระทำที่เกี่ยวข้องผ่านกระบวนการนิติโทษกรรมคดีที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการชุมนุมทางการเมือง การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม และเป็นการลดเงื่อนไขของข้อกล่าวอ้างว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม จากคณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ การกำหนดคกติกาทิศทางการเมืองร่วมกัน การออกแบบภาพอนาคตของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการวางรากฐานของประเทศเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม องค์ความรู้จากงานวิจัยสรุปได้ดังนี้ ความแตกแยกทางความคิดอย่างกว้างขวางในสังคมไทยที่ยืดเยื้อยาวนาน สะท้อนให้เห็นความจริงที่ว่าไม่มีความคิดเห็นของฝ่ายใดที่ถูกหรือผิดไปเสียหมด ท่ามกลางสภาวะความขัดแย้งในปัจจุบันที่แต่ละฝ่ายยังคงยึดมั่นอยู่ในจุดยืนของตนเอง สิ่งที่ควรดำเนินการโดยเร็วคือการสร้างบรรยากาศแห่งการปรองดอง

ด้วยการเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสถกแถลงแลกเปลี่ยนในวงกว้างต่อข้อเสนอทางเลือก และความเป็นไปได้ต่างๆ ในการสร้างความปรองดองในชาติเพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้แต่ละฝ่ายสามารถก้าวออกจากจุดยืนที่แตกต่างกันมาสู่จุดรวมที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การที่กระบวนการสร้างความปรองดองในชาติจะบรรลุเป้าหมายนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องก้าวข้ามไปให้ไกลกว่าการถกเถียงกันเพียงแค่ออกกฎหมาย กล่าวคือ ต้องพิจารณาให้กว้างและลึกถึงเหตุความขัดแย้ง คำนึงถึงกลุ่มพลังต่างๆ ในสังคม รวมถึงการมีกระบวนการในการแก้ไขปัญหาและสร้างความปรองดองที่ทุกฝ่ายในสังคมให้การยอมรับภายใต้บรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตยที่ทำให้ทุกฝ่ายรู้สึกว่ามีบทบาทและพื้นที่เสวนาถกเถียงถึงสภาพอนาคตของประเทศซึ่งเสมือนเป็นจุดหมายปลายทางที่ทุกฝ่ายจะร่วมเดินทางไปภายใต้กติกาที่สังคมเห็นพ้องกัน

9.1.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุข

งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขที่น่าสนใจ ได้แก่ คทาร์ตัน เฮงตระกูล (2550: 199-198) วิจัยเรื่องการศึกษาการป้องกันและการควบคุมอาชญากรรมในทัศนะคริสต์ศาสนา พระพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม และกฎหมายตราสามดวง วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาถึงสาเหตุการเกิดอาชญากรรมในทัศนะคริสต์ศาสนา พระพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม และกฎหมายตราสามดวง โดยการวิเคราะห์ตามหลักคำสอนและปรัชญาของคริสต์ศาสนา พระพุทธ ศาสนา ศาสนาอิสลาม และกฎหมายตราสามดวง และเพื่อศึกษากฎเกณฑ์ในการป้องกันควบคุมอาชญากรรมในคริสต์ศาสนา พระพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม และกฎหมายตราสามดวง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รู้ด้านศาสนา ด้านกฎหมายและด้านอาชญาวิทยา จำนวน 15 คน ผลการวิจัยพบว่าหลักการที่สอดคล้องกันของทั้งสามศาสนาและกฎหมายตราสามดวง เกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมมาจากหลายปัจจัยร่วมกันแต่ปัจจัยทางจิตใจสำคัญที่สุด กฎเกณฑ์เพื่อการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมของทั้งสามศาสนาและกฎหมายตราสามดวงคือ แนวคิดกฎหมายธรรมชาติ (กฎหมายต้องสอดคล้องกับธรรมชาติ) มาตรการทางสังคมที่เป็นหลักการของทั้ง 3 ศาสนาคือ มีการวางรูปแบบเพื่อควบคุมทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ส่วนกฎหมายตราสามดวง มีบทบัญญัติทั้งหน้าที่และความรับผิดชอบของชุมชนต่อผู้เสียหายจากอาชญากรรม และพบว่าแนวทางการใช้มาตรการทางสังคม มีความสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่เน้นให้ชุมชน ผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และภาครัฐเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิดนั้นด้วย องค์ความรู้จากงานวิจัยสรุปได้ดังนี้ หลักการทางศาสนาและหลักวินัย

ของทั้ง 3 ศาสนาจะไม่เน้นการลงโทษบุคคลเพื่อแก้แค้น แต่เน้นการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับใจสำนึกผิด ในขณะที่กฎหมายตราสามดวงเป็นกฎหมายบ้านเมืองที่มีวัตถุประสงค์มุ่งต่อการกำทาบผู้กระทำความผิด และแสดงออกถึงอำนาจรัฐที่เหนือประชาชนในการควบคุมความสงบเรียบร้อยของสังคม ทั้ง 3 ศาสนาต่างเห็นร่วมกันในหลักความเชื่อที่ว่า สังคมเป็นผู้ปลูกฝังความเชื่อและพฤติกรรมของมนุษย์ คนจะประพฤติชั่วก็เกิดจากสังคมมีส่วนเปิดโอกาสและรากฐานทางจิตใจที่ไม่เข้มแข็งหรือขาดหลักยึดในทางคุณธรรมก็จะนำไปสู่การเกิดอาชญากรรม เพราะปัจจัยทางจิตเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ส่งผลให้คนประกอบอาชญากรรมซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ فروยด์ ที่เห็นว่า id มี อิทธิพลเหนือ ego และ super ego ทำให้คนทำตามสัญชาตญาณดิบขาดความยับยั้งชั่งใจ

นาวิน พรหมใจสา (2551:139-222) วิจัยเรื่อง มิติทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อระหว่างแนวชายแดนไทย-ลาว วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาสภาพความอยู่เย็นเป็นสุขของชนเผ่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อระหว่างแนวชายแดนไทย-ลาวภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแนวชายแดน เพื่อศึกษามิติทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขของชนเผ่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาและสร้างความอยู่เย็นเป็นสุข ของชนเผ่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อระหว่างแนวชายแดนไทย-ลาว โดยการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นประชาชนทั้งฝั่งไทยและฝั่งลาว รวมถึงแบบสอบถามที่ใช้ทั้งฉบับภาษาไทยและฉบับภาษาลาว ผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า มิติทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อระหว่างแนวชายแดนไทย-ลาว มีความเป็นอยู่ร่วมกัน โดยมีประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ไปมาหาสู่กันโดยใช้ความเป็นเครือญาติและความเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน มีความสำคัญในชนชั้นของชนเผ่าร่วมกัน ด้านความอยู่เย็นเป็นสุข มีความอยู่เย็นเป็นสุขคล้ายคลึงกัน แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องของการบริหารจัดการที่ดีของรัฐหรือธรรมาภิบาลภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยและสังคมนิยม และผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ความอยู่เย็นเป็นสุขระหว่างชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อในสองชุมชนทั้งไทยและลาวไม่แตกต่างกัน มิติทางวัฒนธรรมไม่มีความสัมพันธ์กับการสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชน แต่ปัจจัยส่วนบุคคลคือ อายุ สถานภาพสมรส สถานภาพในชุมชน สภาพแวดล้อมของประเทศเพื่อนบ้านมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 องค์ความรู้จากงานวิจัยสรุปได้ดังนี้ ชุมชนไทยลื้อทั้งสองฟากฝั่งสามารถปรับตัวเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งยังสามารถดำรงคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์แห่งความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมจนนำมาสู่ความร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน สิ่งที่มีผลต่อการเสริมสร้างความร่มเย็นเป็นสุขคือเรื่องระยะห่างของอำนาจและการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนที่

จะเป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ของการสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อระหว่างชายแดนไทย-ลาว เพราะคนไทลื้อมีความเชื่อในเรื่องของชนชั้นการปกครอง มีรูปแบบการปกครองที่ชัดเจนและยืดหยุ่นสามารถปรับเข้ากับสภาวะการปกครองของประเทศไทย การแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ของคนไทลื้อเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งเกิดเป็นทัศนคติใหม่ว่าเมื่อแต่งงานข้ามชาติพันธุ์แล้วจะทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น

ไพศาล มุ่งวัฒนา (2554: 240-343) วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขจากความเชื่อและพิธีกรรมของประชาชนเกี่ยวกับท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาด้านความเชื่อและพิธีกรรมของประชาชนเกี่ยวกับท้าวสุรนารี และศึกษาแนวทางการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขจากความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับท้าวสุรนารี โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนชาวนครราชสีมา มีความเคารพ รัก ศรัทธา และเชื่อมั่นในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับท้าวสุรนารี ซึ่งสามารถดูแลปกป้องคุ้มครองและบันดลโชคลาภแก่ประชาชนได้ แนวทางพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุข ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม ส่งเสริมวัฒนธรรม และการส่งเสริมการเมืองการปกครอง และแนวทางการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขสามารถทำได้ โดยการยกระดับการจัดงานเฉลิมฉลองวันแห่งชัยชนะท้าวสุรนารีให้เป็นงานระดับชาติ รวมถึงกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาวนครราชสีมา โดยการสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนทั้งของภาครัฐ เอกชน ประชาชน รวมถึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมการดำเนินลักษณะเช่นนี้ส่งผลให้เกิดการสร้างอาชีพสร้างรายได้ และก่อให้เกิดความสำคัญของเมืองนครราชสีมา ก่อให้เกิดความสามัคคีของชาวนครราชสีมาในการดำเนินชีวิตและเกิดความสงบร่วมเย็น และองค์ความรู้จากงานวิจัยสรุปได้ดังนี้ ความเชื่อและพิธีกรรมของท้าวสุรนารีก่อให้เกิดการเรียนรู้ การอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาของชาวจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ การจัดทำพิพิธภัณฑ์และแหล่งศึกษาประวัติศาสตร์ท้าวสุรนารีและการจัดทำเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนเรื่องท้าวสุรนารี ความเชื่อและพิธีกรรมของท้าวสุรนารีก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจในการจัดทำกิจกรรมของชาวจังหวัดนครราชสีมาที่มีต่อคุณงามความดีและอุทิศส่วนกุศลให้ท้าวสุรนารี ความเชื่อและพิธีกรรมของท้าวสุรนารีก่อให้เกิดกระแสความรักชาติเกิดความสามัคคีเช่น กลุ่มรักย่าโม กลุ่มชุมชนท้าวสุระ ความเชื่อและพิธีกรรมของท้าวสุรนารีก่อให้เกิดกระแสการประชาสัมพันธ์ของเมืองน่าน้อย อันหมายถึงเมืองที่มีท้าวสุรนารีเป็นสัญลักษณ์ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ศูนย์รวมจิตใจ ความเชื่อและพิธีกรรมของท้าวสุรนารีก่อให้เกิดการตัดสินใจของภาครัฐที่จะยกเมืองนครราชสีมาให้เป็นเมืองเอกที่สำคัญอันดับหนึ่งของประเทศในอนาคต

9.1.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง

งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งที่น่าสนใจ ได้แก่ ประสาร สง่าแสง และคณะ (2551: 45-82) วิจัยเรื่องเส้นทางสู่ยุติธรรมชุมชนภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาองค์ประกอบ บริบททางวัฒนธรรม วิถีชุมชน ซึ่งมีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมชุมชน เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความต้องการของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวทางการปฏิบัติงานยุติธรรมชุมชน ในการเสริมสร้างให้ชุมชนมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างเส้นทางสู่ยุติธรรมชุมชนภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและวิถีชุมชน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และผลการวิจัยพบว่าเส้นทางสู่ยุติธรรมชุมชน ประกอบด้วย 2 ส่วนใหญ่ คือ 1) การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยผู้นำชุมชน เนื่องจากผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ที่ประชาชนในท้องถิ่นให้การยอมรับ เชื่อถือ ศรัทธา และไว้ใจ และ 2) การพัฒนาศักยภาพของชุมชน ให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง คิดเป็น ทำเป็น และมีความเป็นอยู่ที่ดีบนฐานทุนสังคมวัฒนธรรมจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในชุมชน โดยภาคราชการเป็นผู้ให้การสนับสนุน จากนั้นดำเนินการจัดทำแผนชุมชน โดยร่วมกันแสดงความคิดเห็นและกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมชุมชนเพื่อให้เกิดความสงบความสุขและความปลอดภัยจากอาชญากรรม และร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน องค์ความรู้จากงานวิจัยสรุปได้ดังนี้ ผู้นำชุมชนมีความสำคัญต่อผลสำเร็จของการนำกระบวนการยุติธรรมชุมชนไปในท้องถิ่น เนื่องจากผู้นำชุมชนเท่านั้นที่จะสามารถสร้างการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของคนในชุมชนได้ การเสริมศักยภาพของชุมชน ให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง มีผลเท่ากับการแก้ไขปัญหของชุมชนให้หมดไปจากชุมชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (ราชการ เอกชน องค์กรภาคประชาชน ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนเจ้าของพื้นที่) ที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นๆ จะต้องมาร่วมวางแผนแก้ไขปัญหมาถึงจะประสบผลสำเร็จ

ยศวินต์ บริบูรณ์ธนา และพรประภา แก้วกล้า (2553: 65-102) วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่มีต่อผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อประเมินผลกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ดำเนินการโดยกรมคุมประพฤติ ตั้งแต่ขั้นตอนเตรียมความพร้อม กระบวนการที่เกิดขึ้น จนถึงการปฏิบัติตามข้อตกลง เพื่อศึกษาผลกระทบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่มีต่อผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดในด้านต่างๆ ได้แก่ ความพึงพอใจ ความรู้สึกว่าได้รับความเป็นธรรม ทศนคติที่มีต่อการตอบสนองต่อความต้องการของผู้เสียหาย การแสดงความรับผิดชอบของผู้กระทำผิดและการกระทำความผิดซ้ำ เพื่อเปรียบเทียบถึงความแตกต่างด้านประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการดำเนินการทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแบบปกติ เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัย

ที่มีผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบ กึ่งทดลองและผลการวิจัยพบว่า ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดที่เข้าร่วมกระบวนการยุติธรรมเชิง สมานฉันท์ (กลุ่มทดลอง) ได้รับผลกระทบทางบวกต่างจากผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดที่ไม่ได้ เข้าร่วมกระบวนการ (กลุ่มเปรียบเทียบ) อย่างมีนัยสำคัญในประเด็นดังนี้ ความพึงพอใจต่อผลการ ดำเนินคดี รู้สึกว่าได้รับความเป็นธรรม การตอบสนองต่อความต้องการ ทักษะคติทางบวก ปัจจัยที่มี ผลต่อกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่ระดับนัยสำคัญคือ รายได้ของผู้เสียหาย กล่าวคือ ผู้เสียหายที่มีรายได้ต่ำกว่า 10000 บาท มีสัดส่วนผู้ที่พึงพอใจมากที่สุด ในขณะที่ผู้เสียหายที่มีรายได้ มากกว่า 30000 บาท มีสัดส่วนผู้พึงพอใจน้อยที่สุด กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สามารถสร้าง ความพึงพอใจต่อผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด และมีผลในการเยียวยาผู้เสียหายและเปิดโอกาสให้ ผู้กระทำผิดรับผิดชอบอย่างมีนัยทางสถิติ แต่ก็พบว่าความพึงพอใจและความรู้สึกได้รับความเป็นธรรม ที่เกิดขึ้นในบางประเด็น ไม่แตกต่างจากกลุ่มที่เข้าร่วมมากนัก ดังนั้นจึงควรมีการขยายการใช้ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ให้มากขึ้นในขั้นตอนอื่นๆ ของกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ กระบวนการต่างๆ เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่และคุ้มค่าต่อการดำเนินการ องค์ความรู้จากงานวิจัยสรุป ได้ดังนี้ ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งใน สังคม ซึ่งรวมถึงปัญหาอาชญากรรมที่เปลี่ยนมุมมองในการแก้ไขปัญหา โดยเห็นว่าความขัดแย้ง หรือการกระทำผิดที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นการละเมิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมิใช่เป็นการละเมิด กฎหมาย และความเสียหายที่เกิดขึ้นมิใช่เกิดขึ้นกับรัฐแต่เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่ เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุนี้รัฐไม่ควรเป็นผู้ที่ตัดสินใจแก้ไขปัญหาให้กับผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด อำนาจ ในการตัดสินใจและหาวิธีการแก้ไขที่แท้จริงควรอยู่ที่ผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย รวมทั้งชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงและทุกฝ่ายควรมีโอกาสที่จะพูดคุยหาทางแก้ไขปัญหา และตัดสินใจ เลือกรูปแบบการแก้ไข ปัญหาที่สนองต่อความต้องการของทุกฝ่าย อันจะยังผลให้ชุมชนเกิดความปรกติสุข

ชลาธร เทียนส่องใจ (2553:144-233) วิจัยเรื่องการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง เชิงพุทธ: หลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษา แนวคิด ทฤษฎี ความขัดแย้งและการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง การจัดการความขัดแย้งตามแนวทาง พระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาหลักการและวิธีการในการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางตามแนวทาง พระพุทธศาสนา และนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ของรูปแบบการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร รวมถึงการวิเคราะห์และรวบรวมความรู้ จากประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติหน้าที่จริง ผลการวิจัยพบว่า เหตุหรือรากเหง้าของการเกิดปัญหา ความขัดแย้งคือ ความยึดมั่นในทิฐิหรืออคติการณ์ซึ่งเป็นแกนกลางของความขัดแย้งที่อยู่ลึกที่สุด

ประเด็นสำคัญในการจัดการความขัดแย้งคือปัจจัยแห่งการสร้างสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นกับตัวเราที่อาจเป็นหนึ่งในคู่กรณีหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการไกล่เกลี่ยเชิงพุทธ บุคคลที่สามหรือคนกลางจะทำหน้าที่เป็นปัจจัยภายนอกคือ “กัลยาณมิตร” ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นกับคู่กรณี หลักการและวิธีการไกล่เกลี่ยเชิงพุทธ ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน คือ 1) คুমสติ 2) ทำหน้าที่กัลยาณมิตร 3) สื่อสารอย่างลึกซึ้ง 4) วิเคราะห์เรื่องราว 5) เข้าถึงวิธีการ 6) คิดอย่างแบบหลาย 7) หาจุดสนใจ 8) เสนอทางเลือก 9) สร้างสัมพันธภาพอันดี โดยสามารถแบ่งเป็นสามขั้นตอนใหญ่คือ 1) ขั้นตอนกัลยาณมิตร (1-5) 2) ขั้นตอนโยนิโสมนสิการ (6) และ 3) ขั้นตอนจัดการปัญหาความขัดแย้ง (7-9) องค์ความรู้จากงานวิจัยสรุปได้ดังนี้ การเจรจาไกล่เกลี่ยเชิงพุทธเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ไม่ใช่ทางกฎหมายในการจัดการความขัดแย้งเพื่อจะให้เกิดผลกระทบในเชิงลบน้อยที่สุด เพราะเป็นกระบวนการที่คู่เจรจาสามารถตกลงสมัครใจที่จะมาเจรจากัน โดยมีบุคคลที่สามหรือคนกลางที่เป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่าย เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้การเจรจาประสบความสำเร็จ และเป้าหมายของการเจรจาคือข้อยุติที่ต่างฝ่ายร่วมกันเลือกทางเลือกร่วมกัน ซึ่งกระบวนการนี้ในปัจจุบันกำลังเป็นวิธีที่ได้รับความนิยมและนำมาใช้อย่างแพร่หลายทั้งในศาลแพ่ง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง และศาลอาญา ซึ่งเป็นคดีที่เป็นความผิดอันยอมความกันได้ การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธเป็นหนึ่งในพุทธสันติวิธีที่นำมาใช้เป็นรูปแบบของการจัดการความขัดแย้ง อีกทั้งเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ยั่งยืนดังเช่นการให้อภัยทานซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการความขัดแย้งทางพระพุทธศาสนา

นิพนธ์ ชูช่วยสุวรรณ (2554:175-254) วิจัยเรื่องปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: รูปแบบการจัดการทางวัฒนธรรมโดยสันติวิธี วัดอุปประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาความเป็นมาของปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อศึกษามิติทางวัฒนธรรมในการแก้ปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการทางวัฒนธรรมโดยสันติวิธีในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า ผลการวิจัยพบสภาพและความเป็นมาของปัญหา เกิดจากเจ้าหน้าที่บางส่วนไม่เข้าใจในวิถีวัฒนธรรม/วิถีมุสลิม นโยบายของรัฐบาลมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งไม่เกิดความต่อเนื่อง การเมืองการปกครองก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองของท้องถิ่น การศึกษาจากอดีตจนถึงปัจจุบันยังมีบทเรียนที่คอยทำลายความเชื่อถือศรัทธาและสร้างความสับสนของการอยู่ร่วมกัน การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มีลักษณะเป็นความจำใจทำมิใช่ต้องการจะทำ ดังนั้นการปฏิบัติงานไม่ช่วยสร้างความสงบแต่สร้างความขัดแย้ง การกระจายวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านสอดคล้องกับการถ่ายโอนวัฒนธรรม

ประชาชนได้รับการดูแลสิทธิต่างๆ มีความเท่าเทียมกัน ในส่วนของวิธีการแก้ปัญหาพบว่า นำมิติทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเชื่อมาสร้างความเข้าใจให้เกิดการยอมรับ นำนโยบายของรัฐบูรณาการกับประเพณีสนองความต้องการบนความแตกต่าง นำหลักศาสนาเพื่อสนองความเท่าเทียม ในโอกาสในการได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ทบทวนการจัดการศึกษาจากอดีตและปัจจุบัน โดยเฉพาะภาษาให้สนองความต้องการจำเป็นพื้นฐาน เจ้าหน้าที่ของรัฐควรใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสนองการมีส่วนร่วมของประชาชนบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านจะลดลงหากไทยได้มีการสนับสนุนด้านต่างๆ ยุกระดับการพัฒนาให้เท่าเทียมและใกล้เคียงกัน และองค์ความรู้จากงานวิจัยสรุปได้ดังนี้ รูปแบบการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อแก้ไขความไม่สงบสุขโดยสันติวิธีได้น้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ผ่านโครงการ “สานใจไทยสู่ใจใต้” เป็นยุทธศาสตร์หลักผนวกกับการใช้มิติทางวัฒนธรรมโดยใช้ศาสนาเป็นเครื่องช่วยเชื่อมแนวทางแก้ไขปัญหาโดยมีกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ แนวทางการพัฒนา “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” หมายถึง การร่วมฟัง ร่วมคิด วิเคราะห์เชื่อมโยงและให้โอกาส “เข้าถึง” คือ การลงมือจริง พบความจริง พูดคุยจริง และครอบคลุม “การพัฒนา” คือการปฏิบัติจริง ร่วมค้าจุนต่อเนื่องจริงจัง จริงใจทั้งในความคิดและการปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นแนวทางแห่งสันติวิธีที่ช่วยให้สังคมเกิดความ เป็นธรรม และที่สำคัญประชาชนมุสลิมจะรู้สึกได้ว่าถูกทำลายด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต อันจะเป็น การช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนที่นับถือศาสนาต่างกันในพื้นที่ที่สามารถดำเนิน ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างปกติปรองดองสมานฉันท์บนฐานความแตกต่างด้านความเชื่อและวัฒนธรรม อันเสมือนหนึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาในระยะยาว ควรทำการศึกษาแนวทางถึงรูปแบบการจัดการ ทางวัฒนธรรมโดยสันติวิธีในสถานการณ์ความไม่สงบในต่างประเทศที่ใช้มิติทางวัฒนธรรม ประสบผลสำเร็จ เช่น ประเทศอิตาลี จีน และประเทศที่เป็นเขตปกครองตนเองในยุโรปที่ยังคงเอกลักษณ์เดิมไว้แต่ไม่มีปัญหาในการอยู่ร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจและนำแนวทางเหล่านั้นมา ประยุกต์กับสถานการณ์การแก้ไขปัญหาคความไม่สงบควบคู่กับแนวทางการพัฒนาของไทยข้างต้น

9.2 งานวิจัยต่างประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศเกี่ยวกับการสร้างสังคมร่มเย็นเป็นสุข และประเด็นที่เกี่ยวข้อง พบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

โนลท์ เชแฮม (Nolte-Schamm, 2006: 8-329) วิจัยเรื่องการศึกษเปรียบเทียบระหว่างโลกทัศน์ของชาวคริสต์และโลกทัศน์ดั้งเดิมของชาวแอฟริกัน และศึกษาวิธีการสนทนาอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อผลประโยชน์ของสังคมชาวแอฟริกัน จุดมุ่งหมายการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบวิถีปฏิบัติดั้งเดิมของชาวแอฟริกันและชาวแอฟริกันที่นับถือศาสนาคริสต์บนพื้นฐานการสนทนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในมุมมองที่มีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อสังคมชาวแอฟริกัน วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมของชาวแอฟริกันที่นำไปสู่ความสมานฉันท์ในสังคม ศึกษาชาวแอฟริกันที่นับถือศาสนาคริสต์มีความเชื่ออะไรที่นำไปสู่ความสมานฉันท์ในสังคม ศึกษาแนวทางที่ทั้งสองความเชื่อ (ศาสนา) มาบรรจบกันและนำไปสู่ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับความสมานฉันท์ แนวทางที่เป็นไปได้ที่ทั้งสองความเชื่อ (ศาสนา) จะมีปฏิสัมพันธ์เพื่อสร้างประโยชน์และนำมาสู่ความสมานฉันท์ในสังคมแอฟริกาได้ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่าเป็นเรื่องสมเหตุสมผลที่จะใช้แบบแผนวิธีการทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวแอฟริกันเพื่อบรรลุผลแห่งความสมานฉันท์ และทุนทางสังคมวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้สำหรับกระบวนการสมานฉันท์ ที่จะดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ อาทิ ตัวกลางทางวัฒนธรรมและกระบวนการยุติธรรมแบบดั้งเดิม ขั้นตอนการประเมินวิธีการเกี่ยวกับการไตร่สวนพิพากษาแบบดั้งเดิม รวมถึงการออกแบบและนำเสนอแนวทางปฏิบัติในพิธีกรรมที่ส่งเสริมความสมานฉันท์ในสังคมผลานความเชื่อที่เป็นหลักแห่งความศรัทธาของศาสนาคริสต์ที่มีคุณประโยชน์ในการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมคือ ความสำนึกผิด การให้อภัย และการแก้ไขปรับปรุงตน (การล้างบาป) อภิปรัชญาเป็นพื้นฐานของความมีอยู่ของสรรพสิ่งของชาวแอฟริกันดั้งเดิมและสิ่งนี้ก็เป็นความจริงสำหรับชาวแอฟริกันที่นับถือศาสนาคริสต์ด้วย ดังนั้นการ ใช้หลักวิชาวิธี (Dialatic) ถือเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการสร้างสังคมสมานฉันท์ของทั้งสองกลุ่มในแอฟริกาได้ พิธีกรรมแห่งความสำนึกผิดถูกนำมาเป็นข้อเสนอหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความสมานฉันท์ในสังคมซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบคือ 1) สถานที่และเวลาที่จะทำพิธีกรรม 2) ตัวแทนความเชื่อสูงสุด (ประมุขของพิธีกรรม) 3) ความสำนึกผิด การให้อภัย และการล้างบาป 4) สัญลักษณ์แห่งความเชื่อร่วมกัน (ไม้กางเขน) 5) ความบริสุทธิ์ใจที่เข้าร่วมพิธี 6) การมีส่วนร่วมของชุมชน 7) การนำสัญลักษณ์มาใช้ในโอกาสต่างๆ 8) คนที่เข้าร่วมพิธีต้องยอมรับนับถือตนเองและพร้อมที่จะ

เปลี่ยนตนเองที่มีความเห็นขัดแย้งไปสู่การยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น ส่วนขั้นตอนของพิธีกรรมแห่งความสำนึกผิด (ในวันพุธ) มีดังนี้ 1) จัดเตรียมสถานที่และวัสดุอุปกรณ์สำหรับพิธีกรรมโดยประชาชนในชุมชน 2) พระนำสวด (เสมือนส่งสัญญาณถึงความพร้อมในการประกอบพิธีกรรม) 3) คนในชุมชนร่วมตัวกันสู่พิธีกรรม 4) เข้าสู่พิธีกรรม (โดยพระ/Elder) 5) คนที่มีความขัดข้อง/ขัดแย้งถูกทำให้มาพบกันเพื่อปรับความเข้าใจกันโดยมีพระเป็นคนกลาง 6) ฝ่ายที่ทำผิดสารภาพผิดและแสดงความเสียใจขอโทษ 7) เข้าใจกันและกันพร้อมทั้งให้อภัยแก่กัน 8) การชำระล้างบาป 9) ไม้กางเขนสัญลักษณ์แห่งความรัก ความปรองดอง และสันติภาพ (พระนำ ไม้กางเขนไปแตะที่หน้าผากของกลุ่มและส่งไม้กางเขนให้เพื่อเตือนและรำลึกถึงเหตุการณ์การสำนึกผิดและการให้อภัยในครั้งนี้) 10) เทศกาลเฉลิมฉลองตอนค่ำ (Holy Supper) 11) กล่าวคำปฏิญาณร่วมกัน (เราจะรักและสามัคคีกลมเกลียวกันในพระเมตตาของพระเจ้า) 12) ก่อนจบพิธีกรรมคนที่ร่วมงานจะร่วมขับร้องและเต้นรำจากนั้นจบพิธีกรรม และองค์ความรู้จากงานวิจัยสรุปได้ดังนี้ พิธีกรรมแห่งความสำนึกผิดเป็นข้อเสนอที่นำมาสู่การทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งพิธีกรรมนี้ถูกออกแบบเพื่อเสริมสร้างการแสดงความคิดเห็นการแลกเปลี่ยนความรู้ความจริงร่วมกันอย่างเปิดเผยระหว่างวัฒนธรรมความเชื่อที่มีความเฉพาะเจาะจงที่นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ในสังคม เนื่องจากกิจกรรมการล้างความอมาตยาบาปเป็นพิธีกรรมดั้งเดิมของชาวแอฟริกันและคำสอนคริสต์ศาสนาก็เป็นหลักปฏิบัติอย่างกว้างขวางของชาวแอฟริกันจำนวนมาก ซึ่งสิ่งนี้ถูกแสดงให้เห็นประหนึ่งว่าความเชื่อในพิธีกรรมการล้างความอมาตยาบาปได้ถูกรวมเป็นส่วนหนึ่งกับพิธีกรรมทางสังคมของชาวแอฟริกันที่นับถือคริสต์ศาสนาโดยปริยาย

บี. โรว (B. Rowe, 2007: 17-138) วิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวัฒนธรรมและสันติภาพ : การตอบสนองทางการศึกษาสู่ความเห็นแย้งทางศาสนา จุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อตรวจสอบลักษณะธรรมชาติของศาสนาและวิถีปฏิบัติของศาสนาในสังคม เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ระหว่างศาสนาและการศึกษา วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมให้เสมือนเป็นสิ่งที่สร้างความหมายแก่สังคม และการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมโดยผลักดันสู่ผู้นำเสมือนหนึ่งเป็นผู้ให้ความหมายแก่สังคม ในทางกลับกันผู้นำก็ถูกทำให้เป็นแบบอย่างจากวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาทฤษฎีภาวะผู้นำที่มีความเฉพาะเจาะจงต่อการพัฒนาผู้นำ เพื่อส่งเสริมการใช้ทฤษฎีภาวะผู้นำ เพื่อเป็นฐานแห่งการวิเคราะห์สังคมเชิงรูปธรรมอย่างเหมาะสม โดยพัฒนาทฤษฎีที่มีความยืดหยุ่นทั้งด้านวัฒนธรรมและภาวะผู้นำ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการพินิจพิจารณาใคร่ครวญเชิงปรัชญา (Philosophical Inquiry) และผลการวิจัยพบว่ามิติการให้ความหมายแห่งศีลธรรมในเชิงบรรทัดฐานทางสังคมมาจากรัฐบาล กฎหมาย การเมือง มิติการให้ความหมาย

แห่งศีลธรรมในเชิงความหมายมาจากศาสนา มิติการให้ความหมายแห่งศีลธรรมในเชิงปรัชญา (ความมี) มาจากการศึกษา มิติการให้ความหมายแห่งศีลธรรมในเชิงพลวัตมาจากเศรษฐศาสตร์ การเมือง การสนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษาผ่านการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ผู้เข้าการอบรม จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับ 1) ขอบข่ายสันติภาพ 2) การไม่ใช้ความรุนแรง 3) ความต้องการมนุษย์และ นิเวศวิทยาการพัฒนาอย่างยั่งยืน การดำเนินการโดยใช้การศึกษาผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตเครือข่าย ทางสังคมเพื่อแชร์ข้อมูลข่าวสารสาระประโยชน์ รวมถึงการเชื่อมต่อถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน ภูมิภาคเพื่อพัฒนาสู่การเป็นชุมชนโลกเพื่อการสร้างสรรค์สังคมที่ดี (ผ่านการประยุกต์ใช้แนวคิดของ Robert N. Bellah ที่แบ่งเป็น 4 กลุ่มความร่วมมือ คือ ภาครัฐบาล ภาคการศึกษา ภาคศาสนา และภาค เศรษฐกิจ องค์ความรู้จากงานวิจัยสรุปดังนี้ เป็นการเตรียมการพัฒนาความรู้เรื่องศีลธรรมของบุคคล ผ่านโครงการพัฒนาผู้นำทางวัฒนธรรมและสันติภาพอย่างต่อเนื่องสำหรับองค์กร สถาบันทาง สังคมทั้งภายในและระดับโลก เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพต่อหน่วยงานหรือ สถาบันทางสังคมต่างๆ ในสังคม ซึ่งในที่สุดจะย้อนกลับมามีอิทธิพลต่อการพัฒนาสัมพันธภาพ ระหว่างบุคคล (ตัวผู้นำ) และการสร้างสันติภาพโลก ในอนาคตเรื่องสันติภาพและความเป็นพลเมือง จะขึ้นอยู่กับความเข้าใจและความร่วมมือของรัฐบาล ศาสนา และผู้นำแห่งความเป็นพลเมืองโลก ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะเป็นเกราะป้องกันการเกิดสงครามโลกครั้งต่อไป

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nation Development Programm, 2009: Overview) รายงานการพัฒนามนุษย์ เรื่องความมั่นคงของมนุษย์ในปัจจุบันและ อนาคตของประเทศไทยปี 2552 โดยมีสาระสำคัญแบ่งเป็น 4 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 ประเทศไทยกับการพัฒนามนุษย์ในปี 2551 กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้จัดให้มีการสัมมนา ทัวประเทศ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์ความมั่นคงของ มนุษย์ในประเทศไทย โดยมีองค์ประกอบหลักสามประการคือ การพึ่งพาตนเอง การสร้างความ เข้มแข็งให้ชุมชน และการเสียสละเพื่อสังคม จากการสัมมนาใน 4 ภาคของประเทศ ภาค ประชาสังคมและเจ้าหน้าที่รัฐได้แสดงความห่วงใยระดับบุคคลเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ ส่วนความ ห่วงใยระดับสังคมให้ความสำคัญกับเรื่องการเมือง (การทุจริตและความรุนแรง) สิ่งแวดล้อม การ เพิ่มขึ้นของแรงงานต่างด้าว และการค้ามนุษย์ รวมถึงความกังวลในเรื่องความไม่เท่าเทียมที่ทำให้ เกิดความไม่เป็นธรรม และเป็นพื้นฐานของความรุนแรงที่เพิ่มขึ้น ส่วนที่ 2 ความมั่นคงของมนุษย์ใน ปัจจุบัน แบ่งเป็น 6 มิติ คือ 1) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องของประเทศ ไทยที่ผ่านมาทำให้คนส่วนใหญ่มีความมั่นคงมากขึ้น แต่รูปแบบการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก็ ทำให้เกิดความเสี่ยงเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มคนที่เป็นแรงงานนอกระบบจำนวนมากที่ยังต้อง

ฟังฟังเศรษฐกิจนอกระบบสูง 2) ความมั่นคงทางอาหาร ประเทศไทยเป็นประเทศส่งออกอาหารที่สำคัญ แต่การเข้าถึงอาหารยังคงเป็นปัญหาสำคัญสำหรับคนจนทั้งในเมืองและชนบท เนื่องจากผลกระทบจากราคาอาหารที่สูงขึ้น 3) ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในแต่ละปีประมาณ 4 แสนครัวเรือนได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง และ 1 ล้านครัวเรือนประสบอุทกภัย เนื่องจากสภาพภูมิอากาศที่มีความแปรปรวนและปัญหาเรื่องการจัดการน้ำได้ทวีความวิกฤตขึ้นต่อเนื่อง ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ได้สร้างแรงกดดันอย่างรุนแรงต่อทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้ น้ำ ทรัพยากรทางทะเล รวมไปถึงการจัดการมลพิษและของเสียซึ่งอยู่ในระดับที่น่ากังวล 4) ความมั่นคงทางสุขภาพ แม้ว่าจะมีโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า แต่ความท้าทายยังคงอยู่กล่าวคือจะทำอย่างไรให้โครงการดำรงอยู่อย่างยั่งยืน และสามารถรักษาบุคลากรทางการแพทย์ที่มีโอกาสย้ายไปทำงานกับภาคเอกชนยังคงทำงานอยู่กับภาครัฐ ส่วนภัยคุกคามสุขภาพที่กำลังขยายตัวได้แก่ โรคที่เกิดจากการใช้รูปแบบชีวิตและสภาพแวดล้อม เช่น โรคมะเร็ง โรคหัวใจ ความเครียด และโรคระบาดข้ามชาติ 5) ความมั่นคงของปัจเจกชนคนไทยมีความเสี่ยงสูงที่จะตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม โดยเฉพาะอาชญากรรมที่ใช้ความรุนแรงต่อบุคคล การใช้ยาเสพติดเพิ่มสูงขึ้น ความรุนแรงทางเพศและความรุนแรงในครอบครัว รวมถึงการเป็นประเทศต้นทาง ปลายทาง และทางผ่านของการค้ามนุษย์ 6) ความมั่นคงทางการเมืองพรรคการเมืองไม่สามารถทำหน้าที่เป็นช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจยังเป็นแบบรวมศูนย์ การทุจริตเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้รัฐบาลขาดประสิทธิภาพและความรับผิดชอบ การกระจายอำนาจช่วยให้ประชาชนเข้าถึงกลไกอำนาจรัฐได้เพียงบางส่วน และทำให้ภาครัฐตอบสนองประชาชนได้เพียงส่วนน้อย ส่วนที่ 3 ประเด็นที่ท้าทายความมั่นคงของมนุษย์ในอนาคต เป็นปัญหาใหม่ที่เป็นผลพวงมาจากการที่ประเทศไทยกลายเป็นประเทศกึ่งอุตสาหกรรมในยุคโลกาภิวัตน์ใน 6 ด้าน คือ 1) การจัดการน้ำ การขยายตัวของอุตสาหกรรมและความเจริญเติบโตของเมืองในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้สร้างปัญหาการแย่งชิงน้ำซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอยู่อย่างจำกัด และทำให้เกิดการปนเปื้อนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อสุขภาพ 2) การตัดสินใจอนาคตของเกษตรกรรายย่อย ประเทศไทยหันไปให้ความสนใจกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและการพัฒนาเขตเมือง ทำให้ภาคการเกษตรไม่ได้รับความดูแล ทรัพยากรที่ภาครัฐจัดสรรให้ค่อนข้างน้อยและทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นต่อการผลิตเสื่อมโทรมลงมาก การขยายตัวของเกษตรแบบพันธะสัญญาและการปลูกพืชพลังงานได้เริ่มนำไปสู่การแย่งชิงที่ดินเพื่อการเพาะปลูก 3) การดูแลผู้ที่ไม่มียศสถานะอยู่ในเมืองไทยตามกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันมีประมาณ 3.5 ล้านคน 4) การแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ เพราะหมายถึงมีการ

แบ่งแยกและแตกต่างอย่างชัดเจนในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งอำนวยความสะดวกทุกชนิด 5) การเตรียมการเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว เนื่องจากในปัจจุบันมีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 15 ที่ได้รับเงินบำนาญ แต่จะมีจำนวนมากขึ้นจากโครงการกองทุนสำรองเลี้ยงชีพและเงินบำนาญจากกองทุนประกันสังคม แต่กระนั้นประชากรกว่า 24 ล้านคนที่เป็นแรงงานนอกระบบยังไม่ได้รับการคุ้มครองจากแผนโครงการใดเลย 6) ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ประเทศไทยปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สูงเมื่อเทียบกับระดับการพัฒนา มีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยเปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบของการเกิดน้ำท่วมและภัยแล้งและขยายตัวเป็นวิกฤตทั่วภูมิภาค ส่วนที่ 4 เรื่องสำคัญที่ควรเร่งดำเนินการในลักษณะของข้อเสนอแนะที่มีนัยสำคัญต่อความมั่นคงของมนุษย์ของประเทศไทยในอนาคต ได้แก่ 1) การสร้างหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุอย่างเพียงพอและขยายให้ครอบคลุมแรงงานนอกระบบ 2) วางแผนจัดหาบุคลากรด้านการบริการสุขภาพให้เพียงพอทั้งในระยะสั้นและระยะปานกลาง 3) รณรงค์ให้สังคมต่อต้านความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงทางเพศ 4) มุ่งมั่นดำเนินการจัดการค้ามนุษย์ 5) ขยายกรอบนโยบายแรงงานต่างด้าวให้ครอบคลุมการแก้ปัญหาทางสังคมของแรงงานต่างด้าว 6) บริหารจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างพืชอาหารและพืชพลังงาน 7) ปรับการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบให้ครอบคลุมเรื่องการจัดการ การจัดสรร และคุณภาพของน้ำ 8) เสริมสร้างการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมให้เข้มแข็ง โดยนำความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหลัก 9) กำหนดให้การเป็นสังคมเสมอภาคเป็นวาระแห่งชาติ โดยเริ่มจากการปฏิรูปภาษีและค่าใช้จ่ายภาครัฐ 10) ลดความขัดแย้งทางการเมือง โดยรัฐบาลต้องเปิดช่องทางการเข้าถึงภาครัฐเพื่อผลักดันนโยบายและมีพื้นที่สำหรับผู้ไม่เห็นด้วยและมีการอภิปรายโต้แย้งมากขึ้น

รัทธ์ และ ฮาเตอร์ (Rath and Harter, 2010: 1-13) วิจัยเรื่องเศรษฐศาสตร์แห่งความอยู่ดีมีสุข โดยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจาก 150 ประเทศทั่วโลก เพื่อทำการ ศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม และผลการศึกษาพบว่า มี 5 องค์ประกอบที่เป็นพื้นฐานร่วมของการสร้างความอยู่ดีมีสุขในการทำงาน ที่จะเป็นปัจจัยย้อนกลับถึงประสิทธิภาพและความสำเร็จของหน่วยงาน ดังนี้ 1) การสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี 2) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกัน 3) การทำให้พนักงานรู้สึกว่าการที่ทำงานมีความหมายและมีเป้าหมายที่ชัดเจน 4) การส่งเสริมให้พนักงานเข้าใจถึงความสำเร็จในการทำงาน รู้ว่าผลงานของตนเองเป็นอย่างไรและมีวิธี การไปสู่ความสำเร็จได้อย่างไร 5) การสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสมปลอดภัยและเอื้อต่อการทำงาน ซึ่งการที่จะทำให้หน่วยงานมีองค์ประกอบพื้นฐาน (แห่งความสำเร็จ) ข้างต้น หน่วยงานนั้นๆ ควรดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) กระบวนการสำรวจวิเคราะห์สภาพการทำงานปัจจุบัน 2) การวางแผนและ

การดำเนินการตามแผนรวมถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ 3) การพัฒนากิจกรรมสร้างสรรค์ของพนักงานและ การให้การฝึกอบรมความรู้ใหม่ ตลอดจนการมีส่วนร่วมและความจริงใจของผู้บริหาร 4) การ ดำเนินการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (อาทิ การเทียบเคียงสมรรถนะและการค้นหาแนวปฏิบัติที่ เป็นเลิศ)

นาซจุม่า (Najjuma, 2011 : 256-296) วิจัยเรื่องสันติศึกษาในบริบทภายหลัง ความขัดแย้งของระบบโรงเรียน : ประสิทธิภาพแห่งกิจกรรมความร่วมมือทางการศึกษาและการ เรียนรู้จากผลของโครงการสันติศึกษาในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งของประเทศอุกานดาตอนเหนือ จุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริง ในแนวทางปฏิบัติของโครงการ สันติศึกษาและค้นหาศักยภาพ (จุดแข็ง) เพื่อทำให้เกิดประสิทธิผลอย่างเฉพาะเจาะจงในบริบท เบื้องหลังความขัดแย้งของระบบ โรงเรียนปกติ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อตรวจสอบ วัตถุประสงค์แห่งกิจกรรมความร่วมมือทางการศึกษา และการเรียนรู้จากผลของโครงการสันติศึกษา เพื่อสืบค้นว่าโครงการนี้ใช้วัสดุ อุปกรณ์ ทรัพยากรทางการศึกษา และใช้วิธีการสอนสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของกิจกรรมหรือไม่ เพื่อสืบค้นว่าครูมีวิธีการบูรณาการความรู้ใดในการนำ กิจกรรมความร่วมมือนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อ ตรวจสอบการประเมินผลกลยุทธ์ของกิจกรรมความร่วมมือนี้ว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่ และครูใช้กลยุทธ์เหล่านี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมได้อย่างไร เพื่อตรวจสอบผลกระทบ ของกิจกรรมความร่วมมือในบริบทเบื้องหลังความขัดแย้ง เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของกิจกรรม ความร่วมมือทางการศึกษาในโครงการสันติศึกษาที่มีต่อระบบ โรงเรียนปกติ การวิจัยนี้เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยแบบการศึกษารายกรณี ผลการวิจัยพบว่าแม้ว่าสภาพการณ์อันเลวร้ายอัน เกิดจากการใช้ความรุนแรงถูกพบได้ในการตระหนักของผู้ของเด็กนักเรียน อย่างไรก็ตามทางเลือกใน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง และการเปลี่ยนแปลงเจตคติผู้การแก้ไขปัญหา โดยไม่ใช้ความรุนแรงของนักเรียนก็ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง รวมไปถึงการดูแลป้องกัน ตนเอง การพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง ก็ยังไม่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม แนวคำถามจากข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับกิจกรรมความร่วมมือทาง การศึกษาและการเรียนรู้ผ่านโครงการสันติศึกษา ในบริบทเบื้องหลังความขัดแย้งที่ดำเนินการใน โรงเรียนถูกนำไปสู่การกล่าวอ้างทางทฤษฎี และถูกนำมาใช้ในทางปฏิบัติให้เกิดความประจักษ์ซึ่งได้ บูรณาการและจัดเตรียมสู่บริบทของโรงเรียน โดยการออกแบบหลักสูตรที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อ พัฒนาประสิทธิผลของการโครงการสันติศึกษา และทฤษฎีที่ถูกกล่าวอ้างและนำมาใช้ในการวิจัยครั้ง นี้คือ Facal theory ภายใต้กรอบแนวคิดของ เพอร์รี่ เบอคาเย (Pierre Bourdieu) และทฤษฎีความรุนแรง

เชิงสัญลักษณ์ของ เจน-คลูเด เพทเทอสัน (Jen-Cluade Passerson) ผลลัพธ์ของโครงการสันติศึกษาได้ถูกนำมาเป็นแนวทางอบรมครูแกนนำเพื่อให้มีความรู้ความสามารถ และเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน จากนั้นนำมาเป็นแนวทางให้ความรู้แก่บุคลากรทางการศึกษาโดยการจัดฝึกอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยเชื่อมั่นว่าผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง เห็นพ้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษานี้แนวทางการพัฒนาในภาพรวมสามารถทำให้สมบูรณ์ด้วยการสร้างเป็นหลักสูตรแกนกลางของโรงเรียนและขับเคลื่อนด้วยทีมแกนนำ (พัฒนาหลักสูตร การจัดการกระบวนการเรียนรู้ สื่อ รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ) จากนั้นจัดทำโครงการการเรียนรู้สันติศึกษาและขยายเครือข่ายความร่วมมือผ่านทางเครือข่ายความร่วมมือทางสโมสรสันติภาพศึกษา และองค์ความรู้จากงานวิจัยสรุปได้ดังนี้ โครงการสันติศึกษาเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของกิจกรรมความร่วมมือทางการศึกษาและการเรียนรู้ซึ่งเป็นการบูรณาการความรู้และความร่วมมือที่ช่วยปรับปรุงและสนองต่อผลของความขัดแย้งทางทหารที่เกิดกว่า 20 ปี ในประเทศอุกานดาตอนเหนือซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ 1) สันติศึกษา 2) ภาวะผู้นำและการจัดการ 3) จิตวิทยาการให้คำแนะนำปรึกษาและดูแล 4) ศิลปะแห่งการปฏิบัติและการเรียนรู้ในโรงเรียน 5) การบูรณาการชุมชน 6) การส่งเสริมการศึกษาของเด็กผู้หญิงและการเป็นที่ปรึกษา จุดมุ่งเน้นของการศึกษาในอนาคตคือ การพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์เพื่ออำนวยความสะดวกและส่งเสริมการสร้างสันติศึกษาแก่นักเรียน รวมถึงประเด็นที่ครูและนักเรียนในโรงเรียนมัธยมจะเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการเพื่อจัดเตรียมการบูรณาการสันติศึกษาในโรงเรียน

ไครวูว่า (Koivula, 2008:68-120) วิจัยเรื่องคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ขั้นพื้นฐานในสถานประกอบการ วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อค้นหาว่าทฤษฎีคุณค่าความเป็นมนุษย์ของ S.H.Schwartz สามารถใช้อธิบายจุดมุ่งหมายขององค์กร ได้อย่างไร (10 คุณค่าพื้นฐานของความเป็นมนุษย์คือ 1) ความมั่นคงในชีวิต 2) ประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อ 3) ความยึดมั่นในแบบแผนการดำเนินชีวิต 4) ความเคารพในตนเอง 5) ความมีมนุษยธรรม 6) การชี้นำตนเองได้ 7) การแสดงออก/แสดงความคิดเห็น 8) การแสวงหาความสุขส่วนตัว 9) ความตั้งมั่นเพื่อบรรลุเป้าหมาย และ 10) ความมีอำนาจ) การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานและผลการวิจัยพบว่าทฤษฎี S.H.Schwartz ประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ในสถานประกอบการ (องค์กร) ตัวแปรคุณค่าที่เบี่ยงเบนของทฤษฎีนี้คือ คุณค่าเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ที่ถูกใช้ใกล้เคียงกับความเคารพในตนเองและความมีมนุษยธรรม และในบางกรณีใช้ร่วมกับความเป็นอิสระทางจิตวิญญาณ (สามารถเลือกนับถือในศาสนาที่ตนเชื่อ) และคุณค่าเรื่องการปฏิบัติตามความเชื่อ คุณค่าเรื่องความ

มั่นคงของมนุษย์ถูกยืนยันขึ้นทั้งจากในกลุ่มของพนักงานที่มีการศึกษาค่ำ และในกลุ่มของหัวหน้างานที่มีการศึกษาสูงแต่ไม่สอดคล้องกับกลุ่มที่เป็นนักศึกษา คุณค่าเรื่องความมั่นคงเป็นค่านิยมที่สำคัญที่สุดขององค์กร คุณค่านี้มาจากพื้นฐานทั้งส่วนบุคคลและกลุ่มที่เรียกร้องขอให้องค์การจัดตั้งเพื่อเป็นหลักประกันที่อบอุ่นในการทำงาน ข้อเรียกร้องของหลักประกันนี้คือ ความปลอดภัยในการทำงาน ความเสมอภาคและความเสมอภาคทางสังคมของพนักงาน

จากการศึกษาและที่กล่าวมาทั้งหมด เกี่ยวกับแนวคิดและการวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้สามารถประมวลสรุปได้ 5 ส่วน ได้แก่ 1) การสรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำมาใช้ในการวิจัย 2) การสังเคราะห์ผลการศึกษาลักษณะของการบรรยายความ 3) การสรุปผลการสังเคราะห์งานวิจัย 4) ดัชนีสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 5) การสรุปแนวคิดที่นำมาใช้ในการวิจัย

ส่วนที่ 1 การสรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำมาใช้ในงานวิจัย

ตารางที่ 4 การสรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำมาใช้ในงานวิจัย

งานวิจัย	ปีที่เผยแพร่	ประเภทการวิจัย						รวม
		สำรวจ/ เอกสาร	ปริมาณ	คุณภาพ	ผสม	R&D	PAR	
งานวิจัยในประเทศ								
เน้นการสร้าง ความปรองดอง สามานันท์	พ.ศ.2554-2555	1	-	5	-	-	-	6
เน้นการพัฒนา สังคมอยู่เย็น เป็นสุข	พ.ศ.2543-2556	1	1	14	2	-	1	19
เน้นการจัดการ ความขัดแย้ง	พ.ศ.2551-2556	1	-	5	-	-	-	6
อื่นๆ	พ.ศ.2549-2555	1	3	1	7	2	1	14
งานวิจัยต่างประเทศ								
เน้นการพัฒนา สังคมอยู่เย็น เป็นสุข	ค.ศ.2006-2011	-	-	3	1	-	-	4
อื่นๆ	ค.ศ.2004-2011	-	1	-	1	-	-	2
รวม		4	5	28	11	2	1	51

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในลักษณะของการสรุปความ

1. ต้นเหตุของปัญหา ความไม่ลงรอย ความขัดแย้งและความอยู่รือรอนนอนทุกข์ คือ ความยึดมั่นในความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ และความปรารถนาทางวัตถุนิยมที่แตกต่างกันของผู้คนในสังคม

2. แนวทางแก้ไขปัญหา/จัดการความขัดแย้ง/ ความเห็นที่แตกต่าง ผู้สังคมแห่งความร่วมมือเป็นสุขในชุมชนและความสมานฉันท์ของสังคม ประกอบด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

2.1 การเปิดเผยความจริง (ทำความจริงให้ปรากฏ)

2.2 ยึดแนวทางสันติวิธีเป็นทางเลือกเผชิญความขัดแย้ง

2.3 สร้างความยุติธรรม (บนฐานแห่งธรรม) โดยประยุกต์กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์หรือการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางภายใต้มิติทางศาสนา

2.4 สร้างบรรยากาศความเป็นมิตร ลดเงื่อนไขความขัดแย้ง เปิดพื้นที่สู่การสานเสวนาหาทางออกอย่างกว้างขวาง รวมถึงการออกแบบवादภาพสังคมร่วมมือเป็นสุขร่วมกัน

2.5 การเคารพความแตกต่างหลากหลายและความเท่าเทียมกันของความเป็นมนุษย์ (เพศ ชาติพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ และวัฒนธรรม) เพื่อเสริมสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจและความเป็นพลเมืองของสังคม ประเทศร่วมกัน

2.6 การสร้างการมีส่วนร่วมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในหน่วยงาน ชุมชน และสังคมผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์จากภูมิปัญญา พิธีกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และศาสนา รวมถึงกระบวนการประชาสังคมแบบ บ-ว-ร หรือ บ-ม-ร

2.7 พัฒนาการศึกษายเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้คนมีสติปัญญา มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และยกระดับจิตใจตนเองเพื่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุขโดยผ่านอุดมการณ์ทางการศึกษาแบบ บ-ว-ร, บ-ม-ร โครงการสันติศึกษา และโครงการพัฒนาภาวะผู้นำคุณธรรมและสันติภาพ

2.8 น้อมนำแนวทางการพัฒนาในมิติพุทธศาสนา มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้แก่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ

2.9 น้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นแนวทางการพัฒนาสังคมร่วมมือในชุมชนและความสมานฉันท์ของสังคม

ส่วนที่ 3 การสรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัย

จากการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนและการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในสังคม เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ละเอียดอ่อน และเป็นเรื่องที่ได้ได้รับความสนใจในปัจจุบันทั้งระดับชุมชนท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ

ประเด็นในการศึกษา ยังคงมีความแตกต่างกันตามบริบททางสังคมของแต่ละพื้นที่ในแต่ละประเทศ กระนั้นผลจากการศึกษาวิจัยที่กล่าวถึงข้างต้นแสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนและการสร้างความปรองดองสมานฉันท์นั้น ควรจะตั้งอยู่บนฐานความรู้ที่เป็นแก่นคือ

1. กระบวนการสานเสวนา (Dialogue)
2. กระบวนการจัดการความขัดแย้งเชิงคนกลาง (Mediation)
3. การพัฒนาภาวะผู้นำทางวัฒนธรรม (Transformational Leadership)
4. กระบวนการประชาสังคม (ร่วมมือรวมกันเป็นเครือข่าย อาทิ บ-ว-ร: Bor Worn Model)
5. การพัฒนาในมิติศาสนา (Religious Consciousness)

ส่วนที่ 4 การสรุปแนวคิดที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ตารางที่ 5 การสรุปแนวคิดที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ลำดับ	แนวคิด	ประเด็นสำคัญ
1	สังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	<p>การดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนอย่างสมดุลทั้งทางกาย จิตใจ และปัญญา ที่เชื่อมโยงระบบการศึกษา สังคม วัฒนธรรมและศาสนา เศรษฐกิจ การเมือง สาธารณสุข และธรรมชาติแวดล้อม นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับชุมชน และบุคคลกับธรรมชาติแวดล้อม ในแปดองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) สมาชิกชุมชนปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา 2) สมาชิกชุมชนที่นับถือต่างศาสนามีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน 3) สมาชิกชุมชนมีความร่วมมือช่วยเหลือกัน โดยไม่แบ่งแยกศาสนา 4) กิจกรรมการอบรมและเรียนรู้ทางโลกและทางธรรมที่สอดคล้องวิถีชีวิตชุมชน 5) ศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน 6) สมาชิกชุมชนต่างศาสนามีอิสระและมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน 7) การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทางโลกและทางธรรมสู่ชุมชน 8) การพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนา โดยกระบวนการ หนึ่ง การพัฒนาความรู้ความเข้าใจสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานแก่ประชากรสองกลุ่มเป้าหมาย สอง การจัดกิจกรรมสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน โดยประชากรสองกลุ่มเป้าหมาย สาม การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของภาคีเครือข่ายด้วยการสนับสนุน</p> <p>การดำเนินกิจกรรมสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานผ่านการอบรมและกิจกรรมการปฏิบัติร่วมกันในลักษณะความร่วมมือห้าฝ่าย และสี่ การสกัดความรู้สู่การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นในมิติการพัฒนาสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา</p>

ตารางที่ 5 การสรุปแนวคิดที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ (ต่อ)

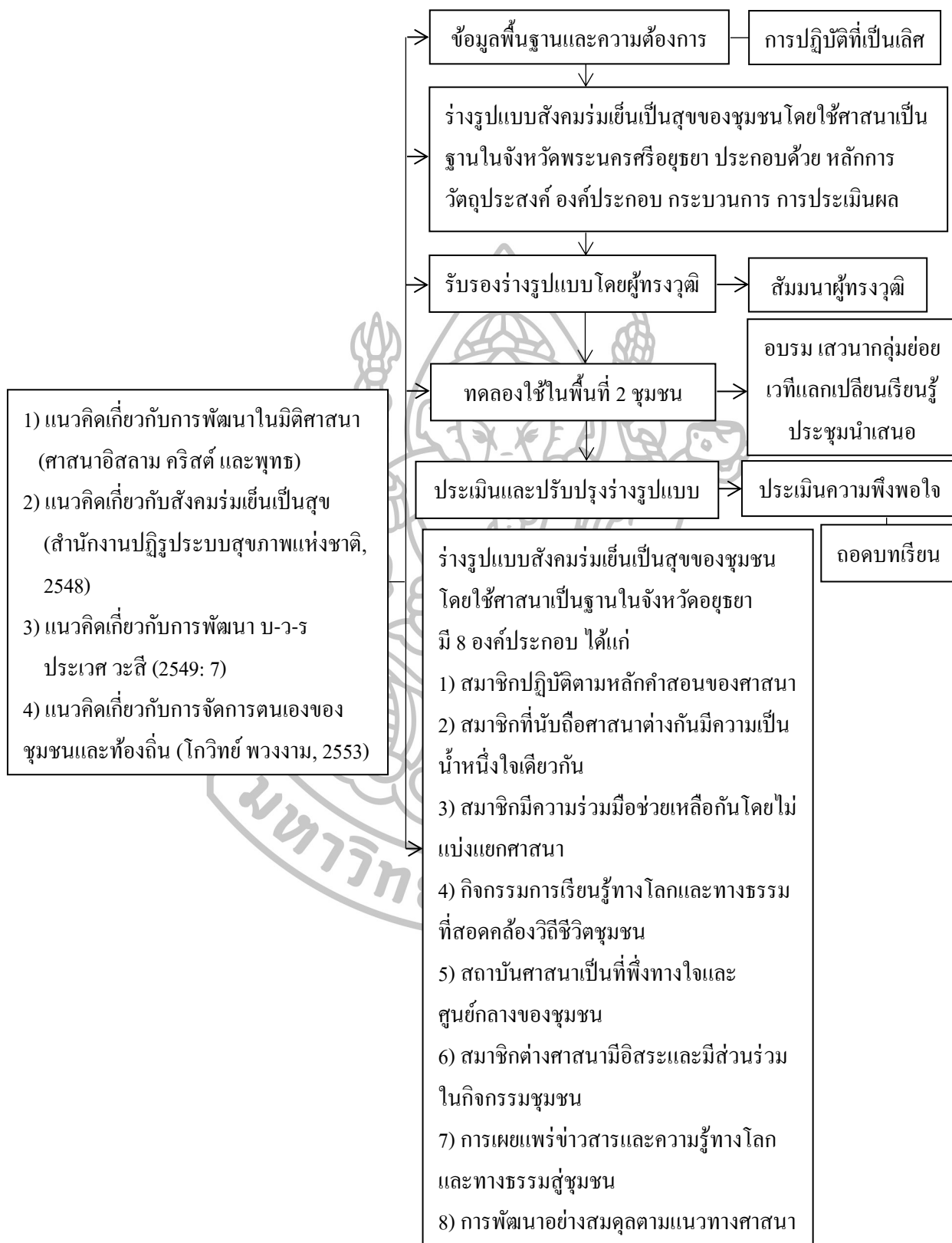
ลำดับ	แนวคิด	ประเด็นสำคัญ
2	รูปแบบสังคมนิยม เป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนา เป็นฐาน	แบบจำลองสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนา เป็นฐานที่ประกอบด้วย องค์ประกอบและกระบวนการ ภายใต้กรอบแนวคิดและหลักการบูรณาการการพัฒนาในมิติ ศาสนา การพัฒนากระแสรอง การจัดการความรู้สำหรับใช้ ในการพัฒนาสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนา เป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการวิจัยนี้ ประกอบด้วย 3 ศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์
3	การปฏิบัติที่เป็นเลิศ	แนวทางปฏิบัติที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จหรือเป็น การปฏิบัติที่ทำให้ชุมชนก้าวสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งวิธีปฏิบัตินั้น รวมถึงความรู้ เทคนิค วิธีการ ที่พัฒนาปรับปรุงมาจากการได้ ปฏิบัติจริงและผลแห่งการปฏิบัติเป็นที่ประจักษ์ที่จะช่วยให้ เกิดการพัฒนาสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนา เป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4	การถอดบทเรียน	เทคนิคและวิธีการจัดการความรู้ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ จากบุคคลและกลุ่มอย่างเป็นระบบเพื่อสกัดความรู้ซ่อนเร้น ในตัวคนและความรู้ของชุมชนท้องถิ่นออกมาเป็นบทเรียน ที่สามารถนำมาสรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นเอกสารชุด ความรู้หรือรายงานของสองชุมชนเป้าหมายในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา โดยบุคคลและชุมชนอื่นสามารถเรียนรู้ และนำไปปรับให้การดำเนินการพัฒนาสังคมนิยมเป็นสุข ของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานมีคุณภาพดียิ่งขึ้น

ตารางที่ 5 การสรุปแนวคิดที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ (ต่อ)

ลำดับ	แนวคิด	ประเด็นสำคัญ
6	ดัชนีสังคัมร่เย็นเป็น สุขของชุมชน	การระบุสถานะการณ์ที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นภายในสองชุมชนใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยกำหนดลักษณะการวัดที่อิงกับ ค่าเป้าหมายที่มีลักษณะพรรณนาสำหรับใช้เป็น กรอบในการ ประเมินชุมชน ประกอบด้วย 7 ดัชนี 22 ตัวชี้วัด และ 2 ปัจจัย เสริม

11. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งในส่วนของแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะพบว่ามีหลากหลายและมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ก็เพื่อมุ่งนำไปสู่แนวคิดหรือมุมมอง (Approach) ที่จะพัฒนาไปสู่การทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ผู้วิจัยสนใจทำการวิจัยโดยกำหนดกรอบแนวคิดของการศึกษาไว้ดังแผนภูมิที่ 2 ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบสังคัมภ์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแนวคิดสำคัญที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบคือใช้การวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

หน่วยการวิเคราะห์

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนารูปแบบสังคัมภ์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หน่วยการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในการวิจัยคือ ประชากรกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่สองชุมชนที่มีความแตกต่างทางความศรัทธาและความเชื่อของศาสนา ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ แต่สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุขจนเกิดภาพแห่งความร่มเย็นเป็นสุขเป็นที่ประจักษ์ ได้แก่ ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง คือ ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) ภายในพื้นที่ปกครองของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท คือ บ้านสำเภาลุ่ม ภายในพื้นที่ปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลสำเภาลุ่ม

การเลือกพื้นที่ในการวิจัย

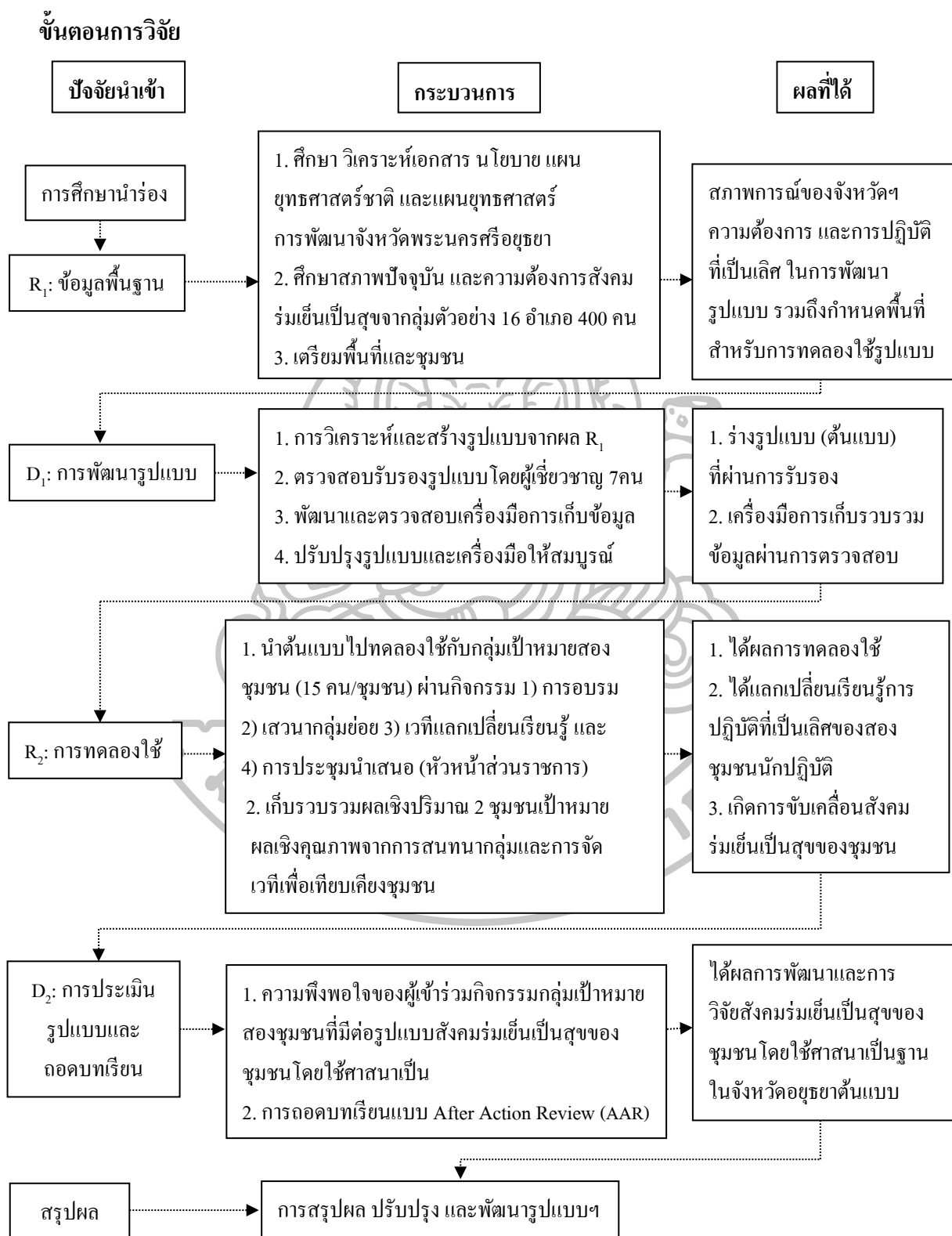
การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนาที่เชื่อมโยงมิติความเป็นชุมชนท้องถิ่นเขตเมืองและชุมชนท้องถิ่นเขตชนบทแบบพหุเทศาภิบาลศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษานำร่อง (Pilot Study) เพื่อคัดเลือกพื้นที่ชุมชนเป้าหมายสำหรับเป็นสนามก่อนการศึกษาระดับลึกโดยวิธีการเชิงคุณภาพในลักษณะการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) แบบบอลหิมะ (Snowball Technique) ในการพัฒนาสังคัมภ์เย็นเป็นสุขของชุมชน 10 คน จนข้อมูลอิมตัวสำหรับการกำหนดเค้าร่างพื้นที่เป้าหมายสองชุมชน (Draft Area) ที่มีลักษณะเด่นและมีความหลากหลายทางความเชื่อทางศาสนา จากนั้นลงพื้นที่ (Area-Survey Study) ดำรวจบริบทสองชุมชนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ศาสนสถาน (วัด ศาลเจ้า มัสยิด โบสถ์) โรงเรียน บ้าน ชุมชน และลักษณะการรวมตัวของผู้คนเพื่อตรวจสอบเค้าร่างพื้นที่เป้าหมายภายหลังเสร็จสิ้นขั้นตอนการศึกษานำร่องทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงกำหนดพื้นที่สองชุมชนเป้าหมาย ได้แก่

1. ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง คือ ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) ภายในพื้นที่ปกครองของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท คือ บ้านสำเภาล่ม ภายในพื้นที่ปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลสำเภาล่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีและขั้นตอนการวิจัย

1. การวิจัยระยะที่1 (Research: R₁) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการ (Analysis: A) เป็นการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมนร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. การวิจัยระยะที่2 (Development: D₁) การออกแบบและพัฒนา (Design & Development: D & D) เป็นการพัฒนาและหาคุณภาพของรูปแบบสังคมนร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. การวิจัยระยะที่3 (Research: R₂) การทดลองใช้ (Implementation: I) เป็นการนำรูปแบบสังคมนร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. การวิจัยระยะที่4 (Development: D₂) การประเมินผล (Evaluation: E) เป็นการประเมินผลรูปแบบและถอดบทเรียน รูปแบบสังคมนร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การพัฒนารูปแบบสังคมนร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถสรุปเป็นกรอบดำเนินการวิจัย ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

รายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยระยะที่ 1 (R₁: Research A: Analysis) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์

1.1.1 เพื่อศึกษาเอกสาร โดยการวิเคราะห์นโยบาย แผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิเคราะห์สภาพการณ์และศักยภาพจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1.2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1.3 เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพบริบทสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูลหลัก

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ ประชากรจาก 16 อำเภอ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 793,509 คน (กรมการปกครอง เดือนธันวาคม 2555 อ้างจากสำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2556: 6) จากนั้นคำนวณหาขนาดขั้นต่ำของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้สูตร ยามาเน่ (Yamane, 1973 : 727-729) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n แทน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N แทน ขนาดประชากร

e แทนความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (e = 0.05)

จำนวนประชากร 793,509 คน คำนวณจากสูตรข้างต้นที่กำหนดความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน แยกตามอำเภอได้ดังนี้

ตารางที่ 6 จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอำเภอ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา		
อำเภอ	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. พระนครศรีอยุธยา	139,810	70
2. ท่าเรือ	47,550	24
3. นครหลวง	36,439	18
4. บางไทร	56,344	29
5. บางบาล	34,574	17
6. บางปะอิน	88,605	45
7. บางปะหัน	41,620	21
8. ผักไห่	42,035	21
9. ภาชี	30,920	16
10. ลาดบัวหลวง	38,387	19
11. วังน้อย	69,419	35
12. เสนา	66,670	34
13. บางซ้าย	19,499	10
14. อุทัย	48,607	25
15. มหาราช	23,600	12
16. บ้านแพรก	9,030	5
รวม	793,509	400

สำหรับการสุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional stratified random sampling) ในแต่ละอำเภอจนครบตามจำนวน

1.2.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก บริบทสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้นำศาสนา ศาสนบุคคัล ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชนจิตสาธารณะ และนักวิชาการจากหน่วยงานราชการในพื้นที่

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยใช้การศึกษาเชิงปริมาณในรูปแบบวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 10 คน ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด หัวหน้าหน่วยงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนาในพื้นที่ โดยสนทนากับสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน และลักษณะเด่นของพื้นที่สองชุมชนเป้าหมายสำหรับขั้นตอนการนำรูปแบบไปทดลองใช้

1.4 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน มีขั้นตอนการสร้างและหาประสิทธิภาพดังนี้

1.4.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขและการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

1.4.2 ศึกษาหลักคำสอนและหลักปฏิบัติของแต่ละศาสนา ในที่นี้ประกอบด้วย 3 ศาสนา ได้แก่ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธ

1.4.3 นำข้อมูลจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุข การพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน และจากกรณีศึกษาเกี่ยวกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (หัวหน้าส่วนราชการ หัวหน้าหน่วยงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนาในพื้นที่) อย่างเป็นทางการเกี่ยวกับลักษณะสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน การปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานมากำหนดประเด็นและโครงสร้างของแบบสอบถามโดยสร้างกรอบคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.4.4 จัดทำร่างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศต่อสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน แบ่งเป็น 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 8 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นการสำรวจสภาพปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน แบ่งเป็น 7 หมวด จำนวน 35 ข้อ ได้แก่

1) หมวดการศึกษา 2) หมวดสังคม 3) หมวดวัฒนธรรมและศาสนา 4) หมวดเศรษฐกิจ 5) หมวดการเมือง 6) หมวดสาธารณสุข และ 7) หมวดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในแต่ละหมวดแบ่งเป็นข้อคำถามย่อยแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตอนที่ 3 เป็นการสำรวจความต้องการสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน จำนวน 10 ข้อ แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตอนที่ 4 เป็นการสำรวจการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานที่ถือเป็นผลสำเร็จ/ มีความเหมาะสม จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตอนที่ 5 ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ลักษณะของคำถามเป็นคำถามปลายเปิด

1.4.5 นำร่างแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการถ่ายทอดการเรียนรู้ผู้ใหญ่ 1 คน ด้านประชากรและการพัฒนา 1 คน ด้านปรัชญาและศาสนา 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม 1 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามโครงสร้างของแบบสอบถาม ความตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาคือ

เห็นว่าสอดคล้อง	ให้คะแนน	+ 1
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	0
เห็นว่าไม่สอดคล้อง	ให้คะแนน	- 1

การวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมสอดคล้องของแบบวิเคราะห์เอกสารที่ใช้ศึกษาความต้องการโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) คำนวณค่าตามสูตร (Hemphill and Westie, 1950 : 325-342)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

$\sum R$ = ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

นำข้อมูลที่รวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) ของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนี ถ้าค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้ในข้อใดมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 คำถามข้อนั้นก็มีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย แต่ถ้าค่าดัชนีต่ำกว่า 0.50 คำถามข้อนั้นจะถูกตัดออกไป และปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับรายละเอียดของคำถามให้มีความชัดเจนสามารถสื่อความได้ง่าย ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.60-1.00

1.4.6 ปรับปรุงแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.4.7 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรต่างพื้นที่กับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ การใช้คำถาม และศึกษาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

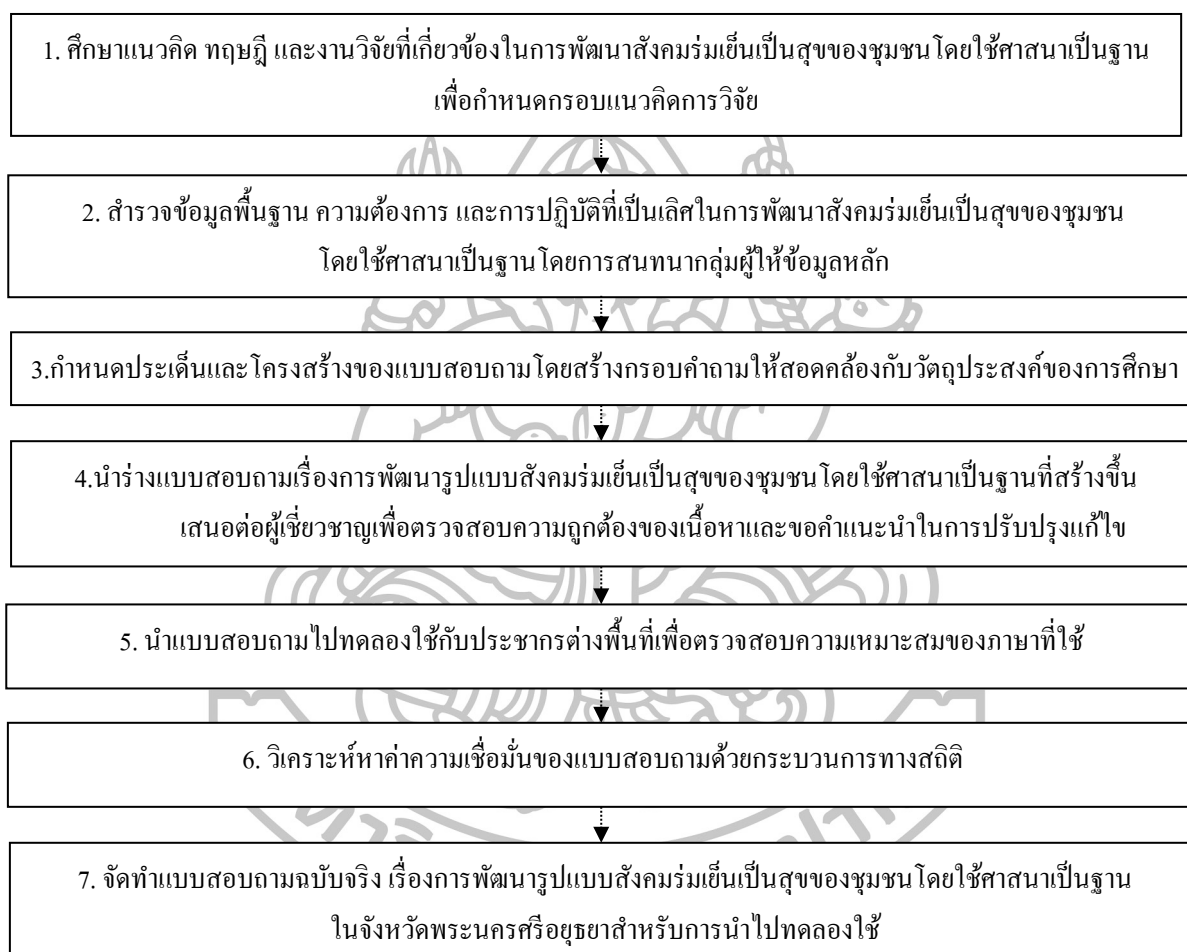
1.4.8 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาด้วยสูตรของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 72-74)

$$\text{จากสูตรการคำนวณ } \alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ
	n	แทน	จำนวนข้อในแบบสอบถาม
	$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมของค่าคะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

ได้ค่าความเชื่อมั่น แบบสอบถามทั้งฉบับ 0.962 โดยแยกเป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านการศึกษา ค่าความเชื่อมั่น 0.833 ด้านสังคม ค่าความเชื่อมั่น 0.905 ด้านวัฒนธรรมและศาสนา ค่าความเชื่อมั่น 0.756 ด้านเศรษฐกิจ ค่าความเชื่อมั่น 0.816 ด้านการเมือง ค่าความเชื่อมั่น 0.836 ด้านสาธารณสุข ค่าความเชื่อมั่น 0.894 และด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ค่าความเชื่อมั่น 0.883

1.4.9 จัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานเป็นฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แผนภูมิที่ 4 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลการวิจัย จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน จากกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอ จำนวน 400 คน

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ตามกรอบแนวทางการสนทนา รายละเอียดในภาคผนวก) จำนวน 10 คน ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และสมาชิกชุมชนจิตสาธารณะในพื้นที่ โดยสนทนาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน เพื่อรับรองและแนะนำข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับพื้นที่เป้าหมายสองชุมชนในขั้นตอนการนำรูปแบบไปทดลองใช้

1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1.6.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยหาความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

1.6.2 หาสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่มีต่อสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน เป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าเพื่อถามประเด็นความคิดเห็น ความต้องการและการปฏิบัติที่เป็นเลิศจากกลุ่มตัวอย่าง มีช่วงการวัดแบ่งเป็น 5 ช่วง และกำหนดน้ำหนักคะแนนคือ นำคะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นมาแปลความหมายโดยกำหนดไว้เป็นเกณฑ์ประเมินค่า ดังนี้ (Best and Kahn, 2006 : 331)

เกณฑ์การให้คะแนน

4.51-5.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศมาก

2.51-3.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศน้อยที่สุด

1.6.3 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 10 คน ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด หัวหน้าหน่วยงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชนจิตอาสา และผู้นำศาสนาในพื้นที่เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน รวมถึงการสรุปรับรองพื้นที่สองชุมชนเป้าหมายสำหรับขั้นตอนการนำรูปแบบไปทดลองใช้ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

1.7 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 สรุปขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน (Analysis:A)

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/เอกสาร	เครื่องมือ/สถิติ
1. วิเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	1. เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุข 2. งานวิจัย	- แบบบันทึกข้อมูล/ การวิเคราะห์เนื้อหา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นของชุมชน รวมถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ	การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามประชาชนในพื้นที่ และเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ระดับลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่	1. ใช้แบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด 2. การสัมภาษณ์ระดับลึกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการ หัวหน้าองค์กรส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนา จำนวน 10 คน	1 แบบสอบถาม วิเคราะห์สถิติพื้นฐาน 2. การสัมภาษณ์ระดับลึกใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

2. การวิจัยระยะที่ 2 (D₁: Develop D: Design) การพัฒนารูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

2.1 วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนารูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 วิธีดำเนินการวิจัย

2.2.1 การวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2.2 พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

2.2.3 ตรวจสอบโดยการรับรองรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2.4 ตรวจสอบเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3 เครื่องมือในการวิจัย

2.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และแบบสอบถามเพื่อประเมินความสอดคล้องของรูปแบบฯ

2.4 ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.4.1 การพัฒนารูปแบบ สังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พัฒนาขึ้น โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

2.4.1.1 การวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดำเนินการวิจัยโดยการวิเคราะห์องค์ความรู้จากเอกสารตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยการสรุปความ และนำผลการศึกษาจากแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน โดยการวิเคราะห์เชิงปริมาณ จำนวน 400 ฉบับ มาวิเคราะห์ร่วมกับการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ระดับลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานจำนวน 10 คน จากนั้นนำมายกเป็นร่างรูปแบบ (ต้นแบบ) สังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.4.1.2 ระบุเป้าหมายและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ รูปแบบสังคัมภ์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ชัดเจน

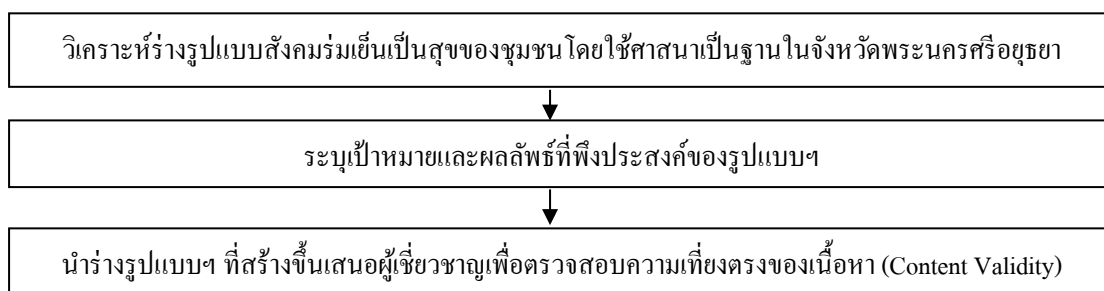
2.4.1.3 ผลการสังเคราะห์ร่างรูปแบบสังคัมภ์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) องค์ประกอบ 4) กระบวนการ และ 5) ประเมินผล

2.4.1.4 นำร่างรูปแบบสังคัมภ์เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่สร้างขึ้นไปนำเสนอและขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน (จัดสัมมนาผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินความสอดคล้องของรูปแบบ) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ภาษาที่ใช้ และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence : IOC) จากแบบสอบถามเพื่อประเมินความสอดคล้องของรูปแบบสังคัมภ์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ถ้าค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้ในข้อใดมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ค่าถามข้อนั้นก็มีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย แต่ถ้าค่าถามข้อใดมีค่าดัชนีต่ำกว่า 0.50 ค่าถามข้อนั้นจะถูกตัดออกไป และปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับภาษาให้มีความชัดเจนเหมาะสมสามารถสื่อความได้ง่ายโดยผลดัชนีความสอดคล้องขององค์ประกอบรายชื่ออยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

2.4.1.5 นำร่างรูปแบบสังคัมภ์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์การพัฒนา ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ด้านปรัชญาและศาสนาเพื่อการพัฒนา และผู้รู้ (ปราชญ์ท้องถิ่น) จำนวน 7 คน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแบบใหม่ให้มีความเหมาะสม

2.4.1.6 ปรับปรุงร่างรูปแบบสังคัมภ์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.4.1.7 จัดทำร่างรูปแบบ (ต้นแบบ) สังคัมภ์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นฉบับจริงเพื่อนำไปทดลองใช้

แผนภูมิที่ 5 แสดงขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบสังคัมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.4.2 การตรวจสอบโดยการรับรองารูปแบบ สังคัมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสังคัมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวิธีดำเนินการดังนี้

2.4.2.1 นำเครื่องมือ (ต้นแบบ) ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขไปนำเสนอและใช้ประกอบการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ/ ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ (Connoisseurship) จำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์การพัฒนา ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ อาจารย์ผู้สอนด้านปรัชญาและศาสนา และผู้รู้ (ปราชญ์ท้องถิ่น) เพื่อพิจารณาตรวจสอบและรับรองรูปแบบ โดยการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ

2.4.2.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมของารูปแบบฯ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถาม เพื่อประเมินความเหมาะสมของารูปแบบ

2. สร้างแบบสอบถาม เพื่อประเมินความเหมาะสมของารูปแบบสังคัมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 72-74) โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ที่มีต่อรูปแบบสังคัมรุ่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการให้ความหมายดังนี้

- ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
- ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
- ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
- ระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

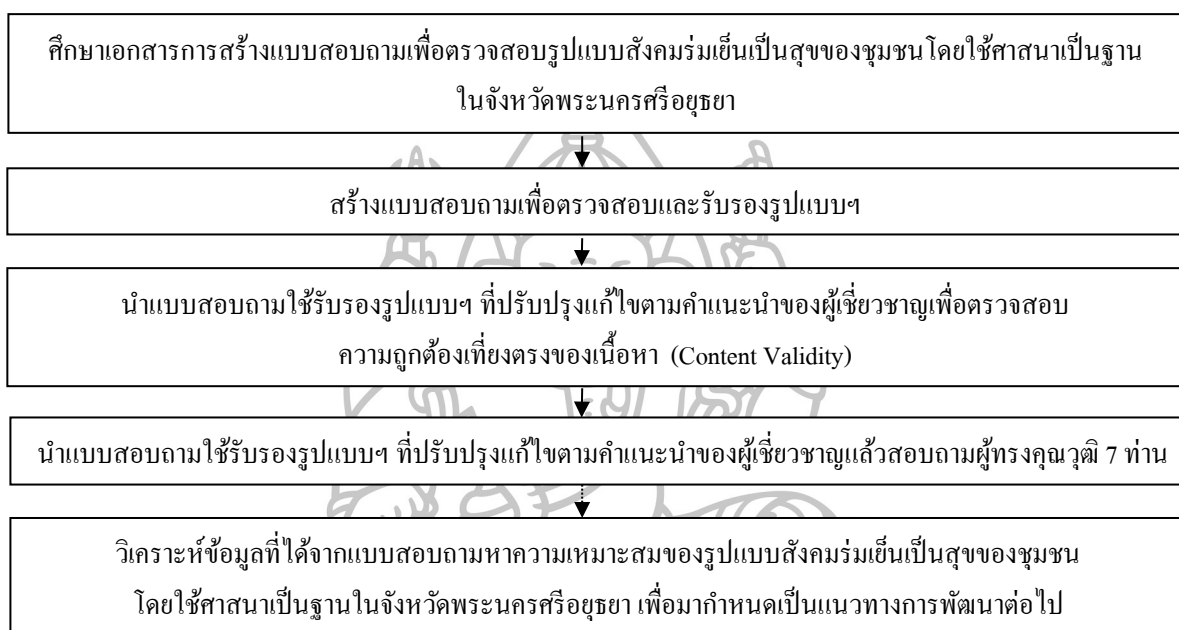
การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบสังคัมรุ่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่ออธิบายลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อร่างรูปแบบสังคัมรุ่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมาย โดยมีเกณฑ์ในการให้ความหมาย ดังนี้ (Best & Kahn , 2006 : 331)

ค่าเฉลี่ย	เกณฑ์การแปลความหมาย
4.50 - 5.00	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
2.50 - 3.49	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
1.00 - 1.49	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีต่อร่างรูปแบบสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นคำถามปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

แผนภูมิที่ 6 แสดงขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามเพื่อรับรอรูปแบบสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 8 สรุปขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D₁) เป็นการออกแบบและพัฒนาาร่างรูปแบบ
 สังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน (Design and Development: D and D)

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้
1. เพื่อพัฒนารูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	สังเคราะห์	เอกสาร	การสังเคราะห์เนื้อหา	ร่างรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
1.1 การวิเคราะห์รูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน	วิเคราะห์	วิเคราะห์	การวิเคราะห์เนื้อหา	ข้อมูลเป้าหมายและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน
1.2 ระบุเป้าหมายและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการวิจัย	สอบถาม	ผู้เชี่ยวชาญ	แบบประเมิน	ร่างรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานผ่านการตรวจสอบจาก
1.3 เพื่อหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Analysis)	ผู้เชี่ยวชาญ (จิตสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ)	7 คน	ความสอดคล้อง/ค่าดัชนีความสอดคล้อง	ผู้ทรงคุณวุฒิ
2. การตรวจสอบโดยการรับรองรูปแบบใช้การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่	สอบถามเพื่อประเมินรูปแบบ	ผู้เชี่ยวชาญ 7 คน	แบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การวิเคราะห์เนื้อหา	ร่างรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ผ่านการรับรอง

3. การวิจัยระยะที่ 3 (R₂: I: Implementation) การทดลองใช้รูปแบบสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 วัตถุประสงค์

เพื่อนำร่างรูปแบบสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้

นำร่างรูปแบบที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริงในพื้นที่สองชุมชนสำหรับการพัฒนาสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ประกอบด้วยกิจกรรมและขั้นตอนดังนี้

3.2 การจัดอบรมถ่ายทอดความรู้สังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม แบบประเมินผลหลังการอบรม รวมทั้งแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ และอุปกรณ์บันทึกภาพ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

2. แบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ

3. แบบประเมินผลการอบรม

แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานก่อนและหลังกิจกรรมการอบรม เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับรายละเอียดขององค์ประกอบรูปแบบสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ถ้าตอบถูกให้ข้อละ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดให้ข้อละ 0 คะแนน ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาแบบทดสอบ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน จากเอกสาร หนังสือ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดแบบทดสอบ ประเด็นที่ต้องการวัดและนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2. สร้างแบบทดสอบแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก (Multiple Choice) ให้ครอบคลุมและตรงตามเนื้อหา ความรู้ รูปแบบสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

3. นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้อง และนำไปปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 7 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้ววิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

5. นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วจัดทำเป็นฉบับร่างเพื่อนำไปทดลองใช้กับประชากรนอกกลุ่มพื้นที่เป้าหมายสองชุมชน จำนวน 20 คน จากนั้นวิเคราะห์ระดับความยาก (Difficulty: p) ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ (Discrimination: r) ด้วยสูตร (นรินทร์ สังข์รักษา, 2556: 275-276 และ บุญชม ศรีสะอาด, มปป.: 1-2)

สูตร p

$$(P_H = H / N_H) \quad (P_L = L / N_L)$$

$$p = (P_H + P_L) / 2$$

เมื่อ	p	แทน	ความยากของข้อสอบ
	k	แทน	ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ
	H	แทน	จำนวนคนที่ตอบถูกในกลุ่มสูงของแต่ละข้อ
	L	แทน	จำนวนคนที่ตอบถูกในกลุ่มต่ำของแต่ละข้อ
	P_H	แทน	สัดส่วนของคน que ตอบถูกในกลุ่มสูงของแต่ละข้อ
	P_L	แทน	สัดส่วนของคน que ตอบถูกในกลุ่มต่ำของแต่ละข้อ
	N_H	แทน	จำนวนคนทั้งหมดในกลุ่มสูง
	N_L	แทน	จำนวนคนทั้งหมดในกลุ่มต่ำ

การแปลความหมายของค่าความยากของข้อสอบ

p	แทน	0.81 - 1.00	เป็นข้อสอบที่ง่ายมาก
p	แทน	0.61 - 0.80	เป็นข้อสอบที่ค่อนข้างง่าย
p	แทน	0.41 - 0.60	เป็นข้อสอบที่ง่ายพอเหมาะ
p	แทน	0.20 - 0.40	เป็นข้อสอบที่ค่อนข้างยาก
p	แทน	0.00 - 0.19	เป็นข้อสอบที่มีความยากมาก

ค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.20 – 0.80

$$\text{สูตร } r = \frac{nH - nL}{NH(NL)}$$

เมื่อ nH และ nL คือ จำนวนผู้ที่ตอบถูกในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ
 NH และ NL คือ จำนวนผู้ที่ตอบถูกทั้งหมดในกลุ่มสูงหรือกลุ่มต่ำ
 (จำนวนต้องเท่ากัน)

ค่าอำนาจจำแนกที่ยอมรับได้อยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 1.00

6. นำแบบสอบถามฉบับร่างที่ผ่านการวิเคราะห์ระดับความยากและค่าอำนาจจำแนกมาปรับปรุง โดยตัดข้อคำถามที่ต่ำกว่าเกณฑ์ออก จากนั้นนำไปทดลองใช้กับประชากรนอกกลุ่มพื้นที่เป้าหมายสองชุมชน จำนวน 20 คน จากนั้นวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบด้วยวิธีของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน KR-20 (Kuder-Richarson) (นรินทร์ สังข์รักษา, 2556: 268-270)

$$\text{สูตร KR-20} \quad r_{tt} = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum pq}{s^2} \right)$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ
	k	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบทั้งฉบับ
	p	แทน	อัตราส่วนของผู้ตอบถูกในข้อนั้น
	q	แทน	อัตราส่วนของผู้ตอบผิดในแต่ละข้อ ($q = 1 - p$)
	s^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ
	\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนทั้งหมด

ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ 0.75

แบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ

เป็นแบบสังเกตขณะดำเนินกิจกรรมรูปแบบสังครมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน โดยผู้วิจัย และดำเนินการสร้างและพัฒนาแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องมือการประเมิน พฤติกรรมการปฏิบัติ การสังเกตปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มทางสังครม แล้วนำข้อมูลมาประมวลจัดทำเป็น เครื่องมือ

2. สร้างเครื่องมือสังเกตและแบบบันทึกพฤติกรรมการปฏิบัติรูปแบบสังครมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานตามกรอบแนวทางที่กำหนดภายใต้คำปรึกษาของ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3. นำแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์และพัฒนารายละเอียดเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม และนำไปปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของ อาจารย์ที่ปรึกษาและพัฒนารายละเอียด

แบบประเมินผลการอบรม

แบบประเมินผลการอบรมรูปแบบสังครมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนา เป็นฐาน เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และแบบคำถามปลายเปิด จำนวน 12 ข้อ มีช่วง การวัดแบ่งเป็น 5 ช่วง และกำหนดน้ำหนักคะแนนคือ นำคะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นมาแปล ความหมายโดยกำหนดไว้เป็นเกณฑ์ประเมินค่า ดังนี้ (Best & Kahn, 2006 : 331)

4.51-5.00 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินผลการอบรม
2. สร้างแบบประเมินผลการอบรมให้ครอบคลุมและตรงตามวัตถุประสงค์และโครงสร้างเนื้อหาของรูปแบบโดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
3. นำแบบประเมินผลการอบรมที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม และนำไปปรับปรุงแก้ไข
4. นำแบบประเมินผลการอบรมที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 7 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้ววิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.85 - 1.00
5. นำแบบประเมินผลการอบรมไปปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับข้อคำถามให้มีความชัดเจน สื่อความได้ง่าย ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.2.3 กลุ่มเป้าหมายในการอบรม

ผู้เข้ารับการอบรมประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังฆมรรณเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน สื่อชุมชน ตัวแทนสถาบันศาสนา นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ และสมาชิกชุมชนที่สนใจและสมัครใจเข้ารับการอบรมชุมชนละ 15 คน 2 ชุมชน รวม 30 คน

3.2.4 วิธีดำเนินการ

1. ประสานงานกับนายกเทศบาล นายกองกิจการบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนาในพื้นที่เป้าหมายสองชุมชน เพื่อชี้แจงและขอความอนุเคราะห์ในการจัดอบรมรูปแบบสังฆมรรณเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
2. กำหนดการจัดอบรมให้ความรู้ จำนวน 1 วัน ตามกรอบและวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังฆมรรณเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน 2 แห่งๆ ละ 15 คน รวม 30 คน
3. กำหนดหัวข้อการจัดอบรมให้ความรู้

4. จัดเตรียมเอกสาร กำหนดวันเวลา สถานที่ ผู้เข้าร่วมอบรม จัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสังครมร่เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน จัดอบรมที่ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนตำบลหัวรอ สำหรับชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และจัดอบรมที่ สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลลำเภาล่่ม สำหรับชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเภาล่่ม

1. ประสานงานสถานที่จัดอบรม อาหาร เครื่องดื่ม
2. จัดเตรียมเอกสาร การลงทะเบียนการอบรม
3. กำหนดตารางการอบรม ภาคเช้าเป็นทฤษฎี 3 ชั่วโมง

5. ประเมินผลการจัดอบรม ด้วยการใช้แบบทดสอบความรู้ทั้งก่อนและหลังการอบรม (Pre-test และ Post-test) และแบบประเมินผลการอบรม

3.2.5 การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบความรู้ทั้งก่อนและหลังการอบรม (Pre-test และ Post-test) และแบบประเมินผลการอบรม

3.2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถาม 2 ชุด ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ ก่อนและหลังการอบรม (Pre-test & Post-test) กำหนดเกณฑ์คะแนนก่อนและหลังการอบรม ดังนี้ (นรินทร์ สังข์รักษา, 2555 : 152)

คะแนนเฉลี่ย > 80%	หมายถึง	ความรู้ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 60-79%	หมายถึง	ความรู้ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย < 60%	หมายถึง	ความรู้ในระดับน้อย

การเปรียบเทียบคะแนนก่อนการอบรม (Pre-test) และหลังการอบรม (Post-test) ด้วยสถิติแบบไม่อิสระจากกัน (t-test แบบ dependent) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 การจัดเสวนากลุ่มย่อย สังครมร่เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายชุมชนร่วมกัน (Knowledge Vision) เกี่ยวกับสังครมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน จากนั้นวางแผนและร่วมกันค้นหาสถานะความรู้ของชุมชนโดยการหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน ขณะเดียวกันดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกิดขึ้นในลักษณะการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ (ภาคผนวก) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ

เป็นแบบสังเกตขณะดำเนินกิจกรรมสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานโดยผู้วิจัย และดำเนินการสร้างและพัฒนาแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องมือการสังเกตพฤติกรรมปฏิบัติ การสังเกตปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มในการร่วมกิจกรรม แล้วนำข้อมูลมาประมวลจัดทำเป็นเครื่องมือ

2. สร้างเครื่องมือสังเกตและแบบบันทึกการปฏิบัติสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานตามกรอบแนวทางที่กำหนดภายใต้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3. นำแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และพัฒนาการอำเภอเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม และนำไปปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและพัฒนาการอำเภอ

3.3.3 กลุ่มเป้าหมายในการเสวนากลุ่มย่อย

ผู้เข้าร่วมการเสวนากลุ่มย่อยประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน สื่อชุมชน ตัวแทนสถาบันศาสนา นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการและสมาชิกชุมชนที่สนใจและสมัครใจเข้าร่วมเสวนากลุ่มย่อยชุมชนละ 15 คน 2 ชุมชน รวม 30 คน (กลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มเดียวกันกับข้อ 3.2 รายชื่อในภาคผนวก หน้า 448-449)

3.3.4 วิธีดำเนินการ

1. ประสานงานกับผู้นำชุมชนและแกนนำในพื้นที่เป้าหมายสองชุมชน เพื่อชี้แจงและขอความอนุเคราะห์ในการจัดเสวนากลุ่มย่อยเรื่องสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

2. กำหนดการจัดเสวนากลุ่มย่อย จำนวน 1 วัน ตามกรอบและวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน 2 แห่งๆ ละ 15 คน รวม 30 คน

3. กำหนดกรอบประเด็นการเสวนากลุ่มย่อย (รายละเอียดในภาคผนวก)

4. จัดเตรียมเอกสาร กำหนดวันเวลา สถานที่ ผู้เข้าร่วมอบรม จัดเอกสารกรอบประเด็นการเสวนากลุ่มย่อย และเตรียมวิธีทัศนนำเสนอประกอบการเสวนากลุ่มย่อย เพื่อกระตุ้นและโน้มน้าวการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น จัดอบรมที่ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนตำบลหัวรอ สำหรับชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และจัดเสวนากลุ่มย่อยที่สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลสำเภาล่ม สำหรับชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาล่ม

1. ประสานงานสถานที่จัดอบรม อาหาร เครื่องดื่ม

2. จัดเตรียมเอกสาร การลงทะเบียนการอบรม

3. กำหนดตารางการเสวนากลุ่มย่อย ภาคเช้าเป็นทฤษฎี 3 ชั่วโมง

4. ประเมินการเสวนากลุ่มย่อย ด้วยการใช่แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการ

ปฏิบัติ

3.3.5 การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ

3.3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และพรรณนาความตามประเด็นที่กำหนด

3.4 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สัมคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดอุษรยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (Knowledge Sharing) โดยประยุกต์วิธีการจัดการความรู้ตามวงจรการจัดการความรู้ที่ Nonaka (1991:22) SECI Model แบ่งความรู้ออกเป็นสองลักษณะคือ หนึ่ง ความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) และสอง ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้ 1) การจัดเวทีเพื่อพบปะแลกเปลี่ยน (Socialization) แบ่งปันและสร้างความรู้ซ่อนเร้นจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรง 2) การสกัดความรู้จากบุคคล (Externalization) การสร้างและแบ่งปันความรู้จากสิ่งที่มี (ความรู้ซ่อนเร้น) และเผยแพร่ออกมาเป็นบันทึก (ความรู้ ชัดแจ้ง) 3) การรวบรวมหรือผนึกความรู้ (Combination) การรวบรวมความรู้ประเภทชัดแจ้งใหม่จากการบันทึกและสรุปเป็นรูปแบบใหม่ 4) การฝังหรือผนึกความรู้ (Internalization) เป็นการนำความรู้ชัดแจ้งไปฝึกปฏิบัติและประยุกต์เป็นกระบวนการหรือวิธีการใหม่ จนทำให้เกิดทักษะความชำนาญและกลายมาเป็นความรู้ซ่อนเร้นของตนเองในที่สุด เมื่อเกิดความรู้แล้วไปแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นต่อไปก็จะเกิดกระบวนการพบปะแลกเปลี่ยน (Socialization) คือ มีการแลกเปลี่ยนที่หมุนเวียนไปเรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุดโดยระหว่าง

การดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) คอยประสาน ช่วยเหลือ และเป็นผู้ร่วมบูรณาการความรู้ โดยร่วมวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประมวลสรุป (Share and Learn) เป็นองค์ความรู้ชุมชน (Knowledge Assets) พร้อมทั้งดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล/การมีปฏิสัมพันธ์และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นขณะดำเนินกิจกรรมสำหรับ ประเมินพฤติกรรมปฏิบัติในกิจกรรมด้วยแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติรูปแบบสังคมร่วมเย็น เป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน และเพื่อสะท้อนผลการใช้รูปแบบร่วมกันของผู้ร่วม กิจกรรมในลักษณะของการจัดการความรู้ในพื้นที่

3.4.1 เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติและแบบประเมินความพึงพอใจหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม พร้อมทั้งอุปกรณ์บันทึกภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูลกิจกรรม

3.4.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ

เป็นแบบสังเกตขณะดำเนินกิจกรรมรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน โดยผู้วิจัย และดำเนินการสร้างและพัฒนาแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องมือการประเมินพฤติกรรมปฏิบัติ การสังเกตปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มทางสังคม แล้วนำข้อมูลมาประมวลจัดทำเป็นเครื่องมือ

2. สร้างเครื่องมือสังเกตและแบบบันทึกการปฏิบัติสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานตามกรอบแนวทางที่กำหนดภายใต้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3. นำแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม และนำไปปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและพัฒนาการอำเภอ

แบบประเมินความพึงพอใจ

แบบประเมินความพึงพอใจรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และแบบคำถามปลายเปิด จำนวน 12 ข้อ มีช่วงการวัดแบ่งเป็น 5 ช่วง และกำหนดน้ำหนักคะแนนคือ นำคะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นมาแปลความหมายโดยกำหนดไว้เป็นเกณฑ์ประเมินค่า ดังนี้ (Best and Kahn, 2006 : 331)

- 4.51-5.00 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
 3.51-4.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
 2.51-3.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
 1.51-2.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
 1.00-1.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ
2. สร้างแบบประเมินความพึงพอใจให้ครอบคลุมและตรงตามองค์ประกอบ กระบวนการ และผลของการนำรูปแบบไปใช้ โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
3. นำแบบประเมินความพึงพอใจที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม และนำไปปรับปรุงแก้ไข
4. นำแบบประเมินความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 7 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้ววิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.85 – 1.00
5. นำแบบประเมินความพึงพอใจไปปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับข้อคำถามให้มีความชัดเจน สื่อความได้ง่าย ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.4.3 กลุ่มเป้าหมายในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน สื่อชุมชน ตัวแทนสถาบันศาสนา นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ และสมาชิกชุมชนที่สนใจและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนละ 15 คน 2 ชุมชน รวม 30 คน (กลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มเดียวกันกับข้อ 3.2 รายชื่อในภาคผนวก หน้า 448-449)

3.4.4 วิธีดำเนินการ

1. ประสานงานกับผู้นำชุมชนและแกนนำในพื้นที่เป้าหมายสองชุมชน เพื่อชี้แจงและขอความอนุเคราะห์ในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชนนักปฏิบัติสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

2. กำหนดการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 1 ครั้ง ตามกรอบและวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน 2 แห่งๆ ละ 15 คน รวม 30 คน

3. กำหนดกรอบประเด็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (รายละเอียดในภาคผนวก)

4. จัดเตรียมเอกสาร กำหนดวันเวลา สถานที่ ผู้เข้าร่วมอบรม จัดเอกสารกรอบประเด็นการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเตรียมวิทยุทัศน์นำเสนอก่อนเริ่มเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและพลังของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดเวทีที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ตำบลหัวรอ สำหรับชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชน วัดขุนแสน (หัวรอ) และจัดเวทีที่สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลท่าเสา สำหรับชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านท่าเสา

1. ประสานงานสถานที่จัดอบรม อาหาร เครื่องดื่ม

2. จัดเตรียมเอกสาร การลงทะเบียนการอบรม

3. กำหนดตารางการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ภาคเช้าเป็นทฤษฎี 3 ชั่วโมง

5. ประเมินการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยการใชแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ และหลังเสร็จสิ้นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยแบบประเมินความพึงพอใจ

3.4.5 การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ

3.4.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และพรรณนาความตามประเด็นที่กำหนด

2. วิเคราะห์ความพึงพอใจรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

3.5 การจัดประชุมนำเสนอ รูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานของสองชุมชนแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น และแนวทางปฏิบัติเพิ่มเติม

3.5.1 เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบประเมินผลการจัดประชุมนำเสนอ และอุปกรณ์บันทึกเสียง เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบประเมินผลการจัดประชุมนำเสนอ

เป็นแบบประเมินผลการจัดประชุมนำเสนอ รูปแบบสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และแบบคำถามปลายเปิด จำนวน 10 ข้อ มีช่วงการวัดแบ่งเป็น 5 ช่วง และกำหนดน้ำหนักคะแนนคือ นำคะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นมา แปลความหมายโดยกำหนดไว้เป็นเกณฑ์ประเมินค่า ดังนี้ (Best and Kahn, 2006 : 331)

- 4.51-5.00 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.51-4.50 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก
- 2.51-3.50 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง
- 1.51-2.50 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับน้อย
- 1.00-1.50 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินผลการจัดประชุมนำเสนอ
2. สร้างแบบประเมินผลการจัดประชุมนำเสนอให้ครอบคลุมและตรงตามองค์ประกอบ กระบวนการ และผลของการนำรูปแบบไปใช้ โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
3. นำแบบประเมินผลการจัดประชุมนำเสนอที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม และนำไปปรับปรุงแก้ไข
4. นำแบบประเมินผลการจัดประชุมนำเสนอที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 7 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้ววิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.85 – 1.00
5. นำแบบประเมินผลการจัดประชุมนำเสนอไปปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับข้อคำถามให้มีความชัดเจน สื่อความได้ง่าย ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.5.3 กลุ่มเป้าหมายในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผู้เข้าร่วมการประชุมนำเสนอประกอบด้วย ตัวแทนหัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอ นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ และตัวแทนสถาบันการศึกษา จำนวน 12 คน

3.5.4 วิธีดำเนินการ

1. ประสานงานกับพัฒนาการจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและพัฒนาการอำเภออำเภอพระนครศรีอยุธยา เพื่อชี้แจงและขอความอนุเคราะห์ในการจัดประชุมนำเสนอผลการดำเนินกิจกรรมสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในพื้นที่สองชุมชน ได้แก่ ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเกาลุ่ม

2. กำหนดการจัดประชุมนำเสนอ จำนวน 1 วัน ตามกรอบและวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่จำนวน 12 คน

3. ประมวลผลสรุปการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่สองชุมชน องค์กรความรู้ และข้อค้นพบ

4. จัดเตรียมเอกสาร กำหนดวันเวลา สถานที่ ผู้เข้าร่วมประชุม จัดเอกสารประมวลสรุปองค์ความรู้และข้อค้นพบ จัดประชุมนำเสนอที่ห้องประชุมศูนย์ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก ณ ที่ว่าการอำเภอพระนครศรีอยุธยา

1. ประสานงานสถานที่จัดอบรม อาหารว่าง เครื่องดื่ม

2. จัดเตรียมเอกสาร การลงทะเบียนการเข้าประชุม

3. กำหนดตารางการจัดประชุมนำเสนอ ภาคเช้า 2 ชั่วโมง

5. ประเมินการจัดประชุมนำเสนอ ด้วยการประเมินผลการจัดประชุมนำเสนอ

3.5.5 การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินผลการจัดประชุมนำเสนอ

3.5.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินผลการจัดประชุมนำเสนอ ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ตารางที่ 9 สรุปขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) เป็นการนำรูปแบบไปใช้ (Implementation: I)

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	ผลที่ได้
1.การจัดอบรมให้ความรู้รูปแบบสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	การวัดความรู้ก่อนและหลังอบรม	ผู้อบรมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 30 คน	แบบทดสอบความรู้	ได้อบรมให้ความรู้รูปแบบสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
2.การจัดการความรู้สังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานตามโมเดล SECI	จัดเสวนากลุ่มย่อย จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการประเมินพฤติกรรม การมีส่วนร่วมในกิจกรรม	ผู้อบรมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 30 คน	- การสังเกตและแบบบันทึกพฤติกรรมปฏิบัติ - การสนทนากลุ่มย่อย - การวิเคราะห์เนื้อหา	- ได้องค์ความรู้ชุมชน - ได้การปฏิบัติที่เป็นเลิศและการเทียบเคียงจากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
3.แนวทางการพัฒนาสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	จัดประชุมนำเสนอ	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 12 คน (ในพื้นที่ระดับจังหวัดและอำเภอ)	-การสนทนากลุ่ม -การวิเคราะห์เนื้อหา	ได้ทราบแนวทางข้อเสนอแนะการพัฒนาสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

4. การวิจัยระยะที่ 4 (D₂: Development E: Evaluate) การประเมินรูปแบบสังคัมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินความพึงพอใจรูปแบบสังคัมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อถอดบทเรียนสังคัมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การประเมินความพึงพอใจรูปแบบสังคัมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. กลุ่มเป้าหมายสำหรับการประเมินความพึงพอใจ

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้นำชุมชน นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ แกนนำชุมชน สื่อชุมชน ตัวแทนสถาบันศาสนา และสมาชิกในชุมชน ที่ผ่านกิจกรรมรูปแบบสังคัมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน จำนวน 30 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposeive Selection)

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ประสานกับนายกเทศบาลนคร นายกองค้การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนาในพื้นที่สองชุมชน เพื่อชี้แจงและขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบสังคัมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานกับผู้นำชุมชน นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ แกนนำชุมชน สื่อชุมชน ตัวแทนสถาบันศาสนา และสมาชิกในชุมชน ที่ผ่านกิจกรรมสังคัมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

2.2 ประชุมคณะทำงาน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบสังคัมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในสองชุมชน

3. เครื่องมือ

แบบประเมินความพึงพอใจรูปแบบสังคัมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และแบบคำถามปลายเปิด จำนวน 12 ข้อ มีช่วงการวัดแบ่งเป็น 5 ช่วง และกำหนดน้ำหนักคะแนนคือ นำคะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นมาแปลความหมายโดยกำหนดไว้เป็นเกณฑ์ประเมินค่า ดังนี้ (Best and Kahn, 2006 : 331)

4.51-5.00 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่สองชุมชนที่ผ่านกิจกรรมสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อคำถามปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

การถอดบทเรียนสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. ชุมชนเป้าหมาย

ชุมชนเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาล่ม ที่ผ่านการขับเคลื่อนกิจกรรมสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ทำการคัดเลือกชุมชนจากผลการศึกษานำร่อง (Pilot study)

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถอดบทเรียน

2.2 สร้างกรอบแนวทางการถอดบทเรียนสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้ครอบคลุมและตรงตามวัตถุประสงค์การศึกษา โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.3 นำกรอบแนวทางการถอดบทเรียนที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความครอบคลุมในแต่ละประเด็นบทเรียนและนำไปปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำกรอบแนวทางการถอดบทเรียนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 7 คน ตรวจสอบความเหมาะสมและความครอบคลุมในแต่ละประเด็นบทเรียน

2.5 นำกรอบแนวทางการถอดบทเรียนไปปรับปรุงแก้ไขในประเด็นบทเรียนให้มีความครอบคลุมและเหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3. เครื่องมือ

การจัดการอบรม การจัดเสวนากลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการประชุมนำเสนอ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม กรอบคำถามสำหรับการเสวนากลุ่มย่อยและการแลกเปลี่ยนรู้ แบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ การประยุกต์เทคนิคการจัดการความรู้ที่ให้มีคุณเอื้อ คุณอำนวย คุณกิจ และคุณลิขิต และกรอบแนวทางการถอดบทเรียนสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

4. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดการอบรม การจัดเสวนากลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการประชุมนำเสนอ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม กรอบคำถามสำหรับการเสวนากลุ่มย่อยและการแลกเปลี่ยนรู้ แบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ การบันทึกภาพ และกรอบแนวทางการถอดบทเรียนสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และพรรณนาความตามกรอบแนวทางการถอดบทเรียน

6. จัดทำเอกสารรายงานสรุปผลการดำเนินการวิจัยและพัฒนา โดยการถอดบทเรียนแบบหลังปฏิบัติการ (After Action Review: AAR) ข้อมูลเชิงคุณภาพของทั้งสองชุมชนตามกรอบแนวทางการถอดบทเรียนที่กำหนดพร้อมทั้งเทียบเคียงชุมชน และนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ได้แก่ ตัวแทนหัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอ นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ และตัวแทนสถาบันการศึกษา จำนวน 12 คน (ดังรายชื่อในภาคผนวก) เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น และแนวทางปฏิบัติเพิ่มเติม

ตารางที่ 10 สรุปรุ่นตอนที่ 4 (D₂: Development E: Evaluate) เป็นการประเมินรูปแบบ

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้
การประเมินรูปแบบ -เชิงปริมาณ	การใช้แบบสอบถาม สอบถามความพึงพอใจ	ผู้อบรมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 30 คน (สองชุมชน)	ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา	ได้ทราบความพึงพอใจของผู้อบรมที่มีต่อรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
การถอดบทเรียนในการวิจัย -เชิงคุณภาพ	ถอดบทเรียนสรุปความจากประเด็นและกิจกรรมเสวนากลุ่มย่อย และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน 12 คน	AAR การจัดการความรู้ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา/ประเด็น	ได้ทราบผลการถอดบทเรียนการวิจัย 2 ชุมชน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบสังคर्मเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการสังคर्मเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบสังคर्मเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบสังคर्मเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 4) เพื่อประเมินรูปแบบและถอดบทเรียนสังคर्मเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ นำเสนอผลการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน เพื่อตอบโจทย์การวิจัยตามวัตถุประสงค์ 4 ข้อดังกล่าว ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการวิจัย (Research: R₁) เป็นการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในการพัฒนาสังคर्मเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (Analysis: A)

ตอนที่ 2 ผลการออกแบบและพัฒนารูปแบบ เป็นการวิจัย (Development: D₁) เป็นการพัฒนารูปแบบสังคर्मเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (Design & Development: D & D)

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบ เป็นการวิจัย (Research: R₂) เป็นการใช้รูปแบบสังคर्मเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (Implementation: I)

ตอนที่ 4 ผลการประเมินผล เป็นการวิจัย (Development: D₂) เป็นการประเมินผลรูปแบบและถอดบทเรียนรูปแบบสังคर्मเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (Evaluation: E)

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การวิจัย (Research : R₁) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis : A)

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การศึกษานำร่อง การวิเคราะห์เอกสาร แผนยุทธศาสตร์การ พัฒนาประเทศ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด การวิเคราะห์สภาพการณ์และศักยภาพจังหวัด พระนครศรีอยุธยา และการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (SWOT) ผลการวิจัยพบว่า

1. การวิเคราะห์สภาพการณ์การพัฒนา

1.1 การวิเคราะห์สภาพการณ์และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

การพัฒนาประเทศให้ผู้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ตามวิสัยทัศน์การพัฒนา ประเทศของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559, 2555: 23-183) “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” จำเป็นต้องวิเคราะห์สภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศที่มีผลกระทบทั้งที่เป็น โอกาสและความเสี่ยงทั้งในระดับโลกและ ภายในประเทศ ซึ่งปัญหาการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือ ค่านิยมที่ดิ่งงามเสื่อมถอยและประเพณีดั้งเดิม ถูกบิดเบือน มีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้นและให้ความสำคัญกับศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ลดลง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดน้อยลง แก่งแย่ง เอาเปรียบ ขาดความสามัคคี ไม่เคารพสิทธิผู้อื่น และ ขาดการยึดถือผลประโยชน์ส่วนรวม ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยต้องเผชิญกระแส การเปลี่ยนแปลงที่ผันผวน ซับซ้อนและคาดการณ์ผลกระทบได้ยาก แม้ว่าในภาพรวมสังคมไทยมี ภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้นในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่เพียงพอรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็ง ขึ้นภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเสริมสร้างทุนที่มีอยู่ของประเทศให้เข้มแข็ง ทั้งทุน ทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งใช้ประโยชน์ อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมเพื่อเตรียมพร้อมให้ประเทศสามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจาก การเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

เหตุนี้การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จึงมีแนวความคิดที่ต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ฉบับที่ 9 และฉบับที่ 10 โดยยังคงยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา รวมทั้งสร้างสมดุลการพัฒนาในทุกมิติและขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปในทางสายกลาง มีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและใช้หลักความพอประมาณให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง มีการเตรียมระบบภูมิคุ้มกันด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ โดยการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาในด้านต่างๆ ด้วยความรอบคอบ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งการเสริมสร้างศีลธรรมและสำนึกในคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วยความเพียรอันจะเป็นภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

การกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จึงมุ่งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้นในมิติการพัฒนาด้านต่างๆ เพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยงที่สังคมไทยต้องเผชิญและเสริมรากฐานของประเทศด้านต่างๆ ให้เข้มแข็งควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืนโดยมีการสร้างภูมิคุ้มกันในประเด็นต่างๆ ที่สำคัญต่อไปนี้ 1) การพัฒนาคนและสังคมไทย มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนสู่สังคมที่มีคุณภาพสามารถจัดการความเสี่ยงและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ประกอบด้วย 1.1 การสร้างความเป็นธรรมในสังคม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทยสามารถเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานในการสร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคงสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้

ระบบบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส ยึดประโยชน์ส่วนรวม และเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในกระบวนการพัฒนาประเทศ 1.2 การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และมีจิตใจ ที่สำนึกในคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียร มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตควบคู่กับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคมและสถาบันทางสังคมให้เข้มแข็งและเอื้อต่อการพัฒนาคน 2) การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งโดยใช้ภูมิปัญญาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ ให้ความสำคัญกับการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีการเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ บนพื้นฐานการพึ่งพาซึ่งกันและกันและมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่ประกอบด้วย 2.1 การสร้างความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงานให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนเพื่อให้ภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตอาหารและพลังงานที่มีความมั่นคง โดยการเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการผลิตภาคเกษตร การสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขณะเดียวกันให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานชีวภาพทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ภาคเกษตรสามารถพึ่งตนเองได้และเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ได้อย่างมั่นคง 2.2 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาภายใต้ปัจจัยสนับสนุนที่เอื้ออำนวยและระบบการแข่งขันที่เป็นธรรม มุ่งปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสาขาบริการที่มีศักยภาพ พัฒนาภาคอุตสาหกรรมสู่อุตสาหกรรมฐานความรู้ เชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ ควบคู่ไปกับการปฏิรูปกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ และบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เป็นฐานเศรษฐกิจของประเทศที่เข้มแข็งและขยายตัวอย่างมีคุณภาพ 2.3 การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม มุ่งเชื่อมโยงมิติของการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศกับมิติของความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ บนพื้นฐานของการพึ่งพาซึ่งกันและกันและมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาความร่วมมือแบบหุ้นส่วนการพัฒนาที่ยั่งยืนและสร้างปฏิสัมพันธ์ในความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างสร้างสรรค์ เตรียมความพร้อมของประเทศในการ

เข้าสู่ประชาคมอาเซียน และเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีการพัฒนาภายในประเทศตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่นให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง 3) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มุ่งบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ ปรับกระบวนทัศน์การพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติเพื่อให้สังคมมีภูมิคุ้มกันสามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตให้คนในสังคมไทย

จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่างๆ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยใช้แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพร้อมทั้งขยายการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพ จาก 3 ทุน คือ ทุนสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขยายเป็น 6 ทุน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนทางวัฒนธรรม มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูล โดยเฉพาะการสร้างฐานทางปัญญาเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับผู้คนในสังคมให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ มีระบบเศรษฐกิจสีเขียวที่ใช้ความรู้และจุดแข็งของอัตลักษณ์ไทยไปปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานนวัตกรรมที่เข้มแข็งเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจในภูมิภาคอย่างรู้เท่าทัน สร้างความยั่งยืนของภาคเกษตรและความมั่นคงด้านอาหารพลังงาน รวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนควบคู่ไปกับการเสริมสร้างระบบธรรมาภิบาลและความสมานฉันท์ในทุกภาคส่วนและทุกระดับเพื่อเป็นฐานการพัฒนาประเทศที่สมดุลและมั่นคงมุ่งสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและเป็นธรรม

1.2 การวิเคราะห์สภาพการณ์และศักยภาพจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การพัฒนาจังหวัด ตามวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี พ.ศ. 2557-2560 (แผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี (พ.ศ. 2557 - 2560), 2557: 3-20) “อุทยานนครประวัติศาสตร์ นำเที่ยว นำอยู่ ก้าวสู่สากล” จำเป็นต้องวิเคราะห์สภาวะการณ์ที่มีผลต่อการพัฒนาจังหวัดทั้งที่เป็นปัญหาในระดับประเทศและปัญหาภายในจังหวัด ซึ่งปัญหาดังกล่าวคือ 1) ปัญหาภาคการเกษตร แม้ว่าจังหวัดจะได้ชื่อว่าเป็นเมืองอู่ข้าวอู่น้ำ แต่ปัญหาด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การเพิ่มปริมาณสินค้า การลดต้นทุนการผลิตเพื่อให้สามารถแข่งขันได้และการพัฒนาศักยภาพทางการตลาดของสินค้าเกษตรยังมีความจำเป็นที่ภาครัฐจะต้องเข้าไปสนับสนุนและช่วยเหลือด้านปัจจัยการผลิต เทคโนโลยี และวิชาการ 2) ปัญหาภาคการท่องเที่ยวและบริการ แม้ว่าจังหวัดจะได้ชื่อว่าเป็นเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและระดับโลก แต่ปัจจุบันผลกระทบจากการขยายตัวของเมืองทำให้การพัฒนาที่มีลักษณะสวนทางกับการอนุรักษ์โบราณสถานและสิ่งแวดล้อม เกิดปัญหาและอุปสรรคในความชัดเจนทางการบริหารซึ่งจังหวัดจำเป็นต้องมีการบูรณาการและประสานการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดความสอดคล้องเชื่อมโยงและสนับสนุนกันทั้งในด้านการพัฒนา ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟู และด้านการบริการให้เอื้อต่อการพัฒนา 3) ปัญหาด้านสังคม ผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตของผู้นคนที่เดิมเคยเป็นสังคมชนบท เปลี่ยนไปเป็นการใช้ชีวิตแบบสังคมเมืองรับเอาอารยธรรมต่างชาตินำมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันมากขึ้น ค่านิยมในสังคมเปลี่ยนไปจากเดิมก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมามากมายทั้งปัญหาด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิต ปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน ปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติด และปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 4) ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงจึงประสบกับปัญหาน้ำท่วมขัง ดิ่งพังทลาย สร้างความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและทรัพย์สินของประชาชน รวมถึงสาธารณภัยอื่นๆ เช่น ภัยแล้ง น้ำเสีย และปัญหาขยะมูลฝอย

เหตุนี้การพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามแผนพัฒนาฯ 4 ปี (พ.ศ.2557-2560) จึงได้กำหนดเป้าประสงค์รวม กล่าวคือ 1) เป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่น่าท่องเที่ยวระดับสากล 2) ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และ 3) ภาคการผลิต ภาคการค้า และการบริการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดใน 3 ประเด็น ได้แก่ หนึ่ง พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบริการสู่มาตรฐานสากล โดยมีเป้าประสงค์เพื่อเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ด้วยการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ งานประเพณี และการประชุมสัมพันธเชิงรุกด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ

ด้านการเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางและเที่ยวชม แหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากล สอง พัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ โดยมีเป้าประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้วยการสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เสี่ยงและได้รับผลกระทบ เพิ่มขีดความสามารถของเครือข่ายทุกภาคส่วนในการจัดการสถานการณ์วิกฤต และเพิ่มประสิทธิภาพพลไต่ทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหาสังคม สาม พัฒนา ภาคการผลิต ภาคการค้า และบริการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าประสงค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสถานประกอบการในจังหวัดด้วยการส่งเสริมอุตสาหกรรมสีเขียว ส่งเสริมเกษตรปลอดภัย และยกระดับคุณภาพสินค้าและบริการของชุมชนและสถานประกอบการให้ได้มาตรฐานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

เห็นได้ว่าการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดในระยะแผนพัฒนา 4 ปี (พ.ศ.2557-2560) ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาข้างต้น มุ่งสร้างความเข้มแข็งจากภายในเพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยงที่สังคมต้องเผชิญและเสริมรากฐานของจังหวัดด้านต่างๆ ให้มีภูมิคุ้มกันควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ประกอบกับผลของการพัฒนาจังหวัดที่ผ่านมาเน้นด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมีอัตราสูงขึ้น โดยในปี 2553 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product: GPP) วิธี Top Down แบบปริมาณลูกโซ่ เป็นอันดับที่ 3 ของประเทศ มีมูลค่า 479,601 ล้านบาท รองจากจังหวัดระยอง สมุทรสาคร รายได้เฉลี่ย (GPP Per capita (Baht)) 620,773 บาท/คน/ปี (แผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2557: 6) อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในปี 2553 เพิ่มขึ้นร้อยละ 22.4 โดยสาขาการผลิตที่สำคัญของจังหวัดคือ สาขาอุตสาหกรรม รองลงมาสาขาอสังหาริมทรัพย์ และสาขาการค้าส่งและค้าปลีก แต่จากรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีดังกล่าวเป็นรายได้หลักที่มาจากภาคอุตสาหกรรมและมีได้กระจายหรือตกลงสู่ประชาชนในพื้นที่ของจังหวัดอย่างแท้จริง อาชีพหลักที่สร้างรายได้ให้กับประชาชนยังคงอยู่ในภาคการเกษตร การค้าบริการ และการท่องเที่ยว ประเด็นเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้หยิบยกและนำมาประกอบการพิจารณาในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด 4 ปี เพื่อให้การดำเนินการด้านต่างๆ เกิดความสมดุลและยั่งยืน

1.3 การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (SWOT Analysis)

จุดแข็ง

1. เป็นเมืองราชธานีเก่า ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก มีโบราณสถาน มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
2. แหล่งที่ตั้งอยู่ใกล้เมืองหลวง มีระบบการคมนาคมที่มีประสิทธิภาพทั้งทางบกและทางน้ำสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยว พร้อมทั้งเอื้อสำหรับการขยายโรงงานอุตสาหกรรมจากเมืองหลวง และการตั้งคลังสินค้าอุตสาหกรรม สินค้าเกษตร และสินค้าการค้าส่งและค้าปลีกทั่วไป
3. พื้นที่มีสภาพดินที่อุดมสมบูรณ์และมีระบบชลประทานเหมาะสมสำหรับการทำการเกษตร การผลิต และการบริโภคเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การเป็นสังคมคาร์บอนต่ำ
4. มีชุมชนที่มีรากเหง้าทางเชื้อชาติ (ไทย ฮอลันดา จีน ญี่ปุ่น โปรตุเกส รัสเซีย เปอร์เซีย ศรีลังกา) และระบบครอบครัวเข้มเพาะจิตสำนึกและอัตลักษณ์ความเป็นไทย ที่แม้มีความแตกต่างกันแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข และสามารถเป็นเครือข่ายช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีทั้งภายในและระหว่างประเทศ
5. สถาบันทางศาสนา ทั้งศาสนาพุทธ อิสลาม และคริสต์ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้คนให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณภาพ และเสริมสร้างความร่วมมือเป็นสุขร่วมกันในสังคม

จุดอ่อน

1. น้ำท่วม ภัยแล้ง การใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ไม่คุ้มค่า และปริมาณของเสียที่เพิ่มขึ้นนำไปสู่ความเสี่ยงต่อการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ รวมไปถึงปัญหากระแสน้ำกัดเซาะตลิ่งทำให้ตลิ่งพัง แม่น้ำลำคลองตื้นเขิน ดินทรุดตัว ก่อให้เกิดความเสียหายแก่โบราณสถานและบ้านเรือน
2. ขาดการวางผังเมืองที่เป็นระบบและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะในบริเวณรอบพื้นที่อุตสาหกรรม ทำให้ไม่สามารถจัดหาบริการสาธารณสุขปโภคและสาธารณสุขการรองรับการขยายตัวของชุมชนเมืองและภาคอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

3. ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากร แม้ว่ารายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีค่อนข้างสูง (620,773 บาท/คน/ปี สถิติปี 2553) แต่รายได้ส่วนใหญ่มาจากภาคอุตสาหกรรมและมีได้กระจายหรือตกลงสู่ประชาชนในพื้นที่ของจังหวัดอย่างแท้จริง ภาคเกษตรยังมีรายได้น้อยและประสบความยากจนและมีปัญหาหนี้สิน

4. วิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงค่านิยม ประเพณีที่ดีงามถดถอยและถูกบิดเบือน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้สังคมมีความเป็นวัตถุนิยม การช่วยเหลือเกื้อกูล ความมีน้ำใจต่อกันลดน้อยลง และเอารัดเอาเปรียบ

5. ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและแนวโน้มปัญหาสังคมรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และปัญหาอาชญากรรม

6. ปัญหาประชากรแฝง ที่เดินทางมาศึกษาเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และอาชีพรับจ้างอื่นๆ จำนวนมาก โดยประชากรแฝงเหล่านี้ได้ใช้ทรัพยากรร่วมกับคนในพื้นที่ ก่อให้เกิดปัญหาทั้งด้านกายภาพและด้านสังคม

โอกาส

1. การพัฒนาภาคการเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์ และอุตสาหกรรมอาหารปลอดภัย ตามแนวโน้มความต้องการของตลาดภายในและตลาดโลก สามารถเป็นฐานสร้างรายได้หลักและความมั่นคงด้านอาหารระดับจังหวัด ช่วยลดปัญหาความยากจน สร้างโอกาส สร้างงาน

2. สร้างเสริมรายได้จากท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น จากแนวโน้มการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้สังคมวัฒนธรรมที่หลากหลาย

3. การขยายตัวของเมืองและการขยายการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ มีแนวโน้มสูงขึ้นจากเหตุผลด้านสภาพที่ตั้งที่อยู่ใกล้เมืองหลวงและจากการได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนของประเทศเป็นเจ้าภาพจัดงาน World Expo 2020

4. การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการรายย่อยทั้งภาคอุตสาหกรรมและภาคการเกษตรให้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการเชิงธุรกิจและสามารถแข่งขันได้ดีขึ้นในตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ระดับชาติและระดับจังหวัด

5. พัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เป็นกลไกที่มีความสามารถและมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการตนเอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศาสนา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นพลังหลักในการพัฒนาจากฐานรากในระดับจังหวัดให้มีความมั่นคงยั่งยืน

อุปสรรค

1. มีความซ้ำซ้อนด้านการบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก จากองค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ระหว่างหน่วยงานส่วนกลางคือ กรมศิลปากร และหน่วยงานส่วนภูมิภาค คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร และองค์การบริหารส่วนตำบล ยังผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานและชุมชนในพื้นที่ และโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เสียหาย ถูกทำลาย สูญหาย และภูมิทัศน์โดยรอบเกิดทัศนอุจาด (สุนีย์ ทองจันทร์และคณะ, 2556: บทคัดย่อ)

2. การบังคับใช้กฎหมายของชุมชนท้องถิ่นขาดประสิทธิภาพ

2.1 บางพื้นที่ของจังหวัดมีการทิ้งขยะอย่างไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ก่อให้เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่และชุมชนใกล้เคียง

2.2 มีการปลูกสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยรุกล้ำพื้นที่สาธารณะทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความขัดแย้งของชุมชน

2.3 ร้านค้าชุมชนในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว ตั้งอยู่อย่างไม่เป็นระเบียบและมีการรุกล้ำเข้าไปในสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่เหมาะสมก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของสถานที่และเกิดภาพลักษณ์ที่ไม่เหมาะสมต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก

3. การสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนเกษตรกรรุ่นใหม่และแรงงานที่มีคุณภาพกลับคืนสู่อาชีพเกษตรกรรม รวมถึงการพัฒนาสถาบันการเกษตรและวิสาหกิจชุมชนให้เป็นกลไกสนับสนุนการสร้างเสริมความเข้มแข็งแก่เกษตรกรรายย่อยเพื่อการพึ่งตนเอง และส่งเสริมการรวมตัวรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือสมาชิกภายในกลุ่ม

4. ขาดความชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการเตรียมความพร้อมรองรับภัยพิบัติทางธรรมชาติและการจัดลำดับพื้นที่เสี่ยงภัยในระดับนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด รวมถึงการพัฒนาระบบงานอาสาสมัครของจังหวัดให้มีมาตรฐานสากล และสนับสนุนภาคเอกชน สถานประกอบการ โรงเรียน และท้องถิ่นให้มีการเตรียมความพร้อมและจัดทำแผนรองรับภัยพิบัติ

1.4 การศึกษานำร่อง (Pilot Study) บริบทภาพรวมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยวิธีการเชิงคุณภาพในลักษณะการวิเคราะห์งานวิจัย แผน/ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด และเอกสารที่เกี่ยวข้องร่วมกับการสัมภาษณ์แบบบอลหิมะ (Snowball Technique) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 คัมภีร์สังคัมรุ่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (2557)
(ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษานำร่องเพื่อกำหนดเค้าร่างพื้นที่เป้าหมายสองชุมชน)

ดัชนี	ตัวชี้วัด	ปัจจัยสนับสนุน
1. การศึกษา	1. มีการพัฒนาด้านจิตใจสมาชิกในชุมชนตามหลักความศรัทธา/ ความเชื่อทางศาสนาที่ตนนับถือ 2. มีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สมาชิกในชุมชนทั้งความรู้ทาง โลกและทางธรรมผ่านการศึกษาตลอดชีวิต 3. มีสถาบัน/ศูนย์การศึกษาชุมชนและผู้รับผิดชอบชัดเจน	
2. สังคม	4. ความรักความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน 5. ความร่วมมือแบ่งปันช่วยเหลือกันในชุมชน 6. สมาชิกในชุมชนมีจิตสำนึกต่อชุมชนส่วนรวม 7. ชุมชนมีความสงบปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 8. มีการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ที่ทำคุณความดีแก่ชุมชน 9. มีกระบวนการตัดสินข้อพิพาทชุมชน (ยุติธรรมชุมชน)	1. ผู้นำ/แกนนำ/ภาวะผู้นำ 2. กระบวนการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ ภายในชุมชนที่สอดคล้อง ทุนสังคม/วัฒนธรรม อย่างเป็นระบบและ ต่อเนื่อง
3. วัฒนธรรมและ ศาสนา	10. มีผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยม และประเพณีที่ดีงาม 11. ศาสนสถานเป็นศูนย์กลางอบรมถ่ายทอดความรู้ หลักธรรม และคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม ในชุมชน	ทุนสังคม/ วัฒนธรรม - ทรัพยากรชุมชน - ภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. เศรษฐกิจ	12. สมาชิกในชุมชนประกอบอาชีพสุจริต 13. การมีรายได้เพียงพอและมีการออม 14. การมีกองทุนสวัสดิการชุมชน 15. การมีกิจกรรมส่งเสริมทักษะการประกอบอาชีพ	- ประเพณี วัฒนธรรม - ภูมิสังคม/ภูมิธรรม (การปฏิบัติตนตาม หลักศรัทธา/ความเชื่อ ทางศาสนา)
5. การเมือง	16. การมีสิทธิแสดงความคิดเห็นทางการเมือง 17. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในชุมชน 18. การมีระบบการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจผู้นำท้องถิ่น	
6. สาธารณสุข	19. การมีศูนย์บริการสาธารณสุขชุมชนและบุคลากร 20. การมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจในชุมชน 21. การไม่มีโรคระบาดหรือโรคติดต่อรุนแรงในชุมชน	
7. ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมชุมชน	22. การมีกฎระเบียบ ข้อบังคับภายในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการ และการปฏิบัติการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน	

1.5 การศึกษาบริบทพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นที่ศึกษา

1. ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ)

ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) อยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเทศบาลนครขนาดใหญ่ครอบคลุมพื้นที่ 10 ตำบล ในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ตำบลประตู่ชัย ตำบลหอรัตนไชย ตำบลท่าवासูกกรี ตำบลหัวรอ ตำบลหันตรา ตำบลกระมัง ตำบลบ้านเกาะ ตำบลคลองสระบัว ตำบลคลองสวนพลู และตำบลเกาะเรียน

พื้นที่ส่วนใหญ่ของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา มีสภาพเป็นเกาะและเคยเป็นที่ตั้งของเมืองหลวงเก่า มีแม่น้ำไหลผ่าน 3 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี เมื่อครั้งก่อสร้างกรุงศรีอยุธยา ได้มีการขุดคูเชื่อมจากหัวรอไปบรรจบแม่น้ำบางกจะที่บริเวณป้อมเพชร ทำให้ที่ตั้งของตัวเมืองและเทศบาลมีสภาพเป็นเกาะมีแม่น้ำล้อมรอบ มีโรงเรียนในสังกัด 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาลวัดเจียน โรงเรียนชุมชนป้อมเพชร โรงเรียนเทศบาลวัดตองปุ โบราณคดีตร โรงเรียนเทศบาลสรรพสามิตบำรุง โรงเรียนเทศบาลวัดศาลาปูน โรงเรียนเทศบาลวัดรัตนชัย โรงเรียนเทศบาลวัดแม่นางปลื้ม และโรงเรียนเทศบาลวัดป่าโค มีศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนตำบล 1 แห่ง มีศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาลนคร 2 แห่ง ศูนย์แพทย์ชุมชนเทศบาล 4 แห่ง มีการจัดตั้งชุมชน 64 ชุมชน มีประชากร 54,415 คน เป็นชาย 26,421 คน เป็นหญิง 27,994 คน โดยชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) เป็นชุมชนจัดตั้งลำดับที่ 16 ในพื้นที่ตำบลหัวรอ (เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา, 2554) มีโบราณสถานที่สำคัญเป็นทุนชุมชนคือ วัดขุนแสน ปัจจุบันเป็นวัดร้างที่กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 58 ตอนที่ 16 วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2548 (วิสุทธิ ภิภู โยธาวิชกะ, 2556)

ลักษณะพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นการรวมตัวของผู้นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม และบางส่วนเป็นผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ มีวัด ศาลเจ้า และมัสยิด กระจายอยู่ภายในชุมชน และพื้นที่ชุมชนใกล้เคียงเป็นที่ตั้งของคริสจักรอยุธยาแบ็บติส (นิกายโปรเตสแตนต์) ผู้นับถือศาสนาจำนวนมากประกอบอาชีพค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว และรับจ้าง เนื่องจากสถานที่ตั้งชุมชนโดยรอบมีระบบการคมนาคมที่สะดวกสายทั้งทางบกและทางน้ำ ประกอบกับอยู่ใกล้กับหน่วยงานภาครัฐหลายแห่ง ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัยเทคนิค สำนักงานที่ดิน ที่ทำการไปรษณีย์ ศาลแขวง ธนาคาร องค์การโทรศัพท์ สำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมือง และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ทำให้เกิดการรวมตัวเป็นชุมชนการค้าขายที่สำคัญของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเภาลุ่ม

ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเภาลุ่ม อยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลลำเภาลุ่ม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านโปตุเกส หมู่ 2 บ้านดิน หมู่ 3 บ้านคานเรือ หมู่ 4 บ้านบางกะจะ หมู่ 5 บ้านลำเภาลุ่ม หมู่ 6 บ้านคลองคูจาม หมู่ 7 บ้านคลองคูจาม หมู่ 8 บ้านพุทไธสวรรย์ หมู่ 9 บ้านดงตาล หมู่ 11 บ้านฉนวน และหมู่ 11 บ้านฉนวน

พื้นที่ส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบลลำเภาลุ่ม มีสภาพเป็นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำธรรมชาติ คือ แม่น้ำเจ้าพระยา ไหลเป็นแนวแบ่งเขตระหว่างตำบลลำเภาลุ่มกับเขตเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 2 แห่ง และมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง มีวัด 4 แห่ง มัสยิด 5 แห่ง และโบสถ์ 1 แห่ง มีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนตำบล 1 แห่ง มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 1 แห่ง มีประชากรทั้งสิ้น 6,615 คน เป็นชาย 3,160 คน หญิง 3,455 คน และบ้านลำเภาลุ่มเป็นหมู่ 5 (องค์การบริหารส่วนตำบลลำเภาลุ่ม อ้างจากสำนักงานทะเบียนอำเภอพระนครศรีอยุธยา, 2555) มีแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางด้านชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ และศาสนา ซึ่งถือเป็นทุนชุมชนที่สำคัญ 10 แห่ง ได้แก่ หมู่บ้านโปตุเกส (โบราณสถานสำคัญ 3 แห่ง ได้แก่ ซานเปาโล ซานโดมิงโก และซานเปร์โตร) หมู่บ้านรัสเซีย วัดนักบุญยอแซฟ (นิกายคาทอลิก) วัดพุทไธสวรรย์ วัดพญูเชิง วัดบางกะจะ วัดขุนพรหม วัดนางกุย มัสยิดอิสลามวัฒนา และคลองคูจาม (ตลาดและท่าเก็บภาษีที่สำคัญในสมัยกรุงศรีอยุธยา) (องค์การบริหารส่วนตำบลลำเภาลุ่ม, 2556) ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของผู้คนนิยมการตั้งบ้านเรือนอยู่สองชายฝั่งคลองและริมถนน ตั้งบ้านเรือนชิดกัน มีการกระจายบ้านเรือนเป็นกลุ่มตามแนวยาวของถนน มีการรวมตัวของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ เดินซัดมีโบสถ์ วัด และมัสยิด กระจายอยู่ภายในชุมชน ผู้คนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่แบ่งแยกวัฒนธรรมและศาสนา อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และบ้านลำเภาลุ่ม หมู่ 5 มีการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มและกองทุนพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเอง ได้แก่ กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กลุ่มสตรีอาสาพัฒนาตำบล กลุ่มอาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน (อพปร.) ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) เป็นต้น ผู้คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจครัวเรือน (เรือไม้จำลอง ขนมไทย น้ำตาลสด) รับจ้าง และเกษตรกรรม

3. การจำแนกชุมชนท้องถิ่นเขตเมืองและชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท

ลักษณะของชุมชนท้องถิ่นเขตเมืองและชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท ผู้วิจัยยึดการแบ่งตามลักษณะการปกครองโดยแบ่งเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสองกลุ่มใหญ่ ได้แก่ 1) ท้องถิ่นเทศบาล และ 2) ท้องที่ตำบล และถือเขตเทศบาลเป็นเขตเมือง (อัจฉรา สโรบล, 2551)

ท้องถิ่นเทศบาล สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มย่อย คือ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล ซึ่งหนึ่งในเกณฑ์การจำแนกเทศบาลทั้งสามลักษณะนั้นคือ จำนวนประชากรในแต่ละท้องถิ่น อาทิเช่น เทศบาลนครต้องมีประชากรในชุมชนท้องถิ่นไม่น้อยกว่า 50,000 คน เทศบาลเมืองต้องมีประชากรในชุมชนท้องถิ่นไม่น้อยกว่า 10,000 คน เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546) ซึ่ง อัจฉรา สโรบล (2551) และปกรณ์ ต้นสกุล (2554: 21) อธิบายเกณฑ์เพิ่มเติมการกำหนดความเป็นชุมชนเมืองที่สอดคล้องกัน ได้แก่ บริบททางสังคม สภาพแวดล้อมทางวัตถุที่ทันสมัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ มีระบบการคมนาคมขนส่ง มีการสื่อสารและบริการต่างๆ มีอาคารบ้านเรือนหนาแน่น ประชากรอยู่นอกภาคการเกษตรส่วนใหญ่เป็นงานบริการ ความชำนาญพิเศษ ความสามารถส่วนบุคคล ความเป็นปัจเจกสูง และนิยมใช้การควบคุมทางสังคมแบบเป็นทางการคือใช้กฎหมาย โดยผลการศึกษาข้างต้นทำให้สามารถกำหนดร่างชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง คือ ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) ภายในพื้นที่ปกครองของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ท้องที่ตำบล คือ ลักษณะการปกครองท้องถิ่นนอกเขตหน่วยการบริหารส่วนท้องถิ่น (กรุงเทพ เทศบาล และพัทยา) ที่ยึดเกณฑ์ข้อหนึ่งสอดคล้องกับท้องถิ่นเทศบาลคือ การพิจารณาจำนวนประชากร หากท้องที่ใด (สภาตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบล) มีจำนวนประชากรไม่ถึง 2,000 คน ท้องที่นั้นอาจควบรวมกับองค์การบริหารส่วนตำบลอื่นหรือหน่วยการบริหารส่วนท้องถิ่นอื่นในเขตอำเภอเดียวกัน (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546) ซึ่ง อัจฉรา สโรบล (2551) และปกรณ์ ต้นสกุล (2554: 21) อธิบายเกณฑ์เพิ่มเติมการกำหนดความเป็นชุมชนชนบทในลักษณะสอดคล้องกัน ได้แก่ บริบททางสังคมมีความเจริญทางวัตถุน้อย ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในภาคการเกษตร เป็นชุมชนขนาดเล็กที่มีลักษณะการตั้งบ้านเรือนแบบเป็นกลุ่มแบบกระจาย และแบบเป็นแนวยาว มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี มีความสนิทสนมเอื้อเฟื้อ จริงใจ และมีกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน โดยผลการศึกษาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดเค้าร่างท้องที่ตำบลตามลักษณะของเกณฑ์ดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยนิยามว่าชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท คือ บ้านลำเภาลุ่ม ภายในพื้นที่ปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลลำเภาลุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ที่ได้รับกลับคืนจากกลุ่มตัวอย่าง 16 อำเภอ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 โดยผลการวิจัยนำเสนอ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

			(n = 400)
	ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	133	33.25
	หญิง	267	66.75
อายุ	20-39 ปี	67	16.75
	40-49 ปี	104	26.00
	50-59 ปี	198	49.50
	60 ปีขึ้นไป	31	7.75
สถานภาพ	โสด	118	29.50
	สมรส	216	54.00
	หย่าร้าง	29	7.25
	หม้าย	17	4.25
	แยกกันอยู่	20	5.00

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
(ต่อ)

(n = 400)

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
ศาสนา		
พุทธ	345	86.25
คริสต์	17	4.25
อิสลาม	38	9.50
การศึกษา		
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	75	18.75
มัธยมศึกษาตอนต้น/เทียบเท่า	69	17.25
มัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า	178	44.50
อนุปริญญา/เทียบเท่า	41	10.25
ปริญญาตรี	37	9.25
อาชีพ		
นักศึกษา	54	13.5
รับราชการ	17	4.25
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	5	1.25
พนักงานบริษัทเอกชน	86	21.50
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	82	20.50
เกษตรกรกรรม	65	16.25
รับจ้าง	79	19.75
อื่นๆ เช่น แม่บ้าน	12	3.00
ประสบการณ์ทำงาน		
ไม่มีประสบการณ์ทำงาน	51	12.75
1-5 ปี	73	18.25
6-10 ปี	50	12.50
11-15 ปี	74	18.50

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
(ต่อ)

(n = 400)

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
16-20 ปี	77	19.25
20 ปีขึ้นไป	75	18.75
การประกอบศาสนากิจและพิธีกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ		
ทุกวัน	123	30.75
ทุกวันสำคัญทางศาสนา	186	46.50
นานครั้ง	91	22.75

จากตารางที่ 12 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน แสดงข้อมูล ดังนี้

ด้านเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายโดยมีเพศหญิง จำนวน 267 คน คิดเป็นร้อยละ 66.75 และเพศชาย จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 33.25

ด้านอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 50-59 ปี จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 49.50 รองลงมาคือมีอายุระหว่าง 40-49 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 และมีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.75

ด้านสถานภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสจำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 รองลงมาคือสถานภาพโสด จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.50 และมีสถานภาพหม้าย จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.75

ด้านศาสนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 345 คน คิดเป็นร้อยละ 86.25 รองลงมาคือศาสนาอิสลาม จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.50 และนับถือศาสนาคริสต์ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.25

ด้านการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 44.50 รองลงมาได้มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 และมีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.25

ด้านอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 21.50 รองลงมาประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว 82 คน คิดเป็นร้อยละ 20.50 และประกอบอาชีพรัฐวิสาหกิจ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.25 น้อยที่สุด

ด้านประสบการณ์ทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน 16-20 ปี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 19.25 รองลงมาไม่มีประสบการณ์ทำงาน 20 ปีขึ้นไป จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 และมีประสบการณ์ทำงาน 6-10 ปี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50

ด้านการประกอบศาสนกิจและพิธีกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบศาสนกิจและพิธีกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือทุกวันสำคัญทางศาสนาจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 46.50 รองลงมาประกอบศาสนกิจและพิธีกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือทุกวันจำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 30.75 และประกอบศาสนกิจและพิธีกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือนานครั้ง จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 22.75

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลผล และลำดับที่ของระดับความคิดเห็นภาพรวมเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันสังคมเริ่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยาภาพรวม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น (n = 400)			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
1. ด้านการศึกษา	3.54	0.82	มาก	5
2. ด้านสังคม	3.66	0.74	มาก	3
3. ด้านวัฒนธรรมและศาสนา	3.72	0.72	มาก	1
4. ด้านเศรษฐกิจ	3.56	0.78	มาก	4
5. ด้านการเมือง	3.50	0.80	ปานกลาง	6
6. ด้านสาธารณสุข	3.71	0.80	มาก	2
7. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.46	0.89	ปานกลาง	7
รวม	3.59	0.71	มาก	

จากตารางที่ 13 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$, S.D.= 0.71) และเมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า ด้านวัฒนธรรมและศาสนาอยู่ในลำดับที่หนึ่งระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, S.D.= 0.72) รองลงมาคือ ด้านสาธารณสุขอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.80) และด้านต่ำสุดคือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$, S.D.= 0.89) ตามลำดับ

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลผล และลำดับที่ของระดับความคิดเห็นในแต่ละด้านเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
(n = 400)				
ด้านการศึกษา				
1. ชุมชนมีสถานศึกษา/ศูนย์บริการการศึกษา/ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและบุคลากรทางการศึกษา	3.66	0.95	มาก	1
2. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษาหรือการเรียนรู้ของชุมชน	3.47	0.95	ปานกลาง	4
3. องค์กร/สถาบันศาสนาภายในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสมาชิกชุมชน	3.44	0.97	ปานกลาง	5
4. ผู้มีหน้าที่ทางการศึกษาในชุมชน เช่น ครู บุคลากรทางการศึกษา/นักวิชาการศึกษามีบทบาทพัฒนาการจัดการความรู้คู่คุณธรรมผ่านระบบการศึกษาหรือสื่อชุมชน	3.48	0.99	ปานกลาง	3
5. กิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ภายในชุมชนสอดคล้องค่านิยม คุณธรรม ศีลธรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีงาม	3.62	0.97	มาก	2
รวม	3.54	0.82	มาก	

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลผล และลำดับที่ของระดับความคิดเห็นในแต่ละด้านเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อ)

(n = 400)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
ด้านสังคม				
6. สมาชิกในชุมชนมีความรักความสามัคคีร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน	3.64	0.97	มาก	3
7. สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตามกฎระเบียบและบรรทัดฐานของชุมชน/สังคม	3.55	0.89	มาก	5
8. สมาชิกในชุมชนนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่ตนนับถือมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน	3.70	0.93	มาก	2
9. องค์กรหรือสถาบันศาสนาภายในชุมชนเป็นศูนย์รวมที่พึ่งทางจิตใจของสมาชิกในชุมชน	3.81	0.91	มาก	1
10. ชุมชนส่งเสริมให้องค์กร/สถาบันศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน	3.62	0.86	มาก	4
รวม	3.66	0.74	มาก	
ด้านวัฒนธรรมและศาสนา				
11. ศาสนสถานในชุมชนได้รับการดูแลและบูรณะให้มีสภาพสมบูรณ์โดยสมาชิกในชุมชน	3.74	0.89	มาก	3
12. ศาสนสถานในชุมชนเป็นศูนย์กลางอบรมถ่ายทอดความรู้ หลักธรรม และจริยธรรมดีงาม	3.74	0.93	มาก	4
13. ศาสนบุคคลในชุมชนประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	3.60	0.89	มาก	5
14. สมาชิกในชุมชนอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น/ค่านิยม/ประเพณีที่ดีงาม	3.75	0.86	มาก	2

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลผล และลำดับที่ของระดับความคิดเห็นในแต่ละด้านเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อ)

(n = 400)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
15. สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตามหลักศาสนา/หลักธรรมและพิธีกรรมทางศาสนา	3.79	0.86	มาก	1
รวม	3.72	0.72	มาก	
ด้านเศรษฐกิจ				
16. สมาชิกในชุมชนมีรายได้จากการประกอบอาชีพ (สุจริต) เพียงพอต่อการดำรงชีวิต	3.69	0.86	มาก	1
17. สมาชิกในชุมชนมีการออมหรือการบริจาคสำหรับสาธารณะประโยชน์	3.48	0.87	ปานกลาง	5
18. ชุมชนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสมาชิกในชุมชนให้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง/หลักความเชื่อทางศาสนา	3.58	0.91	มาก	2
19. ชุมชนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชน	3.50	0.97	ปานกลาง	4
20. ชุมชนมีการสนับสนุนการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือสมาชิกภายในกลุ่ม เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น	3.52	1.00	มาก	3
รวม	3.56	0.78	มาก	
ด้านการเมือง				
21. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยแสดงออกทางความคิดเห็นภายใต้กรอบกติกา	3.49	0.92	ปานกลาง	3
22. ชุมชนมีการรณรงค์หรือจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างกัน	3.47	1.01	ปานกลาง	5

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลผล และลำดับที่ของระดับความคิดเห็นในแต่ละด้านเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อ)

(n = 400)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
23. ในชุมชนมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน/สังคม	3.48	0.95	ปานกลาง	4
24. ชุมชนมีการดำเนินการตามมติของที่ประชุมร่วมกันและนำไปสู่การปฏิบัติภายในชุมชน	3.54	0.91	มาก	1
25. ชุมชนมีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการทำงานตัวแทนที่ได้รับเลือกจากสมาชิกในชุมชนให้ทำหน้าที่บริหารจัดการชุมชนท้องถิ่น	3.53	1.00	มาก	2
รวม	3.50	0.80	ปานกลาง	
ด้านสาธารณสุข				
26. ชุมชนมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน/ศูนย์บริการสาธารณสุขหรือบุคลากรสาธารณสุข	3.78	0.97	มาก	1
27. ชุมชนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการดูแลสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่สมาชิกในชุมชน	3.67	0.94	มาก	4
28. ชุมชนมีกิจกรรมเฝ้าระวังด้านสุขภาพแก่สมาชิกในชุมชน	3.70	0.93	มาก	3
29. ชุมชนมีกิจกรรมการดูแลป้องกันปัญหาสุขภาพแก่สมาชิกในชุมชน	3.76	0.90	มาก	2
30. ชุมชนมีกิจกรรมแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพแก่สมาชิกในชุมชนอย่างเป็นระบบ	3.62	0.96	มาก	5
รวม	3.71	0.80	มาก	

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลผล และลำดับที่ของระดับความคิดเห็นในแต่ละด้านเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อ)

(n = 400)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม				
31. ชุมชนมีการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตรแก่สมาชิกในชุมชน	3.58	1.00	มาก	1
32. ชุมชนมีกิจกรรมให้ความรู้แก่สมาชิกชุมชนในการทำเกษตรอินทรีย์/เกษตรทฤษฎีใหม่	3.42	1.00	ปานกลาง	4
33. ชุมชนมีการจัดสภาพแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ของสมาชิกชุมชนทุกช่วงวัย เช่น สวนออกกำลังกาย เป็นต้น	3.33	1.18	ปานกลาง	5
34. ชุมชนมีการดำเนินการเฝ้าระวังและป้องกันภัยพิบัติในชุมชน	3.49	1.06	ปานกลาง	3
35. ชุมชนมีการปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน เช่น การดูแลความสะอาดสถานที่สาธารณะ การกำจัดขยะ การจัดการน้ำเสีย เป็นต้น	3.50	1.05	ปานกลาง	2
รวม	3.46	0.89	ปานกลาง	

จากตารางที่ 14 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแต่ละด้าน แสดงข้อมูลดังนี้

ด้านการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.80) และเมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า ชุมชนมีสถานศึกษา/ ศูนย์บริการการศึกษา/ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและบุคลากรทางการศึกษาอยู่ในลำดับที่หนึ่งระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.95) รองลงมา กิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ภายในชุมชนสอดคล้องค่านิยม คุณธรรม ศีลธรรม หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตั้งมาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.97) และต่ำสุดคือ องค์กร/สถาบันศาสนาภายในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษาหรือการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.97) ตามลำดับ

ด้านสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.74) และเมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า องค์กรหรือสถาบันศาสนาภายในชุมชนเป็นศูนย์รวมที่พึ่งทางจิตใจของสมาชิกในชุมชนอยู่ในลำดับที่หนึ่งระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.91) รองลงมา สมาชิกในชุมชนนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่ตนนับถือมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.93) และต่ำสุดคือ สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตามกฎระเบียบและบรรทัดฐานของชุมชน/สังคมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.89) ตามลำดับ

ด้านวัฒนธรรมและศาสนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.72) และเมื่อพิจารณารายข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตามหลักศาสนา/หลักธรรมและพิธีกรรมทางศาสนาอยู่ในลำดับที่หนึ่งระดับมาก รองลงมาสมาชิกในชุมชนอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น/ค่านิยม/ประเพณีที่ตั้งมาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.86) และต่ำสุดคือ ศาสนบุคคลในชุมชนประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.89) ตามลำดับ

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.78) และเมื่อพิจารณารายข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า สมาชิกในชุมชนมีรายได้จากการประกอบอาชีพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอยู่ในลำดับที่หนึ่งระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.86) รองลงมา ชุมชนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสมาชิกในชุมชนให้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง/หลักความ

เชื้อทางศาสนาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.91) และต่ำสุดคือ สมาชิกในชุมชนมีการออมหรือการบริจาคสำหรับสาธารณะประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.87) ตามลำดับ

ด้านการเมือง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.80) และเมื่อพิจารณารายชื่อโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า (1) ชุมชนมีการดำเนินการตามมติของที่ประชุมร่วมกันและนำไปสู่การปฏิบัติภายในชุมชนอยู่ในลำดับที่หนึ่งระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.91) รองลงมา ชุมชนมีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการทำงานตัวแทนที่ได้รับเลือกจากสมาชิกในชุมชนให้ทำหน้าที่บริหารจัดการชุมชนท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 1.00) และต่ำสุดคือ ชุมชนมีการรณรงค์หรือจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเคารพและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 1.01) ตามลำดับ

ด้านสาธารณสุข พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.80) และเมื่อพิจารณารายชื่อโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า ชุมชนมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน/ศูนย์บริการสาธารณสุขหรือบุคลากรสาธารณสุขอยู่ในลำดับที่หนึ่งระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.97) รองลงมา ชุมชนมีกิจกรรมการดูแลป้องกันปัญหาสุขภาพแก่สมาชิกในชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.90) และต่ำสุดคือ ชุมชนมีกิจกรรมแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพแก่สมาชิกในชุมชนอย่างเป็นระบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.96) ตามลำดับ

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.89) และเมื่อพิจารณารายชื่อโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า ชุมชนมีการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตรแก่สมาชิกในชุมชนอยู่ในลำดับที่หนึ่งระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 1.00) รองลงมา ชุมชนมีการปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 1.05) และต่ำสุดคือ ชุมชนมีการจัดสภาพแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ของสมาชิกในชุมชนทุกช่วงวัยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 1.18) ตามลำดับ

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลผล และลำดับที่ของระดับความต้องการสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(n = 400)

ความต้องการสังครม์เย็นเป็นสุข	ระดับความต้องการ			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
1. ความต้องการระดับบุคคล	3.89	0.72	มาก	1
2. ความต้องการระดับชุมชน	3.81	0.71	มาก	2
รวม	3.85	0.67	มาก	

จากตารางที่ 15 พบว่า ระดับความต้องการสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.67) และเมื่อพิจารณารายระดับโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า ความต้องการระดับบุคคลอยู่ในลำดับที่หนึ่งระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.72) ลำดับรองลงมาคือ ความต้องการระดับชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.71) ตามลำดับ

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลผล และลำดับที่ของระดับความต้องการสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(n = 400)

ความต้องการสังคมนิยมเป็นสุข	ระดับความต้องการ			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
ระดับบุคคล				
1. ศาสนบุคคลเป็นแม่แบบแห่งการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม	3.80	0.93	มาก	5
2. หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต/ ปรึกษาประคองชีวิตให้ดำเนินอยู่บนความถูกต้อง	3.94	0.86	มาก	2
3. หลักคำสอนทางศาสนาช่วยแก้ปัญหาการทำงาน/ ปัญหาชีวิต/ความทุกข์	3.87	0.89	มาก	4
4. การปฏิบัติตามหลักคำสอนและคุณธรรมทางศาสนาทำให้เกิดความสุขกายสบายใจ	3.96	0.84	มาก	1
5. ถ้ามีการดำเนินกิจกรรม/โครงการพัฒนาสังคมนิยมเป็นสุขโดยใช้ศาสนาเป็นฐานภายในชุมชนท่านจะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น	3.89	0.91	มาก	3
รวม	3.89	0.72	มาก	

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลผล และลำดับที่ของระดับความต้องการสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อ)

(n = 400)

ความต้องการสังคัมร่เย็นเป็นสุข	ระดับความต้องการ			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
ระดับชุมชน				
6. การประกอบศาสนกิจและพิธีกรรมทางศาสนา ร่วมกันของสมาชิกในชุมชนก่อให้เกิด สัมพันธภาพ/มิตรภาพที่ดีต่อกัน	3.90	0.85	มาก	1
7. องค์กร/สถาบันศาสนาในชุมชนมีส่วนช่วย พัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดี/ เหมาะสมต่อการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน	3.81	0.84	มาก	3
8. กิจกรรม/โครงการพัฒนาสังคัมร่เย็นเป็นสุข โดยใช้ศาสนาเป็นฐานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชุมชน	3.86	0.85	มาก	2
9. ทุกภาคส่วนในชุมชนประสานความร่วมมือใน การดำเนินกิจกรรม/โครงการพัฒนาสังคัมร่เย็น เป็นสุขโดยใช้ศาสนาเป็นฐานภายในชุมชน	3.83	0.92	มาก	4
10. กิจกรรม/โครงการพัฒนาสังคัมร่เย็นเป็นสุข โดยใช้ศาสนาเป็นฐานมีการดำเนินการ อย่างต่อเนื่องภายในชุมชน	3.66	0.91	มาก	5
รวม	3.81	0.71	มาก	

จากตารางที่ 16 ระดับความต้องการสังสรรค์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในระดับบุคคลและระดับชุมชน แสดงข้อมูลดังนี้

ระดับบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความต้องการสังสรรค์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.72) และเมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า การปฏิบัติตามหลักคำสอนและคุณธรรมทางศาสนาทำให้เกิดความสุขกายสบายใจอยู่ในลำดับที่หนึ่งระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.84) รองลงมา หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต/ ระเบียบครองชีวิตให้ดำเนินอยู่บนความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.86) และต่ำสุดคือ ศาสนบุคคลเป็นแม่แบบแห่งการประพฤติปฏิบัติที่ดีงามอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.93) ตามลำดับ

ระดับชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความต้องการสังสรรค์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.71) และเมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า การประกอบศาสนกิจและพิธีกรรมทางศาสนาร่วมกันของสมาชิกในชุมชนก่อให้เกิดสัมพันธภาพ/มิตรภาพที่ดีต่อกันอยู่ในลำดับที่หนึ่งระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.85) รองลงมา กิจกรรม/โครงการพัฒนาสังสรรค์เย็นเป็นสุขโดยใช้ศาสนาเป็นฐานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.85) และต่ำสุดคือ กิจกรรม/โครงการพัฒนาสังสรรค์เย็นเป็นสุขโดยใช้ศาสนาเป็นฐานมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องภายในชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.91) ตามลำดับ

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลผล และลำดับที่ของระดับ
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน
โดยใช้ศาสนาเป็นฐานของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพร้อม

(n = 400)

	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศ		ระดับความคิดเห็น	
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
1. การปฏิบัติที่เป็นเลิศระดับบุคคล	3.84	0.71	มาก	1
2. การปฏิบัติที่เป็นเลิศระดับชุมชน	3.68	0.71	มาก	2
รวม	3.73	0.67	มาก	

จากตารางที่ 17 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.67) และเมื่อพิจารณารายระดับ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่าการปฏิบัติที่เป็นเลิศระดับบุคคลอยู่ในลำดับที่หนึ่งระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.71) ลำดับรองลงมาคือ การปฏิบัติที่เป็นเลิศระดับชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.71) ตามลำดับ

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลผล และลำดับที่ของระดับ
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน
โดยใช้ศาสนาเป็นฐานของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(n = 400)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศ	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
ระดับบุคคล				
1. น้อมนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนามาใช้เป็น แนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติหน้าที่	3.97	0.81	มาก	1
2. ปฏิบัติงานด้วยวิธีการที่ถูกต้องมีประสิทธิภาพ และติดตามความก้าวหน้าของงานสม่ำเสมอ	3.77	0.83	มาก	5
3. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม และคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม	3.85	0.87	มาก	2
4. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความเอื้อเฟื้อ เพื่อแม่ เลี้ยงสัตว์ และตั้งมั่นในความถูกต้อง	3.81	0.87	มาก	3
5. ใฝ่รู้ ศึกษา ฝึกฝน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรม	3.79	0.88	มาก	4
รวม	3.84	0.71	มาก	
ระดับชุมชน				
6. พัฒนาระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็น ระบบเพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้กำหนดประเด็น ปัญหาสาธารณะร่วมกัน	3.65	0.86	มาก	6
7. นำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสาน หลักธรรมทางศาสนาและความรู้ใหม่ในชุมชน	3.71	0.87	มาก	4
8. เสริมสร้างให้สมาชิกในชุมชนมีความสามารถ ในการบริหารจัดการวางแผนชุมชนของตน	3.63	0.88	มาก	9

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลผล และลำดับที่ของระดับ
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน
โดยใช้ศาสนาเป็นฐานของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อ)

(n = 400)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศ	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
ระดับชุมชน				
9. สร้างระบบคุณค่า/คุณธรรมที่ฝังงายใน ชุมชนเพื่อยึดโยงคนและชุมชน	3.74	0.87	มาก	2
10. รณรงค์ปลูกฝังความมีระเบียบวินัยและ ความรับผิดชอบต่อชุมชน/สังคมผ่านสื่อชุมชน	3.64	0.87	มาก	7
11. ส่งเสริมเชิดชูเกียรติสมาชิกในชุมชนที่ทำ คุณความดีและทำประโยชน์แก่ชุมชน	3.72	0.87	มาก	3
12. นำแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ ใช้ในชุมชน/วิสาหกิจชุมชน	3.68	0.97	มาก	5
13. การรวมกลุ่ม/ร่วมมือช่วยเหลือกันในกลุ่ม/ เครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิก ในชุมชน	3.63	0.92	มาก	10
14. การร่วมมือกันระหว่างผู้นำศาสนาและ ศาสนิกชนของแต่ละศาสนาในการดำเนิน กิจกรรม/โครงการพัฒนาสังคมร่วมเย็น เป็นสุขในชุมชน	3.79	0.92	มาก	1
15. การดำเนินการตรวจสอบติดตามประเมินผล กิจกรรม/โครงการที่ได้บรรจุในแผนชุมชน	3.64	0.93	มาก	8
รวม	3.68	0.71	มาก	

จากตารางที่ 18 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระดับบุคคลและระดับชุมชน แสดงข้อมูลดังนี้

ระดับบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.71) และเมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า น้อมนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนามาใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในลำดับที่หนึ่งระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.81) รองลงมา ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม และคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.87) และต่ำสุดคือ ปฏิบัติงานด้วยวิธีการที่ถูกต้องมีประสิทธิภาพและติดตามความก้าวหน้าของงานสม่ำเสมออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.83) ตามลำดับ

ระดับชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.71) และเมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า การร่วมมือกันระหว่างผู้นำศาสนาและศาสนิกชนของแต่ละศาสนาในการดำเนินกิจกรรม/โครงการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขในชุมชนอยู่ในลำดับที่หนึ่งระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.92) รองลงมา สร้างระบบคุณค่า/คุณธรรมที่ดำรงในชุมชนเพื่อยึดโยงคนและชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.87) และต่ำสุดคือ การรวมกลุ่ม/ร่วมมือช่วยเหลือกันในกลุ่ม/เครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกในชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.92) ตามลำดับ

ตารางที่ 19 ปัญหา/อุปสรรคในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานของ
กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(n = 56)

ปัญหา/อุปสรรค	ความถี่	ร้อยละ
1. ชุมชนมีปัญหาการระบาดของยาเสพติด	7	12.50
2. ชุมชนมีความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	6	10.71
3. สมาชิกในชุมชนขาดคุณธรรม ความเกื้อกูล และเห็นแก่ตัว	7	12.50
4. สมาชิกในชุมชนขาดความรักความสามัคคี	4	7.14
5. การทำงานชุมชนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมุ่งเน้นที่งบประมาณของโครงการมากกว่ามุ่งเน้นที่การยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน	5	8.92
6. การทำงานชุมชนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีลักษณะแยกส่วน และขาดการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง	12	21.42
7. ชุมชนขาดการประชุมร่วมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในประเด็นปัญหาหรือความต้องการของชุมชน และขาดการนำมติของที่ประชุมร่วมขยายผลสู่แผนการปฏิบัติภายในชุมชน	7	12.50
8. ชุมชนขาดผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ มีคุณธรรม และเสียสละ	23	41.07
9. ขาดการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารความรู้สู่ชุมชน	16	28.57

จากตารางที่ 19 พบว่า ปัญหา/อุปสรรคมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ และเมื่อพิจารณาสาเหตุโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดพบว่า ชุมชนขาดผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ มีคุณธรรม และเสียสละอยู่ในลำดับที่หนึ่ง มีค่าความถี่ 23 คิดเป็นร้อยละ 41.07 รองลงมาคือ ขาดการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข่าวสารความรู้สู่ชุมชน มีค่าความถี่ 16 คิดเป็นร้อยละ 28.57 ลำดับสุดท้าย คือการทำงานชุมชนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมุ่งเน้นที่งบประมาณของโครงการมากกว่ามุ่งเน้นที่การยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน มีค่าความถี่ 5 คิดเป็นร้อยละ 8.92

ตารางที่ 20 ข้อเสนอแนะการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(n = 56)

ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
1. การพัฒนาภาวะผู้นำชุมชนให้เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม และเป็นแบบอย่างการประพฤติปฏิบัติปฏิบัติถูกต้อง	21	37.50
2. ชุมชนควรดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม กิจกรรมการศึกษาและกิจกรรมพัฒนาชุมชน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนและทุกภาคส่วนอย่างสม่ำเสมอเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีร่วมกันของทุกคนทุกฝ่ายในชุมชน	16	28.57
3. การดำเนินกิจกรรมพัฒนาในชุมชนควรตั้งเป้าหมายที่การแก้ปัญหาชุมชนและการยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกให้ดีขึ้น	9	16.07
4. ชุมชนควรดำเนินการให้มีการประชุมร่วมระหว่างสมาชิกชุมชนกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในประเด็นปัญหาหรือความต้องการของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และนำมติของที่ประชุมร่วมเผยแพร่สู่ชุมชนพร้อมทั้งขยายผลสู่แผนการแก้ปัญหาและการปฏิบัติการภายในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม	8	14.29

จากตารางที่ 20 พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำชุมชนให้เป็นผู้มีความรอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมและเป็นแบบอย่างการประพฤติปฏิบัติดีปฏิบัติถูกต้องอยู่ในลำดับที่หนึ่ง มีค่าความถี่ 21 คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมาคือ ชุมชนควรดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม กิจกรรมการศึกษา และกิจกรรมพัฒนาชุมชนโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนและทุกภาคส่วนอย่างสม่ำเสมอเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีร่วมกันของทุกคนทุกฝ่ายในชุมชน มีค่าความถี่ 16 คิดเป็นร้อยละ 28.57 และลำดับสุดท้ายคือ ชุมชนควรดำเนินการให้มีการประชุมร่วมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในประเด็นปัญหาหรือความต้องการของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และนำมติของที่ประชุมร่วมประชาสัมพันธ์สู่ชุมชนพร้อมทั้งขยายผลสู่แผนการแก้ปัญหา และการปฏิบัติการภายในชุมชนอย่างเป็นทางการ มีค่าความถี่ 8 คิดเป็นร้อยละ 14.29

ผลจากข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามและข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วยการวิเคราะห์ เอกสาร นโยบาย แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับประเทศ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาล การวิเคราะห์สภาพการณ์และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบข้อมูลที่สัมพันธ์กันในเกือบทุกมิติ โดยเฉพาะภาพใหญ่วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศไทยและยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาล ที่ตั้งอยู่บนฐานทุนทางสังคมวัฒนธรรมของจังหวัดที่เข้มแข็งคือ สถาบันศาสนา (ศาสนา พุทธ อิสลาม และคริสต์) ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณภาพ และเสริมสร้างสังคมร่มเย็นเป็นสุขร่วมกันบนความเสมอภาคและเป็นธรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่างรูปแบบสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานต่อไป

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับบริบทสังฆกรรมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

การสัมภาษณ์ระดับลึก ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวทางการสัมภาษณ์ (ในภาคผนวก) พร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกเสียงขณะทำการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังฆกรรมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานจำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้นำศาสนา ศาสนบุคคัล ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชนจิตสาธารณะ และนักวิชาการจากหน่วยงานราชการในพื้นที่ โดยภาพรวมพบข้อมูลที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนและสังคม โดยนำเสนอผลการสัมภาษณ์เป็นรายประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การดำเนินชีวิตโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

ศาสนาทำให้นุญช้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เพราะทุกศาสนาล้วนมุ่งหวังให้ศาสนิกชนของตนเป็นคนดี และเมื่อศาสนิกชนเป็นคนดีแล้วสังคมย่อมจะปราศจากความเดือดร้อน ศาสนาช่วยให้มนุษย์รู้ว่า สิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด มนุษย์จึงจำเป็นต้องมีศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อเลือกกระทำแต่ความถูกต้องดีงาม ดังคำกล่าวของ พระครูไพศาลพิพัฒนภรณ์ ความว่า

“การดำเนินชีวิตที่ใช้พระศาสนาเป็นฐาน ศาสนาก็บอกแล้วว่าพระศาสนาสอนคนให้ทำดี แต่การที่สอนคนให้ทำดีก็รู้กันง่ายๆ เข้าใจง่ายๆ แต่ว่าการปฏิบัติมันยาก แต่ที่การปฏิบัติง่ายที่สุดก็คือ สติต้องรู้จักคิด รู้ที่จะคิด คิดในที่นี้หมายความว่า ยืน เดิน นั่ง นอน คิดทุกสิ่งทุกอย่าง ต้องมีสติ เมื่อมีสติเกิดขึ้นแล้วปัญญาจึงต้องรู้จักธรรม ถ้ารู้สติอยู่กับตัวรู้จิตใจตัวเองก็จะทำให้เกิดปัญญา ปัญญาจะทำให้รู้ผิดชอบชั่วดี การดำเนินชีวิตมันก็ง่าย”

การมีสติระลึกรู้อยู่ทุกอิริยาบถทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยความถูกต้องและเป็นฐานของความดับทุกข์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า สัมมา (โดยถูกต้อง) ที่รวมอยู่ในมรรคมีองค์แปดประการในหลักอริยสัจสี่ ได้แก่ สัมมาทิฐิ คือ ความเห็นที่ถูกต้อง สัมมาสังกัปปะ คือ ความคิดที่ถูกต้อง สัมมาวาจา คือ การพูดจาที่ถูกต้อง สัมมากัมมันตะ คือ การปฏิบัติที่ถูกต้อง สัมมาอาชีวะ คือ การทำมาหาเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง สัมมาวายามะ คือ ความเพียรพยายามที่ถูกต้อง สัมมาสติ คือ การมีสติกำหนดรู้ที่ถูกต้อง สัมมาสมาธิ คือ การฝึกกาย จิตใจ อารมณ์ที่ถูกต้อง ดังคำกล่าวของ นางมะลิวัลย์ เสรีมาศพันธ์ ความว่า

“เราดำเนินชีวิตแบบมีพุทธศาสนาเป็นฐานก็คือถ้าเป็นฆราวาสก็ทำมาหากินด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยอาศัยมรรคแปดเป็นพื้นฐานแล้วก็ทำให้ชีวิตเราเริ่มเย็น แต่ว่าต้องศึกษาว่ามรรคแปดนั้นมีอะไรบ้าง เป็นหนทางที่ทั้งทำให้ชีวิตเราประสบความสำเร็จเจริญรุ่งเรืองในชีวิต ส่วนถ้าในทางโลกนั้นมรรคแปดคือทางเดินไปสู่นิพพาน มรรคแปดเป็นพื้นฐานของชีวิต แล้วก็อัสติปัญฐานสี่ เป็นสิ่งที่ต้องน้อมนำมาปฏิบัติเพื่อว่าจะได้มีชีวิตที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป สองอย่างนี้สำคัญมาก... สติปัญฐานสี่ก็คือ กาย เวทนา จิต ธรรม คือ เราต้องศึกษาภายในกายนะค่ะ แล้วก็เวทนา เวทนานี้ไม่ใช่เวทนาที่ที่อ่า ทุกข์เวทนาต่างๆไป แต่เป็นเวทนาของธรรมะ คือการที่รู้จักว่าชีวิตนี้มันเกิดมามีทุกข์ แล้วก็จิตเราต้องศึกษาต้องอบรมจิตของเราให้อยู่ในกาย แล้วก็ธรรม ธรรมนี้หมายถึงว่าเราต้องมีอ่า จิตใจที่ว่าใฝ่อยู่ในแต่เรื่องทางธรรมเท่านั้น สติปัญฐานนี้เป็นพื้นฐานที่ทำให้เราประสบความสำเร็จในชีวิตเจริญรุ่งเรืองแล้วก็มีความสุขในครอบครัว”

การดำเนินชีวิตเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขตามแนวทางศาสนาอิสลามนั้นเสมือนหนึ่งเป็นการน้อมนำหลักธรรมคำสอนในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต รวมถึงการปฏิบัติตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตที่ดีงามของท่านศาสดามุฮัมมัดเพื่อการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมในชุมชนและสังคม

ดังคำกล่าวของ นายธานี มหาเรือนลาภ ความว่า

“จริงๆ แล้วอิสลามเนี่ยะอิสลามใช้ศาสนาเป็นการดำเนินชีวิตเพราะว่าเราจะมีกรรมบุญที่จะเป็นแบบฉบับก็คือใช้อัลกุรอานคือ โองการจากพระเจ้าเป็นเจ้า แล้วก็แบบฉบับของท่านศาสดามุฮัมมัด คืออัลกุรอานจะลงมาให้ท่านศาสดา แล้วท่านศาสดาจะนำมาปฏิบัติเป็นแบบอย่าง เพราะว่าท่านศาสดาบอกให้ปฏิบัติเหมือนที่เห็นท่านปฏิบัติ ฉะนั้นการอยู่ร่วมกันจะใช้ศาสนาเป็นพื้นฐาน...”

การมีศาสนาเป็นฐานในการดำเนินชีวิตของชาวมุสลิมได้หล่อหลอมเป็นวิถีชีวิตของบุคคลตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ทำให้บุคคลรู้จักผิดชอบชั่วดี รู้สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ นำไปสู่ความสงบ สันติ และความร่มเย็นเป็นสุขทั้งของบุคคลและชุมชนส่วนรวม

ดังคำกล่าวของ นางสาวนุศรา สุจริตจันทร์ ความว่า

“ในความรูสึกส่วนตัวก็คือเราก็ผูกพันมาตั้งแต่เกิด พอเราเริ่ม โตขึ้นสามขวบสี่ขวบ เรียนเริ่มศึกษาว่าคำอ่าน วิธีปฏิบัติ วิธีละหมาดเริ่มกันยังไง เริ่มมาตั้งแต่อายุเท่านั้น มันเหมือนกับการปลูกฝังมาเรื่อยๆ จนพออายุมากขึ้นเราก็เรียนรู้ที่จะปฏิบัติมัน เราทำได้ทำไม่ได้แต่ผู้ใหญ่เค้าจะต้องสอนต้องส่งเราไปเรียนอย่างตัวเราเองพ่อสอน ก็ต้องไปเรียนหนังสือพอกลับมาก็ต้องเรียนหนังสือ แหก ตอนนั้นเราไม่อยากจะเรียนแต่พออายุมากขึ้นมันมีลักษณะเอ่อมันเป็นการปลูกฝังของผู้ใหญ่ที่ปลูกฝังมา ดังนั้นเราจะไม่ห่างจากศาสนา ซึ่งในความคิดของเรามันทำให้เด็กใกล้ชิดพระเจ้าใกล้ชิดศาสนาให้ได้รับรู้ผิดชอบชั่วดี... มันกลายเป็นเหมือนเข้าไปเป็นจิตวิญญาณเป็นความเคยชินเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวันไป ถึงเวลาปู่เราได้ยินเสียงอะซานเราก็รู้แล้วได้เวลาเราก็ไปทำละหมาดโดยที่เราต้องแบบไม่รู้ว่าจะทำอะไร อ่านอะไร มันอยู่ในสายเลือด ซึ่งถ้าเป็นในตอนเล็กๆ เรารูสึกว่าเราเบื่อเราไม่อยากจะเรียน ทำไมเราต้องกลับจากโรงเรียนมาเราก็เหนื่อยแต่ทำไมต้องมาเรียนอย่างนี้อีก... แต่พออายุมากขึ้นเหมือนเราไม่ห่างจากศาสนาเลย เรารูสึกผิดชอบชั่วดี เรารู้ว่าทำแบบนี้มันบาปทำแบบนี้มันบาป... เราก็จะรู้โดยปริยาย... สังคมของชาวมุสลิมจะบอกให้เป็นวิถีชีวิต”

ในทำนองเดียวกัน หลักคำสอนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคริสต์ศาสนิกชนบนฐานศาสนานั้นให้ความสำคัญในเรื่องความรัก ความเมตตา ทั้งความรักต่อพระผู้เป็นเจ้าและความรักต่อเพื่อนมนุษย์ ให้มนุษย์รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเกื้อกูล ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะทุกคนมีพระ มีความดีอยู่ในตน และทุกคนเป็นพี่น้องกัน ดังคำกล่าวของ นายสาโรช เมธีพิทักษ์กุล ความว่า

“... การดำเนินชีวิตก็ทุกวันนี้ก็ศาสนามีผลต่อการดำรงชีวิตนี้มาก ในการที่จะทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ตั้งแต่ตื่นนอน คำสอนเน้นให้เราศึกษา เน้นให้เราเข้าใจถึงเกี่ยวกับเรื่องพระ คิดถึงการดำเนินชีวิตในแต่ละวันที่จะเกิดขึ้นหลังจากที่เราได้ตื่นนอน ตื่นนอนมาเราก็ได้ดำเนินชีวิตแบบเออแบบให้เราได้มีจุดมุ่งหมายในแต่ละวันว่าวันนี้เราจะทำอะไร อย่างเช่นวันนี้เราตื่นนอนมาเราก็คิดถึงพระเราก็ตั้งใจทำความดีเราก็รูสึกว่านี่คือพื้นฐานของเราที่เราคิดถึงพระแล้วเราก็ดำเนินชีวิตกับเพื่อนพี่น้องได้ครับในสังคม การอยู่ด้วยกันได้ในสังคมก็คำสอนก็มุ่งเน้นสอนให้เรามองผู้อื่นครับว่าทุกคนนี้มีพระอยู่ในตัวของแต่ละคน คือทุกคนจะมีพระแล้วเราก็ไม่มีสิทธิที่จะมองมองเค้าในความต่างแต่ว่าทุกคนก็คือพี่น้องกันคือแบบว่าเรามีพระเราก็ทุกคนครับ แม้กระทั่งคนต่างศาสนา แต่ว่าจริงแล้วทุกคนก็มีพระอยู่ในตัวของเค้าแล้วเราก็จะเห็นความดีของเค้าครับ มองเห็น

ความดีแล้วก็ผมคิดว่าเป็นพื้นฐานทำให้พวกเราเนี่ยอยู่ร่วมกันได้ เป็นพิเศษสำหรับชาวคริสต์เองที่เค้าจะสอนว่าให้แบบว่าให้แสดงความรักกับผู้อื่นแล้วก็แบ่งปันช่วยเหลืออะไรอย่างเนี่ยเป็นพื้นฐาน...”

มีลักษณะที่ชัดเจนว่า การดำเนินชีวิตโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ทั้งศาสนิกชนของศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ต่างล้วนมีเป้าหมายปลายทางที่คล้ายคลึงกันนั่นคือ มุ่งให้บุคคลเป็นคนดีผ่านการทำดีด้วยการปฏิบัติตนตามอุดมคติของศาสนาเพื่อการดำรงชีวิตอย่างสงบ สันติ ห่มเย็นเป็นสุข ไม่เบียดเบียนกัน และบุคคลต่างดำเนินชีวิตไปในวิถีอันเป็นเป้าหมายของตน

3.2 สังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

สังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลและชุมชนที่น้อมนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนเป็นศรัทธาเชื่อถือมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวภายในจิตใจ ยังผลให้เกิดความสงบสันติ มีความเห็นอกเห็นใจ เคารพให้เกียรติ และร่วมมือร่วมใจกันนำไปสู่การหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกันของสมาชิกชุมชน ดังคำกล่าวของ นายสาโรช เมธิพิทักษ์กุล ความว่า

“ครับสำหรับผมนี้มองชุมชนในลักษณะกว้างๆ ก็เข้าใจว่าศาสนาเนี่ยมันเป็นพื้นฐานที่ทำให้เราอยู่ร่วมกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันครับหรือว่าโดยตั้งแต่สมัยก่อนครับเพราะว่าทุกๆ ศาสนานั้นสอนให้เราอยู่ร่วมกันครับ ก็ให้เราสัมพันธ์ร่วมกันอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขอะครับ ก็ตรงนี้ครับสำหรับสังคม ศาสนาก็เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่ทำให้สังคมเราอยู่ร่วมกันได้ ในปัจจุบันสมัยนี้ก็ครับก็ที่เราเห็นได้ครับคือ ทุกศาสนาพยายามมีศาสนสัมพันธ์ เกิดศาสนาสัมพันธ์ ประสานซึ่งกันและกันครับ แล้วก็ทำให้เกิดทุกศาสนาเข้าหากัน ไม่ได้มองถึงความแตกต่าง แต่มองว่าจริงๆ แล้วเนี่ยเราสามารถอยู่ร่วมกันได้ ก็คือการให้เกียรติแล้วก็เคารพซึ่งกันและกันครับในพิธีกรรมของแต่ละศาสนาหรือว่าในชุมชนที่มีพิธี อย่างเช่นที่นี้ครับ วัดนี้ครับในชุมชนนี้ครับก็เป็นชุมชนที่มีสามศาสนาอยู่ใกล้กัน ในตอนเย็นก็จะมีศาสนาอิสลามเค้าก็วิีละหมาดบ้าง มีวิธีที่เค้าสวดกันบ้าง เค้าก็เปิดเทปเปิดอะไรครับ ของเราก็จะมีพิธีเหมือนกันอันนี้ก็เปิดเทปเปิดอะไร ของชาวพุทธก็มีวัดอยู่รอบๆ พวกเราก็ประหลุมร่วมกัน แล้วก็ชุมชนนี้อยู่ร่วมกันมานาน ที่สำคัญศาสนาเนี่ยเป็นการชักนำให้พวกเค้ามาอยู่ร่วมกัน อย่างยกตัวอย่างครับที่นี้ก็มีน้องๆ มีน้องคนนึงครับมีคุณพ่อเป็นคน

พุทธ คุณแม่เป็นอิสลาม แต่ว่าส่งน้องมาเรียนศาสนาคริสต์ที่นี้ครับ ก็แสดงให้เห็นว่าเป็นหนึ่งเดียว การที่เราจะมารู้ซึ่งกันและกันครับมันก็เป็นสิ่งที่ดีแล้วก็ทำให้สังคมเรียนรู้ซึ่งกันและกันแล้วก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ และไม่ได้มองว่าสิ่งนี้ไม่ใช่พวกเราหรือว่าตรงนี้ไม่ใช่กลุ่มเราทุกคนในชุมชนตรงนี้ผมคิดว่าศาสนาทำให้เราวมเป็นหนึ่งเดียวกันครับ”

การที่ชุมชนและสังคมมีศาสนาเป็นฐาน นอกจากทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ความสงบสันติแล้ว สถาบันศาสนายังเป็นที่พึ่งทางจิตใจ เป็นศูนย์กลางของชุมชนให้บุคคลประพฤติปฏิบัติปฏิบัติถูกต้องตามแนวทางของศาสนาที่ตนศรัทธาเชื่อถือ ในขณะเดียวกันสถาบันศาสนายังเป็นสถานที่ที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศาสนิกชนของศาสนาเสมือนหนึ่งเป็นศูนย์กลางแห่งความรักความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมส่วนรวม

ดังคำกล่าวของ นางสาวนุศรา สุจริตจันทร์ ความว่า

“เราเองเจอกันเราก็ทักทายกันทุกวัน เราเจอใครเราก็ถามสารทุกข์สุกดิบ มาละหมาดก็เป็นการมาเจอกัน มาจากไหนที่ไหนๆ พอถึงเวลาก็มารวมก็มารวมที่มัสยิด ไม่ต้องทุกวันศุกร์ วันหนึ่งเราละหมาดห้าเวลา... แล้วแต่ใครจะสะดวก แต่มันเป็นเหมือนมัสยิดเป็นจุดศูนย์กลางของทุกอย่างจากที่ไหนที่ไหนๆ ก็ช่าง มาต่างจังหวัด พอถึงเวลาละหมาด ผ่านมัสยิด ทุกคนก็ต้องแวะมัสยิดทั่วประเทศไม่จำเป็นต้องเป็นมัสยิดที่ไหน... คล้ายๆ ก็เป็นการสร้างสัมพันธ์ไมตรีอีกอย่างหนึ่ง คุณเข้าไปในมัสยิด คุณ ไปละหมาด คุณ ไม่รู้จักกันแต่เจอกันคุณก็ต้องสวัสดีทักทายกันนั่นคือการสร้างสัมพันธ์ไมตรีอีกอย่างหนึ่งของมุสลิมเรา... มัสยิดเป็นศูนย์กลางทุกอย่างเป็นศูนย์กลางของมุสลิมทั่วประเทศทั่วโลกทุกอย่าง มันเป็นเหมือนกับว่าการที่เราจะเจอกันเราต้องมาที่มัสยิดแล้วก็จะมารู้จักกันที่มัสยิดนั่นแหละ... มันทำให้มุสลิมทั่วประเทศรู้จักกันหมดหมายถึงในเชื้อสายปาตานะจะรู้จักกันหมดทั่วประเทศ”

สังคมนั้นเป็นสุขของชุมชนโดยศาสนาเป็นฐาน มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ กล่าวคือ

ลักษณะของบุคคล เป็นการดำเนินชีวิตของสมาชิกชุมชนที่อยู่บนครรลองของศาสนาอย่างแนบแน่น การประพฤติปฏิบัติต่อกันของสมาชิกชุมชนแสดงถึงคุณสมบัติที่ดีภายในจิตใจผ่านการดำเนินชีวิตตามบทบาทหน้าที่ทางสังคมของแต่ละบุคคล

ดังคำกล่าวของนาย ธานี มหาเรือนลาภ ความว่า

“... ในสังคมมันยิ่งง่ายไปกันใหญ่ เพราะว่าเมื่อทุกคนปฏิบัติตามหลักการของศาสนา แล้วก็เมื่อทุกคนปฏิบัติตามไม่มีการเบียดเบียนกันเพราะอิสลาม อิสลามแปลจริงๆ ได้สองนัย คือหนึ่งแปลว่าสันติ แล้วอีกนัยหนึ่งคือยอมจำนนต่อพระเจ้า เมื่อต้องการสันติและยอมจำนนบุคคลเมื่อยอมจำนนก็พร้อมที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์ เมื่อพร้อมที่จะปฏิบัติตามคำสั่งก็ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด...”

รวมไปถึงการที่บุคคลเคารพให้เกียรติกัน แบ่งปันกัน เห็นอกเห็นใจกัน ไม่เห็นแก่ตัว เริ่มต้นจากสังคมหน่วยย่อยที่สุดคือในครอบครัวที่มีศาสนาเป็นพื้นฐาน โอบอุ้มปลูกฝังอบรมกล่อมเกล่าสมาชิกในครอบครัว จากนั้นความดีงามได้ขยายออกไปสู่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ดังคำกล่าวของ นางมะลิวัลย์ เสริมาศพันธ์ ความว่า

“ก็คือว่า อย่างที่บอกแล้วว่าหลักใหญ่ก็คือ ไม่เห็นแก่ตัว มีการแบ่งปัน ผู้ใหญ่จะเห็นอกเห็นใจผู้น้อย ผู้ที่ด้อยโอกาสกว่าจะได้รับการเห็นอกเห็นใจจากผู้ที่มีโอกาสกว่าในสังคม มีการแบ่งปันแล้วก็เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แล้วก็สังคมจะร่มเย็น พื้นฐานอันนี้มากจากที่ว่าเราเห็นใจซึ่งกันและกันก่อน เป็นพื้นฐานคนในครอบครัว ในหมู่บ้าน ในสังคม กว้างออกไปจนถึงประเทศชาติ อันนี้เป็นหลักสำคัญที่จะทำให้เราเอื้ออยู่ได้ร่วมกันด้วยมีความสุขเป็นพื้นฐาน... หัวใจของพุทธศาสนาก็คือการ ทำดี ละทิ้งชั่ว อ่าแล้วก็การบำเพ็ญภาวนาตัวเองละ คือหัวใจของพุทธศาสนาอยู่ที่โอวาทปาติโมกข์คือละชั่วแล้วก็ทำความดี... โลกก็จะมีแต่ความดี”

ลักษณะของชุมชน สมาชิกชุมชนยึดหลักธรรมคำสอนของศาสนาในการดำเนินชีวิต อาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความไม่เบียดเบียน ไม่เอารัดเอาเปรียบ ช่วยเหลือเอื้ออาทร ไม่เห็นแก่ตัว และไม่แบ่งแยกศาสนา

ดังคำกล่าวของ นางจรีพร ชันดี ความว่า

“...อย่างในอุทยานนี้จะมีหมู่บ้านที่มีสามศาสนาอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน มีโบสถ์คริสต์ มีมัสยิด มีวัด อยู่ติดๆ กัน การที่เค้าอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุขในปัจจุบันหรือตั้งแต่อดีตมานี้แหละเข้าใจว่าเค้าคิดแบบเดียวกับที่นี่แหละคือยึดตามหลักของศาสนาของตนเอง ซึ่งศาสนาแต่ละศาสนาจะสอนให้ทุกคนทำความดี ไม่เบียดเบียน ไม่เอารัดเอาเปรียบ อยู่ด้วยกันอย่างเอื้ออาทร เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่ว่าคุณจะนับถือศาสนาอะไร คุณก็คือคนไทย คนอุทยานเหมือนกัน...”

นอกจากนั้น สมาชิกชุมชนมีอิสระในการศึกษาเรียนรู้หลักคำสอนและหลักปฏิบัติของต่างศาสนาตามความสนใจ เพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในวิถีการดำเนินชีวิตระหว่างสมาชิกชุมชนต่างศาสนา ยังผลให้เกิดความสันติและความร่มเย็นเป็นสุขร่วมกันที่แม้จะนับถือศาสนาต่างกัน

ดังคำกล่าวของ นายทวีศักดิ์ ศรีสมาน ความว่า

“จริงก็ต้องปฏิบัติตามหลักศาสนาของแต่ละศาสนา แต่ละคนที่อยู่ในกลุ่มชนของแต่ละสังคมที่นับถือกัน ไปก็อย่างนั้น ก็ปฏิบัติกันไป แต่ก็ถ้าเราปฏิบัติได้ในหลักของศาสนาเขาก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข มันเป็นแค่มรรควิธีเท่านั้นเอง เนี่ยะหลักศาสนามันก็ต่างกันแต่จุดมุ่งหมายมันก็คืออันเดียวกันแหละความจริง สมมุติว่าเราจะไปกรุงเทพเนี่ยะ มันจะไปทางเรือก็ถึงกรุงเทพ จะไปรถก็ไปถึงกรุงเทพ จะไปรถไฟก็ไปถึงกรุงเทพ จุดประสงค์ก็คือกรุงเทพ ก็คือความดีอันสูงสุดนั่นแหละ พุดง่าย ๆ ถ้าเกิดความสงบร่มเย็นนั่นแหละ ของพุทธที่ผมรู้คือผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน มันก็สันตอ้อ ถ้าเรารู้ เราตื่น เราเบิกบานได้ มันจะมีความสันติ อย่างอิสลามก็หมายความว่าสันติ สงบเนี่ยะมันจุดมุ่งหมายมันก็อันเดียวกัน ไม่ว่าจะในส่วนตัวหรือในสังคมสันติสุขความร่มเย็นเป็นสุขศาสนาเนี่ยะไม่ใช่พื้นฐานนะมันเป็นชีวิตเลย มันเป็นชีวิตของแต่ละคน เป็นชีวิตของสังคมเลย ต้องเอาศาสนาเป็นชีวิตเลย และต้องปฏิบัติตามหลักการของศาสนา แต่ละศาสนาที่เขาวางไว้นะก็คือมันเป็นมรรควิธีเป็นวิธีการ...”

รวมไปถึงการที่สมาชิกชุมชนมีอิสระในการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของชุมชนตามความต้องการและความสมัครใจ บ่มเพาะความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกชุมชนต่างศาสนานำพาสันติสุขและความร่มเย็นเป็นสุขสู่สังคมภาพรวม

ดังคำกล่าวของ นางสาวลี อินทสังข์ ความว่า

“ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเนี่ยะนะมีศาสนาที่ใช้ในภาพรวมทั้งหมดมีสามศาสนาคือมีศาสนาพุทธเป็นหลักอยู่แล้ว เพราะว่าคนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเนี่ยะจากการทำสถิติมีเก้าสิบห้าเปอร์เซ็นต์เพราะว่าทำข้อมูลอยู่จำได้ และอีกห้าเปอร์เซ็นต์ก็จะเป็นศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ แล้วก็ในขณะที่เดียวกันของเรานี้ของพื้นที่ก็ทำหน้าที่ในเรื่องของวัดอยู่ ด้านวัดอยู่เนี่ยะแล้วก็มีคือในสังคมของเราเนี่ยะมันก็จะโยงไปถึงวัด บ้าน บ้านก็คือชุมชน แล้วก็โรงเรียน ของเรานี้ะ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาก็มีทั้ง โรงเรียนที่เป็นศาสนาพุทธ โรงเรียนคริสต์ โรงเรียนที่สอนศาสนาอิสลามของเราที่ดูแลอยู่ของคณะสงฆ์เนี่ยะ วัดที่อยู่ในชุมชนที่มีศาสนาอื่นร่วมเนี่ยะสามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้เลย ยกตัวอย่างของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เห็นชัดเจนคือเรื่องของของที่เคยไปประสบคือ วัดท่ากร่อง วัดท่ากร่องเนี่ยะที่เคยเข้าไปในกิจกรรมของวัด เราดูแลอยู่ เราได้เข้าไปทำงาน เราได้มองเห็นคนอิสลามเนี่ยะเข้ามานั่งทำกิจกรรมร่วมกับเรา ซึ่งเราเป็นกิจกรรมของศาสนาพุทธนะ เราไปทำกิจกรรมเรื่องของเราในงานเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา แต่ขณะเดียวกันงานของพระพุทธศาสนาเรามีกิจกรรมซึ่งเราเห็นคนอิสลามเข้าร่วมกิจกรรมกับเราได้ ตรงนี้ก็เป็นสิ่งที่ดีแล้วหรือในงานกิจกรรมในเรื่องของวันสำคัญ วันสำคัญของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะจัดขึ้นก็จะมีทั้งสามศาสนานะเข้าร่วมกิจกรรมกับเรา เพราะฉะนั้นสังคมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาสามารถอยู่ร่วมกันทั้งสามศาสนาอย่างร่มเย็นเป็นสุข อย่างยกตัวอย่างวันสำคัญวันที่ห้าธันวาคมเนี่ยะ จังหวัดจะจัดงานเนี่ยะ โดยที่เชิญทั้งสามศาสนา ของเราก็จะเชิญคณะสงฆ์มีพระสงฆ์มาแล้วก็มีศาสนาคริสต์ก็จะมีพ่อบาทหลวงมา แล้วก็ศาสนาอิสลามก็จะมีโต๊ะอิหม่ามมา ก็จะมีมาเป็นประธานแต่ละที่เค้าจะมีมาแล้วก็เข้าร่วมกิจกรรมกัน มาร่วมกิจกรรมกับเราด้วยก็ถือว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข”

3.3 ความจำเป็นของการมีศาสนาเป็นฐานภายในชุมชน

ความสำคัญและความจำเป็นของการมีศาสนาเป็นฐานในชุมชน เป็นความปรารถนาและความมุ่งหวังด้านคุณธรรมและศีลธรรมของศาสนาทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชนที่ดำเนินการผ่านกระบวนการทางสังคมเพื่อให้ผู้คนประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยไมตรีจิต มีความเมตตา รักใคร่สมานสามัคคีกัน โดยมีจุดหมายปลายทางร่วมกันคือความร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน

ดังคำกล่าวของ นายธารี มหาเรื่อนลาภ ความว่า

“สังคมนั้นเป็นสุขมันมีความจำเป็นสูงสุดเพราะว่ามันเป็นหลักธรรมคำสอนของอิสลาม อยู่แล้วคืออิสลาม อิสลามคือสันติเนี่ยะมันเป็นคำสั่งใช้ของอิสลามเลย จะบอกว่าเมื่อเจอหน้ากัน จะต้องบอกอวยพรและคนที่ได้รับอวยพรก็จะต้องให้เท่ากันหรือมากกว่าไม่ใช่จะให้น้อยกว่านั้นก็ไม่ได้ คือเราก็จะต้องอวยพรให้เค้าเท่ากับที่เค้าอวยพรเราหรือมากกว่า... สังคมนั้นเป็นสุขจริงๆ แล้วบางคนคิดว่าเราก็คือบ้านเรา เขาก็อยู่บ้านเขา อันนั้นคือเค้าคิดว่าจุดแรกเท่านั้นเอง แต่คำว่าสังคมที่ผมนึกกับลูกบ้าน สังคมคือการที่มันจะกระทบกันเมื่อมาอยู่ร่วมกันต่างหาก เมื่อเรามาอยู่ร่วมกันเนี่ยะถ้าเราไม่รักใคร่สามัคคีกันเนี่ยะจะแยกกัน ไปเลยมันเป็นภาพที่มองเห็นได้ แต่ถ้ามีความรักสามัคคีกันมันก็คนละไม้คนละมือช่วยเหลือกัน ทุกกลุ่มชน อย่างกลุ่มชนนี้รักความสามัคคี ผู้นำสอนให้ปฏิบัติตามคำสั่งของพระเจ้าเป็นเจ้า เพราะพระองค์บอกว่าจะต้องยึดมั่นในสายเชือกของพระองค์และอย่าแตกแยกกัน อันนี้เป็น โองการเลย ห้ามปฏิเสธ กลุ่มชนนี้ก็ปฏิบัติตาม กลุ่มชนโน้นก็ปฏิบัติตาม ทุกหมู่ชนมีความสุข และพระองค์ยังบอกว่าผู้ศรัทธานั้นเป็นที่นึ่งกัน นั้นเราก็เป็น ที่นึ่งกับกลุ่มชนนี้กลุ่มชน โน้นสามารถที่จะให้ความร่วมมือ เค้าขอความร่วมมือมาจากเราเราก็ไปช่วยเหลือ จากกลุ่มคนนี้และมันก็ไปเป็นพลังที่ใหญ่ขึ้นแม้แต่ในระดับจังหวัดก็หะอะ แต่เกิดว่าถ้า สังคมไหนไม่มีไม่แสวงหาความร่วมมือไม่มีความรักความสามัคคี อย่างจังหวัดจะจัดงานอย่างนี้ ขอความร่วมมือมาคุณก็ไปสิมันไม่เกี่ยวกับผม ต่างคนต่างปฏิเสธอย่างเนี่ยะความสงบสุขจะไม่เกิดขึ้น...”

วิธีการหนึ่งที่จะทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนคือการเผยแผ่ข่าวสารความรู้ทางธรรมผ่านกระบวนการการอบรมปลูกฝังที่สอดคล้องวิถีชีวิตของสมาชิกชุมชนตั้งแต่วัยเด็กโดยเริ่มจากหน่วยย่อยสุดของสังคมคือครอบครัว

ดังคำกล่าวของ นางสาวนุศรา สุจริตจันทร์ ความว่า

“... บอกได้เลยว่าครอบครัวมุสลิมทุกครอบครัวจะปลูกฝังลูกด้วยเรื่องพวกนี้มาก่อน เด็กจะต้องเรียนรู้หลักศาสนา ต้องละหมาดให้เป็น มันจะเป็นเหมือนการปลูกฝัง จริงอยู่พอโตขึ้นในวัยรุ่นอาจมีบ้างในสังคมเพื่อน แต่ทุกคนจะไม่เคยทิ้งละหมาด แม้อาจจะไม่ใช้เวลาเป๊ะแต่พอถึงเวลาก็จะมาและคือจะต้องมาเจอกัน... ทุกคนไม่เคยทิ้งละหมาด ไม่เคยทิ้งศีล... ทำให้เข้าใจว่าเวลาไม่มีกินเป็นอย่างไร ทำให้รู้จักเสียสละ รู้จักความลำบาก ตรงนี้ก็อาจช่วยให้สังคมร่มเย็นเป็นสุข...”

จากการอบรมปลูกฝังในครอบครัวขยายสู่ชุมชน โดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียน สถาบันศาสนา องค์กร หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกชุมชน ในลักษณะการจัดกิจกรรมการอบรมเรียนรู้ด้านคุณธรรม ศีลธรรมของศาสนา และทักษะการดำเนินชีวิต ผ่านการศึกษาในระบบโรงเรียน

ดังคำกล่าวของ นางสาวนุศรา วาปีโส ความว่า

“ถ้าเรามองในระยะใกล้เราก็อาจอยู่ได้ แต่ถ้าเรามองระยะไกลอย่างที่บอกว่าถ้าสมมติว่าผู้ปกครองปลูกฝังได้ดีสามารถอบรมลูกหลานให้อยู่แบบนี้ได้ แต่ในขณะที่เดียวกันเด็กก็อยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ ค่านิยมที่ไม่เหมือนของรุ่นแม่รุ่นพ่อเด็กก็จะเลือกรับไม่ถูก ดังนั้นเราคงต้องปลูกฝังในครอบครัว ครอบครัวเป็นจุดแรก และต่อไปก็เป็น โรงเรียน วัด หรือว่าองค์กรอื่นทางราชการที่มีข้อมูลความรู้หรือโครงการหรือมีอะไรที่แบบเป็นแผนการระยะยาวว่าจะปลูกฝังเรื่องเหล่านี้ให้อยู่กับเด็กกับเยาวชน โครงการดีๆ อะไรที่จะปลูกฝังตั้งแต่เล็กๆ เพราะว่าไม่ปลูกฝังแต่เล็กโตมาก็จะยาก ส่วนมากเด็กถ้าได้รับการปลูกฝังอะไรตั้งแต่เล็กๆ ค่านิยมที่ถูกต้องอะไรจะสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ถูก ถ้าเกิดเราไปปรับตอนโตแล้วค่อนข้างลำบาก... ถ้าเด็กได้รับการศึกษาที่ดีเด็กก็สามารถเลือกแยกแยะได้ว่าอันใดดีไม่ดีสิ่งไหนเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติควรละเว้น ...การศึกษาของที่นี่ไม่ได้แยกเป็นทางโลกและทางธรรม เราสามารถสอนนักเรียนในโรงเรียนนี้ให้เด็กสามารถเรียนรู้หลักคำสอนของศาสนาอย่าง โรงเรียนนี้เนี่ยก็ปฏิบัติอยู่เราไม่ได้แยกกันว่าจะต้องปฏิบัติเฉพาะศาสนาเรื่องเรียนก็เรียน ทุกวันนี้เราก็มีเรียนศาสนาพุทธ ศาสนาคาทอลิก ในระดับทุกระดับ

สอนเรื่องศาสนาเรื่องก็คิดว่าแล้วเด็กที่เรียนใน โรงเรียนนี้เนี่ยก็สามารถปฏิบัติกร่วมกับพวกเราได้ เราไม่แยกกัน อย่างวันสำคัญของโรงเรียนเราพิธีมีเข้าโบสถ์ ทุกศาสนาก็ได้เข้าเพื่อจะได้เรียนรู้ เราจะบอกเด็กว่าเวลาที่มาเข้าโบสถ์จะมีพิธีที่มีความสำคัญไม่สำคัญเค้าจะได้เรียนรู้ เวลาที่เค้าโตขึ้นไปในสังคมเค้าจะสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้อง... แต่ในขณะที่เดียวกันเราก็สอนเด็กเราเวลาที่ไปมีสยิดเค้าจะต้องปฏิบัติอย่างไร ไปวัดพุทธจะต้องทำอย่างไร เพราะเวลาเค้าโตขึ้นสังคมเค้าจะต้องไปทุกที่ เพราะในโลกแห่งความเป็นจริงเด็กต้องมีทักษะชีวิตทุกอย่าง ไม่ใช่เรียนอย่างเดียว ซึ่งๆ เรียนอย่างเดียวจะอยู่ในสังคมยาก โรงเรียนเราจึงเน้นมาก จึงต้องฝึก ต้องรู้จักทำกิจกรรมกล้าแสดงออกแล้วก็ปฏิบัติตนในการเข้าสังคม อยู่ร่วมกันคนอื่นให้ได้ ให้ถูกต้องปรับตัวให้ได้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะถึงจะเรียนรู้เก่งอย่างเดียวแต่ปรับตัวไม่ได้ก็จะไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต”

นอกจากความรู้ด้านคุณธรรมและศีลธรรมของศาสนาที่เผยแพร่สู่ชุมชนผ่านการประสานความร่วมมือจากกลุ่ม องค์กร ภายในชุมชน ความรู้ทางโลกที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวิถีชุมชนที่ดำเนินการในลักษณะของการอบรมเรียนรู้นอกชั้นเรียนก็มีความสำคัญและมีความจำเป็นที่จะช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชน รวมถึงความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว ดังคำกล่าวของ พระอาจารย์ปรีชา มหาวิโร ความว่า

“... ทางวัดจะมีกลุ่มค็อกเตอร์ที่ออกจากงานแล้วจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เกษียณอายุราชการแล้ว มาตั้งกลุ่มชมรมที่จะดึงเด็กเข้าวัดที่นี่ เมื่อดึงเด็กเข้าวัดแล้วเนี่ยจะต้องมีกิจกรรมต่างๆ ให้เขา คือมันจะต้องมีการเสริมภาษา เสริมภาษาให้เขา เทคนิคการคิดเลขนะ ภาษา แล้วก็เทคโนโลยีสมัยใหม่นะ พวกคอมพิวเตอร์อะไรต่างๆ สอนให้เค้ารับรู้อย่างสร้างสรรค์ไม่ให้ไปหลงไม่หิ่งมาย เราจะใช้มันอย่างไรไม่ให้เราตกเป็นทาสของสิ่งเหล่านั้น พวกเกมส์พวกอะไรต่างๆ เราจะเล่นมันอย่างไรถึงจะถูกต้อง สอนให้เกิดปัญญาไม่ให้ตกเป็นทาสของสิ่งเหล่านั้น ทีมอาจารย์จะมาเป็นทีมงาน ทางวัดก็เตรียมให้สถานที่ อาหารการกินนะ แล้วก็จะมีการสอดแทรกกิจกรรมของธรรมะขนบธรรมเนียมพื้นบ้านเข้าไปให้เค้าอยู่กับอย่างมีความสุขแล้วก็ขยายออกไปโดยใช้เด็กเราเนี่ยเป็นตัวจุดประกาย...”

โครงการอบรมเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่ที่กลุ่มเด็กและเยาวชน แต่ขยายไปสู่บุคคลวัยทำงาน ที่ประกอบอาชีพอยู่ในชุมชน เป็นการช่วยพัฒนาทักษะการทำงานและการดำรงชีวิตให้ดียิ่งขึ้น โดยการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรและภาคีเครือข่ายทั้งภายในและนอกชุมชนท้องถิ่น ดังคำกล่าวของ นางจรีพร ขันดี ความว่า

“...นอกเหนือจากงานที่ต้องทำตามนโยบายหรือนายสั่งเนี่ยะ พี่จะคิดงานของพวกพี่กันเอง คิดงานขึ้นมาว่าเราอยู่อยุธยาเนี่ยะเราควรต้องทำอะไร และมีช่องทางไหนในการหาเงินเพื่อเอามาทำงาน พวกพี่ก็จะช่วยกันคิดหาวิธีก็จะมานั่งรวมกันและก็คุยกันว่าเราจะทำโครงการอะไรต่อปัญหาได้ไม่อย่างเช่นตอนนี้คืออาเซียนกำลังจะมากคนอยุธยาทำอะไร งานมรดกโลกคนอยุธยามีปัญหาอะไร กินข้าวกันก็นั่งคุยกันไปก็คือเอ้อปัญหาตอนนี้เราไปเที่ยวเดินอยู่ในอยุธยาเราจะเจอคนจีนเยอะมากเข้ามาเที่ยว แล้วคนจีนเป็นอะไรที่แบบไม่เคยแล้วเขาจะพูดมาค่านึงว่านี่แปลจากคนที่แปลได้เขาแปลว่า น่าจะมีป้ายภาษาจีนนะ มีไค้จิ้นนะ เนี่ยะคือไค้จิ้นของเราจะน้อยหน่อย พูดได้น้อย เราเลยมาคิดกันว่าจะทำยังไง เออมีหน่วยงานหนึ่งเขาก็เปิดโอกาสให้เราองบประมาณเพื่อที่จะเอามาทำเรื่องที่เราคิดคือเอาคนมาสอนภาษาจีนให้กับคนขับรถตุ๊กๆ พี่ก็ไปเขียน โครงการแล้วก็ไปขอเงินเค้าทำ ซึ่งไม่ใช่งานในหน้าที่ ทำนอกเหนือเวลางานประมาณ 3 อาทิตย์...”

อีกช่องทางหนึ่งของการเผยแพร่ข่าวสารความความรู้สู่ชุมชนที่มีประสิทธิภาพคือการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ผ่านขนบธรรมเนียม ประเพณี และงานบุญทางศาสนา ซึ่งเป็นวิธีการที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ทางสังคมร่วมกันของคนในชุมชน เสริมสร้างให้เกิดการประพฤติปฏิบัติและการวางตนอย่างเหมาะสมในสังคม

ดังคำกล่าวของ วิเชียร ทองคำสุข ความว่า

“เมื่อมันกว้างขึ้นเนี่ยะที่จะดึงมาเข้าร่วมกันได้คืองานประเพณีสำคัญ สำคัญเลย วันมาฆะ วิสาข เข้าพรรษา ออกพรรษา งานพวกนี้เนี่ยะ มีส่วนสำคัญอย่างมาก แต่ว่าตอนนี้จากที่สังเกตส่วนมากนะ ถ้ามันตรงกับวันหยุดพวกที่ทำงาน โรงงานเค้าก็อยากนะ วิทยุเนี่ยะเค้าก็อยากเข้าวัดทำบุญเหมือนกัน แล้วก็เยอะด้วย อันนี้เค้ามาเค้าก็จะทำบุญตักบาตรเวียนเทียนก็เป็นการเหมือนให้เค้ารู้ ู้ประเพณี ู้สังคมของชุมชนของเขา เค้าก็จะเค้าก็จะมาบ่อย ซึมซับเอาสิ่งทีเหล่านี้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้...”

ขณะเดียวกัน การร่วมงานบุญงานประเพณีทางศาสนา ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็น มุมมองซึ่งกันและกันกัน เกิดการแบ่งปัน ผูกพันรักใคร่ เพราะต่างคนต่างเป็น ทั้งผู้รับและผู้ให้ เกิดบรรยากาศแห่งมิตรภาพ นำความร่มเย็นเป็นสุขทั้งส่วนบุคคลและชุมชน ส่วนรวม

ดังคำกล่าวของ พระอาจารย์ปรีชา มหาวิโร ความว่า

“การที่จะทำให้สังคมกลับมาแบ่งปันกันเหมือน โบราณก็ต้องเริ่มต้นที่ตัวเราก่อน เริ่มต้นจากตัวเรา คนรอบๆ ข้างเราต้องปลูกฝังสิ่งเหล่านี้ จันที่วัดนี้ถึงเวลาวัดพระนี้ โยมรอบวัด เข้ามาร่วมกัน มากินอยู่ด้วยกัน กินเป็นวงกลมนะ นั่งเป็นกลุ่ม ถ้าถึงวันตรุษสงกรานต์จะล้อมวงกินกัน เต็มอาคารชั้นล่าง วันพระก็ล้อมกลุ่มกินกัน สวดมนต์ร่วมกัน ทำโมงเย็นลูกหลานก็มารับกลับ ลูกหลานก็พยายามที่จะเอื้อ วันนี้อาจารย์ท่านพูดอย่างนี้ละ ไปเล่าให้ลูกหลานฟัง ไปพูดอยู่เสมอว่าจำเอาคำพูดที่อาจารย์พูดทุกวันพระ ไปเล่าให้ลูกหลานที่บ้านฟังนะเพราะมาไม่ได้มันทำงาน... จันที่วัดนี้จึงปลอดจากการเมือง โดยสิ้นเชิง จะไม่ใช่การสั่งสอนเป็นการเสนอแนวคิดของแต่ละคน เรียกว่าจะเป็นมุมมองของแต่ละคน จะไม่ใช่การฟังเทศน์ฟังธรรมนะ ถ้าเทศน์อย่างเดียวเค้าจะตอบได้ เราไม่ได้ คือถ้าเค้ามีมุมมองเค้าก็จะพูดออกมา เรายังรู้ว่าภายในใจเค้าคืออะไร และที่นี่ไม่ให้ทำโรงครัว ให้ต่างคนต่างถือมา แล้วมาแบ่งปันกัน อาหารก็จะหลากหลาย มีความสุขกันไป ซึ่งแตกต่างจากวัดตาลเอนคือคนที่ท้องที่จะไม่ค่อยเข้า มีแต่คนที่อื่นมา จันเรามุ่งเน้นสังคมที่อยู่รอบวัดไม่ได้ มุ่งเน้นที่อื่น เน้นการแลกเปลี่ยนอย่างสร้างสรรค์และพยายามยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นเค้าที่สมัยใหม่เรียกว่าเปิดใจยอมรับมุมมองของผู้อื่นเค้าบ้างนะเป็นทั้งผู้ให้เป็นทั้งผู้รับ...”

สังคมในชุมชนของชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่แม้จะมีความหลากหลายของวัฒนธรรม ศรัทธาความเชื่อทางศาสนา กระนั้นสังคมของจังหวัดก็ดำรงอยู่ได้ด้วยความร่วมมือเป็นสุขด้วย เพราะผู้คนน้อมรับน้อมนำหลักธรรมคำสอนของศาสนามาเป็นฐานในการดำเนินชีวิต มีการแบ่งปัน มีความผูกพัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการกลมเกลียวทางสังคม สะท้อนภาพความร่วมมือเป็นสุขบนฐานศาสนาที่เป็นวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนอย่างยาวนาน

3.4 หลักธรรมคำสอนของศาสนาพาล้างกรรมเย็นเป็นสุขในชุมชน

ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ต่างมีหลักธรรมคำสอนที่สอดคล้องกันคือให้มนุษย์ทำความดี มีศีลธรรม ละเว้นความชั่ว ให้มีความรัก ความเมตตาต่อกัน แต่กระนั้นแต่ละศาสนาจะมีหลักธรรมคำสอนปลีกย่อยที่แตกต่างกันเพื่อให้ศาสนิกชนของตนประพฤติปฏิบัติตามแนวทางสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดของแต่ละศาสนา

ดังคำกล่าวของ นายวิเชียร ทองคำสุข เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ความว่า

“ถ้านำมาใช้จริงๆ เป็นสุขแน่นอน ยืนยันเลยว่าเป็นสุขแน่นอนเพราะว่าหลักของศาสนาพุทธคือ ลด ละ เลิก แล้วก็คือ ถ้าเราโกรธเนี่ยเราลด ได้มันก็หมดเรื่อง แล้วก็เราละชะบ้างปล่อยวางชะบ้างก็ไม่มีเป็นทุกข์ และถ้าเลิกได้สุดยอด เป็นสุขเลยแหละ คือหลักใหญ่ๆ ของศาสนา คือ ลด ละ เลิก แค่นั้นเอง เป็นสุขแน่นอน... ถ้าทุกคนปล่อยวางชะบ้าง ละชะบ้างปัญหาหมั่นก็ไม่เกิด ที่เท่านั้นเอง...ถ้าเราเอาสั้นๆ ง่ายๆ คือ ละชั่ว ทำความดี ละเว้นจากความชั่ว ทำแต่ความดีก็จบแล้วเท่านั้นเอง คือน้อยอยู่ที่ใจ ใจเราเป็นใหญ่ คือถ้าเราไม่ทำความชั่ว ไม่ทำให้ตนเองเดือดร้อน ผู้อื่นเดือดร้อน แค่นั้นเอง”

แนวทางปฏิบัติแห่งพระพุทธศาสนาที่นำไปสู่การทำความดี ละเว้นความชั่ว หรือการ ลด ละ เลิก จากอบายมุขสิ่งชั่วร้ายทั้งปวงนั้น ชาวพุทธสามารถกระทำได้โดยการปฏิบัติตนตั้งมั่นอยู่ในหลักศีลห้าที่เสมือนหนึ่งเป็นพื้นฐานแห่งความดีงามและร่มเย็นเป็นสุขของมนุษย์ ดังคำกล่าวของ นางมะลิวัลย์ เสริมาศพันธ์ ความว่า

“... หลักธรรมใหญ่ๆ ศีลห้านี้แหละที่ว่าถ้าทุกคนปฏิบัติตามหลักของศีลห้าแล้วสังคมจะร่มเย็นเป็นสุข ศีลห้านี้เป็นพื้นฐานของพระ โสดาบันนะ หนึ่งถ้าเราทุกคนไม่ฆ่าสัตว์ สองถ้าทุกคนไม่ลักทรัพย์ สามถ้าทุกคนไม่พูดปดนะ ไม่ผิดประเวณี ไม่ดื่มสุราเมรัย ครอบถ้วนอยู่ในศีลห้าแล้ว ถ้าทุกคนยึดถือศีลห้าแล้วก็สังคมร่มเย็นแน่ แต่ที่ทุกวันนี้ที่ว่ามีปัญหาเพราะคนละทิ้งศีลห้าและศีลห้านี้เป็นพื้นฐานให้เราได้เกิดเป็นมนุษย์ในภพหน้า ใครที่ศีลห้าไม่ครบจะเป็นมนุษย์ที่ไม่สมบูรณ์ และไม่รู้ว่าจะได้เกิดเป็นมนุษย์ไหม พื้นฐานนี้จะทำให้สังคมร่มเย็นแน่ถ้ายึดแค่ศีลห้า อย่างอื่นมันเป็นของระดับนักบวช เหมือนว่าหิริ โอตตปปะมันเหมือนเป็นของเทวดา ละอายเกรงกลัวต่อบาป แต่ว่าถ้าทุกคนยึดถือศีลห้าจะครบถ้วนบริบูรณ์ สังคมจะร่มเย็นแน่...”

“และต้องมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน รักใคร่สามัคคีกลมเกลียว และปฏิบัติตนตามหลักของศีลห้า ถ้าทำได้สังคมนี้อาจจะร่มเย็นเป็นสุข... สังคมนี้อาจจะร่มเย็นเป็นสุข หัวใจก็คือแบ่งปัน การแบ่งปัน แบ่งไปสู่ผู้ไม่มี เสียดาย เห็นใจกันและกัน ถ้าไม่มีอะไรแบ่งปัน แบ่งปันน้ำใจกันเติมความเข้าใจกัน สังคมนี้อาจจะร่มเย็นแน่ ไม่ว่าสังคมครอบครัว สังคมหมู่บ้านหรืออะไรก็แล้วแต่ อยู่ด้วยกันด้วยความเข้าใจเห็นใจกัน...”

หลักธรรมอีกหมวดหนึ่งในทางพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นหลักแห่งการสมานน้ำใจของผู้คนในสังคมและเป็นหลักของการอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข คือ หลักสังคหวัตถุสี่ ประกอบด้วย ทาน ปิยะวาจา อัจฉริยา และสมานัตตา ดังคำกล่าวของ พระอาจารย์ปริชา มหาวิโร ความว่า

“มีอยู่สี่อย่าง หนึ่ง แบ่งปัน ซึ่งภาษาธรรมเรียกว่าทาน สองพูดกันดีๆ พูดกันดีๆ เยี่ยงกันให้รู้เรื่อง พูดกันให้เข้าใจ ไม่ใช่เถียงเพื่อทะเลาะกัน สามคือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าสังคมที่ช่วยเหลือกันจะมีความสุข และประการที่สี่คือ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ถึงแม้ว่าคุณจะเป็นคนรวยคุณก็กินข้าว เดินติดดิน ไม่ใช่เดินบนอากาศ สังคมนี้อาจจะมีความสุข ไอ้ที่ทะเลาะกันเพราะพูดไม่รู้เรื่อง ข้อที่สอง ที่ที่พูดภาษาไทยแท้ๆ เพราะอะไร เพราะว่าในใจมันมีชังไว้สำหรับคนความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัวตั้งอยู่เมื่อไร มันพูดไปทางนั้นมันก็เลไปหาหลักของมันทั้งนั้น เยี่ยงกันอยู่เนี่ยมันเถียงไปหาหลักของมัน ตั้งธงไว้แล้วว่าตนเองต้องการอะไร”

ส่วนหลักธรรมคำสอนของศาสนาอิสลามมีลักษณะเป็น โองการจากพระผู้เป็นเจ้าที่ทรงประทานผ่านท่านศาสดานบีมุฮัมมัดเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตอย่างสันติและร่มเย็นเป็นสุขของบุคคลผู้ศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้าคือพระอัลเลาะห์ ดังคำกล่าวของ นายธรี มหาเรือนลาภ ความว่า

“จริงๆ แล้วอิสลามเนี่ยอิสลามใช้ศาสนาเป็นการดำเนินชีวิตเพราะว่าเราจะมีธรรมบัญญัติจะเป็นแบบฉบับก็คือ ใช้อัลกรุอันคือ โองการจากพระผู้เป็นเจ้า แล้วก็แบบฉบับของท่านศาสดา มุฮัมมัด คืออัลกรุอันจะลงมาให้ท่านศาสดาแล้วท่านศาสดาจะนำมาปฏิบัติเป็นแบบอย่าง เพราะว่าท่านศาสดาบอกให้ปฏิบัติเหมือนที่เห็นท่านปฏิบัติ ฉะนั้นการอยู่ร่วมกันจะใช้ศาสนาเป็นพื้นฐาน... ถ้าไม่ปฏิบัติตามถือว่าเป็นผู้ที่ฝ่าฝืน ฉะนั้นการที่บุคคลปฏิบัติตามแบบเนี่ยเค้าก็จะรับความสุขจากพระผู้เป็นเจ้า...”

บุคคลจะน้อมนำโอองการของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าที่บัญญัติไว้ในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานในลักษณะที่เป็นหลักศรัทธา หลักปฏิบัติ และหลักศีลธรรมของศาสนา มาเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างแนบแน่นจนกลายเป็นวิถีชีวิต หลักศรัทธาของศาสนามีหกประการคือ หนึ่งศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า สองศรัทธาต่อปวงเทพ สามศรัทธาพระคัมภีร์ สี่ศรัทธาต่อบรรดานบีและ รสูล ห้าศรัทธาต่อวันสุดท้ายและการฟื้นคืนชีพ หกศรัทธาในกฎแห่งการกำหนดสถานะของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า หลักปฏิบัติห้าประการที่บุคคลผู้ศรัทธาจะต้องปฏิบัติในชีวิตคือ หนึ่งการปฏิญาณตนแท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลเลาะห์ สองการละหมาดห้าเวลา สามการถือศีลอด สี่การบริจาคทรัพย์ ห้าการบำเพ็ญฮัจญ์ และหลักศีลธรรมเรียกว่าเอ็ยะห์ซาน ที่หมายถึงความดีต่างๆ ที่บุคคลต้องประพฤติปฏิบัติอยู่เสมอ มีลักษณะเป็นหน้าที่และเป็นมารยาทที่ต้องแสดงออกที่แสดงถึงคุณสมบัติที่ดีภายในจิตใจ

ดังคำกล่าวของ นางสาวนุศรา สุจริตจันทร์ ความว่า

“... ถ้าโดยรวมนะมุสลิมส่วนใหญ่เวลาที่มีความทุกข์เวลาไม่สบายใจเราสวดมนต์เราทำละหมาดใจมันจะสงบใจมันจะเย็นขึ้นแล้วเราก็จะรู้สึกแล้วว่าเราขอจากพระเจ้าแล้วให้ความทุกข์นี้ผ่านไปหรือว่าเราขอจากพระอัลเลาะห์ให้เราประสบความสำเร็จจากพระอัลเลาะห์ตรงเนี่ยะ การศรัทธา การศรัทธาทำให้เรามีกำลังใจที่จะทำปฏิบัติศาสนกิจเพราะเราศรัทธาในตัวพระอัลเลาะห์มันก็ทำให้เรามีความกระตือรือร้นที่จะทำ เราไม่รู้หรือว่าเราจะขอได้หรือไม่ได้เราไม่รู้ไม่มีใครรู้แต่ถ้าตัวเราศรัทธาเราปฏิบัติทุกวันมันก็อาจเป็นไปได้...”

“...ครอบครัวมุสลิมทุกครอบครัวจะปลูกฝังลูกด้วยเรื่องพวกนี้มาก่อน เด็กจะต้องเรียนรู้หลักศาสนา ต้องละหมาดให้เป็น มันจะเป็นเหมือนการปลูกฝัง จริงอยู่พอโตขึ้นในวัยรุ่นน่าจะมีบ้างในสังคมเพื่อนแต่ทุกคนจะไม่เคยทิ้งละหมาด แม้อาจจะไม่ใช่ห้าเวลาเป๊ะแต่พอถึงเวลาที่จะมาและก็ต้องมาเจอกัน... ส่วนมากชาวมุสลิมก็จะยึดติดกับข้อพวกนี้แหละคือเป็นการปูพื้นฐานมาตั้งแต่ไหนแต่ไร หลักพวกนี้พวกเราชาวมุสลิมก็จะปฏิบัติอยู่แล้วคือคุณพร้อมคุณก็ทำ อย่างออกชะกาตคุณมีกินมีใช้ แต่มีกินที่ไม่มี คนที่เป็นลูกกำพร้า เป็นแม่หม้ายหรือคนที่เงินที่ลำบากเราก็บริจาคให้เค้าก็คือเราก็กปฏิบัติตามหลักมาอยู่แล้ว... เป็นพื้นฐานที่เราได้ปฏิบัติอยู่แล้ว อย่างพ่อ ลูกได้แต่งงานพ่อก็ได้ส่งลูกเข้าฝั่งแล้ว อย่างลูก พ่อไม่สบาย แก่ชรา ลูกทำมาหากินลูกเลี้ยงพ่ออย่างนี้ก็ใช้ อย่างคุณมีเงินเก็บคุณทำงานแล้วปีหนึ่งคุณต้องออกชะกาตเท่าไร... อย่างฮัจญ์ เรามีเหลือเฟือแล้ว เรารู้สึกว่าเรามีตังค์เราพร้อมเหลือใช้แล้วเราก็กไป”

วิถีชีวิตของบุคคลผู้ศรัทธามีลักษณะเคร่งครัดในการปฏิบัติศาสนกิจของศาสนาก็เพื่อความไม่เบียดเบียนกัน ให้เห็นอกเห็นใจกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันกัน และเพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความสงบ สันติ และร่มเย็นเป็นสุข

ดังคำกล่าวของ นายนายทวิศักดิ์ ศรีสมาน ความว่า

“มันจะไม่มีแล้วนะ มันก็สุดอยู่ที่นี้แหละ มีหลักห้าประการ มีหลักศรัทธา มีหลักปฏิบัติ มีหลักเอื้อย่ะหะซานอะ ไรอย่างนี้เนี่ยะ ถ้าปฏิบัติตามนี้มันก็อยู่ด้วยกันได้ แต่ที่ว่าคือพวกที่จะเอาว่าเอาเรื่องในมาพูดให้ข้างนอกให้คนอื่นเขาฟัง แต่มันหมายถึงว่าอิสลามเนี่ยะมีสองอย่างนะคือ เคร่งครัดกับเคร่งเครียด เคร่งครัดคือปฏิบัติตัวตามหลักการศาสนาอิสลามที่ถูกต้อง ไม่มีการเบียดเบียนก็ต่างคนต่างอยู่ชุมชนเดียวกันไม่ว่าพุทธหรืออิสลามอยู่ชุมชนเดียวกัน แต่ว่ามันก็เป็นต่างคนต่างอยู่ไง แต่มันก็อยู่ด้วยกันได้ ที่นี้ไอ้เคร่งเครียดนี้ก็หมายความว่าอะจะเออะก็ได้เหมือนว่าไม่เอาเลย เอาพระเจ้าองค์เดียวไม่อะลุ่มอะหลั่ยเลยมันจะมีประโยชน์อะไร อย่างอิสลามเนี่ยะเดี๋ยวนี้มันมีอย่างนี้แต่ก่อนนี้มันไม่มีแต่เดี๋ยวนี้มันมีนะ... คือศาสนานี้มันให้เคร่งครัดในการปฏิบัติ แต่มิได้มีไว้ให้เคร่งเครียด ถ้าเคร่งเครียดแล้วเนี่ยะศาสนาเดียวกันมันจะกลายเป็นลัทธิไป แต่ถ้าเคร่งครัดนั้นก็คือศาสนาเคร่งเครียดมันก็จะกลายเป็นลัทธิเป็นอุดมการณ์มันจะให้เกิดความแตกแยก...”

ส่วนหลักธรรมคำสอนของศาสนาคริสต์เน้นที่คุณลักษณะที่ดีภายในจิตใจของบุคคลผู้ศรัทธา ให้บุคคลมีความรักความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ ให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างร่มเย็นเป็นสุข และเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม โดยการปฏิบัติตนตามหลักแห่งความรัก หลักศรัทธาหรือพระบัญญัติสิบประการ และหลักคุณธรรมของศาสนาอย่างสุดจิตสุดใจและเต็มกำลังความสามารถ หลักแห่งความรักคือความรักความศรัทธาในพระเจ้าด้วยสุดใจ สุดจิต สุดความคิด และรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง หลักนี้เป็นหัวใจของคริสต์ศาสนาและเป็นเครื่องช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ส่วนบัญญัติสิบประการเสมือนเป็นวิถีจริยธรรมของบุคคลผู้ศรัทธาที่ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามเพื่อจะได้รับความรอดและเข้าถึงอาณาจักรของพระเจ้าอันเป็นแดนที่มีความสุขสงบนิรันดร์ ประกอบด้วย หนึ่งจงนมัสการต่อพระเจ้าองค์เดียว สองจงอย่าออกพระนามพระเจ้าผู้เป็นเจ้าโดยไม่สมเหตุสมผล สามจงฉลองวันพระเจ้าซึ่งเป็นวันศักดิ์สิทธิ์ สี่จงนับถือบิดามารดา ห้าจงอย่าฆ่าคน หกจงอย่าทำความลามกอุจาด เจ็ดจงอย่าลักขโมย แปดจงอย่านินทาว่าร้าย เก้าจงอย่าปลงใจในความลามกอุจาด สิบจงอย่าโลภมักได้ทรัพย์สินของคนอื่น และหลักคุณธรรมคือลักษณะคุณงามความดีในจิตใจของบุคคล สี่ประการคือ หนึ่งความรอบคอบ สองความยุติธรรม สามความกล้าหาญ สี่ความมัธยัสถ์พอเพียง

ดังคำกล่าวของ นายสาโรช เมธีพิทักษ์กุล ความว่า

“... ในหลักธรรมคำสอนเนี้ยะพื้นฐานเลยต้องการให้เรามีความรักทำให้เราอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ครับ เพราะที่มาของศาสนาเนี้ยะจริงๆ แล้วเนี้ยะอาจจะเป็นเรื่องของการอยู่ร่วมกัน ตอนแรกที่ผมคิดว่าศาสนานี้ทำให้พวกเราเหมือนกับว่าพยายามรวมตัวกันให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ในสมัยก่อนครับก็อาจจะมีศาสนาที่ศาสนาอาจจะเป็นกฎหมายในการสร้างศาสนาขึ้นมาครับ เหมือนกับว่าเค้าต้องการให้มีพระเจ้าให้มีพระเจ้าเพื่อให้คนมารวมกลุ่มกันได้เพื่อให้มีหลักยึดเหนี่ยวเป็นหนึ่งเดียวอะครับแล้วก็สามารถให้ชุมชนอยู่ร่วมกันได้จริงๆ แล้วศาสนาของเราเนี้ยะหรือว่าหลักธรรมที่เราศึกษาอยู่ครับมันก็เป็นสิ่งที่ทำให้เราอยู่ร่วมกันในสังคมทำให้เราเกิดความสงบแล้วก็คือทำให้เราเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ขึ้นในลักษณะนี้ครับ ... ตรงส่วนนี้นอกจากบัญญัติสืบประการ หลักแห่งความรักแล้วเนี้ยะก็ยังมีสิ่งที่สอนด้วยครับในเรื่องของการอยู่ร่วมกันเช่น ในจะมีเรื่องเกี่ยวกับคำสอนเรื่องการไม่ดูหมิ่นผู้อื่นหรือว่าการที่แบบว่าเราให้การเคารพผู้อื่นด้วยเพราะว่าอย่างเรื่องครับก็เป็นสิ่งที่สำคัญก็เพราะว่าพระเจ้าเนี้ยะก็สอนให้เรารักผู้อื่นแล้วก็ให้เรามองคนอื่นเหมือนกับเป็นตัวเราเองครับ ก็เหมือนกับบัญญัติเอกที่บอกรักพระเจ้าอย่างสุดหัวใจแล้วก็รักผู้อื่นเหมือนรักตนเอง นอกเหนือจากนี้ก็เป็นภาคประยุกต์มากกว่า เป็นหลักคุณธรรมทั่วไปที่เราสามารถได้จากสองส่วนนี้... ที่ทำให้เรามองผู้อื่นแล้วก็ให้เราเห็นใจซึ่งกันและกัน ... ศาสนาเนี้ยะก็เหมือนเป็นเครื่องให้เรากลับมามองดูครับว่าจริงๆ แล้วสิ่งๆ นั้นเป็นความจริงหรือเปล่าหรือว่าที่เรากำลังดำเนินชีวิตอยู่ในปัจจุบันเนี้ยะตามสื่อหรือตามเทคโนโลยีต่างๆ เป็นความจริงหรือเปล่า ก็สามารถช่วยได้ครับในเรื่องจิตใจเป็นการนำพาอะครับเพราะถ้าคนในปัจจุบันติดตามสื่อแล้วก็ใจร้อนไปกับสิ่งนั้น บางทีคนที่มีความทุกข์อาจจะไม่มีความสุขแต่ว่าเชื่อว่าถ้าเค้าได้กลับมาศาสนาได้เข้าถึงจิตใจหรือว่าได้นำคำสอนไปให้ถึงจิตใจเข้าไปอิงในใจเค้า เค้าก็จะสามารถกลับมาได้ มามองดูถึงว่าที่จริงแล้วเค้าอยู่ในแบบไหน ในจุดไหน แล้วก็เป็นอย่างไรกันแน่...”

3.5 องค์ประกอบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

สังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยศาสนาเป็นฐานประกอบไปด้วยสองส่วนสำคัญคือ หนึ่ง มนุษย์ และสองสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น มนุษย์คือบุคคลผู้ฝึกได้ เป็นผู้ที่มิคุณธรรมและศีลธรรมของศาสนาเป็นพื้นฐานภายในจิตใจ อาศัยอยู่ร่วมกัน พึ่งพาอาศัยกัน ไม่เบียดเบียนตน เบียดเบียนสังคม และธรรมชาติแวดล้อม

ดังคำกล่าวของ พระอาจารย์ปรีชา มหาวิโร ความว่า

“... คนเนี่ยะถ้าถูกฝึกมาดีแล้วนะแค่คนคนเดียวเนี่ยะ ไปหล่นอยู่ตรงไหนก็ตามแต่มันเหมือนการเพาะกล้าพันธุ์ไม้ที่ดีที่มันสามารถให้คุณประโยชน์ต่อตรงนั้นมากมายนานกาล ฉะนั้นคุณจะทำพัฒนาอะไรก็ตามแต่ คนเป็นสิ่งสำคัญ นั้นการพัฒนาคนต้องพัฒนาให้เค้าเนี่ยะเป็นคนที่มีสมบรูณ์ คนที่มีสมบรูณ์คืออะไร ร่างกายที่สมบรูณ์ จิตใจสมบรูณ์ อารมณ์สมบรูณ์ อยู่ในสังคมนั้นได้ คนเป็นสิ่งที่สำคัญ เราจะฝึกอย่างไรให้คนสมบรูณ์ได้ ฉะนั้นคนบางคนเนี่ยะ มีเงินจริง มียศถาบรรดาศักดิ์จริง มีบริวารมากมายจริง มีความสุขมัย บางคนก็ไม่มีความสุข บางคนเนี่ยะหาเช้ากินค่ำแต่เค้ามีความสุข นั้นแหละคือรู้จักที่จะดำเนินชีวิตของเขาเนี่ยะไกล่ไกล่ธรรมชาติมากที่สุด ถ้าเราพัฒนาชีวิตของเราให้ห่างไกลจากธรรมชาติมากขึ้นๆ ทุกข์มันก็จะมากขึ้น ตรงนี้อาจารย์ฝึกทั้งพระทั้งโยมนะ อย่าเป็นคนเห็นแก่ตัว ถ้ามีคนเห็นแก่ตัวเยอะๆ เนี่ยะสังคมน้อยาก และเราจะฝึกมนุษย์อย่างไรให้ลดความเห็นแก่ตัวลงไป เป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เราต้องพยายามที่จะสอดแทรกซึมซับในเรื่องศีลธรรมคุณธรรมให้มากขึ้น...”

อีกทั้งมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบโครงสร้างชุมชนและสังคมที่สำคัญ ที่แบ่งย่อยออกเป็นสองส่วน ได้แก่ หนึ่งสมาชิกชุมชน และสองผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนคือบุคคลที่มีหน้าที่ประสานความร่วมมือของชุมชน และดูแลช่วยเหลือสมาชิกชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงผู้นำศาสนาที่เป็นผู้นำทางจิตใจของบุคคลและชุมชน

ดังคำกล่าวของ นางจรีพร ชันดี ความว่า

“ในสังคมก็จะมีเรื่องของการอยู่ร่วมกันอยู่แล้ว ในชุมชนแต่ละชุมชนก็จะมีผู้นำชุมชน ทางวัด ก็จะมีผู้นำศาสนาพระเจ้าอาวาส โรงเรียนก็มีผู้อำนวยการ โรงเรียน และในแต่ละท้องถิ่นก็จะมี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกอบต. พวกนี้จะสามารถที่จะเป็นแกนนำหลักที่จะนำความสุขมาสู่ ประชาชน ในเรื่องของทางวัดเนี่ยะเค้าก็จะนำหลักธรรมไปตั้งสอนให้ชาวชุมชนได้รับรู้นำไปปฏิบัติ อย่าง โรงเรียนเนี่ยะก็จะสอนลูกหลานให้มีความรู้ อย่างอบต.เนี่ยะก็จะดูแลทุกข์สุขของประชาชน อย่างสมัยก่อนก็จะใช้คำว่า บวร เข้าใจใช้ไม้เท้าว่า บวร เสร็จแล้วมาตอนหลังเนี่ยก็จะเป็นการ บูรณาการการอยู่ร่วมกัน ถ้ามีการประสานกัน อยู่ร่วมกัน มันก็จะทำให้หมู่บ้านนั้นมีความสุข”

ส่วนที่สอง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกชุมชนให้ดีขึ้น โดยการพัฒนานั้นจะต้องไม่มีผลกระทบต่อธรรมชาติแวดล้อม ขณะเดียวกันเป็นสิ่งเอื้อให้ มนุษย์ในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข ในปัจจุบันเรียกว่าการพัฒนาอย่างสมดุลและบูรณาการ ดังคำกล่าวของ พระอาจารย์ปรีชา มหาวิโร ความว่า

“... มนุษย์เนี่ยะมันต้องมีแก่นของชีวิต เหมือนต้นไม้ เมื่อต้นไม้โต ไม่มีแก่นเนี่ยะอยู่ได้ไม่นานหรอก มนุษย์เนี่ยะถ้ามีแก่นของชีวิตเนี่ยะมันก็อยู่ได้นานคือคุณธรรมความดีที่อยู่ข้างใน แม้จะตายไปแล้วก็ตามมันก็อยู่นั้นแหละ แก่นคือศีลธรรม มีทั้งศีลมีทั้งธรรม เมื่อมีแก่นของชีวิตเมื่อมีสิ่งใดมากระทบกระแทก ทั้งตา จมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ มันก็ไม่ล้ม ไม่หวั่นไหว ไม่วอกแวก มันสามารถที่จะต้านสิ่งเหล่านั้นอยู่ได้ เพราะเรามีแก่นแท้ของชีวิตคือศีลและธรรมอยู่ในใจ มีศีลที่ทำให้ กายวาจามั่นคง ไม่โยกไปกับสิ่งที่เราเห็น จิตใจก็เป็นสมาธิไม่แว่วแน่ มีสิ่งใดมาเข้าวนมันก็ไม่ไหลไปตามนั้น แล้วมีปัญหา มองเห็นสิ่งต่างๆ ไปตามความเป็นจริง สิ่งใดเกิดก็ยอมรับมันว่าเป็นความจริงที่ปรากฏมา ไม่ต้องไปตีโพยตีพายอะไรทั้งนั้นแหละ ยอมรับในสิ่งเหล่านั้น ที่มันเกิดขึ้น สิ่งใดที่แก้ไขได้ก็พยายามแก้ไขด้วยสติปัญญา สิ่งใดที่มันแก้ไขไม่ได้ล่ะเพราะมันเป็นอนัตตานะ มันก็ต้องเรียนรู้มัน ไปตามความเป็นจริง ต้องอยู่กับมันให้ได้ ส่วนองค์ประกอบที่สองวัตถุ วัตถุที่ทำนั้น จะต้องมุ่งเน้น ประโยชน์ด้วย แล้วก็มีความสุขด้วย วัตถุคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ต้องเน้นประโยชน์ ด้วยและมีความสุขด้วย สร้างแล้วมีความสุขแต่ไม่มีประโยชน์แหละ คุ้มภัย แต่อีกอย่างคือสร้าง ประโยชน์จริงแต่ไม่มีความสุข มันก็ไปด้วยกันไม่ได้ มันก็ต้องมีประโยชน์ด้วยและมีความสุขด้วยซึ่ง จะต้องเหมาะสม อย่างสร้างแล้วปล่อยปะละทิ้งมันก็ไม่มีความสุขหรอก ยิ่งชะ โยงชะอะ ไรต่างๆ นานาที่สร้างขึ้นมาแล้วปล่อยทิ้งเป็นมลพิษ มันมีประโยชน์ แต่เมื่อหมดประโยชน์แล้วมันกลายเป็น

ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คืออย่าทำลายธรรมชาติ การพัฒนาที่ถูกต้องคืออย่าทำลายธรรมชาติ เพราะดินน้ำลมไฟประกอบมาเป็นตัวของเรานะ ถ้ามันเสมอกันที่เค้าเรียกว่าเป็นสมดุลตามธรรมชาติ ร่างกายก็จะแข็งแรงอยู่ไปได้ แต่ถ้าสื่ออย่างนี้ขาดอย่างใดอย่างหนึ่งมันไม่สมดุลกันมันก็เกิดความทุกข์ขึ้นมา ดังนั้นดินน้ำลมไฟเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้มนุษย์เนี่ยะอยู่บนโลกใบนี้ได้อย่างมีความสุข อย่าทำลายธรรมชาติ”

3.6 การปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
เป็นการฝึก การปฏิบัติ การค้นหาศักยภาพตนเอง และการเพียรพยายาม ตามแนวทางหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ศรัทธาเชื่อถือเพื่อประโยชน์และความสุขทั้งส่วนตน ชุมชน และสังคมส่วนรวม ดังคำกล่าวของ พระอาจารย์ปรีชา มหาวิโร ความว่า

“... ชีวิตนี้น้อยนัก เราจะทำยังไงให้มันเกิดประโยชน์มากที่สุด เพราะฉะนั้นเราต้องค้นหาที่มีในตัวเอง เอาออกมาใช้ เพื่อให้คนรอบข้างเค้ามีความสุข มิใช่ ไม่ใช่เรามีความสุข แล้วเราก็มีความสุขไปด้วย ศักยภาพของเราที่เรามีอยู่ในตัวของเราเอง ต้องค้นหาให้เจอ เมื่อค้นหาให้เจอแล้วก็เอาสิ่งนั้นออกมาใช้ เนี่ยะถ้าทุกคนก็ค้นหาสิ่งใดเจอในตัวของมันเองแล้วก็พยายามต่อยอดด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่มันถึงจะไปได้ ฉะนั้นทุกอย่างก้าวแห่งการดำเนินชีวิตมันก็ต้องเป็นไปเพื่อคนอื่น เค้าแล้วชีวิตจะมีคุณค่า แต่ถ้าเพื่อตัวเอง หมดลมหายใจ หมด แต่ถ้าเพื่อคนอื่น หมดลมหายใจ มันก็ยังไม่อยู่ ฉะนั้นเราจะอยู่อย่างไรให้คนอื่นเค้ามีความสุข นี่คือการในชีวิต ให้อุณหภูมิความสุขนี้ไม่ใช่เอาวัตถุเป็นตัวตั้งนะ คนที่มีความสุขก็คือคนที่มีความสุขอยู่ในใจ ฉะนั้นความสุขที่แท้จริงก็คือความสงบ ความสงบจากอะไรก็คือความสงบจากความไม่ยึดมั่นถือมั่น ก่อนที่จะไม่ยึดมั่นถือมั่นนั้นต้องทำให้ดีที่สุด เมื่อทำดีที่สุดแล้วก็ปล่อยวางซะเพราะได้ทำดีที่สุดแล้ว ดีใจหรือไม่ก็ไม่ดีใจ เป็นทุกข์หรือไม่ก็ไม่เป็นทุกข์ นี่ก็ความสุข เมื่อทำดีที่สุดแล้วมันก็เป็นของมันเช่นนั้นเอง ตถาตา เป็นเป็นของมันเช่นนั้นเอง มันจะเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นไม่ได้...”

การปฏิบัติและการดำรงตนตามแนวทางหลักธรรมคำสอนของศาสนาสู่การเป็นแบบอย่างที่ดีต้องใช้ความเพียรพยายาม ต้องปฏิบัติตนอย่างคงเส้นคงวาและสม่ำเสมอ เสมือนเป็นการสะสมความดีทีละเล็กทีละน้อยจนผลการปฏิบัติเป็นที่ประจักษ์ เกิดการยอมรับของสมาชิกและชุมชน ดังคำกล่าวของ นายวิเชียร ทองคำสุข ความว่า

“อันนี้ต้องใช้เวลา ต้องใช้เวลา ผมกว่าจะมาตรงนี้ได้อะนะ กว่าคนจะยอมรับนับถือได้อะนะ ต้องใช้เวลาเป็นสิบปี คือทุกคนไว้วางใจ ทุกคนยอมรับนับถือโดยเราทำเราปฏิบัติให้เค้าดู คือเราทำด้วยความจริงใจกับเค้า คือ คือ เราให้ความจริงใจ ช่วยเค้าด้วยความเต็มใจ เราก็เค้าก็จะยอมรับนับถือ เค้าก็จะเอาแนวที่เราทำนี้ไปปฏิบัติตาม อันนี้ต้องต้องสอนอย่างเดียวนั้นยาก ต้องทำ ต้องทำให้เค้าดู ต้องใช้เวลา ก็เหมือนกับเกาจิอาจารย์อะนะกว่าท่านจะมีบารมี คนยอมรับนับถือระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด หรือระดับประเทศได้นี้ก็ไม่ใช่ที่ท่านทำวันเดียวได้ ไม่ใช่ ท่านสะสมทีละเล็กทีละน้อย เรื่อยๆ เกาจิอาจารย์บางคน ตอนมีชีวิตอยู่ก็ไม่ได้ดัง แต่พอท่านมรณภาพกลับดังมัน ไปปรากฏตอนท่านมรณภาพแล้ว... เพราะฉะนั้นการกระทำความคิด ทำแบบอย่างให้เค้ารู้ได้เอาตามทำตามเนี่ยะมันต้องใช้เวลาทั้งชีวิตก็ว่าได้...”

นอกเหนือจากการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาตามพระคัมภีร์แล้ว ศาสนาอิสลามได้วางรากฐานโดยการปลูกฝังให้ชาวมุสลิมผู้ศรัทธาได้เรียนรู้เรื่องศาสนาของตนตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย รวมถึงการปฏิบัติตนตามแบบปฏิบัติที่ดีของท่านศาสดาเพื่อความสันติและร่มเย็นเป็นสุขทั้งส่วนตน ชุมชน และสังคมส่วนรวม ดังคำกล่าวของ นายธานี มหาเรือนลาภ ความว่า

“... เพราะว่าเราจะมีธรรมเนียมที่จะเป็นแบบฉบับก็คือใช้อัลกุรอาน คือโองการจากพระเจ้าเป็นเจ้าของ แล้วที่แบบฉบับของท่านศาสดามุฮัมมัด คืออัลกุรอานจะลงมาให้ท่านศาสดาแล้วท่านศาสดาจะนำมาปฏิบัติเป็นแบบอย่าง เพราะว่าท่านศาสดาบอกให้ปฏิบัติเหมือนที่เห็นท่านปฏิบัติ ... เราต้องปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอย่างเคร่งครัด แล้วมันไม่ใช่จะมีบทบัญญัติของผู้นำแต่เพียงอย่างเดียว อย่างของอิสลามก็บอกไว้หน้าที่ของผู้ตามด้วย ไม่ใช่ว่าเป็นผู้นำแล้วผู้นำพูดไม่เชื่อ เพราะโองการที่บอกว่า แล้วก็ผู้นำในหมู่ของพวกเจ้าคือเราต้องปฏิบัติตาม นั้นในผู้นำมันก็มีผู้ตามแล้วในผู้ตามก็มีผู้นำ อย่างผมเป็นผู้นำที่นี้แต่ผมก็ต้องเป็นผู้ตามที่อยู่ในระดับจังหวัด อย่างจังหวัดก็ต้องเป็นผู้ตามระดับจุฬาราชมนตรี แต่ทุกอย่างในการตามนั้นก็คือตามธรรมเนียมคืออัลกุรอานและแบบฉบับของท่านศาสดา ทีนี้ปัญหาคือความรู้ต้องนำไปสู่การปฏิบัติ จริงแล้วมันก็ต้องนำมาใช้เทคนิคที่นำมาผสมผสานว่าจะทำอย่างไรก็เพราะว่าพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของบอกว่าพระองค์จะไม่เปลี่ยนแปลงบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือว่ากลุ่มชนหนึ่งกลุ่มชนใดตราบที่เค้าจะเปลี่ยนแปลงตัวเค้าเอง จริงแล้วเราไม่สามารถ อย่างคนเนี่ยะเราสัมผัสอยู่เค้าเป็นคนนิสัยอย่างเนี่ยะ เราก็พยายามที่จะเข้าไปเปลี่ยนแปลง

เค้า บางทีเค้าเป็นคนก้าวร้าวเราก็ต้องใช้ความอ่อน โยนเข้าไป ถ้าเราแรงเข้าไปก็แน่นอนว่าความแรงนั้นก็ต้องสะท้อนกลับมาที่เราใช่ปะ เราก็ต้องอ่อนเข้าไป แต่คนที่มีความศรัทธาในพระเจ้าเวลาจะคุยเรื่องปัญหามันจะคุยง่ายเพราะเค้ายอมจำนนเค้ากลัวในพระเจ้าเป็นเจ้า แต่คนที่มีความศรัทธาไม่มีศรัทธาเนี่ยะปัญหาคือคนที่ไม่รู้ศาสนาและที่ไม่มีศาสนาเนี่ยะจะคุยยาก รึ้น จะบอกเรื่องของผมไม่เกี่ยว ผมกับพระเจ้าเป็นเจ้าอะไรอย่างเนี่ยะ เท่ากับเค้าปฏิเสธ โองการของพระเจ้าเป็นเจ้าอยู่แล้ว ฉะนั้นคนที่ไม่รู้เรื่องศาสนา นั้นบริบทของกลุ่มเนี่ยะก็จะต้องให้ความรู้ให้โองการของพระเจ้าก่อน อย่างที่นี้เค้าก็มีการเรียนการสอนก็คืออิสลามก็จะสอนตั้งแต่เด็กปลูกฝังให้มีความรู้ เพราะอิสลามเนี่ยะสมบูรณ์หมดเค้าเราไปศึกษา สอนทุกบริบทเลย สอนทุกชั้นตอนเลยตั้งแต่ในเปลจนถึงหลุมฝังศพเลย ที่สำคัญเลยในการที่จะพัฒนาเนี่ยะเริ่มจากความรู้ความเข้าใจในศาสนา...”

ส่วนแนวปฏิบัติของศาสนาคริสต์นั้น เน้นให้คริสต์ศาสนิกชนตระหนักถึงแก่นของศาสนาที่เป็นพื้นฐานและเป็นภาคของชีวิตในปัจจุบัน คือ ความรักที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ ให้มนุษย์ทุกคนรักใคร่ช่วยเหลือแบ่งปันกัน

ดังคำกล่าวของ นายสาโรช เมธีพิทักษ์กุล ความว่า

“การปฏิบัติก็คือการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเพื่อนพี่น้องที่อยู่รอบตัวเรา มองเห็นเค้าแล้วก็ปฏิบัติลงไปก็คือการแบ่งปัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ก็เป็นพื้นฐานลอยๆ ก็คือเรื่องความรัก ในภาคปฏิบัติก็คือการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเช่นชุมชนในต่างจังหวัดเค้ามีการแบ่งปันซึ่งกันและกันแล้วก็อย่างเช่นวันนี้มีกับข้าวปลูกผัก ได้ก็แบ่งปันซึ่งกันและกัน บ้านโน้นทำกับข้าวมีครอบครัวเยอะก็ชวนกันมากินข้าวกัน... บางทีแบบเราคำเนินชีวิตอยู่ในความที่ไม่พอ ไม่รู้จักพอ เพราะสิ่งนี้ยัง ings ไม่พออยู่แล้ว แต่ว่าถ้าเรากลับมามองแก่นแท้ของตัวเราที่ศาสนาได้สอนว่าจริงๆ แล้วแก่นแท้ของตัวเราเป็นยังไง แล้วก็ได้ดำเนินชีวิตที่อิงหลักคำสอนที่เป็นตัวของเราเองแล้วกลับมามอง ผมก็คิดว่าได้นำตัวเรากลับเข้ามาสู่ความเป็นจริงในตัวของเรารับ”

ดังนั้น การปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นพื้นฐาน คือการที่สมาชิกชุมชนและสังคมน้อมนำหลักหลักธรรมคำสอนของศาสนาและแบบปฏิบัติที่ดีขององค์ศาสดาสู่การประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน นำมาสู่วิถีแห่งความแบ่งปันและความไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันของบุคคล ชุมชน และสังคม

จากการสัมภาษณ์ระดับลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถประมวลสรุปดังนี้

1. การดำเนินชีวิตโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน การที่สมาชิกชุมชนน้อมนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนยึดมั่นศรัทธาสู่การประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีตามอุดมคติของศาสนา เพื่อการมีชีวิตที่สงบ สันติ ไม่เบียดเบียน และเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดของศาสนาตามที่ตนมุ่งหวัง

2. สังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน เป็นวิธีการดำเนินชีวิตของบุคคลและชุมชนที่น้อมนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนยึดมั่นศรัทธามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวภายในจิตใจ ยังผลให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน มีไมตรีจิต เคารพให้เกียรติ และช่วยเหลือแบ่งปัน นำไปสู่การหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกันของสมาชิกชุมชน โดยมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1) ลักษณะของบุคคล เป็นการดำเนินชีวิตของสมาชิกชุมชนที่อยู่บนครรลองของศาสนาอย่างแนบแน่น การประพฤติปฏิบัติต่อกันของสมาชิกชุมชนแสดงถึงคุณสมบัติที่ดีภายในจิตใจผ่านการดำเนินชีวิตตามบทบาทหน้าที่ทางสังคม และ 2) ลักษณะของชุมชน สมาชิกชุมชนอาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความไม่เบียดเบียน ไม่เอารัดเอาเปรียบ ช่วยเหลือเอื้ออาทร ไม่เห็นแก่ตัวและไม่แบ่งแยกศาสนา

3. ความจำเป็นของการมีศาสนาเป็นฐานในชุมชน เป็นความปรารถนาและความมุ่งมั่นให้ศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนามีอยู่ภายในจิตใจสมาชิกชุมชนทุกคน โดยดำเนินการผ่านกระบวนการทางสังคม ได้แก่ การเผยแพร่ข่าวสารความรู้ที่เหมาะสมผ่านกระบวนการอบรมปลูกฝังในครอบครัวและขยายสู่ชุมชน โดยการประสานความร่วมมือกับองค์กร หน่วยงานต่างๆ ในการจัดกิจกรรมการอบรมเรียนรู้ทางธรรมและทางโลก ผ่านการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้บุคคลประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยไมตรีจิต เมตตา รักใคร่ สามัคคี และมุ่งไปสู่จุดหมายปลายทางร่วมกันคือความร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน

4. หลักธรรมคำสอนของศาสนานำพาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน ศาสนาพุทธ ได้แก่ หลักศีลห้า มรรคมีองค์แปดประการที่เป็นองค์ประกอบย่อยในหลักอริยสัจสี่ หลักสังคหวัตถุสี่ หลักสติปัฏฐานสี่ และหลักโอวาทปาติโมกข์ ศาสนาอิสลาม ได้แก่ หลักศรัทธาหกประการ หลักปฏิบัติห้าประการ และหลักศีลธรรม (เอ็ยะห์ซาน) และศาสนาคริสต์ ได้แก่ หลักบัญญัติสิบประการ หลักความรัก และหลักคุณธรรมที่มีบาทรานจากหลักแห่งความรัก

5. องค์ประกอบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน มีสองประการคือ หนึ่ง มนุษย์ แบ่งย่อยเป็นสองลักษณะตามโครงสร้างของชุมชน ได้แก่ สมาชิกชุมชนและผู้นำชุมชน และสอง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกชุมชนอย่างสมดุลและบูรณาการ โดยสิ่งที่สร้างขึ้นนั้นต้องไม่มีผลกระทบต่อธรรมชาติและแวดล้อมและเป็นสิ่งเอื้อให้มนุษย์ในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข

6. การปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน การที่สมาชิกชุมชนและสังคมน้อมนำหลักหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนศรัทธาเชื่อถือสู่การประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และการจัดวางหลักธรรมคำสอนของศาสนาเพื่อให้สมาชิกชุมชนสามารถเรียนรู้ได้ทุกขั้นตอนของชีวิต รวมถึงการปฏิบัติตนตามแบบปฏิบัติที่พึงงามขององค์ศาสดา เพื่อประโยชน์และความสุขทั้งส่วนตน ชุมชน และสังคมส่วนรวม

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน วิเคราะห์งานวิจัย เอกสารการบรรยายสรุป แผนพัฒนาจังหวัด พระนครศรีอยุธยา การสอบถามผู้เกี่ยวข้องด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ระดับลึก เห็นได้ว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีศักยภาพในการพัฒนาสู่ความเป็นเมืองที่มีลักษณะเด่นด้านสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ทั้งประเด็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่ต้องมีการออกแบบและพัฒนาเครื่องมือการวิจัยต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบ เป็นการพัฒนา (Development : D₁) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development : D and D)

สังเคราะห์สร้างร่างรูปแบบและตรวจสอบร่างรูปแบบ โดยการประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบ และนำเสนอร่างรูปแบบสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เสนอโดยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ที่มาของการพัฒนารูปแบบสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยประยุกต์แนวคิดของ Joyce and Weil (1986: 19-20) ที่มีสาระสำคัญ 1) รูปแบบควรต้องมีแนวคิดทฤษฎีรองรับ 2) เมื่อพัฒนารูปแบบแล้วก่อนนำไปใช้ต้องมีการศึกษาเพื่อทดสอบแนวคิด ทฤษฎีและตรวจสอบคุณภาพ 3) การพัฒนารูปแบบอาจออกแบบให้ใช้ได้กว้างขวางหรือเพื่อจุดประสงค์เฉพาะ 4) การพัฒนารูปแบบจะมีจุดมุ่งหมายหลักที่เป็นตัวตั้งในการพิจารณาเลือกรูปแบบไปใช้ รวมถึงการประยุกต์ลักษณะองค์ประกอบของรูปแบบของ ดนัย เทียนพุด (2555: 2) ที่ว่า เริ่มต้นจากสภาพบริบท จากนั้น 1) ศึกษาปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์จนกระทั่งสร้างเป็นรูปแบบของเหตุการณ์ 2) กำหนดโครงสร้างทางความคิดของความสัมพันธ์ซึ่งเชื่อมโยงความรู้อย่างเป็นระบบ 3) นำโครงสร้างทางความคิดไปตรวจสอบกับแนวคิดทฤษฎีและบริบท 4) จำลองรูปแบบในลักษณะความสัมพันธ์ของเป็นกระบวนการที่เน้นความเชื่อคุณค่า ที่ยึดถือปฏิบัติ 5) ทำการทดสอบในสถานการณ์จริง และ 6) การพัฒนารูปแบบนี้สามารถได้รูปแบบทางประสบการณ์ที่ใช้ได้เฉพาะกรณีหรือเป็นรูปแบบทางทฤษฎีที่สามารถทดสอบซ้ำและใช้ได้อย่างทั่วไป อีกทั้งจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานตามขั้นตอนวิจัยขั้นที่ 1 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ความต้องการ การปฏิบัติที่เป็นเลิศ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการพัฒนาสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน การสังเคราะห์เอกสาร การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังเคราะห์เป็นสุข การพัฒนาในมิติศาสนา และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ระดับลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแล้วพัฒนาเป็นร่างรูปแบบสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยร่างรูปแบบมีชื่อว่า “DOCTRINE Model”

2.1.1 ส่วนที่ 1 องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์

1. หลักการ คือ เสริมสร้างสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
2. วัตถุประสงค์ คือ เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติสังคมร่วมเย็นเป็นสุขร่วมกันของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

2.1.2 ส่วนที่ 2 องค์ประกอบเชิงกระบวนการ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบของร่างรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ชื่อว่า “DOCTRINE Model” มีส่วนประกอบ 8 ประการ ได้แก่

1.1 D = Dogma (การปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา) หมายถึง การที่สมาชิกชุมชนน้อมนำและปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนศรัทธาและเชื่อถือ

องค์ประกอบนี้มาจากการศึกษาเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ นางมะลิวัลย์ เสริมาศพันธ์ ที่ว่า “เราคำเนินชีวิตแบบมีพุทธศาสนาเป็นฐานก็คือถ้าเป็นฆราวาสก็ทำมาหากินด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยอาศัยมรรคแปดเป็นพื้นฐานแล้วก็ทำให้ชีวิตเราร่มเย็น แต่ว่าต้องศึกษาว่ามรรคแปดนั้นมีอะไรบ้าง เป็นหนทางที่ทั้งทำให้ชีวิตเราประสบความสำเร็จเจริญรุ่งเรืองในชีวิตส่วนถ้าในทางโลกนั้นมรรคแปดคือทางเดินไปสู่นิพพาน มรรคแปดเป็นพื้นฐานของชีวิต แล้วก็ถือสติปัญญาอันดี เป็นสิ่งที่ต้องน้อมนำมาปฏิบัติเพื่อว่าจะได้มีชีวิตที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ไป สองอย่างนี้สำคัญมาก... สติปัญญาอันดีก็คือ กาย เวทนา จิต ธรรม คือ เราต้องศึกษากายในกายนะค่ะ แล้วก็ เวทนา เวทนามันไม่ใช่เวทนาที่ที่อ่า ทุกข์เวทนาที่อ่า ไป แต่เป็นเวทนาของธรรมะ คือการที่รู้จักว่าชีวิตนี้มันเกิดมามีทุกข์ แล้วก็จิตเราต้องศึกษาต้องอบรมจิตของเราให้อยู่ในกาย แล้วก็ธรรม ธรรมนี้หมายถึงว่าเราต้องมีอ่า จิตใจที่วางใจอยู่ในแต่เรื่องทางธรรมเท่านั้น สติปัญญานี้เป็นพื้นฐานที่ทำให้เราประสบความสำเร็จในชีวิตเจริญรุ่งเรืองแล้วก็มีความสุขในครอบครัว”

ในทำนองเดียวกันกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ นางสาวนุศรา สุจริตจันทร์ ที่ว่า “ในความรู้สึกส่วนตัวก็คือเราก็ผูกพันมาตั้งแต่เกิด พอเราเริ่มโตขึ้นสามขวบสี่ขวบ เรียนเริ่มศึกษาว่าคำอ่าน วิธีปฏิบัติ วิธีละหมาดเริ่มกันยังไง เริ่มมาตั้งแต่อายุเท่านั้น มันเหมือนกับการปลูกฝังมาเรื่อยๆ จนพออายุมากขึ้นเราก็เรียนรู้ที่จะปฏิบัติมัน เราทำได้ทำไม่ได้แต่ผู้ใหญ่เค้าจะต้องสอนต้องส่งเราไปเรียนอย่างตัวเราเองพอสอน ก็ต้องไปเรียนหนังสือพอกลับมาก็ต้องเรียนหนังสือ แยก ตอนนั้นเราไม่อยากจะเรียนแต่พออายุมากขึ้นมันมีลักษณะเออ มันเป็นการปลูกฝังของผู้ใหญ่ที่ปลูกฝังมา ดังนั้นเราจะไม่ห่างจากศาสนา ซึ่งในความคิดของเรามันทำให้เด็กใกล้ชิดพระเจ้าใกล้ชิด

ศาสนาให้ได้รับรู้ผิดชอบชั่วดี... มันกลายเป็นเหมือนเข้าไปเป็นจิตวิญญาณเป็นความเคยชินเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวันไป ถึงเวลาปุ๊บเราได้ยินเสียงอะซานเราก็ดูแล้วได้เวลาเราก็ไปทำละหมาดโดยที่เราต้องแบบไม่รู้ว่าจะต้องทำอะไร อ่านอะไร มันอยู่ในสายเลือด ซึ่งถ้าเป็นในตอนเล็กๆ เรารู้สึกว่าเราเบื่อเราไม่อยากจะเรียน ทำไมเราต้องกลับจากโรงเรียนมาเราก็เหนื่อยแต่ทำไมต้องมาเรียนอย่างนี้อีก... แต่พออายุมากขึ้นเหมือนเราไม่ห่างจากศาสนาเลย เรารู้สึกผิดชอบชั่วดี เรารู้ว่าทำแบบนี้มันบาปทำแบบนี้มันบาป... เราก็คงรู้โดยปริยาย... สังคมของชาวมุสลิมจะบอกใช้เป็นวิถีชีวิต”

1.2 O = Oneness (สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน) หมายถึง สมาชิกชุมชนที่นับถือต่างศาสนา มีความสามัคคี มีความเอื้ออารีเกื้อกูลกัน มีความเห็นพ้องไปในทิศทางเดียวกัน เคารพ เข้าใจ และเชื่อใจกัน

องค์ประกอบนี้มาจากผลการศึกษาเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ นางจิวพร ขันดี ที่ว่า “อย่างในอยุธยาเนี่ยจะมีหมู่บ้านที่มีสามศาสนาอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน มีโบสถ์คริสต์ มีมัสยิด มีวัด อยู่ติดๆ กัน การที่เค้าอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุขในปัจจุบันหรือตั้งแต่อดีตมานี้เนี่ย เข้าใจว่าเค้าคิดแบบเดียวกับพื้นที่แหละคือยึดตามหลักของศาสนาของตนเอง ซึ่งศาสนาแต่ละศาสนาจะสอนให้ทุกคนทำความดี ไม่เบียดเบียน ไม่เอารัดเอาเปรียบ อยู่ด้วยกันอย่างเอื้ออาทร เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่ว่าคุณจะนับถือศาสนาอะไร คุณก็คือคนไทย คนอยุธยาเหมือนกัน”

ประกอบกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ นายวรวิทย์ พงษ์ชัยศรี ที่ว่า “อย่างในชุมชนเนี่ย การดำเนินชีวิตเหมือนเป็นที่พี่น้องกันอะนะ ไม่ได้แบ่งศาสนานั่นเป็นศาสนา นั้น อยู่ร่วมกัน เข้าใจกัน เคารพกัน ของคุณ คุณก็ปฏิบัติ ของคุณอย่าไปก้าวท้าว”

สัมพันธ์กับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ นายสาโรช เมธิพิทักษ์กุล ที่ว่า “ในหลักธรรมคำสอนเนี่ยพื้นฐานเลยต้องการให้เรา มีความรัก ทำให้เราอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้ครับ เพราะที่มาของศาสนาอาจจะเป็นเรื่องของการอยู่ร่วมกัน ผมคิดว่าศาสนาทำให้พวกเราเหมือนกับว่าพยายามรวมตัวกันให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ในสมัยก่อนครับก็อาจจะมีการที่ศาสนาอาจจะเป็นกฎหมายในการสร้างศาสนาขึ้นมาครับ เหมือนกับว่าเค้าต้องการให้มีพระเจ้า ให้มีพระเจ้า เพื่อให้คนมารวมกลุ่มกันได้ เพื่อให้มีหลักยึดเหนี่ยวเป็นหนึ่งเดียวอะครับ แล้วก็สามารรถให้ชุมชนอยู่ร่วมกันได้จริงๆ แล้วศาสนาของเราเนี่ยหรือว่าหลักธรรมที่เราศึกษาอยู่ มันก็เป็นสิ่งที่ทำให้เราอยู่ร่วมกันในสังคม ทำให้เราเกิดความสงบ แล้วก็คือทำให้เราเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ขึ้น”

1.3 C = Cooperation (สมาชิกชุมชนมีความร่วมมือช่วยเหลือกันโดยไม่แบ่งแยกศาสนา) หมายถึง ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันจากสมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกัน โดยทุกฝ่ายมีความเต็มใจ ร่วมมือร่วมกันดำเนินงาน โดยไม่แบ่งแยกศาสนา เพื่อจุดหมายเดียวกันคือ ความร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน

องค์ประกอบนี้มาจากผลการศึกษาเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ ดังคำกล่าวของ นายสาโรช เมธิพิทักษ์กุล ที่ว่า “การปฏิบัติก็คือการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเพื่อนพี่น้องที่อยู่รอบตัวเรา มองเห็นเค้าแล้วก็ปฏิบัติลงไปก็คือการแบ่งปัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อย่างเช่นวันนี้มีกับข้าวปลุกผัก ได้ก็แบ่งปันซึ่งกันและกัน บ้าน โนนทำกับข้าวมีครอบครัวเยอะก็ชวนกันมากินข้าวกัน”

ทำนองเดียวกันกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ นายวรวิทย์ พงษ์ชัยศรี ที่ว่า “ก็เอาศาสนาเป็นแกนนำนะ อย่างสมมุติคริสต์ อย่างไหนดีปฏิบัติในชุมชน ก็คือเอื้อเพื่อเอื้อแผ่ให้รักกัน อย่างสมมุติว่ามีงานบุญของศาสนา ศาสนาผมไปช่วย ไปร่วมมือกัน และนี่ถ้าเราอยู่ในสังคม ถ้าเค้าต้องการอะไร เราอยู่ร่วมกัน เราช่วยเหลือกัน สามัคคีกัน ไปอะไรอย่างนี้ละ ”

สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ นายทวีศักดิ์ ศรีสมาน เกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างศาสนาในชุมชน ที่ว่า “ก็จะมีเรื่องความร่วมมือที่ไม่แบ่งเรื่องพุทธมุสลิม เราไม่ได้นำเรื่องศาสนามาแบ่งแยก ก็อย่างกับเวลา อบต. พาผู้หลักผู้ใหญ่ไปเที่ยวพาผู้สูงอายุไปที่วัดก็โอเคไปด้วยกัน เค้าพุทธเค้าก็เกรงใจเรา โอเคเค้าให้เราจัดอาหาร เราก็จัดให้ที่มุสลิมก็กินได้ ทางพุทธเค้าก็กินได้ ทางพุทธเค้าก็เกรงใจเราว่าเอ่อไปในกลุ่มชนมุสลิมเราต้องดูไว้ในเรื่องเหล่านี้เรื่องเบียร์อะไรอย่างนี้ละ นี่ไงมันก็เกิดความเกรงอกเกรงใจกัน อย่างต่างตำบล ต่างจังหวัดประสานมาขอคุมสติ มาขอคูประวัติศาสตร์ มาขอละหมาด มาขอคำแนะนำอะไร ทางใต้เค้าก็มีมานะ มาเรียนรู้วิถีชีวิตกันว่าเง้อะ บ้านผมเขี่ยเปลหรือว่าทำอะไรละ วิถีชีวิตเป็นยังไง บางทีเราก็ไปบ้านเขา บ้านเขามีเลี้ยงกุ้งเลี้ยงปลูเลี้ยงอะไรก็ไปดูวิถีชีวิตของเขา ก็คือมีความร่วมมือ มีการประสานว่าเค้าจะมาเราก็มา จะมาแค่ไหนจะมาก็วันก็ว่าไปอะ ถ้ามาหลายวันก็มีที่พักให้อะไรให้บริการให้ มีข้าวปลาเลี้ยงดู ก็เรียกว่าในชุมชนก็ช่วยกัน เราเหมือนกัน ถ้าเราไปพักบ้านเขา เขาก็ช่วยกันเลี้ยงดูเราเหมือนกัน”

1.4 T = Training and Learning Program (ชุมชนมีกิจกรรมการอบรมและเรียนรู้ ทั้งทางโลกและทางธรรมที่สอดคล้องวิถีชีวิตชุมชน) หมายถึง การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันสมาชิกชุมชน ด้วยการให้การอบรม การเรียนรู้ และการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต บริบทชุมชน ทั้งทางโลก และทางธรรมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ว่าจะในฐานะบุคคลหรือกลุ่มในทุกช่วงวัย เพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงนั้นมาถ่ายทอดสู่สมาชิก ชุมชนอื่น

องค์ประกอบนี้มาจากผลการศึกษาเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ นางจรีพร ขันดี เกี่ยวกับการจัดอบรมเรียนรู้ในชุมชน ที่ว่า “อย่างเช่นตอนนี้คืออาเซียนกำลังจะมากนอยุทธยา ชาติอะไร เราเลยมาคิดกันว่าทำอะไร เอ่อมีหน่วยงานหนึ่งเขาก็เปิด โอกาสให้เราของบประมาณ เพื่อที่ จะเอามาทำเรื่องที่เราคิดคือเอาคนมาสอนภาษาจีนให้กับคนขับรถตุ๊กๆ พี่ก็ไปเขียน โครงการ แล้วก็ไปขอเงินเค้าทำ ปีนี้เราเลยทำต่ออีก มีโรงเรียนที่สนใจเข้าร่วม โครงการอบรมภาษา มีเยอะแต่ งบประมาณไม่พอ ก็เลยตัดเหลือบาง โรงเรียนนี้เราก็อบรมอยู่ ส่วนหนึ่งก็อบรมมาตั้งแต่เมษา แล้วก็มา ปลายๆ เดือนพฤษภาที่ผ่านมานี้ก็อีกส่วนหนึ่ง ครั้งก่อนเราอบรมในจวนผู้ว่า ที่นี้เนี่ยก็จะได้เฉพาะแต่ เด็กในเมืองเพราะว่าเป็นตอนเย็น แต่ปีนี้เนี่ยเราลงไปถึง โรงเรียนของชุมชน ออกข้างนอกเลย ไปไกลๆ อย่างโรงเรียนบางซ้าย บางปะอิน บางปะหัน อีกอันหนึ่งที่ถามไว้ นอกจากเราได้งบประมาณ อบรมจาก พม. เราก็ได้จาก อบจ. อบจ. เนี่ยอบรมเกี่ยวกับเรื่องของภูมิปัญญาพื้นบ้าน จะมีการ อบรมเกี่ยวกับเรื่องของลำโตน มีพวกไร่รวงมาตรฐาน แล้วก็มีเรื่องของเพลงเกี่ยวข้าว เพลงเรือ อันเนี่ยะมีชาวบ้านด้วย มีผู้สูงอายุด้วยในชุมชน”

สัมพันธ์กับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ นายทวีศักดิ์ ศรีสมาน เกี่ยวกับการอบรมเรียนรู้ศีลธรรมอิสลามในชุมชน ที่ว่า “หัวใจของศาสนาก็คือการไม่เบียดเบียนกัน มันมีในทุกศาสนา อย่างผมเนี่ยะก็จะใช้พูดคุยอย่างเนี่ยะแหละกับนักเรียนเวลาอบรม ให้ความรู้ทุก เย็นเลย แล้วเวลาที่ผม ไปมีกินบุญอะไรอย่างเนี่ยะ เหมือนกับว่าเป็นคนที่ต้องรับใช้มวลชนกับ อีหม่ามด้วยอีกคน หรือมีคนมาเชิญไปร่วมสวดมนต์ ขอพร ขึ้นบ้านใหม่ หรือเป็นอะไรก็ตาม เราก็ คุยกันเรื่องความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม”

ประกอบกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ นางสาวมยุรา วาปีโส ที่ว่า “พยายามสอนเด็กที่อยู่กับเราให้เข้าใจความแตกต่างของแต่ละศาสนาและยอมรับให้เกียรติเคารพ เพราะทุกศาสนาก็สอนให้เราเป็นคนดี แล้วก็ให้เห็นคุณค่าศักดิ์ศรีของคนอื่นด้วย ถ้าเด็กได้รับการศึกษาที่ดีเด็กก็สามารถเลือกแยกแยะได้ว่าอันใดดีไม่ดีสิ่งไหนเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติควรละเว้น การศึกษาของที่นี่ไม่ได้แยกเป็นทางโลกและทางธรรม เราสามารถสอนนักเรียนในโรงเรียนเนี้ยะให้เด็กสามารถเรียนรู้หลักคำสอนของศาสนา อย่าง โรงเรียนเนี้ยะก็ปฏิบัติอยู่ เราไม่ได้แยกกันว่าจะต้องปฏิบัติเฉพาะศาสนา เรื่องเรียนก็เรื่องเรียน ทุกวันนี้เราก็มัเรียนศาสนาพุทธ ศาสนาคาทอลิก ในระดับทุกระดับ เด็กที่เรียนใน โรงเรียนเนี้ยะก็สามารถปฏิบัติกิจกรรมกับพวกเราได้เราไม่แยกกัน อย่างวันสำคัญของโรงเรียนเราพิธีมีเข้าโบสถ์ ทุกศาสนาก็ได้เข้าเพื่อจะได้เรียนรู้ เวลาที่เค้าโตขึ้นไปในสังคมเค้าจะสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้อง แต่ในขณะที่เดียวกันเราก็สอนเด็กเรา เวลาที่ไปมัสยิดเค้าจะต้องปฏิบัติอย่างไร ไปวัดพุทธจะต้องทำอะไร เพราะเวลาเค้าโตขึ้นสังคมเค้าจะต้องไปทุกที่ เพราะในโลกแห่งความเป็นจริงเด็กต้องมีทักษะชีวิตทุกอย่าง ไม่ใช่ว่าเรียนอย่างเดียว ซึ่งๆ เรียนอย่างเดียวจะอยู่ในสังคมยาก”

ในทำนองเดียวกันกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ พระอาจารย์ปริชา มหาวิโร ที่ว่า “คุณจะพัฒนาอะไรก็ตามแต่ คนเป็นสิ่งสำคัญ นั้นการพัฒนาคนต้องพัฒนาให้เค้าเนี้ยะ เป็นคนที่สมบูรณ์ คนที่สมบูรณ์คืออะไร ร่างกายที่สมบูรณ์ จิตใจสมบูรณ์ อารมณ์สมบูรณ์ อยู่ในสังคมนั้นได้ คนเป็นสิ่งที่สำคัญ ตรงนี้อาจารย์ฝึกทั้งพระทั้งโยมนะ อย่าเป็นคนเห็นแก่ตัว ถ้ามีคนเห็นแก่ตัวเยอะๆ เนี้ยะสังคมอยู่ยาก และเราจะฝึกมนุษย์อย่างไรให้ลดความเห็นแก่ตัวลงไป เป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เราต้องพยายามที่จะสอดแทรกซึมซับในเรื่องศีลธรรมคุณธรรมให้มากขึ้น”

1.5 R = Religions Centre (สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน) หมายถึง การที่สมาชิกชุมชนยอมรับ ศรัทธา เชื่อถือ และพร้อมใจกันจัดวางสถาบันศาสนา ให้เป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน

องค์ประกอบนี้มาจากผลการศึกษาเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ นางสาวนุศรา สุจริตจันทร์ ที่ว่า “เราเองเจอกันเราก็ทักทายกันทุกวัน เราเจอใครเราก็ถามสารทุกข์สุกดิบ มาละหมาดก็เป็นการมาเจอกัน มาจากไหนที่ไหนๆ พอถึงเวลาก็มารวมก็มารวมที่มัสยิด ไม่ต้องทุกวันศุกร์ วันนึงเราละหมาดห้าเวลา แล้วแต่ใครจะสะดวก แต่มันเป็นเหมือนมัสยิดเป็นจุดศูนย์รวม

ของทุกอย่างจากที่ไหนที่ไหนๆ ก็ช่าง มาต่างจังหวัด พอถึงเวลาละหมาด ผ่านมัสยิด ทุกคนก็ต้อง
แวะมัสยิด ทั่วประเทศไม่จำเป็นต้องเป็นมัสยิดที่ไหน คล้ายๆ กับเป็นการสร้างสัมพันธ์ไมตรีอีกอย่าง
หนึ่ง คุณเข้าไปในมัสยิด คุณไปละหมาด คุณไม่รู้จำกันแต่เจอกันคุณก็ต้องสวัสดีทักทายกัน นั่นคือ
การสร้างสัมพันธ์ไมตรีอีกอย่างหนึ่งของมุสลิมเรา มัสยิดเป็นศูนย์กลางทุกอย่างเป็นศูนย์รวมของ
มุสลิมทั่วประเทศทั่วโลกทุกอย่าง มันเป็นเหมือนกับว่าการที่เราจะเจอกันเราต้องมาที่มัสยิดแล้วก็จะ
มารู้จักกันที่มัสยิดนั่นแหละ”

1.6 I = Independent in Public Participation (สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่าง
กันมีอิสระและมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน) หมายถึง การที่สมาชิกชุมชนต่างศาสนาสามารถเข้าไป
มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนตามความต้องการและความสมัครใจ บนพื้นฐานของการมีอิสระ
ทางความคิด ความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติตนในการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรม

องค์ประกอบนี้มาจากผลการศึกษาเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ นางสาตี
อินทสังข์ ที่ว่า “ยกตัวอย่างของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เห็นชัดเจนคือ เรื่องของของที่เคยไป
ประสบคือ วัดท่ากร่อง วัดท่ากร่องเนี้ยที่เคยเข้าไปในกิจกรรมของวัด เราดูแลอยู่ เราได้เข้าไป
ทำงาน เราได้มองเห็นคนอิสลามเนี้ยเข้ามานั่งทำกิจกรรมร่วมกับเรา ซึ่งเราเป็นกิจกรรมของศาสนา
พุทธนะ เราไปทำกิจกรรมเรื่องของเราในงานเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา แต่ขณะเดียวกันงานของ
พระพุทธศาสนาเรามีกิจกรรมซึ่งเราเห็นคนอิสลามเข้ามาร่วมกิจกรรมกับเราได้ ตรงนี้ก็เป็นสิ่งที่ดี
แล้วหรือในงานกิจกรรมในเรื่องของวันสำคัญ วันสำคัญของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะจัดขึ้นก็จะ
มีทั้งสามศาสนาเนี้ยเข้ามาร่วมกิจกรรมกับเรา เพราะฉะนั้นสังคมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สามารถอยู่ร่วมกันทั้งสามศาสนาอย่างร่มเย็นเป็นสุข อย่างยกตัวอย่างวันสำคัญวันที่ห้าธันวาคมเนี้ย
จังหวัดจะจัดงานเนี้ย โดยที่เชิญทั้งสามศาสนา ของเราก็จะเชิญคณะสงฆ์มีพระสงฆ์มาแล้วก็มี
ศาสนาคริสต์ก็จะมีพ่อบาทหลวงมา แล้วก็ศาสนาอิสลามก็จะมีโต๊ะอิหม่ามมา ก็จะมีมาเป็นประธาน
แต่ละที่เค้าจะมีมาแล้วก็เข้าร่วมกิจกรรมกัน มาร่วมกิจกรรมกับเราด้วยก็ถือว่าจังหวัด
พระนครศรีอยุธยาอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข”

1.7 N = News and Knowledge Distribution (การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้
ทางโลกและทางธรรมสู่ชุมชน) หมายถึง กระบวนการสื่อสารชุมชนในลักษณะที่เป็นทางการและ
ไม่เป็นทางการในการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมที่ใช้เป็นช่องทางในการสื่อถึง
ชุมชน กลุ่มเป้าหมาย และการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน เพื่อยึดโยงบุคคลและชุมชนให้ดำเนิน

ชีวิตด้วยความถูกต้อง ดำเนินกิจกรรมชุมชนร่วมกันตามความมุ่งหวัง ขณะเดียวกันเป็นการถ่ายทอดทางความรู้ สาระ และสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทำให้เกิดสัมพันธภาพและความเข้าใจที่ดีร่วมกันของสมาชิกชุมชนที่เมื่อนับถือต่างศาสนานำความร่มเย็นเป็นสุขสู่ชุมชน

องค์ประกอบนี้มาจากผลการศึกษาเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ นางจุรีพร ชันดี ที่ว่า “มีการประชุม มีการแจ้งข่าวสาร ไปให้เครือข่ายเวลาจะมีอะไรอย่างเนี่ยะ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเอกสารดีๆ เราก็ส่งไป ถ้ามีเรื่องราวอะไรที่เป็นประโยชน์ เราก็ส่งไปให้ ก็แจ้งไปหน่วยงานต้นสังกัดของเค้าอะ อย่างเขตพื้นที่ เพื่อให้เค้ากระจายต่อ ไม่ว่าจะไปเครือข่ายเราหรือว่าโรงเรียนที่ไม่ใช่เครือข่ายก็เป็นการเผยแพร่ความรู้”

“อีกอันนึงคืออย่างงานวิจัยเนี่ยะ พอทำเสร็จแล้วเนี่ยะ เราจะทำสรุปประมาณสองหน้ากระดาษ แล้วก็มีการประชุมคณะกรรมการจังหวัดของจังหวัดแต่ละเดือนทุกเดือน เราก็จะแจกสองหน้าเป็นสรุปไปว่าผลมันเป็นอย่างไงและแนวทางแก้ปัญหาได้ยังไงอะไรอย่างเนี่ยะ เราก็จะใช้วิธีนั้น แล้วถ้าเกิดมีการประชุม เราก็จะเสนอผลงานวิจัยต่อไปเรื่อยๆ เพื่อให้เขานำผลการวิจัยเราเนี่ยะไปใช้ต่อยอด แล้วก็เราจะมีว่าเราเสนอไปที่ท้องถิ่น ที่อบต. ที่เทศบาล ซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่เราศึกษาแล้วมันเป็นอย่างนี้ แนวทางแก้ปัญหาคงจะเป็นอย่างนี้ ให้เค้าคิดให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาเรื่องนี้ แล้วก็ให้เค้าเข้ามาเข้าแผนของท้องถิ่น”

ประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นายทวิศักดิ์ ศรีสมาน ที่ว่า “อย่างในช่วงเทศกาลออกบวช อย่างช่วงเดือนรอมฎอนเกือบจะทุกคืนละเนี่ยะ เพราะรอมฎอนไปทำกิจกรรมที่สุเหร่า ต้องไปสวดมนต์ แล้วก็ไปเดือนพิเศษที่ทุกคนจะต้องมา เดือนรอมฎอนนี่น่าดู ได้พูดคุยอะ ได้ถ่ายทอดความรู้กันแทบทุกคืนนั่นแหละเดือนนึงเต็มเต็มๆ แหะละได้ถ่ายทอดหลังจากที่สวดมนต์ได้กราบไหว้พระเจ้าแล้วก็มีเวลาออกมานั่งพูดคุยสักครึ่งชั่วโมง ชั่วโมงนึง แล้วเวลาหลังจากรอมฎอน แล้วจะมีเรื่องฮัจย์ นี่แหละจะไปแสวงบุญกันอีกล่ะ นี่ก็ต้องพูดเรื่องแสวงบุญ แล้วก็คุยว่าจะต้องมีวิธีปฏิบัติยังไง ก็จะต้องมีสอดแทรกไว้เรื่องทางโลกและทางธรรมเข้าไป ส่วนใหญ่เค้าจะมาที่มัสยิด ถ้าใช้เสียงก็คือว่าใช้เสียงที่มัสยิด ก็คือว่าพูดเป็นหลักๆ ไปก่อน ใครมีอะไรข้อใจตรงไหนเดี๋ยวเย็นขึ้นมายุกันได้อาจจะพูดเป็นหลักๆ ไปว่างั้นอะ พูดเป็นหัวข้อๆ ไปก่อนอ้าวพอขึ้นมาแล้ว มันได้พูดกันโดยละเอียดอีกที อย่างในช่วงเดือนนี้จะมิงานเฉลิมฉลองวันเกิดของท่านศาสดา อะเดี๋ยวมารุ่งขึ้นมายุกันได้เล่าประวัติศาสตร์กันว่ามิชาติกำเนิดมาอย่างไร เผยแพร่สังฆกรรมอย่างไร ศาสดาคำเดินชีวิตอย่างนี้นะ”

1.8 E = Equilibrium Development (การพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนา) หมายถึง การพัฒนาองค์ประกอบของบุคคลกับสังคมอย่างเชื่อมโยงและสมดุลกับวิถีชีวิตชุมชน ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และธรรมชาติแวดล้อม โดยเมื่อทุกองค์ประกอบเชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสมในชุมชนจะเกิดความสมดุล ความสมดุลทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข

องค์ประกอบนี้มาจากผลการศึกษาเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ พระอาจารย์ปรีชา มหาวิโร เกี่ยวกับองค์ประกอบสังคมร่มเย็นเป็นสุขสู่การพัฒนาที่สมดุล ความว่า “หนึ่ง มนุษย์เนี่ยะมันต้องมีแก่นของชีวิต เหมือนต้นไม้ เมื่อต้นไม้โต ไม่มีแก่นเนี่ยะอยู่ได้ไม่นานหรอก มนุษย์เนี่ยะถ้ามีแก่นของชีวิตเนี่ยะมันก็อยู่ได้นานคือคุณธรรมความดีที่อยู่ข้างใน แม้จะตายไปแล้วก็ตาม มันก็อยู่นั้นแหละ แก่นคือศีลธรรม มีทั้งศีลมีทั้งธรรม สอง วัตถุ วัตถุที่ทำนั้นจะต้องมุ่งเน้นประโยชน์ด้วย แล้วก็มีความสุขด้วย วัตถุคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ต้องเน้นประโยชน์ด้วยและมีความสุขด้วย สร้างแล้วมีความสุขแต่ไม่มีประโยชน์หละใช้มัย แต่อีกอย่างคือสร้างประโยชน์จริงแต่ไม่มีความสุข มันก็ไปด้วยกันไม่ได้ มันก็ต้องมีประโยชน์ด้วยและมีความสุขด้วย การพัฒนาที่ถูกต้องคืออย่าทำลายธรรมชาติ เพราะดินน้ำลมไฟประกอบมาเป็นตัวของเรานะ ถ้ามันเสมอกันที่เค้าเรียกว่าเป็นสมดุลตามธรรมชาติ ร่างกายก็จะแข็งแรงอยู่ไปได้ แต่ถ้าอย่างนี้ขาดอย่างใดอย่างหนึ่งนี้มันไม่สมดุลกันมันก็เกิดความทุกข์ขึ้นมา”

สัมพันธ์กับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ พระครูไพศาลพิพัฒนภรณ์ เกี่ยวกับองค์ประกอบสังคมร่มเย็นเป็นสุขสู่การพัฒนาที่สมดุล ความว่า “สังคมจะร่มเย็นได้มีสามอย่าง บุคคลคนนั้นจะต้องมีสามอย่างในชีวิต หนึ่ง จะต้องทำความดี จะต้องมีกตัญญู จะต้องเชิดชูสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ แม้กระทั่งชุมชน สถาบันครอบครัวก็เช่นเดียวกัน ถ้าชุมชนนี้ มีสามอย่างนี้ ชุมชนนั้นมุ่งทำแต่ความดี ชุมชนนั้นมีความกตัญญูต่อครอบครัวพ่อแม่พี่น้อง แม้กระทั่งบ้านเรือนอาศัยที่อยู่ แม่น้ำ ลำธาร ทุกสิ่งทุกอย่าง เรามีความกตัญญูต่อสิ่งแวดล้อม ไม่เฉพาะกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ แม้กระทั่งกตัญญูต่อสังขารตัวเองก็ต้องกตัญญู”

ประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นายทวีศักดิ์ ศรีสมาน ที่กล่าวถึงการปฏิบัติให้เข้าถึงแก่นของศาสนาเสมือนหนึ่งการพัฒนาที่สมดุล ความว่า “ถ้ามาคิดกันจริงๆ แล้วมันเหมือนว่ามันคือศาสนาเดียวกันเลย แต่มรรควิธีมันต่างกันเท่านั้นแหละ ถึงแม้มรรควิธีมันจะแตกต่างกัน แต่ว่าด้วยเป้าหมายอันเดียวกันก็คือสมดุลอะครับ ก็คือเข้าถึงแก่นของศาสนาได้ เพราะว่าทุกคนจะอยู่ในอาณาจักรของพระเจ้าหรือเป็นนิพพานหรือจะอยู่กับพระเยซูนั่นแหละคือความสมดุล สันติ

ความร่วมมือเป็นสุข แต่มันก็ต้องสุขตั้งแต่โลกนี้เลยนะ ต้องสุขตั้งแต่โลกนี้ก็เหมือนกับว่า ทุกศาสนาเค้าสอนทำวันนี้ให้ดีที่สุด จะหวังอะไรกับวันหน้า ถ้าวันนี้ดีแล้วก็แล้วไป วันหน้านั้นนะ ถ้าวันนี้ทำดีแล้ววันหน้านั้นต้องดีแน่ ถ้าโลกนี้เดือดร้อน โลกหน้ามันก็เดือดร้อน โลกหน้าที่มีอยู่ใน โลกนี้มันต้องสมดุล มันต้องร่วมมือเป็นสุข และถ้าเราร่วมมือเป็นสุข ลูกหลานมันก็ร่วมมือเป็นสุข”

2. องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบกระบวนการของร่างรูปแบบสังคมร่วมมือเป็นสุข ของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมร่วมมือเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานผ่านกิจกรรมการอบรมความรู้แก่ประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พื้นฐานแนวคิดการอบรมความรู้นี้มีฐานความเชื่อทางการศึกษานอกระบบ (ชัยฤทธิ์ โพบิสุวรรณ, 2543: 13-14) ที่ว่า บุคคลไม่สามารถแยกออกอย่างเด็ดขาดจากสังคมที่อาศัยอยู่ สังคมเป็นผู้กำหนดผ่านทางใดทางหนึ่งให้บุคคลสนใจและต้องการเรียนรู้เรื่องใด ความรู้และประสบการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาดูเหมือนจะหลอมรวมเป็นสิ่งเดียวกันแยกจากกันไม่ได้ ประสบการณ์เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ต่อไป การอบรมถ่ายทอดความรู้มุ่งพัฒนาบุคคลและรับผิดชอบต่อสังคม ตอบสนองความเปลี่ยนแปลงของสังคมทุกด้าน โดยเชื่อว่าธรรมชาติของมนุษย์มิได้เกิดมาดีหรือชั่วร้าย แต่เกิดมาพร้อมกับศักยภาพที่ไม่มีที่สิ้นสุดในการพัฒนาตนเองและเจริญก้าวหน้า ความเจริญก้าวหน้าเป็นจุดหมายหลายระดับที่เคลื่อนที่เข้าไปใกล้เป้าหมายสูงสุดที่ไม่มีวันถึง

2.2 การจัดกิจกรรมสังคมร่วมมือเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานผ่านการเสวนากลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดประชุมนำเสนอ โดยการมีส่วนร่วมของประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พื้นฐานแนวคิดการจัดกิจกรรมสังคมร่วมมือเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานนี้เป็นการประยุกต์วิธีการจัดการความรู้สำหรับเคลื่อนร่างรูปแบบของ โนนากะ (Nonaka, 1991: 22) SECI Model ที่แบ่งความรู้ออกเป็นสองลักษณะคือ หนึ่ง ความรู้ซ่อนเร้น และสอง ความรู้ชัดแจ้ง และมิติการจัดการความรู้ทางนามธรรมของ ประเวศ วะสี (2548: 13-17) 8 ประการคือ 1) เป็นศีลธรรมพื้นฐานของสังคม การจัดการความรู้มีพื้นฐานอยู่ที่การให้คุณค่าแก่ความรู้ที่มีอยู่ในตัวคนทุกคนจึงเป็นรูปธรรมแห่งการปฏิบัติที่เคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของทุกคน 2) การไม่ใช่อำนาจ เพราะการใช้อำนาจจะไปปิดกั้นกระบวนการตามธรรมชาติอันได้แก่ การรับรู้ เรียนรู้

งอกงาม ถักทอเครือข่าย ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน 3) การฟังอย่างลึก การนำความรู้
 แฝงเร้นในตัวออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต้องมีการคุยที่เน้นการฟังอย่างลึก การฟังอย่างลึกจะทำให้
 เกิดปัญญา 4) เป็นวิธีการทางบวก เป็นการนำความสำเร็จ ความภาคภูมิใจของสิ่งที่เคยทำด้วยดีเป็น
 ตัวตั้ง นำมาเห็นคุณค่าและชื่นชม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อยอดให้งดงามและมีประโยชน์ยิ่งขึ้น 5) การ
 เจริญธรรมมะสี่ประการที่เกื้อหนุนการเรียนรู้ร่วมกันคือ ความเอื้ออาทร ความเปิดเผย ความจริงใจ
 และความเชื่อถือไว้วางใจกัน 6) การเรียนรู้ร่วมกันในทางปฏิบัติเพราะความรู้ในตัวคนเป็นความรู้ที่เนื่อง
 ด้วยการปฏิบัติ 7) การถักทอไปสู่โครงสร้างใหม่ขององค์กรและสังคม มีความสำคัญเพราะเป็น
 เครือข่ายมนุษย์ที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในทางปฏิบัตินำไปสู่การพัฒนาศักยภาพ เสรีภาพ
 และความสุข 8) การเจริญสติในการกระทำ คือการรู้ตัว การรู้ตัวทำให้มีปัญญาทำได้อย่างถูกต้องและ
 ทำให้จิตใจสงบมีอิสรภาพหลุดจากความบีบคั้น

2.3 การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายด้วยการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม
 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการปฏิบัติร่วมกันในลักษณะความร่วมมือห้าฝ่ายในชุมชน ได้แก่
 1) ประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชน 2) สถาบันศาสนาในชุมชน 3) หน่วยงานภาครัฐ/ องค์กร
 4) ภาคเอกชน และ 5) หน่วยงานการศึกษา

การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในลักษณะความร่วมมือห้าฝ่ายใน
 ชุมชนเป็นผลมาจากการศึกษาสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับหลักการพัฒนาแบบ บ-ว-ร ได้แก่
 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556: 63 ความว่า พระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริ หลักการ บ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ (บ-ว-ร) ซึ่งเป็น
 สถาบันหลักของสังคมไทยที่เป็นสายใยยึดเหนี่ยวชุมชนมาแต่อดีตที่ก่อให้เกิดการเกื้อกูลสนับสนุน
 ซึ่งกันและกัน ช่วยให้สังคมไทยดำรงอยู่อย่างสันติมาช้านานมาใช้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาใน
 ระดับชุมชนในลักษณะ 3 ประสาน เพื่อร่วมมือบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชนอย่างเกื้อกูล

สอดคล้องกับข้อมูลจากคำถามปลายเปิดโดยการประมวลสรุปในส่วน
 ข้อเสนอแนะการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ที่ว่า ชุมชนควรดำเนิน
 กิจกรรมพัฒนาคุณธรรม กิจกรรมการศึกษา และกิจกรรมพัฒนาชุมชนโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วม
 ของสมาชิกในชุมชนและทุกภาคส่วนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจ
 อันดีร่วมกันของทุกคนทุกฝ่ายในชุมชน

2.4 การสกัดความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพสู่การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น
 ในมิติการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขร่วมกันของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัด
 พระนครศรีอยุธยา

การสกัดความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้จัดการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นนี้เป็นผลมาจากการศึกษาสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการจัดการความรู้: กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพ เสรีภาพ และความสุข ของประเวศ วะสี (2458: 18-22) ที่ว่า การจัดการความรู้ที่ดีนำไปสู่เสรีภาพของระบบ นำไปสู่การพัฒนาและใช้ศักยภาพอย่างบูรณาการของมนุษย์และนำไปสู่ความเข้มแข็งของสังคมที่ประกอบด้วยศีลธรรมพื้นฐานคือการเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์ของคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริมการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำเกิดความเป็นชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานของโครงสร้างสังคมจากโครงสร้างแนวตั้งสู่โครงสร้างเครือข่ายสู่การอยู่ร่วมกันด้วยสันติ การอยู่ร่วมกันด้วยสันติคือศีลธรรม เป้าหมายของการจัดการความรู้คือศีลธรรม การบรรลุเป้าหมายศีลธรรมอยู่บนฐานการเรียนรู้ร่วมกันในทางปฏิบัติเพราะการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกระบวนการทางปัญญาของผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด นำไปสู่จิตใจที่ดี นำไปสู่ความเข้มแข็งทางสังคมและเป็นพลังให้ทำสิ่งยากได้สำเร็จ การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติจะใช้ความรู้ทุกชนิดที่มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติเข้ามาสู่การเรียนรู้ร่วมกัน โดยวางความรู้ในตัวเองเป็นฐานเพื่อพัฒนาศักยภาพของมนุษย์อย่างสมดุลแล้วเอาความรู้ในตำราหรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาต่อยอดอย่างสมประโยชน์ให้งดงามและมีประโยชน์ยิ่งขึ้น

2. ผลการพัฒนารูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการพัฒนารูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ผู้วิจัยได้ร่างรูปแบบจากการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ จึงพัฒนารูปแบบที่ใช้ชื่อว่า “DOCTRINE Model” หลักการของรูปแบบคือเสริมสร้างสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติสังคมนิยมเป็นสุขร่วมกันของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) D = Dogma (สมาชิกชุมชนปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา) 2) O = Oneness (สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน) 3) C = Cooperation (สมาชิกชุมชนมีความร่วมมือช่วยเหลือกันโดยไม่แบ่งแยกศาสนา) 4) T = Training and Learning Program (ชุมชนมีกิจกรรมการอบรมและเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมที่สอดคล้องวิถีชุมชน) 5) R = Religions Centre (สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน) 6) I = Independent in Public Participation (สมาชิกชุมชนที่

นับถือศาสนาต่างกันมีอิสระและมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน) 7) N = News and Knowledge Distribution (การเผยแพร่ข่าวสารความรู้ทางโลกและทางธรรมสู่ชุมชน) 8) E = Equilibrium Development (การพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนาในชุมชน) โดยกระบวนการ

หนึ่ง การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ผ่านกิจกรรมการอบรมแก่ประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สอง การจัดกิจกรรมสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานผ่านการเสวนากลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดประชุมนำเสนอ โดยการมีส่วนร่วมของประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สาม การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของภาคีเครือข่ายด้วยการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการปฏิบัติร่วมกันในลักษณะจตุรภาคี (ความร่วมมือสี่ฝ่ายในชุมชน) ได้แก่ 1) ประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนและสถาบันศาสนาในชุมชน 2) หน่วยงานภาครัฐ/องค์กร 3) ภาคเอกชนและ 4) หน่วยงานการศึกษา

สี่ การสกัดความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพสู่การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นในมิติการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขร่วมกันของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

องค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน เสมือนหนึ่งเป็นเป้าหมายของการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเอง เป็นพื้นฐานของความสำเร็จในการจัดการแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยชุมชนที่ให้ความสำคัญกับความรู้ ระบบคิด วิถีปฏิบัติ และภูมิปัญญาของบุคคลและชุมชน ผสมผสานวิธีคิดและกระบวนการจัดการความรู้ตามแนวคิดโนนากะ (Nonaka, 1991) โดยน้อมนำมิติศาสนาเป็นแกนในการขับเคลื่อนรูปแบบในลักษณะจตุรภาคี (ความร่วมมือสี่ฝ่าย) ภายในชุมชน ได้แก่ 1) ประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนและสถาบันศาสนาในชุมชน 2) หน่วยงานภาครัฐ/องค์กร 3) ภาคเอกชน และ 4) หน่วยงานการศึกษา เพื่อร่วมพัฒนากระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนและระหว่างภาคีเครือข่ายยกระดับองค์ความรู้ชุมชน และพัฒนาศักยภาพสมาชิกชุมชนสู่การจัดการตนเองบนฐานทุนทางศาสนาอย่างสมดุล โดยมีปัจจัยสนับสนุนสำคัญ ได้แก่ ผู้นำศาสนา ผู้นำ/แกนนำชุมชน สมาชิกจิตอาสา ภาคีเครือข่าย สื่อชุมชน และทุนทางสังคมวัฒนธรรม มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันคือความดีงามและความร่วมเย็นเป็นสุขของบุคคล ชุมชน และสังคม จากองค์ประกอบดังกล่าว สามารถแสดงเป็นแผนภูมิร่างรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ดังแผนภูมิที่ 7

ร่างรูปแบบสังคัมรรมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

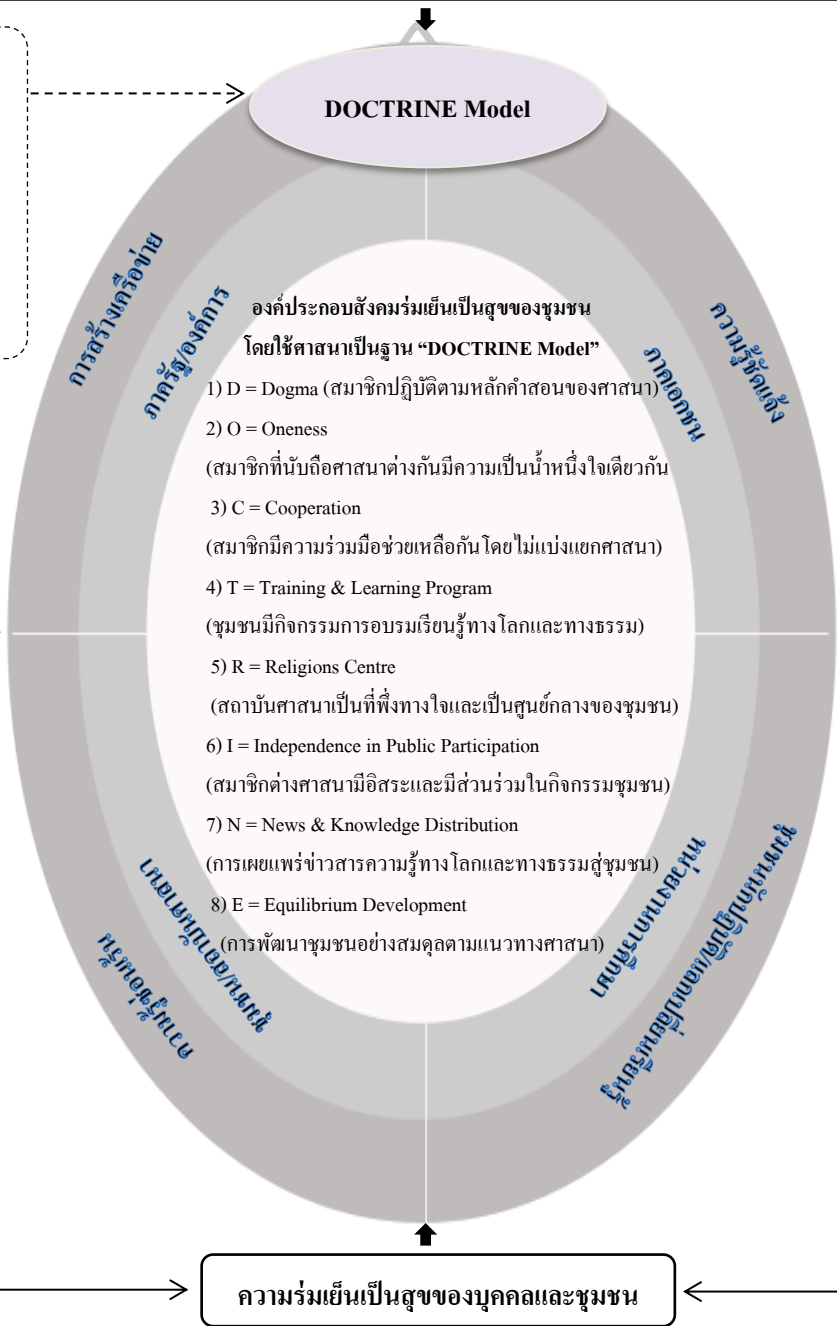
หลักการ : เสริมสร้างสังคัมรรมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

วัตถุประสงค์ : พัฒนาคำรรมรรมเข้าใจและการปฏิบัติสังคัมรรมเย็นเป็นสุขรรมรรมกันของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

ประเมินสภาพการณชุมชน 7 ด้าน (การศึกษา, สังคม, วัฒนธรรมและศาสนา, เศรษฐกิจ, การเมือง, สาธารณสุข, ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม)

ปัจจัยสนับสนุน
- ผู้นำศาสนา
- ผู้นำชุมชน/แกนนำ
- สมาชิกจิตอาสา
- การมีส่วนร่วมภาคีเครือข่ายพัฒนา
- สื่อชุมชน/มวลชน
ทุนสังคม/วัฒนธรรม

ประเมินผล
รูปแบบด้วย
การประเมิน
ความพึงพอใจและ
การถอดบทเรียน

ศักดิ์คามรู้
เพื่อพัฒนา
ศักยภาพ
ผู้การ
จัดการ
ตนเองของ
ชุมชน

ความรรมเย็นเป็นสุขของบุคคลและชุมชน

แผนภูมิที่ 7 รูปแบบสังคัมรรมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. การตรวจสอบโดยการรับรองร่างรูปแบบสังกรรม์เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากร่างรูปแบบสังกรรม์เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยนำไปตรวจสอบและรับรองโดยการจัดสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) 7 ท่าน พร้อมทั้งใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมเพื่อรับรองรูปแบบมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เชี่ยวชาญ

(N = 7 คน)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	7	100.00
2. อายุ		
31-40 ปี	3	42.86
41-50 ปี	2	28.57
51-60 ปี	2	28.57
3. การศึกษา		
ปริญญาโท	1	14.29
ปริญญาเอก	6	85.71

ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

(N = 7)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. ระยะเวลาในการทำงาน		
1-5 ปี	3	42.86
6-10 ปี	1	14.28
มากกว่า 15 ปี	3	42.86
5. สถานที่ทำงาน		
ภาครัฐ	7	100.00

จากตารางที่ 21 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดเป็นเพศชาย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ส่วนใหญ่อายุ 31-40 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 รองลงมา 41-50 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 และ 51-60 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 มีการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 85.71 รองลงมา ระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 มีระยะเวลาในการทำงานมากกว่า 15 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 และ 1-5 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 รองลงมา 6-10 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.28 และผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดทำงานภาครัฐ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

2.2 การตรวจสอบโดยการรับรองร่างรูปแบบสังกรรม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อร่างรูปแบบสังกรรม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาภาพรวม

(N = 7)

รูปแบบสังกรรม์เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล	ลำดับที่
	\bar{X}	S.D.		
1. การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ	4.36	0.38	มาก	1
2. องค์ประกอบของรูปแบบ	4.21	0.27	มาก	2
2.1 องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์	4.14	0.26	มาก	
2.2 องค์ประกอบเชิงกระบวนการ	4.19	0.26	มาก	
2.3 องค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้	4.36	0.48	มาก	
รวม	4.24	0.26	มาก	

จากตารางที่ 22 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อร่างรูปแบบสังกรรม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D = 0.26) เมื่อพิจารณาประเด็นหลักการ หลักการที่สูงที่สุดคือ การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D = 0.38) รองลงมา คือ องค์ประกอบของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D = 0.27)

ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อร่างรูปแบบสังกรรมเย็นเป็น
สุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาประเด็นหลักการ

(N = 7)

รูปแบบสังกรรมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
1. การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ				
1.1 การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบมีความ เหมาะสมครอบคลุมแนวคิดสังกรรมเย็น เป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	4.57	0.53	มากที่สุด	1
1.2 องค์ประกอบของรูปแบบแต่ละองค์ประกอบ มีความสัมพันธ์สอดคล้องส่งเสริมซึ่งกันและกัน	4.14	0.38	มาก	2
รวม	4.36	0.38	มาก	(1)
2. องค์ประกอบของรูปแบบสังกรรมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน				
2.1 องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์				
2.1.1 หลักการของรูปแบบมีความเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน สามารถใช้เป็นกรอบในการกำหนดกิจกรรม สังกรรมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนา เป็นฐาน โดยแสดงให้เห็นจุดเน้นในการ น้อมนำหลักคำสอนของศาสนาสู่แนวทาง การพัฒนาสังกรรมเย็นเป็นสุขร่วมกัน	4.14	0.38	มาก	1
2.1.2 วัตถุประสงค์มีความเหมาะสมชัดเจน สามารถแสดงถึงสิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้น กับกลุ่มเป้าหมายในสองชุมชน	4.14	0.38	มาก	1
2.1.3 หลักการและวัตถุประสงค์มีความ สอดคล้องกัน	4.14	0.38	มาก	1
รวม	4.14	0.26	มาก	(2)

ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อร่างรูปแบบสังกรรม์เย็นเป็น
สุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาประเด็นหลักการ
(ต่อ)

(N = 7)

รูปแบบสังกรรม์เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
2. องค์ประกอบของรูปแบบสังกรรม์เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน				
2.2 องค์ประกอบเชิงกระบวนการ				
2.2.1 กระบวนการจัดกิจกรรมสังกรรม์เย็น เป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน มีขั้นตอนครบถ้วน เหมาะสม และ สอดคล้องต่อเนื่องกัน	4.14	0.38	มาก	2
2.2.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมสังกรรม์เย็น เป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน มีความเหมาะสมสามารถทำให้การดำเนิน การบรรลุผลตามวัตถุประสงค์	4.14	0.38	มาก	2
2.2.3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมสังกรรม์เย็นเป็น สุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน สอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์	4.29	0.49	มาก	1
รวม	4.19	0.26	มาก	
2.3 องค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้				
2.3.1 ปัจจัยสนับสนุนเหมาะสมสอดคล้อง กับองค์ประกอบของรูปแบบสังกรรม์เย็น เป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	4.43	0.53	มาก	1
2.3.2 ปัจจัยสนับสนุนเหมาะสมสอดคล้อง กับกระบวนการจัดกิจกรรมสังกรรม์เย็น เป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	4.29	0.49	มาก	2
รวม	4.36	0.48	มาก	

จากตารางที่ 23 การประเมินความเหมาะสมเพื่อรับรองร่างรูปแบบสังคัมมัธยเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยารายประเด็นหลักการ แสดงข้อมูลดังนี้

รายประเด็นหลักการด้านการกำหนดองค์ประกอบของร่างรูปแบบ พบว่า การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมครอบคลุมแนวคิดสังคัมมัธยเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D = 0.53) รองลงมา องค์ประกอบของรูปแบบแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์สอดคล้องส่งเสริมซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D = 0.38)

รายประเด็นหลักการด้านองค์ประกอบสังคัมมัธยเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน จำแนกเป็นประเด็นย่อยในสามประเด็น คือ 1) องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ 2) องค์ประกอบเชิงกระบวนการ และ 3) องค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำไปใช้ พบว่า

องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D = 0.38) เมื่อพิจารณารายข้อ ทุกข้ออยู่ในระดับค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากันในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D = 0.38)

องค์ประกอบเชิงกระบวนการ พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D = 0.26) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่สูงที่สุด ขั้นตอนการจัดกิจกรรมสังคัมมัธยเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานมีความสอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 4.29$, S.D = 0.49) รองลงมา กระบวนการจัดกิจกรรมสังคัมมัธยเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานมีขั้นตอนครบถ้วนเหมาะสมและสอดคล้องต่อเนื่องกัน ขั้นตอนการจัดกิจกรรมสังคัมมัธยเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานมีความเหมาะสมสามารถทำให้การดำเนินการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ อยู่ในระดับค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากันในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D = 0.38) ($\bar{X} = 4.14$, S.D = 0.38)

องค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำไปใช้ พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D = 0.48) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่สูงที่สุด ปัจจัยสนับสนุนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับองค์ประกอบของรูปแบบสังคัมมัธยเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D = 0.53) รองลงมา ปัจจัยสนับสนุนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนการจัดกิจกรรมสังคัมมัธยเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D = 0.49)

ส่วนคำถามปลายเปิด มีข้อเสนอแนะที่มีต่อร่างรูปแบบฯ นั้น ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าป็นงานวิจัยและพัฒนาที่มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์มาก แต่ควรศึกษาลงลึกเพิ่มเติมด้านหลักคำสอนของแต่ละศาสนาและศึกษาความสัมพันธ์ของสามศาสนาที่นำมาสู่ความร่วมมือเป็นสุขของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยพรรณาคุณลักษณะและบทบาทต่างๆ อย่างเด่นชัดในเชิงเทียบเคียงเพื่อเป็นต้นแบบของการศึกษาและการพัฒนาทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต พร้อมทั้งเสนอแนะเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดว่า ความมุ่งที่กลุ่มแกนนำชุมชนสู่การนำไปปฏิบัติให้เป็นที่ประจักษ์ เมื่อการปฏิบัติตนปฏิบัติงานเป็นที่ประจักษ์ ย่อมจูงใจให้สมาชิกชุมชนเห็นคุณค่าและปฏิบัติตาม

ดังนั้นผลการออกแบบและพัฒนาเครื่องมือการวิจัยเพื่อสังเคราะห์ร่างรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และการตรวจสอบรับรองร่างรูปแบบด้วยการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯ ที่ได้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D = 0.26) จึงเห็นได้ว่าร่างรูปแบบดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการทดลองต่อไปได้
ขั้นตอนนี้จึงตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้ เป็นการวิจัย (Research : R₁) การนำไปใช้ (Implementation : I)

ในขั้นตอนการทดลองใช้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เป็นขั้นตอนการดำเนินการ ได้แก่ 1) การอบรมความรู้ 2) การจัดเสวนากลุ่มย่อย 3) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) การจัดประชุม นำเสนอร่างรูปแบบสังคัมร่เเยนเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ขอนำเสนอในแต่ละประเด็นดังนี้

1. การจัดอบรมความรู้รูปแบบสังคัมร่เเยนเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้วยการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศ การวิเคราะห์ข้อมูลระดับลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงการวิเคราะห์นโยบาย และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ยกร่างรูปแบบสังคัมร่เเยนเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พร้อมทั้งจัดทำเอกสารคู่มือการอบรมและ KM Action Plan (รายละเอียดในภาคผนวก) จากนั้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่เพื่อพิจารณาตรวจสอบและรับรองความเหมาะสมของร่างรูปแบบก่อนการนำร่างรูปแบบไปทดลองใช้ในพื้นที่สองชุมชนเป้าหมาย ได้แก่ 1) ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และ 2) ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเกาล่ม เริ่มดำเนินการ ในวันที่ 30 กันยายน 2557 และวันที่ 4 ตุลาคม 2557 โดยแบ่งเป็นสองกลุ่มสองช่วงเวลา คือ ช่วง 09.00 -12.00 น. ชุมชนท้องถิ่นบ้านลำเกาล่ม ณ สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลลำเกาล่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และช่วง 16.00 - 19.00 น. เป็นชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) ณ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนตำบลหัวรอ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามก่อนและหลังการอบรม แบบประเมินผลหลังการอบรม แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรม การปฏิบัติ สำหรับกลุ่มเป้าหมายในการอบรมประกอบด้วย ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน ลี้อชุมชน นักวิชาการ สาธารณสุขชำนาญการ ตัวแทนสถาบันศาสนา และสมาชิกในชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 30 คน (ชุมชนละ 15 คน รายละเอียดในภาคผนวก) ก่อนการอบรมให้ผู้เข้ารับการอบรมทำแบบทดสอบก่อนการอบรม (Pre-test) และเสร็จสิ้นการอบรมให้ผู้เข้ารับการอบรมทำแบบสอบถามหลังการอบรม (Post-test) และประเมินผลหลังการอบรมในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังตารางที่ 24

ตารางที่ 24 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้สังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
ก่อนการอบรมและหลังการอบรมชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนบ้านสำเภาลุ่ม

กลุ่ม	N	คะแนน เต็ม	\bar{X}	S.D.	ร้อยละ	การแปรผล	df	t	Sig	
ชุมชนเมือง วัดขุนแสน	15	ก่อน อบรม	20	13.07	2.02	65.35	ปานกลาง	14	16.318*	0.000
	15	หลัง อบรม	20	17.53	1.51	87.65				
ชุมชนชนบท บ้านสำเภาลุ่ม	15	ก่อน อบรม	20	12.47	2.97	62.35	ปานกลาง	14	12.435*	0.000
	15	หลัง อบรม	20	16.07	2.09	80.35				

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 24 พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้จากคะแนนเฉลี่ยความรู้สังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานก่อนการอบรมและหลังการอบรมในแต่ละชุมชนด้วย t-test แบบ dependent ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า

ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) คะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรมเท่ากับ 13.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.02 คะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมเท่ากับ 17.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.51 เมื่อทดสอบสถิติ $t = 16.31$, $Sig = 0.00$ พบว่า ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานก่อนการอบรมและหลังการอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความรู้ความเข้าใจรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม

ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาลุ่ม คะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรมเท่ากับ 12.47 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.97 คะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมเท่ากับ 16.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.09 เมื่อทดสอบสถิติ $t = 12.43$, $Sig = 0.00$ พบว่า ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานก่อนการอบรมและหลังการอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความรู้ความเข้าใจสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม

ผลการจัดอบรม

ตารางที่ 25 การประเมินผลการจัดอบรมสัมคมร่วมเย็นเป็นสุขของของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

		(n = 30)	
ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มที่ศึกษา		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	3	10.00
	หญิง	27	90.00
อายุ	30-40 ปี	4	13.33
	41-50 ปี	5	16.67
	51-60 ปี	11	36.67
	60 ปีขึ้นไป	10	33.33
สถานภาพ	โสด	4	13.33
	สมรส	19	63.34
	หม้าย	7	23.33
ศาสนา	พุทธ	17	56.67
	คริสต์	3	10.00
	อิสลาม	10	33.33

ตารางที่ 25 การประเมินผลการจัดอบรมสังครัมเย็นเป็นสุขของของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อ)

(n = 30)		
ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา		
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	8	26.67
มัธยมศึกษาตอนต้น/เทียบเท่า	6	20.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า	10	33.33
อนุปริญญา/เทียบเท่า	4	13.33
ปริญญาตรี	2	6.67
สถานะผู้เข้ารับการอบรม		
สมาชิกชุมชน	19	63.33
ผู้นำชุมชน/แกนนำ	6	20.00
เจ้าหน้าที่หน่วยงานส่วนท้องถิ่น	1	3.33
เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ	1	3.33
เจ้าหน้าที่รัฐวิสาหกิจ	1	3.33
ตัวแทนสถาบันศาสนา	2	6.67

จากตารางที่ 25 พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 90.00 มีอายุระหว่าง 51-59 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 รองลงมา มีอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 สถานภาพสมรส จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.34 รองลงมา สถานภาพหม้าย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20 นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 56.67 นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 มีระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาต่ำกว่ามัธยมศึกษา จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 ผู้เข้ารับการอบรมมีสถานะเป็นสมาชิกชุมชน จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.33 รองลงมา เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20

ตารางที่ 26 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผล และลำดับที่ของความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมรูปแบบสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(n = 30)

รายการ	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
การจัดประชุมชี้แจง				
1. ความเหมาะสมของสถานที่จัดอบรม	4.83	0.38	มากที่สุด	1
2. ความเหมาะสมของระยะเวลาการอบรม	4.30	0.47	มาก	5
3. ความสะดวกในการเดินทาง	4.27	0.64	มาก	6
4. บรรยากาศทั่วไปของการอบรม	4.50	0.51	มาก	3
5. เอกสารประกอบการอบรม	4.37	0.49	มาก	4
6. การอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้	4.53	0.51	มากที่สุด	2
7. ประโยชน์ที่ได้จากการอบรม	4.53	0.51	มากที่สุด	2
รวม	4.48	0.27	มาก	
หัวข้อ/เนื้อหา/ความรู้ที่ได้จากการอบรม				
1. หัวข้ออบรมเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน	4.73	0.45	มากที่สุด	1
2. ความรู้ความเข้าใจก่อนเข้ารับการอบรม	3.13	0.35	ปานกลาง	5
3. ความรู้ความเข้าใจหลังเข้ารับการอบรม	4.30	0.47	มาก	4
4. เนื้อหาสาระในการอบรมเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต	4.63	0.47	มาก	2
5. ผลของการอบรมสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานเสริมสร้างสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชน	4.50	0.51	มาก	3
รวม	4.26	0.28	มาก	
ภาพรวม	4.39	0.22	มาก	

จากตารางที่ 26 พบว่า ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมสังคัมมัธยเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการจัดประชุมชี้แจง พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D.= 0.22) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านการจัดประชุมชี้แจง พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D.= 0.27) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ ความเหมาะสมของสถานที่จัดการอบรม ($\bar{X} = 4.83$, S.D.= 0.38) รองลงมา การอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.53$, S.D.= 0.51) และประโยชน์ที่ได้จากการอบรม ($\bar{X} = 4.53$, S.D.= 0.51) ส่วนข้อต่ำสุด คือ ความสะดวกในการเดินทาง ($\bar{X} = 4.27$, S.D.= 0.64) ด้านหัวข้อ/เนื้อหาความรู้ที่ได้รับจากการอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D.= 0.28) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ หัวข้อการอบรมเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ($\bar{X} = 4.73$, S.D.= 0.45) รองลงมา เนื้อหาสาระในการอบรมเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ($\bar{X} = 4.63$, S.D.= 0.47) ส่วนข้อต่ำที่สุด คือ ความรู้ความเข้าใจก่อนเข้ารับการอบรม ($\bar{X} = 3.13$, S.D.= 0.35)

ตารางที่ 27 ความถี่และร้อยละของประโยชน์ที่ได้จากการอบรม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ประโยชน์ที่ได้จากการอบรม	ความถี่	ร้อยละ
1. ได้ทราบแนวทางพัฒนาสังคัมมัธยเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model	14	46.67
2. ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในบริบทชุมชนและสังคัม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	8	26.67
3. ได้ตระหนักและเห็นประโยชน์ของการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนา	11	36.67
4. ได้แนวทางการพัฒนาสังคัมมัธยเป็นสุขร่วมกันของชุมชน	11	36.67
5. ได้มิตรภาพ ความเป็นกัลยาณมิตร และจิตสาธารณะ	15	50.00

จากตารางที่ 27 พบว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากการอบรม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ข้อที่มีความดีสูงสุด คือ ได้มิตรภาพ ความเป็นกัลยาณมิตร และจิตสาธารณะ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาได้ทราบแนวทางพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 ส่วนข้อต่ำสุด คือ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในบริบทชุมชนและสังคมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. การจัดเสวนากลุ่มย่อย เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันภายในกลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การจัดเสวนากลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เริ่มดำเนินการในวันที่ 7 ตุลาคม 2557 และวันที่ 11 ตุลาคม 2557 โดยแบ่งเป็นสองกลุ่มสองช่วงเวลาคือช่วง 09.00 -12.00น. ชุมชนท้องถิ่นบ้านลำภาถ่ม ณ สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลลำภาถ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และช่วง 16.00 - 19.00 น. เป็นชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) ณ ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนตำบลหัวรอ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กำหนดให้มีคุณเอื้อ คุณอำนวย คุณกิจ และคุณลิขิตเพื่อร่วมกันศึกษาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน การปฏิบัติที่เป็นเลิศ และปัจจัยหนุน/เอื้อความร่วมมือเป็นสุขของชุมชนโดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานเป็นตัวแทนจากภาคส่วนในชุมชน จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน สื่อชุมชน นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ ตัวแทนสถาบันศาสนา และสมาชิกชุมชนที่สนใจและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมการจัดเสวนากลุ่มย่อย ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการสนทนาที่มุ่งให้เกิดความเข้าใจทั้งในมุมมองของตนและระหว่างสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยก่อนการเสวนาและแบ่งกลุ่มย่อย 4-5 คนต่อกลุ่ม ผู้วิจัยชี้แจงกรอบการเสวนาร่วมแบบแบบการจดบันทึก (รายละเอียดในภาคผนวก) สำหรับใช้เป็นแนวทางหารือภายในกลุ่ม และผู้วิจัยขอความร่วมมือในการบันทึกการเรียนรู้ การสนทนา และข้อคิดเห็นต่างๆ โดยหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมให้นำมากรอบการเสวนานี้ (คำตอบและข้อคิดเห็น) ส่งคืนกลับผู้วิจัย จากนั้นจุดประกายความคิดและสร้างแรงบันดาลใจการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยนำเสนอวิทัศน์มูลนิธิข้าวขวัญ (สถาบันการส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม) เพื่อกระตุ้นและโน้มน้าวให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตระหนัก เห็นคุณค่า และความสำคัญของการรวมกลุ่มและพลังแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกัลยาณมิตร ขณะดำเนินการ

เสวนากลุ่มย่อยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) โดยเป็นผู้ตั้งคำถาม ยกตัวอย่าง แสดงความคิดเห็น ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสรุปประเด็นสาระความรู้ พร้อมทั้งบันทึกการปฏิบัติของผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ (รายละเอียดในภาคผนวก)

2.1 ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) จัดการเสวนากลุ่มย่อย ณ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนตำบลหัวรอ โดยมีเข้าร่วมการเสวนา 15 คน (รายชื่อในภาคผนวก) มุ่งเน้นที่การศึกษาสังคัมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานและการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคัมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ผู้วิจัยสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

2.1.1 บริบทและสภาพการณ์

ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) เป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระพนรัตน์วัดพระเชตุพน ในแผ่นดินสมเด็จพระมหาธรรมราชา ระบุว่า “แต่ครอบครัวมอญซึ่งกวาดลงมานั้น ก็พระราชทานให้พระยาราม พระยาเกียรติควบคุมว่ากล่าวด้วยแลพระยาเกียรติพระยารามนั้น ให้อยู่ตำบลบ้านขมิ้นวัดขุนแสน” (วิสุทธ์ ภิญญาภิษกะ, 2556)

ในปัจจุบันชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) เป็นชุมชนจัดตั้งลำดับที่ 16 ในพื้นที่ปกครองของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา โดยลักษณะพื้นที่ชุมชนส่วนใหญ่เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนหลายเชื้อชาติ ได้แก่ คนไทยเชื้อสายจีน คนไทยพื้นถิ่นดั้งเดิม คนไทยเชื้อสายเปอร์เซีย และคนไทยเชื้อสายปาเลสไตน์ มีการนับถือศาสนาที่หลากหลายทั้งศาสนาพุทธ (นิกายเถรวาทและนิกายมหายาน) ศาสนาอิสลาม และบางส่วนนับถือศาสนาคริสต์ ผู้คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ค้าขาย ทั้งของสด ของชำ ขายยา ขายทอง ขายอาหาร ขายชุดอุปกรณ์กีฬาและชุดนักเรียน และรับจ้าง สภาพบริบทชุมชนแม้ว่าจะมีความหลากหลายทางด้านศาสนา ความเชื่อ และเชื้อชาติ แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปรกติสุขจนเกิดภาพแห่งความร่มเย็นเป็นสุขร่วมกันของผู้คนในชุมชน

2.1.2 หลักการดำเนินชีวิตที่อิงตามโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

การดำเนินชีวิตที่อิงตามของผู้เข้าร่วมการเสวนากลุ่มย่อย มีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ตั้งมั่นอยู่ในหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนศรัทธาเชื่อถือและนำหลักธรรมคำสอนมาเป็นเป้าหมายของการปฏิบัติและการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังที่ บุญปลูก ปิยะสิงห์, พรหมทรัพย์ คงประ โยชนัน และนฤมล อดิภัทรกุล กล่าวในลักษณะทำนองเดียวกัน ความว่า

“เว้นจากการทำชั่ว มุ่งมั่นทำความดี ทุกศาสนาสอนให้ทุกคนเป็นคนดี ศาสนาพุทธมีศีลเป็นข้อปฏิบัติ เพื่อควบคุมความประพฤติ ทางกาย วาจา ให้ตั้งอยู่ในความดีงาม ความเป็นปรกติสุข ศาสนาคริสต์ มีหลักการปฏิบัติเพื่อให้รอดจากบาปและเข้าถึงอาณาจักรของพระเจ้าอันเป็นดินแดนที่มีความสุขสงบนิรันดร์ ศาสนาอิสลาม มีคำกล่าวในพระคัมภีร์ว่า ผู้ใดขาดความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ ผู้นั้นจะไม่ได้รับเมตตาจิตเช่นกัน ดังนั้นทุกศาสนาจึงเน้นที่ความรักความเมตตา เพราะหากมนุษย์ทุกคนมีความรักความเมตตาอยู่ในใจแล้วก็จะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนกัน”

ขณะที่ ประเทือง วัชรารศุข กล่าวว่

“อย่าใช้ชีวิตไปเพื่อยศ อคออม มัธยัสต์ อยู่อย่างพอเพียง...”

โดย นุชรี มิ่งมาศ กล่าวเพิ่มเติมว่า

“ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีความเชื่อและศรัทธามุ่งมั่นที่จะทำงานทุกอย่างให้ประสบผลสำเร็จด้วยความรับผิดชอบ ยึดความถูกต้อง ไม่เอาเปรียบ และไม่เห็นแก่ได้”

2.1.3 คุณค่าและความสำคัญด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนาในฐานะวิถีชีวิตและทุนชุมชน

คุณค่าและความสำคัญด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนาในฐานะวิถีชีวิตและทุนชุมชนนั้น มีลักษณะเน้นการพึ่งตนเองและกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนทุกขั้นตอน ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลของการพัฒนาทั้งในรูปของบุคคลและกลุ่มด้วยความสมัครใจ เพื่อฝึกกำลังความรู้ความสามารถ สร้างความเชื่อมั่นใน

ตนเอง มองเห็นและตระหนักถึงศักยภาพและพลังแห่งความร่วมมือ เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ ดังที่ จารุณี อติภัทรกุล ตัวแทน กลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่ง กล่าวว่า

“ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนา เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมและเป็นทุนทางสังคมอันทรงคุณค่าและมีความหลากหลายทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ซึ่งการใช้ศาสนาเป็นฐานเป็นแนวทางการพัฒนาทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง มั่นคง และสมดุล การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างศาสนิกชนของแต่ละศาสนานำไปสู่การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และพัฒนาเคลื่อนตัวโดยพร้อมเพรียงกันทุกชุมชนย่อมเป็นการผสมพลังร่วมขับเคลื่อนสังคมไทยสู่ความร่มเย็นเป็นสุขของบุคคล ชุมชน และสังคมอย่างยั่งยืน”

2.1.4 มูลเหตุของปัญหาชุมชน

การเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจเป็นด้านหลักเพื่อพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญทางวัตถุโดยขาดการพัฒนาด้านจิตใจ เป็นภัยคุกคามที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมหลายคนมีความกังวลว่าเป็นสาเหตุหลักที่นำความอยู่ร้อนนอนทุกข์มาสู่สมาชิกชุมชนปัจจุบันและในอนาคตอันใกล้ ดังที่ พรหมทรัพย์ คงประโชชน์ กล่าวว่า

“การให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและความเจริญทางวัตถุเพื่อการพัฒนาประเทศเพียงอย่างเดียว ละทิ้งภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนา ลดบทบาทของสถาบันศาสนาลง เป็นเหตุให้คนขาดหลักการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ชีวิตจึงลำบากยากเย็น มีความสุขร่มเย็นยากเปรียบดังเรือที่ขาดหางเสือ ยากที่จะเข้าถึงจุดหมายได้”

แม้ว่าการพัฒนาด้านเศรษฐกิจจะทำให้เกิดการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจภาพรวม แต่ในขณะเดียวกันปัญหาของความทันสมัยทำให้ผู้คนต้องแข่งขันและแย่งชิง ทำให้หลายคนต้องอยู่ร้อนนอนทุกข์และความอยู่เย็นเป็นสุขที่มีมาแต่เดิมถูกกลดทอนลง ดังที่ สุมล อศิราพันธ์ กล่าวว่า

“ชีวิตที่ดูคึกฉิมกระแสดแห่งกิเลสตัณหาของสิ่งแวดล้อมแบบวัตถุนิยม บริโภคนิยมอันเป็นผลมาจากการเร่งรัดพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัย จะเป็นชีวิตที่แห้งแล้งและจะค่อยๆ ขาดคุณภาพนำไปสู่ความทุกข์ร้อนในที่สุด”

2.1.5 แนวทางพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

แนวทางพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model 8 องค์ประกอบ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เห็นพ้องว่า เป็นรูปแบบของสังคมที่ ดีงามและร่มเย็นเป็นสุข นั่นคือ เป็นสังคมที่สมาชิกชุมชนมีความเกื้อกูล ไม่ทอดทิ้งกัน มีวัฒนธรรม มีความเชื่อไว้ใจ มีความเคารพให้เกียรติกัน โดยมีศาสนาเป็นรากฐานทางจิตใจในการดำเนินชีวิต ให้คิด และทำ แต่สิ่งที่ดีงาม ดังที่ ประเทือง วัชรารชสุข ตัวแทนกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่ง กล่าวว่า

“การพัฒนาบนฐานหลักคำสอนของศาสนาเป็นแนวทางการพัฒนาบนฐาน ชีวิตและวัฒนธรรมเพื่อความถูกต้องดีงามและความสมดุล นำไปสู่ความมั่นคงและร่มเย็นเป็นสุข ร่วมกัน ในชุมชน”

ขณะที่ ผ่องศรี สุพัตตเวช กล่าวอธิบายเพิ่มเติมบริบทชุมชนที่มีผลต่อ การพัฒนาในทำนองเดียวกัน ความว่า

“ชุมชนของเราส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ แต่ในขณะเดียวกันชุมชนเราก็เป็นชุมชนตลาด พ่อค้าแม่ค้าล้วนแต่มาจากหลายพื้นที่จึงมีหลายศาสนา มีพุทธ มีคริสต์ และ อิสลาม แต่ละศาสนาก็จะมีการยึดปฏิบัติที่คล้ายกัน ศาสนาพุทธ ถึงวันสำคัญก็จะปฏิบัติภารกิจทาง ศาสนาของตนเองตักบาตรทำบุญ ส่วนศาสนาอิสลามก็จะมีการละหมาดตามเวลา ซึ่งเขาจะมีสถานที่ ไว้ทำละหมาดอย่างเป็นสัดส่วนเฉพาะคนอิสลาม ส่วนคนคริสต์ ประกตธรรมดาเขาจะทำปฏิบัติ ศาสนกิจเองที่บ้าน แต่พอมาอยู่รวมกันก็จะมาค้าขายและทำกิจกรรมในชุมชนร่วมกัน ให้ความ ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างไม่แบ่งศาสนา ทำให้การพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นไปได้ด้วยดี ไม่มี ปัญหา”

2.1.6 วิธีปฏิบัติที่เหมาะสมในการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model เป็นการฝึกปฏิบัติ การควบคุมตนในการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของศาสนาจนเกิดความรู้สึกซัดเป็นความรู้ในตน และได้เผยแพร่ความรู้นั้นให้ปรากฏชัดแจ้งในลักษณะของการปฏิบัติและการแสดงออกทางสังคมเพื่อให้เพื่อนสมาชิกได้นำไปกำหนดเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตน พัฒนาชีวิต และพัฒนาชุมชน เพื่อความถูกต้องดังาม ดังที่ พิสมัย ว่องไวสุคนธ์ ตัวแทนกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่ง กล่าวว่

“ใฝ่รู้ ใฝ่ฝน ให้เว้นจากการทำชั่ว มุ่งทำแต่ความดี เพื่อให้ศาสนิกชนทั้งหลายเป็นมนุษย์ที่ดีและสมบูรณ์ตามแนวทางของแต่ละศาสนา ความรัก ความเมตตา ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ได้กล่าวไว้เป็นหลักในคำสอนของพระคัมภีร์ การเสียสละและสงเคราะห์ เมื่อมนุษย์มีความรัก ความเมตตา เป็นพื้นฐานก็就会有ความเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และให้สงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ความอดุสหาหะและพัฒนาตนเอง ศาสนาสอนให้มนุษย์มีความเพียรพยายามขยันและอดทน ที่จะช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ความยุติธรรม เป็นคำสอนของทั้งสามศาสนา เพราะการที่สังคมจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขนั้นจำเป็นต้องยึดหลักข้อนี้”

ขณะที่ บุญสม สุขสงวน ยกตัวอย่างเพิ่มเติมความว่

“นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ฟุ่มเฟือยในสิ่งที่ไม่จำเป็น เป็นคนมักน้อยพอใจในสิ่งที่ตนมี ความรวยไม่ได้อยู่ที่ทรัพย์สินมากแต่อยู่ที่ความพอใจ ความพอใจในสิ่งที่ตนมีจึงเป็นความสุขที่ยั่งยืน”

ส่วนอภิชัย สุขสงวน กล่าวในทำนองเสริมเพิ่มเติม ความว่

“การรักษาความสัตย์ความจริงใจต่อตัวเองและผู้อื่น ประพฤติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม ดำรงอยู่ในศีลธรรมของพระเจ้า ปล่อยวางจากกิเลส และความลุ่มหลงมัวเมาของราคะ...”

2.1.7 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

ปัญหา อุปสรรค และสาเหตุแห่งความล้มเหลวในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) คน และ 2) วิธีการจัดการ โดยมีประเด็นหนึ่งที่มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนเห็นตรงกัน คือ คน ดังเช่น

“กิเลสตัณหาภายในจิตใจ ทำให้คนแก่งแย่งชิงดี เห็นแก่ตัว ไม่มีความสามัคคี ขาดคุณธรรม และจิตสาธารณะ”

“ขาดผู้นำชุมชนที่มีความสามารถในการประสานงานกับภาครัฐ และภาครัฐเองขาดการตั้งใจให้สมาชิกชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชน”

ส่วนประเด็นอื่นๆ (งบประมาณ และวิธีการจัดการ) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเห็นในทำนองเดียวกัน แต่มีรายละเอียดย่อยแตกต่างกันดังที่ เกสร สวัสดิคุณ กล่าวไว้

“กลุ่มเราไม่รองบประมาณจากภาครัฐ เราเน้นที่การร่วมบริจาคของสมาชิกจิตสาธารณะ ได้ทำอะไรเราทำเท่านั้น เคยมีการร้องขอจากภาครัฐบ้าง แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร และต้องทำตามกฎเกณฑ์ที่ค่อนข้างรัดกุม ขาดความเป็นอิสระในการดำเนินการ”

“ขาดวิธีการจัดการงานที่มีคุณภาพ ทำให้การทำงานของกลุ่มและชุมชนขาดประสิทธิภาพ”

2.1.8 ปัจจัยหนุน ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมความสำเร็จของการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

ปัจจัยหนุน ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมความสำเร็จของการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model แบ่งออกเป็น ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดังที่ บุญปลูก ปิยะสิงห์ ตัวแทนกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่งกล่าวถึงปัจจัยภายใน ความว่า

“ยกระดับและพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนให้ละเว้นจากความชั่ว ทำแต่ความดี อย่าให้ต่างคนต่างเห็นแก่ประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว ให้เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นและส่วนรวมด้วย ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประสงค์ให้คนไทยพออยู่ พอกิน มีความสงบ ให้ทุกคนช่วยกันรักษาส่วนรวม ให้อยู่แบบพอสมควร ทุกศาสนามีความเห็นเหมือนกัน”

ขณะที่ นฤมล อติภัทรกุล และฝ่องศรี สุพพัฒเวช กล่าวถึงปัจจัยหนุน ปัจจัย
เอื้อ ที่เป็นปัจจัยภายนอก ความว่า

“พัฒนาการเรียนรู้คนในชุมชน โดยมีกิจกรรมการอบรมที่สอดคล้องกับ
วิถีสังคมวัฒนธรรมที่หลากหลายบนพื้นฐานหลักคำสอนของศาสนา”

“ผู้นำชุมชนต้องมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ มีจิตสาธารณะและ
เป็นตัวแทนชุมชนเข้าไปประสานงานกับภาครัฐเพื่อขอความสนับสนุนช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆ
ของชุมชน...”

ตารางที่ 28 สรุปผลการจัดเสวนากลุ่มย่อย DOCTRINE Model ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชน
วัดขุนแสน (หัวรอ)

ประเด็น	สาระสำคัญ
1. บริบทและสภาพการณ์	ผู้คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม มีบางส่วน นับถือศาสนาคริสต์ มีทุนทางสังคม เศรษฐกิจชุมชน ที่เข้มแข็ง
2. การดำเนินชีวิตที่ดั่งมาโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	สมาชิกชุมชนตั้งมั่นในหลักคำสอนของศาสนาพร้อมทั้งนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นมาแนวทางในการปฏิบัติ และการดำเนินชีวิต
3. คุณค่าและความสำคัญด้าน ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนา	ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนา เป็นรากฐานทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคมอันทรงคุณค่าที่ชุมชนใช้เป็นแนวทางการพัฒนา ด้วยการแลกเปลี่ยนความรู้ของสมาชิกต่างศาสนานำไปสู่การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลของการพัฒนา
4. มูลเหตุของปัญหาชุมชน	ขาดการพัฒนาด้านจิตใจให้มีความเข้มแข็งโดยเฉพาะด้านศีลธรรมของศาสนา ทำให้สมาชิกชุมชนตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยม บริโภคนิยม เกิดการแข่งขัน แย่งชิง และทุกข้ง่าย
5. แนวทางพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model	เป็นการพัฒนาบนฐานชีวิตและวัฒนธรรมนำไปสู่ความเกื้อกูล ความดีงาม และความร่มเย็นเป็นสุขโดยมีศาสนาเป็นรากฐานทางจิตใจให้สมาชิกชุมชนคิดและทำแต่สิ่งที่ถูกต้อง
6. วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ DOCTRINE Model	เป็นการฝึกปฏิบัติ การควบคุมตน ในการดำเนินชีวิตตามหลัก คำสอนของศาสนาและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จนเกิดความประจักษ์ชัดเป็นความรู้ในตน และได้เผยแพร่ความรู้นั้นให้ปรากฏชัดแจ้งในลักษณะของการปฏิบัติทางสังคมเพื่อให้เพื่อนสมาชิกได้นำไปกำหนดเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตน พัฒนาชีวิต และพัฒนาชุมชน
7. ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนา DOCTRINE Model	การพัฒนาจิตสาธารณะสมาชิกชุมชน และการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของภาครัฐ
8. ปัจจัยหนุน/เอื้อ/เสริมความสำเร็จ DOCTRINE Model	การยกระดับพัฒนาจิตสาธารณะและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ชุมชนด้วยการจัดการอบรมเรียนรู้ที่สอดคล้องวิถีชุมชน และวัฒนธรรมที่หลากหลายบนฐานหลักคำสอนของศาสนา

2.2 ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเถาถ่ม จัดการเสวนากลุ่มย่อย ณ สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลลำเถาถ่ม โดยมีผู้เข้าร่วมการเสวนา 15 คน (รายชื่อในภาคผนวก) มุ่งเน้นที่การศึกษาสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานและการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมนั้นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ผู้วิจัยสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

2.2.1 บริบทและสภาพการณ์

จากคำบอกเล่าของ เจน โชค สุวนิธิ (อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลลำเถาถ่ม) และเอกสารองค์การบริหารส่วนตำบลลำเถาถ่ม (2556) ที่กล่าวว่า

“กรุงศรีอยุธยาในอดีตมีความเจริญรุ่งเรือง เป็นศูนย์กลางการค้าขายในภูมิภาค และมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับประเทศจีนจนเกิดความผูกพันที่กลายเป็นตำนานแห่งความรักซึ่งสร้างเหตุการณ์สำคัญอันเป็นจุดกำเนิดตำนานของตำบลลำเถาถ่ม เจ้าชายสายน้ำผึ้งได้มีความรักกับลูกสาวเจ้าเมืองจีนชื่อ เจ้าแม่สร้อยดอกหมาก ซึ่งเจ้าชายพามากรุงศรีอยุธยาโดยทางเรือเมื่อมาถึงบริเวณวัดพนัญเชิง เจ้าแม่สร้อยดอกหมากได้ทดลองใจโดยให้เจ้าชายเอาอมารับเพื่อให้เป็นการสมพระเกียรติและเป็นการยกย่อง แต่เจ้าชายตอบในลักษณะว่าไม่จำเป็นเพราะเดินทางมาด้วยกันก็ควรจะเดินทางเข้าวังพร้อมกัน และเจ้าชายเสด็จเข้าวังไปพระองค์เดียวเมื่อได้รับคำตอบปฏิเสธ พระนางจึงเสียใจและกลั่นใจตายด้วยท่าทางที่ไวเชิง จึงได้มีการสร้างวัดไว้เป็นอนุสรณ์ชื่อวัดพระนางเชิง ปัจจุบันคือวัดพนัญเชิง ส่วนทหารที่ติดตามมาในเรือได้พร้อมใจกันเจาะเรือสำเภาเพื่อปลิดชีวิตตนเองตามเจ้าแม่สร้อยดอกหมากไป กระแสน้ำได้พัดเอาเรือสำเภาไปล่มอีกฝั่งแม่น้ำ จึงเรียกกล่าวขานกันต่อมาว่า ตำบลลำเถาถ่ม”

อีกทั้งพระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาทรงมีพระปรีชาชาญ จึงได้ทรงอนุญาตให้พ่อค้าที่เข้ามาค้าขายในอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาสามารถตั้งบ้านเรือนโดยรอบพระนคร บริเวณริมฝั่งแม่น้ำหน้าด่านทางเข้าพระนคร (คลองคูจาม) สืบเนื่องถึงปัจจุบันทำให้ตำบลลำเถาถ่มมีชุมชนที่มีรากเหง้าทางเชื้อชาติ (ไทย จีน ญี่ปุ่น โปรตุเกส รัสเซีย และเปอร์เซีย) และมีระบบครอบครัวที่บ่มเพาะจิตสำนึกและอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่แม้มีความแตกต่างกันแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปรกติสุข รวมถึงการมีสถาบันศาสนาเป็นศูนย์รวมยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในชุมชน ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสมาชิกในชุมชนให้มีศีลธรรม จริยธรรม มีคุณภาพ และเสริมสร้างความร่มเย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคม

2.2.2 หลักการดำเนินชีวิตที่อิงตามโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

การดำเนินชีวิตที่อิงตามของผู้เข้าร่วมการเสวนากลุ่มย่อย (ทั้งสามกลุ่ม) มีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ตั้งมั่นอยู่ในหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนศรัทธาเชื่อถือ และนำหลักธรรมคำสอนมาเป็นเป้าหมายของการปฏิบัติและการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังที่ สมใจ ชันธรักษ์ ตัวแทนกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่ง กล่าวว่า

“การเป็นคนดี จิตใจดี ประพฤติดี มีความเสียสละ เอื้ออาทร มีความขยัน หมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ยุติธรรม เชื่อมั่นและศรัทธาในหลักคำสอนของศาสนา และปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนและตามแบบอย่างท่านศาสดา”

ขณะที่ วรฉวี มีแสงนิล ตัวแทนกลุ่มย่อยอีกกลุ่มหนึ่ง กล่าวเสริมว่า

“ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม เสียสละแบ่งปันสู่สังคม ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน ไม่เอาเปรียบ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น”

2.2.3 คุณค่าและความสำคัญด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนาในฐานะวิถีชีวิตและทุนชุมชน

คุณค่าและความสำคัญด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนาในฐานะวิถีชีวิตและทุนชุมชนนั้น มีลักษณะเน้นเอกลักษณ์ของสมาชิกและชุมชน ซึ่งแม้มีความแตกต่างในความศรัทธาความเชื่อทางศาสนาแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้เป็นปรกติสุขจนเกิดภาพแห่งความร่มเย็นเป็นสุขร่วมกัน ด้วยเหตุเพราะภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนา เป็นรากฐานแห่งความดีงามและความเกื้อกูลกันของสมาชิกและชุมชนที่บรรพบุรุษได้สั่งสมสืบทอดมาถึงปัจจุบัน และเป็นสิ่งเสริมให้เกิดเป็นพลังในการชี้นำแนวทางการพัฒนาในด้านต่างๆ ภายในชุมชน ดังที่ สีนวล ห่อทอง ตัวแทนกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่ง กล่าวว่า

“ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนา มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชนและความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นคือ สมาชิกชุมชนมีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ถูกครอบงำความคิดจากใคร เพราะอาศัยต้นทุนทางวัฒนธรรมและศาสนาที่สะสมมาแต่ครั้งอดีตอย่างหลากหลาย ศีลธรรม คุณธรรม และภูมิปัญญา ทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขภายใต้หลักธรรมของศาสนา”

ความดีงามและความเกื้อกูลเหล่านี้ เป็นผลมาจากการน้อมนำหลักธรรม คำสอนของศาสนาสู่การปฏิบัติในวิถีชีวิตทำให้เกิดแบบแผนพฤติกรรมที่ยอมรับร่วมกันของสมาชิก ชุมชน นำมาสู่สภาวะแห่งความเชื่อถือไว้วางใจในการอยู่ร่วมกัน ดังคำกล่าวของ ชะลอ หุ่นทรัพย์สิน, และมนัสนันท์ สุวนิธิ ที่มีความเห็นในทำนองเดียวกันว่า

“ในชุมชนของเรา ที่แม้มีความแตกต่างกันทางความเชื่อและความศรัทธา ทางศาสนา แต่พวกเราสามารถช่วยเหลือร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันทำประโยชน์ให้กับชุมชนและ สังคม โดยไม่เกี่ยงว่าใครจะนับถือศาสนาใด เพราะทุกคนเป็นพี่น้องกัน ไปมาหาสู่กัน และเข้าใจกัน สามารถร่วมกิจกรรมและพิธีกรรมระหว่างศาสนาด้วยความเคารพจริงใจ”

2.2.4 มุมเหตุของปัญหาชุมชน

รากเหง้าของปัญหาอันนำมาซึ่งความอยู่รือรอนนอนทุกข์ในปัจจุบันที่สมาชิก ชุมชนส่วนใหญ่เห็นตรงกันประมวลความ ได้ว่า ความเจริญทางด้านวัตถุและการปรับโครงสร้างทาง เศรษฐกิจของจังหวัดจากภาคการเกษตรเป็นภาคอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตสมาชิกชุมชนจากเดิมที่ทำการเกษตรเพื่อยังชีพไปสู่เกษตรกรรมเพื่อการค้า คนรุ่นใหม่ละทิ้งการทำเกษตรหัน ไปประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างใน โรงงาน ละทิ้งภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำตนเหินห่างจากศาสนา และหัน ไปสนใจกับสิ่งปรนเปรอทางวัตถุที่มาพร้อมกับความสะดวก สบาย เหล่านี้ทำให้ความเป็นครอบครัวและชุมชนที่เคยอบอุ่นเริ่มจางหาย ขาดการพบปะสังสรรค์ ขาดกิจกรรมดีงามที่เคยกระทำร่วมกัน ขาดการกล่อมเกลามาทางจิตใจด้านศีลธรรมของศาสนา ยังผลให้สมาชิกชุมชนมีสภาพต่างคนต่างอยู่ ทุกข์ง่าย และเห็นแก่ตัวมากขึ้น ดังที่ สมใจ ชันธรักษ์ ตัวแทนกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่ง กล่าวว่

“ปัจจุบันสิ่งเลวร้ายยังมีเพิ่มมากขึ้นจากความเจริญที่ขยายมาสู่ชุมชน ทำให้ ผู้คนไม่สนใจคำสั่งสอนของศาสนา มีจิตใจหยาบกระด้าง เห็นแก่ตัว หากความสุขใส่ตัว ไม่สนใจคน รอบข้างและคนในชุมชน”

ขณะที่ผู้ร่วมกิจกรรมหลายคน มีความเห็นในทำนองเดียวกันว่า
 “มีการเปิดบ่อนการพนัน เช่น โตะบอล มีพวกลักเล็กขโมยน้อย มีการมั่วสุม
 ของเด็กวัยรุ่น และมีปัญหาการระบาดของยาเสพติดมาก”

2.2.5 แนวทางพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

แนวทางพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
 DOCTRINE Model 8 องค์ประกอบ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เห็นพ้องว่า เป็นรูปแบบการพัฒนาที่
 เหมาะสมโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านร่างกายและจิตใจควบคู่กัน การมีคุณธรรม ศีลธรรม
 ของศาสนาเป็นฐานของชีวิต และเชื่อมั่นว่าหากปราศจากฐานคุณธรรมศีลธรรมของศาสนา สมาชิก
 ชุมชนก็ไม่สามารถพัฒนาได้อย่างแท้จริงเพราะสมาชิกมีความเห็นแก่ตัว มีกิเลสตัณหา ทำให้บัง
 ปัญญาและศรัทธา ทั้งสามศาสนาสอนให้สมาชิกทุกคนเป็นคนดี ละเว้นความชั่ว เพื่อให้สมาชิก
 ทั้งหมดเป็นมนุษย์ที่ดีและสมบูรณ์ตามแนวทางแห่งศาสนาตน ดังที่ อูโร เบ๊ะกิ ตัวแทนกลุ่มย่อย
 กลุ่มหนึ่ง กล่าวว่า

“โครงสร้างภายในของชีวิตประกอบไปด้วย ความโลภ ความโกรธ ความ
 หลง ความอิจฉาริษยา และความอาฆาตแค้น ที่ลอยตัวออกมาให้ประจักษ์ในชีวิต มีสิ่งเดียวที่จะ
 ยับยั้งพลังของมารร้ายเหล่านี้ คือ การพัฒนาจิตใจภายในด้วยการศึกษาทางธรรมและนำ
 หลักคำสอนของศาสนาที่ตนศรัทธาเชื่อถือมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน”

ขณะที่ มาลัย บุญศิริ กล่าวเพิ่มเติมว่า

“ทุกคนในชุมชนช่วยกันเป็นหูเป็นตา ช่วยกันสอดส่องดูแลสมาชิกของ
 ชุมชน และควรส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มรวมตัวช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยใช้หลักคำสอนของ
 ศาสนาเป็นเครื่องเชื่อมโยงความสัมพันธ์สมาชิกในชุมชน ผ่านการดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ชุมชน
 ร่วมกัน โดยไม่หวังผลตอบแทน”

2.2.6 วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่เหมาะสมอันเกิดจากการลงมือปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาในการดำเนินชีวิต ทำให้เพื่อนสมาชิกชุมชนเกิดการยอมรับและนำมากำหนดเป็นแบบอย่างในการพัฒนาชีวิตและชุมชนเพื่อความถูกต้องดีงาม ดังที่ มนัสนันท์ สุวนิธิ, สมใจ ชันธรักษ์ และอุไร เบ็ญกี มีความเห็นในทำนองเดียวกันว่า

“เว้นจากการทำความชั่วและมุ่งทำแต่ความดี ยึดมั่นในความถูกต้อง มีความรักความเมตตา ยุติธรรม อุตสาหะ เสียสละ และสงเคราะห์ต่อเพื่อนมนุษย์ โดยน้อมนำหลักคำสอนของศาสนาสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ”

ขณะที่ รัชณี แก้วหวาน กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทสถาบันศาสนาในชุมชน ดังนี้

“ใช้สถาบันศาสนาเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ข่าวสารความรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางการพัฒนาความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ผ่านกิจกรรมการพัฒนาชุมชนร่วมกันของสมาชิกในชุมชนทุกช่วงวัยและทุกศาสนา”

2.2.7 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

ปัญหา อุปสรรค และสาเหตุแห่งความล้มเหลวในการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) คน 2) งบประมาณ 3) เครื่องใช้และอุปกรณ์ และ 4) วิธีการจัดการ โดยมีประเด็นหนึ่งที่มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนเห็นพ้องกัน คือ คน ดังเช่น

“ขาดผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ขาดความร่วมมือจากสมาชิกจิตสาธารณะ และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง...”

ส่วนประเด็นอื่นๆ (งบประมาณ เครื่องใช้และอุปกรณ์ และวิธีการจัดการ) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเห็นในทำนองเดียวกัน แต่รายละเอียดค่อยแตกต่างกันออกไป ดังเช่น

“งบประมาณมีไม่เพียงพอ ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ไม่ตรงต่อความต้องการของชุมชน”

“ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์อำนวยความสะดวก รวมถึงสถานที่ดำเนินการส่วนกลาง”

“ขาดวิธีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เช่น การวางแผน การควบคุมงาน การมอบหมายงาน การประสานงาน และการดำเนินการในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง”

2.2.8 ปัจจัยหนุน ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมความสำเร็จของการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

ปัจจัยหนุน ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมความสำเร็จของการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขร่วมกันของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model แบ่งออกเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดังที่ อูโร เบ๊ะกี ตัวแทนกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่ง กล่าวถึงปัจจัยภายใน ความว่า

“เพื่อนมนุษย์จะเป็นผู้ที่ได้รับความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ปัจจัยในการยังชีพพระเจ้าเป็นเจ้าของได้แบ่งปันให้ทุกคนอย่างเพียงพอในการดำเนินชีวิต สิ่งเหล่านี้ยังคงมีต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ดังนั้นความสุขที่แท้จริงอยู่ที่พวกเราทั้งหลายยึดมั่นในแนวทางของพระเจ้าและศาสนา”

ขณะที่ รัชนี แก้วแหวน ได้กล่าวเกี่ยวกับปัจจัยภายนอก ความว่า

“การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การประสานความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และความร่วมมือช่วยเหลือสนับสนุนของผู้นำศาสนาในชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสม โดยมีสถาบันศาสนาเป็นศูนย์กลางการพัฒนาความร่วมมือเป็นสุขร่วมกันทั้งของบุคคลและชุมชน”

ตารางที่ 29 สรุปผลการจัดเสวนากลุ่มย่อย DOCTRINE Model ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท
บ้านสำเภาล่ม

ประเด็น	สาระสำคัญ
1. บริบทและสภาพการณ์	เป็นการอยู่ร่วมกันของสมาชิกชุมชนหลากหลายชาติพันธุ์ โดยมีระบบครอบครัวเข้มแข็งและมีสถาบันศาสนา (พุทธ อิสลาม และคริสต์) เป็นศูนย์รวมยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชน พร้อมทั้งมีบทบาทในการพัฒนาสมาชิกชุมชนให้มีศีลธรรม มีคุณภาพ เสริมสร้างความร่มเย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคม
2. การดำเนินชีวิตที่ดำรงโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	สมาชิกชุมชนตั้งมั่นและปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนศรัทธาเชื่อถือ มีความเกื้อกูล แบ่งปัน และเสียสละเพื่อส่วนรวม
3. คุณค่าและความสำคัญด้าน ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนา	ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนา สะท้อนเอกลักษณ์ของสมาชิกชุมชนที่แม้มีความแตกต่างในความศรัทธาความเชื่อทางศาสนา แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเกื้อกูล เป็นหนึ่งเดียวกัน นำมาสู่สภาวะแห่งความปรกติสุขของชุมชน
4. มูลเหตุของปัญหาชุมชน	ขาดความรู้เท่าทันในกระแสการพัฒนางานปัจจุบันที่ปรับเปลี่ยนโครงสร้างของจังหวัดจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น รวมถึงการแทนที่วัฒนธรรมบริโภคนิยม และวัตถุนิยม
5. แนวทางพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุข ของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model	เป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และชุมชน บนฐานหลักธรรมคำสอนของศาสนาผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ชุมชนที่ดำเนินการร่วมกันของสมาชิกชุมชน
6. วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ DOCTRINE Model	เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่เหมาะสมอันเกิดจากการลงมือปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาจนเพื่อนสมาชิกยอมรับและนำมากำหนดเป็นแบบอย่างในการพัฒนาชีวิต รวมถึงการใช้ประโยชน์จากสถาบันศาสนาในการเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ความรู้และการดำเนินกิจกรรมการพัฒนา

ตารางที่ 29 สรุปผลการจัดเสวนากลุ่มย่อย DOCTRINE Model ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท
บ้านสำเภาล่ม (ต่อ)

ประเด็น	สาระสำคัญ
7. ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนา DOCTRINE Model	การพัฒนาภาวะผู้นำ การพัฒนาจิตสาธารณะสมาชิกชุมชน และการมีส่วนร่วม การสนับสนุน และการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับของภาครัฐและท้องถิ่นในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน
8. ปัจจัยหนุน/เอื้อ/เสริมความสำเร็จ DOCTRINE Model	การยกระดับพัฒนาภาวะผู้นำ การพัฒนาจิตสาธารณะสมาชิกชุมชน การพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในชุมชน โดยเฉพาะภาครัฐและท้องถิ่น รวมถึงการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยผู้นำศาสนาในชุมชนด้วยการใช้สถาบันศาสนาเป็นศูนย์กลางในการ ดำเนินกิจกรรมพัฒนา

3. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อขับเคลื่อนรูปแบบสังคัมม์เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อขับเคลื่อนรูปแบบสังคัมม์เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เริ่มดำเนินการในวันที่ 14 ตุลาคม 2557 และวันที่ 18 ตุลาคม 2557 โดยแบ่งเป็นสองกลุ่มสองช่วงเวลา คือ ช่วง 09.00 -12.00 น. ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบทบ้านสำเภาล่ม ณ สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลสำเภาล่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และช่วง 16.00 – 19.00 น. เป็นชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) ณ ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนตำบลหัวรอ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการความรู้คือ การจัดเวทีหนึ่งรอบตามที่ประชุมตกลงกัน กำหนดให้มีคุณเอื้อ คุณอำนวย คุณกิจ เพื่อร่วมกันศึกษาสังคัมม์เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน การปฏิบัติที่เป็นเลิศ และปัจจัยหนุน/เอื้อที่นำไปสู่ความร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมรูปแบบสังคัมม์เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานเป็นตัวแทนจากภาคส่วนในชุมชน จำนวน 15 คนต่อชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน สื่อชุมชน นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ ตัวแทนสถาบันศาสนา และสมาชิกชุมชนที่สนใจและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ขณะเดียวกันดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการมีปฏิสัมพันธ์และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นขณะดำเนินกิจกรรม สำหรับประเมินการปฏิบัติในกิจกรรมด้วยแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน และเพื่อสะท้อนผลการใช้รูปแบบร่วมกันของผู้ร่วมกิจกรรมในลักษณะของการจัดการความรู้ในพื้นที่โดยก่อนเริ่มเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำเสนอวิดิทัศน์เวทีสาธารณะ: แพรกหนามแดงชุมชนแห่งการเรียนรู้ (สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเห็นภาพขั้นตอนวิธีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเห็นความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาของชุมชน

3.1 ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ณ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนตำบลหัวรอ โดยมีเข้าร่วมการเสวนา 15 คน (รายชื่อในภาคผนวก) มุ่งเน้นที่การศึกษาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน การปฏิบัติที่เป็นเลิศ และการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.1.1 หลักการดำเนินชีวิตที่ดีงามโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

หลักการดำเนินชีวิตที่ดีงามโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน เป็นการนำหลักคำสอนของศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตให้ล่งพ้นไปจากสิ่งบีบคั้น ตัดขาด และความทุกข์ เพื่อให้ชีวิตนั้นเป็นอยู่ได้ด้วยดีผ่านการแก้ปัญหาบนฐานของวัฒนธรรมชุมชน ด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือของสมาชิกกับชุมชนในทุกมิติ โดยเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างประสานกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อให้สมาชิกยืนอยู่ได้ด้วยตนเองและมีความสุขร่วมกันในชุมชน ดังที่ สุมล อสิวราพันธ์ กล่าวไว้ว่า

“หลักการดำเนินชีวิตที่ดีงามของฉันคือ ตั้งมั่นตั้งเป้าหมายว่าเพื่อให้สังคมร่วมเย็นเป็นสุข โดยอาศัยหลักคำสอนและหลักศรัทธาของแต่ละศาสนาเป็นหลักประสานความร่วมมือ ศาสนาสอนให้ทุกคนเป็นคนดี รู้จักการเสียสละ แบ่งปัน รักกัน ไม่เห็นแก่ตัว ให้อยู่ด้วยกันอย่างสงบร่มเย็น”

ประภาพร พวงเพียงงาม กล่าวเพิ่มเติม ในทำนองเดียวกันว่า

“หลักการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานอย่างมีเป้าหมาย เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของชุมชนและสังคม”

3.1.2 คุณค่าและความสำคัญด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนาในฐานะวิถีชีวิตและทุนชุมชน

คุณค่าและความสำคัญด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนาในฐานะวิถีชีวิตและทุนชุมชน เป็นผลมาจากการร่วมดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกในชุมชนด้วยภูมิปัญญาและศักยภาพของตนเอง เป็นสิ่งที่สั่งสมและถ่ายทอดกันมาในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น ผสมกับความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและลดการพึ่งพาจากภายนอกให้มากที่สุด จนกลายเป็นชุมชนแห่งความร่มเย็นเป็นสุขและพึ่งพาตนเอง ก่อให้เกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดในชุมชน ดังที่ ทองสุข เหลืองมัทธนะ และนุชรี มิ่งมาศ กล่าวในทำนองเดียวกันว่า

“ร่วมคิด ร่วมทำ รวมใจให้เป็นหนึ่ง รักษาความสามัคคี ไม่แบ่งแยกชนชั้น พึ่งพอใจในสิ่งที่ตนมี ปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงาม รักษาระเบียบประเพณี ค่านิยม ซื่อสัตย์สุจริต ปลูกฝังสำนึกรักบ้านเกิด”

ขณะที่ เกสร สวัสดิกุล และประเทือง วัชรราช กล่าวเสริมเพิ่มเติม ในทำนองเดียวกัน ความว่า

“สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมมาถ่ายทอดให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้รู้และปฏิบัติตาม ผ่านการจัดกิจกรรมส่งเสริมภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนา ที่พวกเราชาวชุมชนดำเนินการร่วมกันต่อเนื่องมาทุกปี เช่น กิจกรรม 12 สิงหาคม กิจกรรม 5 ธันวาคม กิจกรรมตามประเพณี วัฒนธรรมของศาสนา เช่น สงกรานต์ กิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ รวมถึงการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ทางช่องทางและสื่อต่างๆ ในชุมชน”

3.1.3 มूलเหตุปัญหของชุมชน

อาจกล่าวได้ว่าสิ่งที่ปัญหาและกำลังบั่นทอนชุมชนในปัจจุบันมาจากสภาพแวดล้อมเชิงบริบทชุมชน เนื่องจากลักษณะพื้นที่ของชุมชนส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นตลาด เป็นศูนย์กลางการค้าขาย ที่เอื้อให้เกิดเป็นช่องทางส่งมอบหรือทางผ่านสำหรับสิ่งเลวร้ายจากพื้นที่โดยรอบชุมชนสู่ชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ ดังที่ ผ่องศรี สุพพัตเวช กล่าวว่า

“ตั้งแต่อดีตชุมชนของเราจะเป็นแหล่งการค้าขายที่สำคัญของจังหวัดทั้งทางน้ำและทางบก แต่ในปัจจุบันมีความเจริญด้านการเดินทางทางบก มีถนนตัดต่อความเจริญจากทุกทิศทาง ทำให้การค้าขายทางน้ำของเราซบเซาลง แต่สิ่งที่มาแทนที่ที่มากพร้อมกับความเจริญทางบก และเป็นสิ่งที่พวกเราชาวชุมชนไม่ต้องการคือ ยาเสพติด ซึ่งระบาดไปทั่วและรอบชุมชนของเรา นี่คือภัยคุกคามเงียบที่น่ากลัวมาก ถ้ามาเกิดในชุมชนของเรา มันคือบ่อนทำลายอนาคตของชาติมาก”

และ บุญสม สุขสงวน กล่าวเพิ่มเติมแนวทางจัดการสภาพปัญหาและสร้างภูมิคุ้มกันชุมชน ความว่า

“น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ด้วยความพอประมาณ สมเหตุสมผล ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ”

3.1.4 แนวทางพัฒนาสังคมเข้มแข็งเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

การพัฒนาสังคมเข้มแข็งเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model 8 องค์ประกอบ เป็นแนวทางการพัฒนามนุษย์ที่สอดคล้องกับแนวทางของสามศาสนา นั่นคือ เป็นการพัฒนาจิตใจด้วยหลักธรรมคำสอนของศาสนาควบคู่กับการพัฒนาความรู้ทางโลกเพื่อให้สมาชิกชุมชน คิด เห็น และทำ บนพื้นฐานของความเกื้อกูลและความถูกต้อง นำมาซึ่งความเข้มแข็งเป็นสุขร่วมกันของบุคคลและชุมชน ดังที่ บุญสม สุขสงวน กล่าวว่า

“การสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน ให้มีความสอดคล้องกัน มีการเกื้อกูลกัน ให้ดำรงอยู่ด้วยดีด้วยกัน มีหลักการเหตุผลบนความถูกต้อง มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานหล่อหลอมจิตใจให้เป็นหนึ่งเดียวกัน”

ขณะที่ เกสร สวัสดิกุล กล่าวสรุปแนวทาง ความว่า

“การพัฒนาบนฐานหลักธรรมคำสอนของศาสนา เป็นแนวทางการพัฒนาบนฐานของชีวิตและวัฒนธรรมเพื่อความถูกต้องดีงาม นำไปสู่ความมั่นคงและร่มเย็นเป็นสุขร่วมกัน แปรประการคือ สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีการประสานงานที่ดี มีกิจกรรมการอบรมทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรม มีศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ มีอิสระในการรวมกลุ่มวางแผนพัฒนา มีการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ และมีการพัฒนาอย่างสมดุลและบูรณาการบนฐานของชีวิต”

3.1.5 วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model เป็นการกระทำ การปฏิบัติที่เป็นที่เหมาะสม เป็นผลมาจากพัฒนาจิตใจภายในของสมาชิกให้ตั้งมั่นอยู่บนหลักธรรมของศาสนา และการพัฒนาภายนอกอันเป็นผลจากการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของชุมชนด้วยการร่วมตัวรวมกลุ่มอย่างอิสระเพื่อเรียนรู้เรื่องการจัดการตนเองในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลของการพัฒนาทั้งในรูปของบุคคลและกลุ่มด้วยความสมัครใจดังที่ พรหมทรัพย์ คงประโยชน์ กล่าวว่า

“การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ฉันทะ พึงพอใจในงานที่ทำ วิริยะ ขยันหมั่นเพียรตั้งใจทำงาน จิตตะ มีใจจดจ่อ เอาใจใส่งาน วิมังสา มีความคิดรอบคอบ ไตรตรอง ใฝ่งานสำเร็จตามเป้าหมาย ความเพียรอยู่ที่ไหนความสำเร็จอยู่ที่นั่นเพราะมนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ ด้วยการฝึก เคารพในการฝึกฝนหาความรู้อย่างต่อเนื่อง” และกล่าวเพิ่มเติมว่า “การมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยเหลือแบ่งปันกัน ยึดมั่นในทางที่ถูกต้องร่วมกัน ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ ตระหนักในหน้าที่ต่อตนเองและส่วนรวม ปฏิบัติตามหลักการ ระเบียบ ข้อบังคับ และศีลธรรม”

สัมพันธ์กับคำกล่าวของ บุญปลูก ปิยะสิงห์ ดังว่า

“ความสำเร็จและความอดสาหะเพื่อพัฒนาตัวเองให้ประสบความสำเร็จ ศาสนาต่างๆ สอนให้มนุษย์มีความเพียรพยายาม อดทน ขยันขันแข็ง และอดสาหะ อันจะช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จและรู้จักพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐได้ด้วยการฝึก ถ้าไม่ฝึกหาประเสริฐไม่ นั่นหมายถึงท่านสอนให้มนุษย์รู้จักการฝึกฝนฝึกหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีคติเตือนใจมีความเพียรอยู่ที่ไหนความสำเร็จอยู่ที่นั่น คำสอนในศาสนาคริสต์กล่าวไว้ว่า เราทั้งหลายภูมิใจในความยากลำบากเพราะรู้ว่าความยากลำบากนั้นทำเราอดทนและความอดทนนั้นทำให้เกิดอุปนิสัยที่ดี ศาสนาอิสลาม สอนให้คนฝึกหาความรู้ตั้งแต่เกิดจนตาย และมีคำสอนว่าผู้ใดมีความพยายาม ผู้นั้นจะประสบความสำเร็จ”

ขณะที่ วิไล กิจวรรณจักร และประภาพร พวงเพียงงาม กล่าวในทำนองเดียวกัน ความว่า

“ส่งเสริมการรวมกลุ่ม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การปฏิบัติร่วมกันของคนในชุมชน และสร้างเครือข่ายกับชุมชนอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้งให้สถาบันศาสนาเข้ามามีบทบาทหลักในการพัฒนาชุมชน เสริมสร้างความปรองดองของผู้คนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข”

3.1.6 หลักธรรมคำสอนและนำพาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

หลักธรรมคำสอนของศาสนาเสมือนหนึ่งเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของบุคคล ชุมชน รวมถึงเป็นหลักศีลธรรมของสังคมที่สมาชิกชุมชนต่างยอมรับร่วมกันเพื่อความดีงามและร่มเย็นเป็นสุขของทุกคนในชุมชน ดังที่ พรหมทรัพย์ คงประโยชน์ กล่าวไว้ว่า

“หลักธรรมศาสนาพุทธ คือ มัชฌิมาปฏิปทา และหลักขรราวาสธรรม คือทางสายกลาง กุญแจนำไปสู่ความร่วมมือเป็นสุขร่วมกันของชุมชนและสังคม การพัฒนาพร้อมกันทุกด้านไม่มุ่งเน้นเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น การพัฒนาคนและการพัฒนาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาวัตถุและการพัฒนาจิตใจ ความสมดุลระหว่างเพศและวัย ความรู้ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาสากล หลักธรรมศาสนาอิสลาม คือแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างมัซัยฮ์อ์คอดอม และหลักธรรมศาสนาคริสต์ ปრაภฏเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องอยู่ในหลักธรรมของศาสนา...”

ขณะที่ นฤมล อติภัทรกุล กล่าวถึงหลักธรรมสำหรับชุมชนและหลักธรรมสำหรับบุคคลที่เป็นหลักร่วมกัน ดังนี้

“หลักธรรมของศาสนาพุทธที่ช่วยคำจูนนำพาสังคมสู่ความร่มเย็นคือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา คริสต์ มีบทบัญญัติสิบประการของชาวคริสต์ เพื่อความรอดจากบาปและเข้าถึงอาณาจักรของพระเจ้าอันเป็นดินแดนที่มีความสุขสงบ นิรันดร ศาสนาอิสลาม มีหลักศรัทธาหกประการและหลักปฏิบัติห้าประการ ศาสนาต่างๆ สอนให้ช่วยเหลือ สงเคราะห์กันด้วยความเมตตา หลักธรรมประจำใจบุคคล หนึ่ง เว้นจากการทำความชั่ว มุ่งทำความดี สอง ความรัก ความเมตตา ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ สาม การเสียสละและการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน สี่ ความอดุสาหะและพัฒนาตนเอง ศาสนาต่างๆ สอนให้ให้มนุษย์มีความเพียร อดทน ขยัน อดุสาหะ ห้า ความยุติธรรม คำสอนของทุกศาสนาเน้นเรื่องความยุติธรรม เพราะการมีสังคมอยู่ร่วมกันโดยสันติ จำเป็นต้องมีหลักความยุติธรรมเป็นแกน”

3.1.7 ปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

การพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model ยังไม่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากชุมชนยังขาดพลังความร่วมมือจากสมาชิกชุมชนและขาดการสนับสนุนช่วยเหลือด้านวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ดังที่ เกสร สวัสดิกุล กล่าวว่า

“กลุ่มพวกเรายังขาดสมาชิกจิตสาธารณะ ที่จะเข้ามาร่วมขับเคลื่อนงานพัฒนาของกลุ่มและชุมชน ภาครัฐเองก็ไม่เข้าใจในแนวทางการพัฒนาของกลุ่มเรา มีบ้างบางครั้งให้การสนับสนุนแต่เป็นไปในลักษณะฉาบฉวยเหมือนไฟไหม้ฟาง หมดงานหมดโครงการก็เงียบหาย ไม่มีการประชุมติดตามผล”

3.1.8 ปัจจัยหนุน ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมความสำเร็จของการพัฒนาสังคม
ร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

ปัจจัยหนุน ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมความสำเร็จ ทั้งที่เป็นปัจจัยภายในของ
แต่ละบุคคลที่จะต้องพัฒนา และปัจจัยเสริมภายนอกที่จะต้องเสริมสร้างเพื่อความสำเร็จในการ
พัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน ดังที่ ประเทือง วัชรารชสุข ได้กล่าวว่า

“สังคมในชุมชนที่จะอยู่กันอย่างสงบสุขและเจริญต้องมีสามส่วนหลัก
หนึ่ง ผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนา สอง ภาครัฐที่เข้าใจและให้การสนับสนุน และสาม สมาชิก
จิตสาธารณะ ผู้นำชุมชนต้องมีความรู้และเรียนรู้ว่าสังคมในชุมชนต้องการและมีปัญหาสำคัญด้านใด
และนำปัญหามาประชุมร่วมกับสมาชิกเพื่อร่วมรับฟังความคิดเห็นและนำมาแก้ไขเพื่อพัฒนา
ผู้นำศาสนาต้องร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์พัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาด้าน
จิตใจเพื่อให้สมาชิกเกิดสำนึกสาธารณะ ภาครัฐต้องเข้าใจและทำงานร่วมกันในชุมชนพร้อมทั้งคอย
เป็นที่เล็งให้คำปรึกษา สมาชิกจิตสาธารณะ กลุ่มเราช่วยกันเชิญชวนผ่านการทำกิจกรรมพัฒนา
ร่วมกัน โดยน้อมนำสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจ”

3.1.9 ข้อค้นพบเบื้องต้นจากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1. แนวทางการดำเนินชีวิตที่ดีงาม โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน สมาชิกชุมชน
ตั้งมั่นอยู่ในหลักคำสอนและคุณธรรมของศาสนาที่ตนศรัทธาเชื่อถือ โดยน้อมนำหลักคำสอนของ
ศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตควบคู่กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. สมาชิกชุมชนช่วยกันสืบสานจัดวางหลักธรรมของสามศาสนาให้เสมือน
หนึ่งเป็นฐานทางวัฒนธรรมของชุมชนผ่านการดำเนินกิจกรรมการปฏิบัติร่วมกัน ในวันสำคัญทาง
ศาสนาและราชการ ยังผลให้เกิดทุนทางสังคมของชุมชนอันยิ่งใหญ่ที่ประกอบไปด้วยความเชื่อถือ
ไว้วางใจ บรรทัดฐานทางสังคมวัฒนธรรม และเครือข่ายความร่วมมือทั้งในระดับบุคคลต่อบุคคล บุคคล
ต่อกลุ่ม และบุคคลกับภาคส่วนต่างๆ ในชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนเพื่อความสมดุล
และร่วมเย็นเป็นสุข

3. กระบวนการชุมชน เน้นที่การพึ่งตนเอง การมีส่วนร่วมของสมาชิก ชุมชนจิตสาธารณะ และความเคารพไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลของการพัฒนาบนฐานภูมิปัญญาและศักยภาพของกลุ่มและชุมชน

4. ภัยคุกคามชุมชน เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมเชิงบริบทของชุมชนที่มี ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นตลาด มีระบบการคมนาคมที่สะดวก จึงกลายเป็นศูนย์กลางการค้าขายที่เอื้อให้เกิดช่องทางส่งมอบหรือทางผ่านสิ่งที่เป็นภัยมือจากพื้นที่โดยรอบชุมชนสู่ชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ

5. การปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชน เป็นบทสรุปของวิธีการปฏิบัติที่เป็น ความรู้ในตัวสมาชิกชุมชนที่แสดงออกผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนฐานแห่งธรรมอย่าง ประณีตเหมาะสม ทำให้เพื่อนสมาชิกเกิดความซาบซึ้งยอมรับนำไปกำหนดเป็นแบบอย่างสำหรับ พัฒนาดน พัฒนาชีวิต และพัฒนาชุมชน

3.1.10 การจัดการความรู้ตั้งคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ)

จากการวิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยประมวลสรุปกระบวนการจัดการความรู้ตั้งคม ร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง วัดขุนแสน (หัวรอ) ดังตารางที่ 30

ตารางที่ 30 การประมวลสรุปการจัดการความรู้ DOCTRINE Model ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชน
วัดขุนแสน (หัวรอ)

ที่	หัวข้อ	ข้อค้นพบ
1	การก่อเกิดการรวมกลุ่มสมาชิก ชุมชนจิตสาธารณะ	มีความร่วมมือช่วยเหลือในการดำเนินกิจกรรมพัฒนา (Cooperation) โดยเริ่มจากโครงการอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่เน้นเรื่องสาธารณสุขมูลฐานชุมชน ต่อเนื่องพัฒนาสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบถ้วนทั่วเพื่อ ความอยู่ดีมีสุขของบุคคล สมาชิกกลุ่ม และชุมชน โดยการ มีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายภาครัฐและท้องถิ่น
2	การดำเนินกิจกรรม จิตสาธารณะ	มีความร่วมมือช่วยเหลือทั้งในชุมชนและภาคีเครือข่าย (Cooperation) โดยได้รับการสนับสนุนด้านสถานที่และ สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมจากศูนย์ กศน. ตำบลและสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้รับ การสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากการเป็น อสม. ส่วนงบประมาณการดำเนินการ โครงการอื่นๆ ส่วนใหญ่ มาจากการร่วมบริจาคของสมาชิกจิตสาธารณะในชุมชน

ตารางที่ 30 การประมวลสรุปการจัดการความรู้ DOCTRINE Model ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชน
วัดขุนแสน (หัวรอ) (ต่อ)

ที่	หัวข้อ	ข้อค้นพบ
3	การบริหารจัดการกลุ่ม	สมาชิกต่างศาสนามีอิสระและมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน (Independence in Public Participation) โดยประยุกต์รูปแบบการทำงานเป็นคณะกรรมการกลุ่ม โดยมีนักวิชาการสาธารณสุขเป็นที่เล็งในการดำเนินกิจกรรมสุขภาพชุมชน ส่วนกิจกรรมพัฒนาชุมชนอื่น กลุ่มจะบริหารจัดการกันเองภายในระหว่างประธานกลุ่มและสมาชิกชุมชนจิตสาธารณะ เป็นการเสริมเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ มิตรภาพ และประสบการณ์ในการจัดการผ่านการลงมือปฏิบัติร่วมกัน
4	การสืบสานภูมิปัญญา ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม และศาสนา	สมาชิกชุมชนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (Oneness) โดยร่วมดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชนที่ได้ดำเนินการต่อเนื่องทุกปีที่ได้แก่ 1) กิจกรรมทางศาสนา 2) กิจกรรมห้าธรรมา 3) กิจกรรมสืบสองสิงหา 4) กิจกรรมทำบุญศาลเจ้าแม่ต๋นจันทร์ 5) กิจกรรมรณรงค์สวมใส่ชุดไทยและเสื้อดอกโสน และ 6) กิจกรรมสำนึกรักถิ่นฐาน
5	คุณค่าศิลปวัฒนธรรมและศาสนา	- ชุมชนมีกิจกรรมการอบรมเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน (Training & Learning Program) และมีการเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน (News & Knowledge Distribution) โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดแทรกอยู่ในระบบครอบครัว วิถีชุมชน ภูมิปัญญา และกิจกรรมตามประเพณีวัฒนธรรมของศาสนา การเผยแพร่ข่าวสารความรู้ทางสื่อต่างๆ ในชุมชน รวมถึงการให้ความสำคัญกับการยกระดับพัฒนาจิตใจบนฐานหลักธรรมของศาสนาควบคู่การศึกษาหาความรู้ใหม่ - สมาชิกชุมชนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (Oneness) โดยสะท้อนภาพความร่วมมือเป็นสุขบนความหลากหลาย

ตารางที่ 30 การประมวลสรุปการจัดการความรู้ DOCTRINE Model ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชน
วัดขุนแสน (หัวรอ) (ต่อ)

ที่	หัวข้อ	ข้อค้นพบ
6	อัตลักษณ์ของกลุ่ม	ชุมชนมีการพัฒนาอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนา (Equilibrium Development) เพื่อการพึ่งตนเองและแก้ไข ปัญหาชุมชนบนฐานวัฒนธรรมและหลักธรรมของศาสนา
7	แนวทางพัฒนาสังคมร่วมเย็น เป็นสุขของชุมชน โดยใช้ ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model	ชุมชนนำองค์ประกอบของ DOCTRINE Model สู่อำนาจปฏิบัติในชุมชนโดยบูรณาการเป็นแนวทางการพัฒนาบน ฐานชีวิตและวัฒนธรรมเพื่อความถูกต้องดีงาม นำไปสู่ ความร่วมเย็นเป็นสุขร่วมกัน คือ สมาชิกชุมชนปฏิบัติตาม หลักคำสอนของศาสนา มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความร่วมมือที่ดี มีกิจกรรมการอบรมทั้งความรู้ทางโลก และทางธรรม มีศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ มีอิสระในการ เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ มีการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ และมีการพัฒนาอย่างสมดุลบนฐานทุนชุมชน
8	การปฏิบัติที่เป็นเลิศ	<ul style="list-style-type: none"> - มีความร่วมมือที่ดีภายในชุมชนและภาคีเครือข่าย (Cooperation) โดยการพัฒนาและขยายเครือข่ายสมาชิก ชุมชนจิตสาธารณะ - สมาชิกชุมชนปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา (Dogma) พร้อมทั้งสมาชิกกลุ่มน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตควบคู่กับหลักคำสอนของ ศาสนาที่ตนศรัทธาเชื่อถือ - ชุมชนพัฒนาอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนา (Equilibrium Development) โดยการสืบสานจัดวาง หลักธรรมของศาสนาให้เสมือนหนึ่งเป็นฐานทางสังคม วัฒนธรรมของชุมชนผ่านวิถีการดำเนินชีวิต

3.1.11 ปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลว

ปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) นำเสนอ ดังตารางที่ 31

ตารางที่ 31 ปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ)

ปัจจัยความสำเร็จ	ปัจจัยความล้มเหลว
1. ผู้นำมีคุณธรรม มีวิสัยทัศน์ มีจิตสาธารณะ	1. ขาดความร่วมมือจากผู้นำกลุ่มอื่นๆ ในชุมชน
2. หน่วยงานภาครัฐเป็นที่ปรึกษาด้านการบริหารจัดการกลุ่มและการดำเนินโครงการพัฒนา	2. ขาดความรู้ด้านการจัดการกลุ่ม/องค์กรและการดำเนินโครงการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ
3. กระบวนการทำงานชุมชนเน้นการพึ่งตนเอง และการมีส่วนร่วมของสมาชิกจิตสาธารณะบนฐานภูมิปัญญาและศักยภาพของกลุ่มและชุมชน	3. พลังความร่วมมือจากสมาชิกจิตสาธารณะและภาคีเครือข่ายชุมชนยังไม่มากเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาโครงการใหญ่
4. ชุมชนมีวัฒนธรรมแห่งความเกื้อกูล ไม่ทอดทิ้งกัน มีความเคารพให้เกียรติกัน บนฐานวัฒนธรรมและหลักคำสอนของศาสนา	4. สภาวะความบีบคั้นจากปัจจัยภายนอกชุมชนที่ควบคุมได้ยาก อาทิ ปัญหาการระบาดของยาเสพติด ปัญหาจากกลุ่มมิจฉาชีพ
5. สมาชิกจิตสาธารณะรักการเรียนรู้ แสวงหาและพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรม	5. ข้อจำกัดด้านการประกอบอาชีพและภาวะความรับผิดชอบในครอบครัว
6. ดำรงตนตั้งมั่นอยู่ในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต	6. ความไม่เข้มแข็งภายในจิตใจของสมาชิกชุมชนบางคนบางกลุ่ม

3.2 ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเภาลุ่ม จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ณ สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลลำเภาลุ่ม โดยมีเข้าร่วมการเสวนา 15 คน (รายชื่อในภาคผนวก) มุ่งเน้นที่การศึกษาสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานและการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.2.1 หลักการดำเนินชีวิตที่อิงตามโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

การดำเนินชีวิตที่อิงตามเป็นการนำหลักคำสอนของศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตให้ล่วงพ้นไปจากสิ่งบีบคั้น ดัดขัด หรือความทุกข์ เพื่อให้ชีวิตนั้นเป็นอยู่ได้ด้วยดีผ่านการแก้ปัญหาบนฐานของศรัทธาและปัญญา ดังที่ ชะลอ หุ่นทรัพย์สิน กล่าวไว้ว่า

“ฉันน้อมนำหลักคำสอนของศาสนาเป็นเป้าหมายและแนวทางการดำรงชีวิต ฉันปฏิบัติตนและปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาเพื่อให้เกิดผลทั้งในด้านจิตใจและด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นรอบตัว”

3.2.2 คุณค่าและความสำคัญด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนาในฐานะวิถีชีวิตและทุนชุมชน

คุณค่าและความสำคัญด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนาในฐานะวิถีชีวิตและทุนชุมชนเป็นผลมาจากกระบวนการกล่อมเกลางานสังคม (Socialization) เป็นมรดกตกทอดมาจากวิถีชีวิตของบรรพบุรุษที่สมาชิกชุมชนและลูกหลานได้สืบสานเรียนรู้ผ่านการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังที่ มนต์นันท์ สุวนิธิ กล่าวไว้ว่า

“ในชุมชนของเรามีสิ่งดีงามหลายอย่างทั้งจากภูมิปัญญา เช่น เรือไม้จำลอง น้ำตาลสด ประเพณี วัฒนธรรม เช่น ลอยกระทง สงกรานต์ และกิจกรรมของแต่ละศาสนา ถ้าสิ่งใดเป็นสิ่งที่กลุ่มพวกเราต้องการรู้ เราก็จะเชิญภูมิปัญญาหรือผู้รู้ในเรื่องนั้นๆ มาถ่ายทอดความรู้ ขณะเดียวกันผู้ที่เป็นภูมิปัญญาหรือผู้รู้ก็ยินดีที่จะให้ความรู้โดยไม่หวังผลตอบแทน ส่วนเรื่องประเพณี วัฒนธรรม ของเพื่อนสมาชิกต่างศาสนา พวกเราก็ร่วมในกิจกรรมนั้น โดยไม่มีความรู้สึกแปลกแยก สิ่งใดเรื่องใดที่เราไม่เข้าใจเราจะถามนั่นคือในกลุ่มของเราเปิดใจรับความแตกต่างและพร้อมที่จะเรียนรู้ถึงความงดงามของพิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรมนั้นๆ”

3.2.3 มุลเหตุของปัญหาชุมชน

สภาพและสาเหตุปัญหาของชุมชน อาจกล่าวได้ว่าเกิดจากการขาดการเตรียมความพร้อมของสมาชิกและชุมชนให้สามารถปรับตัวอย่างรู้เท่าทันกระแสแห่งการพัฒนา ขาดการพัฒนาจิตใจให้มีคุณภาพให้มีจิตสำนึกที่ถูกต้อง ขาดการนำหลักธรรมทางศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิต ทำให้เกิดความติดขัด บีบคั้น และความทุกข์ สร้างปัญหาแก่ตนเองและชุมชน ดังที่ สมใจ ชันธรักษ์ กล่าวว่

“ปัจจุบันสิ่งเลวร้ายยังมีเพิ่มมากขึ้นจากความเจริญที่ขยายมาสู่ชุมชน ทำให้ผู้คนไม่สนใจคำสั่งสอนของศาสนา มีจิตใจหยาบ กระด้าง เห็นแก่ตัว หาคความสุขใส่ตัว ไม่สนใจคนรอบข้างและคนในชุมชน”

พร้อมทั้งเสนอแนวทางจัดการแก้ไขปัญหาในระดับครอบครัวที่สอดคล้องกับ มนัสสันท์ สุวนิธิ ดังว่

“ต้องเริ่มจากในบ้าน ต้องให้ความรัก ความอบอุ่น ดูแลเอาใจสมาชิกในครอบครัว พ่อแม่ต้องทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี นำหลักธรรมคำสอนของศาสนาสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน”

ซึ่ง วรธวิล มีแสงนิล กล่าวเสริมแนวทางจัดการแก้ไขปัญหาในระดับชุมชน ดังว่

“ชุมชนจะต้องมีวิธีการป้องกันที่เข้มงวด และต้องมีกิจกรรมที่หลากหลาย ให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมทั้งกิจกรรมการอบรมให้ความรู้ กิจกรรมกีฬา และกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน”

3.2.4 แนวทางพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

แนวทางพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model 8 องค์ประกอบ เป็นแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับแนวทางของสามศาสนา นั่นคือ การพัฒนาจิตใจด้วยหลักธรรมคำสอนของศาสนาควบคู่กับการพัฒนาความรู้ทางโลกเพื่อให้สมาชิกชุมชน คิด เห็น และทำ บนพื้นฐานของความถูกต้องและไม่เบียดเบียน นำมาซึ่งความร่มเย็น เป็นเป็นสุขร่วมกันของบุคคลและชุมชน ดังที่ รัชนี้ แก้วหวาน กล่าวไว้

“การสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนให้มีการสอดคล้องกัน มีการเกื้อกูลกัน ทำให้ดำรงอยู่ด้วยดีด้วยกัน มีหลักการเหตุผลบนความถูกต้อง การมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐาน การหล่อหลอมจิตใจให้เป็นหนึ่งเดียวกัน...”

ขณะที่ สมใจ ชันธรัถย์ กล่าวสรุปแนวทาง ความว่า

“สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีการประสานงานที่ดี มีกิจกรรมการอบรมทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรม มีศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ มีอิสระในการรวมกลุ่มวางแผนพัฒนา มีการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ และมีการพัฒนาอย่างสมดุลและบูรณาการบนฐานของชีวิต”

3.2.5 วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model เป็นการกระทำ การปฏิบัติที่เป็นแบบอย่าง เป็นผลมาจากพัฒนาจิตใจภายในของบุคคลให้ตั้งมั่นอยู่ในหลักคำสอนของศาสนา ขณะเดียวกันเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่เหมาะสมที่เป็นผลจากการร่วมกิจกรรมและปฏิบัติงานในชุมชนจนเกิดความรู้สึก ทำให้เกิดการยอมรับและนำมากำหนดเป็นแบบแผน ในการพัฒนาชีวิตเพื่อความดีงามของบุคคลและชุมชน ดังที่ มนัสนันท์ สุวนิธิ กล่าวไว้

“บุคคลยึดมั่นในหลักคำสอนของศาสนา ตั้งมั่นตั้งใจทำในสิ่งที่ดีงามถูกต้อง พัฒนาปรับปรุงตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดี ในส่วนของชุมชนเองต้องมีการส่งเสริมการรวมกลุ่มรวมตัวกันของผู้ปฏิบัติดี เพื่อร่วมกันพัฒนาสร้างสรรค์กิจกรรมที่ดีงามให้ขยายออกไปสู่สมาชิกอื่นๆ ในชุมชน เช่น กิจกรรมจิตสาธารณะพัฒนาโรงเรียน ศาสนสถาน...”

ขณะที่ สมใจ ชันชรักษ์ กล่าวเสริมหลักปฏิบัติที่ดีในการทำงานชุมชน ดังว่า
 “เราควรรู้ว่าสิ่งใดที่เราต้องการหรือคนในชุมชนต้องการก่อน แล้วก็มีการวางแผนกับสิ่งที่เราคาดหวังว่าจะเป็นไปตามที่เราต้องการหรือคนในชุมชนต้องการ แต่ทุกสิ่งทุกอย่างต้องมีการประสานงานร่วมแรงร่วมใจพร้อมให้ความร่วมมือสามัคคีกัน มีการเสียสละ มีความมุ่งมั่นให้บรรลุถึงเป้าหมาย...”

3.2.6 หลักธรรมคำสอนและนำพาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

หลักคุณธรรมของศาสนาประหนึ่งเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของสมาชิกชุมชน รวมถึงการเป็นหลักยึดเหนี่ยวร่วมกันในสังคมของชุมชนที่สมาชิกต่างเห็นพ้องยอมรับเป็นเป้าหมายชุมชนเพื่อความดีงามและร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน ดังที่ อุไร เบ็ญจิกี กล่าวว่า

“ความรัก ความเมตตา ทั้งศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ ทั้งสามศาสนาได้กล่าวถึง ถ้ามีความรัก ความเมตตาอยู่ในใจแล้วก็จะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนกัน ไม่หวังผลตอบแทนกัน เสียสละด้วยความบริสุทธิ์ใจ”

3.2.7 ปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

การพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model ยังไม่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากหลายฝ่ายในชุมชนขาดความรู้ และการสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐ ทั้งเรื่องบุคลากร งบประมาณ เครื่องมือ/เครื่องใช้และอุปกรณ์ และวิธีการจัดการ รวมถึงสถานที่ดำเนินการส่วนกลาง ดังที่ วรฉวี มีแสงนิล กล่าวว่า

“ขาดผู้นำที่จะเข้ามาดำเนินการนำร่อง งบประมาณในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไม่มีการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ไม่ทั่วถึง อุปกรณ์และสถานที่ส่วนกลางยังไม่มี การหลอมรวมความคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ชัดเจน ความเป็นธรรมในสังคมยังคงคลุมเครือ บางครั้งถูกเอารัดเอาเปรียบจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเอง...”

3.2.8 ปัจจัยหนุน ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมความสำเร็จของการพัฒนาสังคม
ร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

ปัจจัยหนุน ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมความสำเร็จ ทั้งที่เป็นปัจจัยภายในของ
แต่ละบุคคลและปัจจัยเสริมภายนอกที่มาจากความเข้าใจและการประสานความร่วมมือที่ระหว่าง
ผู้นำสามศาสนาในชุมชน ควรต้องมีการกำหนดทิศทางเป็นแผนการพัฒนาชุมชนที่ชัดเจนเพื่อความ
เข้าใจตรงกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังที่ มนัสนันท์ สุวนิติ กล่าวว่า

“ต้องมีการประชุมร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ผู้นำ
ศาสนา ผู้นำชุมชน แกนนำ จิตสาธารณะ เพื่อกำหนดทิศทางพัฒนาชุมชนสู่ความร่วมเย็นเป็นสุข
ร่วมกัน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงการเขียนแผนดำเนินการเพื่อ
ของบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง”

3.2.9 ข้อค้นพบเบื้องต้นจากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1. แนวทางการดำเนินชีวิตที่ดีงาม สมาชิกชุมชนนำหลักคำสอนและ
คุณธรรมของศาสนาที่ตนถือนับศรัทธาเป็นเป้าหมายของการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติให้ล่วงพ้น
ไปจากสิ่งบีบคั้น ตัดขาด และความทุกข์ เพื่อให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างปรกติสุขผ่านการแก้ปัญหาบนฐาน
ของศรัทธาและปัญญา

2. กระบวนการชุมชน ให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์ของปัจเจกบุคคลและ
ชุมชนที่มีความหลากหลายทั้งด้านชาติพันธุ์ สังคม วัฒนธรรม และความศรัทธาความเชื่อทางศาสนา
แต่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างปรกตินำไปสู่สังคมแห่งความเชื่อถือไว้ใจ พร้อมทั้งทำให้เกิดการชี้แนะ
แนวทางการพัฒนาในด้านต่างๆ ภายในชุมชนอย่างครอบคลุมเป็นธรรม

3. ปัญหาและภัยคุกคามชุมชน ผลจากกระแสความเจริญทางด้านวัตถุและ
การขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัด ทำให้สมาชิกรุ่นใหม่ละทิ้งสิ่งดีงามในชุมชน
(ค่านิยม ภูมิปัญญา) ทำตนออกห่างจากศาสนา สนใจลุ่มหลงกับสิ่งปรนเปรอทางวัตถุที่ตอบสนอง
ความสะดวกสบายทางกาย ความเป็นครอบครัว ชุมชน และสังคม ที่เคยอบอุ่นเริ่มจางหาย
ขาดกิจกรรมดีงามที่เคยกระทำร่วมกัน ยังผลให้สมาชิกมีสภาพต่างคนต่างอยู่ ทุกข์ง่าย และเห็น
แก่ตัวมากขึ้น

4. การปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชน เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่เหมาะสม อันเกิดจากการลงมือปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สืบทอดต่อกันมา ทำให้เกิดการยอมรับและสมาชิกชุมชนนำมากำหนดเป็นแบบอย่างในการพัฒนาชีวิตเพื่อความดีงามของบุคคลและชุมชน

3.2.10 การจัดการความรู้สังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาล่ม

จากการวิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยประมวลสรุปกระบวนการจัดการความรู้สังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานชุมชน DOCTRINE Model ท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาล่ม ดังตารางที่ 32

ตารางที่ 32 การประมวลสรุปการจัดการความรู้ DOCTRINE Model ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท
บ้านสำเภาล่ม

ที่	หัวข้อ	ข้อค้นพบ
1	บริบทและสภาพการณ์	ชุมชนมีการพัฒนาด้านคุณธรรมของศาสนาและภูมิปัญญาอย่างสมดุล (Equilibrium Development) ผู้วิถีการดำรงชีวิตด้วยสมาชิกชุมชนเห็นว่ามีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตที่มีลักษณะเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน
2	การก่อเกิดการรวมกลุ่มสมาชิก	มีความร่วมมือที่ดีในชุมชน (Cooperation) โดยเริ่มจากโครงการพัฒนาชุมชนของอบต. ต่อเนื่องโครงการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ทำให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมกองทุนผู้พัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างราย ยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคคล ครอบครัว ชุมชน ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น
3	การดำเนินกิจกรรมกลุ่มและ กิจกรรมสาธารณะ	มีความร่วมมือที่ดีในชุมชนและเครือข่าย (Cooperation) และมีกิจกรรมการอบรมเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมที่สอดคล้องวิถีชุมชน (Training & Learning Program) โดยเริ่มต้นจากพื้นที่ส่วนหนึ่งของบ้านผู้นำที่จัดเป็นที่สำหรับประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำกิจกรรมการอบรมเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่ม ถ้ามีการประชุมใหญ่กลุ่มจะขอความอนุเคราะห์ใช้สถานที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ตารางที่ 32 การประมวลสรุปการจัดการความรู้ DOCTRINE Model ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท
บ้านสำเภาล่ม (ต่อ)

ที่	หัวข้อ	ข้อค้นพบ
4	การบริหารจัดการกลุ่ม	สมาชิกต่างศาสนามีอิสระในการรวมกลุ่มและมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน (Independence in Public Participation) โดยดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการกลุ่ม มีอดีตนายก อบต. เป็นพี่เลี้ยงและพัฒนารอบด้านเป็นที่ปรึกษาการดำเนินกิจกรรมกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ส่วนกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชนอื่นๆ กลุ่มจะดำเนินการเองภายในระหว่างผู้นำและแกนนำกลุ่มโดยอาศัยเครือข่ายสมาชิกที่กระจายอยู่ในทุกหมู่บ้านเป็นผู้อำนวยความสะดวกการดำเนินงาน ทำให้เกิดทักษะความรู้ด้านการจัดการผ่านการลงมือปฏิบัติ
5	การสืบสานภูมิปัญญาองค์ความรู้ ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม และศาสนา	สมาชิกชุมชนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (Oneness) รวมถึงการมีกิจกรรมการอบรมเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม (Training & Learning Program) ผ่านกิจกรรมที่ดำเนินการต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ได้แก่ 1) กิจกรรมตามประเพณี วัฒนธรรม และวันสำคัญทางศาสนาของสามศาสนา 2) กิจกรรมถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาอาชีพ เช่น การต่อเรือไม้จำลอง การทำน้ำตาลสด
6	คุณค่าศิลปวัฒนธรรมและศาสนา	ชุมชนมีศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน (Religions Centre) และมีการพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนา (Equilibrium Development) โดยชุมชนมีต้นทุนทางภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนาที่หลากหลายที่หลอมรวมให้สมาชิกเป็นหนึ่งเดียวกันอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขภายใต้หลักคำสอนของสามศาสนา สะท้อนภาพความร่มเย็นเป็นสุขบนความหลากหลาย รวมถึงการตระหนักถึงความสำคัญด้านการพัฒนาภายในด้านจิตใจและการเปิดใจรับวิทยาการความรู้ใหม่

ตารางที่ 32 การประมวลสรุปการจัดการความรู้ DOCTRINE Model ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท
บ้านลำเถาถ่ม (ต่อ)

ที่	หัวข้อ	ข้อค้นพบ
7	อัตลักษณ์ของกลุ่ม	สมาชิกชุมชนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (Oneness) ที่ยอมรับความแตกต่างในความหลากหลายโดยไม่แบ่งแยก
8	แนวทางพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model	ชุมชนนำองค์ประกอบของ DOCTRINE Model ผู้การบูรณาการในชุมชน โดยสมาชิกชุมชนปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความร่วมมือที่ดี มีกิจกรรมการอบรมทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรม น้อมนำศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ มีอิสระในการมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ และมีการพัฒนาอย่างสมดุลบนฐานชีวิตและทุนชุมชน
9	การปฏิบัติที่เป็นเลิศ	<ul style="list-style-type: none"> - ชุมชนมีความร่วมมือช่วยเหลือที่ดี (Cooperation) เพื่อพัฒนาและขยายเครือข่ายสมาชิกชุมชนจิตสาธารณะ - สมาชิกชุมชนปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา (Dogma) และค่านิยมภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ โดยความดีงามเริ่มจากภายในจิตใจบุคคลขยายสู่สมาชิกในครอบครัวด้วยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี - กลุ่มมีการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ (News and Knowledge Distribution) โดยเริ่มจากโครงการพัฒนาที่มีการปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนรู้ระหว่างแกนนำ ผู้นำ และภาครัฐ ผู้การเขียนแผน โครงการพัฒนา และขยายผลด้วยการเผยแพร่ข่าวสารความรู้สู่สมาชิกในกลุ่มและชุมชน - ชุมชนมีความร่วมมือที่ดี รวมถึงภาคีเครือข่ายศาสนา (Cooperation) โดยจิตวิญญาณและความเมตตาของผู้นำสามศาสนาในการร่วมมือทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนกับทุกภาคส่วน ได้แก่ กิจกรรมห้าธันวามหาราช กิจกรรมกีฬาต้านยาเสพติด กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชน

3.2.11 ปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลว

ปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาลุ่ม นำเสนอองค์ตารางที่ 33

ตารางที่ 33 ปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาลุ่ม

ปัจจัยความสำเร็จ	ปัจจัยความล้มเหลว
1. ผู้นำมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ และมีวิสัยทัศน์	1. ความย่อหย่อนทางศีลธรรม คุณธรรมของเยาวชนคนรุ่นใหม่ในชุมชน
2. บุคลิกภาพและความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการของผู้นำกลุ่ม	2. ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ เครื่องมือ/เครื่องใช้และอุปกรณ์ ความรู้ใหม่ด้านวิธีการจัดการ และสถานที่ดำเนินงานส่วนกลาง
3. กระบวนการทำงานชุมชนให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์ของปัจเจกบุคคลและชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม	3. ชุมชนยังขาดพลังความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายภายนอกชุมชนในการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาขนาดใหญ่
4. ชุมชนมีวัฒนธรรมแห่งความเกื้อกูล ปรองดอง และสมานฉันท์บนฐานแห่งธรรมตามหลักคำสอนของแต่ละศาสนา	4. ขาดการเตรียมความพร้อมของสมาชิกชุมชนให้สามารถปรับตัวอย่างรู้เท่าทันกระแสแห่งการพัฒนา ขาดการน้อมนำหลักคำสอนของศาสนา มาเป็นเป้าหมายและแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะเยาวชนและคนรุ่นใหม่ ทำให้เกิดความติดขัด ความทุกข์ นำปัญหาสู่ตนเอง ครอบครัว และชุมชน
5. พัฒนาความรู้ทักษะการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและทุนชุมชน	5. ค่านิยมการประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรมของคนรุ่นใหม่ที่ไม่สอดคล้องวิถีชีวิตและทุนชุมชน
6. ดำรงตนตั้งมั่นอยู่ในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต	6. การดำเนินชีวิตตามกระแสวัตถุนิยมของเยาวชนและคนรุ่นใหม่

ตารางที่ 34 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนา
เป็นฐานระหว่างชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่น
เขตชนบทบ้านลำเถา

ที่	ปัจจัยความสำเร็จ	ชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ)	ชุมชนชนบทบ้านลำเถา
1	ผู้นำ	ผู้นำมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา มีบุคลิกภาพเป็นนักจัดการและนักประสานงาน มีคุณธรรม	ผู้นำมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการ อารีอโรบ
2	โครงสร้างองค์กร	มีโครงสร้างการบริหารจัดการในรูปคณะทำงานชัดเจน	มีโครงสร้างการบริหารจัดการในรูปคณะกรรมการที่ชัดเจน
3	การมีส่วนร่วม	จาก “บ-ว-ร” สู่การใช้หลักความร่วมมือห้าฝ่าย ได้แก่ ชุมชน สถาบันศาสนา (วัด ศาลเจ้า มัสยิด) ศูนย์ กศน. ตำบล ภาคเอกชน และภาครัฐ (สนง. ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์/เทศบาลนคร) โดยใช้ศูนย์ กศน. เป็นที่ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานของกลุ่มและชุมชน	จาก “บ-ว-ร” สู่การใช้หลักความร่วมมือห้าฝ่าย ได้แก่ ชุมชน สถาบันศาสนา (วัด มัสยิด โบสถ์) ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน ภาคเอกชน และภาครัฐ (อบต./อำเภอ) โดยใช้บ้านผู้นำชุมชนเป็นที่ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานของกลุ่มและชุมชน
4	การจัดตั้งคณะกรรมการ	คัดเลือกกันเองภายในกลุ่มตามความสามารถและเหมาะสม	คัดเลือกกันเองภายในกลุ่มตามความเหมาะสม
5	การบริหารงาน	ใช้หลักการประชาธิปไตย	บทบาทหลักอยู่ที่คณะกรรมการ
6	วัฒนธรรมองค์กรและทุนชุมชน	มีวัฒนธรรมแห่งการพึ่งตนเอง บนฐานการมีส่วนร่วมของสมาชิกจิตสาธารณะและภูมิปัญญาชุมชน มีเป้าหมายร่วมกันคือสุขภาพสมบูรณ์ (กายและจิตใจ) และสังคมเป็นสุข	มีวัฒนธรรมแห่งความเกื้อกูล ประรองคองบนฐานแห่งธรรม ตามหลักคำสอนของศาสนา มีเป้าหมายเดียวกันคือยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชนร่วมเย็นเป็นสุข

ตารางที่ 34 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนา
เป็นฐานระหว่างชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่น
เขตชนบท บ้านสำเภาลุ่ม (ต่อ)

ที่	ปัจจัยความสำเร็จ	ชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ)	ชุมชนชนบทบ้านสำเภาลุ่ม
7	แนวทางดำเนินงาน	การพัฒนาเป็นขั้นเป็นตอน เน้นการพึ่งตนเองบนฐาน เศรษฐกิจ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนา และยึดหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	การพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป เน้นความเกื้อกูลเอื้ออาทรบน ฐานภูมิปัญญา วัฒนธรรม และ หลักธรรมศาสนา และความ ร่วมมือกันของสามสถาบัน ศาสนาหลักในชุมชน

ตารางที่ 35 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยความล้มเหลวสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนา
เป็นฐาน ระหว่างชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่น
เขตชนบท บ้านสำเภาลุ่ม

ที่	ปัจจัยความล้มเหลว	ชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ)	ชุมชนชนบทบ้านสำเภาลุ่ม
1	ความอ่อนแอภายใน จิตใจ	ความไม่เข้มแข็งทางจิตใจและ ไม่เพียงพอต่อความต้องการทาง สังคมและเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มพูน ทรัพย์สินที่เป็นทรัพย์สินภายนอก	ความเจริญทางวัตถุที่ทำให้บุคคล และชุมชนเกิดความสะอวดสบาย และหลงใหลสู่วิถีบริโภคนิยมที่ มุ่งสนองความต้องการทางกาย
2	ชุมชนขาดภูมิคุ้มกัน	ภัยคุกคามจากภายนอกเนื่องจาก ชุมชนเป็นตลาดการค้าที่เอื้อแก่ พวกมิถาชีพที่ต้องการเข้ามา หาผลประโยชน์ในพื้นที่ชุมชน	การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สู่ความเจริญ และกระแสวัตถุ นิยมแบบก้าวกระโดดไม่สอดคล้อง กับการพัฒนาภายในจิตใจ
3	ขาดพลังสมาชิก จิตสาธารณะ	สภาพการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ที่เร่ร่อน แข่งขัน ทำให้สมาชิก ไม่มีเวลาที่จะเข้าร่วมกิจกรรม สาธารณะ	สภาพการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ที่เร่ร่อน แข่งขันและกระแสวัตถุ นิยมทำให้สมาชิกลดความสนใจ ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ

ตารางที่ 35 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยความล้มเหลวสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนา
เป็นฐาน ระหว่างชุมชนเมือง วัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนชนบท บ้านลำเภาล้อม (ต่อ)

ที่	ปัจจัยความล้มเหลว	ชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ)	ชุมชนชนบทบ้านลำเภาล้อม
4	ขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการ	สมาชิกจิตสาธารณะยังขาด ความรู้ด้านการบริหารจัดการ องค์กร/โครงการพัฒนา	แกนนำกลุ่มยังขาดความรู้ด้าน การบริหารจัดการองค์กร/ โครงการพัฒนา
5	ขาดการสนับสนุนจากภายนอก (ภาครัฐ)	ภาครัฐ (บางหน่วยงาน) ยังคง รักษาระบบการทำงานแบบบน ลงล่างไม่คลุกคลีกับปัญหาและ ชุมชน ทำงานแบบงบประมาณ เป็นที่ตั้ง งบประมาณโครงการหยุด	ยังคงมีมิติของความไม่ลงรอย ระหว่างผู้นำ/แกนนำชุมชนกับ คณะทำงานส่วนท้องถิ่น ทำให้ งานบางเรื่องไม่สามารถประสาน ความร่วมมือได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 36 แสดงการสรุปและเปรียบเทียบข้อค้นพบมิติการพัฒนาสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชน
โดยใช้ศาสนาเป็นฐานจากการจัดเสวนากลุ่มย่อยและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ระหว่างชุมชนเมือง วัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนชนบท บ้านลำเภาล้อม

ที่	ชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ)	ชุมชนชนบทบ้านลำเภาล้อม
1	สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ ศาสนาเป็นวิถีชีวิตของชุมชนได้หล่อ หลอมเป็นโลกทัศน์ที่นำไปสู่ความร่มเย็น เป็นสุข นั่นคือการยอมรับในความเท่า เทียมกัน ไม่แบ่งแยก ขัดแย้งกัน	ศาสนาและวัฒนธรรมของสามศาสนาได้หล่อหลอม เป็นวิถีชีวิตของชุมชนที่บ่มเพาะ โลกทัศน์พื้นฐาน อันนำไปสู่ความเกื้อกูลเอื้ออาทร นั่นคือการยอมรับ ในความเป็นมนุษย์ร่วมกัน ทุกคนต่างเป็นพี่น้องกัน เกิดความรัก ความสามัคคี ไม่เบียดเบียนกัน
2	สามศาสนา (พุทธ อิสลาม และคริสต์) ต่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือให้ทุกคนทำ ความดีละเว้นความชั่ว น้อมนำใจให้เข้าถึง ธรรม ปฏิบัติตนตามคำสอนของศาสนาสู่ ความไม่เบียดตน ผู้อื่น และธรรมชาติ แวดล้อม รวมถึงการน้อมรับและปฏิบัติ ตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	สามศาสนา (พุทธ อิสลาม และคริสต์) ต่างมี จุดมุ่งหมายเดียวกันคือให้ทุกคนทำความดี ละเว้นความชั่ว น้อมนำใจให้เข้าถึงธรรม และปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนา สู่ความเกื้อกูลและไม่เบียดเบียนพร้อมเปิดใจกว้าง ยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย

ตารางที่ 36 แสดงการสรุปและเปรียบเทียบข้อค้นพบมิติการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานจากการจัดเสวนากลุ่มย่อยและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างชุมชนเมือง วัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนชนบท บ้านลำเถาถ่ม (ต่อ)

ที่	ชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ)	ชุมชนชนบทบ้านลำเถาถ่ม
3	สามศาสนามีหลักคุณธรรมร่วมกันอันนำไปสู่ความรอด (พ้นจากทุกข์และบาปทั้งปวง) และเกิดความร่มเย็นเป็นสุข ได้แก่ ความรัก ความเมตตา ความเสียสละ ความเพียร ความยุติธรรม ความกตัญญู ความมรยัสต์ เป็นต้น	สามศาสนามีหลักคุณธรรมร่วมกัน อันนำไปสู่ความสุขทั้งในระดับบุคคลและชุมชน ได้แก่ ความรัก ความเกื้อกูล ความเมตตา ความเสียสละ ความเพียร ความยุติธรรม ความมรยัสต์ เป็นต้น
4	หัวใจสำคัญของสามศาสนาอันนำไปสู่ความร่มเย็นเป็นสุขของบุคคลและชุมชนคือ การที่ศาสนิกชนของแต่ละศาสนาน้อมนำ ปฏิบัติตน และปฏิบัติหน้าที่ตามหลักคำสอนจนเกิดผลคือ การมีศาสนาและธรรมอยู่ในใจ พร้อมทั้งเป็นการสืบสานความดีงามของศาสนาให้ดำรงคงอยู่คู่ชุมชน ซึ่งเป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการสู่การมีชีวิตที่ดีงามในโลกนี้และโลกหน้า	หัวใจสำคัญของสามศาสนาอันนำไปสู่ความร่มเย็นเป็นสุขของคือ การที่ศาสนิกชนของแต่ละศาสนาน้อมนำ ปฏิบัติตน และปฏิบัติหน้าที่ตามหลักคำสอนจนเกิดผลคือ การมีศาสนาและธรรมอยู่ในใจ พร้อมทั้งเป็นการสืบสานความดีงามของชาติพันธุ์และศาสนาให้ดำรงคงอยู่คู่ชุมชน และสังคม และเป็นทางนำไปสู่ชีวิตที่สมบูรณ์ในโลกหน้าตามหลักความเชื่อของแต่ละศาสนา
5	ผู้นำและสมาชิกจิตสาธารณะ มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันชุมชน	ผู้นำและแกนนำกลุ่มมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและมุ่งสืบสานอนุรักษ์ภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดีงาม
6	พัฒนาความร่วมมือจาก “บ-ว-ร” คู่ ความร่วมมือห้าฝ่าย ประกอบด้วย ชุมชน สถาบันศาสนา กศน. ภาครัฐ (เทศบาลนคร/ สنج. ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์) และภาคเอกชน มีศูนย์ กศน.ตำบล และศาลเจ้า เป็นศูนย์กลางดำเนินงาน	พัฒนาความร่วมมือจาก “บ-ว-ร” คู่ ความร่วมมือห้าฝ่าย ประกอบด้วย ชุมชน สถาบันศาสนา ศูนย์ กศน. ภาครัฐ (อบต. และอำเภอ) และภาคเอกชน โดยใช้บ้านของผู้นำจัดทำเป็นสำนักงานเพื่อเป็นศูนย์กลางการประสานงาน

ตารางที่ 36 แสดงการสรุปและเปรียบเทียบข้อค้นพบมิติการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานจากการจัดเสวนากลุ่มย่อยและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างชุมชนเมือง วัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนชนบท บ้านลำเถาหล่ม (ต่อ)

ที่	ชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ)	ชุมชนชนบทบ้านลำเถาหล่ม
7	ผลประโยชน์เป็นของสมาชิกชุมชนเน้นที่สุขภาพกายและจิตใจเพื่อการพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์และร่วมเย็นเป็นสุข	ผลประโยชน์เป็นของสมาชิกในชุมชนเน้นที่การเสริมสร้างรายได้ การพัฒนาอาชีพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกชุมชน
8	ทุนชุมชน ประกอบด้วยทุนทางกายภาพ ทุนทางเศรษฐกิจ (ทุนการเงิน) ทุนวัฒนธรรม และศาสนา และทุนมนุษย์ อันได้แก่ ศาสนสถาน (วัด ศาลเจ้า มัสยิด) โรงเรียนสามัญและโรงเรียนจีน ตลาด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ภูมิธรรม ภูมิปัญญา ความเกื้อกูล ในลักษณะบูรณาการเป็นองค์รวมในวิถีชีวิต	ทุนชุมชน ประกอบด้วยทุนทางกายภาพ ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม วัฒนธรรม และศาสนา อันได้แก่ สถานที่ตั้งชุมชน (ทำน้ำ/ด่านเก็บภาษีทางเรือสมัยกรุงศรีอยุธยา) ศาสนสถาน (วัด มัสยิด โบสถ์) โรงเรียน (พุทธ อิสลาม คริสต์) พิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ภูมิธรรม ภูมิปัญญา ความเกื้อกูลและมิตรภาพ ในลักษณะบูรณาการเป็นองค์รวมในวิถีชีวิต
9	การปฏิบัติที่เป็นเลิศของผู้นำและสมาชิกจิตสาธารณะในการเสริมสร้างทุนทางสังคมและวัฒนธรรม โดยการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย และการร่วมระดมทุนทรัพย์เพื่อนำมาเป็นงบประมาณดำเนินโครงการสืบสานวัฒนธรรมชุมชนและกิจกรรมสาธารณะ	การปฏิบัติที่เป็นเลิศและความเป็นกลมเกลียวของผู้นำและแกนนำในการสร้างเสริมองค์ความรู้และภูมิปัญญาชุมชนโดยการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนา (คุณภาพชีวิต/ทักษะการประกอบอาชีพ) บนฐานทุนชุมชน
10	ศักยภาพในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนตั้งอยู่บนฐานทุนทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง รวมถึงการมีบทบาทของผู้นำสามศาสนาในการพัฒนาปลูกฝังสมาชิกให้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณภาพ เสริมสร้างความปรองดองของสมาชิกในชุมชน	ศักยภาพในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนตั้งอยู่บนฐานทุนทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง รวมถึงความตระหนักและจิตวิญญาณของผู้นำสามศาสนาในการพัฒนาปลูกฝังสมาชิกให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณภาพ มีความรักเกื้อกูลเพื่อที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ

4. การปฏิบัติ สังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมโดยสังเกตการปฏิบัติของผู้เข้าร่วมกิจกรรม สังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในสองชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และ 2) ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาลุ่ม จำนวน 30 คน (15 คนต่อชุมชน) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ (รายละเอียดในภาคผนวก) และการบันทึกภาพกิจกรรมด้วยกล้องดิจิทัล โดยผู้วิจัยจัดบันทึกการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการปฏิบัติร่วมกันของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งก่อนดำเนินกิจกรรม ระหว่างดำเนินกิจกรรม และหลังกิจกรรมเสร็จสิ้น เพื่อบรรยายลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ขณะดำเนินกิจกรรมการอบรม การเสวนากลุ่มย่อย และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 30 กันยายน 2557 ถึงวันที่ 18 ตุลาคม 2557 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 37 แสดงลักษณะการปฏิบัติของผู้เข้าร่วมกิจกรรมสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ชุมชนเมือง วัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนชนบท บ้านสำเภาลุ่ม

กรอบการสังเกต	รายการที่สังเกต	ผลการสังเกต	
		ชุมชนเมือง วัดขุนแสน (หัวรอ)	ชุมชนชนบท บ้านสำเภาลุ่ม
กิจกรรมและการบ่งชี้ความรู้	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันขณะดำเนินกิจกรรมสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความตั้งใจสนใจ และปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับสภาพการณ์ บริบทของชุมชนปัจจุบัน ขณะเดียวกัน ผู้วิจัยอธิบายกรอบคำถามเพื่อเปิดประเด็นการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และผู้นำทำหน้าที่เป็นคุณอำนวย ช่วยอธิบาย ยกตัวอย่างประกอบให้เห็นภาพชัดเจนนำไปสู่การระดมสมองกว้างขวาง	ผู้เข้าร่วมกิจกรรมยิ้มแย้มแจ่มใส สนทนาพูดคุยอย่างเป็นกันเอง มีการซักถามระหว่างกันเกี่ยวกับบริบทของแต่ละหมู่บ้านของเพื่อนสมาชิก โดยผู้วิจัยอธิบายกรอบคำถามเพื่อเปิดประเด็นการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และผู้นำทำหน้าที่เป็นคุณอำนวย ช่วยอธิบาย ยกตัวอย่างประกอบให้เห็นภาพชัดเจน

ตารางที่ 37 แสดงลักษณะการปฏิบัติของผู้เข้าร่วมกิจกรรมสังสรรค์เป็นสุขของชุมชน โดยใช้
ศาสนาเป็นฐาน ชุมชนเมือง วัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนชนบท บ้านลำเถาถ่ม (ต่อ)

กรอบการ สังเกต	รายการที่สังเกต	ผลการสังเกต	
		ชุมชนเมือง วัดขุนแสน (หัวรอ)	ชุมชนชนบท บ้านลำเถาถ่ม
การถ่ายทอด ความรู้และ แลกเปลี่ยน เรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> - การมีส่วนร่วม ในกิจกรรม - มีการส่งเสริม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การตั้งใจในการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การเคารพความรู้ ในตัวตนและ การเป็นผู้ฟังที่ดี 	<p>ขณะดำเนินการถ่ายทอด ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการยกตัวอย่างสมาชิกใน กลุ่มที่ประสบความสำเร็จใน การประกอบอาชีพ ประสบ ความสำเร็จในการดำเนินชีวิต มีการสนทนาอย่างเป็นกันเอง กว้างขวาง สมาชิกบางคน แนะนำผู้วิจัยให้ทราบถึง ประวัติส่วนบุคคลของเพื่อน สมาชิกคร่ำๆ เพื่อให้รู้ถึง ตัวตนและความวิริยะอุตสาหะ ของเพื่อนสมาชิกคนนั้นๆ พร้อมทั้งเชิญสมาชิก แต่ละ คนออกมาพูดคุยถึงวิธีการ ที่ดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ และอะไรเป็นแรง บันดาลใจให้เกิดความมุ่งมั่น และคงทำต่อไป เพื่อความ ดีงามและร่วมเย็นเป็นสุขใน ชีวิต</p>	<p>ขณะดำเนินกิจกรรม เพื่อน สมาชิกได้ยกตัวอย่างสมาชิก ของกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ ในการประกอบอาชีพ ประสบความสำเร็จในการ ดำเนินชีวิต รวมถึงการเผย ตัวตนให้เพื่อนสมาชิกได้รับรู้ และเข้าใจผ่านการพูดคุยเปิดใจ อธิบายหลักคิด ความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติ ตน พร้อมทั้งยินดีที่จะเป็น ผู้ถ่ายทอดสิ่งดีงามที่ตนมี ให้แก่ผู้ที่สนใจทั่วไปโดยไม่ หวังผลตอบแทน นำความ ซาบซึ้งแก่เพื่อนสมาชิกใน กลุ่มทุกคนรวมถึงตัวผู้วิจัย</p>

ตารางที่ 37 แสดงลักษณะการปฏิบัติของผู้เข้าร่วมกิจกรรมสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้
ศาสนาเป็นฐาน ชุมชนเมือง วัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนชนบท บ้านลำเถาล่ม (ต่อ)

กรอบการ สังเกต	รายการที่สังเกต	ผลการสังเกต	
		ชุมชนเมือง วัดขุนแสน (หัวรอ)	ชุมชนชนบท บ้านลำเถาล่ม
มิตรภาพและ ความสัมพันธ์	<ul style="list-style-type: none"> - มีปฏิสัมพันธ์ ต่อกันในแนวราบ - การพูดคุย ปรึกษาหารือ ให้คำแนะนำ เพื่อสร้างความรู้ ความร่วมมือและ ร่วมขับเคลื่อน เวทีในลักษณะ กัลยาณมิตร 	<p>สมาชิกในกลุ่มทุกคนมี ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เมื่อ พบกัน ยิ้มแย้ม และทักทายกัน แสดงออกทางสีหน้าและ แววตาถึงความสนิทสนม มีการพูดจาหลอกล้อเพื่อ ให้เกิดบรรยากาศแห่งมิตรภาพ นำไปสู่การปรึกษาหารือที่ไม่ เกรงเกรียงแต่แฝงไปด้วย ความจริงจัง เนื่องจากเรื่อง ความรุ่มเย็นเป็นสุขของชุมชน นั้นมิได้เป็นเรื่องของใครคน ใดคนหนึ่ง ในชุมชน แต่เป็น เรื่อง que ทุกคนต้องช่วยเหลือ ร่วมมือกัน ผ่านการวางแผน การทำกิจกรรมในวันสำคัญ (ราชการและศาสนา) โดย ผนวกความรู้ที่ได้จากการทำ กิจกรรมครั้งนี้ ร่วมกันเพื่อ ขับเคลื่อนความเป็นหนึ่ง เดียวกันของสมาชิกชุมชน ผ่านกิจกรรมที่ดำเนินการ ต่อเนื่องกว่าสิบเอ็ดปี</p>	<p>สมาชิกในกลุ่มมีความสัมพันธ์ ที่ดีต่อกัน ทำให้เกิดบรรยากาศ แบบกัลยาณมิตร โดยแม้ว่าจะ มีความแตกต่างด้านความเชื่อ และความศรัทธาทางศาสนา แต่สมาชิกกลุ่มมิได้นำมาเป็น ประเด็นสร้างความขัดแย้ง ในทางกลับกันกับนำความ ต่างตรงนี้มาเป็นจุดร่วมผสาน ความร่วมมือผ่านทางประเพณี และพิธีกรรมทางศาสนา นำมาซึ่งความอยู่เย็นเป็นสุข ที่ทุกคนในกลุ่มรวมถึงผู้วิจัย สัมผัสได้ รวมถึงการมีส่วน ร่วมกำหนดแผนกิจกรรม พัฒนาชุมชน โดยร่วมมือกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p>

ตารางที่ 37 แสดงลักษณะการปฏิบัติของผู้เข้าร่วมกิจกรรมสังคัมร่เ็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้
ศาสนาเป็นฐาน ชุมชนเมือง วัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนชนบท บ้านลำเาถล่่ม (ต่อ)

กรอบการ สังเกต	รายการที่สังเกต	ผลการสังเกต	
		ชุมชนเมือง วัดขุนแสน (หัวรอ)	ชุมชนชนบท บ้านลำเาถล่่ม
การมี ส่วนร่วม ประมวลผล กลั่นกรอง ความรู้	การแสดงออกใน ความสนใจและตั้งใจ ที่จะเข้าร่วมกิจกรรม สังคัมร่เ็นเป็นสุข ของชุมชนโดยใช้ ศาสนาเป็นฐาน	<p>- หลังเสร็จการอบรม มีการ มอบหมายงานให้แต่ละคน กลับไปคิดหาคำตอบและมา สนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และ นำเสนอในเวที ซึ่งสมาชิกทุก คนได้ทำการบ้านมาอย่างดี บางคนกล่าวว่า สายไม่ดี มอง ไม่ค่อยเห็น เขียนช้า แต่ได้ วานให้ลูกหลานช่วยเขียน แทนให้โดยเขียนตามคำบอก - สมาชิกบางคน บ้านอยู่ไกล จากสถานที่จัดกิจกรรมต้อง ว่ารถมอเตอ ไซค์รับจ้างและ เหมารถสามล้อ บางคนให้ลูก มาส่ง บางคนมาร่วมกิจกรรม ต้องพาลูกมาด้วย เนื่องจาก ไม่มีคนดูแล และบางคนมี ภาระที่ต้องดูแลแม่ที่อายุมาก อยู่บ้านคนเดียว แต่ก็ยังสละ เวลามาร่วมในช่วงสั้นๆ</p>	<p>- หลังเสร็จการอบรม มีการ มอบหมายงานให้แต่ละคน กลับไปคิดหาคำตอบและมา สนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำเสนอในเวที ซึ่งสมาชิก บางคนทำการบ้านมาอย่างดี แต่บางคนไม่มีเวลา จึงนำมา ทำในช่วงเวลาของการดำเนิน กิจกรรม ทำไปด้วย คุยไปด้วย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปด้วย บางคนบอกว่า ตามองไม่เห็น ไม่ได้เอาแว่นมา และเขียนช้า แต่ก็ตั้งใจทำ พยายามเขียนตัว ใหญ่ๆ พอเขียนเสร็จรีบนำส่ง - สมาชิกบางคน บ้านอยู่ไกล จากสถานที่จัดกิจกรรมต้อง ให้หลานมาส่ง บางคนขับ จักรยานมาเอง และบางคน อดทนพยายามค่อยๆ เดิน มาถึงห้องท่วมตัว</p>

ภาพรวมของกิจกรรม ผู้วิจัยนำเสนอในขั้นตอนการเทียบเคียงชุมชนต่อไป

5. การเทียบเคียง (Benchmark) ระหว่างชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเภาลุ่มแบบการเทียบเคียงกลยุทธ์ (Strategy Benchmarking)

ตารางที่ 38 แสดงการเทียบเคียงระหว่างชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเภาลุ่ม

การเทียบเคียง	ชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ)	ชุมชนชนบทบ้านลำเภาลุ่ม
1. ค้นหาสิ่งดีๆ ในภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนา ของชุมชน อันนำมาพร้อมเย็นเป็นสุขสู่บุคคลและชุมชน	<p>1. ความมุ่งมั่นตั้งใจและร่วมมือของผู้นำสามศาสนาในพื้นที่ในการส่งเสริมสนับสนุน ประสาน และมีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาสาธารณะชุมชน</p> <p>2. ความตั้งใจของคณะทำงานในการอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เด็ก เยาวชน คนรุ่นใหม่ ผ่านกิจกรรมที่ดำเนินร่วมกันเป็นประจำทุกปี</p>	<p>1. ความร่วมมือและมิตรภาพของผู้นำสามศาสนาในชุมชน</p> <p>2. ความตั้งใจของคณะทำงานในการสืบทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนาต่อยอดสร้างงานสร้างอาชีพและรายได้เสริม</p> <p>3. แกนนำบางคนเป็นภูมิปัญญาที่มีจิตสาธารณะ ยินดีถ่ายทอดความรู้โดยไม่หวังผลตอบแทน</p> <p>4. บ้านของภูมิปัญญาท้องถิ่นและบ้านผู้นำประยูรศักดิ์เป็นศูนย์เรียนรู้อบรมสำหรับผู้สนใจ</p>
2. วิธีการและกระบวนการในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสองชุมชน	<p>ด้านการบริหารจัดการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำและสมาชิกจิตสาธารณะร่วมกันดำเนินกิจกรรมโดยประสานความร่วมมือระหว่างภูมิปัญญาและสมาชิกในชุมชน - เชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร ผู้นำมีบทบาทเป็นคุณอำนวย ครูศูนย์ การศึกษานอกเรือนมีบทบาทเป็นคุณเอื้อ สมาชิกผู้สนใจเป็นคุณกิจและคุณลิขิต - งบประมาณมาจากการร่วมบริจาคของสมาชิกจิตสาธารณะและสมาชิกชุมชน 	<p>ด้านการบริหารจัดการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสมาชิกร่วมกันดำเนินกิจกรรม - ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ ผู้นำมีบทบาทเป็นคุณเอื้อและคุณอำนวย สมาชิกชุมชนและผู้สนใจเป็นคุณกิจและคุณลิขิต - มีงบประมาณสนับสนุนจากพัฒนาชุมชนอำเภอและจังหวัด

ตารางที่ 38 แสดงการเทียบเคียงระหว่างชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และ
ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเถาถ่ม (ต่อ)

การเทียบเคียง	ชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ)	ชุมชนชนบทบ้านลำเถาถ่ม
2. วิธีการและกระบวนการในการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในสองชุมชน (ต่อ)	<p>ด้านการรวบรวมองค์ความรู้</p> <p>- ใช้พื้นที่บางส่วนของศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนตำบล เป็นที่จัดแสดงผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นที่ยอมรับยอมรับ เอกสาร หนังสือ และองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมมีพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ การสาธิต และการฝึกปฏิบัติ</p>	<p>ด้านการรวบรวมองค์ความรู้</p> <p>- ใช้พื้นที่บางส่วนของบ้านผู้นำ จัดแสดงผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา พร้อมทั้งเป็นศูนย์สาธิตการอบรมเรียนรู้โดยตรงจากเจ้าของ ภูมิปัญญาในลักษณะการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ภายในสู่ความรู้ที่ชัดเจนภายนอก ผ่านการลงมือปฏิบัติร่วมกัน</p>
3. สิ่งที่ค้นพบในการเทียบเคียง	<p>ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนา เปรียบเสมือนวิถีชีวิตและทุนชุมชนที่หล่อหลอมให้สมาชิกเรียนรู้การพึ่งพาตนเองบนฐานของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนทุกขั้นตอน นำไปสู่วัฒนธรรมแห่งความตื่นรู้ งดงาม จนสามารถท้าทายกระแสที่เขี้ยวกรากของวัตถุนิยมสมัยใหม่มิให้บั่นทอนปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยผู้นำสามศาสนาในชุมชนเป็นต้นแบบแห่งการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม เป็นผู้ชี้ทางนำสู่การแก้ปัญหาบนฐานหลักธรรม คำสอนของศาสนาและสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชน/กิจกรรมสาธารณะประโยชน์อย่างต่อเนื่อง</p>	<p>ความดีงามและความร่วมมือเป็นสุขของชุมชนเป็นผลสะท้อนจากวิถีการดำรงชีวิตและภูมิปัญญา ที่บรรพบุรุษในชุมชนได้สร้างสรรค์สิ่งสมสืบต่อกันมา ด้วยเห็นว่ามิคุณค่า มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ซึ่งมีลักษณะเชื่อมโยงกับหลักคำสอนของศาสนาที่มุ่งให้การดำเนินชีวิต ล่วงพ้นไปจากสิ่งบีบคั้น ตัดขาด และความทุกข์ บนฐานศรัทธา และปัญญา รวมถึงการใช้ศาสนสถาน (วัด โบสถ์ มัสยิด) เป็นสถานที่และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกชุมชนและ เป็นศูนย์กลางดำเนินกิจกรรม</p>

ตารางที่ 38 แสดงการเทียบเคียงระหว่างชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และ
ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเถาถ่ม (ต่อ)

การเทียบเคียง	ชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ)	ชุมชนชนบทบ้านลำเถาถ่ม
<p>4. ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (เหมาะสม) ในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน (Best Practice)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำสามศาสนาในชุมชน ไม่มีการแบ่งแยกทางศาสนา ต่างช่วยเหลือร่วมมือในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุข โดยมีการประสานเป็นเครือข่ายทั้งในระดับชุมชนและจังหวัดอย่างเป็นทางการและระดับบุคคล โดยมีหน่วยงานภาครัฐให้ความสนับสนุน ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัด อบจ. และเทศบาลนคร - ผู้นำและสมาชิกจิตอาสาครองตนตั้งมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตควบคู่กับหลักคำธรรมคำสอนของศาสนา - การจัดเวทีแลกเปลี่ยนรู้ของชุมชน นักปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ - ศึกษาหาความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่องโดยเข้ารับการอบรม/ประชุมกับภาคส่วนต่างๆ - การสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมผ่านกิจกรรมสาธารณประโยชน์ - พัฒนาความร่วมมือจาก “บ-ว-ร” ได้รับความร่วมมือห้าฝ่าย ประกอบด้วย ชุมชน สถาบัน ศาสนา (วัด ศาลเจ้า มัสยิด) ภาคเอกชน ศูนย์กศน. และภาครัฐ (อบจ./เทศบาลนคร/สนง.ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์) ผู้จัดการตนเองบนฐานทุนชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำศาสนาในชุมชนประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและเกื้อกูลร่วมมือลงแรงในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน โดยไม่มีการแบ่งแยกศาสนา - ผู้นำและแกนนำครองตนตั้งมั่นในหลักคำสอนของศาสนา - การแลกเปลี่ยนรู้ระหว่างศาสนาผ่านการร่วมพิธีกรรม ประเพณี และการดำเนินกิจกรรมการปฏิบัติร่วมกัน - การร่วมประชุมเขียนแผนโครงการพัฒนากับเครือข่ายเพื่อขอความสนับสนุนจากรัฐ - พัฒนาความร่วมมือจาก “บ-ว-ร” ได้รับความร่วมมือห้าฝ่าย ประกอบด้วย ชุมชน สถาบัน ศาสนา (มัสยิด วัด โบสถ์) ศูนย์กศน.ตำบล ภาคเอกชนและภาครัฐ (อบต./อำเภอ) นำพาชุมชนสู่การพึ่งตนเองแบบค่อยเป็นค่อยไปบนฐานทุนชุมชน - การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ตรงจากเจ้าของภูมิปัญญาด้วยความยินดี/เต็มใจ

ตารางที่ 38 แสดงการเทียบเคียงระหว่างชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และ
ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาลุ่ม (ต่อ)

การเทียบเคียง	ชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ)	ชุมชนชนบทบ้านสำเภาลุ่ม
<p>5. การเปลี่ยนผ่าน มโนทัศน์การเรียนรู้สู่ การเปลี่ยนแปลง เพื่อการพึ่งตนเอง และความร่วมมือ เป็นสุขของบุคคล และชุมชน (Transformative Learning)</p>	<p>- ผู้นำสามศาสนาทั้งในระดับจังหวัดและ ชุมชนปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของ ศาสนาจนเกิดผลเป็นที่ประจักษ์ในตนและ การศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิตตามแนวทาง ของศาสนาสู่การอุทิศตนถ่ายทอดความรู้ ความดีงามสู่ศาสนิกชนของตนในชุมชน ทำให้เกิดการกลม่อกลมและเปลี่ยนแปลง ที่ดียิ่งภายในบุคคลขยายสู่ครอบครัว ชุมชน และสังคม</p> <p>- ผู้นำชุมชนและสมาชิกจิตสาธารณะ นำความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานและ การปฏิบัติหน้าที่ ทำให้เกิดการเรียนรู้ ในวิถีแห่งการพึ่งตนเอง เกิดวงจรความรู้ ที่ต่อเนื่องและพัฒนาให้เกิดประสบการณ์ ใหม่อยู่เสมอ แม้ว่าจะมีปัญหาหรือ อุปสรรค กลุ่มจะพยายามฟันฝ่าเพื่อ การดำรงอยู่ของความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นฐานแห่งความร่วมมือเป็นสุขของ บุคคลและชุมชน ทำให้เกิดการเปลี่ยน ผ่านความรู้สู่การลงมือปฏิบัติ มีชุมชน นักปฏิบัติที่โดดเด่น มีศาสนาและธรรม เป็นฐานภายในจิตใจของบุคคลและชุมชน</p>	<p>- ผู้นำสามศาสนาในชุมชนดำรง ตนตั้งมั่นในหลักคำสอนของ ศาสนา เป็นต้นแบบแห่งการ ประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม พร้อม ทั้งอุทิศตนอบรมสั่งสอนศา สนิกชนของตนให้ดำเนินชีวิต ตามแนวทางศาสนาเพื่อความ ดีงามร่วมมือเป็นสุข</p> <p>- ผู้นำและแกนนำชุมชนนำ ความรู้ทั้งทางโลกและทาง ธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการ ดำเนินงานปฏิบัติหน้าที่ ทำให้เกิดการเรียนรู้ในวิถีแห่ง การพึ่งตนเอง เกิดความรู้ที่ แจ่มชัดนำไปสู่การพัฒนา ประสบการณ์ใหม่ที่มีคุณค่า แต่ต้องมีการส่งเสริมการจัดเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เวทีเสวนา เครือข่าย ให้มีคุณเอื้อ คุณ อำนวย คุณกิจ และคุณลิขิต สร้างชุมชนนักปฏิบัติเต็มรูป โดยประสานหน่วยงานภาครัฐ มาช่วยเป็นที่เลี้ยงให้คำแนะนำ ให้ความรู้ เสริมสร้างการมีส่วน ร่วมเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมและ เวทีต่อไป</p>

การเทียบเคียงด้วยรูปภาพการดำเนินกิจกรรมสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ระหว่างชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาลุ่ม

ประเด็น	ชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ)	ชุมชนชนบทบ้านสำเภาลุ่ม
สถานที่ ดำเนิน กิจกรรม		
ผู้นำ/แกนนำ สมาชิกจิต สาธารณะ หารือก่อน เริ่มกิจกรรม		
บรรยากาศ กิจกรรม การอบรม		

ประเด็น	ชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ)	ชุมชนชนบทบ้านสำเภาลุ่ม
เสวนา กลุ่มย่อย	 <p>7</p>	 <p>8</p>
การ แลกเปลี่ยน เรียนรู้	 <p>9</p>	 <p>10</p>
ความผูกพัน หลัง เสร็จสิ้น กิจกรรม	 <p>11</p>	 <p>12</p>

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กิจกรรมการอบรม การเสวนากลุ่มย่อย เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเทียบเคียงระหว่างชุมชนท้องถิ่น เขตเมือง ชุมชนวัดชุมชนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาลุ่ม พบว่า การที่จะทำให้ชุมชนร่วมเย็นเป็นสุขไม่สามารถทำได้โดยการสร้างจากภายนอกชุมชนหรือโดยการอบรมถ่ายทอดความรู้เท่านั้น ชุมชนร่วมเย็นเป็นสุขจะต้องมีการบูรณาการหลักคำสอน หลักคุณธรรมของศาสนาทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ โดยจัดวางหลักธรรมของศาสนาผ่านระบบสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่เกื้อกูลการดำรงชีวิตให้เป็นแบบแผนแห่งการประพฤติปฏิบัติที่ดีงามร่วมกันของชุมชน (เสมือนเป็นบรรทัดฐานสังคม) ผ่านต้นแบบการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมทั้งจากผู้นำศาสนา ศาสนบุคลล ผู้นำชุมชน แกนนำ และสมาชิกจิตสาธารณะ ขยายสู่สมาชิกชุมชน โดยสอดแทรกอยู่ในวิถีชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นและความร่วมเย็นเป็นสุขของทุกคนในชุมชน รวมถึงภายในชุมชนจะต้องมีกระบวนการในการบริหารจัดการ มีการคิดวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รับฟังความเห็นที่แตกต่าง และเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน พิจารณาค้นหากิจกรรมเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญา และมีการขยายภาคีเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะการสร้างควมสัมพันธ์ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐ องค์กร ภาคเอกชน หน่วยงานการศึกษา ชุมชนท้องถิ่นอื่น และสถาบันศาสนา ดังนั้นการพัฒนาดังครมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานที่นำไปสู่การจัดการตนเองได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยกระบวนการกลุ่มพลังในชุมชน ดังข้อค้นพบบทบาทของกลุ่มในการขับเคลื่อนสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานสู่การจัดการตนเองในด้านต่างๆ ได้แก่

1. การสร้างความสมดุลแห่งการพึ่งตนเอง เป็นความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างความรู้ระหว่างทางโลกและทางธรรม ทั้งทางกาย จิตใจ และปัญญา โดยสถาบันศาสนา (พุทธ อิสลาม และคริสต์) และหน่วยงานการศึกษาในชุมชนท้องถิ่นต้องเข้ามามีบทบาทหลักในการบูรณาการความรู้ความร่วมมือในลักษณะองค์รวม ทั้งด้านศาสนา การศึกษา สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมชุมชน

2. การสร้างทุนทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นการสืบสานจัดวางหลักธรรมของศาสนาผ่านระบบสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่เกื้อกูลการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ให้มีความรักความสามัคคี ความเชื่อถือไว้วางใจเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน หล่อหลอมจิตสำนึกสาธารณะ และความมุ่งมั่นสร้างสรรค์ชุมชนแห่งการเรียนรู้คุณธรรมและพึ่งตนเอง

3. การสร้างทุนภูมิปัญญา องค์ความรู้ชุมชน และภูมิสังคม เป็นน้อมนำ สืบสาน เรียนรู้ ฝึกฝน ค้นหา และพัฒนาความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหลักธรรมของศาสนา เพื่อนำมาใช้เป็นฐานในการดำเนินชีวิต การดำเนินกิจกรรมการพัฒนา และการจัดการแก้ไขปัญหาของชุมชน รวมถึงองค์ความรู้และภูมิธรรมในการปรับตัวให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างพอเหมาะพอดี (สมดุล) ในสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

4. การสร้างความสามารถในการจัดการ เป็นการเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการลงมือปฏิบัติร่วมกันบนฐานทุนภูมิปัญญา องค์ความรู้ชุมชน ภูมิสังคมและภูมิธรรม ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ การวางแผน การดำเนินการ แบบแผนการปฏิบัติ การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผล ทั้งภายในกลุ่มและระหว่างภาคีเครือข่ายความร่วมมือ

5. การสร้างภาคีเครือข่ายการทำงาน เป็นความสัมพันธ์ของกลุ่มและเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน หน่วยงานการศึกษา และสถาบันศาสนา ในลักษณะความร่วมมือห้าฝ่ายในชุมชนที่ช่วยเสริมให้กลุ่มและชุมชนมีพลังในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนสู่การจัดการตนเองของชุมชน เพื่อความสมดุลและความร่มเย็นเป็นสุขร่วมกันของทุกคน

6. การประชุมนำเสนอ ผลการดำเนินกิจกรรมรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นำเสนอในวันที่ 21 ตุลาคม 2557 แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ได้แก่ ตัวแทนหัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอนักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ และตัวแทนสถาบันการอุดมศึกษาในจังหวัด จำนวน 12 คน เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น และแนวทางปฏิบัติเพิ่มเติม (รายชื่อในภาคผนวก) โดยผลการประเมินความคิดเห็นมาจากข้อมูลสองส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลจากแบบประเมินผลการจัดประชุมนำเสนอ และ 2) ข้อมูลที่มาจากการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างดำเนินการประชุม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อมูลจากแบบประเมินผลการจัดประชุมนำเสนอ

ตารางที่ 39 จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เชี่ยวชาญ

(N = 12)		
ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	3	25.00
หญิง	9	75.00
2. อายุ		
31-40 ปี	4	33.33
41-50 ปี	6	50.00
51-60 ปี	2	16.67
3. การศึกษา		
ปริญญาตรี	8	66.67
ปริญญาโท	3	25.00
ปริญญาเอก	1	8.33
4. ระยะเวลาในการทำงาน		
6-10 ปี	4	33.33
มากกว่า 15 ปี	8	66.67
5. สถานที่ทำงาน		
ภาครัฐ	12	100.00

จากตารางที่ 39 พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 25 ส่วนใหญ่อายุ 41-50 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา 31-40 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมา ระดับปริญญาโท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 มีระยะเวลาในการทำงานมากกว่า 15 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมา 6-10

ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดทำงานภาครัฐ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

ตารางที่ 40 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นที่มีต่อผลการดำเนินกิจกรรม รูปแบบสังกรรมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(N = 12)

ประเด็นการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล	ลำดับที่
	\bar{X}	S.D.		
ด้านการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ				
1. องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบมีความเหมาะสม	4.33	0.49	มาก	1
2. องค์ประกอบย่อยในแต่ละด้านมีความสอดคล้องกัน	4.00	0.43	มาก	2
3. องค์ประกอบและกระบวนการต่างๆ ของรูปแบบมีความชัดเจนและสอดคล้องสัมพันธ์กัน	4.00	0.43	มาก	2
รวม	4.11	0.33	มาก	
ด้านกระบวนการนำรูปแบบไปใช้				
1. กิจกรรมและกระบวนการปฏิบัติมีความชัดเจน	4.33	0.49	มาก	1
2. กิจกรรมและขั้นตอนของรูปแบบสามารถนำไปใช้ได้ชุมชนท้องถิ่นอื่น	4.00	0.43	มาก	3
3. กิจกรรมและกระบวนการปฏิบัติทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ	4.25	0.45	มาก	2
รวม	4.19	0.30	มาก	
ด้านผลของการนำรูปแบบไปใช้				
1. ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจรูปแบบสังกรรมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	4.25	0.45	มาก	1

ตารางที่ 40 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นที่มีต่อผลการดำเนินกิจกรรม
รูปแบบสังกรรมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
(ต่อ)

(N = 12)

ประเด็นการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
2. ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.08	0.29	มาก	2
3. ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของตนเอง	4.00	0.60	มาก	4
4. ช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาสังกรรมเย็นเป็นสุข	4.08	0.51	มาก	3
รวม	4.10	0.27	มาก	
รวมทุกด้าน	4.13	0.21	มาก	

จากตารางที่ 40 พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีระดับความคิดเห็นที่มีต่อผลการดำเนินกิจกรรมรูปแบบสังกรรมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาภาพรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D.= 0.21)

เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านองค์ประกอบของรูปแบบ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีระดับความคิดเห็นต่อผลการดำเนินกิจกรรมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D.= 0.33) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ลำดับสูงสุดคือ องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.33$, S.D.= 0.49) รองลงมา องค์ประกอบในแต่ละด้านมีความสอดคล้องกัน ($\bar{X} = 4.00$, S.D.= 0.43) และองค์ประกอบและกระบวนการต่างๆ ของรูปแบบมีความชัดเจนและสอดคล้องกัน ($\bar{X} = 4.00$, S.D.= 0.43) เท่ากัน

ด้านกระบวนการนำรูปแบบไปใช้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีระดับความคิดเห็นต่อผลการดำเนินกิจกรรมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.30) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ลำดับสูงสุดคือ กิจกรรมและกระบวนการปฏิบัติที่มีความชัดเจนเหมาะสม ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.49) รองลงมา กิจกรรมและกระบวนการปฏิบัติทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.45) ข้อที่ต่ำสุดคือ กิจกรรมและขั้นตอนของรูปแบบสามารถนำไปใช้ได้ ในชุมชนท้องถิ่นอื่น ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.43)

ด้านผลของการนำรูปแบบไปใช้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.27) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ลำดับสูงสุดคือ ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจรูปแบบตั้งกรมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.45) รองลงมา ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการอบรมมีทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.29) ข้อที่ต่ำสุดคือ ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของตนเอง ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.60)

ข้อมูลจากการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

1. ด้านองค์ประกอบของรูปแบบ แสดงถึงแนวคิดที่ได้เรียบเรียงไว้ในลักษณะโครงสร้างอย่างเป็นระบบและมีองค์ประกอบต่างๆ สัมพันธ์กันที่สามารถอธิบายขั้นตอนต่างๆ ได้ชัดเจน และสามารถใช้เป็นแนวทางดำเนินงาน การกำหนดกลยุทธ์พื้นฐาน ปัจจัย เงื่อนไข และข้อจำกัดในการนำรูปแบบไปใช้ ดังที่ทุกคนเห็นสอดคล้องกัน สรุปความว่า

“องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์มีความเหมาะสม องค์ประกอบย่อยในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน และขั้นตอนกระบวนการต่างๆ ของรูปแบบมีความชัดเจนเหมือนกัน”

2. ด้านกระบวนการนำรูปแบบไปใช้ เป็นการนำรูปแบบไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามหลักการ วัตถุประสงค์ และนำไปสู่กิจกรรมและกระบวนการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังที่รัตนา เย็นสถิต, อารมณ มณีฤทธิ์ และจริยา นุชพงษ์ มีความเห็นในทำนองเดียวกัน ความว่า

“กิจกรรมและกระบวนการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนมีความเหมาะสม สามารถประยุกต์ใช้ในชุมชนท้องถิ่นอื่น ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการเรียนรู้จากภายในที่มีคุณภาพ”

3. ด้านผลของการนำรูปแบบไปใช้ เป็นการพิจารณาผลลัพธ์ของรูปแบบการดำเนินกิจกรรมที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งระดับบุคคลและระดับชุมชน (Transformative Learning) ดังที่ทุกคนเห็นสอดคล้องกันถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในระดับบุคคลสรุปความว่า

“ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างความเข้าใจร่วมกันบนฐานหลักคำสอนของแต่ละศาสนา พัฒนาความคิด ยอมรับความเห็นต่าง นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของบุคคลและชุมชน”

ส่วนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายนอกในระดับชุมชน จริยา นุชพงษ์ และรัตนา เย็นสกลิต มีความเห็นในทำนองเดียวกันความว่า

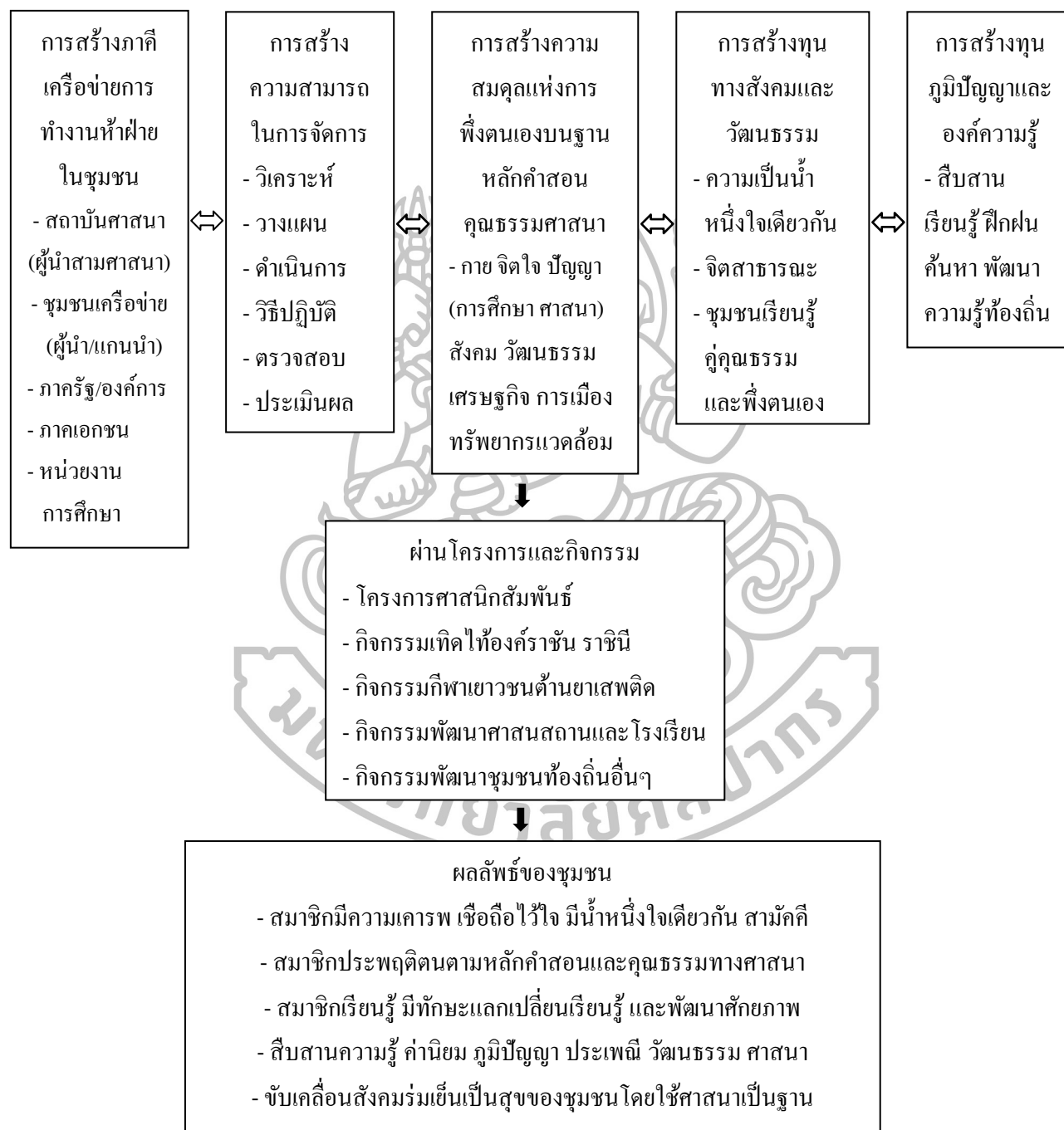
“ขั้นตอนและกิจกรรมของรูปแบบภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการ ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นภาพและมีความเข้าใจในรูปแบบสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานชัดเจนขึ้นและสามารถนำไปเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาชุมชน”

4. ข้อเสนอแนะรูปแบบสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานมุ่งพิจารณาไปที่ประโยชน์จากผลการวิจัย กล่าวคือ จะทำอย่างไรให้เกิดการขับเคลื่อนรูปแบบนี้สู่ชุมชนท้องถิ่นอ่อนอย่างเป็นรูปธรรม ดังที่ จริยา นุชพงษ์ และอรมณ มณีฤทธิ มีความเห็นในทำนองเดียวกัน ความว่า

“หลักการ เหตุผล วัตถุประสงค์ องค์ประกอบ และกระบวนการของรูปแบบ เมื่อนำไปขับเคลื่อนในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมจะเกิดผลที่มีประโยชน์ต่อชุมชนมาก แต่ในความเป็นจริง เมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย งานวิจัยจะถูกเก็บ ไม่มีการเผยแพร่หรือขยายผลการวิจัยมาพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง ในฐานะนักปฏิบัติในพื้นที่เราต้องการใช้ผลของการวิจัยที่มีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์โดยตรงต่อชุมชน”

สรุป แนวทางการพัฒนาสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในสองชุมชนท้องถิ่นที่ศึกษาต่างมีแนวทางการดำเนินการพัฒนาที่แตกต่างกัน โดยบริบทของชุมชน บทบาทของผู้นำศาสนา (ทั้งในระดับจังหวัดและระดับชุมชน) ผู้นำและแกนนำชุมชนมีความสำคัญ และการสร้างความร่วมมือแก่สมาชิกชุมชนให้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาแตกต่างกัน รวมถึงกระบวนการที่ใช้ในการจัดการแตกต่างกัน แต่ผลลัพธ์ที่ได้คือความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมนำความร่มเย็นเป็นสุขสู่บุคคลและชุมชนบนฐานหลักธรรมศาสนาสามารถสังเคราะห์ได้ดังแผนภูมิที่ 8

แนวทางพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 4 ผลการพัฒนา (Development : D₂) การประเมินผล (Evaluation : E) เป็นการประเมินรูปแบบและถอดบทเรียนในประเด็นรูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาและเตรียมชุมชนในลักษณะการสังเกตแบบมีส่วนร่วมก่อนการขับเคลื่อนรูปแบบ และขณะดำเนินการวิจัย “DOCTRINE Model” สังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน เป็นเวลาประมาณ 5 เดือน ผู้วิจัยจึงประเมินผลรูปแบบโดยการใช้แบบสอบถามความพึงพอใจผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองชุมชน จำนวน 30 คน (ชุมชนละ 15 คน) ที่มีต่อรูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน สื่อชุมชน นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ ตัวแทนสถาบันศาสนา สมาชิกชุมชนที่สนใจและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อรูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 41 จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเภาลุ่ม

(n = 30)		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ภูมิภาค		
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	29	96.67
จังหวัดอื่นๆ (ชุมพร)	1	3.33
อาชีพ		
รับราชการ	2	6.67
รัฐวิสาหกิจ	1	3.33
รับจ้าง	2	6.67
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	16	53.33
เกษตรกรกรรม	2	3.33
อื่นๆ (แม่บ้าน)	7	23.33

ตารางที่ 42 ตารางเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามระดับความพึงพอใจ
ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในสองชุมชนที่มีต่อรูปแบบฯ (ต่อ)

(n = 30)

ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบ	ระดับความพึงพอใจ							
	ชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ)				ชุมชนชนบทบ้านลำเถาถ่ม			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
2. องค์กรประกอบย่อยในแต่ละด้านมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน	4.00	0.38	มาก	1	4.00	0.38	มาก	3
3. องค์กรประกอบและกระบวนการต่างๆ ของรูปแบบมีความชัดเจนสอดคล้องสัมพันธ์กัน	4.00	0.53	มาก	2	4.07	0.59	มาก	2
รวม	4.00	0.22	มาก		4.11	0.37	มาก	
ด้านการนำรูปแบบไปใช้								
1. การอบรมถ่ายทอดความรู้ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความพร้อมในการทำกิจกรรมการปฏิบัติร่วมกัน	4.40	0.63	มาก	1	4.27	0.46	มาก	2
2. กิจกรรม/กระบวนการปฏิบัติมีความชัดเจน	4.07	0.59	มาก	4	4.13	0.35	มาก	3
3. กิจกรรม/กระบวนการปฏิบัติทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ	4.13	0.64	มาก	3	4.33	0.49	มาก	1
4. กิจกรรมและขั้นตอนของรูปแบบสามารถนำไปใช้ได้ในสถานการณ์จริง	4.13	0.52	มาก	2	4.13	0.52	มาก	4
รวม	4.18	0.45	มาก		4.22	0.31	มาก	

ตารางที่ 42 ตารางเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามระดับความพึงพอใจ
ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในสองชุมชนที่มีต่อรูปแบบฯ (ต่อ)

(n = 30)

ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบ	ระดับความพึงพอใจ							
	ชุมชนเมืองวัดขุนแสน (หัวรอ)				ชุมชนชนบทบ้านลำเถาถ่ม			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	ลำดับที่
ด้านผลของการนำรูปแบบไปใช้								
1. ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจรูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานตรงกัน	4.33	0.49	มาก	1	4.33	0.49	มาก	3
2. ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้รูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานตรงกัน	4.33	0.62	มาก	2	4.27	0.46	มาก	4
3. ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.00	0.53	มาก	4	4.40	0.51	มาก	2
4. ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของตนเอง	4.00	0.53	มาก	4	4.20	0.68	มาก	5
5. ช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคัมร่เย็นเป็นสุข	4.27	0.59	มาก	3	4.47	0.52	มาก	1
รวม	4.18	0.41	มาก		4.33	0.37	มาก	
รวมทุกด้าน	4.14	0.29	มาก		4.24	0.24	มาก	

จากตารางที่ 42 พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) มีความพึงพอใจในรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาพรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14, S.D. = 0.29$)

เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านองค์ประกอบของรูปแบบ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพอใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00, S.D. = 0.22$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ลำดับสูงสุดคือ องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00, S.D. = 0.38$) และองค์ประกอบย่อยในแต่ละด้านมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00, S.D. = 0.38$) รองลงมา องค์ประกอบและกระบวนการต่างๆ ของรูปแบบมีความชัดเจนสอดคล้องสัมพันธ์กัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00, S.D. = 0.53$)

ด้านกระบวนการนำรูปแบบไปใช้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพอใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18, S.D. = 0.41$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ลำดับสูงสุดคือ การอบรมถ่ายทอดความรู้ ช่วยให้ผู้ใช้รับการอบรมมีความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมการปฏิบัติร่วมกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40, S.D. = 0.63$) รองลงมา กิจกรรมและขั้นตอนของรูปแบบสามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33, S.D. = 0.52$) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ กิจกรรมและกระบวนการปฏิบัติร่วมกันมีความชัดเจน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07, S.D. = 0.59$)

ด้านผลของการนำรูปแบบไปใช้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพอใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19, S.D. = 0.41$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ลำดับสูงสุดคือ ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานตรงกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33, S.D. = 0.49$) รองลงมา ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้รูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานตรงกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33, S.D. = 0.62$) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ช่วยให้ผู้ใช้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00, S.D. = 0.53$) และช่วยให้ผู้ใช้เข้าร่วมกิจกรรมมีทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00, S.D. = 0.53$)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาล่ม มีความพึงพอใจในรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาภาพรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11, S.D. = 0.37$)

เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านองค์ประกอบของรูปแบบ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพอใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D.= 0.22) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ลำดับสูงสุดคือ องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D.= 0.46) รองลงมา องค์ประกอบและกระบวนการต่างๆ ของรูปแบบมีความชัดเจนสอดคล้องสัมพันธ์กัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D.= 0.59) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุดคือองค์ประกอบย่อยในแต่ละด้านมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D.= 0.38)

ด้านกระบวนการนำรูปแบบไปใช้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพอใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D.= 0.31) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ลำดับสูงสุดคือ กิจกรรมและกระบวนการปฏิบัติทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D.= 0.49) รองลงมา การอบรมถ่ายทอดความรู้ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมการปฏิบัติร่วมกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D.= 0.46) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ กิจกรรมและขั้นตอนของรูปแบบสามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D.= 0.52)

ด้านผลของการนำรูปแบบไปใช้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพอใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D.= 0.49) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ลำดับสูงสุดคือ ช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคมเข้มแข็งเป็นสุข อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D.= 0.52) รองลงมา ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D.= 0.51) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D.= 0.53)

ส่วนการประเมินรูปแบบสังคมเข้มแข็งเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากข้อคำถามปลายเปิดในประเด็นข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาสังคมเข้มแข็งเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ทั้งจากแบบประเมินผลการอบรมและแบบประเมินความพึงพอใจ (รายละเอียดในภาคผนวก) ของทั้งสองชุมชนท้องถิ่นมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า “DOCTRINE Model” มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ และเสนอแนะว่าควรนำเสนอรูปแบบนี้แก่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนไปสู่ชุมชนท้องถิ่นอื่นอย่างเป็นรูปธรรม โดย “DOCTRINE Model” มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) D = Dogma (สมาชิกชุมชนปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา) 2) O = Oneness (สมาชิกชุมชนต่างศาสนามีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน) 3) C = Cooperation (ชุมชนมีความร่วมมือช่วยเหลือกันโดยไม่แบ่งแยกศาสนา) 4) T = Training and Learning Program (ชุมชนมีกิจกรรมการอบรมและเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมที่สอดคล้องวิถีชีวิตชุมชน) 5) R = Religions Centre (สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางชุมชน)

6) I = Independent in Public Participation (สมาชิกที่นับถือศาสนาต่างกันมีอิสระและมี ส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน) 7) N = News and Knowledge Distribution ชุมชนมีการเผยแพร่ข่าวสาร และความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมสู่ชุมชน 8) E=Equilibrium Development ชุมชนมีการพัฒนา อย่างสมดุลตามแนวทางศาสนา โดยกระบวนการ

หนึ่ง การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับสังคัมม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ ศาสนาเป็นฐานผ่านการอบรมแก่ประชากรสองชุมชนเป้าหมาย

สอง การจัดกิจกรรมสังคัมม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานผ่านการ เสวนากลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดประชุมนำเสนอ โดยการมีส่วนร่วมของ ประชากรสองชุมชนเป้าหมาย

สาม การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของภาคีเครือข่ายด้วยการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการปฏิบัติร่วมกันในลักษณะความร่วมมือห้าฝ่าย ได้แก่ 1) ประชากรสอง ชุมชนเป้าหมายและสถาบันศาสนาในชุมชน 2) หน่วยงานภาครัฐ/ องค์กร 3) ภาคเอกชน และ 4) หน่วยงานการศึกษา

สี่ การสกัดความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพสู่การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นในมิติ การพัฒนาสังคัมม์เย็นเป็นสุขร่วมกันของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

ดังนั้น การประเมินรูปแบบจากผลการประเมินความพึงพอใจทั้ง 3 ด้านของทั้งสองชุมชน ท้องถิ่นที่มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาสังคัมม์เย็นเป็นสุข ของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ ขั้นตอนนี้จึงตอบวัตถุประสงค์ ข้อ 4

ส่วนเงื่อนไขการใช้รูปแบบนี้ ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่เป็นหลักกว่าจะพิจารณา องค์กรประกอบย่อยทั้ง 8 องค์กรประกอบ และกระบวนการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ในลักษณะอย่างไรที่จะ ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ด้วยเหตุนี้ DOCTRINE Model จึงเป็นร่างรูปแบบ พื้นฐานที่สมบูรณ์ในรายละเอียด ขั้นตอน กิจกรรม และผ่านการทดลองใช้ในพื้นที่จริงแล้ว

4.2 ผลการถอดบทเรียน

การดำเนินการวิจัยจากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาและเตรียมชุมชน ได้แก่ ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาลุ่ม มีบริบทและจุดเด่นที่แตกต่างกันจากการมุ่งเน้นมิติการพัฒนาที่ต่างกัน หลังจากได้ศึกษาและเตรียมชุมชนมาในช่วงหนึ่งจากกิจกรรมการอบรม การเสวนากลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนนักปฏิบัติ DOCTRINE Model ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบในการถอดบทเรียน 6 ประเด็น เพื่อให้เห็นบทเรียนรู้รูปแบบสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. หลักศาสนา

ในสองชุมชนที่ศึกษา มีสามศาสนาหลัก ได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ เป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยสามศาสนามีหลักอันเป็นแก่นเดียวกันคือ การไม่ลุ่มหลงยึดติดตัวตนและวัตถุ มีความเป็นอิสระจากกิเลส (ชาตาน/ชัชฎอน) ภายในจิตใจที่รุ่มร่าไม่มีที่สิ้นสุดนำไปสู่พอพอดีพอประมาณที่สมดุลตามหลักธรรมและหลักปฏิบัติของศาสนา และความเกื้อกูลที่นำไปสู่ความไม่เบียดเบียนและเป็นรากฐานของความสงบสุขภายในจิตใจของบุคคลและความร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมและสร้างทุนสังคม

ในสองชุมชนที่ศึกษา ได้ค้นพบทุนชุมชนที่ประกอบด้วย ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม และทุนมนุษย์อันเป็นทุนทางปัญญาที่สำคัญ สมาชิกชุมชนมีภูมิคุ้มกัน มีความรู้ ภูมิปัญญา และภูมิธรรม สามารถเป็นแหล่งการศึกษาหาความรู้โดยใช้ศาสนสถานเป็นศูนย์กลางในการอบรมเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมแก่สมาชิกชุมชนอย่างมั่นคง ผู้นำศาสนาทั้งในระดับจังหวัดและระดับชุมชนมีจิตวิญญาณ มีธรรม มีความตระหนัก และเห็นคุณค่าความสำคัญของการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเชื่อถือไว้ใจ สามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ผู้นำชุมชนและแกนนำมีจิตสาธารณะ มีความมุ่งมั่นตั้งใจพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เกิดการพึ่งตนเองบนฐานทุนทางสังคม วัฒนธรรม และศาสนา

โดยชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) เน้นการมีส่วนร่วมดำเนินการในมิติเชิงกระบวนการตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผล บนพื้นฐานของความเต็มใจและความมีอิสระของสมาชิกที่จะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา

ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเถาหล่ม เน้นการมีส่วนร่วมในมิติผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือหน่วยงานภาครัฐที่ได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการพัฒนาชุมชนผ่านโครงการต่างๆ โดยสมาชิกชุมชนยินดีมาร่วม เป็นการร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมดำเนินการโดยตรงในลักษณะของการเป็นผู้ที่กำลังถูกพัฒนา

แม้กระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในสองชุมชนจะแตกต่างกัน แต่สิ่งที่ค้นพบคือการมีส่วนร่วมของความร่วมมือห้าฝ่ายในการสร้างสรรค์พัฒนาชุมชน อันได้แก่ สถาบันศาสนา (ผู้นำศาสนา) ชุมชนเครือข่าย (ผู้นำ/แกนนำ/สมาชิกจิตสาธารณะ) ภาครัฐ/องค์กร ภาคเอกชน และหน่วยงานการศึกษา (ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน)

3. การให้คุณค่าภูมิปัญญา วัฒนธรรม ศาสนา และการเรียนรู้สู่การพึ่งตนเอง

สองชุมชนที่ศึกษาต่างให้ความสำคัญกับศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และศาสนาในฐานะวิถีชีวิตและทุนชุมชนที่นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้สู่การพึ่งตนเอง

โดยชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) เน้นที่การให้คุณค่าและความสำคัญด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนาในฐานะวิถีชีวิตและทุนชุมชนอันเป็นผลมาจากการร่วมดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆ ของสมาชิกชุมชนด้วยภูมิปัญญาและศักยภาพของตนเอง อันเป็นสิ่งที่ส่งต่อถ่ายทอดกันมาในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น ผนวกกับวิทยาการความรู้สมัยใหม่ที่สมาชิกชุมชนได้รับจากการศึกษาเล่าเรียนและการแลกเปลี่ยนรู้จากชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการสร้างความเข้มแข็งชุมชน ขณะเดียวกันผู้นำและสมาชิกจิตสาธารณะพยายามลดการพึ่งพาจากภายนอกให้มากที่สุด ในลักษณะของการพึ่งพาเพื่อการพึ่งตนเองจนกลายเป็นชุมชนเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง ถ่ายทอดสิ่งดีงามแก่สมาชิกชุมชนผ่านกิจกรรมที่ดำเนินร่วมกันทุกปี ได้แก่ กิจกรรมห้าธันวามหาราช สิบสองสิงหามหาราชินี กิจกรรมทำบุญศาลเจ้า (แม่ต๋นจันท์) และทำบุญตลาด กิจกรรมพัฒนาตลาดเพื่อสุขลักษณะและคุณภาพชีวิตที่ดี กิจกรรมชุมชนสุขภาพดี และกิจกรรมพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ โดยงบประมาณดำเนินการบางส่วนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ (ท้องถิ่น) และส่วนที่เหลือมาจากการระดมทุนจากสมาชิกจิตสาธารณะและภาคเอกชนในชุมชน

ส่วนชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเถาถ่ม ให้คุณค่าและความสำคัญด้าน ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนาในฐานะวิถีชีวิตและทุนชุมชนเหมือนกับชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) แต่ต่างกันที่จุดมุ่งเน้นที่เอกลักษณ์ของบุคคลและชุมชน ซึ่งแม้มีความแตกต่างในความสัมพันธ์ทางศาสนา แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้เป็นปกติสุขจนเกิดภาพแห่ง ความเชื่อถือไว้ใจและร่วมเย็นเป็นสุข เพราะเหตุที่ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนา เป็นรากฐานแห่ง ความดีงามและความเกื้อกูลกันของสมาชิกและชุมชนที่บรรพบุรุษได้สั่งสมสืบทอดมาถึงปัจจุบัน ทำให้สมาชิกชุมชนมีความเป็นตัวของตัวเองไม่ถูกครอบงำ ภูมิปัญญา ศีลธรรม คุณธรรมของศาสนา ทำให้สมาชิกชุมชนอยู่ร่วมกันด้วยความเชื่อถือไว้ใจภายใต้ร่มเงาของสามศาสนา ดังปรากฏภาพ ชัดเจนจากความร่วมมือของผู้นำสามศาสนากับผู้นำและแกนนำชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรมพัฒนา ชุมชน โดยความร่วมมือจากสมาชิกชุมชนทั้งสามศาสนาผ่านกิจกรรม ได้แก่ การพัฒนาและทำความสะอาด ศาสนสถาน กิจกรรมพัฒนาแม่น้ำลำคลอง กิจกรรมพัฒนาโรงเรียน ในส่วนของสถานที่ตั้ง ของศาสนสถานสามศาสนา เป็นลักษณะเชิงสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเชื่อถือไว้ใจและมิตรภาพ กล่าวคือ วัดสลัด้วยมัสยิด มัสยิดสลัด้วยโบสถ์ โบสถ์สลัด้วยมัสยิดและต่อด้วยวัด เป็นแถว แนวยาวตลอดเส้นทางเข้าและออกชุมชน ในส่วนของโรงเรียน มีทั้งโรงเรียนประถม-มัธยมสามัญ พุทธ โรงเรียนประถม-มัธยมสามัญอิสลาม และโรงเรียนประถม-มัธยมสามัญคริสต์ ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่เป็นสมาชิกชุมชนและบางส่วนมาจากชุมชนอื่น แต่สิ่งสำคัญคือไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนพุทธ โรงเรียนคริสต์ หรือโรงเรียนอิสลาม ต่างก็มีนักเรียนเรียนร่วมกันทั้งสามศาสนา เหล่านี้สะท้อนภาพ แห่งมิตรภาพ ความเกื้อกูล และความร่วมเย็นเป็นสุข ที่บรรพบุรุษของชุมชนได้ช่วยกันสั่งสมไว้เพื่อน สมาชิกชุมชนรุ่นหลังได้เรียนรู้และสืบทอดความดีงาม

4. แนวทางการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

ทั้งสองชุมชนที่ศึกษาต่างเห็นพ้องกันว่า พื้นฐานการพัฒนาต้องพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจควบคู่กัน มีคุณธรรมศีลธรรมของศาสนาเป็นฐานชีวิต โดยเชื่อมั่นว่าหากปราศจากฐานหลักธรรมคำสอนของศาสนา มนุษย์ก็ไม่สามารถพัฒนาได้อย่างแท้จริง เพราะมนุษย์มีความเห็นแก่ตัว มีกิเลส มีตัณหา ทำให้บดบังทั้งปัญญาและศรัทธา ซึ่งทั้งสามศาสนา (พุทธ อิสลาม และคริสต์) สอนให้ทุกคนเป็นคนดี ละเว้นความชั่ว เพื่อให้ศาสนิกชนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีความสุขตามวิถีแห่งความศรัทธาและการปฏิบัติตามแบบของตน

แนวทางการพัฒนา DOCTRINE Model ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) มีลักษณะเป็นการพัฒนาชุมชนที่ตั้งอยู่บนฐานทุนทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อันเข้มแข็ง ประกอบด้วยภูมิปัญญาและความรู้ที่สืบสานและประยุกต์ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก โดยผู้นำและสมาชิกจิตสาธารณะ มีคุณธรรม ภูมิปัญญา ภูมิธรรม มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านต่างๆ ทั้งด้านกำลังทรัพย์ กำลังร่างกาย กำลังความรู้ความสามารถ และสละเวลา เพื่อร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน อีกทั้งมีปัจจัยเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ที่สำคัญคือผู้นำมีบุคลิกภาพเป็นนักจัดการและสื่อชุมชน จึงสามารถประสานและขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หน่วยงานการศึกษา สถาบันศาสนา และภาคีเครือข่าย ในการขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาชุมชนที่ได้ดำเนินการต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีและโครงการใหม่ที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกชุมชน รวมถึงการมีบทบาทสำคัญของผู้นำสามศาสนาทั้งในระดับจังหวัดและระดับชุมชนที่อุทิศตนในการพัฒนาปลูกฝังสมาชิกชุมชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณภาพ เสริมสร้างความสามัคคีปรองดอง สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาชุมชนของชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง วัดขุนแสน (หัวรอ) ตั้งอยู่บนฐานแห่งการพึ่งตนเองโดยอาศัยกระบวนการจัดการชุมชนในด้านต่างๆ บนฐานคิดจากภูมิปัญญาและศาสนา ผสมผสานเข้ากับระบบสังคมนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน เป็นการพัฒนาต่อเนืองจากรากฐานทางเศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม และศาสนา โดยยึดหลักแห่งการพึ่งตนเองผู้จัดการจัดการตนเองเชื่อมโยงเป็นเป็นวิถีชีวิต บูรณาการนำความร่วมมือเป็นสุขสู่สมาชิกและชุมชนภาพรวม

แนวทางการพัฒนา DOCTRINE Model ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาลุ่ม มีลักษณะเป็นการพัฒนาชุมชนที่ตั้งอยู่บนฐานทุนทางประวัติศาสตร์ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม และศาสนาที่เข้มแข็ง ทุนทางสังคมเหล่านี้ได้นำมาเป็นพลังสร้างสรรค์พัฒนา โดยเฉพาะความตระหนักและจิตวิญญาณของผู้นำสามศาสนาในการปลูกฝังหล่อหลอมสมาชิกชุมชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรัก ความเกื้อกูล เอื้ออาทร หลอมรวมนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ และการมีบทบาทของผู้นำและแกนนำชุมชนเป็นปัจจัยเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยทำหน้าที่ประสานความร่วมมือและทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันศาสนา และภาคีเครือข่ายในการดำเนิน โครงการพัฒนาชุมชนที่ผสมผสานมิติทางวัฒนธรรมและศาสนา ทำให้การดำเนินกิจกรรมและ โครงการมีประสิทธิภาพตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกชุมชนและมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม อีกทั้งผู้นำและแกนนำดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีอันนำไปสู่มิตรภาพ ความเชื่อถือไว้วางใจระหว่างเพื่อนสมาชิกต่างศาสนา ด้วยเหตุที่ไม่หวั่นหวงเรื่องวัฒนธรรม และศาสนา มาเป็นสิ่งขัดขวางความสัมพันธ์และการดำเนินงาน ทุกคนต่างร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือกัน ที่สำคัญคือทุกคนสามารถเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาของเพื่อนสมาชิกต่างศาสนาด้วยความนอบน้อมจริงใจ และเปิดใจเรียนรู้ในคุณค่าของวัฒนธรรมและศาสนาของเพื่อนสมาชิกต่างศาสนา ส่งเสริมเพิ่มพูนความเจริญอกงาม ความร่มเย็นเป็นสุข และความเป็นหนึ่งเดียวกันของสมาชิกชุมชน

สรุปบทเรียนที่ได้ ดังรายละเอียดในแผนภูมิที่ 9

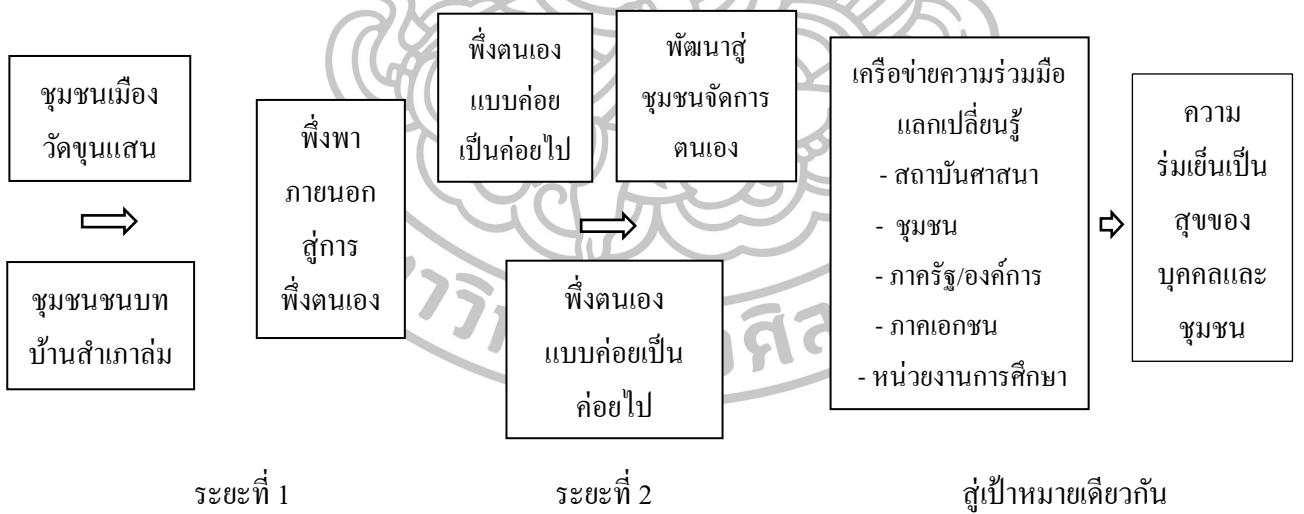
สังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (DOCTRINE MODEL)

สามศาสนาหลอมรวมและบ่มเพาะ โลกทัศน์แห่งความเกื้อกูล ความเชื่อถือไว้ใจ และการยอมรับในความเป็นมนุษย์ร่วมกัน บนฐานองค์ประกอบ 8 ประการ ได้แก่ 1. สมาชิกชุมชนปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา 2. สมาชิกชุมชนต่างศาสนามีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน 3. สมาชิกชุมชนต่างศาสนาร่วมมือช่วยเหลือกัน 4. มีกิจกรรมการอบรมเรียนรู้ทางโลกและทางธรรมในชุมชน 5. ศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจและเป็นศูนย์กลางชุมชน 6. สมาชิกชุมชนต่างศาสนามีอิสระและมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน 7. มีการเผยแพร่ความรู้ทางโลกและทางธรรม 8. การพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนา

วิถีชีวิตบนฐานศาสนา วัฒนธรรม และทุนชุมชน

แผนภูมิที่ 9 สรุปบทเรียนที่ได้จากกิจกรรมสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 4) เพื่อประเมินรูปแบบและถอดบทเรียนสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R₁) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนา (Analysis : A) ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร นโยบาย แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด การวิเคราะห์สภาพการณ์และศักยภาพจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามสอบถามกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane (1973: 727-729) ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน ใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional stratified random sampling) ทดลองใช้กับประชากรต่างกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น ด้านการศึกษา 0.833 ด้านสังคม 0.905 ด้านวัฒนธรรมและศาสนา 0.756 ด้านเศรษฐกิจ 0.816 ด้านการเมือง 0.836 ด้านสาธารณสุข 0.894 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 0.883 สถิติที่ใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าถามปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และแนวทางสัมภาษณ์ระดับลึก รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การบันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเสียง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D₁) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development : D and D) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แนวทางสนทนากลุ่ม แนวทางการเทียบเคียง การจัดการอบรม การจัดเสวนากลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์และสร้างรูปแบบเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้เครื่องบันทึกเสียง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การตรวจสอบรูปแบบโดยการประเมินความเหมาะสมรูปแบบด้วยการจัดสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) สอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง การวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมายตามเกณฑ์

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R₂) การทดลองใช้หรือนำเครื่องมือที่ได้ไปใช้ (Implementation : I) ประกอบด้วย 1) การอบรมถ่ายทอดความรู้รูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือที่ใช้ แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม แบบประเมินผลการอบรม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การจัดเสวนากลุ่มย่อย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในสองชุมชน กลุ่มเป้าหมายโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ชุมชนละ 15 คน จัดเสวนากลุ่มย่อย 1 ครั้ง รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ การบันทึกภาพการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยกล้องดิจิทัล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา 3) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน เครื่องมือที่ใช้ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในสองชุมชน กลุ่มเป้าหมายโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ชุมชนละ 15 คน จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 1 ครั้ง รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ การบันทึกภาพการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยกล้องดิจิทัล การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา 4) การจัดประชุมนำเสนอ เพื่อรับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแนวทางปฏิบัติเพิ่มเติม เครื่องมือที่ใช้ การจัดประชุมกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 12 คน จัดประชุมนำเสนอผลการจัดกิจกรรมภาคสนาม 1 ครั้ง รวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินการประชุมนำเสนอ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระหว่างการประชุมและช่วงท้ายการประชุม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D₂) เป็นการประเมินผลและถอดบทเรียน (Evaluation: E) ประเมินผลความพึงพอใจประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนที่มีต่อรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานและถอดบทเรียน เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน กลุ่มเป้าหมายเป็นประชากรในสองชุมชนที่ผ่านการร่วมกิจกรรมการอบรม การเสวนากลุ่มย่อย และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จำนวน 30 คน การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเครื่องมือเชิงคุณภาพเป็นการถอดบทเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การถอดบทเรียนจากกระบวนการจัดการความรู้ ถอดบทเรียนด้วยวิธี After Action Review : AAR สรุปผลและเขียนรายงาน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการณ์ในการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

1.1 การวิเคราะห์สภาพการณ์และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” เป็นการพัฒนาและสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่างๆ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ บนฐานแนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขยายการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูล โดยเฉพาะการสร้างฐานทางปัญญาเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับผู้คนในสังคมให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพควบคู่ไปกับการเสริมสร้างระบบธรรมาภิบาลและความสมานฉันท์ในทุกภาคส่วนและทุกระดับ เพื่อเป็นฐานการพัฒนาประเทศที่สมดุลและมั่นคงมุ่งสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและเป็นธรรม สอดคล้องกับทิศทางของแผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 4 ปี พ.ศ. 2557-2560 ที่กำหนดวิสัยทัศน์ “อยุธยาครบประวัติศาสตร์ นำเที่ยว น่านอยู่ ก้าวสู่สากล” โดยกำหนดเป้าประสงค์รวมสามประเด็น คือ หนึ่ง พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการบริการสู่มาตรฐานสากล สอง พัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน สาม พัฒนาภาคการผลิต ภาคการค้า และภาคบริการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เฉกเช่นนี้ทำให้เกิดความชัดเจนว่าทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ (แผนแม่บท) และทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในระยะแผน 4 ปี พ.ศ. 2557-2560 ได้กำหนดทิศทางพัฒนาไปในทางเดียวกัน ที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งจากภายในเพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยงที่สังคมต้องเผชิญและเสริมรากฐานของประเทศและจังหวัดด้านต่างๆ ให้มีภูมิคุ้มกันควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.75 มีอายุ 50-59 ปี ร้อยละ 49.50 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 54.00 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 86.25 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ร้อยละ 44.50 มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 21.50 มีประสบการณ์ทำงาน 16-20 ปี ร้อยละ 19.25 ประกอบศาสนกิจและพิธีกรรมทางศาสนาทุกวันสำคัญทางศาสนา ร้อยละ 46.50

2. ร่างรูปแบบสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการพัฒนารูปแบบสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ร่างรูปแบบจากการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชน การทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จึงยกร่างรูปแบบที่ผู้วิจัยใช้ชื่อว่า “DOCTRINE Model” มีองค์ประกอบได้แก่ 1) D = Dogma (สมาชิกชุมชนปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา) 2) O = Oneness (สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างก็มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน) 3) C = Cooperation (สมาชิกชุมชนมีความร่วมมือช่วยเหลือกันโดยไม่แบ่งแยกศาสนา) 4) T = Training & Learning Program (ชุมชนมีกิจกรรมการอบรมและเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมที่สอดคล้องวิถีชุมชน) 5) R = Religions Centre (สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน) 6) I = Independent in Public Participation (สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างก็มีอิสระและมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน) 7) N = News & Knowledge Distribution (การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทางโลกและทางธรรมสู่ชุมชน) 8) E = Equilibrium Development (การพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนา) โดยกระบวนการ

หนึ่ง การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ผ่านกิจกรรมการอบรมแก่ประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สอง การจัดกิจกรรมสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานผ่านการเสวนากลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดประชุมนำเสนอ โดยการมีส่วนร่วมของประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สาม การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของภาคีเครือข่ายด้วยการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการปฏิบัติร่วมกันในลักษณะจตุรภาคี (ความร่วมมือสี่ฝ่ายในชุมชน) ได้แก่ 1) ประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนและสถาบันศาสนาในชุมชน 2) หน่วยงานภาครัฐ/องค์กร 3) ภาคเอกชนและ 4) หน่วยงานการศึกษา

สี่ การสกัดความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้จัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นในมิติการพัฒนาสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขร่วมกันของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การตรวจสอบโดยการรับรองร่างรูปแบบการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาประเด็นหลักการ หลักการที่สูงที่สุดคือ การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบรองลงมา คือ องค์ประกอบของรูปแบบ

3. ผลการทดลองใช้ เป็นการวิจัย (Research : R₂) การนำไปใช้ (Implementation : I)

3.1 การจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ สังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) คะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรม (Pre-test) เท่ากับ 13.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.02 (65.35%) อยู่ในระดับปานกลาง และคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรม (Post-test) เท่ากับ 17.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.51 (87.65%) อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนการอบรมและหลังการอบรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาล่ม คะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรมเท่ากับ 12.47 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.97 (62.35%) อยู่ในระดับปานกลาง และคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมเท่ากับ 16.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.09 (80.35%) อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนการอบรมและหลังการอบรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 การเทียบเคียงเพื่อการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ระหว่างชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาล่ม แบบการเทียบเคียงกลยุทธ์จากการจัดเสวนากลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการจัดการความรู้

การเทียบเคียงเพื่อการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (เหมาะสม) (Best Practice)

1. ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน : มีการจัดวางหลักคำสอนหลักคุณธรรมของศาสนาผ่านระบบเศรษฐกิจและสังคมสู่การเป็นแบบแผนแห่งการประพฤติปฏิบัติต่อกันของสมาชิกชุมชน อีกทั้งผู้นำและสมาชิกจิตอาสาครองตนตั้งมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตควบคู่กับหลักคำสอนของศาสนา มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนรู้อย่างสม่ำเสมอ มีการสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมผ่านกิจกรรมสาธารณประโยชน์ มีความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมพัฒนา

ชุมชนแบบความร่วมมือห้าฝ่าย ได้แก่ ชุมชน สถาบันศาสนา (วัด ศาลเจ้า มัสยิด) ภาคเอกชน ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนตำบล และภาครัฐ (อบจ./เทศบาลนคร/สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์) ในลักษณะการจัดการตนเองบนฐานทุนสังคม

2. ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำภ้อลุ่ม : มีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากบรรพบุรุษผ่านระบบครอบครัว และมีการจัดวางหลักคำสอน หลักคุณธรรมของศาสนาผ่านระบบสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมที่ยาวนานสู่การเป็นแบบแผนแห่งการประพฤติปฏิบัติต่อกันของสมาชิกชุมชน อีกทั้งผู้นำและแกนนำครองตนตั้งมั่นในหลักคำสอนของศาสนา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศาสนาผ่านการร่วมพิธีกรรม ประเพณี กิจกรรมการปฏิบัติและการเรียนรู้ในวิถีชีวิต มีการร่วมประชุมหารือ การเขียนแผน โครงการพัฒนาร่วมกับภาคส่วนต่างๆ เพื่อขอความสนับสนุนจากภาครัฐ มีความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนแบบความร่วมมือห้าฝ่าย ได้แก่ ชุมชน สถาบันศาสนา (วัด มัสยิด โบสถ์) ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนตำบล ภาคเอกชน และภาครัฐ (อบต./อำเภอ) นำพาชุมชนสู่การพึ่งพาตนเองแบบค่อยเป็นค่อยไปบนฐานศักยภาพของกลุ่มและทุนชุมชน

3.3 การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน พบว่า

1. ผู้นำศาสนา (พุทธ อิสลาม และคริสต์) ทั้งในระดับจังหวัดและระดับชุมชนท้องถิ่นมีจิตวิญญาณของศาสนาแท้จริง มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และร่วมมือประสานงานกันโดยไม่มี การแบ่งแยกศาสนาในการระคับระคองสังคมให้ดำรงคงอยู่บนความไม่เบียดเบียนกัน
2. ผู้นำชุมชนมีคุณธรรม มีความมุ่งมั่นตั้งใจ มีจิตสาธารณะ ส่งเสริมการเรียนรู้ สมาชิกในกลุ่มและชุมชน เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกัลยาณมิตร
3. มีการวางโครงสร้างของกลุ่มชัดเจน เน้นการทำงานแนวราบเป็นทีม ส่งเสริมการจัดการความรู้ในกลุ่มเปิดสู่ภายนอก พร้อมเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภายนอกได้
4. น้อมนำหลักคำสอนของศาสนาและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต
5. การดำเนินงาน เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลของการพัฒนา บนฐานภูมิปัญญาและศักยภาพของกลุ่มและชุมชน

6. กลุ่มและชุมชนมีวัฒนธรรมแห่งความเกื้อกูล ไม่ทอดทิ้งกัน มีความเชื่อถือไว้ใจ เคารพให้เกียรติกันบนฐานหลักคำสอนของศาสนา

7. ความร่วมมือห้าฝ่ายในกิจกรรมพัฒนาชุมชน ได้แก่ ชุมชน สถาบันศาสนา หน่วยงานการศึกษา ภาคเอกชน และภาครัฐ/องค์การ

8. การปรึกษาหารือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันเขียนแผน โครงการพัฒนาเพื่อขอการสนับสนุนจากภาครัฐ

9. ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรม โดยมี สถาบันศาสนา (วัด มัสยิด โบสถ์) ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนตำบล/อำเภอ และโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพชุมชน/ศูนย์บริการสาธารณสุขชุมชน เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดความรู้และ ประสานความร่วมมือ

10. ศักยภาพและความพร้อมในการยกระดับเป็นชุมชนคุณธรรมนำสันติสุข ต้นแบบ

11. ผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่ได้ เกิดพัฒนาการในการพัฒนาชุมชนจากเดิมที่เน้น การพึ่งพาจากภายนอกสู่การพัฒนาแบบพึ่งตนเองแบบค่อยเป็นค่อยไปและพัฒนาต่อยอดการสกัด ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดการตนเองของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างความสมดุลแห่งการพึ่งตนเองบนฐานหลักคำสอนของศาสนา 2) การสร้างทุนทางสังคม และวัฒนธรรมที่เกื้อกูลการดำรงชีวิต 3) การสร้างทุนภูมิปัญญาและองค์ความรู้ชุมชน 4) การสร้าง ความสามารถในการจัดการผ่านการลงมือปฏิบัติ 5) การสร้างภาคีเครือข่ายการทำงานในลักษณะ ห้าฝ่ายความร่วมมือ (ชุมชน สถาบันศาสนา หน่วยงานการศึกษา ภาคเอกชน และภาครัฐ/องค์การ)

3.4 แนวทางพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
DOCTRINE Model 8 ประการ ได้แก่ 1) สมาชิกปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนา 2) สมาชิก ชุมชนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน 3) ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชนและ เครือข่าย 4) กิจกรรมการอบรมและเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมที่สอดคล้องวิถีชีวิตชุมชน 5) สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน 6) สมาชิกชุมชนต่างศาสนามีอิสระ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน 7) การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทางโลกและทางธรรมสู่ชุมชน

8) การพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนา นำไปสู่การพัฒนาต่อยอดสกัดความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดการตนเองของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างความสมดุลแห่งการพึ่งตนเองบนฐานหลักคำสอนของศาสนา 2) การสร้างทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกื้อกูลการดำรงชีวิต 3) การสร้างทุนภูมิปัญญาและองค์ความรู้ชุมชน 4) การสร้างความสามารถในการจัดการผ่านการลงมือปฏิบัติ 5) การสร้างภาคีเครือข่ายการทำงานในลักษณะความร่วมมือห้าฝ่าย (ชุมชนสถาบันศาสนา หน่วยงานการศึกษา ภาคเอกชน และภาครัฐ/องค์กร) ยังผลให้เกิดการเปลี่ยนผ่านโมทัศน์การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงบนฐานทุนชุมชน (Transformative Learning)

4. ผลการพัฒนา (Development : D₂) การประเมินผล (Evaluation : E) เป็นการประเมินผลรูปแบบและถอดบทเรียน “DOCTRINE Model” มีความเหมาะสมในการนำไปใช้โดยความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมรูปแบบสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในการจัดประชุมชี้แจง พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ ความเหมาะสมของสถานที่จัดการอบรม ด้านหัวข้อ/เนื้อหา/ความรู้ที่ได้รับจากการอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ หัวข้อการอบรมเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน รองลงมา เนื้อหาสาระในการอบรมเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ส่วนข้อต่ำที่สุดคือ ความรู้ความเข้าใจก่อนเข้ารับการอบรม

ระดับความพึงพอใจรูปแบบสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ คือ องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในลำดับที่หนึ่ง รองลงมาคือ องค์ประกอบและกระบวนการต่างๆ ของรูปแบบมีความชัดเจนสอดคล้องสัมพันธ์กัน และข้อที่ต่ำที่สุดคือ องค์ประกอบย่อยในแต่ละด้านมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน

ผลการวิจัยการถอดบทเรียน พบว่า 1) ศาสนาและวัฒนธรรม (พุทธ อิสลาม และคริสต์) ได้หล่อหลอมวิถีชีวิตสมาชิกชุมชนและบ่มเพาะโลกทัศน์ที่นำไปสู่สังครม์เย็นเป็นสุข นั่นคือการยอมรับในความเป็นมนุษย์ร่วมกันบนจุดหมายปลายทางเดียวกันคือให้ทุกคนทำความดี ละเว้นความชั่ว น้อมนำใจให้เข้าถึงธรรมและปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนา 2) ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน 3) การมี

ส่วนร่วมจากสมาชิกจิตสาธารณะบนฐานความร่วมมือห้าฝ่าย 4) การพัฒนาเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป บนฐานศาสนาและวัฒนธรรมในลักษณะของการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง 5) การจัดการความรู้ของชุมชน ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย 6) สิ่งที่ได้เรียนรู้การวิจัยในพื้นที่ การขับเคลื่อนรูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน สิ่งสำคัญคือต้องใช้เวลา ความพยายาม และความอดทน ในการจะหลอมรวมความคิดของผู้นำและแกนนำชุมชนให้ตระหนัก เห็นคุณค่าและความสำคัญของการนำทุนชุมชน โดยเฉพาะศาสนามาเป็นฐานของการพัฒนาในทุกด้าน ซึ่งเมื่อแนวคิดได้รับการยอมรับ ผู้นำและแกนนำชุมชนจะเสมือนเป็นข้อต่อการเรียนรู้ (Node) ที่มีอิทธิพลไปสู่สมาชิกชุมชนคนอื่นๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมขับเคลื่อนสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนร่วมกัน โดยการเคลื่อนตัวไปพร้อมกันนี้ทำให้เกิดการถักทอต่อสานสู่ภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน ในลักษณะความร่วมมือห้าฝ่าย ได้แก่ สมาชิกจิตสาธารณะ/ชุมชน สถาบันศาสนา หน่วยงานการศึกษา ภาคเอกชน และภาครัฐ/องค์กร) เพราะความสุขหรือความร่มเย็นเป็นสุข มิใช่ของคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นของสมาชิกชุมชนทุกคนที่ต้องร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยและข้อค้นพบดังที่ได้กล่าวมาในผลการวิจัยนั้น ผู้วิจัยขออภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 4 ข้อ ให้ครอบคลุมดังนี้

1. ศึกษาสภาพการณ์ในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1 ศึกษาสภาพการณ์ในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 ทิศทางการพัฒนาประเทศคงน้อมนำหลักการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มุ่งสร้างสมดุลการพัฒนาในทุกมิติ พร้อมทั้งขยายการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพ จาก 3 ทุน คือ ทุนสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็น 6 ทุน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนทางวัฒนธรรม มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะการสร้างฐานทางปัญญาเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้คนและสังคมไทยเป็นสังคมที่มีคุณภาพ โดยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่สำคัญคือ 1) การพัฒนาคนและสังคมไทย มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ผู้สังคมที่มีคุณภาพ สามารถจัดการความเสี่ยงและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง 2) การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์และภูมิปัญญา 3) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มุ่งบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของทุกคนในสังคมให้สมดุล มั่นคง และยั่งยืน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559, 2555:23-183)

สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนา 4 ปี ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2557-2560 ที่กำหนดวิสัยทัศน์ “อยุธยานครประวัติศาสตร์ นำเที่ยว นำอยู่ ก้าวสู่สากล” โดยกำหนดเป้าประสงค์รวม 3 ประเด็น คือ หนึ่ง พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบริการสู่มาตรฐานสากล สอง พัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน สาม พัฒนาภาคการผลิต ภาคการค้า และบริการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (แผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี (พ.ศ. 2557-2560), 2557: 3-20) จากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และแผนพัฒนาจังหวัดฯ 4 ปี ดังที่กล่าว มานั้น

ทำให้ชัดเจนว่าภาครัฐได้กำหนดทิศทาง นโยบาย ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ของแนวทางการปฏิบัติในลักษณะที่มุ่งเน้นด้านการเสริมสร้างการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ทุนทางสังคม วัฒนธรรมและศาสนา เป็นฐานในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้คนไทยทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขบนความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เห็นได้ว่าการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนควรมีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจนให้สอดคล้องกับบริบทและทุนทางสังคมวัฒนธรรม รวมถึงการบูรณาการให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทุกด้าน และจากการวิเคราะห์แผนพัฒนาจังหวัดฯ 4 ปี พ.ศ. 2557-2560 พบว่าทิศทางการพัฒนาจังหวัดมุ่งเน้นที่การท่องเที่ยวและการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันมิติด้านการพัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนตามวิสัยทัศน์ที่ประกาศไว้ มีการดำเนินการควบคู่ในลักษณะการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในระดับจังหวัด และจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) พบจุดแข็งของจังหวัดที่เอื้อต่อการพัฒนาความร่วมมือเป็นสุขของชุมชน อันได้แก่ การเป็นเมืองราชธานีเก่าได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก มีโบราณสถานเป็นจำนวนมากที่มีศักยภาพ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นแบบดั้งเดิมและสร้างใหม่ มีชุมชนที่มีรากเหง้าทางเชื้อชาติและระบบครอบครัว บ่มเพาะจิตสำนึกและอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่แม้มีความแตกต่างกันแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข มีสถาบันศาสนา ทั้งศาสนาพุทธ อิสลาม และคริสต์ ที่เข้มแข็งและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้คนให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณภาพ เสริมสร้างความร่วมมือเป็นสุขร่วมกัน โดยระดับจังหวัดมีการประสานความร่วมมือเป็นภาคีเครือข่ายระหว่างสถาบันศาสนา และหน่วยงานภาครัฐ ผ่านทางวัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ได้แก่ โครงการสามานฉันท์สามศาสนา โครงการค่ายเยาวชนสามานฉันท์ โครงการผู้ว่าราชการจังหวัดพบผู้นำศาสนา โครงการศาสนาหม่อมหลวงเฉลิมพระเกียรติ โครงการประชามปรองคอง สามานฉันท์ สร้างความสุขยั่งยืน เป็นต้น (ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2555 ; คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2556 ; ศูนย์ปรองคองสามานฉันท์เพื่อการปฏิรูป กระทรวงมหาดไทย, 2557; สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์, 2557) เหล่านี้ถือเป็นทุนทางสังคมวัฒนธรรม เป็นมรดกของชุมชนที่มีคุณค่าและเป็นฐานการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่สมดุลและมั่นคง

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านวัฒนธรรมและ ศาสนาอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านสาธารณสุขอยู่ในระดับมาก และข้อที่ต่ำที่สุดคือ ด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากคือ ชุมชนมีสถานศึกษา/ ศูนย์บริการการศึกษา/ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและบุคลากรทางการศึกษา รองลงมา กิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ภายในชุมชนสอดคล้องค่านิยม คุณธรรม ศีลธรรม หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดั่งามอยู่ในระดับมาก และข้อที่ต่ำที่สุดคือ องค์กร/สถาบันศาสนา ภายในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษาหรือการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนอยู่ในระดับ ปานกลาง ด้านสังคมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ องค์กรหรือสถาบัน ศาสนาภายในชุมชนเป็นศูนย์รวมที่พึ่งทางจิตใจของสมาชิกในชุมชนอยู่ในระดับมาก รองลงมา สมาชิกในชุมชนนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่ตนนับถือมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับ มาก และข้อที่ต่ำที่สุดคือ สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตามกฎระเบียบและบรรทัดฐานของชุมชน/สังคม อยู่ในระดับมาก ด้านวัฒนธรรมและศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตามหลักศาสนา/ หลักธรรม และพิธีกรรมทางศาสนาอยู่ในระดับมาก รองลงมา สมาชิกในชุมชนอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น/ค่านิยม/ประเพณีที่ดั่งามอยู่ในระดับ มาก และข้อที่ต่ำที่สุดคือ ศาสนบุคคลในชุมชนประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีอยู่ในระดับมาก ด้านเศรษฐกิจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สมาชิกในชุมชนมีรายได้ จากการประกอบอาชีพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอยู่ในระดับมาก รองลงมา ชุมชนมีการจัดกิจกรรม ส่งเสริมสมาชิกในชุมชนให้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง/ หลักความเชื่อทาง ศาสนาอยู่ในระดับมาก และข้อที่ต่ำที่สุดคือ สมาชิกในชุมชนมีการออมหรือการบริจาคสำหรับ สาธารณะประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ชุมชนมีการดำเนินการตามมติของที่ประชุมร่วมกันและนำไปสู่การปฏิบัติภายใน ชุมชนอยู่ในระดับมาก รองลงมา ชุมชนมีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการทำงานตัวแทนที่ ได้รับเลือกจากสมาชิกในชุมชนให้ทำหน้าที่บริหารจัดการชุมชนท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก และข้อที่ ต่ำที่สุดคือ ชุมชนมีการรณรงค์หรือจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเคารพและยอมรับความ คิดเห็นที่แตกต่างกันอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสาธารณสุขโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ชุมชนมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน/ ศูนย์บริการสาธารณสุขหรือบุคลากรสาธารณสุขอยู่ในระดับมาก รองลงมา ชุมชนมีกิจกรรมการดูแลป้องกันปัญหาสุขภาพแก่สมาชิกในชุมชนอยู่ในระดับมาก และข้อที่ต่ำที่สุดคือ ชุมชนมีกิจกรรมแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพแก่สมาชิกในชุมชนอย่างเป็นระบบอยู่ในระดับมาก ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า ชุมชนมีการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และการเกษตรแก่สมาชิกในชุมชนอยู่ในระดับมาก รองลงมา ชุมชนมีการปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนอยู่ในระดับมาก และข้อที่ต่ำที่สุดคือ ชุมชนมีการจัดสภาพแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ของสมาชิกในชุมชนทุกช่วงวัยอยู่ในระดับปานกลาง

สอดคล้องกับการศึกษาของ จุริพร ขันดี และคณะ (2555: 29-34) ที่พบว่า สภาวะการณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในกลุ่มเด็กและเยาวชน ด้านศาสนา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีความคิดเห็นมากที่สุดถึงมากที่สุด คือ เชื่อในการทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่วในระดับมาก รองลงมาคือ มีความศรัทธาในศาสนาแห่งศาสนา ในระดับมาก และข้อที่ต่ำที่สุดคือ เป็นคนเคร่งศาสนา ในระดับปานกลาง และพิธีกรรมทางศาสนาควรปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยมากกว่าการอนุรักษ์อย่างเดียว อยู่ในระดับปานกลาง และในกลุ่มประชาชน ด้านศาสนา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีความคิดเห็นมากที่สุด คือ เชื่อในการทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว ในระดับมาก รองลงมาคือ มีความศรัทธาในหลักคำสอนของศาสนา อยู่ในระดับมาก และข้อที่ต่ำที่สุด คือ พิธีกรรมทางศาสนาควรปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยมากกว่าการอนุรักษ์อย่างเดียว อยู่ในระดับปานกลาง และเป็นคนเคร่งศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนกลุ่มเด็กและเยาวชน ด้านเศรษฐกิจ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีความคิดเห็นมากที่สุด คือ ภูมิใจในอาชีพของครอบครัว อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การเรียนระดับปริญญา เป็นการประกันการมีอาชีพที่มั่นคง อยู่ในระดับมาก และข้อที่ต่ำที่สุด คือ มักไปอยู่ที่โรงเรียนสาย อยู่ในระดับน้อย และมีการจดบัญชีรายรับรายจ่ายเป็นประจำ อยู่ในระดับปานกลาง และในกลุ่มประชาชน ด้านเศรษฐกิจมีความคิดเห็นในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่ ข้อที่มีความคิดเห็นมากที่สุด คือ ภูมิใจในอาชีพของครอบครัว อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ชื่อสัตย์สุจริต อยู่ในระดับมาก และข้อที่ต่ำที่สุด คือ มักจะกู้ยืมเงินจากเพื่อนหรือสถาบันการเงิน และมีการจดบัญชีรายรับรายจ่ายเป็นประจำ

ขณะที่ระดับความต้องการสังคมเริ่มเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายระดับเป็นรายข้อพบว่า ความต้องการระดับบุคคลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การปฏิบัติตามหลักคำสอนและคุณธรรมทางศาสนาทำให้เกิดความสุขกายสบายใจ รองลงมา หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต/ ปรคับประคองชีวิตให้ดำเนินอยู่บนความถูกต้องอยู่ในระดับมาก และต่ำสุดคือ ศาสนบุคคลเป็นแม่แบบแห่งการประพฤติปฏิบัติที่ดีงามอยู่ในระดับมาก ความต้องการระดับชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การประกอบศาสนกิจและพิธีกรรมทางศาสนาร่วมกันของสมาชิกชุมชนก่อให้เกิดสัมพันธภาพ/มิตรภาพที่ดีต่อกันอยู่ในระดับมาก รองลงมา กิจกรรม/โครงการพัฒนาสังคมเริ่มเป็นสุขโดยใช้ศาสนาเป็นฐานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชุมชนอยู่ในระดับมาก และต่ำสุดคือ กิจกรรม/โครงการพัฒนาสังคมเริ่มเป็นสุขโดยใช้ศาสนาเป็นฐานมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องภายในชุมชนอยู่ในระดับมาก

ส่วนระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมเริ่มเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละระดับเป็นรายข้อพบว่า การปฏิบัติที่เป็นเลิศระดับบุคคลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ น้อมนำหลักธรรมคำสอนของศาสนามาใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต และการปฏิบัติหน้าที่ รองลงมา ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม และคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมอยู่ในระดับมาก และต่ำสุดคือ ปฏิบัติงานด้วยวิธีการที่ถูกต้องมีประสิทธิภาพและติดตามความก้าวหน้าของงานสม่ำเสมออยู่ในระดับมาก การปฏิบัติที่เป็นเลิศระดับชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การร่วมมือกันระหว่างผู้นำศาสนาและศาสนิกของแต่ละศาสนาในการดำเนินกิจกรรม/โครงการพัฒนาสังคมเริ่มเป็นสุขในชุมชนอยู่ในระดับมาก รองลงมา สร้างระบบคุณค่า/คุณธรรมที่ดีงามในชุมชนเพื่อยึดโยงคนและชุมชนอยู่ในระดับมาก และต่ำสุดคือ การรวมกลุ่ม/ร่วมมือช่วยเหลือกันในกลุ่ม/เครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกชุมชนอยู่ในระดับมาก

ปัญหา/อุปสรรค ชุมชนขาดผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ มีคุณธรรม และเสียสละ คิดเป็นร้อยละ 41.07 รองลงมาคือ ขาดการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารความรู้สู่ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 28.57 ลำดับสุดท้าย คือการทำงานชุมชนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมุ่งเน้นที่งบประมาณของโครงการมากกว่ามุ่งเน้นที่การยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 8.92 ข้อเสนอแนะควรพัฒนาภาวะผู้นำชุมชนให้เป็นผู้มีความรอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมและเป็นแบบอย่างการประพฤติปฏิบัติดีปฏิบัติถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมาคือ ชุมชนควรดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม กิจกรรมการศึกษาและกิจกรรมพัฒนาชุมชนโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนและทุกภาคส่วนอย่างสม่ำเสมอเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีร่วมกันของทุกฝ่ายในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 28.57 และชุมชนควรดำเนินการให้มีการประชุมร่วมระหว่างสมาชิกชุมชนกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในประเด็นปัญหาหรือความต้องการของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และนำมติของที่ประชุมร่วมประชาสัมพันธ์สู่ชุมชนพร้อมทั้งขยายผลสู่แผนการแก้ปัญหาและการปฏิบัติภายในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม คิดเป็นร้อยละ 14.29

สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปกรณ์ ต้นสกุล (2554: บทคัดย่อ) ที่สรุปว่า การพัฒนารูปแบบของการสร้างสังคมสมานฉันท์ในชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันของจังหวัดสตูล เป็นการดำเนินงานที่สร้างประโยชน์ให้ชุมชนที่ใช้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาผ่านกระบวนการ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์ของคนในชุมชนพัฒนาเป็นกิจกรรมสานสัมพันธ์สร้างมูลค่าเพิ่มให้ชุมชนอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการพัฒนารูปแบบของการสร้างสังคมสมานฉันท์ในชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกัน ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมกับสภาพของชุมชน เพื่อสร้างสังคมไทยให้เข้มแข็งและสร้างสังคมสมานฉันท์ในชุมชนที่มีความหลากหลายให้อยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุขที่ยั่งยืนและถาวรต่อไป

จึงเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการพัฒนานั้นคือการให้โอกาสสมาชิกเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดปัญหาความต้องการของตน เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่สมาชิกให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และบริหารดูแลกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดวิถีการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความศักยภาพแห่งตน และสามารถพัฒนาสมาชิกชุมชนในด้านภูมิปัญญา ภูมิธรรม ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และการจัดการ สมาชิกชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกิจกรรมของชุมชนอย่างมีอิสระ

2. ศึกษาารูปแบบการพัฒนาสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการพัฒนารูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ร่ำงรูปแบบจากการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน การทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จึงกร่ำงรูปแบบที่ผู้วิจัยใช้ชื่อว่า “DOCTRINE Model” มีหลักการคือเสริมสร้างสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติสังคัมร่เย็นเป็นสุขร่วมกันของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) D = Dogma (สมาชิกชุมชนปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา) 2) O = Oneness (สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน) 3) C = Cooperation (สมาชิกชุมชนมีความร่วมมือช่วยเหลือกันโดยไม่แบ่งแยกศาสนา) 4) T = Training & Learning Program (กิจกรรมการอบรมและเรียนรู้ทางโลกและทางธรรมภายในชุมชน) 5) R = Religions Centre (สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน) 6) I = Independent in Public Participation (สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันมีอิสระและมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน) 7) N = News & Knowledge Distribution (การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทางโลกและทางธรรมสู่ชุมชน) 8) E = Equilibrium Development (การพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนา) โดยกระบวนการ หนึ่ง การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ผ่านกิจกรรมการอบรมแก่ประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สอง การจัดกิจกรรมสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ผ่านการเสวนากลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดประชุมนำเสนอ โดยการมีส่วนร่วมของประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สาม การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของภาคีเครือข่ายด้วยการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการปฏิบัติร่วมกันในลักษณะความร่วมมือห้าฝ่ายในชุมชน ได้แก่ 1) ประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชน 2) สถาบันศาสนาในชุมชน 3) หน่วยงานภาครัฐ/ องค์กร 4) ภาคเอกชนและ 5) หน่วยงานการศึกษา ี่ การสกัดความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพสู่การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นในมิติการพัฒนาสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สำหรับการพัฒนารูปแบบข้างต้นนั้น สอดคล้องกับการวิจัยของ ปกรณ์ ตันสกุล (2554: 211-216) บนฐานคิดและหลักการในการพัฒนารูปแบบการสร้างสังคมสมานฉันท์ในชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันของจังหวัดสตูล กล่าวคือ การพัฒนารูปแบบต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม ได้แก่ 1) การปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม โดยวิธีการรับเอาวิถีปฏิบัติของวัฒนธรรมอื่นที่ต่างจากตนเข้ามาปรับประยุกต์เข้าด้วยกันทำให้เกิดการผสมกลมกลืนในวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของชุมชนเพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข 2) การเรียนรู้เสริมประสบการณ์โดยวิธีการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจวัฒนธรรมการดำรงชีวิต (Living Culture) ที่ต้องรู้จักตนเองพร้อมกับเรียนรู้ผู้อื่นให้เข้าใจวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ต่างๆ ทั้งที่อยู่ห่างไกลและใกล้ชุมชน รวมทั้งรู้วิธีการที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 3) การเปิดโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้สึกร่วมกัน โดยให้บุคคลหรือกลุ่มต่างๆ ที่มีความคิด ความเชื่อ ที่ต่างกัน มีโอกาสที่จะพบ พูดแสดงความรู้สึกรับฟังข้อเสนอ เงื่อนไขปัจจัยของกันและกันอย่างลึกซึ้งในลักษณะของการสานเสวนา 4) นโยบายภาครัฐการจัดการทางวัฒนธรรม เป็นนโยบายภาครัฐที่ได้กำหนดเป็นยุทธศาสตร์การจัดการทางวัฒนธรรมโดยนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดและหลักการสร้างรูปแบบสังคมสมานฉันท์เพื่อจัดการให้เป็นส่วนหนึ่งของปัจจุบันเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนที่สามารถเข้าถึงคนได้อย่างทั่วถึงในทุกกลุ่มอายุ ทุกกลุ่มอาชีพ ทุกถิ่นที่อยู่อาศัย

โดยองค์ประกอบของรูปแบบ 8 ประการนั้น องค์ประกอบที่หนึ่ง D = Dogma (สมาชิกชุมชนปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา) สอดคล้องกับผลการสำรวจสถานะทางสังคมและวัฒนธรรม สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2554: 11-12) ที่พบว่า ศาสนิกชนของสามศาสนาที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป เห็นว่าหลักคำสอนทางศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต และเมื่อมีปัญหาชีวิตและการทำงาน ศาสนิกชนส่วนใหญ่จะใช้หลักธรรมทางศาสนาแก้ปัญหาแทบจะทุกครั้ง สอดคล้องกับการวิจัยของ ปกรณ์ ตันสกุล (2554: 144-145) ในส่วนของการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการพัฒนารูปแบบการสร้างสังคมสมานฉันท์ในชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันของจังหวัดสตูล ที่สรุปว่า ข้อบัญญัติและหลักปฏิบัติทางศาสนาอิสลามทุกบทบัญญัติ จะเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนั้นการปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนาจึงเป็นการดำเนินชีวิตตามปกติของประชาชนส่วนใหญ่ของจังหวัดสตูลที่นับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 74.10 ซึ่งยึดถือและปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนาอย่างเคร่งครัด สำหรับประชาชนอีกส่วนหนึ่งนับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 25.81 ยึดถือปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนาที่มุ่งเน้นการมีเหตุผล เชื้อกฏแห่งกรรม เน้นการทำความดี ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น นอกนี้นับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอื่นๆ ร้อยละ 0.09

องค์ประกอบที่สอง O = Oneness (สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน) สอดคล้องกับการวิจัยเรื่องความสามัคคีในพระพุทธศาสนาเถรวาทของพระครูนิกรสุนทรกิจ (สมพงษ์ นุ่มสกุล) (2553: 83-84) ที่พบว่า สังคมไทยต้องการความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของผู้คนในสังคม ทุกคนจึงต้องช่วยกันเสริมสร้างคนละไม้คนละมือด้วยการร่วมพลังปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีงามถูกต้องตามหลักการ ระเบียบ ข้อบังคับ กติกา และศีลธรรม ซึ่งจะเป็นแรงขับเคลื่อนสังคมไทยให้เดินหน้าไปสู่สังคมแห่งความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และสัมพันธ์กับแนวทางการศึกษาของ อภิชาติ สุขแสง (2555: 84-85) เรื่องขั้นตอนการขับเคลื่อนความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน : กรณีศึกษาชุมชนธรรมิคำ แขวงโลกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ที่ว่า ขั้นตอนการขับเคลื่อนความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ชุมชนจะใช้สถานศึกษา ศาสนา ครอบครัว และชุมชน เข้ามาเป็นเครื่องมือในการขัดเกลาความคิดและความรู้สึกของสมาชิกให้เกิดความต้องการที่จะเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคในทุกขั้นตอน และยังให้ความสำคัญกับการศึกษาโดยการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนขึ้นเพื่อให้สมาชิกได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเรียนรู้ จนเกิดเป็นกลุ่มอาชีพและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาที่เกิดขึ้น

อีกทั้งผลการศึกษาวิเคราะห์เรื่องความสามัคคีในพระพุทธศาสนาเถรวาท ของพระครูนิกรสุนทรกิจ (สมพงษ์ นุ่มสกุล) (2553: 83-84) ที่พบว่า สังคมไทยต้องการความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของผู้คนในสังคม ทุกคนจึงต้องช่วยกันเสริมสร้างคนละไม้คนละมือด้วยการร่วมพลังปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีงามถูกต้องตามหลักการ ระเบียบ ข้อบังคับ กติกา และศีลธรรม ซึ่งจะเป็นแรงขับเคลื่อนสังคมไทยให้เดินหน้าไปสู่สังคมแห่งความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน นั้นหมายถึง ทุกคนต้องทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ด้วยความไม่ประมาท ไม่ฝืนทำอะไรตามใจหรือตามแรงขับถ่ายในร่างกาย และเมื่อทุกคน ทุกฝ่าย และทุกคณะในสังคมไม่มีความขัดแย้งกัน มีแต่ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันแล้ว แม้จะเกิดวิกฤตการณ์ต่างๆ ขึ้นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ คนไทยทุกคนก็จะสามารถระงับป้องกันและแก้ไขเหตุการณ์เช่นนั้นได้ ประกอบกับผลการศึกษาของ พระมหาบัญชา สุขมุขโน (ผาดิวโรดม) (2554: 133-134) เรื่องการวิเคราะห์หลักเมตตาธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับคัมภีร์ คริสตธรรม ที่พบว่า หลักแห่งความรัก (เมตตาธรรม) นั้นเป็นเครื่องช่วยให้มนุษย์อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข และถือเป็นหัวใจของศาสนาคริสต์ในการเข้าถึงพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ การนำหลักเมตตาธรรมมาใช้จะช่วยเสริมสร้างสันติสุขความสงบให้กับบุคคลและสังคม เนื่องด้วย 1) หลักเมตตาธรรมช่วยพัฒนาจิตใจ ความคิด ช่วยปรับปรุงพฤติกรรม ควบคุมอารมณ์ของบุคคลให้ดีขึ้น 2) หลักเมตตาธรรมช่วยสร้างความสุขให้กับผู้อื่นและสร้างความรักในครอบครัวให้เกิดขึ้น 3) หลักเมตตาธรรมช่วยบรรเทาความขัดแย้ง ช่วยสร้างความยุติธรรม และ

ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้กับสังคม โดยมีเป้าหมายปลายทางคือ เพื่อแก้ปัญหาทั้งหลายที่มนุษย์กำลังเผชิญและเสริมสร้างให้เกิดสันติสุขต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้โดยไม่ต้องเบียดเบียนกัน

องค์ประกอบที่สาม C = Cooperation (สมาชิกชุมชนมีความร่วมมือช่วยเหลือกันโดยไม่แบ่งแยกศาสนา) สอดคล้องกับการวิจัย ของ สุญาดา สุนทรสารทูล (2552: 35-36) ที่พบว่า การประสานความร่วมมือในการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมแก่เด็กและเยาวชน เป็นยุทธศาสตร์การบริหารแนวใหม่ที่เป็นวิธีหนึ่งที่จะแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของสังคมไทย การประสานความร่วมมือจึงมีบทบาทที่สำคัญยิ่งของคนในชุมชนที่จะต้องให้ความร่วมมือและดำเนินไปพร้อมๆ กับแนวนโยบายของรัฐบาล และสัมพันธ์กับข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ระดับชุมชน ที่ว่า การร่วมมือกันระหว่างผู้นำศาสนาและศาสนิกชนของแต่ละศาสนาในการดำเนินกิจกรรมหรือ โครงการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขในชุมชน

องค์ประกอบที่สี่ T = Training & Learning Program (กิจกรรมการอบรมและเรียนรู้ทางโลกและทางธรรมภายในชุมชน) สอดคล้องกับการศึกษาสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ชุมชน โดย โกวิท พวงงาม (2553: 240-242) ความว่า 1) ต้องมีการสำรวจ รวบรวม และพัฒนาฐานข้อมูลชุมชนให้เป็นระบบและทันสมัย 2) ฟื้นฟูความรู้พื้นฐานควบคู่กับการทำการวิจัยและพัฒนาสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความหลากหลายของทุนในชุมชน 3) ส่งเสริมให้ประชาชน แกนนำ และผู้รู้ ถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการอบรมเรียนรู้และการจัดการความรู้ในชุมชนผู้เด็กและเยาวชน 4) จัดให้มีการอบรมเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชนด้วยตนเอง และ 5) สนับสนุนเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างชุมชนกับชุมชน ชุมชนกับสถาบันการศึกษา ชุมชนกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้สัมพันธ์กับการศึกษาสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการวางแผนโครงการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาสังคม โดย ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ (2543: 1) ความว่า ในภาวะที่เทคโนโลยีทุกด้านก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว บุคคลไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใดจำเป็นต้องรับมือเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลง การเตรียมตัวของบุคคลไม่ว่าจะในฐานะใดในสังคม จำเป็นต้องเตรียมตัวให้พร้อมรับกับภาวะปัจจุบันและภาวะอนาคต บุคคลในฐานะสมาชิกของชุมชนหรือแม้ในฐานะของผู้นำชุมชนก็ต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อการพัฒนาและเจริญก้าวหน้าตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

องค์ประกอบที่ห้า R = Religions Centre (สถาบันศาสนาเป็นที่พึงพอใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน) สอดคล้องกับการวิจัยของ ปกรณ์ ตันสกุล (2554: 145) ในส่วนของการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการพัฒนารูปแบบการสร้างสังคมสมานฉันท์ในชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันของจังหวัดสตูล ที่สรุปว่า ประชาชนส่วนใหญ่ของจังหวัดสตูลที่นับถือศาสนาอิสลามมีศาสนสถาน (มัสยิด) เป็นศูนย์กลางการเชื่อมประสานระหว่างคนในชุมชนผ่านกิจกรรมทางศาสนาที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สัมพันธ์กับการศึกษาของ สายสวาท ปัญจวิทย์ (2549: 117-212) เรื่องทิศทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับโลกทัศน์สันติภาพในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่พบว่าศาสนาอิสลามเป็นแม่พิมพ์ในการหล่อหลอมโลกทัศน์ของชาวไทยมุสลิมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีวิถีการดำรงชีวิตและการประพฤติปฏิบัติตนเป็นไปตามแนวทางของศาสนาอิสลามอย่างแนบแน่น การอยู่อย่างมีความสุขของสังคมมุสลิมมีจุดมุ่งหมายที่ความเป็นอยู่เรียบง่ายและสงบโดยมุ่งใช้คุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นเป็นแกนกลางในการสร้างและสนับสนุนให้ชุมชนเป็นสุขและสันติ

ประกอบกับการศึกษาของ ไพศาล วงษ์อารี (2552: 34) เรื่องบทบาทของคณะกรรมการมัสยิดต่อการพัฒนาชุมชนมุสลิม : ศึกษากรณีมัสยิดในเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ที่พบว่า ผู้นำศาสนาอิสลามมีหลายระดับตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด และระดับชาติ แบ่งออกเป็นบิหลั่นคอเต็บ อิหม่าม คณะกรรมการประจำมัสยิด คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย อิหม่าม คือ ผู้นำทางศาสนาประจำมัสยิด คอเต็บ คือ ผู้แสดงธรรมประจำมัสยิด บิหลั่น คือ ผู้ประกาศเชิญชวนให้มุสลิมปฏิบัติศาสนากิจตามเวลา กรรมการประจำมัสยิด คือ ผู้ได้รับเลือกตั้งจากสัปบุรุษของแต่ละมัสยิดให้เป็นคณะกรรมการบริหาร มัสยิด คือ ศาสนสถานที่ได้รับการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการ มีฐานะเป็นนิติบุคคลเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามและเป็นศูนย์กลางในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนา

องค์ประกอบที่หก I = Independent in Public Participation (สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างก็มีอิสระและมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน) สอดคล้องกับการวิจัย ของ ปกรณ์ ตันสกุล (2554: 238-239) เรื่องการพัฒนารูปแบบการสร้างสังคมสมานฉันท์ในชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันของจังหวัดสตูล ในส่วนของการสัมภาษณ์ ที่สรุปว่า การจัดให้มีกิจกรรมทางศาสนาในชุมชนสามารถดำเนินการได้และเหมาะสมต่อการนำไปใช้เป็นการเสริมสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเข้าใจในวิถีปฏิบัติตามหลักศาสนาของกันและกัน เพื่อเรียนรู้แนวทางการยึดถือและ

หลักการปฏิบัติทางศาสนาที่เอื้อต่อกัน สามารถผสมผสานมาเป็นแนวทางที่จะใช้ในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชน ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบสำคัญส่วนหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอย่างมั่นคงและยั่งยืน ดังนั้น วิธีการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชนที่มีความต่างทางการนับถือศาสนาจึงไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการอยู่ร่วมกันในชุมชนเดียวกัน สามารถที่จะผสมผสานในแนวทางการปฏิบัติระหว่างคนต่างศาสนาและความเชื่อได้เป็นอย่างดีผ่านกิจกรรมทางศาสนาในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ด้วยแนวทางการปฏิบัติที่เอื้อต่อกันและรับประโยชน์ร่วมกัน

ประกอบกับผลการศึกษาลังเลาระห์เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 โดย โกวิท พวงงาม (2553: 236-242) และการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2555: 1-18) ที่ว่า แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ให้ความสำคัญกับการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพทั้งทุนสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้ประโยชน์อย่างเกื้อกูลกัน โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงด้วยการส่งเสริมการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของชุมชน และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยงและเสริมรากฐานของประเทศด้านต่างๆ ให้เข้มแข็งควบคู่ไปกับการพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพ ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม ในข้อย่อยที่ว่า การเสริมสร้างพลังให้ทุกภาคส่วนสามารถเพิ่มทางเลือกการใช้ชีวิตในสังคมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ให้ทุกคนสามารถแสดงออกทางความคิดอย่างสร้างสรรค์ เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง

องค์ประกอบข้อที่เจ็ด N = News & Knowledge Distribution (การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทางโลกและทางธรรมสู่ชุมชน) สอดคล้องกับการวิจัยของ นิพนธ์ ชูช่วยสุวรรณ (2554 : 261) เรื่อง ปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : รูปแบบการจัดการทางวัฒนธรรมโดยสันติวิธี ในแนวทางแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง นำเสนอในเชิงบวก ทันเวลา และตรงกับสภาพความเป็นจริง ส่งเสริมให้มีช่องทางสร้างความเข้าใจกับกลุ่มที่มีความเห็นแตกต่าง รวมถึงการใช้ศาสนสัมพันธ์มวลชนสัมพันธ์ผ่านสื่อองค์กรต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจและยกระดับความร่วมมือภายในชุมชน

ประกอบกับผลการศึกษาลังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนของ ปารีชาติ สถาปิตานนท์ (2548) ในเชิงหลักการที่ว่า 1) ความหลากหลายของสมาชิกชุมชนจะส่งผลให้เสียงของสมาชิกมีความหลากหลายยิ่งขึ้น 2) การเข้าถึงสื่อจะนำไปสู่การที่ผู้เกี่ยวข้องได้พัฒนาความรู้สึกผูกพันกับประเด็นปัญหา เกิดความตระหนักร่วม ความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ตลอดจนการเพิ่มอำนาจและความเสมอภาคให้กับสมาชิกชุมชน 3) ความเชื่อมั่นในศักยภาพว่า ทุกคนมีความสามารถเชิงสติปัญญา 4) ความเหมาะสมของข่าวสารและความรู้ในด้านเนื้อหาสาระต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และตอบสนองความต้องการของชุมชน 5) เป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร มุมมอง และทัศนะต่างๆ ภายในชุมชน 6) การสนับสนุนเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีบทบาทและมีส่วนร่วม 7) กระบวนการกระจายอำนาจไปสู่สมาชิกชุมชน เป็นการฝึกฝนให้ชุมชนเรียนรู้ จัดการ และพึ่งตนเอง

8) E = Equilibrium Development (การพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนา) สอดคล้องกับเศรษฐศาสตร์แนวพุทธมีลักษณะเป็นทางสายกลาง เนื่องจากระบบชีวิตของพุทธศาสนาที่เรียกว่ามรรคนั้นแต่ละข้อเป็นสัมมา คือความถูกต้อง นั่นคือการทำให้เกิดความสมดุล ความพอดี ความพอดี คือการดำเนินชีวิตสายกลาง ไม่ตรงเกินไปไม่หย่อนเกินไป นั่นหมายถึงความรู้จักพอประมาณ รู้จักพอดีในการบริโภค อีกนัยหนึ่งของความพอดี คือไม่เบียดเบียนตน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และไม่เบียดเบียนชีวิตทั้งปวง

สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ ปิยานุช ธรรมปิยา (2555: 37-55) ประมวลสรุปหลักการและเป้าหมายไว้ ความว่า มีความพอประมาณกับศักยภาพของตนเอง มีเหตุผลบนพื้นฐานความถูกต้อง ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต มีคุณธรรม และมีความรู้ โดยมีเป้าหมายคือ การทำให้เกิดแนวทางพัฒนาและผลของการพัฒนาที่สมดุลที่พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งด้าน วัตถุประสงค์ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

สัมพันธ์กับหลักธรรมคำสอนของศาสนาอิสลามเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจที่ สมยศ หวังอับลูเลาะห์ (2548: 45-46) ประมวลว่า อิสลามวางหลักการเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการทรัพย์ (ซากาต) ไว้ โดยหลักการนี้ช่วยส่งผลที่ดีหลายประการให้เกิดขึ้นในสังคมเพราะระบบซากาตในอิสลามเป็นการลดช่องว่างระหว่างชนชั้นและเพื่อให้สังคมได้อยู่กันอย่างมีความสมดุลระหว่างสมาชิกในสังคม ให้แต่ละคนมีความเห็นอกเห็นใจกัน มีความเอื้อเพื่อเอื้อแก่และเอื้ออาทรต่อกัน ไม่มีการเห็นแก่ตัว และไม่ลุ่มหลงผลิตผลิตอยู่กับทรัพย์สินเงินทอง

สอดคล้องกับหลักมัชยัสต์หรือความพอเพียง อันเป็นคุณธรรมทางศีลธรรมของ คริสตศาสนาที่ พิสิทธิ นีรัตติวงศกรณ์ และคณะ (2554: 96) อธิบายว่า เป็นหลักธรรมที่ทำให้บุคคล รู้จักยับยั้งความขี้ววนของความสนุกและความอยากได้หรือความโลภด้านต่างๆ ให้อยู่ในระดับ พอประมาณไม่มากไม่น้อยเกินไป และทำให้มีความสมดุลในการใช้สิ่งดีงามที่พระเจ้าทรงสร้าง ขึ้นมา

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของร่างรูปแบบ 8 ประการโดยรวม พบว่า สอดคล้องกับ องค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งเพื่อความร่วมมือเป็นสุขทุกหมู่บ้าน ทุกตำบลและทุกจังหวัด โดย ประเวศ วะสี (2546: 2) ที่ว่า การพัฒนาไม่ควรจะมุ่งเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดดๆ หรือแยกส่วนเพราะจะทำให้เกิดการเสียความสมดุลและความวิกฤต แต่ควรที่จะพัฒนาทุกด้าน อย่างเชื่อมโยงเป็นบูรณาการเพื่อความสมดุลและความยั่งยืน โดยประกอบด้วย มรรคผล 8 ประการ คือ 1) การมีสัมมาอาชีวะเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงเต็มพื้นที่ 2) การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการใช้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน 3) มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 4) มีสังคมเข้มแข็ง 5) มีการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรม 6) มีพัฒนาการทางจิตวิญญาณและ ศาสนธรรม 7) มีสุขภาพดี และ 8) มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องที่จะรักษาคุณภาพท่ามกลางความ เปลี่ยนแปลง

สัมพันธ์กับแนวทางธำรงรักษาชุมชนนิยมของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2544: 154-171) ที่ว่า 1) สมาชิกยึดมั่นในวิสัยทัศน์ของชุมชน เป็นการยึดโยงสมาชิกชุมชน เป็นเป้าหมาย และแนวทางปฏิบัติร่วมกัน 2) การสร้างดัชนีชี้วัดคุณภาพชุมชน เพื่อตรวจสอบคุณภาพชุมชนและ ประเมินผลชุมชน 3) การตั้งเครือข่ายชุมชนโดยการสนับสนุนให้ชุมชนต่างๆ ร่วมมือเป็นพันธมิตร กับชุมชนเพื่อประสานงานและสนับสนุนในทุกด้าน 4) การจัดประชุมสมาชิกชุมชนสม่ำเสมอและ ต่อเนื่อง ทำให้เกิดความคืบหน้าในการดำเนินงานและทำให้เกิดความสนิทสนมผูกพันจากการ ทำหน้าที่ร่วมกันและเกิดความเข้าใจอันดีต่อกันภายในชุมชน 5) การดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่าง ต่อเนื่อง ทำให้สมาชิกชุมชนมีความตื่นตัวอยู่เสมอและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง และกิจกรรมที่ดำเนินการควรสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกชุมชนเพื่อให้สมาชิกชุมชน รับรู้ถึงประโยชน์จากกิจกรรมนั้น 6) สร้างวิถีชีวิตชุมชนให้เกิดขึ้นด้วยการใช้ชีวิตร่วมกันในช่วง เวลาที่ยาวนานพอที่จะเรียนรู้ซึ่งกันและกันและกันและมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะทำให้สมาชิกชุมชนเกิด

การอยู่ร่วมกันและทุ่มเทจิตใจให้กับชุมชน 7) มีระบบบริหารความแตกต่างและจัดการความขัดแย้งที่ดี เนื่องจากสมาชิกชุมชน แต่ละคนมีพื้นฐานทางครอบครัว สังคม ความคิด และภูมิหลังต่างกัน การสร้างทัศนคติเพื่อให้สมาชิกชุมชนเปิดใจกว้างยอมรับความแตกต่างระหว่างกันและเกิดความสมานฉันท์ 8) สร้างผู้นำรุ่นใหม่ทดแทนผู้นำรุ่นเก่ารวมถึงการสร้างทีมงานทดแทน โดยพิจารณาที่บุคลิกลักษณะความสามารถและวิถีชีวิตที่เหมาะสม โดยเฉพาะบุคคลนั้นควรมีลักษณะความเป็นผู้นำ 9) ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากสภาวะโลกมีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การปรับตัวจะทำให้ชุมชนอยู่รอดซึ่งการปรับตัวยังคงหลักการอันดีงามของชุมชนไว้โดยชุมชนเลือกรับองค์ความรู้และเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้กับชุมชน รวมทั้งปรับทัศนคติและค่านิยมบางประการในชุมชนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง 10) ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนโดยให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและสามารถป้องกันปัญหาล่วงหน้าได้ 11) ชุมชนแห่งการเรียนรู้การสอน คือการสร้างกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างเป็นระบบและมีความสืบเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีเนื้อหาครอบคลุมในเรื่องของการถ่ายทอดวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันในชุมชน รวมถึงความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์สังคมและประเทศ

ดังนั้น การส่งเสริมร่างรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีหลักการที่สำคัญที่ได้นำมาพิจารณา ได้แก่ 1) โลกทัศน์การดำเนินชีวิต โลกทัศน์ที่ส่งเสริมให้เกิดความร่วมเย็นเป็นสุขในระดับบุคคลและชุมชนที่ปรากฏในโลกทัศน์ทุกด้าน อาทิ โลกทัศน์ทางด้านความเชื่อ ศาสนา และวัฒนธรรม โลกทัศน์ทางการเมืองการปกครอง โลกทัศน์ทางด้านสังคม โลกทัศน์ทางด้านเศรษฐกิจ โลกทัศน์ทางด้านธรรมชาติและ โลกทัศน์ทางด้านสิ่งแวดล้อม แต่โลกทัศน์ที่เป็นสาระจริงๆ ของผู้คนส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลอย่างลึกซึ้งและแนบแน่นจากศาสนา ศาสนาเป็นแม่พิมพ์หล่อหลอมโลกทัศน์ของผู้คนในสังคม โลกทัศน์ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการกำหนดวิถีคิดในการดำรงชีวิตทุกๆ ด้าน โดยการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญในการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ด้านศาสนาไปสู่การกำหนดโลกทัศน์ของบุคคล โดยเฉพาะโลกทัศน์ที่ส่งเสริมความร่วมเย็นเป็นสุขและสันติภาพ (สายสวาท ปัจฉิวิทย์, 2549 : บทคัดย่อ) 2) การพัฒนาในมิติวัฒนธรรม เป็นการพัฒนาและแก้ปัญหาในวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ประกอบด้วย มิติด้านความศรัทธาความเชื่อทางศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และการปฏิบัติต่อกันของบุคคลในชุมชน และมรดกทางวัฒนธรรม การดำเนินการพัฒนาและแก้ปัญหาโดยมิติทางวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของสังคม

โดยสันติวิธี (นิพนธ์ ชูช่วยสุวรรณ, 2554:บทคัดย่อ) และ3) มิติด้านการสร้างความร่วมมือของชุมชน ด้วยระบบการบริหารจัดการที่ดีและมีแนวทางเดียวกันนั่นคือ การพัฒนาความสัมพันธ์ชุมชนแบบ บ-ว-ร บ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน ในการเข้าร่วมดำเนินการตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติการตาม ขั้นตอนในการวางแผนตามวัตถุประสงค์ การตรวจสอบ และการดำเนินการที่คำนึงถึงรูปแบบและ วิธีการดำเนินการเพื่อให้เหมาะสมกับพื้นที่ (สุญาดา สุนทรสารทูล, 2552 : บทคัดย่อ) ด้วยหลักการ เหล่านี้ รูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดได้นั้นควรต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญคือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนาย ผลได้ และสามารถขยายผลการทำนายได้กว้างขวางเพิ่มขึ้น ตลอดจนนำไปสู่แนวคิดใหม่ๆ ได้

การพัฒนารูปแบบนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของปกรณ ดันสกุล (2554: บทคัดย่อ) ที่พบว่าแนวทางการสร้างสังคมนิยมอันดีของชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันในจังหวัดสตูลโดย ชุมชนมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) สร้างความเข้าใจต่อชุมชนในความต่างของวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี การปฏิบัติ ซึ่งต้องผสมผสานกันเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน 2) พัฒนาสร้าง กิจกรรมสร้างสรรค์หรือกิจกรรมสานสัมพันธ์ที่สร้างมูลค่าเพิ่มจากภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ การแสดงดั้งเดิมของชุมชน ตามความต้องการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนใน ชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน 3) การมีส่วนร่วมอนุรักษ์ สืบค้น ภูมิปัญญาชาวบ้าน และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเป็นต้นทุน ในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับ ประโยชน์จากการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ขยายผลไปสู่การทำกิจกรรมสานสัมพันธ์ และสอดคล้อง กับงานวิจัยของ นาวิณ พรหมใจสา (2551: บทคัดย่อ) ที่พบว่า มิติทางวัฒนธรรมของชนเผ่ากลุ่ม ชาติพันธุ์ไทลื้อระหว่างแนวชายแดนไทย-ลาว มีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน โดยมีประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ไปมาหาสู่กันโดยใช้ความเป็นเครือญาติและความเป็น ชาติพันธุ์เดียวกัน มีความสำนึกในชนชั้นของชนเผ่าร่วมกัน ด้านความอยู่เย็นเป็นสุขของชนเผ่ากลุ่ม ชาติพันธุ์ไทลื้อระหว่างแนวชายแดนไทยลาว มีความอยู่เย็นเป็นสุขคล้ายคลึงกัน แต่มีความแตกต่าง กันเรื่องการบริหารจัดการที่ดีของรัฐหรือธรรมาภิบาลภายใต้การปกครองระบอบแบบประชาธิปไตย และสังคมนิยม

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายสวาท ปัจวิทย์ (2549 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ทิศทาง นโยบายการจัดการศึกษาตามความคิดเห็นของนักวิชาการเห็นว่า การจัดการศึกษาต้องไม่สร้าง ปัญหาต่อวิถีชีวิตผู้คน ข้อยุติของนโยบายจะต้องมาจากความเข้าใจร่วมกัน การศึกษาจะต้องช่วยให้

คนมีสติ ปัญญา มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงจะสามารถอธิบายอุดมคติของสังคมนั้นเป็นสุข และสันติภาพได้ เป้าหมายของการศึกษาคือการศึกษาที่ผู้เรียนเป็นคนดีตามหลักศาสนา เน้นให้ผู้เรียนเกิดระบบคิดแบบอนาคตเสริมด้วยความเข้าใจทางศาสนา การศึกษาจะต้องช่วยให้คนเข้าใจกระบวนการทำงานของจิตใจตนเองเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขอันจะนำมาซึ่งสังคมที่สงบสุขและสันติภาพในที่สุด

ประกอบกับงานวิจัยของ โนลท์ เซแฮม (Nolte-Schamm, 2006: Abstract) เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างโลกทัศน์ของชาวคริสต์และโลกทัศน์ดั้งเดิมของชาวแอฟริกัน และศึกษาวิธีการสนทนาอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อผลประโยชน์ของสังคมชาวแอฟริกัน ที่พบว่า เป็นเรื่องสมเหตุสมผลที่จะใช้แบบแผนวิธีการทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวแอฟริกันเพื่อบรรลุผลแห่งความสมานฉันท์ และทุนทางสังคมวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้สำหรับกระบวนการสมานฉันท์ที่จะดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ อาทิ ตัวกลางทางวัฒนธรรมและกระบวนการยุติธรรมแบบดั้งเดิม รวมถึงการออกแบบและนำเสนอแนวทางปฏิบัติในพิธีกรรมที่ส่งเสริมความสมานฉันท์ในสังคม ผสานความเชื่อที่เป็นหลักแห่งความศรัทธาของศาสนาคริสต์ที่มีคุณประโยชน์ในการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมคือ ความสำนึกผิด การให้อภัย และการแก้ไขปรับปรุงตน (การล้างบาป)

ดังนั้น เมื่อได้ร่างรูปแบบ DOCTRINE Model แล้ว ยังต้องมีการขับเคลื่อนการจัดเวที ร่วมกับการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ต่อไปของชุมชนด้วยรูปแบบสังคมนั้นเป็นสุข ของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้ผ่านการประเมินรับรองรูปแบบ จากผู้เชี่ยวชาญที่มีความเหมาะสม

3. ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสังคมนั้นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.1 ศึกษาผลการจัดการเสวนากลุ่มย่อยและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการจัดการความรู้ในสองชุมชนท้องถิ่น พบแนวทางการพัฒนาสังคมนั้นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ดังนี้

แนวทางการพัฒนา DOCTRINE Model ของชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) เป็นการพัฒนาชุมชนที่ตั้งอยู่บนฐานทุนทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เข้มแข็งอันประกอบด้วยภูมิปัญญาและความรู้ที่สืบสานและประยุกต์ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก โดยผู้นำและสมาชิกจิตสาธารณะเป็นผู้มีคุณธรรม มีภูมิปัญญา ภูมิธรรม มีความ

เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านต่างๆ ทั้งด้านกำลัง ทรัพย์ กำลังร่างกาย กำลังความรู้ความสามารถ และสละเวลา เพื่อร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน รวมถึง การมีบทบาทสำคัญของผู้นำศาสนาทั้งในระดับจังหวัดและในระดับชุมชนที่อุทิศตนในการ พัฒนาปลูกฝังสมาชิกชุมชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณภาพ เสริมสร้างความสามัคคี ประองคอง บังคับและกระบวนการเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาชุมชนของชุมชน ท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดชุมชนแดน (หัวรอ) ตั้งอยู่บนฐานแห่งการพึ่งตนเองโดยอาศัยกระบวนการ จัดการชุมชนในด้านต่างๆ บนฐานคิดจากภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศาสนาผสมผสานเข้ากับระบบ สังคมนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน เป็นการพัฒนาต่อเนื่องจากรากฐานทางเศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม และศาสนา โดยยึดหลักแห่งการพึ่งตนเองผู้จัดการจัดการตนเองเชื่อมโยงเป็น เป็นระบบและบูรณาการนำความร่มเย็นเป็นสุขสู่บุคคลและชุมชนภาพรวม

แนวทางการพัฒนา DOCTRINE Model ของชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้าน ลำภาลุ่ม เป็นการพัฒนาชุมชนที่ตั้งอยู่บนฐานทุนทางประวัติศาสตร์ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม และศาสนาที่เข้มแข็ง นำมาเป็นพลังสร้างสรรค์พัฒนา โดยเฉพาะจิตวิญญาณและความร่วมมือของ ผู้นำศาสนาในการปลูกฝังหล่อหลอมสมาชิกให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรัก ความเกื้อกูล เชื่อถือไว้วางใจ หลอมรวมกลายเป็นขนบธรรมเนียมแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ อีกทั้งผู้นำและ แกนนำดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีอันนำไปสู่ความรักความเข้าใจที่ตีร่วมกันระหว่างเพื่อนสมาชิกต่าง ศาสนา ด้วยเหตุที่ไม่หยิบยกเรื่องวัฒนธรรมและศาสนาเป็นสิ่งที่ขัดขวางความสัมพันธ์และการ ดำเนินงาน ทุกคนต่างร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือกันที่สำคัญคือทุกคนสามารถเข้าร่วมพิธีกรรมทาง ศาสนาของเพื่อนสมาชิกต่างศาสนาด้วยความนอบน้อมจริงใจ และพร้อมเปิดใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน คุณค่าของวัฒนธรรมและศาสนาของเพื่อนสมาชิกต่างศาสนา ส่งเสริมเพิ่มพูนความเจริญอกงาม ความร่มเย็นเป็นสุข และความเป็นหนึ่งเดียวกันของสมาชิกทุกคนในชุมชน

โดยผลจากการศึกษาวิจัยภาคสนามข้างต้น ทำให้เกิดความชัดเจนว่าการที่จะทำให้ ชุมชนเข้มแข็งและพัฒนาตนเองบนฐานทุนทางวัฒนธรรมและศาสนาได้นั้น ไม่สามารถทำได้โดย การสร้างจากภายนอกชุมชนหรือโดยการอบรมถ่ายทอดความรู้เท่านั้น ชุมชนพัฒนาตนเองจะต้องมี กระบวนการในการบริหารจัดการของชุมชน มีการคิดวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยอมรับ รับฟัง เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา และร่วมกันพิจารณาหา แนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน พิจารณาค้นหากิจกรรมเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม

วัฒนธรรม และภูมิปัญญา และมีการขยายภาคีเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐ องค์กร ภาคเอกชน หน่วยงานการศึกษา ชุมชนท้องถิ่น และสถาบันศาสนา ดังนั้นการพัฒนาชุมชนให้สามารถจัดการตนเองได้บนฐานศาสนา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกระบวนการของกลุ่มในชุมชน ดังข้อค้นพบบทบาทของกลุ่มในการขับเคลื่อนชุมชนสู่การพัฒนาโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในด้านต่างๆ ได้แก่ 1) การสร้างความสมดุลแห่งการพึ่งตนเอง เป็นความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างความรู้ระหว่างทางโลกและทางธรรม ทั้งทางกาย จิตใจ ปัญญา และสังคม โดยสถาบันศาสนาและหน่วยงานการศึกษาในชุมชนท้องถิ่นต้องเข้ามา มีบทบาทหลักในการบูรณาการความรู้ในลักษณะองค์รวม ทั้งด้านวัฒนธรรม ศาสนา การศึกษา สังคม เศรษฐกิจ การเมือง สุขภาพ และทรัพยากรธรรมชาติแวดล้อม ในลักษณะการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อถิ่นฐาน 2) การสร้างทุนทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นการสืบสานจัดวางหลักธรรมของศาสนา ผ่านระบบสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่เกื้อกูลการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันให้มีความรัก ความเชื่อถือไว้วางใจ ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน สามัคคี หล่อหลอมจิตสำนึกสาธารณะ และความมุ่งมั่นสร้างสรรค์ชุมชนแห่งการเรียนรู้คู่คุณธรรมและพึ่งตนเอง 3) การสร้างทุนภูมิปัญญาและองค์ความรู้ชุมชน เป็นการสืบสาน เรียนรู้ ฝึกฝน ค้นคว้า และพัฒนาความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้เป็นฐานในการดำเนินกิจกรรมและการแก้ไขปัญหาของชุมชน รวมถึงองค์ความรู้ในการปรับตัวให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างปรกติสุขและมั่นคงในสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 4) การสร้างความสามารถในการจัดการ เป็นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติผ่านการวิเคราะห์ การวางแผน การดำเนินการ การปฏิบัติ การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผล ทั้งภายในกลุ่มและระหว่างภาคีเครือข่ายความร่วมมือ 5) การสร้างภาคีเครือข่ายการทำงาน เป็นความสัมพันธ์ของกลุ่มและภาคีเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชน หน่วยงานการศึกษา และสถาบันศาสนาในลักษณะความร่วมมือห้าฝ่ายในชุมชนที่ช่วยเสริมให้กลุ่มและชุมชนมีพลังในการพัฒนาและจัดการตนเองเพื่อความสมดุลและร่มเย็นเป็นสุขร่วมกัน

ซึ่งผลการศึกษาศาสนาข้ามวัฒนธรรมข้างต้นสอดคล้องกับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : มิติทางศาสนา วัฒนธรรมประเพณี ของ ฉวีวรรณ สุวรรณภา, 2553: 303-307) ที่ว่า มิติทางด้านศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีมีความสำคัญ สามารถนำมาเป็นพลังสร้างสรรค์ในการพัฒนาเพราะเป็นทุนที่สำคัญของสังคมไทย เนื่องด้วยศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี คือ องค์รวมของวิถีคิด คุณค่า และอุดมการณ์ของสังคมที่มนุษย์สร้างสรรค์และสะสมขึ้นมาภายใต้ ภูมิปัญญาและการแสดงออกถึงจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ ศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี ถูกหยิบยกขึ้นมาในฐานะเป็นแกนกลางทางจิตใจ เป็นกรอบแห่งความประพฤติของบุคคลและสังคม

ชีวิตที่มีคุณภาพต้องมีการพัฒนาทั้งทางโลกและทางธรรม การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในชีวิตได้นั้นต้องมีหลักธรรมสำหรับยึดปฏิบัติ ซึ่งเป็นการพัฒนาความเจริญงอกงามทางจิตใจและสติปัญญาเพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีแก่นสารและเป็นชีวิตที่มีคุณค่า เห็นได้ว่าการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนเป็นทิศทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานการพึ่งตนเอง โดยอาศัยกระบวนการจัดการชุมชนในด้านต่างๆ โดยมีวิธีคิดที่มีพื้นฐานจากระบบคิดเดิมของชุมชนหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านผสมผสานเข้ากับวิธีคิดและระบบการจัดการของสังคม ความเข้มแข็งและยั่งยืนของคนหรือสังคมชุมชนเป็นการพัฒนาที่มีความต่อเนื่องจากรากฐานทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี โดยยึดหลักความพอดีและพึ่งตนเองได้ โดยการสร้างคนดี คนเก่ง มีความรับผิดชอบและถึงพร้อมด้วยคุณธรรม เชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกันและเป็นการบูรณาการทางสังคมก็จะก่อให้เกิดความสมดุลหรือสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน

อีกทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของไพศาล มุ่งวัฒนา (2554: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องแนวทางพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขจากความเชื่อและพิธีกรรมของประชาชนเกี่ยวกับท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่า แนวทางที่หนึ่ง การสร้างอาชีพและรายได้จากความเชื่อและพิธีกรรมของท้าวสุรนารี จากการจัดกิจกรรมการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของชาวจังหวัดนครราชสีมาตามความเชื่อและพิธีกรรมของท้าวสุรนารีส่งผลให้เกิดความร่วมมือ ร่วมแรง และร่วมใจในการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ช่วยให้ชาวจังหวัดนครราชสีมามีความสุข แนวทางที่สอง การเรียนรู้ การอนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญาของชาวจังหวัดนครราชสีมาตามความเชื่อและพิธีกรรมของท้าวสุรนารี ก่อให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวโดยนักท่องเที่ยวมาสักการะกราบไหว้ท้าวสุรนารีก่อให้เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และส่งเสริมวัฒนธรรม พิธีกรรม ชาวนครราชสีมา สามารถที่จะพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้มีความสุข แนวทางที่สาม ความเชื่อและพิธีกรรมของท้าวสุรนารี ก่อให้เกิดความสำคัญของเมืองนครราชสีมาด้านประวัติศาสตร์ แนวทางที่สี่ ความเชื่อและพิธีกรรมของท้าวสุรนารี ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชาวนครราชสีมา ส่งเสริมให้เกิดความรักพอกพ้อง มีความเสียสละ มีความสามัคคี เคารพความคิดเห็นผู้อื่นตามแบบอย่างวีรกรรมความกล้าหาญของท้าวสุรนารี ส่งผลให้เกิดความร่วมมือ ร่วมแรง และร่วมใจในการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่และเกิดความสงบร่มเย็น ช่วยให้ชาวจังหวัดนครราชสีมาได้รับการพัฒนาให้สังคมเกิดความร่มเย็นเป็นสุข

ส่วนการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมเข้มแข็งเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในสองชุมชนท้องถิ่น พบว่า

1. ผู้นำศาสนา (พุทธ อิสลาม และคริสต์) ทั้งในระดับจังหวัดและระดับชุมชนท้องถิ่น มีจิตวิญญาณของศาสนาแท้จริง มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และร่วมมือประสานงานกันโดยไม่มี การแบ่งแยกศาสนาในการระคับคองสังคมให้ดำรงคงอยู่บนความไม่เบียดเบียน
2. ผู้นำชุมชนมีคุณธรรม มีจิตสาธารณะ ส่งเสริมการเรียนรู้สมาชิกในกลุ่มและชุมชน เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกัลยาณมิตร มีการประสานงานกับองค์กร ภาคราชการทั้ง ภายในและภายนอกชุมชน
3. มีการวางโครงสร้างของกลุ่มชัดเจน เน้นการทำงานแนวราบเป็นทีม ส่งเสริมการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากในกลุ่มเปิดสู่ภาคราชการในชุมชน
4. การมีความหลากหลายของทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากร ทุนทางกายภาพ ทุนทางปัญญา และทุนทางวัฒนธรรมและศาสนา อันเป็นฐานและเป็นทุนชุมชนที่มีคุณค่าภายใน ท้องถิ่น
5. น้อมนำหลักคำสอนทางศาสนาและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็น แนวทางในการดำเนินชีวิต
6. การดำเนินงาน เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลของการพัฒนาบนฐานภูมิปัญญาและศักยภาพของกลุ่มและ ชุมชน
7. กลุ่มและชุมชนมีวัฒนธรรมแห่งความเกื้อกูล ไม่ทอดทิ้งกัน มีความเชื่อถือไว้วางใจ เคารพให้เกียรติกันบนฐานหลักคำสอนทางศาสนา
8. ความร่วมมือห้าฝ่ายในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ชุมชน สถาบันศาสนา หน่วยงาน การศึกษา ภาคเอกชน และภาครัฐ/องค์กร
9. การปรึกษาหารือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันเขียนแผน โครงการ พัฒนาเพื่อขอการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

10. ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรม โดยมีสถาบันศาสนา (วัด มัสยิด โบสถ์) ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนตำบล/อำเภอ และโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพชุมชน/ศูนย์บริการสาธารณสุขชุมชน เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดความรู้

11. ศักยภาพและความพร้อมในการยกระดับเป็นชุมชนคุณธรรมนำสันติสุข

12. ผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่ได้ เกิดพัฒนาการในการพัฒนาชุมชนจากเดิมที่เน้นการพึ่งพาจากภายนอกสู่การพัฒนาแบบพึ่งตนเองแบบค่อยเป็นค่อยไปและพัฒนาต่อยอดการสกัดความรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการพัฒนาและจัดการตนเองของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างความสมดุลแห่งการพึ่งตนเองบนฐานหลักคำสอนของศาสนา 2) การสร้างทุนทางสังคม และวัฒนธรรมที่เกื้อกูลการดำรงชีวิต 3) การสร้างทุนภูมิปัญญาและองค์ความรู้ชุมชน 4) การสร้างความสามารถในการจัดการผ่านการลงมือปฏิบัติ 5) การสร้างภาคีเครือข่ายการทำงานในลักษณะความร่วมมือห้าฝ่ายในชุมชน ได้แก่ ชุมชน สถาบันศาสนา หน่วยงานการศึกษา ภาคเอกชน และภาครัฐ/องค์กร) ยังผลให้เกิดการเปลี่ยนผ่านมโนทัศน์การเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สมดุลบนฐานทุนชุมชน (Transformative Learning)

การปฏิบัติที่เป็นเลิศข้างต้นนั้น สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการสร้างความเป็นธรรมในสังคม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้เกิดความร่วมมือ สร้างความเข้าใจ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ส่งเสริมให้มีช่องทางสร้างความเข้าใจกับกลุ่มที่มีความเห็นแตกต่าง พัฒนาคนและสังคมบนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม พัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของประชาชน เปิดโอกาสให้ผู้นำศาสนามีส่วนร่วมพัฒนาพื้นที่ ใช้ศาสนสัมพันธ์ผ่านสื่อองค์กรต่างๆ สร้างความเข้าใจอันดี และความร่วมมือเพื่อการสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืน (นิพนธ์ ชูช่วยสุวรรณ, 2554 : 161)

นอกจากนั้น การปฏิบัติที่เป็นเลิศเป็นผลมาจากการจัดการความรู้ของสองชุมชน ท้องถิ่นที่ศึกษา รวมถึงการมีปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ ได้แก่ ผู้นำสามศาสนา ผู้นำ แกนนำชุมชน แกนนำชุมชน การจัดตั้งกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิกจิตสาธารณะ การร่วมมือทำงานแบบกัลยาณมิตร การพึ่งตนเอง วัฒนธรรมชุมชนแห่งการเกื้อกูลบนพื้นฐานหลักธรรมทางศาสนา ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุนชุมชน โดยสัมพันธ์กับผลการวิจัยเรื่องเส้นทางสู่ยุติธรรมชุมชนภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ของ ประสาร สง่าแสง และคณะ

(2551: 45-82) ที่พบว่า 1) การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยผู้นำชุมชน เนื่องจากผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ที่ประชาชนในท้องถิ่นให้การยอมรับ เชื่อถือ ศรัทธา และไว้ใจ และ2) การพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง คิดเป็น ทำเป็น และมีความเป็นอยู่ที่สืบฐานทุนสังคมวัฒนธรรมจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในชุมชน โดยองค์ความรู้จากงานวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนมีความสำคัญต่อผลสำเร็จของการนำกระบวนการยุติธรรมชุมชนไปในท้องถิ่น เนื่องจากผู้นำชุมชนเท่านั้นที่จะสามารถสร้างการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของคนในชุมชนได้ การเสริมศักยภาพของชุมชนให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง มีผลเท่ากับการแก้ไขปัญหามาจากชุมชนให้หมดไปจากชุมชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (ราชการ เอกชน องค์กรภาคประชาชน ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนเจ้าของพื้นที่) ที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นๆ จะต้องมาร่วมวางแผนแก้ไขปัญหามาถึงจะประสบผลสำเร็จ

ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดความล้มเหลว ได้แก่ ความไม่เข้มแข็งทางจิตใจและความย่อหย่อนทางศีลธรรมของศาสนา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว การขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม/องค์กรและการดำเนินโครงการที่มีประสิทธิภาพ และขาดพลังความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย ดังนั้นในสองชุมชนที่ศึกษาจะต้องพิจารณานำ DOCTRINE Model ที่ได้ไปใช้อย่างจริงจัง นำการปฏิบัติที่เป็นเลิศในจุดเด่นของความร่วมมือห้าฝ่าย ได้แก่ 1) ผู้นำศาสนา 2) ผู้นำชุมชน/แกนนำ 3) ภาครัฐ/องค์กร 4) ภาคเอกชน และ 5) หน่วยงานการศึกษา ด้วยเหตุที่ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน แกนนำ การมีส่วนร่วมของกลุ่ม การร่วมมือทำงานแบบกัลยาณมิตร และสมาชิกจิตสาธารณะ เป็นรากฐานของการนำปัจจัยความสำเร็จดังกล่าวไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ผลจากการปฏิบัติที่เป็นเลิศคือผลการสะท้อนจากปัจจัยความสำเร็จและปัจจัยความล้มเหลว ดังที่สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2545:10) ให้ความหมาย การปฏิบัติที่เป็นเลิศว่า เป็นวิธีการปฏิบัติที่ทำให้องค์กรบรรลุจุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ และสามารถกล่าวได้ว่าการปฏิบัติที่เป็นเลิศเป็นบทสรุปของการปฏิบัติที่เป็นความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) ซึ่งเผยแพร่เป็นความรู้ชัดเจนในรูปแบบต่างๆ (Explicit Knowledge) เพื่อให้ผู้อื่นได้นำไปทดลองปฏิบัติโดยมีเป้าหมาย 3 ประการสำคัญคือ 1) เพื่อพัฒนางานให้มีคุณภาพและมีผลสัมฤทธิ์ยิ่งขึ้น 2) เพื่อพัฒนาผู้ปฏิบัติงานในองค์กรและชุมชน และ3) เพื่อพัฒนาฐานความรู้หรือทุนปัญญาขององค์กรและชุมชน (วิจารณ์ พานิช, 2555)

และสอดคล้องกับการวิจัยของ นฤนันท์ สุริยมณี และคณะ (2548: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการปฏิบัติที่เป็นเลิศ เครือข่ายเข้มแข็ง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในงานพัฒนาสังคม ที่พบว่าจุดเริ่มต้นการเกิดเครือข่ายของทุกเครือข่ายเกิดจากกลุ่มคนที่มีแนวคิดร่วม โดยมุ่งไปยังจุดหมายเดียวกันเพื่อหาวิธีจัดการกับปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และได้ขยายแนวความคิดออกไปในวงกว้างจนกระทั่งกลายเป็นเครือข่ายด้านการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย ปรชชาน และสมาชิกมีความเห็นตรงกันว่า ปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องคือความร่วมมือขององค์กรสมาชิก/สมาชิก การมีคณะกรรมการที่เต็มใจเข้ามาทำงาน องค์กรสมาชิกมีความผูกพันกัน ทำงานด้วยใจ มีความเอื้ออาทร เป็นการทำงานแบบเพื่อน ไม่ใช่การบังคับบัญชา สิ่งสำคัญที่ทำให้เครือข่ายเข้มแข็งได้แก่ การมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิก การมีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและการมีทีมงานที่ดี ส่วนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานเครือข่ายเกือบจะทุกเครือข่ายเห็นพ้องกันว่า งบประมาณเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย และแนวทางการพัฒนาเครือข่ายนั้น เครือข่ายทั้งหมดมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณและเทคนิคกระบวนการ

4. ศึกษาผลการประเมินรูปแบบและการถอดบทเรียนสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.1 ศึกษาผลการประเมินรูปแบบ ด้วยการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในสองชุมชนท้องถิ่น ผ่านกิจกรรมการอบรม เสวนากลุ่มย่อย และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่า

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) มีความพึงพอใจในรูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาพรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านองค์ประกอบของรูปแบบ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ลำดับสูงสุดคือ องค์ ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบมีความเหมาะสม และองค์ประกอบย่อยในแต่ละด้านมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน รองลงมา องค์ประกอบและกระบวนการต่างๆ ของรูปแบบมีความชัดเจนสอดคล้องสัมพันธ์กัน ด้านกระบวนการนำรูปแบบไปใช้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพอใจในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ลำดับสูงสุดคือ

การอบรมถ่ายทอดความรู้ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมการปฏิบัติร่วมกัน รองลงมา กิจกรรมและขั้นตอนของรูปแบบสามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ กิจกรรมและกระบวนการปฏิบัติร่วมกันมีความชัดเจน ด้านผลของการนำรูปแบบไปใช้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพอใจในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ลำดับสูงสุดคือ ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจรูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานตรงกัน รองลงมา ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้รูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานตรงกัน ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของตนเองและช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเถลุ่ม มีความพึงพอใจในรูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาภาพรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านองค์ประกอบของรูปแบบ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพอใจ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ลำดับสูงสุดคือ องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบมีความเหมาะสม รองลงมา องค์ประกอบและกระบวนการต่างๆ ของรูปแบบมีความชัดเจนสอดคล้องสัมพันธ์กัน ส่วนข้อที่ต่ำที่สุดคือองค์ประกอบย่อยในแต่ละด้านมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน ด้านกระบวนการนำรูปแบบไปใช้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพอใจ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ลำดับสูงสุดคือ กิจกรรมและกระบวนการปฏิบัติทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ รองลงมา การอบรมถ่ายทอดความรู้ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมการปฏิบัติร่วมกัน ส่วนข้อที่ต่ำที่สุดคือกิจกรรมและขั้นตอนของรูปแบบสามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง ด้านผลของการนำรูปแบบไปใช้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพอใจ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ลำดับสูงสุดคือ ช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคัมร่เย็นเป็นสุข รองลงมา ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของตนเอง

4.2 ศึกษาผลการถอดบทเรียนในสองชุมชนท้องถิ่น สรุปรูปเป็น 6 บทเรียน ดังนี้

บทเรียนที่ 1 ศาสนาและวัฒนธรรมหล่อหลอมวิถีชีวิตสมาชิกชุมชนและบ่มเพาะโลกทัศน์พื้นฐานนำไปสู่สังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนนั่นคือความเกื้อกูลและการยอมรับในความ เป็นมนุษย์ร่วมกันบนจุดหมายปลายทางเดียวกันคือให้ทุกคนทำความดี ละเว้นความชั่ว น้อมนำใจให้เข้าถึงธรรมและปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางศาสนาที่ศรัทธาเชื่อถือสู่ความไม่เบียดเบียนตน ไม่เบียดเบียนผู้อื่นและธรรมชาติแวดล้อม

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปกรณ์ ดันสกุล (2554: 145) ที่สรุปว่า ในแต่ละชุมชนที่มีการอยู่ร่วมกัน และต่างยึดถือและปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ แต่ด้วยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติของคนทีนับถือศาสนาต่างกัน ทำให้มีการปรับแนวทางการปฏิบัติในวิถีชีวิตให้เกิดการผสมผสานกันทางประเพณีพิธีกรรมอย่างลงตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชนได้อย่างมีความสุข

บทเรียนที่ 2 ผู้นำสามศาสนา ผู้นำ แกนนำชุมชน มีธรรม มีบทบาท มีวิสัยทัศน์ มีจิตสาธารณะ และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

บทเรียนที่ 3 การมีส่วนร่วมที่มีพลังมาจากสมาชิกจิตสาธารณะเข้าร่วมขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทำให้ชุมชนเดินหน้าสู่ความสำเร็จได้ โดยหากจะทำให้เกิดความยั่งยืนต้องเสริมหลักความร่วมมือห้าฝ่าย ทั้งสถาบันศาสนา (พุทธ อิสลาม และคริสต์) ชุมชนเครือข่าย ภาครัฐ/องค์กร ท้องถิ่น ภาคเอกชน และหน่วยงานทางการศึกษา ให้ความร่วมมือ ให้การสนับสนุนและเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

บทเรียนที่ 4 การพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในช่วงแรกเป็นแบบเป็นค่อยเป็นค่อยไปตามกระบวนการ มีการพึ่งพาจากภายนอกบ้างเพื่อการพึ่งตนเองโดยมีจุดมุ่งไปสู่ความร่วมมือเป็นสุขของบุคคลและชุมชนร่วมกันบนฐานทุนทางศาสนา

บทเรียนที่ 5 การจัดการความรู้ของชุมชน จากการเสวนากลุ่มย่อย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดประชุมนำเสนอ ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านความรู้ทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง (ภาครัฐ/องค์กร/ภาคเอกชน/หน่วยงานการศึกษา) ผู้นำชุมชน แกนนำ สมาชิกจิตสาธารณะ และผู้วิจัย ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ระหว่างกันจนเกิดผลสำเร็จเป็นชุมชนแห่งความร่วมมือเป็นสุขบนฐานศาสนา

บทเรียนที่ 6 ผลของการดำเนินกิจกรรมสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในสองชุมชนที่ศึกษาคือ มีการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมการปฏิบัติ รวมถึงการขับเคลื่อนเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อเนื่องไปสู่สมาชิกชุมชนอื่นและภาคีเครือข่ายในลักษณะการถ่ายทอดความรู้ ขยายแนวคิด และพัฒนากิจกรรมจิตสาธารณะเพื่อการปฏิบัติร่วมกัน

บทเรียนรู้อของชุมชนท้องถิ่นข้างต้น สัมพันธ์กับบทเรียนจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้วิถีชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปี 2554 โดยศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนลำปาง (2554: 43) ที่สรุปว่า

1) การที่คนในชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกันได้นั้น ต้องมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ และเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาจากการปฏิบัติแล้วนำไปแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2) การได้รับประโยชน์จากกิจกรรม ช่วยเติมเต็มความรู้สึที่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย นำไปสู่การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่รู้จักแบ่งปันในหมู่สมาชิกและสามารถขยายผลไปสู่บุคคลอื่นในชุมชนต่อไป

3) การร่วมกิจกรรมตาม โครงการวิจัย ช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำมาซึ่งความรับผิดชอบ รู้จักบริหารจัดการเวลา การมีส่วนร่วมดูแลกิจกรรมระหว่างสมาชิกในครอบครัวและชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการวิจัยแบ่งเป็น 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และ 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัยที่ได้รูปแบบ “DOCTRINE Model” หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาทิ วัฒนธรรมจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด ควรดำเนินการสนับสนุนการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างจริงจัง โดยนำไปจัดทำเป็นแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 แผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2557-2560 รวมถึงการขับเคลื่อน DOCTRINE Model ตู่ทุกชุมชนของจังหวัดโดยพร้อมเพรียงกันเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของสังคมอย่างยั่งยืน

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรดำเนินการประชาสัมพันธ์ชุมชนคุณธรรมนำสันติสุข โดยนำชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) เป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนเขตเมือง และนำชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเกลือ เป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนเขตชนบท ให้ประชาชน ชุมชนท้องถิ่นอื่น ได้ศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้การปฏิบัติที่ดี (เป็นเลิศ) และมีความเข้าใจเรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสันติสุข รวมถึงสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า กิจกรรมพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในชุมชนท้องถิ่นยังมีบริบทที่แตกต่างกัน บางแห่งยังไม่มีผู้ดำเนินการอย่างชัดเจน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับด้วยการอบรมให้ความรู้และร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานอย่างต่อเนื่อง

1.4 จากผลการวิจัยที่พบว่า ชุมชนท้องถิ่นบางแห่งยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐทั้งด้านงบประมาณ อุปกรณ์ วิธีการจัดการ และสถานที่ส่วนกลาง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับควรสนับสนุนให้ความช่วยเหลือและเติมเต็มในส่วนขาดตามบริบทของแต่ละชุมชนเพื่อเป็นฐานการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานอย่างสมดุลและมั่นคง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากรูปแบบ “DOCTRINE Model” เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน มีข้อเสนอแนะดังนี้

2.1 จากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการขับเคลื่อนรูปแบบจะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพควรเริ่มต้นในชุมชนที่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนอยู่ก่อนแล้ว เนื่องจากกลุ่มที่มีการรวมตัวเข้มแข็งนั้นจะมีทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพหลากหลายและการเป็นเจ้าของพื้นที่ จึงทำให้มีความพร้อมเป็นฐานขับเคลื่อนรูปแบบสู่ชุมชนอย่างจริงจัง

2.2 จากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการขับเคลื่อนรูปแบบจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงที่สุดนั้น ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนและทุกภาคส่วนในพื้นที่ชุมชนเป้าหมายได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการของกิจกรรม คือ การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลของกิจกรรมการพัฒนา

2.3 จากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินกิจกรรมสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานสามารถเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมทางศาสนาที่ดำเนินการในชุมชน โดยเริ่มต้นจากศาสนสถานของแต่ละศาสนาและขยายกิจกรรมต่อไปยังโรงเรียน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นภายในชุมชน

2.4 จากผลการวิจัยพบว่า ถ้ามีการขับเคลื่อนรูปแบบนี้อย่างจริงจังในชุมชนท้องถิ่น จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของศาสนิกชนต่างศาสนา เกิดการเรียนรู้การปฏิบัติที่ดี (เป็นเลิศ) ผ่านกิจกรรมการปฏิบัติร่วมกัน เกิดการส่งเสริมการอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการความรู้ทางสังคม วัฒนธรรม ศาสนา รวมถึงการขยายภาคีเครือข่ายชุมชนร่วมเย็นเป็นสุข

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปในสิ่งที่ผู้วิจัยยังไม่ได้ศึกษาเพื่อให้การวิจัยมีความสมบูรณ์ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาการนำรูปแบบ “DOCTRINE Model” ผู้ชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างพร้อมเพรียงกันเพื่อให้เกิดความครอบคลุมเชิงพื้นที่เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของชุมชนท้องถิ่นอื่น

2. ควรมีการพัฒนา รูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดนาร่องอื่นๆ เพื่อร่วมศึกษาแนวทางและแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ชุมชน รวมถึงการปฏิบัติที่เป็นเลิศในแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม

3. ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานกับหน่วยงานภาคเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดวิธีการดำเนิน และการปฏิบัติที่เป็นเลิศ รวมถึงเป็นการสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนอย่างยั่งยืน

4. ควรมีการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับกลยุทธ์การขับเคลื่อนการพัฒนารูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน เพื่อให้เกิดการนำไปใช้อย่างแพร่หลายในทุกชุมชนท้องถิ่นของประเทศเพื่อขับเคลื่อนความร่มเย็นเป็นสุขสู่สังคมไทยอย่างสมดุลและมั่นคง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมการศาสนา. กระทรวงวัฒนธรรม (2550). **แผนพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมเสริมสร้างสมานฉันท์ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). **แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2550-2559**. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.
- กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร. (2554). **คู่มือถอดบทเรียนงานส่งเสริมการเกษตร**. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2544). **ชุมชนนิยม: ฝ่าวิกฤติชุมชนล่มสลาย**. กรุงเทพฯ: ชักเชสมิเดีย.
- โกวิท พวงงาม. (2553). **การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น**. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: บริษัทบพิตรการพิมพ์.
- ไกรเดช ไกรสกุล. (2552). “การจัดการความรู้สู่วิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์ และคณะ. (2554). “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียง” สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- คณะกรรมการจัดการเรียนรู้ วิทยาลัยเชิงรอย. (2555). **คู่มือการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM)**. เข้าถึงเมื่อ 08 เมษายน 2557. เข้าถึงได้จาก http://www.crc.ac.th/KM/KM_manual.pdf.
- คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเศรษฐศาสตร์. (2546). **เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ความหมายของนักเศรษฐศาสตร์**. เข้าถึงเมื่อ 11 สิงหาคม 2556. เข้าถึงได้จาก <http://www.openbase.in.th/files/apichai007.pdf>.

- คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ. (2555). รายงาน
ฉบับสมบูรณ์เพื่อการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.)
กรกฎาคม 2553- กรกฎาคม 2554. เข้าถึงเมื่อ 3 มีนาคม 2557. เข้าถึงได้จาก
<http://www.innnews.co.th/images/assets/report.pdf>.
- คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2556). **สมานฉันท์ศาสนาพุทธ คริสต์**
อิสลาม. เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2557. เข้าถึงได้จาก
http://www.muslimayuthaya.com/?module=content&op=detail&content_id=189.
- คทาร์ตัน เฮงตระกูล. (2550). “การศึกษาการป้องกันและการควบคุมอาชญากรรมในทัศนะ
 คริสตศาสนา พระพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม และกฎหมายตราสามดวง”
 วิทยานิพนธ์คุฎฎิบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จรีพร ขันดี และคณะ. (2555). “การสำรวจสภาพการณ์ทางวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”
 การศึกษาวิจัยงานด้านศิลปะและวัฒนธรรม. กลุ่มยุทธศาสตร์และเฝ้าระวังทาง
 วัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2555.
- เจนจิรา เทศจิม. (2549). “รายงานผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง ศาสนากับ
 คนพิการในประเทศไทย” ฝ่ายการวิจัย วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จ่านง อดิวัฒนสิทธิ์. (2547). **ศาสนา ชีวิต และสังคม.** คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.
- ฉวีวรรณ สุวรรณภา และคณะ. (2553). “การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : มิติทางศาสนา
 วัฒนธรรม ประเพณี”. สารนิพนธ์พุทธศาสตร์บัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ฉลาด จันทร์สมบัติ. (2553). “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”
 วารสารการบริหารและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1
 มกราคม – เมษายน พ.ศ. 2553.
- ชลากร เทียนส่องใจ. (2553). “การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ: หลักการและเครื่องมือสำหรับ
 การจัดการความขัดแย้ง” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์คุฎฎิบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

- ชัยฤทธิ์ โภธิสุวรรณ. (2543). การศึกษานอกระบบ : พื้นฐานการวางแผนโครงการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐวัชร เผ่าภู. (2554). “การพัฒนาอย่างยั่งยืน: ความเป็นเครือข่ายทางสังคม คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมของชุมชนมุสลิมบ้านสมอเอก ตำบลคอนนิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- คนัย เทียนพุด. (2555). วิจัยเพื่อพัฒนาโมเดลใหม่หรือรูปแบบใหม่. เข้าถึงเมื่อ 8 มีนาคม 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.newthaimba.blogspot.com/>.
- ทวีวรรณ อินดา. (2552). “การพัฒนารูปแบบที่มีประสิทธิภาพของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ” ดุษฎีนิพนธ์ สาขาการบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทวีศักดิ์ อ่ำลา. (2551). “รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนที่เป็นนิติบุคคล” ดุษฎีนิพนธ์ สาขาการบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา. (2554). ข้อมูลทั่วไป: ประชากร. เข้าถึงเมื่อ 9 เมษายน 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.nmt.or.th/ayutthaya/ayutthaya/DocLib3/ประชากร.aspx>.
- ชนพรรณ ธานี. (2545). แนวความคิดและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. ขอนแก่น : เพ็ญพรินต์ติ้ง.
- ชนากร สังขเป. (2555). ปรัชญาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธารารัตน์ บำรุงศรี. (2553). “การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตหลังการขายที่ดินของชาวนาคำบลธนู อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นฤพันธ์ สุริยมณี. (2548). “รายงานการวิจัย Best Practice เครือข่ายเข้มแข็ง ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในงานพัฒนาสังคม” กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กและเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

- นรินทร์ สังข์รักษา. (2556). การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม.
- _____. (2555). “รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในจังหวัดราชบุรี นครปฐม: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2554). แนวคิดใหม่ในการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพสังคม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มิถุนายน-ตุลาคม 2554. นครปฐม: โรงพิมพ์เพชรเกษม.
- _____. (2554). พัฒนศึกษาเชิงวิพากษ์: การใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มิถุนายน-ตุลาคม 2554. นครปฐม: โรงพิมพ์เพชรเกษม.
- นรินทร์ สังข์รักษา และ ชีรศักดิ์ อุ่่นอารมย์เลิศ. (2553). “ถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการกิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าของวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม อยู่เย็นเป็นสุขในจังหวัดราชบุรี” นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม.
- นาวิณ พรหมใจสา. (2551). “มิติทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อระหว่างแนวชายแดนไทย-ลาว.” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- นิพนธ์ ชูช่วยสุวรรณ. (2554). “ปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: รูปแบบการจัดการทางวัฒนธรรมโดยสันติวิธี.” วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (ม.ป.ป.). การพัฒนาการวิจัยโดยใช้รูปแบบ. เข้าถึงเมื่อ 14 มกราคม 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.watpon.com/boonchom/development.pdf>.
- บุญชม ศรีสะอาด. (ม.ป.ป.). การวิเคราะห์อำนาจจำแนก. เข้าถึงเมื่อ 14 กันยายน 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.watpon.com/boonchom/02discrim.doc>.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). วิธีการสร้างสถิติสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญดี บุญญากิจ และกมลวรรณ ศิริพานิช. (2545). **Benchmarking: เส้นทางการวัดสู่ความเป็นเลิศทางธุรกิจ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อิน โนกราฟฟิกส์.

- บริษัท สวณเงินมีมา จำกัด และคณะผู้วิจัย. (2554). “โครงการวิจัยเพื่อสร้างภาพจำลองสังคมที่ช่วยให้คนมีความเป็นอยู่ที่ดี” โครงการวิจัยภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. สัญญาเลขที่ RDG5340041.
- บุรชัย ศิริมหาสาคร. (2548). **จดหมายข่าว KM**. ปีที่1 ฉบับที่7 ประจำวันที่ 24 พฤศจิกายน 2548. สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และ บุคลากรทางการศึกษา.
- บัวผัน พรหมพักพิง และคณะ. (2550). **การสังเคราะห์ตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุข: การถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดความสุข จังหวัดเลย. มุขนิธิเลขเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน. มุขนิธิสารารณสุขแห่งชาติ (มสช.)**.
- ปกรณ์ ต้นสกุล. (2554). “การพัฒนารูปแบบการสร้างสังคมสมานฉันท์ในชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันของจังหวัดสตูล.” วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประเวศ วะสี. (2546). **การพัฒนาอย่างบูรณาการและยั่งยืนโดยเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขทุกหมู่บ้านทุกตำบลและทุกจังหวัด**. เข้าถึงเมื่อ 10 พฤษภาคม 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.chumphon.doae.go.th/.../km8.pdf>.
- _____. (2548). **การจัดการความรู้ : กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพ เสรีภาพ และความสุข**. เข้าถึงเมื่อ 10 พฤษภาคม 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.prawase.com/index.php/2012-03-05-07-32-18250-2012-03-23-12-08-47>.
- _____. (2549). **พุทธศาสนุสรณ์ การประกอบโครงสร้างสังคมเพื่อความร่มเย็นเป็นสุข**. เอกสารวิชาการ สำนักพิมพ์ประชาศาสตร์และสำนักพิมพ์สายธาร.
- _____. (2552). **สร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแห่งชาติ มุขนิธิสารารณสุขแห่งชาติ (มสช). กรุงเทพฯ: บริษัท ที คิว พี จำกัด.
- _____. (2553). **ปฏิรูปจิตสำนึก**. หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน คอลัมน์ กระแสทรรศน์ ฉบับวันเสาร์ที่ 9 ตุลาคม 2553.
- _____. (2555). **ยุทธศาสตร์ชุมชนท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) โดยสำนักส่งเสริมสุขภาพชุมชน (สน3). กรุงเทพฯ: บริษัท เครด คอมพิวเตอร์ จำกัด.

- ประเวศ วะสี. (2557). **ปฏิรูปชุมชนท้องถิ่น ทางออกประเทศไทย**. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐออนไลน์. คอลัมน์ประเด็นร้อน: ม็อบการเมือง. วันอาทิตย์ที่ 2 มีนาคม 2557. เข้าถึงเมื่อ 10 พฤษภาคม 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.thairath.co.th/content/407028>.
- ประสาร สง่างแสง. (2551). “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง เส้นทางยุทธธรรมชุมชนภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” สำนักงานคณบดีประพฤติกาศ 7 กระทรวงยุติธรรม.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน และ สมภาร พรหมทา. (2543). **มนุษย์กับศาสนา. โครงการตำรา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- ปรีชาติ สถาปิตานนท์. (2548). **การสื่อสารเพื่อชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ประจำเดือนสิงหาคม 2548. เข้าถึงเมื่อ 28 สิงหาคม 2557. เข้าถึงได้จาก http://www.research.chula.ac.th/web/cu_online/2548/August31_2.htm.
- ปิยนาด บุญมีพิพิธ. (2551). “การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษา” คุรุภัณฑ์ สาขาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรียานุช ธรรมปิยา. (2555). **วิกฤตเศรษฐกิจ 2540 กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ฝ่ายประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการกรม กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงมหาดไทย. (2555). **สมานฉันท์ของศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม. ฉบับที่ 187/2555.** เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2557. เข้าถึงได้จาก http://www.rlpd.moj.go.th/rlpdnew_now/index/php/2012-06-20-07-52-34/558-2012-09-18-09-19-15.
- พวงแก้ว พรพิพัฒน์. (2550). **วารสารเศรษฐกิจและสังคม. ปีที่ 44 ฉบับที่ 1** เดือนมกราคม-เดือนมีนาคม 2550. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- พระครูนิกรสุนทรกิจ (สมพงษ์ นุ่มสกุล). (2554). “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องความสามัคคีในคัมภีร์พระพุทธรูปศาสนาเถรวาท”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธรูปศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

- พระครูศรีปริยัติยาภิวัฒน์. (2555). **ศาสนากับวัฒนธรรม**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอุบลกิจออฟเซตการพิมพ์.
- พระครูสิริปริยัติธารง (พิสิฐ ชุตินุช โร). (2554). “ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ โภควิภาค 4 กับปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์. (2546). รายงานการเสวนาทางวิชาการเรื่อง กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรม :
บูรณาการระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน. สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- พระธรรมโกษาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ). (2547). **เศรษฐศาสตร์พุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งแรก
มีนาคม 2547. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2546). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- _____. (2548). **เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ 9. มีนาคม 2548. ISBN 974-87948-7-3.
- พระภวนาวีรียคุณ (เผด็จ ทตตชีโว). (2553). **บ้าน วัด โรงเรียน ต้นแบบฟื้นฟูศีลธรรมโลก**.
มูลนิธิพัฒนาการศึกษาเพื่อศีลธรรม.
- พระมหาจตุศักดิ์ จิรวฑฒโน (รณน้อย). (2547). “แนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจแนวพุทธ
ของปราชญ์อีสาน” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบัญชา สุขสมฺปนฺโน (ผาดิวโรดม). (2554). “การศึกษาวิเคราะห์หลักเมตตาธรรม
คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับพระคัมภีร์คริสต์ธรรม”
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอุ้น) และ เขมณัญญ์ อินทรสุวรรณ. (2553). **ตัวชี้วัดความสุข: กลยุทธ์
การใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข**. สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข. กรุงเทพฯ:
ริชแมกซ์ อินเตอร์พรีนท์. ISBN 978-974-8104-37-9.

พอใจ พุกกะบุตย์. (2554). **บทที่ต้องเรียน**. หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจออนไลน์ คอลัมน์ ข่าวด่วน ธุรกิจ. วันพฤหัสบดีที่ 14 พฤศจิกายน 2554. เข้าถึงเมื่อ 10 เมษายน 2557. เข้าถึงได้จาก (<http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/business/ceoblog/sportjai20111114418917%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%95%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%87%E>).

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2552). **แบบปฏิบัติที่ดี**. สารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. (2549). “การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงโดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. (2556). **Green Growth**. นิตยสาร MBA ฉบับที่ 169 เดือนกันยายน 2556. เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม 2557. เข้าถึงได้จาก http://www.virtualdepos.com/gos/Cover_GreenGrowth_MBA_169_Sep2013.pdf.

พิราวรรณ ชนะพาห์. (2551). “กระบวนการทัศน์การพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐศาสตร์แนวพุทธและเศรษฐกิจพอเพียง” สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พิสิทธิ์ นีรัตติวงศกรณ์ และคณะ. (2554). **ความรู้ศาสนาเบื้องต้น**. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.

เพ็ญจันทร์ เซอร์เรอร์ และคณะ. (2554). “รายงานโครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน” คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพฯ: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

พิเชษฐ กาลามเกษตร์. (2556). **วิถีชีวิต 5 ศาสนิกในประเทศไทย**. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม.

ไพศาล มุ่งวัฒนา. (2554). “แนวทางการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขจากความเชื่อและพิธีกรรมของประชาชนเกี่ยวกับท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา” วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ไพศาล วงษ์อารี. (2552). “บทบาทของคณะกรรมการมัชยิตต่อการพัฒนาชุมชนมุสลิม: ศึกษากรณี มัชยิตในเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร” ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ภัทรพล ใจเย็น. (2556). **เศรษฐศาสตร์แนวพุทธเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน**. ๑ ทศวรรษพัฒนศึกษา ศิลปาคร. หนังสือที่ระลึกในโอกาสครบรอบ 10 ปี. นรินทร์ สังข์รักษา บรรณาธิการ. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม.
- ยศวินต์ บริบูรณ์ธนา และพรประภา แก้วกล้า. (2553). “ประสิทธิผลของกระบวนการยุติธรรม เจริญमानฉันท์ที่มีต่อผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด.” สถาบันวิจัยและพัฒนา กรมคุมประพฤติ.
- รศรินทร์ เกรย์, วรชัย ทอง ไชย และเรวดี สุวรรณนพเก้า. (2553). **ความสุขเป็นสากล**. สถาบันวิจัย ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. นครปฐม: บริษัท จรัญสนิทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.
- โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี. (2548). “รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ที่บูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ ระหว่างวัด โรงเรียน ครอบครัว และชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนวัดธารน้ำไหล อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี”. สำนักเลขาธิการการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- วนิช สุธารัตน์. (2552). “รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาให้นักศึกษาให้มีความประพฤติและมี สติปัญญาโดยใช้หลักพุทธธรรม เรื่องไตรสิกขา ผนวกกับวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยอาศัยประสบการณ์” คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วารางคณา จันท์คง. (2557). **มุมมองวิจัย: การถอดบทเรียน ตอนที่1. จุลสารสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สุขภาพออนไลน์ ฉบับที่1. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. เข้าถึงเมื่อ 9 มีนาคม 2557. เข้าถึงได้จาก** <http://www.stou.ac.th/schoolsshsbookletbook571research571.pdf>.

- วิจารณ์ พานิช. (2547). **การจัดการความรู้คืออะไร ไม่ทำไม่รู้**. เอกสารประกอบการบรรยายในการประชุมวิชาการ พรพ. ครั้งที่ 5 เรื่องการจัดการความรู้เพื่อคุณภาพที่สมดุล 17 มีนาคม 2547 ณ ศูนย์การประชุมอิมแพค เมืองทองธานี. สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.).
- _____. (2555). **การจัดการความรู้กับการบริหารราชการแนวใหม่**. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). เข้าถึงเมื่อ 8 มีนาคม 2557. เข้าถึงได้จาก http://www.opdc.go.th/oldwebKnowledgeFile_download1097206195-1.pdf. http://www.opdc.go.th/oldwebKnowledgeFile_download1097206195-2.pdf.
- วิษุกร นาครชน. (2555). “**นักรการเมืองท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**” กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- วิภาวี กฤษณภูติ. (2553). “**ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงถักทอไอทอปสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน**” มหาวิทยาลัยขอนแก่น. สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. สัญญาเลขที่ 4980292.
- วิสุทธิ์ ภิญโญวานิชกะ. (2556). **วัดขุนแสน อยุธยา: วัดต้นตระกูลราชวงศ์จักรี**. งานจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. เข้าถึงเมื่อ 12 ตุลาคม 2557. เข้าถึงได้จาก http://academicdev.aru.ac.th/index.php?option=com_content&view=article&id=123:2014-01-14-08-05-26&catid=22:2013-11-11-09-03-16&Itemid=33.
- ศุภวัฑฒ์ พลายน้อย. (2549). **บทเรียนของการถอดบทเรียนในการจัดการความรู้ภาคประชาสังคม**. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. นครปฐม: บริษัท พี.เอ.สิพวิ้ง จำกัด.
- ศูนย์ปรองดองสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูป กระทรวงมหาดไทย. (2557). **อยุธยา ปรองดอง สมานฉันท์ สร้างความสุขอย่างยั่งยืน**. เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.prongdong.moi.go.th/index.php/2014-08-01-08-53-14/394-2014-09-12-05-39-49>.
- ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนลำปาง. (2554). “**รายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้สู่วิถีชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปี 2554**”. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง.

สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. (2555). **จับกระแส Rio+20 ผู้สังคมไทย.**

กรุงเทพฯ: บริษัท ทีคิวพี จำกัด.

สถาบันพระปกเกล้า. (2555). “การสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ” รายงานการวิจัยเสนอต่อ
คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ
สภาผู้แทนราษฎร.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2551). “รายงานการศึกษาวิจัยรูปแบบการ
บริหารจัดการงานศาสนิกสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล” สถาบันวิจัย
ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลร่วมกับกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2545). **Benchmarking ทางลัดสู่ความเป็นเลิศทางธุรกิจ.** กรุงเทพฯ:
บริษัท อินโนกราฟฟิกส์ จำกัด.

สนธยา พลศรี. (2547). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน.** กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.

สมยศ หวังอัปดุลละห์. (2548). **ศาสนากับการเก็บออม.** กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

สมาน ตีอราแม. (2545). “ภูมิหลังและบทบาทของคณะกรรมการมัสยิดในการพัฒนาชุมชน:
ศึกษาเฉพาะกรณีมัสยิดในอำเภอสิงหนคร” ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สายสวาท ปัจวิทย์. (2549). “ทิศทางนโยบายการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับโลกทัศน์สันติภาพใน
พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ปรินญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิทธิกร อ้วนศิริ และคณะ. (2553). “การพัฒนารูปแบบกลูบปลอดภัยในจังหวัดเลย”

โครงการวิจัยภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เลขที่สัญญาที่ RDG52E0033.

สุญาดา สุนทรสารทูล. (2552). “รูปแบบความร่วมมือของ บ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน ในการ
สร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมแก่เด็กและเยาวชนในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร”
วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุธาวัลย์ เสถียรไทย. (2555). การพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธกับเศรษฐกิจสีเขียว. จับกระแส Rio+20 ผู้
สังคมไทย. สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: บริษัท
ทีคิวพี จำกัด.

- สุนีย์ ทองจันทร์และคณะ. (2556). “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการบริหารจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์: ศึกษากรณีเกาะเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. ลิขสิทธิ์ของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สุเทพ บุญเต็ม. (2549). “การพัฒนารูปแบบการติดตามสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิต บัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุภาวดี นานซ่า. (2555). เอกสารการถอดบทเรียนการบูรณาการงานบริการวิชาการแก่สังคม กับการสอนและการวิจัย สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อพัฒนาอาชีพ เรื่องโครงการอบรมนักศึกษาสาขาการสอนภาษาไทยเพื่อเป็นครูภาษาไทย (ภาคใต้) ประจำปี 2556. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2556). ลีลาถกมาตาเถรี: มารดาของมาฆพต้นตำรับทศก. มติชนสุดสัปดาห์. ฉบับประจำวันที่ 21-27 มิถุนายน พ.ศ. 2556 ปีที่ 33 ฉบับที่ 1714.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). **ชุมชนเรียนรู้ อยู่เย็นเป็นสุข**. มหาวิทยาลัยชีวิต สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์. (2555). **ความสุขมวลรวม หรือสังคมอยู่เย็นเป็นสุข: นโยบายสาธารณะที่คนไทยต้องร่วมสร้าง**. องค์การสังคมร่มเย็นเป็นสุข (Happy Society Associate). เข้าถึงเมื่อ 16 ตุลาคม 2556. เข้าถึงได้จาก http://www.happysociety.org/uploads/HsoDownload/4/download_file.pdf.
- โสวัฒน์ พรหมสุพรรณ และคณะ. (2551). “กระบวนการมีส่วนร่วมของ บ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน ในการปลูกฝังคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัยสำหรับเด็กและเยาวชน กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี” โครงการวิจัยภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์. (2557). **สามศาสนา สร้างความปรองดองสมานฉันท์ สร้างความสุขยั่งยืน**. เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2557. เข้าถึงได้จาก http://www.thainews.prd.go.th/centerweb/News/NewsDetail?NT01_NewsID=TNPOL5709110010008.

- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (มปป.) พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (แก้ไขพระราชบัญญัติเทศบาล ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2546). เข้าถึงเมื่อ 09 เมษายน 2557. เข้าถึงได้จาก http://www.local.moi.go.th/main_law.htm.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (มปป.) พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2546). เข้าถึงเมื่อ 09 เมษายน 2557. เข้าถึงได้จาก http://www.local.moi.go.th/main_law.htm.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2550 ของสศช. ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี. วันศุกร์ที่ 6 กรกฎาคม 2550.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). รายงานสถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2550 ของสศช. ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี. วันศุกร์ที่ 6 กรกฎาคม 2550.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : บริษัทเพชรรุ่งการพิมพ์จำกัด. _____ . (2550). ชีวิตพอเพียง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดอกเบญจ.
- _____. (2555). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559. _____ . (2556). วัฒนธรรมแห่งแนวพระราชดำริ ผู้การพัฒนายั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- _____. (2550). หนทางสร้างสุขของคนในชุมชนและสังคมไทย. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2550 ของสศช. ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย. ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). รายงานการเสวนาทางวิชาการเรื่อง
กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรม : บูรณาการระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน.
สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ :
ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย. (2552). ความมั่นคงของมนุษย์ใน
ปัจจุบันและอนาคต: รายงานการพัฒนาคอนของประเทศไทย ปี 2552.
- สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ. (2548). ปรากฏความคิดสู่ความอยู่เย็นเป็นสุข. กรุงเทพฯ:
บริษัท ทวีวัฒน์การพิมพ์ จำกัด.
- _____. (2548). รวมตัวชีวิตเกี่ยวกับความอยู่เย็นเป็นสุข. กรุงเทพฯ: บริษัท ธนรัชการพิมพ์
จำกัด.
- สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร. (2553). บรรยาย
สรุป จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี 2555.
_____. (2556). บรรยายสรุป จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี 2556.
_____. (2557). แผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี (พ.ศ.2557-2560) ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ. (2556). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ
ของประเทศไทย ปี 2554.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555).
การถอดบทเรียนการถอดกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ
และมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2555). สรุปผลที่สำคัญ
การสำรวจสถานะทางสังคมและวัฒนธรรม พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). สามะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.2553.
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา อาคารรัฐประศาสนภักดี.

- ไสว บุญมา. (2556). **สังคมไทยกับการจัดการศึกษาผ่านคำว่า “บวร”**. หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันออนไลน์ บทความ วันที่ 24 มีนาคม 2556. เข้าถึงเมื่อ 16 ตุลาคม 2556. เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9560000035749>.
- หอมหวาน บัณฑิต และคณะ. (2550). “การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและครอบครัวที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่น: กรณีศึกษาหมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น” คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- องค์การบริหารส่วนตำบลลำเกลือ. (2555). **สภาพทั่วไป**. เข้าถึงเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2557. เข้าถึงได้จาก <https://samphaolom.org/2013-03-09-07-52-4073-2013-03-10-04-54-31>.
- องค์การบริหารส่วนตำบลลำเกลือ. (2556). **ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว ตำบลลำเกลือ**. องค์การบริหารส่วนตำบลลำเกลือ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- อดิสร อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2555). **เศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐกิจสีเขียว**. จัปกระแส Rio+20 ผู้สังคมไทย. สถาบันธรรมรักษ์เพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: บริษัท คิว พี จำกัด.
- อภิชาติ สุขแสง. (2555). “ขั้นตอนการขับเคลื่อนความเป็นหนึ่งเดียวกัน: กรณีศึกษาชุมชนชนวนค้ำแขวงโลกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อภิชัย พันธเสน. (2543). “พุทธเศรษฐศาสตร์: วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ”. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2555). **เศรษฐกิจพอเพียงของไทยกับความสุขมวลรวมประชาชาติของภูฏาน**. หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจออนไลน์ คอลัมน์การเมือง: ทศนะวิจารณ์. วันอังคารที่ 22 พฤษภาคม 2555. เข้าถึงเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.bangkokbiznews.com/home/news/politics/opinion/>.
- อรทัย มูลคำ. (2554). **แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ: สำหรับการพัฒนาเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของโรงเรียนดีประจำอำเภอ (โรงเรียนในพื้นที่)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

อารีวรรณ คุ้มกันเทียะ. (2556). “ภาวะหนี้สินเกษตรกรกับนัยที่ส่งผลต่อการสูญเสียที่ดินและความมั่นคงทางอาหารของชุมชนและสังคม กรณีศึกษาสภาเครือข่ายองค์กรเกษตรกรแห่งประเทศไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” กลุ่มปฏิบัติงานท้องถิ่น ไร่พรหมแดน (Local Action Link). เข้าถึงเมื่อ 19 กันยายน 2556. เข้าถึงได้จาก http://www.landactionthai.org/phocadownload/no_3.pdf.

อัจฉรา สโรบล. 2551. เอกสารประกอบการเรียนการสอน (E-Book): ชุมชน การพัฒนาชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและชุมชน. สาขาวิชาบ้านและชุมชน ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เข้าถึงเมื่อ 13 เมษายน 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.human.cmu.ac.th/home/hc/index-ebook.php>.

อัมพร แก้วหนู. (2554). ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง เหตุผล ความหมาย เป้าหมาย ตัวชี้วัด และกระบวนการทำงาน. เอกสารเผยแพร่ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน องค์การมหาชน. เข้าถึงเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2557. เข้าถึงได้จาก www.codi.or.th/downloads/community.../CODInews_050354.pdf.

อุดมศรี สิริลักษณ์พร และคณะ. (2554). ปฏิรูปประเทศไทยให้ท้องถิ่นจัดการตนเอง. จุลสารข่าวชุมชน. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). กรุงเทพฯ: บริษัท วิสคอมเซ็นเตอร์ จำกัด.

ภาษาต่างประเทศ

Best, John and Kahn, J.V. (2006). **Research in education**. 6 th New Jersey: Prentice-Hall.

Brown, W.B. and Moberg, D.J. (1980). **Organization theory and management: A macro approach**. New York: John Wiley and Sons.

Getzels, J. W., and E. G. Guba. (1957). "Social behavior and administrative process." **School Review** 65 (December): 423-441.

Son, Gwi-Yeop. (2010). **Human security, today and tomorrow: Thailand human development report 2009**. United Nation Development Programme.

John K.Hemphill and C.M.Westie. (1950). **The measurement of group dimensions**. Journal of Psychology. 29: 325-342. (April 1950).

Joyce, M. and Weil. (1986). **Model of teaching**. New York: Prentic-Hall.

Keeves, John P. (1988). **Model and model building, educational research methodology and measurement: An International handbook**. Pergamon Press. U.K.

Koivula, Nina. (2008). "Basic human values in workplace." **Dissertation in Social Psychology**. Department of Social Psychology: University of Helsinki, Finland.

Margarethe, Cluadia. (2006). "A comparison between Christian and African traditional paradigm and how they could dialogue for the benefit of South African society." **Dissertation in Theology**. School of Religion and Theology: University of KwaZulu-Natal Pietermarizburg, South Africa.

Marx, Karl and Engels, Friedrich. (1965). **The German ideology**. Pascal, R., ed, New York : International Publishers.

Najjuma, Rovincer. (2011). "Peace education in the context of post-conflict formal schooling: The effectiveness of the revitalising education participation and learning in conflict affected area-peace education program in Northern Uganda." **Dissertation in Education**. School of Education: University of Birmingham, United State.

- Nonaka, Ikujiro. (1991). **The knowledge creating company**. Harvard Business Review. 91608, 22.
- Rath, T and J. Harter. (2010). "The economics of wellbeing." **Gallup Consulting**. Gallup World Headquarters: Gallup Press.
- Rowe, B. David. (2007). "Cultural leadership and peace: An educational response to religious violence." **Dissertation in Educational Policy Studies**. Department of Educational Policy Studies: Georgia State University, U.S.A.
- Shanalingigwa, Abel Oswald. (2009). "Understanding social and cultural differences in perceiving child maltreatment." **Dissertation in Social Work**. Faculty of Graduate School: University of Minnesota, U.S.A.
- Steiner, Elizabeth. (1988). **Methodology of theory building**. Educology Research Associates, Sydney, NSW, Australia.
- Yamane, T. (1973). **Statistic: An introductory analysis**. 3rd ed. New York: Harper and Row Publication.

ภาคผนวก

ประชากรจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

แบบสอบถาม ชุดที่

--	--	--

สถานที่เก็บข้อมูลอำเภอ

วันที่เก็บข้อมูล...../...../2557

แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เรื่อง การพัฒนารูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน โดยข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาภาพรวม โดยการตอบแบบสอบถามนี้จะไม่มีการทบทวนคำตอบแบบสอบถามแต่ประการใด ขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบตามความเป็นจริง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือและสละเวลาในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

แบบสอบถามฉบับนี้ประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถามต่อสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถามต่อสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานที่ถือเป็นผลสำเร็จ/มีความเหมาะสม

ตอนที่ 5 ปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง และเติมข้อความลงในช่องว่าง (.....) ที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ 20 ปีบริบูรณ์ - 39 ปี 40-49 ปี 50-59 ปี 60 ปีขึ้นไป
3. สถานภาพ
 โสด สมรส หย่าร้าง หม้าย แยกกันอยู่
4. ศาสนา
 พุทธ คริสต์ อิสลาม อื่นๆ (ระบุ)
5. การศึกษา
 ต่ำกว่ามัธยมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น/เทียบเท่า
 มัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า อนุปริญญา/เทียบเท่า ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี อื่นๆ (ระบุ)
6. อาชีพ
 นักศึกษา รัฐบาล พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 พนักงานบริษัทเอกชน ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว เกษตรกรรม
 รับจ้าง อื่นๆ (ระบุ)
7. ประสบการณ์การทำงาน
 ไม่มีประสบการณ์การทำงาน 1-5 ปี 6-10 ปี
 11-15 ปี 16-20 ปี 20 ปีขึ้นไป
8. การประกอบศาสนกิจและพิธีกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ
 ทุกวัน ทุกวันสำคัญทางศาสนา นานครั้ง

- ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อสังคมเริ่มเห็นเป็นสุขของชุมชน
คำชี้แจง 1) กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว
 2) แบบสอบถามในตอนที่สองนี้มีอยู่ด้วยกัน 7 หมวด

สภาพสังคมเริ่มเห็นเป็นสุขของชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็นต่อข้อคำถาม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
หมวด 1 ด้านการศึกษา					
1. ชุมชนมีสถานศึกษา/ศูนย์บริการการศึกษา/ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและบุคลากรทางการศึกษา					
2. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การศึกษาหรือการเรียนรู้ของชุมชน					
3. องค์กร/สถาบันศาสนาภายในชุมชนมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมการศึกษาหรือการเรียนรู้ของ สมาชิกในชุมชน					
4. ผู้มีหน้าที่ทางการศึกษาในชุมชน เช่น ครู บุคลากรทางการศึกษา/นักวิชาการศึกษา มีบทบาทพัฒนาการจัดการความรู้คู่คุณธรรม ผ่านระบบการศึกษาหรือสื่อชุมชน					
5. กิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ ภายในชุมชนสอดคล้องค่านิยม คุณธรรม ศีลธรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีงาม					
หมวด 2 ด้านสังคม					
6. สมาชิกในชุมชนมีความรักความสามัคคี ร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน					
7. สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตามกฎระเบียบและ บรรทัดฐานของชุมชน/สังคม					
8. สมาชิกในชุมชนนำหลักธรรมคำสอนทาง ศาสนาที่ตนนับถือมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน					

สภาพองค์กรมัยเป็นสุขของชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็นต่อคำถาม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
หมวด 2 ด้านสังคม					
9. องค์กรหรือสถาบันศาสนาภายในชุมชนเป็น ศูนย์รวมที่พึ่งทางจิตใจของสมาชิกในชุมชน					
10. ชุมชนส่งเสริมให้องค์กร/สถาบันศาสนาเข้า มามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน					
หมวด 3 ด้านวัฒนธรรมและศาสนา					
11. ศาสนสถานในชุมชนได้รับการดูแลและ บูรณะให้มีสภาพสมบูรณ์โดยสมาชิกในชุมชน					
12. ศาสนสถานในชุมชนเป็นศูนย์กลางอบรม ถ่ายทอดความรู้ หลักธรรม และคุณธรรมที่ดีงาม					
13. ศาสนบุคคลปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี					
14. สมาชิกในชุมชนอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา ท้องถิ่น/ค่านิยม/ประเพณีที่ดีงาม					
15. สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตามหลักศาสนา/ หลักธรรม และพิธีกรรมทางศาสนา					
หมวด 4 ด้านเศรษฐกิจ					
16. สมาชิกในชุมชนมีรายได้จากการประกอบ อาชีพเพียงพอต่อการดำรงชีวิต					
17. สมาชิกในชุมชนมีการออมหรือการบริจาค สำหรับสาธารณะประโยชน์					
18. ชุมชนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสมาชิก ชุมชนให้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง/หลักความเชื่อทางศาสนา					
19. ชุมชนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชน					

สภาพสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็นต่อข้อความ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
หมวด 4 ด้านเศรษฐกิจ					
20. ชุมชนมีการสนับสนุนการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือสมาชิกภายในกลุ่ม เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น					
หมวด 5 ด้านการเมือง					
21. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยแสดงออกทางความคิดเห็นภายใต้กรอบกติกา					
22. ชุมชนมีการรณรงค์หรือจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเคารพและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกัน					
23. ในชุมชนมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน/สังคม					
24. ชุมชนมีการดำเนินการตามมติของที่ประชุมร่วมกันและนำไปสู่การปฏิบัติภายในชุมชน					
25. ชุมชนมีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการทำงานตัวแทนที่ได้รับเลือกจากสมาชิกในชุมชนให้ทำหน้าที่บริหารจัดการชุมชนท้องถิ่น					
หมวด 6 ด้านสาธารณสุข					
26. ชุมชนมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน/ศูนย์บริการสาธารณสุขหรือบุคลากรสาธารณสุข					
27. ชุมชนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการดูแลสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่สมาชิกชุมชน					
28. ชุมชนมีกิจกรรมเฝ้าระวังด้านสุขภาพแก่สมาชิกในชุมชน					

สภาพสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็นต่อคำถาม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
หมวด 6 ด้านสาธารณสุข					
29. ชุมชนมีกิจกรรมการดูแลป้องกันปัญหา สุขภาพแก่สมาชิกในชุมชน					
30. ชุมชนมีกิจกรรมแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพ แก่สมาชิกในชุมชนอย่างเป็นระบบ					
หมวด 7 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
31. ชุมชนมีการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตรแก่สมาชิกในชุมชน					
32. ชุมชนมีกิจกรรมให้ความรู้แก่สมาชิกชุมชน ในการทำเกษตรอินทรีย์/เกษตรทฤษฎีใหม่					
33. ชุมชนมีการจัดสภาพแวดล้อมในพื้นที่ สาธารณะที่เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ของ สมาชิกในชุมชนทุกช่วงวัย เช่น สวนออกกำลังกาย สวนปฏิบัติธรรม เป็นต้น					
34. ชุมชนมีการดำเนินการเฝ้าระวังและ ป้องกันภัยพิบัติในชุมชน					
35. ชุมชนมีการปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน เช่น การดูแลความสะอาดสถานที่สาธารณะ การกำจัดขยะ การจัดการน้ำเสีย เป็นต้น					

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถามต่อสังคมนั้นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

คำชี้แจง 1) กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว

ความต้องการสังคมนั้นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	ระดับความต้องการพัฒนาชีวิตและสังคม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความต้องการสังคมนั้นเป็นสุขระดับบุคคล					
36. ศาสนบุคคลเป็นแม่แบบแห่งการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม					
37. หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต/ช่วยให้ดำเนินอยู่บนความถูกต้อง					
38. หลักคำสอนทางศาสนาช่วยแก้ปัญหาการทำงาน/ปัญหาชีวิต/ความทุกข์					
39. การปฏิบัติตามหลักคำสอนและคุณธรรมทางศาสนาทำให้เกิดความสุขกายสบายใจ					
40. ถ้ามีการดำเนินกิจกรรม/โครงการพัฒนาสังคมนั้นเป็นสุขโดยใช้ศาสนาเป็นฐานภายในชุมชน ท่านจะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น					
ความต้องการสังคมนั้นเป็นสุขระดับชุมชน					
41. การประกอบศาสนกิจและพิธีกรรมทางศาสนา ร่วมกันของสมาชิกในชุมชนก่อให้เกิดสัมพันธภาพ/มิตรภาพที่ดีต่อกัน					
42. องค์กร/สถาบันศาสนาในชุมชนมีส่วนช่วยพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดี/เหมาะสมต่อการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน					
43. กิจกรรม/โครงการพัฒนาสังคมนั้นเป็นสุขโดยใช้ศาสนาเป็นฐานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชุมชน					

ความต้องการสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	ระดับความต้องการพัฒนาชีวิตและสังคัม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความต้องการสังคัมร่เย็นเป็นสุขระดับชุมชน					
44. ทุกภาคส่วนในชุมชนประสานความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม/โครงการพัฒนาสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานภายในชุมชน					
45. กิจกรรม/โครงการพัฒนาสังคัมร่เย็นเป็นสุขโดยใช้ศาสนาเป็นฐานมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องภายในชุมชน					

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนา
สังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานที่ถือเป็นผลสำเร็จ/มีความเหมาะสม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว

การปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคมร่วมเย็น เป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	ระดับการปฏิบัติที่ดี/เหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การปฏิบัติที่เป็นเลิศระดับบุคคล					
46. น้อมนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนามาใช้ เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติหน้าที่					
47. ปฏิบัติงานด้วยวิธีการที่ถูกต้องมีประสิทธิภาพ และติดตามความก้าวหน้าของงานสม่ำเสมอ					
48. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม และคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม					
49. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ และตั้งมั่นในความถูกต้อง					
50. ใฝ่รู้ ศึกษา ฝึกฝน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรม					
การปฏิบัติที่เป็นเลิศระดับชุมชน					
51. พัฒนาระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่าง เป็นระบบเพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้กำหนด ประเด็นปัญหาสาธารณะร่วมกัน					
52. นำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสาน หลักธรรมทางศาสนาและความรู้ใหม่ในชุมชน					
53. เสริมสร้างให้สมาชิกในชุมชนมีความ สามารถในการบริหารจัดการวางแผนชุมชน ของตน					

การปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาสังคัมรุ่มเย็น เป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	ระดับการปฏิบัติที่ดี/เหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การปฏิบัติที่เป็นเลิศระดับชุมชน					
54. สร้างระบบคุณค่า/คุณธรรมที่ดั่งาม ภายในชุมชนเพื่อยึดโยงคนและชุมชน					
55. รณรงค์ปลูกฝังความระเบียบวินัยและความ รับผิดชอบต่อชุมชน/สังคมผ่านสื่อชุมชน					
56. ส่งเสริมเชิดชูเกียรติสมาชิกในชุมชนที่ ทำคุณความดีและทำประโยชน์แก่ชุมชน					
57. นำแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ ใช้ในชุมชน/วิสาหกิจชุมชน					
58. การรวมกลุ่ม/ร่วมมือช่วยเหลือกันในกลุ่ม/ เครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกในชุมชน					
59. การร่วมมือกันระหว่างผู้นำศาสนาและ ศาสนิกชนของแต่ละศาสนาในชุมชนในการ ดำเนินกิจกรรมพัฒนาสังคัมรุ่มเย็นเป็นสุข					
60. การดำเนินการตรวจสอบติดตามประเมินผล กิจกรรม/โครงการที่ได้บรรจุในแผนชุมชน					

ตอนที่ 5 ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

“ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม”

แนวทางสัมภาษณ์ระดับลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
เรื่อง การพัฒนารูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. การเปิดการสนทนาสร้างความคุ้นเคย

เริ่มการสนทนา

แนะนำตัว และบอกวัตถุประสงค์ของการสนทนา

- ขอให้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ ไม่มีผลลบกับผู้สนทนาแต่อย่างใด เพราะจะไม่มี
การอ้างอิงเป็นรายบุคคลว่าเป็นคำสนทนาจากใคร แต่จะนำเสนอเป็นความคิดเห็นส่วนร่วม

ขออนุญาตเริ่มการสนทนา ขออนุญาตบันทึกเสียง และเทปเสียงนี้จะไม่นำไปเผยแพร่ที่อื่น
นอกจากผู้วิจัยจะนำมาเปิดฟังเพื่อสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลตัวบทให้ถูกต้องเท่านั้น

2. ข้อมูลส่วนบุคคล

- 1) ชื่อ-สกุล..... สถานภาพ.....
- 2) เพศ..... อายุ..... ปี
- 3) ระดับการศึกษา.....
- 4) อาชีพ.....
- 5) ที่อยู่..... โทรศัพท์.....

การตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม

(Index of Item Objective Congruence: IOC)

สำหรับผู้เชี่ยวชาญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 43 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติ
ที่เป็นเลิศ สำหรับผู้เชี่ยวชาญจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ตอนที่ 1 (ข้อมูลทั่วไป)							
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 6	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 7	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 8	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ตอนที่ 2 (สภาพปัจจุบัน)							
หมวด 1							
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ตารางที่ 43 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
หมวด 2							
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
หมวด 3							
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
หมวด 4							
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
หมวด 5							
ข้อ 6	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 7	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 8	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 9	0	+1	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 10	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ตารางที่ 43 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
หมวด 6							
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	0	+1	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 4	0	+1	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 5	0	+1	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
หมวด 7							
ข้อ 1	0	0	+1	+1	+1	0.6	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ตอนที่ 3 (ความต้องการ)							
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	0	+1	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 6	0	+1	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 7	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 8	-1	+1	+1	+1	+1	0.6	ใช้ได้
ข้อ 9	0	+1	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 10	0	+1	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้

ตารางที่ 43 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ตอนที่ 4 (การปฏิบัติที่เป็นเลิศ)							
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 6	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 7	0	+1	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 8	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 9	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 10	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 11	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 12	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 13	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 14	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 15	+1	+1	0	0	+1	0.6	ใช้ได้

การตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินผลการอบรม

(Index of Item Objective Congruence: IOC)

สำหรับผู้เชี่ยวชาญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 44 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินผลอบรม

ข้อ คำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่							IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5	6	7		
ข้อมูลทั่วไป									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 6	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 7	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 8	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
การจัดประชุมชี้แจง									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 6	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 7	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
หัวข้อ/เนื้อหา/ความรู้ที่ได้จากการอบรม									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

การตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินความพึงพอใจ

(Index of Item Objective Congruence: IOC)

สำหรับผู้เชี่ยวชาญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 45 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินความพึงพอใจ

ข้อ คำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่							IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5	6	7		
ข้อมูลทั่วไป									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 6	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 7	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 8	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านองค์ประกอบของรูปแบบ									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านกระบวนการนำรูปแบบไปใช้									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	0	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	0	+1	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ด้านผลของการนำรูปแบบไปใช้									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0	0.85	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	0	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

การตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบ (Index of Item Objective Congruence: IOC)

สำหรับผู้เชี่ยวชาญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 46 ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบ

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่							IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5	6	7		
ข้อมูลส่วนบุคคล									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบ DOCTRINE Model									
D = Dogma (สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา)									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	0	+1	+1	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	0	+1	+1	+1	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
O = Oneness (สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน)									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	0	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	0	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	0	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	0	+1	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 5	0	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0.85	ใช้ได้
	1	2	3	4	5	6	7		
C = Cooperation (สมาชิกชุมชนร่วมมือช่วยเหลือกันโดยไม่แบ่งแยกศาสนา)									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	0	+1	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

T = Training and Learning Program (ชุมชนมีกิจกรรมการอบรมและเรียนรู้ทางโลกและทางธรรม)									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0	0.85	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	0	+1	+1	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	0	+1	+1	+1	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
R = Religions (สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน)									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	0	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
I = Independent in Public Participation (สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างก็มีอิสระในการเข้าร่วมกิจกรรม)									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	0	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	0	+1	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
N = News and Knowledge Distribution (ชุมชนมีการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทางโลกและทางธรรมสู่ชุมชน)									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	0	+1	+1	+1	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	0	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 5	0	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0.85	ใช้ได้
E=Equilibrium and Integrated Development (ชุมชนพัฒนาอย่างสมดุล)									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	0	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

รายชื่อการสนทนาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ด้วยเทคนิคบอลหิมะในขั้นตอนการกำหนดพื้นที่เป้าหมายสองชุมชน (Pilot Study) จำนวน 10 คน

1. ชื่อ	นางสาวเกษรา ศรีวิเชียร
ตำแหน่ง	หัวหน้าสำนักงานผู้อำนวยการ
สถานที่ทำงาน	สถาบันวิจัยและพัฒนา ม.ราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
2. ชื่อ	นางสาวอัจฉรา อ่อนจันทร์
ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สถานที่ทำงาน	สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. ชื่อ	นางเสาวนีย์ อธิติเดชากร
ตำแหน่ง	นักวิชาการวัฒนธรรม
สถานที่ทำงาน	สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. ชื่อ	นางวันนา สุขชัย
ตำแหน่ง/สถานที่ทำงาน	ครูโรงเรียนหอแขพอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
5. ชื่อ	นางสาวอุไร คั่นนพรัตน์
ตำแหน่ง	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
สถานที่ทำงาน	สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
6. ชื่อ	นายวุฒิกัทร วงศ์นัม
ตำแหน่ง	ปลัด/ผู้ช่วยเจ้าจังหวัด
สถานที่ทำงาน	ศาลากลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
7. ชื่อ	นางละออ ศรีผ่าน
ตำแหน่ง	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
สถานที่ทำงาน	สำนักงานปฏิรูปที่ดิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
8. ชื่อ	นางสาวจิริยา งามบุญสืบ
ตำแหน่ง	นักวิชาการศึกษา
สถานที่ทำงาน	กองการศึกษา เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

รายชื่อการสนทนาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ด้วยเทคนิคบอลหิมะในขั้นตอนการกำหนดพื้นที่เป้าหมายสองชุมชน (Pilot Study) จำนวน 10 คน
(ต่อ)

9. ชื่อ	นายชายรัตน์ ทรัพย์กำเนิด
ตำแหน่ง	นักพัฒนาชุมชน
สถานที่ทำงาน	กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา
10. ชื่อ	ดร.เชาวน์ฤทธิ เรื่องปราชญ์
ตำแหน่ง	ประธานหลักสูตรสหวิทยาการอิสลาม
สถานที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

รายชื่อการสนทนาระดับลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ในขั้นตอนการวิจัยระยะที่ 1 (R₁) จำนวน 10 คน

1. ชื่อ พระครูไพศาลพัฒนารักษ์
ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเสนาสนาราม
สถานที่ทำงาน วัดเสนาสนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ชื่อ นางมะลิวัลย์ เจริญมาศพันธ์
ตำแหน่ง จิตอาสาเพื่อพระพุทธศาสนา
สถานที่ทำงาน วัดนาค อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. ชื่อ นายธานี มหาเรือตาล
ตำแหน่ง อีห่ม้ามัสยิดฟารูกอุมาร็อบนุลคอตต็อบอัลกอดีริยะห์
สถานที่ทำงาน มัสยิดฟารูกอุมาร็อบนุลคอตต็อบอัลกอดีริยะห์
4. ชื่อ นางสาวนุศรา สุจริตจันทร์
ตำแหน่ง/สถานที่ทำงาน ผู้ช่วยนักปฏิบัติประจำมัสยิดไทย-ปากีสถาน
5. ชื่อ นายสาโรจน์ เมธิพิทักษ์กุล
ตำแหน่ง สามเณรในคริสต์ศาสนา/ นักศึกษาศาสนาศาสตร์
สถานที่ทำงาน วัดนักบุญโยแซฟ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
6. ชื่อ นางจุรีพร ขันดี
ตำแหน่ง นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รายชื่อการสนทนาระดับลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 ในขั้นตอนการวิจัยระยะที่ 1 (R₁) จำนวน 10 คน (ต่อ)

7. ชื่อ นายทวีศักดิ์ ศรีสมาน
 ตำแหน่ง ครูสอนศาสนาอิสลามประจำมัสยิดอาลีฮิดคารอยน์
 สถานที่ทำงาน ประจำมัสยิดอาลีฮิดคารอยน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
8. ชื่อ พระอาจารย์ปรีชา มหาวิโร
 ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดนาค
 สถานที่ทำงาน วัดนาค ตำบลบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
9. ชื่อ นางสาวมยุรา วาปีโส
 ตำแหน่ง ผู้จัดการ/ผู้อำนวยการ โรงเรียนอแซฟอยุธยา
 สถานที่ทำงาน โรงเรียนอแซฟอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
10. ชื่อ นางสาวลี อินทสังข์
 ตำแหน่ง นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ
 สถานที่ทำงาน สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย
(แบบสำรวจสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศ)

(Index of Item Objective Congruence: IOC)

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

1. ชื่อผู้เชี่ยวชาญ	ดร.วิกร ตันฑูทโท
ตำแหน่ง	รองศาสตราจารย์/ รองคณบดีคณะครุศาสตร์
สถานที่ทำงาน	ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ชื่อผู้เชี่ยวชาญ	พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นินฺยุยากร)
ตำแหน่ง	รองศาสตราจารย์ ดร./ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
สถานที่ทำงาน	สถาบันกษัตริย์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
3. ชื่อผู้เชี่ยวชาญ	ดร.ชิตชัย สนั่นเสียง
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำหลักสูตรพัฒนาชุมชน
สถานที่ทำงาน	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
4. ผู้เชี่ยวชาญ	ดร.เขวอน์ฤทธิ์ เรืองปราชญ์
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำหลักสูตรสหวิทยาการอิสลาม
สถานที่ทำงาน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
5. ผู้เชี่ยวชาญ	นางสาวอัจฉรา อ่อนจันทร์
ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สถานที่ทำงาน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม

เรื่อง สังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง 1. แบบสอบถามฉบับนี้มี 20 ข้อ คะแนนเต็ม 20 คะแนน ใช้เวลาทำแบบทดสอบ 15 นาที

2. ให้ท่านทำเครื่องหมายกากบาท (X) คำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวลงในกระดาษคำตอบนี้

1. การพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานเป็นแนวทางการพัฒนาบนฐานมิติใด

- ก. การพัฒนาบนฐานเศรษฐกิจและการเมือง
- ข. การพัฒนาบนฐานชีวิต สังคม และวัฒนธรรม
- ค. การพัฒนาบนฐานการศึกษา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
- ง. การพัฒนาบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน

2. การพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานมีเป้าหมายอย่างไร

- ก. เพื่อพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญและทันสมัย
- ข. เพื่อส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือดำเนินการวิสาหกิจชุมชน
- ค. เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของบุคคล ชุมชน และสังคม
- ง. เพื่อผลักดันให้สถาบันศาสนาเข้ามามีบทบาทหลักในการพัฒนาชุมชน

3. แนวทางปฏิบัติสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน เริ่มต้นจากสิ่งใด

- ก. เริ่มจากภายในจิตใจของแต่ละบุคคล
- ข. เริ่มจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ค. เริ่มต้นจากหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง
- ง. เริ่มจากมูลนิธิหรือองค์การสาธารณกุศล

4. การพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานเป็นการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาในลักษณะใด

- ก. การแลกเปลี่ยนรู้และการปฏิบัติร่วมกัน
- ข. การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาด้วยกัน
- ค. การวางหลักเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับชุมชน
- ง. การสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่

5. ข้อใดมิใช่คุณธรรมทางศาสนา

- ก. ความเมตตา
- ข. ความอดสาหะ
- ค. ความเห็นแก่ตัว
- ง. ความยุติธรรม

6. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้องเกี่ยวกับคุณลักษณะของศาสนา

- ก. ศาสนาสอนปัญญาทางโลกและทางธรรมเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาชีวิต
- ข. ศาสนาเป็นหน่วยงานเฉพาะกิจที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อควบคุมสังคม
- ค. ศาสนามีบทบาทเสริมสร้างความปรองดองเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของผู้คนในสังคม
- ง. ศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจของบุคคลและชุมชน ให้คิด ใฝ่ และมุ่งกระทำแต่ความดีงาม

7. ลักษณะของความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชนคือข้อใด

- ก. การมีความยึดมั่นในแนวทางที่ถูกต้องร่วมกัน
- ข. การร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือเอื้ออาทรเกื้อกูลกัน
- ค. การให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม การเข้าใจและเข้าใจกัน
- ง. ถูกทุกข้อ

8. ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันสอดคล้องกับหลักธรรมทางศาสนาข้อใด

ก. การเสียสละ	ข. ความกตัญญู
ค. ความสามัคคี	ง. การให้อภัย

14. หลักการมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาชุมชนที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร
- ก. ควรระบุหรือกำหนดเชิงบังคับให้สมาชิกต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา
 - ข. ควรสับเปลี่ยนหมุนเวียนการเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนของสมาชิกจนครบทุกคน
 - ค. ควรดำเนินการโดยผู้นำหรือผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนของชุมชนเท่านั้น
 - ง. ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานความมีอิสระและความตั้งใจของสมาชิกที่จะเข้ามามีส่วนร่วม
15. คุณภาพแห่งการพัฒนาหมายถึงอะไร
- ก. การพัฒนาที่ทำให้เกิดความพึงพร้อม
 - ข. การพัฒนาที่ทำให้เกิดความเป็นปกติสุข
 - ค. การพัฒนาแบบรวมศูนย์อำนาจ
 - ง. การพัฒนาที่มุ่งเน้นด้านใดด้านหนึ่ง
16. การพัฒนาอย่างสมดุลและบูรณาการมีลักษณะอย่างไร
- ก. การพัฒนาที่เน้นด้านเศรษฐกิจเป็นด้านหลัก
 - ข. การพัฒนาแบบองค์รวมบนฐานทุนชุมชน
 - ค. การพัฒนาความเป็นเมืองและความทันสมัย
 - ง. การพัฒนาแบบกระจายอำนาจ
17. หลักคำสอนทางศาสนาสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในลักษณะใด
- ก. การพัฒนาที่เน้นด้านเศรษฐกิจเป็นด้านหลัก
 - ข. การพัฒนาความเป็นเมืองและความทันสมัย
 - ค. การพัฒนาอย่างสมดุลและบูรณาการ
 - ง. การพัฒนาแบบรวมศูนย์อำนาจ

18. ผลแห่งการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของศาสนามีลักษณะอย่างไร

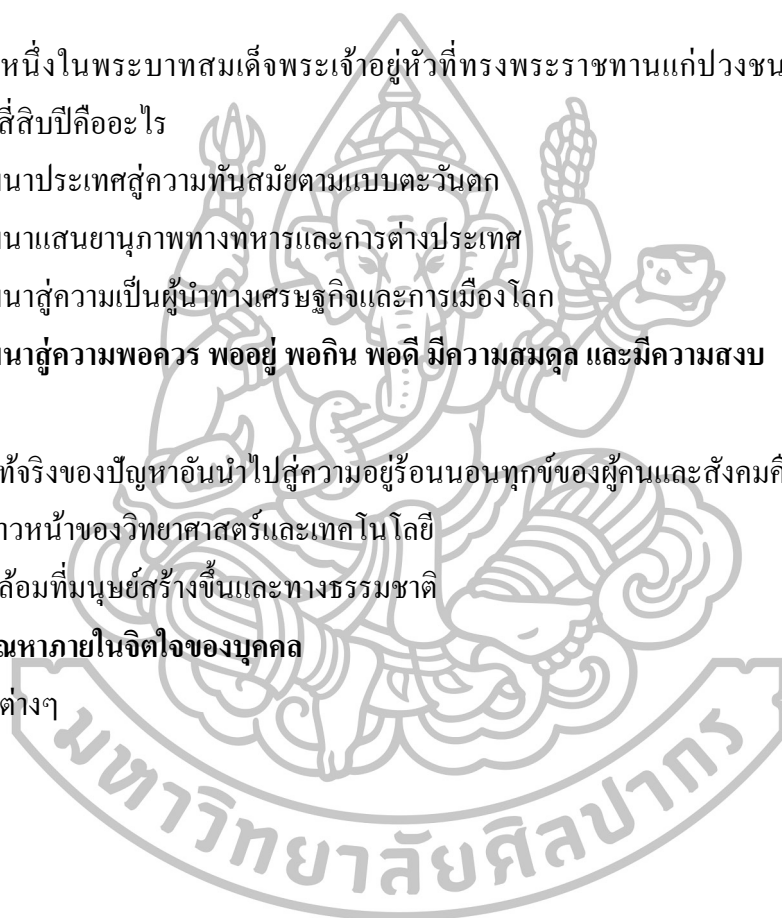
- ก. สมาชิกในชุมชนพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาคุณธรรม ผู้ความร่มีเย็นเป็นสุขร่วมกัน
- ข. สมาชิกในชุมชนพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพผู้การเป็นชุมชนทางธุรกิจการค้า
- ค. สมาชิกในชุมชนพัฒนาเปลี่ยนแปลงผู้ความเป็นบริ โภคนิยมและอุตสาหกรรม
- ง. สมาชิกในชุมชนพัฒนาเครือข่ายและยกระดับผู้การเป็นชุมชนนานาชาติ

19. ปณิธานหนึ่งในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยตลอดระยะเวลาที่เสด็จขึ้นครองราชย์คืออะไร

- ก. การพัฒนาประเทศผู้ความทันสมัยตามแบบตะวันตก
- ข. การพัฒนาแสนยานุภาพทางทหารและการต่างประเทศ
- ค. การพัฒนาผู้ความเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจและการเมืองโลก
- ง. การพัฒนาผู้ความพอควร พออยู่ พอกิน พอดี มีความสมดุล และมีความสุข

20. ปฐมเหตุแท้จริงของปัญหาอันนำไปสู่ความอยู่ร้อนนอนทุกข์ของผู้คนและสังคมคืออะไร

- ก. ความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- ข. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นและทางธรรมชาติ
- ค. กิเลสตัณหาภายในจิตใจของบุคคล
- ง. อุบัติภัยต่างๆ

แบบประเมินผลการอบรม

เรื่อง การพัฒนารูปแบบสังครมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. เพศ ชาย หญิง
2. ปัจจุบันอายุ 21-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 51-60 ปี 60 ปีขึ้นไป
3. สถานภาพ
 โสด สมรส หย่าร้าง หม้าย แยกกันอยู่
4. ศาสนา
 พุทธ คริสต์ อิสลาม อื่นๆ (ระบุ)
5. การศึกษา
 ต่ำกว่ามัธยมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น/เทียบเท่า
 มัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า อนุปริญญา/เทียบเท่า ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี อื่นๆ (ระบุ)
6. สถานะผู้เข้ารับการอบรม
 พระ/นักบวช สมาชิกชุมชน ผู้นำชุมชน
 เจ้าหน้าที่หน่วยงานส่วนท้องถิ่น อื่นๆ (ระบุ)
7. โปรดระบุ ในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่าน และกรุณาให้ความคิดเห็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ที่	หัวข้อประชุม	ความคิดเห็น				
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	พอใช้	ต้องปรับปรุง
(1)	การจัดประชุมชี้แจง					
1	ความเหมาะสมของสถานที่จัดการอบรม					
2	ความเหมาะสมของระยะเวลาในการจัดอบรม					

ที่	หัวข้อประชุม	ความคิดเห็น				
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	พอใช้	ต้องปรับปรุง
3	ความสะดวกในการเดินทาง					
4	บรรยากาศทั่วไปของการอบรม					
5	เอกสารประกอบการอบรม					
6	การอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้					
7	ประโยชน์ที่ได้รับจากการอบรม					
(2)	หัวข้อ/เนื้อหา/ความรู้ที่ได้จากการอบรม					
1	หัวข้อประชุมเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน					
2	ความรู้ความเข้าใจก่อนเข้ารับการอบรม					
3	ความรู้ความเข้าใจหลังเข้ารับการอบรม					
4	เนื้อหาสาระในการอบรมเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต					
5	ผลของการอบรมสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานเสริมสร้างสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน					

(3) ท่านได้ประโยชน์จากกิจกรรมนี้อย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ได้ทราบแนวทางการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
- ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในบริบทชุมชนและสังคมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ได้ตระหนักและเห็นประโยชน์ของการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา
- ได้แนวทางการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขร่วมกันของชุมชน
- ได้มิตรภาพ ความเป็นกัลยาณมิตร และจิตสาธารณะ อื่นๆ ระบุ.....

(4) ปัญหาในการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

.....

.....

(5) ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

.....

.....

แบบประเมินความพึงพอใจ

ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน

โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง แบบสอบถามความพึงพอใจฉบับนี้ มีทั้งหมด 3 ส่วน ขอให้ท่านพิจารณาและตอบให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ 21-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 51-60 ปี 60 ปีขึ้นไป
3. สถานภาพ โสด สมรส หย่าร้าง หม้าย แยกกันอยู่
4. ศาสนา พุทธ คริสต์ อิสลาม อื่นๆ (ระบุ)
5. การศึกษา

☐ ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	☐ มัธยมศึกษาตอนต้น/เทียบเท่า
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า	☐ อนุปริญญา/เทียบเท่า ☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี	☐ อื่นๆ (ระบุ)
6. ภูมิลำเนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอื่นๆ โปรดระบุ
7. อาชีพ

☐ นักศึกษา	☐ รับราชการ	☐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
☐ พนักงานบริษัทเอกชน	☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	☐ เกษตรกรรม
☐ รับจ้าง	☐ อื่นๆ (ระบุ)	
8. รายได้ต่อเดือน

☐ น้อยกว่า 10,000 บาท	☐ 10,001-15,000 บาท	☐ 15,001-20,000 บาท
☐ 20,000-25,000 บาท	☐ มากกว่า 25,000 บาท	

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบสังกรรม์เย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความพึงพอใจของท่านมากที่สุด ดังนี้

ข้อ	ประเด็นการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านองค์ประกอบของรูปแบบ						
1	องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบมีความเหมาะสม					
2	องค์ประกอบย่อยในแต่ละด้านมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน					
3	องค์ประกอบและกระบวนการต่างๆ ของรูปแบบมีความชัดเจนและสอดคล้องสัมพันธ์กัน					
ด้านกระบวนการนำรูปแบบไปใช้						
1	การอบรมให้ความรู้ช่วยให้ผู้เข้าการอบรมมีความพร้อมในการทำกิจกรรมการปฏิบัติร่วมกัน					
2	กิจกรรมและกระบวนการปฏิบัติร่วมกันมีความชัดเจน					
3	กิจกรรมและกระบวนการปฏิบัติทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ					
4	กิจกรรมและขั้นตอนของรูปแบบสามารถนำไปใช้ได้ในสถานการณ์จริง					
ด้านผลของการนำรูปแบบไปใช้						
1	ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจรูปแบบสังกรรม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานตรงกัน					
2	ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้เรื่องสังกรรม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน					
3	ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้					
4	ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของตนเอง					
5	ช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาสังกรรม์เย็นเป็นสุข					

ส่วนที่ 3 ปัญหา/ อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ปัญหา/ อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

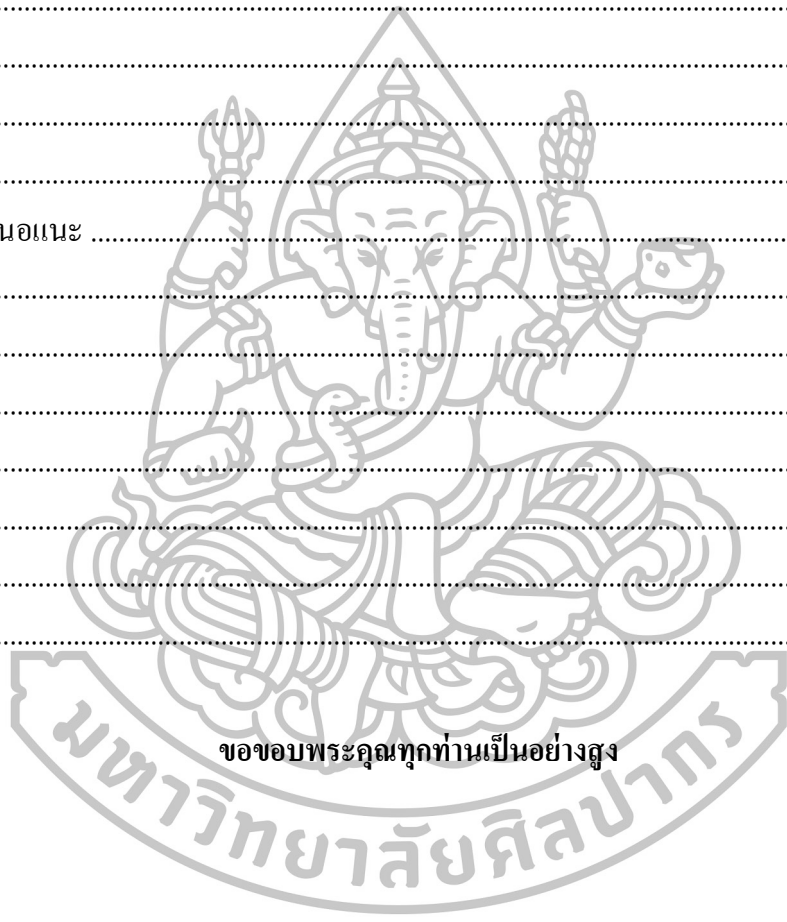
.....

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถามเพื่อประเมินความสอดคล้องของรูปแบบสำหรับผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง การพัฒนารูปแบบสังคัมภ์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง 1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับรูปแบบสังคัมภ์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

2. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบสังคัมภ์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีข้อคำถามในแบบสอบถามจำนวน 40 ข้อ

โปรดพิจารณาข้อคำถามรายชื่อในแบบสอบถามฉบับนี้ว่ามีความถูกต้องตามโครงสร้างของรูปแบบ ความตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ต่อประเด็นที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องคะแนนการพิจารณา ตามความเห็นของท่าน ดังนี้

+1 แน่ใจว่าข้อคำถามมีความถูกต้องตาม โครงสร้างของรูปแบบ ความตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้

0 ไม่แน่ใจหรือไม่สามารถตัดสินได้ว่าข้อคำถามมีความถูกต้องตามโครงสร้างของรูปแบบ ความตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้

-1 แน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความถูกต้องตาม โครงสร้างของรูปแบบ ความตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีต่อรูปแบบสังคัมภ์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่เสียสละเวลาในการตรวจสอบรูปแบบมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน ตามความเป็นจริง

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ 21-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 51-60 ปี
3. การศึกษา ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก อื่นๆ.....
4. ระยะเวลาในการทำงาน 1-5 ปี 6-10 ปี 11-15 ปี มากกว่า 15 ปี
5. สถานที่ทำงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรมหาชน อื่นๆ.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบตั้งกรมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปแบบ “DOCTRINE Model” มีองค์ประกอบ 8 ประการ คือ

1. D = Dogma (สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา)
2. O = Oneness (สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน)
3. C = Cooperation (สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันมีความร่วมมือช่วยเหลือกัน)
4. T = Training & Learning Program
(ชุมชนมีกิจกรรมการอบรมและเรียนรู้ทางโลกและทางธรรม)
5. R = Religions (สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน)
6. I = Independent in Public Participation
(สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน)
7. N = News & Knowledge Distribution
(ชุมชนมีการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทางโลกและทางธรรมสู่ชุมชน)
8. E = Equilibrium Development
(ชุมชนมีการพัฒนาอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนา)

ข้อ	ความคิดเห็นต่อรูปแบบ	คะแนนการพิจารณา		
		-1	0	+1
สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา (D = Dogma)				
1	หลักคำสอนของศาสนาสอนให้ทุกคนเป็นคนดี ละเว้นจากความชั่ว			
2	หลักคุณธรรมจริยธรรมของศาสนามีลักษณะเป็นสากลร่วมกัน			
3	ความเข้มแข็งด้านจิตใจและไม่ตกอยู่ในอำนาจฝ่ายต่ำตามธรรมชาติ			
4	ความร่มเย็นเป็นสุขภายในบุคคลขยายสู่ครอบครัว ชุมชน และสังคม			
5	สมาชิกน้อมนำหลักคำสอนของศาสนาสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน			
สมาชิกในชุมชนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (O = Oneness)				
6	มีความยึดมั่นร่วมกันทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และสังคม			
7	มีความเห็นพ้องไปในทางเดียวกัน เข้าใจ และเชื่อใจกัน			
8	มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน			
9	มีความตระหนักในหน้าที่ทั้งของตนและส่วนรวม			
10	รวมพลังปฏิบัติสิ่งดีงามเพื่อขับเคลื่อนสังคมสู่ความเป็นหนึ่งเดียว			
สมาชิกชุมชนมีความร่วมมือช่วยเหลือกัน (C = Cooperation)				
11	การประสานคนให้ร่วมแรงร่วมใจร่วมกำลังทำงานคือการประสานงานที่มีคุณภาพ			
12	การประสานงานที่มีคุณภาพส่งผลให้การทำงานและการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นไปด้วยความราบรื่น ถูกต้อง และบรรลุวัตถุประสงค์			
13	การจัดระเบียบวิธีการทำงานที่ชัดเจนทำให้การประสานงานมีความสะดวกและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น			
14	ระบบการสื่อสารที่มีคุณภาพทำให้การประสานงานมีความรวดเร็วและตรงกลุ่มเป้าหมาย			
15	การประสานงานเป็นการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอกชุมชน			
มีกิจกรรมการอบรมและเรียนรู้ทางโลกและทางธรรมที่สอดคล้องวิถีชุมชน (T = Training and Learning Program)				
16	ภาวะแห่งความทันสมัยและความเจริญทางวิทยาการเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้บุคคลและชุมชนต้องปรับตัวและเรียนรู้เพิ่มเติม			

17	มีการอบรมและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี			
18	กิจกรรมการอบรมและการเรียนรู้ด้านต่างๆ อยู่บนพื้นฐานความต้องการจำเป็นของสมาชิกและชุมชน			
19	มีศูนย์กลางการเผยแพร่ข่าวสารความรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ชุมชน			
20	มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ			
สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน (R = Religions Centre)				
21	หลักคำสอนของศาสนาขยายจากเรื่องทางจิตใจสู่อุดมการณ์และการใช้ปัญญาเพื่อค้นหาความจริงแห่งชีวิต			
22	หลักธรรมคำสอนของศาสนามีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทุกคนเป็นคนดี มีคุณธรรม และยึดมั่นในความถูกต้องอันนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ			
23	ศาสนาช่วยแก้ไขปัญหาชีวิต ทำให้คนคลายทุกข์ และพบความสุขแท้จริง			
24	ศาสนาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลและเป็นศูนย์กลางของชุมชนให้คิด ใฝ่ และมุ่งกระทำแต่ความถูกต้องดีงาม			
25	ศาสนาช่วยในการจัดระเบียบควบคุมสังคม โดยกำหนดบรรทัดฐานและชี้แนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่ดีงาม			
สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน (I = Independent in Public Participation)				
26	การมีส่วนร่วมเกิดจากความมีอิสระและความตั้งใจของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะชุมชน/แผนพัฒนา			
27	การมีส่วนร่วมตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและขีดความสามารถของแต่ละบุคคลที่เข้าร่วมวางแผนพัฒนา			
28	ผู้มีส่วนร่วมทุกคนทุกฝ่ายร่วมกันวางแผนดำเนินงานและแบ่งงานแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน			
29	ผู้มีส่วนร่วมทุกคนทุกฝ่ายร่วมดำเนินงานและร่วมติดตามประเมินผลตลอดโครงการพัฒนา			
30	ผู้มีส่วนร่วมทุกคนทุกฝ่ายรับฟังข้อคิดเห็นข้อเสนอโครงการระหว่างกันและรับผลที่เกิดจากโครงการพัฒนาร่วมกัน			

ชุมชนมีการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทางโลกและทางธรรมสู่ชุมชน (N = News and Knowledge Distribution)				
31	ชุมชนมีการจัดระบบการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ที่เหมาะสม และทั่วถึงสู่ชุมชน			
32	ชุมชนมีการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ที่มีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับวิถีชีวิตหรือการตอบสนองความต้องการของชุมชน			
33	การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทำให้เกิดสัมพันธภาพและความเข้าใจอันดีร่วมกันระหว่างสมาชิกและชุมชน			
34	การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้เป็นเครื่องมือผลักดันให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้			
35	ชุมชนสนับสนุนและเปิดโอกาสให้สมาชิกมีบทบาทมีส่วนร่วมในการพัฒนาและเข้าถึงสื่อชุมชน			
ชุมชนพัฒนาอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนา (E=Equilibrium Development)				
36	มีการพัฒนาที่สอดคล้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและชุมชน			
37	มีการพัฒนาแบบองค์รวมบนพื้นฐานทุนชุมชน/วัฒนธรรม			
38	มีการพัฒนาชุมชนควบคู่การพัฒนาศีลธรรม/คุณธรรม/จริยธรรม			
39	กำหนดความมุ่งหมายการพัฒนาเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขร่วมกัน			
40	ผลการพัฒนานำไปสู่การพัฒนาตน/พัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชน			

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีต่อรูปแบบสังคัมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูง

แบบสอบถามเพื่อรับรองรูปแบบสำหรับผู้ทรงเชี่ยวชาญ/ทรงคุณวุฒิ
เรื่อง การพัฒนารูปแบบสังคัมภ์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง 1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับรูปแบบสังคัมภ์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

2. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบสังคัมภ์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีข้อคำถามในแบบสอบถามจำนวน 10 ข้อ

โปรดศึกษารูปแบบที่แนบมาพร้อมนี้ แล้วพิจารณาข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้อ โดยเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องคะแนนการพิจารณา ตามความเห็นของท่าน ดังนี้

5 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีต่อรูปแบบสังคัมภ์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่เสียสละเวลาในการพิจารณารับรองรูปแบบมา ณ โอกาสนี้
 นายมนู สนธิวรรณะ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาพัฒนศึกษา
 ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน ตามความเป็นจริง

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ 21-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 51-60 ปี
3. การศึกษา ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก อื่นๆ.....
4. ระยะเวลาในการทำงาน 1-5 ปี 6-10 ปี 11-15 ปี มากกว่า 15 ปี
5. สถานที่ทำงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรมหาชน อื่นๆ.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปแบบ “DOCTRINE Model” ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

ข้อ	ประเด็นการรับรองรูปแบบ	ระดับความเหมาะสม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ					
	1.1 การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมครอบคลุมแนวคิดสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน					
	1.2 องค์ประกอบของรูปแบบแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์สอดคล้องส่งเสริมซึ่งกันและกัน					
2	องค์ประกอบของรูปแบบสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน					
	2.1 องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์					
	2.1.1 หลักการของรูปแบบมีความเหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน สามารถใช้เป็นกรอบในการกำหนดกิจกรรมสังคมนิยมเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน โดยแสดงให้เห็นจุดเน้นในการน้อมนำหลักคำสอนของศาสนาสู่แนวทางการพัฒนาสังคมนิยมเป็นสุขร่วมกัน					
	2.1.2 วัตถุประสงค์มีความเหมาะสมชัดเจนสามารถแสดงถึงสิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายในสองชุมชน					
	2.1.3 หลักการและวัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกัน					

ข้อ	ประเด็นการรับรองรูปแบบ	ระดับความเหมาะสม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	2.2 องค์ประกอบเชิงกระบวนการ					
	2.2.1 กระบวนการจัดกิจกรรมสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน มีขั้นตอนครบถ้วน เหมาะสม และสอดคล้องต่อเนื่องกัน					
	2.2.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน มีความเหมาะสม สามารถทำให้การดำเนินการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์					
	2.2.3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน มีความสอดคล้องกับหลักการ และวัตถุประสงค์					
	2.3 องค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้					
	2.3.1 ปัจจัยสนับสนุนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับองค์ประกอบของรูปแบบสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน					
	2.3.2 ปัจจัยสนับสนุนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนการจัดกิจกรรมสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีต่อรูปแบบสังครม์เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูง

สถานที่บันทึกองค์ความรู้ วันที่บันทึก...../...../2557
 ชื่อผู้บันทึก

แบบบันทึกองค์ความรู้ชุมชน

ชื่อเรื่อง

การแก้ปัญหาในเรื่อง/ประเด็น

เนื้อเรื่อง/ประเด็น:

.....

.....

.....

บันทึกองค์ความรู้:

.....

.....

.....

แก่นความรู้:

.....

.....

.....

กลยุทธ์ในการทำงาน:

.....

.....

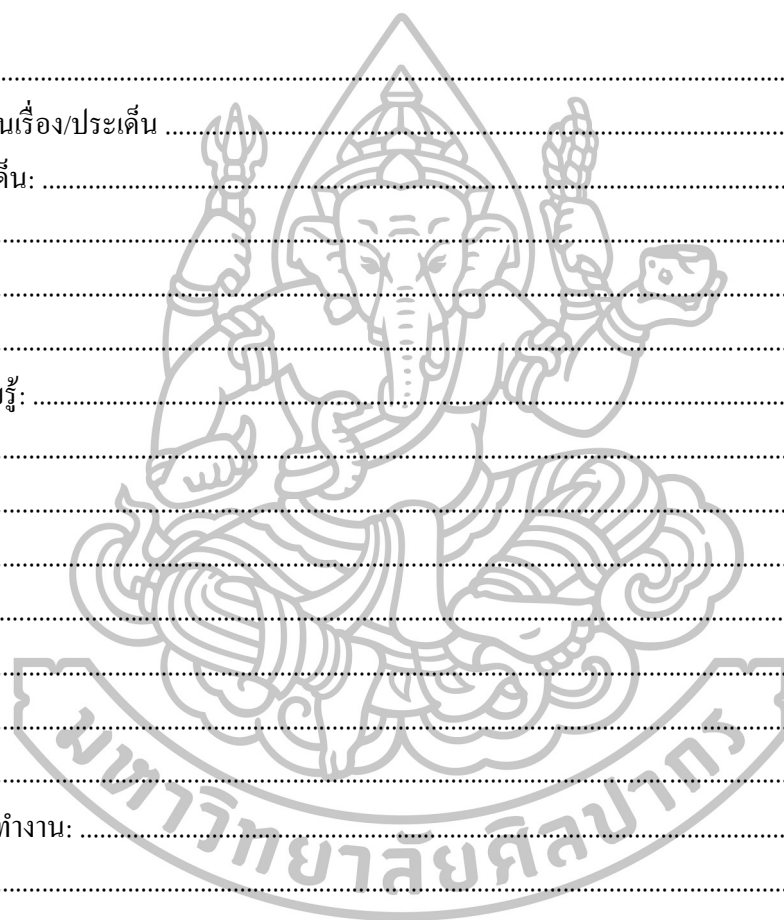
หลักการ/แนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง:

.....

.....

.....

ตำแหน่งผู้บันทึก

สถานที่สังเกตและบันทึกข้อมูล

วันที่สังเกต...../...../2557

แบบสังเกตและบันทึกการปฏิบัติ
(ผู้วิจัยใช้สำหรับเป็นแนวทางการสังเกตภาคสนาม)

กรอบการสังเกต	รายการที่สังเกต	ผลการสังเกต
กิจกรรม	การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ กิจกรรมสังคัมร่เเยนเป็นสุขของ ชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	- มีการส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การตั้งใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การเคารพความรู้ในตัวบุคคลและ การเป็นผู้ฟังที่ดี	
ความสัมพันธ์	- มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในแนวราบ - การพูดคุย ปรีกษาหาหรือ ให้คำแนะนำ และร่วมขับเคลื่อน เวทีในลักษณะกัลยาณมิตร	
การมีส่วนร่วม	การแสดงออกในความสนใจและตั้งใจ ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมสังคัมร่เเยนเป็น สุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	
ภาพรวม	ภาพรวมของการจัดกิจกรรมสังคัม ร่เเยนเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนา เป็นฐาน	

แผนการจัดการความรู้

แผนการจัดการความรู้ เป็นแผนงานที่แสดงถึงรายละเอียดการดำเนินกิจกรรมรูปแบบ
สังเคราะห์เป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในสองชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เพื่อให้การดำเนินการบรรลุตามเป้าหมายของการจัดการความรู้ที่กำหนด

แผนการจัดการความรู้ (KM Action Plan) : กระบวนการจัดการความรู้ (KM Process)								
ชื่อหน่วยงาน: ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาลุ่ม								
เป้าหมาย (Desired State): ผู้วิจัยร่วมดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้สังเคราะห์เป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานแก่ กลุ่มเป้าหมายสองชุมชน								
หน่วยที่วัดผลได้เป็นรูปธรรม: ผู้มีส่วนร่วมได้นำความรู้ไปใช้จริงในการเสริมสร้างสังเคราะห์เป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนา เป็นฐาน								
ลำดับ	กิจกรรม	วิธีการสู่ ความสำเร็จ	ระยะ เวลา	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	เครื่องมือ/ อุปกรณ์	งบ	ผู้รับผิดชอบ
1	การชี้แจงการ ดำเนินงานแก่ ผู้ ที่เกี่ยวข้อง ใน สองชุมชน	แสดงหนังสือ ขอ ความอนุเคราะห์ การดำเนิน กิจกรรมในชุมชน ในนาม มหาวิทยาลัย	ครั้งที่ 1 1 วัน	หัวหน้า ส่วน ราชการ อนุมัติ	หน่วยงาน ราชการ ระดับ จังหวัด และ หน่วยงาน ปกครอง ส่วน ท้องถิ่นใน พื้นที่ สองชุมชน	การประสาน งาน	-	ผู้วิจัย
2	การบ่งชี้ความรู้ - ความรู้สังค ม ร่วมนเป็นสุข ของชุมชนโดย ศาสนาเป็นฐาน	อธิบายชี้แจง รายละเอียด วัตถุประสงค์ และขั้นตอนการ ดำเนินการ	ครั้งที่ 2 1 วัน	ผู้นำ กลุ่ม เป้า หมายเห็น พ้อง	ผู้นำกลุ่ม เป้าหมาย สองชุมชน	ประชุม ชี้แจง	-	ผู้วิจัย
3	การถ่ายทอด ความรู้	สร้างบรรยากาศ ความเป็นกันเอง	ครั้งที่ 3 1 วัน	การเข้า ร่วมอบรม	กลุ่มเป้า หมายสอง ชุมชน	การอบรม	-	ผู้วิจัย

4	การสร้าง และแสวงหา ความรู้	- แลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน - รวบรวมความรู้ ภายในและ ภายนอกพื้นที่	ครั้งที่ 4 1 วัน	มีฐาน ความรู้	มีผู้รู้ด้าน สังคม ร่วมเย็นเป็น สุขของ ชุมชน	การจัดประชุม กลุ่มย่อย	-	ผู้วิจัย
5	การจัดความรู้ให้ เป็นระบบ	- รวบรวมความรู้ เป็นหมวดหมู่และ จัดทำฐานข้อมูล	ครั้งที่ 5 1 วัน	มีฐาน ความรู้ที่ นำไปใช้ งานได้	จำนวน ความรู้ที่ ใช้งานได้ จริงขั้นต่ำ 1 รายการ	การจัดเวที แลกเปลี่ยน เรียนรู้	-	ผู้วิจัย
6	การประมวลผล และกลั่นกรอง ความรู้	นำความรู้ที่ได้มา กลั่นกรองความรู้	ครั้งที่ 6 1 วัน	จำนวน ความรู้ที่ กลั่นกรอง	จำนวน ความรู้ที่ กลั่นกรอง 1 เรื่อง	การจัดเวที แลกเปลี่ยน เรียนรู้	-	ผู้วิจัย
7	การแบ่งปัน แลกเปลี่ยน ความรู้	จัดกิจกรรมชุมชน นักปฏิบัติ (CoP) และการเรียนรู้ หลังปฏิบัติการ (AAR)	ครั้งที่ 7 1 วัน	มีกิจกรรม CoPหัวข้อ สังคม ร่วมเย็นเป็น สุข	จำนวน หัวข้อ CoP สังคม ร่วมเย็นเป็น สุขของ ชุมชน	การจัดเวที แลกเปลี่ยน เรียนรู้	-	ผู้วิจัย
8	การประเมินผล	จัดประชุมนำเสนอ	ครั้งที่ 8 1 วัน	ผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง และกลุ่ม เป้าหมาย เข้าร่วม ประชุม	มีข้อคิด เห็นและ เสนอแนะ แนวทาง พัฒนา สังคมน ร่วมเย็นเป็น สุขของ ชุมชน โดย ศาสนา เป็นฐาน	การประชุม นำเสนอ	-	ผู้วิจัย
ผู้ทบทวน/ อนุมัติ: (ผู้นำกลุ่มเป้าหมาย/ ผู้นำชุมชนในพื้นที่)								

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและรับรองรูปแบบ
 ในขั้นตอนการวิจัยระยะที่ 1 (D₁) จำนวน 7 คน (ต่อ)

6. ชื่อ ดร.อภิชาติ พงษ์เกษม
 ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญาและศาสนา
 สถานที่ทำงาน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.ราชภัฏ
 พระนครศรีอยุธยา
7. ชื่อ อาจารย์นิรันดร์ ชันธิวิธิ
 ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรอิสลามศึกษา (ปราชญ์ท้องถิ่น)
 สถานที่ทำงาน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.ราชภัฏ
 พระนครศรีอยุธยา

รายชื่อหัวหน้าชุมชนท้องถิ่น จำนวน 2 คน
 ในขั้นตอนการวิจัยระยะที่ 3 (R₂) การนำรูปแบบไปทดลองใช้

ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ)

1. ชื่อ	นางเกสร สวัสดิกุล
ตำแหน่ง	ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
ตำบลหัวรอ และประชาสัมพันธ์สมาคมวิชาชีพวิฑู
สถานที่ทำงาน	โทรทัศน์ชุมชนภาคประชาชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหัวรอ
ตำบลหัวรอ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ชุมชนท้องถิ่นบ้านเขตนบพ บ้านลำเภาลุ่ม

2. ชื่อ	นางมนต์สนันท์ สุวนิธิ
ตำแหน่ง	ประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลลำเภาลุ่ม
สถานที่ทำงาน	สำนักงานคณะกรรมการกองทุนสตรี ตำบลลำเภาลุ่ม
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบก่อนและหลังอบรม

(Index of Item Objective Congruence: IOC)

สำหรับผู้เชี่ยวชาญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 47 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบก่อนและหลังอบรม

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่							IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5	6	7		
ข้อคำถาม									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 6	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 7	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 8	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 9	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 10	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 11	+1	+1	+1	+1	0	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 12	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 13	0	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 14	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 15	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 16	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 17	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 18	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 19	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 20	+1	+1	+1	+1	+1	0	+1	0.85	ใช้ได้

**การตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินผลการอบรม
สำหรับผู้เชี่ยวชาญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**

ตารางที่ 48 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามเพื่อประเมินผลการอบรม

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่							IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5	6	7		
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการอบรม									
ด้าน การจัดประชุมชี้แจง									
ข้อ 6	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 7	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 8	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 9	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 10	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 11	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 12	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้าน หัวข้อ/เนื้อหา/ความรู้ที่ได้รับจากอบรม									
ข้อ 13	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 14	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 15	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 16	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้าน ประโยชน์จากกิจกรรม									
ข้อ 17	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 18	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 19	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 20	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 21	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 22	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 23	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

การตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินความพึงพอใจ
สำหรับผู้เชี่ยวชาญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 49 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจ

ข้อ คำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่							IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5	6	7		
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป									
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 6	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 7	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 8	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบฯ									
ด้านองค์ประกอบของรูปแบบ									
ข้อ 9	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 10	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 11	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านกระบวนการนำรูปแบบไปใช้									
ข้อ 12	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 13	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 14	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 15	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านผลการนำรูปแบบไปใช้									
ข้อ 16	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 17	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 18	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ 19	+1	+1	+1	0	+1	+1	+1	0.85	ใช้ได้
ข้อ 20	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

การวิเคราะห์ระดับความยากของแบบทดสอบความรู้กิจกรรมการอบรม
(Difficulty: p)

ตารางที่ 50 ค่าระดับความยากของแบบทดสอบ

ข้อ	ระดับความยาก (p)	แปลผล
1	0.70	ค่อนข้างง่าย
2	0.75	ค่อนข้างง่าย
3	0.80	ค่อนข้างง่าย
4	0.65	ค่อนข้างง่าย
5	0.80	ค่อนข้างง่าย
6	0.70	ค่อนข้างง่าย
7	0.70	ค่อนข้างง่าย
8	0.70	ค่อนข้างง่าย
9	0.65	ค่อนข้างง่าย
10	0.60	ง่ายพอเหมาะ
11	0.75	ค่อนข้างง่าย
12	0.60	ง่ายพอเหมาะ
13	0.80	ค่อนข้างง่าย
14	0.55	ง่ายพอเหมาะ
15	0.65	ค่อนข้างง่าย
16	0.55	ง่ายพอเหมาะ
17	0.65	ค่อนข้างง่าย
18	0.80	ค่อนข้างง่าย
19	0.65	ค่อนข้างง่าย
20	0.60	ง่ายพอเหมาะ

การวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความรู้กิจกรรมการอบรม

(Discrimination: r)

ตารางที่ 51 ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (p)	แปลผล
1	0.21	จำแนกได้
2	0.25	จำแนกได้
3	0.23	จำแนกได้
4	0.37	จำแนกได้
5	0.23	จำแนกได้
6	0.43	จำแนกได้
7	0.20	จำแนกได้
8	0.82	จำแนกได้
9	0.37	จำแนกได้
10	0.31	จำแนกได้
11	0.88	จำแนกได้
12	0.71	จำแนกได้
13	0.25	จำแนกได้
14	0.25	จำแนกได้
15	0.23	จำแนกได้
16	0.65	จำแนกได้
17	0.37	จำแนกได้
18	0.94	จำแนกได้
19	0.76	จำแนกได้
20	0.60	จำแนกได้

ชื่อ.....นามสกุล.....

กรอบคำถามรูปแบบสังคัมรรมเย็นเป็นสุขของชุมชนเพื่อชีวิตดีงามและรรมเย็นเป็นสุข

1. หลักการดำเนินชีวิตที่ดีงาม (เป้าหมาย ความเชื่อ ความศรัทธา และคำสอนของศาสนา)

.....

.....

.....

.....

2. หลักการทำงานให้ประสบความสำเร็จ (แนวทาง เป้าหมาย และความมุ่งมั่น)

.....

.....

.....

.....

3. คุณค่าและความสำคัญด้านภูมิปัญญาวัฒนธรรมและศาสนาในฐานะวิถีชีวิตและทุนชุมชน

.....

.....

.....

.....

4. สิ่งดีงามในชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน (ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา)

.....

.....

.....

.....

4.1 แนวทางอนุรักษ์ดำรงรักษาสิ่งดีงามในชุมชน

.....

.....

.....

.....

5. มลเหตุและปัญหาชุมชน (อดีต ปัจจุบัน และที่กำลังเป็นภัยคุกคามในอนาคต)

.....

.....

.....

.....

5.1 แนวทางจัดการและแก้ไขปัญหา

.....

.....

.....

6. แนวทางพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนร่วมกัน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

.....

.....

.....

7. วิธีปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน DOCTRINE Model

.....

.....

.....

8. หลักธรรมประจำใจที่ช่วยค้ำจุนและนำพาสังคมสู่ความร่มเย็นเป็นสุขร่วมกัน (พุทธ อิสลาม คริสต์)

.....

.....

.....

.....

9. อุปสรรค ปัญหา และสาเหตุแห่งความล้มเหลวในการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุข (อดีต ปัจจุบัน)
(คน งบประมาณ เครื่องมือ/เครื่องใช้/เครื่องจักร และวิธีการจัดการ)

.....

.....

.....

.....

10. ปัจจัยหนุน ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมความสำเร็จของการพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขร่วมกัน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน (พระ/นักบวช ผู้นำ ภาครัฐ เอกชน สมาชิกจิตอาสา งบประมาณ อุปกรณ์ วิธีการ)

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

**กรอบแนวทางเทียบเคียงสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา**

1. การให้คุณค่าและความสำคัญด้านวัฒนธรรมและศาสนาบนฐานชีวิต
2. แนวทางการปฏิบัติสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
3. แนวทางการจัดการความรู้ชุมชนร่่มเย็นเป็นสุขบนฐานศาสนา
4. การเทียบเคียงความสำเร็จและความล้มเหลวการดำเนินการสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
5. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จและความล้มเหลวในการดำเนินการสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน (คน งบประมาณ เครื่องมือ/อุปกรณ์ และวิธีการจัดการ)
6. แนวทางการพัฒนาสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

**กรอบแนวทางถอดบทเรียนสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา**

1. การมีส่วนร่วมพัฒนาทุนชุมชน (ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และศาสนา)
2. การให้คุณค่าและความสำคัญด้านวัฒนธรรมและศาสนาในฐานะวิถีชีวิตชุมชน
3. การพัฒนาสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
4. การปฏิบัติที่เป็นเลิศการพัฒนาสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
5. การสังเคราะห์องค์ความรู้/ขุมความรู้ที่ได้เรียนรู้เพื่อถอดบทเรียนสองชุมชน
6. การเรียนรู้การวิจัยในพื้นที่และการสรุปบทเรียนชุมชน

รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมสังครมร่เเยนเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน
ในขันตอนการวิจัยระยะที่ 2 (R₂) จำนวน 30 คน ชุมชนละ 15 คน

ชุมชนท้งถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ)
(ดำเนินกิจกรรม ณ ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนตำบลหัวรอ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)

ลำดับ	ชื่อ/นามสกุล	ที่อยู่
1	นางเกสร สวัสดิกุล	143/10 หมู่ 8 ต.หัวรอ อโยธยา
2	นางบุญปลูก ปิยะสิงห์	114 หมู่ 8 ต.หัวรอ อโยธยา
3	นางนุชรี มุ่งมาศ	จ105/13 หมู่ 5 ต.หอรัตนไชย อโยธยา
4	นางพิสมัย ว่องไวสุคนธ์	114/10 หมู่ 8 ต.หัวรอ อโยธยา
5	นางพรหมทรัพย์ คงประ โยชน์	2/5 ต.ท่าवासกรี อโยธยา
6	นางทองสุข เหลืองมหัตถน	2/8 ต.ท่าवासกรี อโยธยา
7	นางประเทือง วัชรารสุข	15/2 หมู่ 9 ต.หัวรอ อโยธยา
8	นางพรสิริ กิตพิงษ์ธร	79 หมู่ 10 ต.หัวรอ อโยธยา
9	นางผ่องศรี สุพัตตเวช	98 หมู่ 9 ต.หัวรอ อโยธยา
10	นายสมจิตร จำเนียรवाल	ญ46 หมู่ 4 ต.หัวรอ อโยธยา
11	นางสุมล อัสวารานันท์	63/3 หมู่ 2 ต.คลองสระบัว อโยธยา
12	นายอภิชัย สุขสงวน	4/70 หมู่ 8 ต.หัวรอ อโยธยา
13	นางบุญสม สุขสงวน	7/6 หมู่ 9 ต.หัวรอ อโยธยา
14	นางนฤมล อติภัทกุล	36/73 หมู่ 9 ต.หัวรอ อโยธยา
15	นางจารุณี อติภัทกุล	36/72 หมู่ 9 ต.หัวรอ อโยธยา

ชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านลำเภาลุ่ม
(ดำเนินกิจกรรม ณ สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลลำเภาลุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)

ลำดับ	ชื่อ/นามสกุล	ที่อยู่
1	นางมนัสนันท์ สุวนิธิ	28 หมู่ 4 ต.ลำเภาลุ่ม อยุรยา
2	นางสมถวิล ปกรณ์	6 หมู่ 3 ต.ลำเภาลุ่ม อยุรยา
3	นางอารีย์ เหลืองประพตธิ์	10/4 หมู่ 5 ต.ลำเภาลุ่ม อยุรยา
4	นางรัชณี แก้วหวาน	52/1 หมู่ 5 ต.ลำเภาลุ่ม อยุรยา
5	นางมาลัย บุญศรี	9 หมู่ 9 ต.ลำเภาลุ่ม อยุรยา
6	นางสมบุรณ์ ช้องวงศ์	35/1 หมู่ 6 ต.ลำเภาลุ่ม อยุรยา
7	นางชะลอ หุ่นทรัพย์สิน	18/3 หมู่ 5 ต.ลำเภาลุ่ม อยุรยา
8	นายเจน โชค สุวนิธิ	28 หมู่ 4 ต.ลำเภาลุ่ม อยุรยา
9	นางวรรณวิไล มีแสงนิล	21 หมู่ 8 ต.ลำเภาลุ่ม อยุรยา
10	นางสมใจ ชันธิรักษ์	1/2 หมู่ 7 ต.ลำเภาลุ่ม อยุรยา
11	นางศิริวรรณ ห่อทอง	40 หมู่ 10 ต.ลำเภาลุ่ม อยุรยา
12	นางสาวสินวล ห่อทอง	40 หมู่ 10 ต.ลำเภาลุ่ม อยุรยา
13	นางรัตนา เข้มมณี	6/1 หมู่ 6 ต.ลำเภาลุ่ม อยุรยา
14	นางศิริพร ปุเต๊ะ	28/2 หมู่ 1 ต.ลำเภาลุ่ม อยุรยา
15	นางอุไร เบ๊ะกี	39/3 หมู่ 1 ต.ลำเภาลุ่ม อยุรยา

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมนำเสนอผลการจัดกิจกรรมสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชน
โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ในขั้นตอนการวิจัยระยะที่ 2 (R₂) จำนวน 12 คน

จัดประชุมนำเสนอ ณ ห้องประชุมเศรษฐกิจฐานราก อำเภอพระนครศรีอยุธยา

ลำดับ	ชื่อ/นามสกุล	ตำแหน่ง
1	นางจริยา นุชพงษ์	พัฒนาการอำเภอพระนครศรีอยุธยา
2	นางสาววิศรา เพชรทองคัง	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ (อำเภอ)
3	นางจริภรณ์ ปาลวิจิตร	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ (อำเภอ)
4	นางสาวพรรณนิภา ผลไพโร	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ (อำเภอ)
5	นางสาววันเพ็ญ ทองมูล	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ (อำเภอ)
6	นางสาวอรมณ มณีฤทธิ	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ (อำเภอ)
7	นายสุภสิทธิ์ รอนรู้	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ (อำเภอ)
8	นางสาววรรณ กุ่ยเกื้อ	นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ (อำเภอ)
9	นางสาวรัตนา เย็นสถิต	เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชนชำนาญการ (อำเภอ)
10	นางสาวอุไร ลั่นนพรัตน์	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ (จังหวัด)
11	ดร.เชาวนฤทธิ เรืองปราชญ์	ประธานหลักสูตรสหวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
12	นายนิรันดร์ ชันชวิธิ	อาจารย์ประจำหลักสูตรสหวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

(คู่มือ) เอกสารประกอบการอบรม

รูปแบบสังคर्मเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นายมนู สนิทวรรณะ นักศึกษาปริญญาเอก
สาขาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

หลักการ

สังคर्मเย็นเป็นสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนต่างปรารถนาาร่วมกัน จากการศึกษาเกี่ยวกับความร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนและสังคมในบริบทภาพรวมจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า มีความเป็นไปได้ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะปรับแนวทางการพัฒนาจากเดิมที่มุ่งเน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาสังคर्मเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน เบื้องต้นสามารถเริ่มจากชุมชนที่มีความพร้อมด้านการรวมตัวรวมกลุ่มสมาชิกสำหรับการร่วมประเมินสภาพการณ์ภายในชุมชนและร่วมเรียนรู้กระบวนการจัดการความรู้สังคर्मเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน จากนั้นขยายผลสู่ชุมชนท้องถิ่นอื่นเพื่อเสริมสร้างความร่มเย็นเป็นสุขร่วมกันของชุมชนบนฐานศาสนาที่เป็นทุนทางสังคมอันทรงคุณค่าคู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตลอดมา

วัตถุประสงค์ของการอบรม

เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการปฏิบัติสังคัมมัธยัมเป็นสุขร่วมกันของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานของประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง/ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบสังคัมมัธยัมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานและขยายผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่การปฏิบัติร่วมกันในกิจกรรมสังคัมมัธยัมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและชุมชน

การวัดและประเมินผลการอบรม

ตัวบ่งชี้	วิธีการ	เครื่องมือ
กลุ่มเป้าหมายสองชุมชน - ผลการอบรมรูปแบบสังคัมมัธยัมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน - พฤติกรรมการปฏิบัติในกิจกรรมสังคัมมัธยัมเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	การทดสอบก่อนและหลังการอบรม การสังเกตพฤติกรรม การปฏิบัติ	แบบทดสอบความรู้ แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมปฏิบัติ

ความนำ

ในชุมชนท้องถิ่น ถ้าสมาชิกชุมชนยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความร่วมมือที่ดีภายในชุมชน มีกิจกรรมการอบรมเรียนรู้ ที่ทางโลกและทางธรรม มีสถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันมีอิสระและมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน มีการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ที่เหมาะสมสู่ชุมชนอย่างทั่วถึง และชุมชนมีการพัฒนาอย่าง สมดุลทั้งในระดับบุคคลกับบุคคล บุคคลกับสังคม และบุคคลกับธรรมชาติแวดล้อม โดยบูรณาการมิติด้านการศึกษา สังคม วัฒนธรรมและศาสนา เศรษฐกิจ การเมือง สาธารณสุข และทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างเป็นองค์รวม ชุมชนท้องถิ่นย่อม มีความร่มเย็นเป็นสุข ด้วยเหตุนี้ ในแต่ละชุมชนควรมุ่งมั่นร่วมกันว่า การพัฒนาสังคม ร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน จะเป็นอีกหนึ่งแนวทางแห่งการพัฒนาที่ จะนำพาความร่มเย็นเป็นสุขสู่ชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน

การประเมินสภาพการณ์ชุมชนโดยชุมชนเพื่อชุมชน

ขั้นแรก ชุมชนควรระบุสภาพการณ์ที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยกำหนด ลักษณะการวัดที่อิงกับค่าเป้าหมายที่มีลักษณะพรรณนา สำหรับนำไปใช้เป็นกรอบการ ประเมินชุมชน ตามรายละเอียดและตัวอย่าง ดังนี้

ดัชนี	ตัวชี้วัด	ปัจจัยสนับสนุน
1. การศึกษา	1. มีการพัฒนาด้านจิตใจสมาชิกในชุมชนตามหลักความศรัทธา/ความเชื่อทางศาสนาที่ตนนับถือ 2. มีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สมาชิกในชุมชนทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรมผ่านการศึกษาดลอดชีวิต 3. มีสถาบัน/ศูนย์การศึกษาชุมชนและผู้รับผิดชอบชัดเจน	1. ผู้นำ/แกนนำ/ภาวะผู้นำ 2. กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ภายในชุมชนที่สอดคล้องทุนสังคมและวัฒนธรรม ทุนสังคมและวัฒนธรรม - ทรัพยากรชุมชน - ภูมิปัญญาท้องถิ่น - ประเพณี วัฒนธรรม - ภูมิสังคมและภูมิธรรม (การปฏิบัติตนตามหลักศรัทธา/ความเชื่อทางศาสนา)
2. สังคม	4. ความรักความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน 5. ความร่วมมือแบ่งปันช่วยเหลือกันในชุมชน 6. สมาชิกในชุมชนมีจิตสำนึกต่อชุมชนส่วนรวม 7. ชุมชนมีความสงบปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 8. มีการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำความดีแก่ชุมชน 9. มีกระบวนการตัดสินใจพิพาทชุมชน (ยุติธรรมชุมชน)	
3. วัฒนธรรมและศาสนา	10. มีผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยม และประเพณีที่ดีงาม 11. ศาสนสถานเป็นศูนย์กลางอบรมถ่ายทอดความรู้หลักธรรม และคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงามในชุมชน	
4. เศรษฐกิจ	12. สมาชิกในชุมชนประกอบอาชีพสุจริต 13. การมีรายได้เพียงพอและมีการออม 14. การมีกองทุนสวัสดิการชุมชน 15. การมีกิจกรรมส่งเสริมทักษะการประกอบอาชีพ	
5. การเมือง	16. การมีสิทธิแสดงความคิดเห็นทางการเมือง 17. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในชุมชน 18. การมีระบบการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจผู้นำท้องถิ่น	
6. สาธารณสุข	19. การมีศูนย์บริการสาธารณสุขชุมชนและบุคลากร 20. การมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายและจิตในชุมชน 21. การไม่มีโรคระบาดหรือโรคติดต่อรุนแรงในชุมชน	
7. ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมชุมชน	22. การมีกฎระเบียบ ข้อบังคับภายในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการและการปฏิบัติการด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมชุมชน	

แนวทางการพัฒนาผู้สังคมนิยมเป็นสุขของชุมชน 8 ประการ

การพัฒนาควรเชื่อมโยงมิติด้านต่างๆ ของชุมชนท้องถิ่นอย่างพอเหมาะพอดี เพราะเมื่อทุกองค์ประกอบเชื่อมโยงกันอย่างถูกต้องพอเหมาะพอดีจะเกิดความสุข การพัฒนาบนฐานหลักธรรมและคำสอนของศาสนาเสมือนหนึ่งเป็นแนวทางการพัฒนา ที่สมดุลบนฐานของชีวิตและวัฒนธรรมเพื่อความถูกต้องดีงาม นำไปสู่ความมั่นคงและความร่วมมือเป็นสุขร่วมกันของบุคคลและชุมชน

องค์ประกอบ 8 ประการ ผู้สังคมนิยมเป็นสุขร่วมกันของชุมชนโดยใช้ศาสนา เป็นฐาน (DOCTRINE Model) มีดังนี้

1. D = Dogma
(สมาชิกชุมชนปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา)
2. O = Oneness
(สมาชิกชุมชนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันโดยไม่แยกศาสนา)
3. C = Cooperation
(สมาชิกชุมชนต่างศาสนามีความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน)
4. T = Training & Learning Program
(ชุมชนมีกิจกรรมการอบรมและเรียนรู้ทางโลกและทางธรรมภายในชุมชน)
5. R = Religions (สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน)
6. I = Independent in Public Participation
(สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างก็มีอิสระและมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน)
7. N = News & Knowledge Distribution
(ชุมชนมีการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทางโลกและทางธรรมสู่ชุมชน)
8. E = Equilibrium Development
(ชุมชนมีการพัฒนาอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนาในชุมชน)

1. การปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา

ศาสนาเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตประจำวัน คุณค่าของศาสนามีมากมายต่อมนุษย์โดยเฉพาะด้านจิตใจซึ่งถือว่าสูงกว่าคุณค่าทางวัตถุ ศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจทำให้มนุษย์ไม่อ้างว้างเวลาประสบปัญหาในชีวิต ผู้มีปัญหาห่อหุ้มสามารถนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาซึ่งตนศรัทธาและเชื่อมั่นนำพาชีวิตให้ไปสู่เป้าหมายที่ตนได้ตั้งไว้ ศาสนิกชนในแต่ละศาสนาจะไม่ตกเป็นเครื่องมือของอำนาจฝ่ายต่ำตามธรรมชาติ เพราะคำสอนของทุกศาสนาสอนให้ทุกคนเป็นคนดี สอนให้ละเว้นจากความชั่วทั้งปวง ศาสนาจึงเป็นประทีปส่องโลกให้สว่างไสวด้วยความรู้แจ้งและสอนให้มนุษย์รักสามัคคี มีความยุติธรรม ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง มีความรัก ความเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูล ให้อภัย และไม่อิจฉาริษยาพยาบาทต่อกัน เมื่อพิจารณาหลักธรรมของศาสนาต่างๆ จะเห็นว่ามีคุณสมบัติสอดคล้องกันในการปลูกฝังความดี ความถูกต้อง เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม ศาสนิกชนสามารถนำหลักคำสอนของศาสนาที่ตนศรัทธาเชื่อมั่นมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ได้ กล่าวคือ

หนึ่ง เว้นจากการทำชั่วและมุ่งทำความดี ทุกศาสนาสอนให้ละเว้นการกระทำ ความชั่วและทำแต่ความดีเพื่อให้ศาสนิกชนทั้งหลายเป็นมนุษย์ที่ดีและสมบูรณ์ตามแนวทางของแต่ละศาสนา เช่น พระพุทธศาสนามี ศีล คือ ข้อปฏิบัติตนเพื่อควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ให้ตั้งอยู่ในความดีงามความเป็นปกติสุข และธรรม คือ ข้อพึงปฏิบัติ หน้าที่ ความดีงาม ความถูกต้อง ศาสนาคริสต์ มีบัญญัติ 10 ประการ ที่เป็นหลักปฏิบัติของชาวคริสต์เพื่อความรอดจากบาปและเข้า ถึงอาณาจักรของพระเจ้าอันเป็นดินแดนที่มีความสุขสงบนิรันดร์ และศาสนาอิสลาม มี หลักศรัทธา 6 ประการ และหลักปฏิบัติ 5 ประการ ที่เป็นแนวทางการปฏิบัติตนของมุสลิมทุกคนตั้งแต่เกิดจนตายและเป็นแนวทางการปฏิบัติต่อกันทางสังคมของชาวมุสลิมในเวลาเดียวกัน

สอง ความรัก ความเมตตา ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ได้กล่าวถึงความรัก ความเมตตา ทั้งหลักธรรมคำสอนในพระคัมภีร์และคำสอนแทรกไว้ในแต่ละตอนของคำสอนนั้นๆ บางครั้งก็มีคำสอนในลักษณะภายิตเตือนใจ เช่น พระพุทธศาสนามีคตินิยมที่ยึดถือ เช่น เมตตาธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลก ฟังชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ ฟังชนะความชั่วด้วยความดี ฟังชนะความตระหนี่ด้วยการให้เป็นต้น ศาสนาคริสต์พระเยซูทรงสอนว่า จงรักพระเจ้าอย่างสุดใจสุดความคิด สุดกำลัง และจงรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตัวเอง ศาสนาอิสลาม ศาสดามุฮัมมัด (ซ.ล) ทรงกล่าวไว้ว่า ผู้ใดขาดความเมตตาเพื่อนมนุษย์ ผู้นั้นไม่ได้รับเมตตาจิตเช่นกัน ดังนั้นทุกศาสนาจึงเน้นเรื่องความรัก ความเมตตา เพราะหากมนุษย์ทุกคนมีความรักความเมตตาอยู่ในใจแล้ว ก็จะทำให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนกัน

สาม การเสียสละและการสงเคราะห์ เมื่อมนุษย์มีความรักความเมตตา ก็จะมี ความเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และให้การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ศาสนาต่างๆ จึงสอนให้ช่วยเหลือสงเคราะห์กันด้วยความเมตตากรุณาไม่หวังผลตอบแทน เน้นการเสียสละด้วยความบริสุทธิ์ใจเช่นพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 ซึ่งได้แก่ ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา และสมานัตตตา ศาสนาคริสต์จะเน้นให้มนุษย์เสียสละ ให้อภัย เอื้อเฟื้อ โดยไม่หวังผลตอบแทน ศาสนาอิสลามได้มีการกำหนดหลักการให้ชาวมุสลิมที่มีทรัพย์สินเงินทองตามกำหนดต้องมีการบริจาคทาน (ซากาต) แก่ผู้ยากจนหรือสมควรรับความช่วยเหลือในอัตราที่กำหนด

สี่ ความอดุสาหะและพัฒนาตนเอง ศาสนาต่างๆ สอนให้มนุษย์มีความเพียรพยายาม อดทน ขยัน และอดุสาหะ อันจะช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จและรู้จักพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐได้ด้วยการฝึก ถ้าไม่ฝึกหาประเสริฐไม่ นั่นหมายถึง ท่านสอนให้มนุษย์เคารพในการฝึกฝนใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่องและหลักอิทธิบาท 4 อันได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มีคติเตือนใจ เช่น ความเพียรอยู่ในความสำเร็จอยู่ที่นั่น คำสอนในศาสนา

คริสต์มีกล่าวไว้ว่า เราทั้งหลายภูมิใจในความยากลำบากเพราะรู้ว่าความยากลำบากนั้นทำให้เกิดความอดทนและความอดทนนั้นทำให้เกิดอุปนิสัยที่ดี และศาสนาอิสลามสอนให้คนใฝ่หาความรู้ตั้งแต่เกิดจนตาย และมีคำสอนว่า ผู้ใดมีความพยายาม ผู้นั้นจะได้รับผลสำเร็จ เป็นต้น

ห้า ความยุติธรรม คำสอนทุกศาสนาเน้นเรื่องความยุติธรรม เพราะการที่ชุมชนสังคมจะอยู่ร่วมกันโดยสันติสุขนั้นจำเป็นต้องมีหลักแห่งความยุติธรรมเป็นแกนกลาง พระพุทธศาสนาสอนไม่ให้อยู่ภายใต้อคติ 4 ประการ คือ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ ศาสนาคริสต์มุ่งเน้นในการรักษาความยุติธรรมในสังคมว่า เจ้าทั้งหลายอย่าเห็นแก่หน้าผู้ใดในการพิพากษา จงฟังท่านผู้ใหญ่ ผู้น้อยเหมือนกัน เจ้าทั้งหลายอย่ากลัวผู้ใด เพราะการพิพากษานั้นเป็นการตัดสินของพระเจ้า และศาสนาอิสลามสอนให้ดำรงความยุติธรรม แม้จะกระทบกระเทือนต่อตัวเจ้าของต่อมารดา บิดาหรือญาติ ไม่ว่าเขาจะเป็นคนมีหรือคนจน และอย่าถือตามอารมณ์ใครในการรักษาความยุติธรรม เป็นต้น

2. ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกชุมชน โดยไม่แยกศาสนา

ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชน หมายถึง การมีความยึดมั่นในทางที่ถูกต้องร่วมกัน การปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนศรัทธาเชื่อถือ มีความสามัคคีร่วมมือร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือเอื้ออาทรเกื้อกูลกัน ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม มีความเห็นพ้องไปในทิศทางเดียวกัน เข้าใจและเข้าใจกัน มีความตระหนักในหน้าที่ทั้งของส่วนตนและส่วนรวม

ผลการศึกษาของ พระครูนิกรสุนทรกิจ (สมพงษ์ นุ่มสกุล) พบว่า สังคมไทยต้องการความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของผู้คนในสังคม ทุกคนจึงต้องช่วยกันเสริมสร้างคนละไม้คนละมือด้วยการ รวมพลังปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีงามถูกต้องตามหลักการ ระเบียบข้อบังคับ กติกา และศีลธรรม ซึ่งจะเป็นแรงขับเคลื่อนสังคมไทยให้เดินหน้าไปสู่สังคม

แห่งความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน นั้นหมายถึง ทุกคนต้องทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ด้วยความไม่ประมาท ไม่ฝืนทำอะไรตามใจหรือตามแรงขับฝ้ายดำภายในตน และเมื่อทุกคนทุกฝ้าย และทุกคณะในสังคมไม่มีความขัดแย้งกัน มีแต่ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันแล้ว แม้จะเกิดวิกฤตการณ์ต่างๆ ขึ้นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ คนไทยทุกคนก็จะสามารถระงับป้องกันและแก้ไขเหตุการณ์เช่นนั้นได้ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาและปฏิบัติร่วมกันตามหลักสามัคคีธรรมหรือหลักความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังมีปรากฏในหลักธรรมของทั้งสามศาสนา จะช่วยส่งผลให้สังคมไทยมีความสงบสุข เป็นครอบครัวเป็นชุมชน เป็นสังคม เป็นประเทศชาติที่ร่มเย็นเป็นสุขอยู่ด้วยผลแห่งความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

3. สมาชิกชุมชนมีความร่วมมือ ช่วยเหลือ และประสานงานกัน โดยไม่แบ่งแยกศาสนา

ความร่วมมือและการประสานงานมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานชุมชน เป็นกระบวนการหลักที่ทำให้การปฏิบัติงานร่วมกันเป็นไปอย่างถูกต้องบรรลุวัตถุประสงค์ มีความราบรื่นในการปฏิบัติงาน มีความสอดคล้องตรงกัน ทำให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ทับซ้อนขัดแย้งกัน

ความร่วมมือและการประสานงานจึงเป็นกระบวนการหนึ่งของการบริหาร การปฏิบัติงาน และการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยความสำเร็จของความร่วมมือและการประสานงานขึ้นอยู่กับบทบาทและความสามารถของบุคลากร นั้นหมายถึง การประสานงานเกิดจากความต้องการให้งานที่ทำประสบผลสำเร็จ โดยผู้ปฏิบัติจะต้องมีความรับผิดชอบที่จะทำงานเหล่านั้นให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด มีความสอดคล้องกันอย่างเหมาะสม มีการสื่อสารที่ตรงกัน และต้องสามารถทำให้ทุกฝ้ายเข้าร่วมทำงานอย่างมีจุดหมายเดียวกันตามวัตถุประสงค์ของงานที่

กำหนดไว้ รวมถึงการมีคุณภาพงานตามมาตรฐานที่เป็นไปตามข้อกำหนด ระยะเวลา และทรัพยากร ซึ่ง สมิต สัจฉกร อธิบายปัจจัยที่จำเป็นต่อการประสานงานชุมชน ได้แก่

- 1) คน หมายถึง ผู้ซึ่งจะทำให้งานเป็นผลขึ้นมา การประสานงานที่แท้จริง คือ การประสานคนให้ร่วมใจร่วมกำลังงานด้วยการนำเอาความสามารถของคนมาทำให้เกิดผลงานในจุดมุ่งหมายเดียวกัน ความสามารถของคนพิจารณาได้สองด้านคือทางด้านความรู้และด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น ผู้ประสานงานต้องมีความรู้ความสามารถและการมองการณ์ไกล มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีทัศนคติที่ดี สามารถร่วมงานทุกฝ่ายได้ดีและมีการพบปะหรือกันอยู่เสมอ
- 2) เงิน หมายถึง ตัวเงินและสิ่งอื่นซึ่งสามารถใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนได้ ในการประสานงานจะต้องมีกำลังเงินสนับสนุนการปฏิบัติงาน
- 3) วัสดุ หมายถึง สิ่งของเครื่องมือและเครื่องใช้ต่างๆ ในการประสานจะต้องมีวัสดุอุปกรณ์ช่วยในการประสานงานอย่างพอเพียง
- 4) วิธีการทำงาน หมายถึง การบริหารงานให้สามารถบรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดเป็นเป้าหมายไว้ มีการกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้ชัดเจน มีการมอบหมายงาน การควบคุมงานและการติดต่อสื่อสารที่ดี โดยมีองค์ประกอบย่อยสู่ความสำเร็จที่สำคัญคือ 1) ความร่วมมือ จะต้องสร้างสัมพันธภาพในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย โดยอาศัยความเข้าใจและการตกลงร่วมกัน มีการรวบรวมกำลังความคิด วิธีการ เทคนิค และระดมทรัพยากรมาสนับสนุนงานร่วมกันเพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เต็มใจ ที่จะทำงานร่วมกัน 2) จังหวะเวลา จะต้องปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละคนตามกำหนดเวลาที่ตกลงกันให้ตรงเวลา 3) ความสอดคล้อง จะต้องพิจารณาความพอเหมาะพอดีไม่ทำงานซ้อนกัน 4) ระบบการสื่อสาร จะต้องมีการสื่อสารที่เข้าใจตรงกันอย่างรวดเร็วและราบรื่น และ 5) ผู้ประสานงาน จะต้องสามารถดึงทุกฝ่ายเข้าร่วมทำงานเพื่อตรงไปสู่จุดหมายเดียวกันตามที่กำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของงาน ขณะที่ รัตนากรณ์ ศรีพยัคฆ์ ขยายความเพิ่มเติมถึงวิธีที่จะให้ได้รับความร่วมมือใน

การประสานงานว่า การประสานงานไม่ควรจะกระทำโดยใช้อำนาจสั่งการเพียงอย่างเดียว ควรใช้ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเป็นหลัก เพราะความมีน้ำใจต่อกัน ไว้วางใจกัน จะเป็นผลให้เกิดการร่วมใจมากกว่าการใช้อำนาจหน้าที่ พยายามผูกมิตรตั้งแต่ต้นและป้องกันไม่ให้เกิดความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ มีความหวาดระแวงกัน ให้การยอมรับซึ่งกันและกัน ไม่นินทาว่าร้ายกัน ไม่โยนความผิดให้แก่ผู้อื่น เมื่อมีสิ่งใดจะช่วยเหลือแนะนำกันได้ก็อย่าลังเล พร้อมรับฟังคำแนะนำของผู้เกี่ยวข้องแม้จะไม่เห็นด้วยก็ไม่แสดงปฏิกิริยาโต้ตอบและเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงก็แจ้งให้ทราบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักอิทธิบาท 4 ของพุทธศาสนาที่ช่วยทำให้การประสานงานเกิดความสำเร็จ คือ 1) ฉันทะ ความพึงพอใจในงานที่ทำ 2) วิริยะ มีความขยันหมั่นเพียรตั้งใจทำงาน 3) จิตตะ มีความหวัง มีใจใฝ่จดจ่อเอาใจใส่การทำงานอย่างต่อเนื่อง 4) วิมังสา มีความคิดรอบคอบ ไตร่ตรอง หาเหตุผล แก้ไขปรับปรุงงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย

4. กิจกรรมการอบรมและเรียนรู้ทางโลกและทางธรรมภายในชุมชน

ในภาวะแห่งความทันสมัยที่เทคโนโลยีทุกด้านก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ผู้คนในชุมชนไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใดจำเป็นต้องเตรียมตัวเพื่อรับมือและเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่ท้าทาย การเตรียมตัวของสมาชิกในชุมชนไม่ว่าในฐานะบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือชุมชนต้องเตรียมให้พร้อมรับกับภาวะปัจจุบันและภาวะอนาคตที่ยากจะคาดการณ์ในฐานะสมาชิกของชุมชน หรือแม้แต่ผู้ที่มีฐานะผู้นำชุมชนยังจำเป็นต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถนำความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงนั้นมาถ่ายทอดสู่สมาชิกเพื่อสร้างเสริมระบบภูมิคุ้มกันชุมชนด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน โดยนำเอาความรู้ประสบการณ์ต่างๆ ที่ทุกคนมีอยู่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างองค์ความรู้ใหม่นำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างสมดุลของบุคคลและชุมชน

การจัดกิจกรรมการอบรมเรียนรู้ในชุมชนที่มีคุณภาพนั้น โกวิตย์ พวงงาม ให้แง่คิดว่า ควรดำเนินการบนพื้นฐานความต้องการจำเป็นของสมาชิกและชุมชน โดยดำเนินการในลักษณะเป็นกระบวนการภายในที่มีภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง เป็นผู้สนับสนุน และเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี ที่ว่า ชุมชนท้องถิ่นต้องมีการอบรมและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องอันประกอบด้วย คือ 1) ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร 2) การสื่อสาร 3) การเรียนรู้ที่ดี ต้องมีการจัดระบบความรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงหนังสือ ที่อ่านหนังสือพิมพ์ หอสมุด พิพิธภัณฑ์ อินเทอร์เน็ต ระบบการสื่อสาร เช่น วิทยุชุมชน หนังสือพิมพ์ชุมชนท้องถิ่นอินเทอร์เน็ต การเรียนรู้ที่ดีรวมถึงการส่งเสริมการอ่าน การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ การเรียนรู้ในเครือข่ายและระหว่างเครือข่ายชุมชนต้องสามารถวิจยเรื่องของตัวเอง เช่น เรื่องรายจ่าย เรื่องหนี้ วิเคราะห์ปัญหา วินิจฉัยปัญหา วิเคราะห์ทางเลือก และตัดสินใจทางเลือกที่ถูกต้อง นำผลการวิจยไปทำแผนแม่บท ชุมชนและพัฒนาอย่างสมดุล ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่ดีจะทำให้เกิดการพัฒนาการอย่างบูรณาการและยั่งยืน

สัมพันธ์กับผลการศึกษาของ ฉลาด จันทรมบัติ พบว่า กระบวนการพัฒนาการจัดอบรมให้ความรู้ในชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้การพึ่งตนเอง ประกอบด้วยหลัก 6 ประการ คือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมประเมิณผล โดยให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาความรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของชุมชนอย่างต่อเนื่องทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรมเพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันด้วยการให้ความสำคัญกับมิติทางสังคม “ความร่มเย็นเป็นสุข” มากกว่าเป้าหมายทางวัตถุอันเป็นผลพวงของการพัฒนาที่ผ่านมา อาทิ แก่นศาสนาและการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามแนวทางศาสนา การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ความรู้และทักษะการประกอบอาชีพ การเสริมสร้างรายได้ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้ใหม่ การเรียนรู้ทักษะการ

ดำรงชีวิต การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือชุมชน การรักษาและเสริมสร้างสุขภาพ การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมชุมชน เป็นต้น โดยดำเนินการอย่างเป็นองค์รวม และบูรณาการบนฐานชีวิตและชุมชนในลักษณะของการเรียนรู้เพื่อชีวิตถิ่นฐาน เพื่อความพอเพียง ความพอดี และความร่มเย็นเป็นสุขร่วมกันของชุมชน

5. สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน

ศาสนาเป็นสถาบันที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน แต่การพัฒนาประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้เน้นความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นด้านหลักเพื่อพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญและความทันสมัยตามแบบตะวันตก ทำให้สถาบันศาสนาถูกเบียดบังและลดบทบาทความสำคัญลง กระนั้น สถาบันศาสนายังคงยืนหยัดเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจของมนุษย์โดยหลักธรรมคำสอนทั้งมวลมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้คนในสังคมเป็นคนดี มีศีลธรรม มีเหตุผล มีปัญญา และศรัทธาในความถูกต้องอันนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ นั่นหมายถึง แม้ว่าการพัฒนาทางโลกจะก้าวหน้าเพียงใด เสนอข้อค้นพบใหม่ที่ยิ่งใหญ่ต่อการพัฒนาทางวัตถุอย่างไร แต่ศาสนาก็ยังคงอยู่ พระเจ้า นิพพาน สวรรค์ นรก ชีวิตหลังความตายก็ยังคงอยู่ ที่สำคัญคงมีเนื้อหาสาระอันเป็นแก่นสารที่ว่าด้วยการบริหารชีวิตให้มีความสุข สมบูรณ์ มีความหวัง มีความเมตตาเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกันโดยสาระส่วนนี้ประหนึ่งเป็นสัจธรรมที่ไม่มีทางเปลี่ยนแปลงไปด้วยการพัฒนาทางโลกวัตถุ

เหตุนี้ ศาสนาจึงมิได้เป็นเรื่องของจิตใจเพียงอย่างเดียว แต่ศาสนาเป็นเรื่องของอุดมการณ์และการใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองเพื่อค้นหาความจริงแห่งชีวิตที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อระบบความเชื่อ ความคิด และการพัฒนาทางจิตใจอันส่งผลต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติต่อกันของผู้คนในสังคม ดังความว่า 1) ศาสนาเป็นศาสตร์ที่สอนให้มนุษย์รู้จักตนเอง รู้จักหาความหมายให้กับชีวิต ช่วยให้ผู้คนคลายทุกข์และพบความสุขแท้จริง

2) ศาสนาสอนปัญญาทางโลกและทางธรรมด้วยการพิจารณาอย่างละเอียดทุกแง่มุม เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาชีวิต 3) ศาสนาพัฒนามาเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจของมนุษย์ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของบุคคลและเป็นศูนย์กลางของชุมชนให้คิด ใฝ่ และมุ่งกระทำแต่ความถูกต้องดีงาม 4) ศาสนาเป็นองค์การทางสังคมที่ช่วยในการจัดระเบียบควบคุมสังคม โดยกำหนดบรรทัดฐานและแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตทาง ศีลธรรม ค่านิยม และโลกทัศน์แก่ผู้คน รวมถึงเป็นสถาบันสวัสดิการสังคมสงเคราะห์ 5) ศาสนา เป็นการวางหลักแห่งความประพฤติของมนุษย์บนรากฐานทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และมีบทบาทเสริมสร้างความร่มเย็นเป็นสุขเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ของคนในสังคม

6) สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันมีอิสระและมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมและการเมือง ในอดีต การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนมักหมายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยให้ความสำคัญกับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่ในปัจจุบัน สังคมให้ความสำคัญกับการกระจาย อำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อการจัดการตนเองของท้องถิ่นมากขึ้น ส่งผลให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนมีขอบเขตกว้างขึ้น กล่าวคือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เปิดให้สมาชิกในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ ทิศทาง กระบวนการ บริหาร และการตัดสินใจของท้องถิ่น เพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกส่วนรวม ทั้งนี้การมีส่วนร่วมตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีอิสระทางความคิด การมีความรู้ ความสามารถในการ ปฏิบัติ และมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมต่อกิจกรรมนั้นๆ โดยหลักการมีส่วนร่วมของ สมาชิกชุมชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดมิใช่ เป็นการจัดเวทีการมีส่วนร่วมบางครั้งบางคราว โดยเริ่มจาก 1) การเกิดจิตสำนึกในตนเอง และถือเป็นภาระหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ตนเองอยู่ 2) ร่วมคิด ด้วยกันว่าอะไรที่เป็นปัญหาของชุมชน มีสาเหตุอย่างไร และจะจัดลำดับความสำคัญของ

ปัญหาเป้าหมายอย่างไรและควรที่จะจัดการกับปัญหาใดก่อนหลัง 3) ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานว่าจะจัดกิจกรรมหรือโครงการอะไร จะแบ่งงานกันอย่างไร ใช้งบประมาณมากน้อยเพียงใด จะจัดหางบประมาณมาจากที่ใดและใครจะเป็นผู้ดูแลรักษา 4) ร่วมดำเนินงาน ประชาชนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจเต็มกำลังความรู้ความสามารถของตนเอง 5) ร่วมกันติดตามประเมินผล ตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกัน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงปัญหาอุปสรรคและร่วมกันในการหาทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้งานหรือภารกิจดังกล่าวสามารถสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย 6) ร่วมรับผลประโยชน์ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนแล้วย่อมที่จะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งอาจไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในรูปของค่าตอบแทนหรือวัตถุสิ่งของ แต่อาจเป็นความสุขและความพอใจในสภาพของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้ ทั้งนี้ในการทำงานเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขหรือหลักการที่สำคัญ 3 ประการคือ 1) การมีส่วนร่วมต้องเกิดจากความเต็มใจและความตั้งใจที่จะเข้าร่วมเพราะจะทำให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจในเรื่องนั้นๆ 2) กระบวนการมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและขีดความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วม 3) การมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพ อิสรภาพที่จะตัดสินใจเข้าไปมีส่วนร่วมหรือไม่ ที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมนั้นต้องไม่เกิดจากการบังคับขู่เข็ญจากผู้ที่เหนือกว่า

7. การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมสู่ชุมชน

การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ถือเป็นการสื่อสารรูปแบบหนึ่งของชุมชน ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการสังคม ขณะที่ชุมชนอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้จึงเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อส่งเสริมและขยายการพัฒนาทำให้งานพัฒนาดำเนินไปได้โดยสะดวกเสมือนเป็นกลไกผลักดันให้การพัฒนา

ชุมชนเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ด้วยเหตุนี้การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้จึงมีความสำคัญต่อชุมชนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชุมชน การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้จึงเป็นการสื่อสารชุมชนที่ไม่อาจมองข้ามในช่องทางการเข้าถึงชุมชนและกลุ่มเป้าหมายรวมถึงกระบวนการมีส่วนร่วมกับประชาชนในการใช้สื่อของชุมชนโดยชุมชนเพื่อชุมชน อนุภาพของการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ประหนึ่งเป็นเครื่องยึดโยงบุคคลและชุมชนให้ดำเนินกิจกรรมตามความมุ่งหวังให้เป็นด้วยดี และเป็นการถ่ายทอดทางความรู้ สารระ แก่คิด องค์ความรู้ (ทางโลกและทางธรรม) ความจริง วิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ และบริบทสถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้เกิดสัมพันธภาพ ความเข้าใจร่วมอันนำไปสู่ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของบุคคลและชุมชน

ดังนั้น การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ที่เหมาะสมอย่างทั่วถึงสู่ชุมชนควรอยู่บนพื้นฐานหลักการสื่อสารที่สำคัญได้แก่ 1) ความหลากหลายของผู้สมาชิกในชุมชน ความหลากหลายจะส่งผลให้เสียงของประชาชนมีความหลากหลายมากขึ้นและสะท้อนความต้องการต่างๆ ร่วมกันได้ชัดเจนขึ้นซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาต่างๆ เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม 2) การเข้าถึงสื่อ การเข้าถึงสื่อมักจะนำไปสู่การที่ผู้เกี่ยวข้องได้พัฒนาความรู้สึกผูกพันกับประเด็นปัญหาเกิดความตระหนักร่วม ความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และเป็นการถ่วงดุลอำนาจกับกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ตลอดจนการเพิ่มอำนาจและความเสมอภาคให้กับประชาชน 3) ความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ โดยเฉพาะความเชื่อมั่นว่าทุกคนมีความสามารถเชิงสติปัญญา 4) ความเหมาะสมของข่าวสารและความรู้ ประเด็นที่มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และตอบสนองความต้องการของชุมชนโดยสามารถนำเนื้อหาสาระมาใช้ประโยชน์ได้ 5) การปรึกษาหารือ เป็นกระบวนการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล และทัศนคติต่างๆ 6) การสนับสนุนเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีบทบาทและมีส่วนร่วม 7) กระบวนการประชาธิปไตย เป็นการกระจายอำนาจไปสู่สมาชิกในระดับชุมชน เป็นการเพิ่มพลังอำนาจให้กับชุมชนและฝึกฝนให้ชุมชนเรียนรู้การจัดการและการพึ่งตนเอง

8. การพัฒนาอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนาในชุมชน

การพัฒนาที่ทำให้เกิดปัญหาในอดีตประการหนึ่งคือ การพัฒนาแบบสุดโต่งซึ่งเริ่มต้นจากแนวคิดที่สุดขั้ว เช่น ข้าราชการเมืองแบบคอมมิวนิสต์กับข้าราชการเมืองแบบประชาธิปไตย ข้าราชการแบบทุนนิยมเสรีกับข้าราชการแบบสังคมนิยม เป็นต้น แนวคิดดังกล่าวทำให้การพัฒนามุ่งไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งตามความยึดมั่นแล้ว ทำให้เสียความสมดุล เช่น เศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี ที่มุ่งรายได้ยิ่งมากยิ่งดี ความร่ำรวยคือการพัฒนา ความร่ำรวยทำให้มีอำนาจและมีโอกาสเหนือคนอื่น ความร่ำรวยน่าจะทำให้ตนเองมีความสุขจากการได้เสพความเจริญทางวัตถุก็เลยมุ่งแต่หาเงิน ทำทุกวิถีเพื่อให้ได้เงินมากที่สุดแต่แล้วก็เกิดความอึดอัดนอนทุกข์ เกิดปัญหาสังคม ปัญหาทางการเมือง และปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมามากมาย เพราะมีคนเสียเปรียบ คนด้อยโอกาส คนยากจน และคนขาดคุณธรรมจริยธรรม ปัญหาต่างๆ เป็นบริบทที่กระทบกับคนรวยและเป็นตัวเร่งการพัฒนา ทำให้คนร่ำรวยไม่สามารถเสพความเจริญทางวัตถุได้อย่างมีความสุข เหล่านี้คือบทเรียนที่ต้องหันมาสร้างสมดุลให้เกิดขึ้นในการพัฒนา ความสมดุลในการพัฒนาจึงหมายถึง การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการ ไปพร้อมกันทุกด้านไม่มุ่งเน้นเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะเพราะทุกกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด เช่น การพัฒนาคนกับสิ่งแวดล้อม การพัฒนาวัตถุกับการพัฒนาจิตใจของคน ความสมดุลระหว่างเพศและวัย ความสมดุลระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาสากล เป็นต้น การพัฒนาอย่างสมดุลนี้ ประเวศ วะสี ขยายพรรณสนะว่า เป็นการพัฒนาอย่างบูรณาการบนแนวทางมัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง) ซึ่งเป็นกุญแจนำไปสู่ความร่มเย็นเป็นสุขร่วมกันของชุมชนและสังคม การพัฒนาอย่างบูรณาการจึงหมายถึงการพัฒนาทุกองค์ประกอบอย่างเชื่อมโยงกันทั้ง เศรษฐกิจ จิตใจ ครอบครัว ชุมชน สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เมื่อทุกองค์ประกอบเชื่อมโยงกันอย่างถูกต้องพอดีจะเกิดดุลยภาพ ดุลยภาพคือความสมดุลและความยั่งยืนที่สำคัญแนวทางการสร้างความสมดุลได้ปรากฏอยู่ในหลักคำสอน

ของทั้งสามศาสนา ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ตัวอย่างของศาสนาพุทธ อาทิ หลักมัชฌิมาปฏิปทาและหลักกรรมวาจาธรรม และปรากฏในลักษณะของปรัชญาการดำเนินชีวิต อาทิ ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ศาสนาอิสลาม อาทิ แนวทางการดำเนินชีวิตอย่างมัซฮับอ์คอดอม อย่าใช้ชีวิตอย่างฟุ่มเฟือย ที่เรียกว่าแนวทางอิสลาม ศาสนาคริสต์ ปรากฏเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่สอดแทรกอยู่ในหลักธรรมคำสอนทางศาสนา ดังรายละเอียดโดยสรุปต่อไปนี้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย สำหรับนำไปใช้เป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชน บุคคล ในทุกระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี บนพื้นฐานหลักการที่สำคัญ 4 ประการ กล่าวคือ 1) แนวคิดหลัก เป็นปรัชญาที่แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย และเป็นปรัชญาที่มองโลกของระบบที่มีลักษณะพลวัตนั้นหมายถึงพิจารณาสถานการณ์ในโลกว่า มีความเปลี่ยนแปลง

ตลอดเวลาเนื่องจากความเชื่อมโยงของปัจจัยต่างๆ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยมีคุณลักษณะสำคัญคือสามารถนำไปประยุกต์กับการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ โดยมีแนวคิดทางสายกลางเป็นหัวใจสำคัญของปรัชญาที่นำมาใช้ในการบริหารและการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกทันต่อการเปลี่ยนแปลง 2) หลักการ หลักความพอเพียงสำหรับใช้ในการบริหารจัดการอย่างพอเพียงประกอบด้วยสามหลักการประสานกันอย่างเป็นองค์รวม ประกอบด้วย หนึ่ง ความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองและสถานะแวดล้อมตามความเป็นจริง สอง ความมีเหตุผลบนพื้นฐานความถูกต้อง สาม การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือ การไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตที่ต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา 3) เงื่อนไขพื้นฐาน หนึ่ง การมีคุณธรรมกำกับความรู้ หากขาดซึ่งคุณธรรมเป็นพื้นฐานของจิตใจและขาดการใช้ความรู้ด้วยความรอบคอบระมัดระวังแล้วการตัดสินใจและการกระทำต่างๆ ก็จะไม่สามารถเป็นไปอย่างพอเพียงได้ สอง เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยการศึกษาให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบและความระมัดระวังที่จะนำความรู้ต่างๆ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และในขั้นปฏิบัติ ความรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจอย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์ จึงต้องมีการแสวงหาความรู้ เพิ่มพูนความรู้ จัดการความรู้ ต่อยอดความรู้ตลอด เวลาให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงในโลก 4) เป้าหมาย คือ การทำให้เกิดแนวทางพัฒนาและผลของการพัฒนาที่สมดุลที่พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยมีมุ่งผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาวให้รอดพ้นจากภัยและวิกฤติในแต่ละช่วงเวลาเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา ความพอเพียงเป็นวิธีการในการบริหารจัดการที่คำนึงถึงความพอประมาณอย่างเป็นเหตุเป็นผล เพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งในระหว่างกระบวนการและผลที่เกิดขึ้น เป็นการบริหารจัดการที่คำนึงถึงการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อสามารถพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวพุทธตามทฤษฎีของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน จะเกิดขึ้นเมื่อระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งสี่ดำเนินไปด้วยดีโดยที่ทุกส่วน เป็นปัจจัยส่งผลในทางเกื้อกูลแก่กันทำให้ดำรงอยู่ด้วยดีด้วยกัน ในระบบนี้มนุษย์ในฐานะเป็นปัจจัยตัวกระทำมีความสำคัญสุดที่จะให้ภาวะที่พึงประสงค์นี้เกิดขึ้นได้หรือไม่ โดยมีแนวทางพื้นฐานบางประการ กล่าวคือ 1) มนุษย์ในฐานะเป็นมนุษย์ เป็นหลักการที่ควรให้ความสำคัญสูงสุด โดยมุ่งให้การศึกษาและจัดสรรปัจจัยเกื้อหนุนอื่นเพื่อช่วยให้มนุษย์แต่ละชีวิตเจริญงอกงามเข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีชีวิตที่ดีงามสมบูรณ์ มนุษย์ที่ได้มีการพัฒนาในฐานะนี้จะเป็นปัจจัยตัวกระทำที่ดีที่สุดที่จะช่วยให้ระบบสัมพันธ์องค์รวมใหญ่บรรลุจุดหมายแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน และมนุษย์ในฐานะทรัพยากรมนุษย์ คือ เป็นทุนหรือเป็นปัจจัยในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมก็พึงมีการพัฒนาให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ โดยมีสุขภาพดี ขยันอดทน รับผิดชอบ มีฝีมือ มีความรู้ ความสามารถ เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งจะเป็นกำลังในระบบเศรษฐกิจและสังคมที่จัดสรรให้เกื้อหนุนและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน 2) สังคม ระบบการต่างๆ ทางสังคมนั้นว่าโดยพื้นฐานเป็นการจัดตั้งวางรูปแบบขึ้นเพื่อให้เป็นเครื่องมือและเป็นสื่อที่ช่วยให้กระบวนการแห่งเหตุปัจจัยในกฎธรรมชาติทำงานหรือดำเนินไปในทางที่จะอำนวยผลดีแก่หมู่มนุษย์ การจำแนกเป็นระบบย่อยต่างๆ เช่น ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง ระบบการบริหาร ตลอดจนกิจการต่างๆ ก็เพื่อให้กระบวนการแห่งเหตุปัจจัยนั้นเกิดมีกำลัง และประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในการที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จ และผลสำเร็จที่เกิดจากระบบการต่างๆ ทางสังคม เช่น เศรษฐกิจเจริญเติบโตจากการพัฒนาเศรษฐกิจสำเร็จผล สภาพบ้านเมืองสงบเรียบร้อยจากการเมืองการปกครองที่ได้ผล เหล่านี้ไม่ใช่จุดหมายในตัวแต่เป็นสภาพแวดล้อม เป็นบรรยากาศและเป็นปัจจัยเกื้อหนุนเพื่อเอื้อโอกาสให้มนุษย์สามารถพัฒนาตนเข้าถึงชีวิตที่ดีงาม มีอิสรภาพและสันติสุขที่แท้จริง โดยจุดเน้นสำคัญของมาตรการต่างๆ ทางสังคมคือการสร้างบรรยากาศแห่งการไม่เบียดเบียน ตลอดจนบรรยากาศแห่งการช่วยเหลือเกื้อกูล สังคมจึงจะต้องให้มีมาตรการพิทักษ์และปกป้องคน

ที่อยู่ในสถานะต่างๆ ซึ่งมีโอกาส มีกำลังความสามารถมากน้อยต่างกัน ไม่ให้เบียดเบียน
 ช่มเหง เอารัดเอาเปรียบกัน และเอื้อโอกาสที่แต่ละบุคคลจะพัฒนายิ่งขึ้นไปทั้งในฐานะ
 มนุษย์และในฐานะทรัพยากรมนุษย์ในระดับสังคมฉันใดในระดับต่างสังคมก็ฉันนั้น
 ประชาชาติที่เปิดถึงทั่วกันจะต้องวางมาตรการร่วมกันปกป้องมิให้มีการกดขี่บีบบังคับเอา
 รัดเอาเปรียบกันระหว่างประเทศพร้อมกันนั้นสังคมก็พึงมีมาตรการพิทักษ์ป้องกันไม่ให้
 คนเบียดเบียนทำลายธรรมชาติแวดล้อม แต่มีมาตรการส่งเสริมสนับสนุนการกระทำที่
 เกื้อกูลแก่ธรรมชาติ 3) ธรรมชาติ ในขณะที่มนุษย์ประกาศ ขึ้นมาว่าต่อไปนี้จะอยู่
 ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างสันติโดยไม่เบียดเบียนทำร้ายเอาเปรียบกัน แท้ที่จริงธรรมชาติ
 ได้ตกอยู่ในภาวะเสียเปรียบแล้วเป็นอย่างยิ่ง เพราะก่อนที่มนุษย์จะประกาศเช่นนั้น มนุษย์
 ได้รุกรานเอาจากธรรมชาติไปเกือบจะหมดอยู่แล้ว เป็นเหมือนคนที่จะเอาแต่ได้อย่าง
 เดียว ด้วยเหตุนี้มนุษย์ไม่ควรจะอยู่เพียงแต่ภาวะสงบศึกกับธรรมชาติเท่านั้น แต่มนุษย์
 ควรจะให้แก่ธรรมชาติให้มากด้วยการเสริมสร้างเป็นการใหญ่โดยยอมเสียสละให้มาก
 อาจจะได้ว่าเป็นการที่มนุษย์สำนึกผิดแล้วทำความดีชดใช้หรือจะถือว่ากอบโกยจากเขา
 มามากแล้วจะคืนให้แก่ธรรมชาติบ้างก็ได้ 4) เทคโนโลยี การประดิษฐ์ การผลิต การใช้
 เทคโนโลยี เพื่อแก้ปัญหาและอนุรักษ์ธรรมชาติโดยตรง มีมากมายหลายอย่างเพิ่มขึ้น เช่น
 การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เกื้อกูลไม่ทำลายธรรมชาติ เทคโนโลยีที่ประหยัดพลังงาน
 หรือใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการผลิตสูงโดยมี
 ของเสียน้อย เทคโนโลยีเพื่อกำจัดของเสีย เทคโนโลยีที่เอาของเสียมาผลิตเวียไนซ์
 ประโยชน์ใหม่ ตลอดจนการวางมาตรการบังคับควบคุมและมาตรการทางภาษี เป็นต้น
 เหตุนี้ ความสำเร็จของการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องบูรณาการองค์ทั้ง 4 เข้าด้วยกันเป็นระบบ
 สัมพันธ์อันเดียวโดยเอาระบบการพัฒนามนุษย์มาเป็นองค์แกนกลางที่จะทำหน้าที่เป็น
 บังคับตัวกระทำ ดังกล่าวมาแล้ว เหน้มาตรฐานขั้นพื้นฐานที่พุทธศาสนาใช้วัดการ
 พัฒนา คือ การไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น มนุษย์ที่มีการพัฒนาไม่
 เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น ระบบทั้งหมดที่พัฒนาถูกทางก็ไม่ก่อความเบียดเบียน
 เหน้มาตรฐานนี้มีใช่เป็นเพียงเครื่องวัดความถูกต้องชอบธรรมเท่านั้นแต่เป็นเครื่องวัด

ความสามารถด้วย มนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาย่อมมีความสามารถมากยิ่งขึ้นในการที่จะสร้างผลดีหรือทำประโยชน์ให้แก่ตนโดยไม่ต้องเบียดเบียน ก่อโทษแก่ผู้อื่น และนั่นคือ มนุษย์ยังพัฒนา ยิ่งมีความสามารถ ยิ่งเก่ง ก็ยิ่งทำให้โลกเบียดเบียนกันน้อยลง

แนวทางการดำเนินชีวิตอย่างมัธยัสถ์อดออม อย่าใช้ชีวิตอย่างฟุ่มเฟือย เป็นการประมวลทฤษฎีจาก สมยศ หวังอัปคูละ และ ที่อธิบายแนวทางของอิสลามอย่างบูรณาการในสองแนวทาง กล่าวคือ

หนึ่ง แนวทางอิสลามที่มีบัญญัติไว้ในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นแนวทางที่เที่ยงตรง ใครยึดแนวทางนี้ไว้แน่นอน ผู้นั้นจะประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ชีวิตของผู้นั้นจะไม่ตกไปเป็นเหยื่อของมารร้าย (ซาฮูอน) ความวุ่นวายของชีวิตจะหมดสิ้น ชีวิตจะไร้ความสับสน เป้าหมายของชีวิตจะแจ่มใสชัดเจนและเที่ยงตรงมีอุดมการณ์ที่แน่นอนและแน่วแน่ ผลที่อุบัติขึ้นแก่ผู้นั้น คือ ความสุขสันต์แก่โลกนี้และโลกหน้า ระเบียบวินัยจะเกิดขึ้น ความอบอุ่น ชีวิตมีความหวัง มีความร่วมมือ ดังบทบัญญัติในอัลกุรอานที่ว่า “หากแม้พวกเขายึดมั่นในแนวทางอิสลามอย่างยืนหยัด แน่นอนเรา (อัลลอฮ์) จักหลั่งน้ำอันโอชะแก่เขาคัมภีร์”

ชีวิตที่คูดซิมกระแสนิสต์คณหาของสิ่งแวดล้อมเข้าไปในแต่ละวัน จะเป็นชีวิตที่แห้งแล้งและจะค่อยๆ หมดคุณภาพ จนที่สุดชีวิตจะสิ้นความหมายเปรียบแต่หญ้าที่จะขึ้นมาประดับความสวยงามก็ไม่ได้เพราะเนื้อดินหมดคุณภาพโดยสิ้นเชิง ในสภาพเช่นนี้ จำต้องรีบพัฒนาดินขึ้นมาใหม่ด้วยความพากเพียรพยายาม ต้องใช้งบประมาณมากมายกว่าจะพัฒนาดินขึ้นมาใหม่จนสามารถปลูกพืชได้ ชีวิตของมนุษย์ก็เช่นกัน หากปล่อยให้มันแห้งแล้งจะปลูกความดีงาม ปลูกคุณธรรม ปลูกศีลธรรม ปลูกอิบาดะห์ ปลูกระเบียบวินัย

ปลูกมารยาทและปลูกวัฒนธรรมไม่สำเร็จ ปลูกทำอะไรก็ไม่ขึ้นเพราะชีวิตปฏิเสธสิ่งดีงาม เหล่านั้น มันจึงกลายเป็นที่ถ่ายเทของเสีย เป็นที่รองรับสิ่งโสโครกทั้งหลาย ชีวิตที่ขาด คุณภาพอย่างนี้จึงเต็มไปด้วยพฤติกรรมที่ตำราที่มารร้ายนำมาถ่ายทิ้งไว้ และมารร้าย (ชัยภูอน) ได้เข้าไปแทรกซึมในเส้นเลือดของมนุษย์แทรกกลีกลงไปในกิเลสค้นหาและ กามราคะ ทำให้โครงสร้างของชีวิตภายในประกอบด้วยความอิจฉาริษยา ความหยิ่งทะนง ความโลภ ความหลง ความอาฆาตแค้น ความเกลียด ความโกรธที่ลอยตัวออกมาให้ ประจักษ์ในชีวิตคือความตะกตะในการบริโภคอาหาร ความสำมะเลเทเมา การทำซินา การเสพสุรายาเมา และการเสพสิ่งเสพติดทั้งปวง ชีวิตที่มีสิ่งเหล่านี้อยู่เต็มไปหมดทั้งส่วน ลึกและส่วนที่เปิดเผยอย่างนี้จะเป็นชีวิตที่ความรุ่มเย็น ได้อย่างไรนอกจากความเสื่อม โทรม ในยุคที่เศรษฐกิจย่ำแย่ บ้านเมืองมีความขัดแย้ง ทำให้ผู้คนทั้งหลายต้องเดือดร้อน กันไปทั่วทุกระแวง นี้คือสภาพความเป็นจริงที่ทุกคนกำลังประสบและได้เห็น ได้ยินกัน ในปัจจุบัน แต่เคยพิจารณากันบ้างหรือไม่ว่าเหล่านี้เป็นเพราะอะไร ถ้าจะคิดในแง่ดีคือ สภาพการณ์ดังกล่าวนั้นเป็นการทดสอบจากอัลลอฮ์ (ช.บ.) พระผู้เป็นเจ้าของพระองค์กำลัง ทดสอบว่าเราจะมีอดทน มีความอดกลั้นเพียงใด เพราะแน่นอนพระองค์ได้มี พระดำรัสไว้ในอัลกุรอานความว่า “ขอยืนยัน เราจะทดสอบพวกเจ้าอย่างแน่นอนด้วย บางสิ่งจากความกลัว ความหิวโหย ความขาดแคลนทรัพย์สิน ความขาดแคลนชีวิต (ของ ผู้คนและสัตว์ต่างๆ) และความขาดแคลนพืชผล” ถ้าจะคิดอีกแง่หนึ่งคือ อาจเป็นเพราะ พระผู้เป็นเจ้าของทรงบันดาลสิ่งดังกล่าวเป็นสัญญาณเตือนว่า สังคมของเราจะมีสิ่งต่างๆ ที่ ต้องการปรับปรุงเพื่อชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมมุสลิมที่ดีขึ้น มีการประพฤติปฏิบัติที่ สอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนของศาสนามากกว่าที่เป็นอยู่เพราะที่ผ่านมามีสิ่งที่ยังหลง เพลิด เพลินอยู่กับการเสพสุขกับทรัพย์สินเงินทอง กับสิ่งที่ไม่ชอบด้วยหลักการของ ศาสนา ซึ่งในความเป็นจริงถ้าย้อนหลังกลับไปพิจารณาถึงหลักธรรมคำสอนของศาสนา

เกี่ยวกับเรื่องของเศรษฐกิจแล้ว จะพบว่าอิสลามวางหลักการเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการทรัพย์ (ซากาต) ไว้โดยหลักการดังกล่าวสามารถส่งผลที่ดีหลายประการให้เกิดขึ้นในสังคม เพราะระบบซากาตในอิสลามคือ การที่พระองค์ทรงมีพระบัญชาให้คนที่มียอันจะกิน มีทรัพย์สินเหลือเพื่อได้แบ่งปันส่วนหนึ่งจากทรัพย์สินที่มีอยู่ให้แก่คนจนและคนอนาถา ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดช่องว่างระหว่างชนชั้น อีกประการหนึ่งคือเพื่อให้สังคมได้อยู่กันอย่างมีความสมดุลระหว่างสมาชิกในสังคม ให้แต่ละคนมีความเห็นอกเห็นใจกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเอื้ออาทรต่อกัน ไม่มีการเห็นแก่ตัว และไม่ลุ่มหลงเพลิดเพลินอยู่กับทรัพย์สินเงินทอง ดังพระดำรัสที่ว่า “และพวกเจ้า จงกินจงดื่ม แต่พวกเจ้าอย่าสุรุษสุร่าย แท้จริงอัลลอฮ์ไม่ทรงรักบรรดาผู้ที่สุรุษสุร่าย ฟูมเฟือย” อย่างไรก็ตามเราสามารถจะเปลี่ยนวิกฤติดังกล่าวให้เป็น โอกาสที่จะตัดดวงคุณงามความดีให้แก่ตัวเราไว้เพื่อเป็นเสบียงในวันอาคิเราะห์ได้ด้วยการยอมรับสภาพ ด้วยการอดทนและอดกลั้น และพยายามหาที่ดีที่ตรง

สอง แนวทางการดำเนินชีวิตตามแบบอย่างที่ดีงามของท่านศาสดานบีมุฮัมมัด (ซ.ล) คือแนวทางและแบบอย่างที่ย่อมะหะห์ (ประชากร) ของท่านต้องเจริญรอยตามในทุกๆ ด้านเพราะเป็นแบบอย่างที่ดีงาม ดังอัลลอฮ์ได้กล่าวไว้ความว่า “แท้จริงในศาสนาของพวกท่านนั้นมีแบบอย่างที่ดีงามสำหรับผู้ที่หวังจะไปพบอัลลอฮ์และวันสุดท้าย” ซึ่งท่านศาสดานบีมุฮัมมัด (ซ.ล) ท่านเป็นผู้มีก้น้อยและพอใจกับสิ่งที่ตนมี ซึ่งหลายคนอาจมองว่าความสุขที่แท้จริงอยู่ที่ความร่ำรวย เพราะเมื่อมีทรัพย์สินเงินทองแล้วก็สามารถจัดหาสิ่งที่ตนต้องการได้ และเมื่อร่ำรวยแล้วชื่อเสียงเกียรติยศก็ตามมา ส่วนนี้ท่านศาสดาได้กล่าวไว้เป็นแนวทางสำหรับว่า “ผู้ที่มีความสุขอย่างแท้จริงคือผู้ที่ได้เข้ารับอิสลาม เขาได้รับปัจจัยเพียงพอ และอัลลอฮ์ให้เขาพอใจในสิ่งที่พระองค์ประทานให้แก่เขา” ในคำสอนของท่านศาสดาบทนี้ได้กล่าวถึงหลักการสามประการของสาเหตุแห่งความสุขคือ ประการแรก การเข้ารับอิสลาม ถือว่าเป็นประการสำคัญที่สุดของความสุข อัลลอฮ์สร้างมนุษย์ขึ้นมาและพระองค์ก็ประทานอิสลามให้เป็นแนวทางที่ถูกต้อง เมื่อมนุษย์ยึดมั่นใน

แนวทางนี้ มนุษย์จะเป็นผู้ได้รับความสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า ประการที่สอง ปัจจัยในการยังชีพที่อัลลอฮ์แบ่งปันให้อย่างเพียงพอ อัลลอฮ์ได้ทรงกำหนดปัจจัยในการยังชีพ (ริสกี) ไว้ให้แก่มนุษย์ทุกคนตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา บางคนอาจได้รับปัจจัยยังชีพน้อย บางคนอาจได้รับปัจจัยยังชีพมาก แต่คนที่มีความสุขคือคนที่ได้รับปัจจัยยังชีพที่พอเพียง ในการดำเนินชีวิต ประการที่สาม ความพอใจในสิ่งที่ตนเองมี นั้นหมายถึง ความรวย ไม่ใช่อยู่ที่การมีทรัพย์สินมาก แต่อยู่ที่ความพอใจ ความพอหรือความพอใจในสิ่งที่ตนมี จึงเป็นความสุข คำสอนดังกล่าวมิได้หมายความว่าห้ามคั่นรนต่อสู้และห้ามการพัฒนาทักษะฝีมือ สิ่งเหล่านี้ยังคงมีอยู่ต่อไปอย่างไม่หยุดยั้งเพราะนั่นคือความเจริญก้าวหน้าของมนุษยชาติ และความสุขที่แท้จริงนั้นอยู่ที่เราทั้งหลายยึดมั่นและปฏิบัติตามแนวทางของอัลลอฮ์ คือ ศาสนาอิสลาม ความสุขที่เราได้รับเครื่องปัจจัยยังชีพ (ริสกี) จากการประกอบอาชีพที่สุจริต ได้รับค่าตอบแทนเพียงพอกับความจำเป็นพื้นฐาน และความสุขอยู่ที่เรารู้จักพอไม่โลภมากไม่กอบโกย

หลักธรรมคำสอนทางคริสต์ศาสนาที่เป็นแนวทางการดำรงชีวิตโดยสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการประมวลทฤษฎีจาก สงคราม เกรียงปริญญากิจที่นำเสนอในแง่หลักคุณธรรมสี่ประการ คุณธรรมประการแรก คือ การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม พระคริสตธรรมคัมภีร์สอนว่า เราได้ละทิ้งเล่ห์เหลี่ยมต่างๆ ที่น่าอับอายไปหมดสิ้นแล้ว เราไม่ทำกลอุบายและไม่ได้พลิกแพลงพระกิตติคุณของพระเจ้า แต่โดยสำแดงสัจจะ เราเสนอตัวเราให้กับจิตสำนึกผิดชอบของคนทั้งปวงจำเพาะพระพักตร์พระเจ้า พระเยซูตรัสว่า “สัจจะจะทำให้เราทั้งหลายเป็นไท” หมายความว่า เราจะเป็นอิสระไม่ตกเป็นทาสของบาป ถ้าเราดำรงอยู่ในสัจธรรมของพระเจ้า พระเจ้าปลดปล่อยเราจากค้นหาความมัวเมาของราศีในโลกนี้ ผู้ใดขาดสัจจะผู้นั้นตกเป็นทาสของซาตานเป็นผู้ที่ไม่จริงใจต่อตัวเอง คุณธรรมประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในความสัตย์ ความดีนั้น พระคริสตธรรมคัมภีร์สอนว่า เหตุฉะนั้น ท่านทั้งหลายจงเตรียมตัว

เตรียมใจของท่านไว้ให้ดี และข่มใจ ตั้งความหวังให้เต็มเปี่ยมในพระคุณ คือ พระคุณซึ่งจะทรงโปรดประทานแก่ท่าน เมื่อ พระเยซูคริสต์จะทรงสำแดงพระองค์ โดยท่านเป็นบุตรที่เชื่อฟังขออย่าได้ประพฤติตามกิเลสตัณหา พระเจ้าสอนให้เราตั้งอยู่ในสัจจะและความดีแล้วผลดีนั้นจะตามมาให้คุณแก่เราในวันข้างหน้าอย่างแน่นอน หลักคุณธรรมประการที่สาม คือ การอดทนอดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตสุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม พระคริสตธรรมคัมภีร์ สอนไว้ว่า “เหตุฉะนั้นในฐานะที่เป็นพวกซึ่งพระเจ้าทรงเลือกไว้เป็นที่บริสุทธิ์และเป็นพวกที่ทรงรัก จงสวมใจเมตตา ใจปราณี ใจถ่อม ใจอ่อนสุภาพ ใจอดทนไว้นาน จงผ่อนหนักผ่อนเบาซึ่งกันและกัน และถ้าแม้ว่าผู้ใดมีเรื่องราวต่อกันก็จงยกโทษให้กันและกัน องค์พระผู้เป็นเจ้าได้ทรงโปรดยกโทษให้ท่านฉันใด ท่านจงกระทำอย่างนั้นเหมือนกัน แล้วจงสวมความรักทับสิ่งเหล่านี้ทั้งหมด เพราะความรักย่อมผูกพันทุกสิ่งไว้ให้ถึงซึ่งความสมบูรณ์” อันที่จริงความอดทนจะเกิดขึ้นได้เพราะเราชื่นชมยินดีและไม่หวั่นไหวต่อความทุกข์ยากลำบาก เมื่อไม่แพ้ต่อความทุกข์ยากความอดทนจึงเกิดขึ้น เมื่อเราเป็นคนอดทนเรากลายเป็นคนที่ใช้ได้หมายความว่าเราเป็นคนที่หนักแน่นมั่นคงไม่หวั่นไหวต่อสิ่งใดง่ายๆ เราพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคทุกประการ ผู้มีความอดทนย่อมมีความหวังอยู่เสมอ ถึงแม้บางครั้งเราอาจไม่สมหวังบางอย่าง แต่ก็ไม่ได้ทำให้เราต้องเสียใจเพราะความผิดหวังนั้นดังพระวจนะ กล่าวว่า “ยิ่งกว่านั้นเราชื่นชมยินดีในความทุกข์ยากของเราด้วย เพราะเรารู้ว่าความทุกข์ยากนั้นทำให้เกิดความอดทน และความอดทนทำให้เราเป็นที่พระเจ้าทรงใช้ได้ และการที่เราเห็นเช่นนั้นทำให้เกิดมีความหวัง ความหวังมิได้ทำให้เกิดความเสียใจเพราะผิดหวัง เมื่อเราอดทนเราเรียนรู้ที่จะมีความพอใจในการดำรงชีวิตอยู่ได้ทุกสภาพ” พระเจ้าสอนให้เรา รู้จักอดทน อดกลั้น อดออม ไม่ท้อจืด ไม่คอรัปชั่น มีใจเมตตาปราณีดีต่อเพื่อนมนุษย์ ไม่เห็นแก่อำิสติน้างใดๆ มีใจบริสุทธิ์ มือสะอาด ผู้ที่ทำตัวดีจะได้รับพรจากพระเจ้า หลักคุณธรรมประการที่สี่ คือ การรู้จักระวังความเชื่อ ความทูลจริตและรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ของบ้านเมือง พระคริสตธรรมสอนว่า

“แก้ววิบัติแก่เจ้า พวกฟาริสี ด้วยว่าพวกเจ้าถวายทศางค์ของสารระแห่นและขมื่นและผักทุกอย่าง และได้ละเว้นความชอบธรรมและความรักพระเจ้าเสีย สิ่งเหล่านั้นพวกเจ้าควรได้กระทำอยู่แล้ว แต่สิ่งอื่นนั้นก็สมควรละเว้นด้วย” “จงระวังลี้้นจากความชั่ว และอย่าให้ริมฝีปากพูดเป็นอุบายล่อลวง” “จงหนีการชั่วและการทำการดี แสวงหาสันติภาพ และติดตามไป” “อย่าให้ต่างคนต่างเห็นแก่ประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว แต่จงเห็นแก่ประโยชน์ของคนอื่นด้วย” พระเจ้ามีความประสงค์ให้เรามิใช้อยู่เพื่อตัวเอง แต่อยู่เพื่อเพื่อนมนุษย์ เพื่อคนที่เรารัก เพื่อพระองค์ เราเกิดมาเพื่อทำความดีเพื่อถวายพระสิริแด่พระเจ้า เช่นเดียวกับพระบรมราชาบาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงประสงค์จะให้คนไทยทุกคนพอยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานให้เมืองไทยพอยู่พอกิน ไม่ต้องรุ่งเรืองเกินตัวมากนักในด้านวัตถุนิยม ทุกคนช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดี พอสสมควร คือ พอควร พอยู่พอกิน พอดี มีความสมดุล และมีความสงบ

บทส่งท้าย

แม้ว่าการพัฒนาที่ผ่านมา บางคราวทำให้สังคมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกิดภาวะของการขาดความสมดุลซึ่งนำไปสู่ปัญหาและความตึงเครียด อย่างไรก็ตาม ทุกภาคส่วนสามารถฟื้นฝ่าและยืนหยัดจากภาวะการณดังกล่าวด้วยดี เนื่องด้วยเพราะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีหลักอันแข็งแกร่งที่เป็นพลังร่วมกันคือสถาบันศาสนา ซึ่งถือเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตและเป็นทุนทางสังคมอันทรงคุณค่า ที่มีความหลากหลายทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์

การพัฒนาสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน จึงเป็น แนวทางการพัฒนาทางเลือกหนึ่งที่จะนำไปสู่การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็ง มั่นคง และสมดุล บนพื้นฐานการเรียนรู้ในวิถีชีวิตด้วยการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันระหว่างศาสนิกชนของแต่ละศาสนา เริ่มจากแต่ละบุคคลน้อมนำหลักธรรม คำสอนของศาสนาที่ตนศรัทธาเชื่อถือมาเป็นหลักของการประพฤติปฏิบัติต่อกันและ นำไปสู่การร่วมคิดร่วมวางแผนและร่วมดำเนินการพัฒนาชุมชนทั้งในระดับกลุ่มและ ชุมชนของตน การเริ่มต้นจากกลุ่มและชุมชนถึงแม้เป็นหน่วยเล็กแต่ถ้าแนวทางการ พัฒนานี้เคลื่อนตัวโดยพร้อมเพรียงกันทุกชุมชนทั้งจังหวัด ย่อมเป็นการผสานพลังร่วมที่ จะขับเคลื่อนสังคมไทยสู่ความร่มเย็นเป็นสุขร่วมกันของบุคคล ชุมชน และสังคมอย่าง ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ฉลาด จันทรสมบัติ. (2553). “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”วารสารการบริหารและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน พ.ศ. 2553 หน้า 177-178.
- ประเวศ วะสี. (2546). การพัฒนาอย่างบูรณาการและยั่งยืนโดยเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง เพื่อความร่วมมือเป็นสุขทุกหมู่บ้านทุกตำบลและทุกจังหวัด. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแห่งชาติ มูลนิธิสธารณสุขแห่งชาติ (มสช).
- ปารีชาติ สถาปิตานนท์. (2548). การสื่อสารเพื่อชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน. จุฬารีวิวออนไลน์ ประจำเดือนสิงหาคม 2548. เข้าถึงเมื่อ 28 สิงหาคม 2557. เข้าถึงได้จาก http://www.research.chula.ac.th/web/cu_online/2548/August31_2.htm.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน และ สมภาร พรมทา. (2543). มนุษย์กับศาสนา. โครงการตำรา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียานุช ธรรมปียา. (2555). วิกฤตเศรษฐกิจ 2540 กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ:บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- พระครูนิกรสุนทรกิจ (สมพงษ์ นุ่มสกุล). (2554). “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องความสามัคคีในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูศรีปริยัตยาภิวัฒน์. (2555). ศาสนากับวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอุบลกิจ ออฟเซทการพิมพ์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.

_____. (2548). **เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ 9. มีนาคม 2548.

ISBN 974-87948-7-3.

รัตนภรณ์ ศรีพยัคฆ์. (2553). **เทคนิคการประสานงาน**. เอกสารความรู้ สดร. ลำดับที่ 18 / ปีงบประมาณ 2553 สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.

วาริ หอมอุคม. (2553). **หลักธรรมสำหรับนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน**. ครัวบ้านนอก Blog.

เข้าถึงเมื่อ 5 สิงหาคม 2557.

เข้าถึงได้จาก www.kroobannok.com/blog/26918.

สงคราม เกรียงปริญญากิจ. (2548). **ศาสนากับการออม**. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

สมยศ หวังอับลูเถาะห้. (2548). **ศาสนากับการเก็บออม**. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

อรทัย ก๊กผล. (2552). **คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น**. สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.

ภาคผนวก (คู่มืออบรม)

รูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา

รูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นี้ ได้ผ่านการตรวจสอบและรับรองจากผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรูปแบบมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบของรูปแบบสังคัมร่เย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยใช้ชื่อว่า “DOCTRINE Model” มีองค์ประกอบ ได้แก่

- 1) สมาชิกชุมชนปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา (D = Dogma)
- 2) สมาชิกชุมชนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันโดยไม่แบ่งแยกศาสนา (O = Oneness)
- 3) สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างก็มีความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (C = Cooperation)
- 4) กิจกรรมการอบรมเรียนรู้ทางโลกและทางธรรมภายในชุมชน (T = Training & Learning Program)
- 5) สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชน (R = Religions)
- 6) สมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาต่างก็มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน (I = Independent in Public Participation)
- 7) การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทางโลกและทางธรรมสู่ชุมชน (N = News & Knowledge Distribution)
- 8) การพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลตามแนวทางศาสนาในชุมชน (E = Equilibrium Development) โดยกระบวนการ

หนึ่ง การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานผ่านการอบรมแก่ประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สอง การจัดกิจกรรมการจัดการความรู้สังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานผ่านการเสวนากลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดประชุมนำเสนอโดยประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สาม การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของภาคีเครือข่ายด้วยการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการปฏิบัติร่วมกันในลักษณะจตุรภาคีความร่วมมือ ได้แก่ 1) ประชากรกลุ่มเป้าหมายสองชุมชนและสถาบันศาสนาในชุมชน 2) หน่วยงานภาครัฐ 3) องค์กร และ 4) หน่วยงานการศึกษา

สี่ การสกัดความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้จัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นในมิติการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขร่วมกันของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากองค์ประกอบดังกล่าว แสดงเป็นแผนภูมิรูปแบบสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ดังนี้

ร่างรูปแบบสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

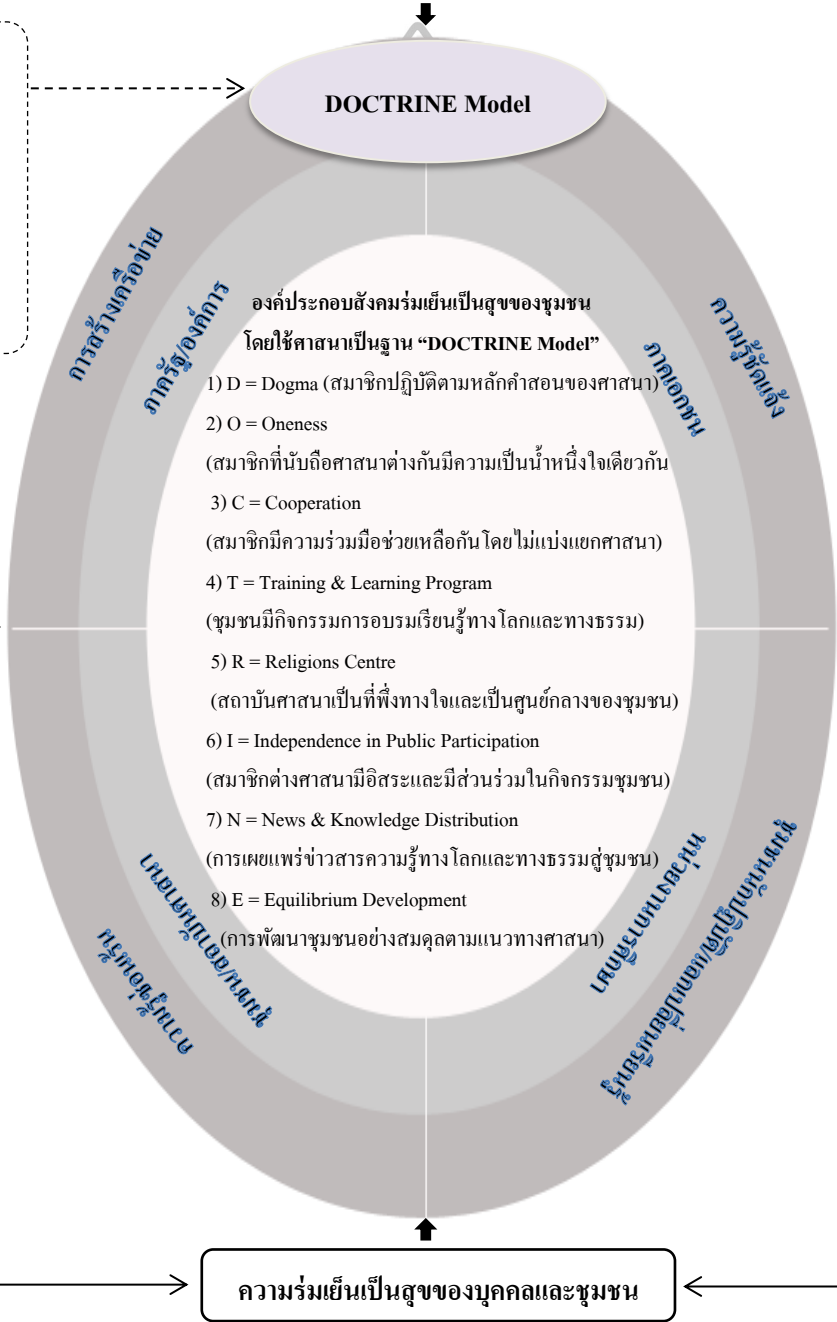
หลักการ : เสริมสร้างสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

วัตถุประสงค์ : พัฒนาความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขร่วมกันของชุมชน โดยใช้ศาสนาเป็นฐาน

ประเมินสภาพการณ์ชุมชน 7 ด้าน (การศึกษา, สังคม, วัฒนธรรมและศาสนา, เศรษฐกิจ, การเมือง, สาธารณสุข, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

ปัจจัยสนับสนุน
- ผู้นำศาสนา
- ผู้นำชุมชน/แกนนำ
- สมาชิกจิตอาสา
- การมีส่วนร่วมภาคีเครือข่ายพัฒนา
- สื่อชุมชน/มวลชน
ทุนสังคม/วัฒนธรรม

ประเมินผลรูปแบบด้วยการประเมินความพึงพอใจและการถอดบทเรียน

สกัดความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพสู่การจัดการตนเองของชุมชน

ความร่่มเย็นเป็นสุขของบุคคลและชุมชน

รูปแบบสังคัมร่่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แผนการจัดการความรู้

แผนการจัดการความรู้ เป็นแผนงานที่แสดงถึงรายละเอียดการดำเนินกิจกรรมรูปแบบ สังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในสองชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้การดำเนินการบรรลุตามเป้าหมายของการจัดการความรู้ที่กำหนด

แผนการจัดการความรู้ (KM Action Plan) : กระบวนการจัดการความรู้ (KM Process)								
ชื่อหน่วยงาน: ชุมชนท้องถิ่นเขตเมือง ชุมชนวัดขุนแสน (หัวรอ) และชุมชนท้องถิ่นเขตชนบท บ้านสำเภาล่ม								
เป้าหมาย (Desired State): ผู้วิจัยร่วมดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้สังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานแก่กลุ่มเป้าหมายสองชุมชน								
หน่วยที่วัดผลได้เป็นรูปธรรม: ผู้มีส่วนร่วมได้นำความรู้ไปใช้จริงในการเสริมสร้างสังคมร่วมเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน								
ลำดับ	กิจกรรม	วิธีการสู่ความสำเร็จ	ระยะเวลา	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	เครื่องมือ/อุปกรณ์	งบ	ผู้รับผิดชอบ
1	การชี้แจงการดำเนินงานแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในสองชุมชน	แสดงหนังสือขอความอนุเคราะห์การดำเนินกิจกรรมในชุมชนในนามมหาวิทยาลัย	ครั้งที่ 1 1 วัน	หัวหน้าส่วนราชการ อนุมติ	หน่วยงานราชการระดับจังหวัดและหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สองชุมชน	การประชุมประสานงาน	-	ผู้วิจัย
2	การบ่งชี้ความรู้ - ความรู้สังคมร่วมเย็นเป็นสุขโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน	อธิบายชี้แจงรายละเอียดวัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินการ	ครั้งที่ 2 1 วัน	ผู้นำกลุ่มเป้าหมาย เห็นพ้อง	ผู้นำกลุ่มเป้าหมายสองชุมชน	ประชุมชี้แจง	-	ผู้วิจัย

ลำดับ	กิจกรรม	วิธีการสู่ ความสำเร็จ	ระยะ เวลา	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	เครื่องมือ/ อุปกรณ์	งบ	ผู้รับผิดชอบ
3	การถ่ายทอด ความรู้	สร้างบรรยากาศ ความเป็นกันเอง	ครั้งที่ 3 1 วัน	การเข้า ร่วม อบรม	ประชากร กลุ่มเป้า หมายสอง ชุมชน	การอบรม	-	ผู้วิจัย
4	การสร้าง และแสวงหา ความรู้ (แบ่งกลุ่มย่อย/ ฉายาวิทัศน์)	- แลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน - รวบรวมความรู้ ภายในและ ภายนอกพื้นที่	ครั้งที่ 4 1 วัน	มีฐาน ความรู้ (อธิบาย กรอบ ประเด็น)	มีผู้รู้ ด้านสังคม ร่วมเขียนเป็น สุขของ ชุมชน	การจัด ประชุม กลุ่มย่อย	-	ผู้วิจัย
5	การจัดความรู้ ให้เป็นระบบ (ฉายาวิทัศน์)	- รวบรวมความรู้ เป็นหมวดหมู่ และจัดทำ ฐานข้อมูล	ครั้งที่ 5 1 วัน	มีฐาน ความรู้ ด้าน สังคม ร่วมเขียน เป็นสุขที่ นำไปใช้ งานได้	จำนวน ความรู้ที่ใช้ งานได้จริง ขั้นต่ำ 1 รายการ	การจัดเวที แลกเปลี่ยน เรียนรู้	-	ผู้วิจัย
6	การ ประมวลผล และกลั่นกรอง ความรู้ (สรุปเนื้อหา/ ประเด็น)	นำความรู้ที่ได้ มากลั่นกรอง ความรู้	ครั้งที่ 6 1 วัน	จำนวน ความรู้ ที่กลั่น กรองและ ประมวล ผล	จำนวน ความรู้ที่ กลั่นกรอง 1 เรื่อง	การจัดเวที แลกเปลี่ยน เรียนรู้	-	ผู้วิจัย

ลำดับ	กิจกรรม	วิธีการสู่ ความสำเร็จ	ระยะ เวลา	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	เครื่องมือ/ อุปกรณ์	งบ	ผู้รับผิดชอบ
7	การแบ่งปัน แลกเปลี่ยน ความรู้ (แต่ละกลุ่ม นำเสนอความรู้ และร่วม แลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่าง กลุ่ม)	จัดกิจกรรม และ การเรียนรู้หลัง ปฏิบัติการ (AAR)	ครั้งที่ 7 1 วัน	มี กิจกรรม การ ปฏิบัติ หัวข้อ สังคม ร่วมเย็น เป็นสุข	จำนวน หัวข้อการ ปฏิบัติ สังคม ร่วมเย็นเป็น สุขของ ชุมชนใช้ ศาสนาเป็น ฐาน	การจัดเวที แลกเปลี่ยน เรียนรู้	-	ผู้วิจัย
8	การ ประเมินผล (ผู้วิจัยนำเสนอ ผลการเรียนรู้ แก่หัวหน้า ส่วนราชการ และ ผู้สนใจทั่วไป)	จัดประชุม นำเสนอ	ครั้งที่ 8 1 วัน	ผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง และ กลุ่มเป้า หมาย เข้าร่วม ประชุม	มีข้อคิด เห็น ข้อ เสนอแนะ แนวทาง พัฒนา สังคม ร่วมเย็นเป็น สุขของ ชุมชน โดยใช้ ศาสนา เป็นฐาน	การประชุม นำเสนอ	-	ผู้วิจัย
ผู้ทบทวน/ อนุมัติ: (ผู้นำชุมชนในพื้นที่)								

ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณทุกท่านที่เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายมนู สนธิวรรณะ
ที่อยู่	339 ซอยวัดโพธิ์นิมิต เทอดไท 19 บางยี่เรือ ชนบุรี กรุงเทพฯ 10600
ที่ทำงาน	บริษัท แซด คู โร ดาห์ (ไทยแลนด์) จำกัด ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ฝ่ายขายอาวุโส
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2544	ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ.2546	ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พ.ศ.2558	ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ.2544-2546	อาจารย์ผู้ช่วยสอน โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ.2546-2547	เจ้าหน้าที่อบรม ฝ่ายอบรม สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
พ.ศ.2548-2550	เจ้าหน้าที่การตลาด ฝ่ายการตลาด บริษัท เมเทค คิทามูระ (ประเทศไทย) จำกัด
พ.ศ.2550-ปัจจุบัน	ฝ่ายขายอาวุโส ฝ่ายขาย บริษัท แซด คู โร ดาห์ (ไทยแลนด์) จำกัด